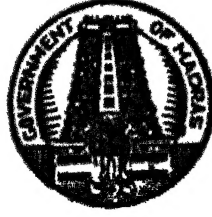

MADRAS GOVERNMENT ORIENTAL MANUSCRIPTS SERIES No. 47.

॥ पाणिनिसूत्रव्याख्या ॥

(मोदाहरणश्लोका)

उत्तरार्धम्

मणलूर - वीरराघवाचार्यविरचिता

PĀNINISŪTRAVYĀKHYĀ

(With Illustrations from the Classical Works)

VOLUME II

UTTARĀRDHAM

by

VĪRARĀGHAVĀCĀRYA

of

Maṇalūr

Edited by

T. CHANDRASEKHARAN, M.A., L.T.

Curator, Government Oriental Manuscripts Library, Madras.

(Prepared under the orders of the Government of Madras)

1955

Price Rs. 18/-

Printed at the
RATHNAM PRESS,
MADRAS - 1

234703

INTRODUCTION

The first volume of the present work Pāṇinisūtravyākhyā containing the Sūtras in the Pūrvārdha of the Siddhānta-kaumudī was published in the year 1954. This is the continuation of the same containing the Sūtras of the Uttarārdha beginning from Bhvādi and ending with the Lingaṇuśāsanaṃ. As promised in the earlier volume, the following Indices have been added to this work.

1. Index of Sūtras
2. „ Vartikas
3. „ Unādi Sūtras
4. „ Lingaṇuśāsana Sūtras
5. „ Ganas
6. „ Gana Sūtras
7. „ Verses and Passages cited as illustration
8. „ Words given as examples

Since the authors referred to in this work are not many, a separate index for the same has not been prepared. In addition to the works mentioned in the previous volume, from which illustrations have been drawn, the following two more works *Viz* Subhāsitatṛiśaṭi of Bhartṛhari and Śruṅṅvijayam of Sundararāja Kavi should be added to the list

My thanks are due to the Sanskrit Pandits of the library Śrīmaṇs T. H. Viśwanathan, N. S. Ramanujam, M. S. Vaidyanathan and V. R. Kalyanasundaram for preparing the press copy of the text and indices and correcting the proofs. My thanks are also due to the Rathnam Press for cooperating with me in completing the printing of this work without any delay.

Madras Govt.
Oriental Mss. Library. }
30-4-1955.

T. CHANDRASEKHARAN,
Curator,

॥ श्रीरस्तु॥

पाणिनिमूत्रन्यास्याया पूर्वाध्यात्मक. प्रथमो भागः १९५४ तमे वर्षे प्रकाशनामनायि । अद्यायमुत्तरार्धात्मा द्वितीयो भाग. भ्वादिप्रकरणादिः लिङ्गानुशासनप्रकरणान्तः प्रकाश्यते । अस्मिन् भागे प्रतिज्ञानुसार अधो- निर्दिष्टाः सूच्योऽष्टौ अन्ते संयोजिताः ।

- (१) सूत्रसूची
- (२) वार्तिकसूची
- (३) उणादिमूत्रसूची
- (४) लिङ्गानुशासनसूत्रसूची
- (५) गणानुक्रमणी
- (६) गणमूलसूची
- (७) उदाहृतगद्यपद्यसूची
- (८) उदाहृतपदसूची

उदाहरणार्थोद्धृतग्रन्थानां तत्कर्तृणा च बाहुल्याभावात् प्रत्येकं तदर्थं सूचिका न संयोजिता । पूर्वभागे उदाहरणार्थोद्धृतग्रन्थैः सह सुभाषितत्रिशती स्तुपाविजयश्चेति ग्रन्थद्वयमधिकतया उदाहरणार्थमुद्धृतम् ।

एतद्ग्रन्थस्य सूचीना च मुद्रापणे उपकृतवद्भयः श्रीयुतविश्वनाथ- रामानुजवैद्यनाथकल्याणमुन्दरमहोदयेभ्यः, अविलम्बेन मुद्रापयित्वा उपकृतवद्भय. रत्नमुद्राख्याधिकृतेभ्यश्च धन्यवादान् निवेदयामि ।

मद्रपुरी, }
80 - 4 - '55. }

इत्थं
ति. चन्द्रशेखरः

* विषयानुक्रमणिका *

	पुटसङ्ख्या
भ्वादिप्रकरणम् - - -	१
अदादिप्रकरणम् - - -	६१
जुहोत्यादिप्रकरणम् - - -	६८
दिवादिप्रकरणम् - - -	७०
स्वादिप्रकरणम् - - -	७२
तुदादिप्रकरणम् - - -	७४
रुधादिप्रकरणम् - - -	७६
तनादिप्रकरणम् - - -	७७
क्रयादिप्रकरणम् - - -	८०
चुरादिप्रकरणम् - - -	८२
णिजन्तप्रकरणम् - - -	९४
सन्नन्तप्रकरणम् - - -	१०१
यङन्तप्रकरणम् - - -	१०४
यङ्लुगन्तप्रकरणम् - - -	१०८
नामघातुप्रकरणम् - - -	१०९
कण्ठादिप्रकरणम् - - -	१२६
आत्मनेपदप्रकरणम् - - -	१२७
परस्मैपदप्रकरणम् - - -	१८६
भावकर्मप्रकरणम् - - -	१९४
कर्मकर्तृप्रकरणम् - - -	१९६
लकारार्थप्रकरणम् - - -	१९९
कृत्यप्रकरणम् - - -	२१५
कृदन्तप्रकरणम् - - -	२३८
सृणादिप्रकरणम् - - -	३८३

उत्तरकृदन्दप्रकरणम् -	-	-	५२१
वैदिकप्रकरणम्	-	-	५२४
लिङ्गानुशासनप्रकरणम् -	-	-	५२७
सूत्रसूची -	-	-	1
वार्तिकसूची -	-	-	३६
उणादिसूत्रसूची -	-	-	४५
लिङ्गानुशासनसूत्रसूची	-	-	५६
गणानुक्रमणी -	-	-	६०
गणसूत्रसूची -	-	-	६४
उदाहरणश्लोकसूची -	-	-	६५
उदाहृतपदसूची	-	-	१२०

॥ श्रीः ॥

॥ पाणिनिसूत्रव्याख्या ॥

(सोदाहरणश्लोका)

उत्तरार्धम्

—:०:—

॥ तिङन्ते भ्वादिप्रकरणम् ॥

२१५१ । वर्तमाने लट् । (३. २. १२३)

२१५२ । लः कर्मणि च भावे चाकर्मकेभ्यः । (३. ४. ६९)

लकाराः सकर्मकेभ्यः कर्मणि कर्तरि च स्युरकर्मकेभ्यो भावे कर्तरि च ।

२१५७ । अनुदात्तङित आत्मनेपदम् । (१. ३. १२)

अनुदात्तेतो ङितश्च धातोरात्मनेपदं स्यात् ।

भट्टिकाव्ये—VIII. 1.

अगाधत ततो व्योम हनूमानुरुविग्रहः ।

तद्वेगं न सुपर्णाकिमास्ताः ॥ 1949 ॥

हनूमान् व्योमागाधत । गाध् लङ् । अनुदात्तेस्वादात्मनेपदम् । अगाहतेति पाठान्तरम् । गाहेर्लङ् । पूर्वधादात्मनेपदम् । तद्वेगं गरुडादित्यपवना नात्यशेरत नातिशयितवन्तः । शीघ्रो ङित्त्वादात्मनेपदम् । शीघ्रो लट् ।

माघे—II. 42.

विषाध वैरं सामर्थे नरेऽरौ य उदासते ।

प्रक्षिप्योर्वर्चिष कश्ये शेरते तेऽभिमास्तम् ॥ 1950 ॥

शेरते । शीङ् । लट् । ङित्त्वादात्मनेपदम् । लट् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1092. आजिहीते । ओहाह् । डित्वादात्मनेपदम् ।

२१५८ । स्वरितजितः कर्त्तृभिप्राये क्रियाफले । (१. ३. ७८)

स्वरितेतो जितश्च धातोरात्मनेपदं स्यात् कर्तृगामिनि क्रियाफले ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३63. स्वमाहात्म्य गूहमानः आवृण्वानः ।

नैषधे—V. 22.

सम्पदस्तव गिरामपि दुरा यत्न नाम विनयं विनयन्ते ।

अद्घाति क इवेह न साक्षादाह चेदनुभव. परमाप्तः ॥ 1951 ॥

तव सम्पदो विनयं विनयन्ते । नयतेर्लट् । अनेनात्मनेपदम् । 'कर्तृस्थे चाशरीरे कर्मणि' (सू. 2710) इत्यनेनेति केचित् । तदसत् । सम्पदां कर्तृणा-
मचेतनत्वेन कर्मणो विनयस्य इन्द्रियनिष्ठत्वेन चाकर्तृत्वत्वादिति ।

२१६५ । शेषे प्रथमः । (१. ४. १०८)

मध्यमोत्तमयोरविषये प्रथमः स्यात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 288. भवान् रावणं हनिष्यति अवधीत् । 'अभिज्ञा-
वचने लट्' (सू. 2773) इति मूर्ते लट् । अदो हननं स्मरतीति काकुः ।
उभयत्राप्यनेन प्रथमपुरुषः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 634. भवान् युद्धे चैवेन विजेष्यते । कर्मणि लट् ।
शेषे प्रथमः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 824. हे राम ! भवान् सङ्गन्दनस्यापि श्रियोऽन्यन्तगो
विनाशयिता स्यात् । शेषे प्रथमः ।

२१९७ । तुह्योस्तातड्डाशिष्यन्यतरस्याम् । (७. १. ३५)

आशिषि तुह्योस्तातड् वा स्यात् । भवतु भवतात् ।

भट्टिकान्ये—XX. 13.

तृणेढु त्वद्वियोगोत्था राजन्यानां पतिः शुचम् ।

भवतादधियुक्ता त्वमत ऊर्ध्वं त्ववेदमनि ॥ 1952 ॥

तृणेढु, भवतात् ।

२२१९ । माडि लुङ् । (३. ३. १७५)

रघुवशे—I. ३७.

मा भूदाश्रमपीडेति परिमेयपुरस्सरौ ।

अनुभावविशेषात्तु सेनापरिवृताविव ॥ १९५३ ॥

आश्रमपीडा मा भूत् मास्तु । आशीरर्थे लुङ् । 'न माङ्योगे' (सू. २२२८) इत्यङागमप्रतिषेधः ।

२२२० । स्मोत्तरे लङ् च । (३. ३. १७६)

स्मोत्तरे माडि लङ् स्याल्लङ् च ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३४१. मा सोपालभथाः नोपालभस्व । अनेन उपाङ्पूर्वाल्लभेर्लङ् । 'न माङ्योगे' (सू. २२२८) इत्यङागमप्रतिषेधः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ७०२. त्व प्रतिकूला मा स भूः । चकाराल्लङ् । अङागमप्रतिषेधः ।

भट्टिकान्ये—VII. १००.

विदित्वा शक्तिमात्मीयां रावणं विजितृक्षवः ।

उक्तं पिष्टच्छिष्टाणां वो मा स भूत् सुषुप्सवः ॥ १९५४ ॥

यूयं सुषुप्सवो मा स भूत् । चकाराल्लङ् । अङागमप्रतिषेधः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८८१. अस्माकमुक्तं मृषा मा स बुध्वम् न जानीध्वम् । पूर्ववत् ।

भट्टिकान्ये—XVII. २१.

मापराधोदियं किञ्चिदभ्रश्यत्पत्युरन्तिकात् ।

सीतां राक्षस मा सौनां निगृह्णाः पापदुःखिताम् ॥ १९५५ ॥

यनां मा स निगृह्णाः मा षयीः । अनेन कर्तमाने लङ् ।

भट्टिकान्ये—XVII. 26.

मा स्म तिष्ठत तत्रस्थो बध्योऽसावहुतानलः ।

अन्ते ब्रह्मशिरस्युग्रे स्यन्दने चानुपार्जिते ॥ 1956 ॥

मा स्म तिष्ठत मा विलम्बध्वम् । गच्छतेत्यर्थः । लङ् । अडभावः ।

२२२३ । गातिस्थाघुपाभूभ्यः सिचः परस्मैपदेषु । (२. ४. ७७)

एभ्यस्सिचो लृक् स्यात् । गापाविहेणादेशपिबती गृबेते ।

भट्टिकान्ये—XV. 31.

सामर्थ्यं चापि सोऽस्तम्भीद्विक्रम चास्य नास्तभन् ।

शाखिनः केचिदध्यष्टुर्न्यमाङ्क्षुरपरेऽम्बुधौ ॥ 1957 ॥

केचिद्भयाद्वृक्षानध्यष्टुः । अस्यात् अस्यातां अस्थुः ।

भट्टिकान्ये—XV. 6.

तेऽभाषिषत राजा त्वां दिदृक्षुः क्षणदाचर ।

सोऽन्नासीद्वचलिपन्मांसमप्सासीद्वारुणीमपात् ॥ 1958 ॥

वारुणीमपात् पीतवान् । सिचो लृक् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 563. अगात् । 'इणो गा लृङि' (सू. 2458)

इति गादेशः ।

२२२८ । न माङ्चोगे । (६. ४. ७४)

अदायै न स्तः । मा भवान्भूत् । मा स्म भवत् भूदा ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 341. मा सोपालभथाः । अडागमप्रतिषेधः ।

भट्टिकान्ये—VII. 103.

समगध्वं पुरः शत्रोर्मोदियध्वं रघूत्तमम् ।

मोपायध्वं मयं शीत्स मोपायंस्त दशाननः ॥ 1959 ॥

मयं मोपायध्वम्, मोपायंस्त । अश्वत्थामवधत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 489. कस्यचित् मोपस्कृथाः । अडभावः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 270. माधिष्ठा निर्जनं वनं, माधिवात्सीर्षुवम् ।
अडभावः ।

२२३२ । शेषे विभाषाऽकखादावषान्त उपदेशे । (८. ४. १८)

उपदेशो कादिखादिषान्तवर्जे गदनदादेरन्यस्मिन् घातौ परे उपसर्गस्थान्नि-
मित्तात्परस्य नेर्नस्य णत्वं वा स्यात् । प्रणिभवति प्रनिभवति ।

भट्टिकान्ये—IX. 100.

प्रणिशाम्य दशग्रीव प्रणियातुमलं रुषम् ।

प्रणिजानीहि हन्यन्ते दृता दोषे न सत्यपि ॥ 1960 ॥

प्रणिजानीहि अवगच्छ । जानातेऽशेषघातोरुपदेशावस्थायामकखाद्यषान्तत्वात्
अनेन वा णत्वम् । प्रणिशाम्य, प्रणियातुम् । 'नेर्गदनद' (सू. 2285) इति णत्वम् ।

२२३७ । इजादेश्च गुरुमतोऽनृच्छः । (३. १. ३६)

इजादिर्यो घातुर्गुरुमान् ऋच्छत्यन्यस्तत आम् स्याल्लिटि ।

भट्टिकान्ये—XIV. 18.

ईक्षांचक्रेऽथ सौमित्रिमनुजज्ञे बलानि च ।

नमश्चकार देवेभ्यः पर्णतर्प मुमोच च ॥ 1961 ॥

ईक्षांचक्रे दृष्टवान् । आम्प्रत्ययः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 678. हास्तिकानि षपुरुक्षांबभूवुः सिषिचुः ।
आम्प्रत्ययः ।

२२३९ । कृञ्चानुप्रयुज्यते लिटि । (३. १. ४०)

आमन्ताल्लिट्पराः कृञ्चस्तयोऽनुप्रयुज्यन्ते ।

२२४० । आम्प्रत्ययवत्कृञोऽनुप्रयोगस्य । (१. ३. ६३)

पूर्ववदनुप्रयोगः ।

भट्टिकान्ये—VIII. ३८.

अध्यासिसिषमाणेऽथ वियन्मध्यं क्षपाकरे ।

कासांचक्रे पुरी सौधैरतीवोद्भासिभिस्सितैः ॥ १९६२ ॥

पुरी कासांचक्रे प्रचकाशे । 'कास्प्रत्ययात्' (सू. २३०६) इत्याम् ।
कृञनुप्रयोगः । कास आत्मनेपदम् । कासिवत् कृञस्तङ् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १२५८. प्राच्य प्राचि भवं पूर्वद्वारम् । आंजिहिषांचक्रे
गन्तुमिष्टवान् । अहि गतौ आत्मनेपदम् । ततस्सनि 'पूर्ववत् सन' (सू. २७३४)
इत्यात्मनेपदम् । कृञनुप्रयोगस्याप्यात्मनेपदम् ।

भट्टिकान्ये—XIV. ३.

वादयाश्चक्रिरेः ढकाः पणवा दध्वनुर्हताः ।

काहलाः पूरयांचक्रुः पूर्णाः पेराम्भ सस्वनुः ॥ १९६३ ॥

ढकाः वादकाः वादयाश्चक्रिरे वादितवन्तः । वदेहेतुमण्यन्तादात्मनेपदम् ।
कृञनुप्रयोगस्याप्यात्मनेपदम् । काहलाः पूरयाश्चक्रुः पूरितवन्तः । 'पूरी आप्यायने'
इति चौरादिकात्परस्मैपदम् । कृञनुप्रयोगस्यापि परस्मैपदम् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २७३. अमी उद्धवराभकृष्णाः यानि उत्तुङ्गहेमपीठानि
अध्यासामासुः अधितस्थुः । येषूपविष्टा इत्यर्थः । 'अधिशीङ्' (सू. ५४२) इति
कर्मत्वम् । आस उपवेशने इत्यस्मात् लिट् । 'दयायासश्च' (सू. २३२४) इत्याम्प्रत्यये
'कृञानुप्रयुज्यते' (सू. २२४९) इत्यस्तेरनुप्रयोगः । 'आम्प्रत्ययवत्कृञोऽनुप्रयोगस्य'
(सू. २२४०) इति कृञ एव नियमात् अस्तेर्नात्मनेपदम् ।

भाषे—I. ३४.

निवेशयामासिथ हेळयोद्धृतं फणाभृतां छादनमेकमोकसः ।

नगत्तयैकस्थपतिस्त्वमुच्चकैरहीश्वरस्तम्भशिरस्तु भूतलम् ॥ १९६४ ॥

त्वं शिरस्तु निवेशयामासिथ निहितवान् । ण्यन्ताङ् । अस्तेरनुप्रयोगः ।

२२४८ । अत आदेः । (७. ४. ७०)

अभ्याससादेरतो दीर्घः स्यात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1583. मृगा वाममानञ्चुः गतवन्तः । 'अञ्चु
गतिपूजनयोः' लिट् ।

२२६२ । इदितो नुम्धातोः । (७. १. ५८)

स्कुदि, स्कुन्दते । धिदि, धिन्दते । वदि, वन्दते । भदि, भन्दते । मदि,
मन्दते । स्पदि, स्पन्दते । क्लिदि, क्लिन्दते ।

भट्टिकान्ये—XV. 23.

दग्धशैल इवाभासीत् प्राकंस्त क्षयमेधवत् ।

प्राचकम्पदुदन्वन्त राक्षसानप्यतिलसत् ॥ 1965 ॥

उदन्वन्तः कम्पितवान् । कपि चलने इत्यस्य प्यन्तस्य चङि रूपम् ।

भट्टिकान्ये—VII. 62.

कुर्वन्तो हवमासाना पिपासावधकांक्षिणः ।

द्वारं तमोधनप्रसूयं गुहायाः श्राविशन् द्रुतम् ॥ 1966 ॥

पिपासा पातुमिच्छा । तस्या वधोऽपनयनं त कांक्षितुं शीलं येषामिति पिपासा-
वधकांक्षिणः । 'काक्षि माक्षि काक्षाया' इत्यस्मात् 'सुप्यजातौ णिनिस्ताच्छील्ये'
(सू. 2988) इति ताच्छील्ये, 'साधुकारिणि' (वा. 2038 सू. 2988) इति वा
णिनिः । इदित्वान्नुम् ।

भट्टिकान्ये—II. 19.

न तज्जलं यत्र सुचारुपङ्कजं

न पङ्कजं तद्यदलीनषट्पदम् ।

न षट्पदोऽसौ न जुगुञ्ज यः कलं

न गुञ्जितं तत्र जहार यन्मनः ॥ 1967 ॥

गुञ्जि अव्यक्ते शब्दे । नुम् ।

२२६७ । वदव्रजहलन्तस्याचः । (७. २. ३)

नित्यं सिचि वृद्धिः । 'अतो हलादेर्लघोः' (सू. २२८४) हलादेर्लघोरकारस्य इडादौ परस्मैपदे परे सिचि वृद्धिर्ना स्यात् । यथा अखादीत् अखदीत् । 'अतो ह्रान्तस्य' (सू. २३३०) इति नित्यं सिचि वृद्धिः ।

भट्टिकाव्ये—XV. ९.

अवादीन्मां किमित्याहो राज्ञा च प्रत्यवादि सः ।

मा ज्ञासीस्त्वं सुखी रामो यदकार्षीत्स रक्षसाम् ॥ १९६८ ॥

तमवादीत् उक्तवान् । अनेन वृद्धिः ।

भट्टिकाव्ये—IX. ८.

अक्षारिषुः शशम्भांसि तस्मिन् रक्षःपयोधराः ।

न चाह्वालीन चाव्राजीत्तासं कपिमहीधरः ॥ १९६९ ॥

अक्षारिषुः । अह्वालीत् । 'अतो हलादेः' (सू. २२८४) इति विकल्पे प्राप्ते 'अतो ह्रान्तस्य' (सू. २३३०) इति नित्यं सिचि वृद्धिः । नाव्राजीत् भये न जगाम । अनेन वृद्धिः ।

२२६९ । इरितो वा । (३. १. ५७)

इरितो घातोश्चलेरङ् वा स्यात्परस्मैपदे परे । च्युतिर्, अच्युतत् अच्योतीत् ।
श्च्युतिर्, अश्च्युतत् अश्च्योतीत् ।

भट्टिकाव्ये—XV. ४३.

ते तं व्याशिषताक्षौत्सुः पादैर्दन्तास्तथाछिदन् ।

आर्जिजच्छरभो वृक्षं नीलस्त्वादित पर्वतम् ॥ १९७० ॥

दन्तैरच्छिदन् छिन्दन्ति स्म । छिदिर् । अङ् । पादैरक्षौत्सुः पिष्टवन्तः ।
छुदिर् संपेषणे । अङ्भावपक्षे रूपम् ।

भट्टिकाव्ये—XV. ९१.

अच्छैत्तां च महात्मानौ चिरमश्रमतां न च ।

तथा तावास्थतां कणान्तानिष्टां तमौ यथा ॥ १९७१ ॥

तौ शरजालानि अच्छैत्ताम् छिन्नवन्तौ । छिदिर्, अङ्भाक्पक्षे रूपम् ।
असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 269. सैन्य रक्तमच्युतत् । च्युतिधातोर्लुङि अङ् ।

भट्टिकान्ये—VI. 28.

सीतां जिघांसू सौमित्रे राक्षसावारतां ध्रुवम् ।
इदं शोणितमभ्यग्र सम्प्रहारेऽश्च्युतच्चयोः ॥ 1972 ॥

श्च्युतिर् अङ् ।

भट्टिकान्ये—XV. 10.

उदतारीदुदन्कन्त पुरं नः परितोऽरुधत् ।
व्यद्योतिष्ठ रणे शैलैरमैषीद्राक्षसान् क्षयम् ॥ 1973 ॥

रामो लङ्कामरुधत् आवृतवान् । रुधिर् आवरणे इत्यस्मात् लुङि अङ् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 29. इमां पुरीमरौत्सीत् रुद्धवान् । रुषिष्वातोः लुङि
सिचि वृद्धिः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1104. मा रुदः । रुदिर्, लुङि अङ् । 'न माङ्'
(सू. 2228) इति अडागमप्रतिषेधः ।

चम्पूरामायणे—I. 110.

ग.—अथ दशरथस्तनयैस्सह कृतविवाहैर्विदेहेभ्यः प्रतिनिवर्तमानः संवर्तसमय-
समुज्जृम्भितहुतवहदुःसहरोषं भीषणदुर्वारपराक्रमं क्षत्रवर्गगर्वसर्वङ्कषपरश्वधाराधीन-
रुधिरघाराकल्पितपितृतर्पणं दर्पवतामग्रेसरं उग्रप्रतापिनं तपस्समुचितं वलकलं वसानमपि
वासनावशादनतिपरिमुषितयुद्धश्रद्ध मध्येमार्गं भार्गवं मुनिं राममद्राक्षीत् ॥ 1974 ॥
इशिर् लुङ् ।

भट्टिकान्ये—XV. 12.

वीर्यं मा न ददर्शस्त्वं मा न त्रास्थाः क्षतां पुरीम् ।
तत्राद्राक्ष्म वयं वीर्यं त्वमजैषीः पुरा स्रुतान् ॥ 1975 ॥

तव वीर्यमद्राक्ष्म दृष्टवन्तो वयम् । अडभावपक्षे रूपम् । अद्राक्षीत् अद्राष्टां
अद्राक्षुः । अद्राक्षीः अद्राष्ट अद्राष्ट । अद्राक्षं अद्राक्ष्व अद्रोक्ष्म । अड्पक्षे, अदर्शत्
अदर्शतां अदर्शन् इत्यादि ।

२२७० । उपसर्गात्सुनोतिसुवतिस्यतिस्तौतिस्तोभतिस्थासेनयसेधसिच-

सञ्जस्वञ्जाम् । (८. ३. ६५)

एषां सस्य षः स्यात् ।

भट्टिकाव्ये—IX, 71.

अभिध्यन्त कपि क्रोधादभिषुण्वन्निवात्मनः ।

सम्प्रहारसमुद्भूतै रक्तैः कोष्णैररुद्ध्युतैः ॥ 1976 ॥

अभिध्यन्तमन्तयन्तम् । 'षोऽन्तकर्मणि' लट् । ततः शतृ । अभिषुण्वन्निव ।
षुञ् । शतृ । उभयत्र षत्वम् । अभ्यषुण्वन् अभ्यषिञ्चन्निति च पाठे 'प्राक्सितात्'
(सू. 2275) इति षत्वम् ।

भट्टिकाव्ये—XIV, 38.

सुग्रीवो मुमुदे देवास्साध्वित्यूनुस्सविसयाः ।

विभीषणोऽभितुष्टाव प्रशशंसुः ह्यवङ्गमाः ॥ 1977 ॥

विभीषणोऽभितुष्टाव अभितुष्टवान् । णुञ् स्तुतौ । तुष्टाव । उपसर्गं विनापि
षत्वम् ।

भट्टिकाव्ये—IX, 72.

संग्रामे तानधिष्ठास्यन्निषद्य पुरतोरणम् ।

अविषीदन्नवष्टब्धान् व्यष्टम्भान्नरविष्वणान् ॥ 1978 ॥

अधिष्ठास्यन् आक्रमिष्यन् । षत्वम् ।

अनर्घराघवे—IV, 23.

साकं शक्तिघरेण तत्रभवतो देवाद्भवानीपते-

र्यस्सम्यक्त्वमवाप चापनिगम सम्यञ्चि सामानि च ।

शूराणाञ्च तपस्विनाञ्च परमां काष्ठामधिष्ठास्तुभि-
स्तेजोभिर्भगवानसौ भृगुपतिर्दिष्ट्याद्य दर्शियते ॥ 1979 ॥

अधिष्ठास्तुभिः । ‘ग्लाजि’ (सू. ३११९) इति क्स्तुः । अधिष्ठास्तुरिति
अभ्युपसर्गात्पत्वम् ।

चम्पूभारते—V. 11.

ग.— तावदनाकर्णितपूर्वगाण्डीवविस्फारश्रवणादहम्पूर्विकया युगपदभिषेणयतो
दिविषदव्यभावादध्यातमरणान् क्षिप्र क्षुरप्रैर्विश्राणितविवरादुरसः कृतप्रयाणैः प्राणैः
त्रिकोटिशो निवातकवचानपि प्रवातकवचानेव विरचय्य नमसि प्रमादपतितेन पतङ्ग-
परिवेषणेव स्फटिकप्राकारेण परिगुप्तिमतो हिरण्यपुराद्विदितबन्धुजनवृत्तान्ततया रोषादभि-
गम्य कलहायमानान् कालकेयानपि कालगेहातिथीन् पाशुभतेन मन्त्रपूर्वं निमन्त्रया-
ञ्चक्रे ॥ 1980 ॥

अभिषेणयतः सेनया अभिगमनं कुर्वत । ‘यत्सेनयाभिगमनमरौ तदभिषेणनम्’
II, VIII. 96. इत्यमरः । ‘सत्यापपाश’ (सू. 2563) इति णिचि ततः शतृ-
प्रत्यये अनेन षत्वम् ।

माघे—VI. 64.

अभिषिषेणयिषुं भुवनानि यः

सुरमिवाख्यत लोध्रजश्च यः ।

क्षुभितसैन्यपरागविपाण्डुर-

द्युतिरयं निरयन्नुदभूद्दिशः ॥ 1981 ॥

अभिषेणयति । ‘सत्यापपाश’ (सू. 2563) इत्यादिना सेनाशब्दाणिच् ।
अनेन षत्वम् । अभिषेणयितुमिच्छुमभिषिषेणयिषुम् । सत्तन्वादुप्रत्ययः ।

१ध्रुवंशे—III. 42.

स पूर्वतः पर्वतपक्षशातनं ददर्श देवं नरदेवसम्भवः ।

पुनः पुनस्सूतनिषिद्धचापलं हरन्तमश्वं रथरश्मिसंयतम् ॥ 1982 ॥

निषिद्धम् । षत्वम् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1628. अभ्यषिञ्चत् ।

माघे—II. 54.

चतुर्थोपायसाध्ये तु रिपौ सान्त्वमपक्रिया ।

स्वेद्यमामज्वरं प्राज्ञः कोऽम्भसा परिषिञ्चति 1983 ॥

षिञ्चू, सिञ्चति । परिषिञ्चति ।

चम्पूरामायणे—V. 46.

निःश्रेयसप्रणयिनीं पदवीं निरोद्धुं

त्रैलोक्यपापपरिपाकमिवात्तरूपम् ।

सूर्येन्दुपावकमहासि तपोबलेन

जित्वा यथेष्टमभिषिक्तमिवान्वकारम् ॥ 1984 ॥

अभिषिक्तम् ।

चम्पूरामायणे—I. 60.

अथ सेनान्यमिच्छद्भिरुक्तस्सब्रह्मसुरैः ।

बहिरहाय जाह्नव्यां न्यषिञ्चद्दीर्थमैश्वरम् ॥ 1985 ॥

न्यषिञ्चत् निषिक्तवान् ।

माघे—VII. 16.

अशिक्षितमपरावसज्य कण्ठे दृढपरिरब्धबुद्धद्विस्तनेन ।

हविततनुर्बुहा मुजेन भर्तुर्मृदुममृदु¹व्यतिषक्तमेकवाहुम् ॥ 1986 ॥

षज्ञ सजे, सक्तम् । व्यतिषक्तम् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 302. विमुः रामः ते नाम्नोऽपि परिशेषं न
स्थापयिष्यति । किमुत कायमित्यर्थः । अत्रापयुक्तकायपदार्थद्योतकत्वात् अपेः
'अपिः पदार्थसम्भावनान्वयसर्गगर्हासमुच्चयेषु' (सू. 557) इति पदार्थे कर्मप्रवच-

1. व्यतिषिद्धम् इति पाठान्तरम् ।

नीयत्वम् । रामः स्थाणुमपि जयेत् । तेनैव सम्भावनायां कर्मप्रवचनीयत्वम् । भवतो ग्रहणं कियत् । उभयत्राप्यनुपसर्गत्वान्न षः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३०४. हे नराशन ! अस्मानपि स्तुहि साधूक्तमिति प्रशंस । अपि सेधं निगृहाण । यथेच्छा तथा क्रियताम् । मया तु तथ्यमुक्तम् । अत्रान्ववसर्गे कामचारानुज्ञानेऽपेः कर्मप्रवचनीयसंज्ञा । त्वं कृशानौ दर्पमपि सिञ्चेः । अत्र गर्हायां कर्मप्रवचनीयसंज्ञया उपसर्गसंज्ञाबाधनात् स्तौतिसेधसिचा षत्व न भवति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९२३ परिसेसिचां परितः पौनःपुन्येन सेचनम् । सिचेर्यङन्तात् स्त्रियामप्रत्यये टाप् । 'सिचो यङि' (सू. २६४०) इति षत्वप्रतिषेधः ।

२२७१ । सदिरग्रतेः । (८. ३. ६६)

प्रतिभिन्नादुपसर्गात्सदेस्सस्य षत्वं स्यात् ।

माघे—XIII. ६४.

उदयादिमूर्ध्नि युगपच्चकासतो-

दिननाथपूर्णशशिनोरसम्भवाम् ।

रुचिमासने रुचिरघास्त्रि बिभ्रता-

बलधुन्यथ न्यषदतां नृपाच्युतौ ॥ १९८७ ॥

आसने न्यषदताम् उपविष्टौ । षट्त्वधातोर्लुङ् । पुषादित्वादङ् । अनेन षत्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९७८. अविषीदन् अस्त्रिचस्सन् । निषद्य तोरणे स्थित्वा । उभयत्रापि सदेष्त्वम् ।

भट्टिकान्ये—IX. ९१.

विषसादेन्द्रजिद् बुद्ध्वा बन्धे बन्धान्तरक्रियाम् ।

दिव्यबन्धो विषहते नापरं बन्धनं यतः ॥ १९८८ ॥

बन्धे बन्धान्तरक्रियां बुद्ध्वा विषसाद । अनेन षत्वम् । 'सदेः षत्वस्य लिटि' (सू. २४४२) इत्यभ्यासात्परञ्च षत्वप्रतिषेधः ।

किरातार्जुनीये—XII. 5.

न विसिस्मिये न विषसाद मुहुरलसता नु चाददे ।

सत्त्वमुलुधृति रञ्जस्तमसी न हतः स तस्य हतशक्तिपेलवे ॥ 1989 ॥

न विषसाद । पूर्ववत् ।

२२७२ । स्तन्मेः । (८, ३, ६.)

सौत्रस्य सस्य ष. स्यात् । अपतेरिति नानुवतते ।

रघुवंशे—II. 32.

बाहुप्रतिष्ठम्भविट्टमन्युरभ्यर्णमागस्कृतमस्पृशद्वि ।

राजा स्वतेजोभिरदद्यतान्तर्भोगीव मन्त्रौषधरुद्धवीर्यं ॥ 1990 ॥

प्रतिष्ठम्भेन प्रतिबन्धेन । 'प्रतिबन्धः प्रतिष्ठम्भः' III. 11. 27. इत्यमरः ।

षत्वम् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1978. पुरस्य तोरणं व्यष्टम्भनात् अधिष्ठितवान् ।

'प्राकृसिता' (सू. 2276) इति षत्वम् ।

२२७३ । अवाच्चालम्बनाविदूर्ययोः । (८, ३, ६८)

अवात्स्तन्मेरेतयोरर्थयो. षत्वं स्यात् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1978. अवष्टब्धानविदूरस्थान् । षत्वम् ।

२२७४ । वैश्व स्वनो भोजने । (८, ३, ६९)

व्यवाभ्यां स्वन्तेस्सस्य षः स्याद्भोजने ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1978. विष्वणन्तीति विष्वणाः । पचाद्यच् । नराणां विष्वणा इति समासः । नरान् सशब्दमभ्यवहरन्त इत्यर्थः । विपूर्वात्स्वन्तेर्भोजनार्थे षत्वम् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 850. क्रौष्टा डिम्भे व्यष्वणत् सशब्दं मुक्तवान् । षत्वम् । व्य २८८ अध्वनश्च । अभोजनार्थत्वात्षत्वं न ।

२२७५ । परिनिविभ्यः सेवसितसयसिबुसहसुटस्तुस्वञ्जाम् । (८. ३. ७०)

परिनिविभ्य. परेषामेषां सस्य षः स्यात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1220. शिवैर्मरुद्धिर्निषेव्यमाणेन ।

भट्टिकाव्ये — IX. 73.

विषह्य राक्षसाः क्रुद्धाश्छालजालमवाकिरन् ।

यत्न व्यषहतेन्द्रोऽपि कपिः पर्यसहिष्ट तत् ॥ 1991 ॥

विषह्य सोढा । सहेः षत्वम् । इन्द्रोऽपि न व्यषहत न सोढवान् । तच्छालजालं कपि पर्यसहिष्ट परिसोढवान् । एतत्सूत्रानुवृत्तौ 'सिवादीना' (सू. 2359) इति अङ्गव्यवायेऽपि सस्य वा ष ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1988 न विषहते । सहेष्वत्वम् ।

माघे—XVII. 10.

दुरीक्षतामभजत मन्मथस्तथा

यथा पुरा परिचितदाहघाष्टर्यया ।

ध्रुव पुनस्सशरमसुं तृतीयया.

हरोऽपि न व्यषहत वीक्षितुं दृशा ॥ 1992 ॥

न व्यषहत नाशकोत् । एतत्सूत्रानुवृत्तौ 'सिवादीना वाङ्गव्यवायेऽपि' (सू. 2359) इति विकल्पान्न षः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1309. न विषेहिरे न सोढवन्तः ।

माघे—XIV. 29.

निर्जितास्त्रिमहार्णवौषधिस्यन्दसारममृतं ववलिगरे ।

नाकिनः कथमपि प्रतीक्षितु ह्वयमानमनले विषेहिरे ॥ 1993 ॥

कथमपि विषेहिरे ।

कुमारसंभवे—VIII. 9.

यन्मुखग्रहणमक्षताधरं दानमव्रणपदं नस्तस्य यत् ।

यद्वतं च सदयं प्रियस्य तत्पार्वती विषहते स नेतरत् ॥ 1994 ॥

माघे—XIX. 22.

केशप्रचुरलोकस्य पर्यस्कारि विकासिना ।

शेखरेणेव युद्धस्य शिरः कुसुमलक्ष्मणा ॥ 1995 ॥

प्रद्युम्नेन युद्धस्य शिरः अग्रभूमिः पर्यस्कारि परिष्कृतम् । कर्मणि लुङ् ।
'सम्परिभ्याम्' (सू. 2550) इति सुट् । 'सिवादीनाम्' (सू. 2359) इत्यङ्-
व्यवायेऽपि वा सत्य षः ।

किरातार्जुनीये—VI. 17.

अधिरुद्ध पुष्पभरनम्रशिलैः परितः परिष्कृततलां तरुभिः ।

मनसः प्रसक्तिमिव मूर्ध्नि गिरेश्शुचिमाससाद स वनान्तभुवम् ॥ 1996 ॥

परिष्कृतम् । पूर्ववत्सुट् । अनेन षत्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1294. शीतरुचेरंशुजाल दिशं समस्कुरुत अभूष-
यत् । सुट् अङ्भ्यासव्यवायेऽपीति नियमात्सम्पूर्वः । अत्र षत्व न ।

भट्टिकाव्ये—XVII. 47.

अतुष्यन्नमरास्सर्वे प्राह्व्यन् कपियूथपाः ।

पर्यष्वजत सौमित्रि मूर्ध्न्यजिघ्रक्ष राघवः ॥ 1997 ॥

राघवस्सौमित्रि पर्यष्वजत आश्लिष्टवान् । 'प्राक्सितात्' (सू. 2276)
इति अङ्गव्यवायेऽपि षत्वम् । 'परिनिविभ्य' (सू. 2275) इत्यादिना षत्वमिति
जयमङ्गलाव्याख्यायाम् । 'उपसर्गात्सुनोति' (सू. 2270) इत्यत्र यदि ष्वञ्जघातुरुक्तः
तदा प्राक्सितादिति षत्वम् । अस्मिन् सूत्रे यदि ष्वञ्जघातुरुक्तः तदा 'सिवादीनाम्'
(सू. 2359) इति षत्वम् ।

२२७६ । प्राक्सितादङ्गव्यवायेऽपि । (८. ३. ६३)

'परिनिविभ्यसेवसित' (सू. 2275) इत्यत्र सितशब्दात्प्राक् ये
सुनोत्यादयः तेषामङ्गव्यवायेऽपि षत्वं स्यात् । न्यषेधत् । न्यषेधीत् । न्यषेधिष्यत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1976. अभ्यषुष्वन्, अभ्यषिष्वन् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1985. न्यषिञ्चत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1987. आसने न्यषदताम् उपविष्टौ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1978 व्यष्टम्नात् अधिष्ठितवान् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 850. व्यष्वणत् ।

२२७७ । स्थादिष्वभ्यासेन चाभ्यासस्य । (८. ३. ६४)

प्राक्स्थितात् स्थादिष्वभ्यासेन व्यवायेऽपि षत्वं स्यात् । एषामेव चाभ्यासस्य न तु सुनोत्यादीनाम् । निषिषेध निषिषिघतुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 726. अधितष्टौ अधिष्ठितवान् । अभ्यासेन व्यवायेऽपि षत्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1981. अभिषेणयितुमिच्छुः अभिषिषेणयिषुः । अनेन धात्वभ्याससकारयोषत्वम् ।

२२७८ । सेधतेर्गतौ । (८. ३. ११३)

गत्यर्थस्य सेधतेः षत्वं न स्यात् ।

भट्टिकान्ये—IX. 88.

दृष्ट्वा ताममनभृक्षान् द्विषो मन्परिसेधतः ।

परितश्चोद्विचिक्षेप कुद्वस्वयमिवानिल. ॥ 1998 ॥

परिसेधतः परित आधावत । षिघू गत्यामिति धातोः अनेन षत्व-
प्रतिषेधः ।

२२७९ । स्वरतिमृतिमृयनिमृन्नदितो वा । (७. २. ४४)

इङ् वा स्यात् ।

२२८४ । अतो हलादेर्लघोः । (७. २. ७)

हलादेर्लघोरकारस्य इडादौ परस्मैपदपरे सिचि वृद्धिर्वा स्यात् । अस्मादीत्
अस्मादीत्, नद स्यैर्ये । अनादीत् अवदीत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1041. अरासिषुः रसिताः । रसेः परस्मैपदिनो लुङ्
न रासेः, तस्यात्मनेपदित्वात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1971. अन्धकारमतानिष्ठां विस्तारितवन्तौ । वृद्धिः ।

२२८५ । नेर्गदनदपतपदघुमास्यतिहन्तियातिवातिद्रातिप्सातिवपतिवहति-
शाम्यतिचिनोतिदेग्धिषु च । (८. ४. १७)

उपसर्गस्थानिमित्तात्परस्य नेर्णः स्याद्गदादिषु । प्रणिगदति ।

भट्टिकान्ये—IX 99

प्रण्यगादीत् प्रणिघ्नन्तं पुनः प्रणिनदन्निव ।

ततः प्रणिहितः स्वार्थे राक्षसेन्द्रं विभीषण. ॥ 1999 ॥

प्रणिघ्नन्तं रावणं प्रणिहितः विभीषणः प्रणिनदन्निव प्रण्यगादीत् ।
सर्वत्र णत्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1960. हे दशमीव ! प्रणिशाम्य प्रशान्तो भव । रूपं
प्रणि यातुमलम् । सर्वत्र णत्वम् ॥

माघे—XI. 1.

श्रुतिसमधिकमुच्चैः पञ्चमं पीडयन्तः

सततमृषभहीनं मित्रकीकृत्य षड्जम् ।

प्रणिजगदुरकाकुश्रावकस्निग्धकण्ठाः

परिणतिमिति रात्रेर्मागचा माघवाय ॥ 2000 ॥

मागचा माघवाय रात्रेः परिणतिम् । प्रभातमित्यर्थः । प्रणिजगदुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1048. प्रायेणदन्तः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1224. प्रणिपातः प्रणतिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 494. ब्रह्मद्विषस्ते प्रणिहन्मि । ब्रह्मविद्विषं त्वां
हन्मीत्यर्थः । 'जासिनिप्रहण' (सू. 617) इति कर्मणि शेषे षष्ठी । अनेन
नेर्णत्वम् ।

एभ्यश्चैरङ् वा स्यात् । अग्रचत् अग्रोचीत् । अग्लुचत् अग्लोचीत् ।
अग्रुचत् अग्रोचीत् । अग्लुचत् अग्लोचीत् ।

भट्टिकान्ये—XV. 50.

उदरे चाजरन्नन्ये तस्य पातालसन्निभे ।

आक्रन्दिषुस्सखीनाहन् प्रपलायिषतास्विदन् ॥ 2004 ॥

अन्ये तस्योदरे अजरन् जीर्णाः । अङ् ।

भट्टिकान्ये—VI. 30

मन्युर्मन्ये ममास्तम्भीद्विषादोऽस्तभदुद्यतिम् ।

अजारीदिव च प्रज्ञा बलं शोकात्तथाजरत् ॥ 2005 ॥

मम शोक. अस्तम्भीत् स्तब्धोऽभूत् । अङ्भावे रूपम् । विषादः उद्यति-
मस्तभत् तस्तम्भ । अङ्पक्षेऽनुनासिकलोपः । प्रज्ञा अजारीदिव जीर्णम् । अङ्भावे
सिचिद्विद्विस्सलोपश्च । बलं चाजरत् जीर्णम् । अङ् ।

भट्टिकान्ये—VI. 31.

गृध्रस्येहाश्वतां पक्षौ कृतौ वीक्षस्व लक्ष्मण ।

जिघत्सोर्नूनमापावि ध्वंसोऽयं त्वां निशाचरात् ॥ 2006 ॥

गृध्रस्य पक्षौ अश्वतां शूनौ । ध्वयतेर्लुङ्ङश्च ।

भट्टिकान्ये—XV. 30.

मांसेनास्याश्वतां कुक्षी जठरं चाप्यशिविषयत् ।

बहूनामग्लुचत्प्राणानग्लोचीच्च रणे यशः ॥ 2007 ॥

वनवासिनां मांसेनास्य कुक्षी अश्वताम् शूनौ । अङ् । बहूनां प्राणानग्लुचत्
हतवान् । प्रुचुष्टुचुचुचु स्तेयकरणे अङ् । यशश्चाग्लोचीत् । अङ्भावपक्षे रूपम् ।

२२९२ । अजेर्व्यघ्नपोः । (२. ४. ५६)

अजेर्वी इत्यादेशः । विघाय विव्यतुः विव्युः ।

२२९८ । अ- । (७. ४. २५)

अजन्तस्याङ्स्य दीर्घः स्याद्यादौ प्रत्यये परे, न तु कृतसार्वधातुकयोः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1705. पतीयन्ती पतिमात्मन इच्छन्ती । 'सुप
आत्मनः क्यच्' (सू. 2657) इति क्यचि अनेन दीर्घः । शतरि ङीप् ।

भट्टिकान्ये—V. 73.

वल्गूयन्तीं विलोक्य त्वां स्त्री न मन्तूयतीह का ।
कान्ति नाभिमनायेत को वा स्थाणुसमोऽपि ते ॥ 2008 ॥

वल्गूयति मन्तूयति ।

२३०१ । तृफलभजतपश्च । (६. ४. १२२)

एषामत एकारोऽभ्यासलोपश्च स्यात् किति लिटि सेटि थलि च ।
असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 887, त्रेपे लज्जितम् । भावे लिट् । एत्वाभ्यासलोपौ ।

भट्टिकान्ये—XIV. 27.

सम्बभूवुः कबन्धानि प्रोहुश्शोणिततोयगाः ।
तेरुर्भटास्यपद्मानि ध्वजैः फेनैरिवावभे ॥ 2009 ॥

आस्यपद्मानि तेरुः प्लुतानि । एत्वाभ्यासलोपौ ।

भट्टिकान्ये—VII. 55.

भ्रेमुश्शिलेच्चयान्भीमास्ते तेरुस्तरान्नदान् ।
आशंसवो लवं शलोस्सीतायाश्च विनिश्चयम् ॥ 2010 ॥

नदांस्तेरुः ।

भट्टिकान्ये—XIV. 57.

उत्तेरिथ स्मुदं त्वं मदर्थेऽरीन् जिहिंसिथ ।
ममर्थं चातिघोरां मां विजिजीवितल्लूकताम् ॥ 2011 ॥

स्मुदमुत्तेरिथ उत्तीर्णोऽसि । एत्वाभ्यासलोपौ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १३७६. राघवौ वनानि भेजतुः प्रापतुः । भजेर्लिट् ।
एत्वाभ्यासलोपौ ।

२३०३ । गुप्धूपविच्छिपणिपनिभ्य आयः । (३.१.२८)

एभ्य आयप्रत्ययः स्यात्स्वार्थे ।

२३०४ । सनाद्यन्ता धातवः । (३. १. ३२)

सनादयः कमेर्णिङन्ताः प्रत्ययाः अन्ते येषां ते धातुसज्ञाः स्युः । गोपायति ।

किरातार्जुनीये—XVIII. १८.

आसेदुषां गोत्रभिदोऽनुवृत्त्या गोपायकानां भुवनत्रयस्य ।

रोचिष्णुरत्नाबलिभिर्विमानैर्घौराचिता वारकितेव रेजे ॥ २०१२ ॥

भुवनत्रयस्य गोपायकानां रक्षकानाम् । आयप्रत्ययान्ताण्वुल् ।

माघे—IV. ५२.

आच्छाद्य पुष्पपटमेष मृद्धान्तमन्त-

रावर्तिभिर्गृहकपोतशिरोधराभैः ।

स्वाज्ञानि धूमरुचमागुरवीं दधानै-

र्धूपायतीव पटलैर्नवनीरदानाम् ॥ २०१३ ॥

एषोऽद्विनीरदपटलैः स्वाज्ञानि धूपायतीव धूपैरधिवासयतीव । धूप सन्तापे
इति धातोरायप्रत्ययः ।

२३०६ । कास्प्रत्ययादाम्-न्ते लिटि । (३. १. ३५)

इत्याम्प्रत्ययः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३२८. रावणः कासाञ्चक्रे कुत्सितमभिहितवान् ।
कास्य शब्दकुत्सायां इत्यस्यात् लिटि आम् । स्वगः तं वेभिदाञ्चक्रे अत्यर्थं भिन्नवान् ।
वेभिद्यतेर्थङन्तात् आम् ।

वा० । कास्यनेकाज्महणं कर्तव्यम् ।

भट्टिकाव्ये—XIV. 19.

चकासाञ्चक्रुस्तस्थुर्नेदुरानशिरे दिशः ।

वानरा भूधरान् रेधुर्बभञ्जुश्च ततस्तरुन् ॥ 2014 ॥

ते चकासाञ्चक्रुः शोभन्ते स ।

भट्टिकाव्ये—V. 107.

उपासाञ्चकिरे द्रष्टुं देवगन्धर्वकिन्नराः ।

भरलेन पक्षौ लोलूयाञ्चक्रे कव्यात्पतन्निगः ॥ 2015 ॥

कव्यात् राक्षसः भरलेन पतन्निगः पक्षौ लोलूयाञ्चक्रे भृशं लुलाव ।
लुनातेर्यङन्ताल्लिङ्याम् ।

भट्टिकाव्ये—XIV. 12.

वि विश्वासयिषाञ्चक्रुरालिङ्गुश्च योषितः ।

आज घुर्मूर्ध्नि बालांश्च चुचुबुश्च सुतप्रियाः ॥ 2016 ॥

विशिश्वासयिषाञ्चक्रुः विश्वासयितुमिष्टवन्तः । प्यन्तात्सन् । तस्माल्लिङ्याम् ।

भट्टिकाव्ये—XIV. 91.

ऊहिरे मूर्ध्नि सिद्धार्था गावश्चालेमिरे भटैः ।

प्रचुक्षुर्मुर्महास्त्राणि जिज्ञासाञ्चकिरे हयान् ॥ 2017 ॥

भटा हयान् जिज्ञासाञ्चकिरे ज्ञातुमिच्छां कृतवन्तः । 'ज्ञाश्चस्मृदृशां सनः' (सू. 2731) इत्यात्मनेपदम् । 'कृञ्चानुप्रयुज्यते लिटि' (सू. 2239) इत्यनु-
प्रयोगः । 'आप्प्रत्ययवत्' (सू. 2240) इति पूर्ववदात्मनेपदम् ।

भट्टिकाव्ये—XIV. 53.

ध्वजानुददुधुवुस्तुङ्गान्मांसं चेमुर्जुगुः पपुः ।

कामयाञ्चकिरे कान्तास्ततस्तुष्टा निशाचराः ॥ 2018 ॥

निशाचराः कान्ताः कामयाञ्चकिरे । कमेर्णिङ् । कामयतेर्लिङ्याम् ।
पूर्ववदनुप्रयोगः ।

भट्टिकाव्ये—XIV. 87.

स विभेष प्रचुक्षोद दन्तैरोष्ठं चत्वाद च ।

प्रगोपायाञ्चकाराशु यत्नेन परितः पुरम् ॥ 2019 ॥

स राजा पुरं लङ्का प्रगोपायाञ्चकार रक्षितवान् । गुपू रक्षणे आयमत्य-
यान्तादाम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1705. शूर्पणखा लक्ष्मणं प्राप्य प्रार्थयाञ्चक्रे
प्रार्थितवती । प्रार्थयतेर्णिच् । आत्मनेपदम् । अनुप्रयोगस्याप्यात्मनेपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 253. पक्षी अरिं सन्त्रासयाञ्चकार भीषयाञ्चक्रे ।
सन्त्रासयति इति परस्मैपदम् । अतोऽनुप्रयुक्तोऽपि परस्मैपदम् ।

२३१२ । निश्चिद्रसुभ्यः कर्तरि चङ् । (३. १. ४८)

प्यन्तात् अद्यादिभ्यश्च च्लेञ्चङ् स्यात् कर्त्रर्थे लुङि परे ।

भट्टिकाव्ये—XV. 87.

अतस्तम्भदय वज्रं स्वयम्भुवमतुषत् ।

अशिक्षिष्ट महाङ्गाणि रणेऽरक्षीच्च राक्षसान् ॥ 2020 ॥

वज्रमतस्तम्भत् स्तम्भितवान् । स्तम्भेर्ण्यन्ताच्चङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1434. मुनिममि न्यवीविशत् स्वाभिमुख्येनो-
पवेशितवान् । विशतेर्णौ चङ् ।

माघे—I. 16.

महामहानीलशिलारुचः पुरो निषेदिबान्कंसकृषस्स विष्टरे ।

श्रितोदयाद्रेरभिसायमुच्चकैरचूचुरच्चन्द्रमसोऽभिरामताम् ॥ 2021 ॥

अभिरामतामचूचुरत् चोरितवान् । चुर स्तेये इत्यस्मात् स्वार्थे ण्यन्ताच्चङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 984. आदिपूरुषो नारदं पर्यपुपुञ्जत् परिपूजितवान् ।
णौ चङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 616. सः यामशिथ्रियत् । श्रयतेर्लुङ् । चङि
द्विर्भावः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1331 तौ क्षमामाशिथ्रियताम् आश्रितवन्तौ । चङ् ।

भट्टिकान्ये—VI. 17.

मा स द्राक्षीर्मृषा दोष भक्तं मां मातिचिक्लिशः ।

शैलं न्वशिथ्रियद्रामा नदीं नु प्रत्यदुद्रुवत् ॥ 2022 ॥

भक्तं मां मातिचिक्लिशः नानिक्लेशय । क्लिशेर्ण्यन्तात् सिपि चङ् । 'स्मोत्तरे
लङ् च' (सू. 2220) इति चकारालुङ् । 'न माडयोगे' (सू. 2228)
इत्यडागमप्रतिषेधः । अशिथ्रियत् आश्रिता । प्रत्यदुद्रुवत् प्रतिगता । पूर्ववत् चङ् ।

भट्टिकान्ये—XV. 79.

तस्याहारिषत प्राणा मुष्टिना वालिसूनुना ।

प्रादुद्रुवंस्ततः क्रुद्धास्सर्वे रावणयोऽङ्गदम् ॥ 2023 ॥

सर्वे रावणयो रावणस्यापत्यानि अङ्गदं प्रादुद्रुवन् गतवन्तः । चङ् ।

भट्टिकान्ये—XV. 56.

अलोठिष्ठ च मूषष्ठे शोणितच्चाप्यसुस्रवत् ।

तमादायापलायिष्ठ व्यरोचिष्ठ च राक्षसः ॥ 2024 ॥

शोणितं सुतम् । चङ् ।

२३१४ । गौ चङ्गुपधाया ह्रस्वः । (७. ४. १)

२३१७ । सन्यतः । (७. ४. ७९)

अभ्यासस्यात इकारस्यात्सनि ।

माधे—XX. 28.

स दिव सन्तः पञ्चदशैर्यैः कृतस्मिन्मद्युतिमण्डलापलापैः ।

ददशेऽयं च तस्य चापयष्ट्यामिषुरैकेन जनैस्सहस्रिष्टम् ॥ 2025 ॥

दिवं समचिच्छदत् छादयति स्म । छदेर्णौ चङ्युपधाहस्व । मन्वद्भावादानेनाभ्यासस्येत्वम् ।

भट्टिकाव्ये—XV. 8.

केशानलुङि पुस्तस्य गजान्गात्रेष्वचिक्रमन् ।

शीतैरभ्यपिबंस्तोयैरलातैश्चाप्यदग्भिषुः ॥ 2026 ॥

गजानचिक्रमन् क्रमयन्ति स्म । चङि सन्वद्भावाद्भ्यासस्येत्वम् ।

२३२० । छिबृकुमुचमां शिति । (७. ३. ७५)

एषामचो दीर्घः स्याच्छिति ।

वा० । आङि चम इति वक्तव्यम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 475. वाजिकुञ्जरं रक्तमष्टीवत् । अकृष्टाम्यत् ।
अनेन दीर्घः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 70. हविषेतामिराचामति । दीर्घः ।

२३२१ । वा आशम्लाशभ्रमुक्रमुक्रमुत्रसितुटिलषः । (३. १. ७०)

एभ्यः श्यन्वा स्यात् कर्त्रर्थे सार्वधातुके परे ।

२३२२ । क्रमः परस्मैपदेषु । (७. ३. ७६)

क्रमेर्दीर्घः स्यात् परस्मैपदपरे शिति ।

माघे—I. 54.

बृहच्छिलानिष्ठुरकण्ठघट्टना-

द्विक्रीर्णलोलाभिकणं सुरद्विषः ।

जगत्प्रभोरप्रसद्रिण्णु वैष्णवं

न चक्रमस्याक्रमताधिकन्धरम् ॥ 2027 ॥

अस्याधिकन्धरं चक्रं नाक्रमत । आत्मनेपदम् वृत्तौ । अतो न दीर्घः ।

भट्टिकाव्ये—XVII. 34.

अधर्मान्नात्रसः पाप लोकवादान्न चाविमे ।

धर्मदूषण नून त्व नाजाना नाशृणोरिदम् ॥ 2028 ॥

अधर्मान्नात्रसः न त्रस्तोऽसि । पक्षे शप् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 210 त्रस्यन्ती बिभ्यती । विकल्पेन श्यनि शतरि
डीप् ।

भट्टिकाव्ये—XVII. 5.

अपूजयंश्चतुर्वक्त्रं विमानार्चस्तथास्तुवन् ।

समालिपत शकारिर्यानश्चाभ्यलषद्वरम् ॥ 2029 ॥

यानमभ्यलषदभीष्टवान् । श्यनो विकल्पितत्वात्पक्षे शप् ।

भट्टिकाव्ये—XVII. 77.

अश्च्योतद्रुधिरं तोयमलसच्चातिविह्वलम् ।

अशीयत नृमासादा बलं सुग्रीवबाधितम् ॥ 2030 ॥

तोयमलसदभिलषितवत् । विकल्पेन शप् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1801. अभिलष्यन्ती । श्यन् ।

चम्पूभारते—I. 88.

तीव्रोदयादविनयान् दधतां क्रमेण

दुर्योधनाद्यमुह्मदां दुरहङ्गुतीनाम् ।

पट्टाभिषेकमभिलष्यति फालदेशे

कुह्माकभावकुतुकं कुरुते स भीमः ॥ 2031 ॥

अभिलष्यति । लष कान्तौ । श्यनि शत्रादेशः ।

२३२२ । क्रमः परस्मैपदेषु । (७. ३. ७६)

क्रमेदीर्घः स्यात् परस्मैपदपरे शिति । क्राम्यन्त क्रामात् ।

२३२३ । स्नुक्रमोरनात्मनेपदनिमित्ते (७. २. ३६)

अत्रैवेट् । अकमीत् । 'वृत्तिर्ग' (सू. २७११) इति आत्मनेपदं नित्यमेव ।
'अनुपसर्गाद्वा' (सू. २७१६) कामति क्रमते ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६३. चिक्रिसया क्रमितुमिच्छया । क्रमेस्सन्नन्तात्
'अ प्रत्ययात्' (सू. ३२७९) इत्यकारप्रत्यये टाप् । अनेन इडागमो न । वृत्त्यादि-
व्यतिरिक्तार्थेऽपि 'अनुपसर्गाद्वा' (सू. २७१६) इत्यात्मनेपदम् । अनात्मनेपदनिमित्त
इति निषेधात्नेट् ।

२३२४ । दयायासश्च । (३. १. ३७)

दय अय आस् एभ्य आम् स्याल्लिटि ।

भट्टिकाव्ये—XIV. 42.

राघवो न दयाञ्चक्रे दधुर्धै न केचन ।

मग्रे पतङ्गवर्गैर्हो हेति च विचुक्रुरो ॥ २०३२ ॥

राघवो न दयाञ्चक्रे । आम्प्रत्ययः ।

भट्टिकाव्ये—V. 106.

हन्तुं क्रोधवशादीहाञ्चकाते तौ परस्परम् ।

न वा पलायाञ्चक्रे विर्दयाञ्चक्रे न राक्षसः ॥ २०३३ ॥

न दयाञ्चक्रे नानुचकम्पे । विः पक्षी न पलायाञ्चक्रे न पलायितः ।

२३२६ । उपसर्गस्त्रयती । (८. २. १९)

अर्थात्परस्य उपसर्गस्य यो रेफः तस्य रुत्वम् । दयतेत्यतश्च लिट्वास् ।

भट्टिकाव्ये—XIV. 41.

कृतैरपि दृढक्रोधो वीरवक्त्रैर्न तत्तजे ।

पलायाञ्चक्रिरे शेषा जिह्वियुः शूरमानिनः ॥ २०३४ ॥

पलायाञ्चक्रिरे शेषाः । पूर्ववत् ।

मावे—III. 67.

निरन्तरालेऽपि विमुच्यमाने दूर पथि प्राणभृतां गणेन ।

तेजोमहद्विस्तमसेव दीपैर्द्विपैरसम्बाधमयांबभूवे ॥ 2035 ॥

द्विपैरयाम्बभूवे गतम् । भावे लिट् । आम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2015. देवगन्धर्वकिन्नरा उपासाञ्चक्रिरे । समीपे स्थिता इत्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 852. मृगपक्षिण आसाञ्चक्रिरे आसितवन्तः । आम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 613. मैथिली दशाननमुक्त्वा तूष्णीम् आसाञ्चक्रे जोषमास्त । आम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 273. अमी हेमपीठानि अभ्यासामासुः अधि-
तस्थुः । ‘अधिशीङ्’ (सू. 542) इति कर्मत्वम् । आस उपवेशने इत्यस्मात् लिट् ।
अनेन आम्प्रत्यये ‘कृञ् च’ (सू. 2239) इत्यस्तेरनुप्रयोगः । ‘आम्प्रत्ययवत्’
(सू. 2240) इति कृञ एवेति नियमात् अस्तेर्नात्मनेपदम् ।

२३२८ । दीपजनबुधपूरितायिप्यायिभ्योऽन्यतरस्याम् । (३. १. ६१)

एभ्यश्च्लेक्षिण् वा स्यात् ।

भट्टिकाव्ये—XV. 67.

वायव्याक्षेण तं पाणिं रामोऽच्छैस्तीत्सहायुधम् ।

अदीपि तस्मिन्तोऽसावधावीचरिसंमुखम् ॥ 2036 ॥

असावदीपि दीप्यते स । कर्तरि चिण् । ‘चिणो लृक्’ (सू. 2329)
इति लृक् ।

भट्टिकाव्ये—XV. 88.

अध्यगीष्टार्थशास्त्राणि यमस्याहोष्ट विक्रमम् ।

देवाहवेण्दीपिष्ट नञनिष्ठास्य लङ्प्रसङ्गः ॥ 2037 ॥

यमस्याप्ययं विक्रममहोष्ट । अदीपिष्ट शोभितः । भयं नाजनिष्ट न जातम् ।
चिष्वद्भावपक्षे रूपम् ।

भट्टिकान्ये—VI. ३२.

क्रुद्धोऽदीपि रघुव्याघ्रो रक्तनेत्रोऽजनि क्षणात् ।

अबोधि दु स्थ त्रैलोक्य दीप्तैरापूरि भानुक्त् ॥ २०३८ ॥

रामोऽदीपि दिदीपे । रक्तनेत्रोऽजनि जातः । त्रैलोक्यं दु स्थमबोधि
बुद्धवान् । दीप्तैस्तेजोभिर्हेतुमिरापूरि । सर्वत्र कर्तरि लुङ् चिप् । 'चिणो लुक्'
(सू. २३२९) इति लुक् ।

भट्टिकान्ये—XV. १००.

विभीषणस्ततोऽबोधि सस्फुरौ रामलक्ष्मणौ ।

अपारीत्स गृहीतोत्को हतशेषान्धवङ्गमान् ॥ २०३९ ॥

विभीषणो रामलक्ष्मणौ चलन्तावबोधि । चिप् । 'चिणो लुक्' (सू. २३२९)
इति तस्यब्दस्य लुक् ।

भट्टिकान्ये—XV. १०१.

मा शोचिष्ट रघुव्याघ्रौ नामृषातामिति ब्रुवन् ।

अवाबुद्ध स नीलादीन्निहतान् कपियूथपान् ॥ २०४० ॥

अवाबुद्ध अवबुद्धवान् । चिणभावपक्षे रूपम् ।

माधे—XVI. ३६.

यदपूरि पुरा महीपतिर्न मुखेन स्वयमागसां शतम् ।

अथ संप्रति पर्यपूरत्तदसौ द्रुतमुखेन शार्ङ्गिणः ॥ २०४१ ॥

नापूरि । पूरयतेः कर्तरि लुङ् । चिणि तस्यब्दस्य लुक् ।

भट्टिकान्ये—XV. १२३.

समगतकपिसैन्यं समदेनातिमात्रं

विदग्धहरिणञ्चरिसिद्धिर्बोद्धिष्ठ नित्याम् ।

नृपतिमतिररस्त प्राप्तकामेव हर्षात्

रजनिचरपतीनां सन्ततोऽतायि शोकः ॥ 2042 ॥

शोकः सन्ततोऽतायि वर्धते स । कर्तरि चिण् ।

२३३१ । सन्लिटोर्जेः । (७. ३. ५७)

इति कुत्वम् ।

भट्टिकाव्ये—IX. 70.

बलान्यमिषिषिक्षन्त तरुभिः कपिवारिदम् ।

विजिगीषुः पुनश्चक्रे व्यूहं दुर्जयमिन्द्रजित् ॥ 2043 ॥

कपिवारिदं विजिगीषुः । जयतेस्सनि कुत्वम् ।

नैषधे—IV. 1.

अथ नलस्य गुणं गुणमात्मभू-

सुरभि तस्य यशःकुसुमं धनुः ।

श्रुतिपथोपगतं सुमनस्तया

तमिषुमाशु विधाय जिगाय ताम् ॥ 2044 ॥

कामो भैमी जिगाय । लिटि कुत्वम् ।

भट्टिकाव्ये—XIV. 106.

एवं विजिग्ये तां सेना प्रहस्तोऽतिदर्पं च ।

शशाम न च संक्रुद्धो निर्जुगोष निशाचरान् ॥ 2045 ॥

प्रहस्तस्तां विजिग्ये जितवान् । ' विपराभ्यां जे. ' (सू. 2685) इति तङ् ।

अनेन कुत्वम् ।

भट्टिकाव्ये—XIV. 46.

आचिचाय स तैस्तेनामाचिकाय च राघवौ ।

कमाण च न मे मायां जिगायेन्द्रोऽपि किं नृभिः ॥ 2046 ॥

मम मायामिन्द्रोऽपि न जिगाय । कुत्वम् ।

माघे—XIX. 82.

युद्धमित्थं विधूतान्यमानवानभियो गतः ।

चैद्यः परान्पराजिग्ये मानवानभियोगतः ॥ 2047 ॥

चैद्यः परान् पराजिग्ये जिगाय । 'विपराभ्याम्' (सू. 2685) इति वङ् ।
लिटि कुत्वम् ।

२३३६ । शल इगुपधादनिटः क्सः । (३. १. ४५)

इगुपधो यः शलन्तः तस्मादनिटः च्लेः क्सादेशः स्यात् । अवृक्षत ।

भट्टिकान्ये—XV. 8.

अतुषत्पीठमासन्ने निरदिक्षच्च काञ्चनम् ।

अस्मेष्ट कुम्भकर्णोऽल्पमुपाविक्षदथान्तिके ॥ 2048 ॥

पीठं निरदिक्षत् आदिष्टवान् । विशेः क्सः । पीठे उपाविक्षत् उपविष्टः ।
विशतेः क्सः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 412. प्रिये आत्मानं पत्युर्मै । सम्बन्धसामान्ये षष्ठी ।
मा घुक्षः मा संवृणु । गुह्र संवरणे । लुङ् । वसादेशः ।

२३४० । तीषसहलुभरुषरिषः । (७. २. ४८)

इङ्गा स्यात् ।

माघे—I. 58.

अशक्नुवन्सोढुमधीरलोचनः सहस्ररश्मेरिव यस्य दर्शनम् ।

प्रविश्य हेमाद्रिगुहागृहान्तरं निनाय बिभ्यद्विवसानि कौशिकः ॥2049॥

सोढुं । नेट् ।

किरातार्जुनीये—VI. 37.

विगणय्य कारणमनेकगुणं

निजयाथवा कथितमस्पतया ।

असदप्यदः सहितुमर्हसि नः

क वनेचरा क निपुणा मतयः ॥ 2050 ॥

सहितुं सोढुम् । अनेनेडागमः ।

२३४१ । उषविदजागृभ्योऽन्यतरस्याम् । (३. १. ३८)

पभ्यो लिट्याम्वा स्यात् ।

भट्टिकाव्ये—VI. 1.

ओषांचकार कामामिर्दशवक्तूमहर्निशम् ।

विदांचकार वैदेहीं रामादन्यनिरुत्सुकाम् ॥ 2051 ॥

कामामिर्दशवक्तूमोषाञ्चकार ददाह । रावण वैदेहीं रामादन्यनिरुत्सुकां
विदांचकार विवेद । उष दाहे परस्मैपदम् । विद ज्ञाने परस्मैपदम् । अतः
'आम्प्रत्ययवत्' (सू. 2240) इत्यनुपयोगः ।

भट्टिकाव्ये—VI. 2.

प्रजागरांचकारारेरीहास्वनिशमादरात् ।

विभयां प्रचकारासौ काकुत्स्थादभिशङ्कितः ॥ 2052 ॥

प्रजागरांचकार अप्रमत्तः स्थितः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1597. जातवेदा विश्वमुवोष ददाह । आम् न ।

भट्टिकाव्ये—XIV. 62.

चिचेत् रामस्तृच्छमोषाञ्चक्रे शुचाथ सः ।

मन्युश्चास्य समापिप्ये विरुवा च लक्ष्मणम् ॥ 2053 ॥

शुचा ओषांचक्रे दध् । कर्मणि लिट् । आम्प्रत्ययः । पूर्ववदनुपयोगः ।

किरातार्जुनीये—VII. 86.

अगूढहासस्फुटदन्तकेसरं

मुखं खिदेतद्विकसन्नु पङ्कजम् ।

इति प्रलीनां नलिनीवने सखीं

विदाम्बभूवुस्सुचिरेण योषितः ॥ 2054 ॥

योषितः सखीं विदाम्बभूवुः । आम् । 'कृञ् च' (सू. 2239) इति कृभ्वस्तयोऽनुप्रयुज्यन्ते । 'आम्प्रत्ययवन्' (सू. 2240) इति कृन्मात्रस्य नियमः । भ्वस्त्योर्न नियमः ।

२३४३ । पुषादिद्युताद्धितः परस्मैपदेषु । (३. १. ५५)

इयन्विकरणपुषादेर्द्युतादेर्लृटितश्च परस्य च्लेरङ् स्यात्परस्मैपदेषु ।

किरातार्जुनीये—XI. 20.

मूल दोषस्य हिंसादेरर्थकामौ स मा पुषः ।

तौ हि तत्त्वावबोधस्य दुरुच्छेदावुपप्लवौ ॥ 2055 ॥

त्वमर्थकामौ मा स पुषः । 'सोत्तरे लङ् च' (सू. 2230) इति चकाराल्लुङ् । 'न माङ्योगे' (सू. 2228) इत्यङागमप्रतिषेधः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1971. तौ सौमित्रतिकायौ नाश्रमताम् न श्रान्तौ । श्रमिः पुषादिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2004. अस्विदन् प्रस्विताः । पुषादित्वादङ् ।

भट्टिकान्ये—VI. 26.

स्वपोषमपुषद्युष्मान् या पक्षिमृगशावकाः ।

अद्युतच्चेन्दुना सार्धं तां प्रब्रूत गता यतः ॥ 2056 ॥

हे पक्षिमृगशावकाः । या सीता युष्मान् स्वेन घनेन पुष्टा स्वपोषं 'स्वे पुषः' (सू. 8861) इति णमुल् अपूषत् । कषादित्वादानुप्रयोगः । पुषादित्वादङ् । इन्दुना सार्धमद्युतत् । इन्दुसाम्येन व्यद्योतिष्ठेत्यर्थः । 'द्युद्भयो लुङि' (सू. 2345) इति विकल्पात्परस्मैपदम् । द्युतादित्वादङ् ।

भट्टिकान्ये—VIII. 66.

अस्यदक्षिन्दुमणयो व्यरुचन्कुमुदाकराः ।

अलोठिषत वातेन प्रकीर्णाः स्तवकोचयाः ॥ 2057 ॥

इन्दुमणयः अस्यदन् प्रसुखुः । कुमुदाकरा व्यरुचन् विचकसुरित्यर्थः ।
द्युतादित्वादङ् । स्तवकोच्चया अलोठिषत लुठन्ति स्म । 'द्युद्भयो लुडि' (सू. 2845)
इति परस्मैपदविकल्पात्तङ् । अतोऽङ् न ।

भट्टिकान्ये—I. 18.

ऐषी. पुनर्जन्म जयाय क्त्वं
रूपादिबोधान्यवृत्तच्च यत्ते ।
तत्त्वान्यबुद्धाः प्रतनूनि येन
ध्यान नृपस्तच्छिवमित्यवादीत् ॥ 2058 ॥

यद्ब्रह्म रूपादिबोधात् न्यवृत्तत् न्यवर्तिष्ठ । 'द्युद्भयो लुडि' (सू. 2845)
इति विकल्पात्परस्मैपदम् । द्युतादित्वादङ् ।

रघुवंशे—VI. 5.

तासु श्रिया राजपरम्परासु प्रभाविशेषोदयदुर्निरीक्ष्यः ।
सहस्रधात्मा व्यरुचद्विभक्तः पयोमुचा पंक्तिषु विद्युतेषु ॥ 2059 ॥

व्यरुचत् व्यद्योतिष्ठ । 'द्युद्भयो लुडि' (सू. 2845) इति विकल्पात्परस्मै-
पदम् । द्युतादित्वादङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 695. उपागमत् । लुदित्वादङ् ।

भट्टिकान्ये—XV. 22.

मूर्ध्ना दिवमिवालेखीत् खं व्यापद्वपुषोरुणा ।
पादाभ्यां क्षमामिवाभैस्तीत् दृष्ट्यावाक्षीदिव द्विषः ॥ 2060 ॥

खं व्यापत् व्यासवान् । लुदित्वादङ् ।

भट्टिकान्ये—XV. 7.

न्यवसिष्ठ ततो द्रष्टुं रावणं प्रावृत्तद् गृहात् ।
राजा गान्तं तमद्राक्षीदुदस्माच्चेष्टदासनात् ॥ 2061 ॥

प्रावृत्तत् प्रवृत्तः । 'द्युद्भयो लुडि' (सू. 2845) परस्मैपदम् । द्युतादि-
त्वादङ् ।

भट्टिकान्ये—XV. 16.

राघवस्यामुषः कान्तामासैरुक्तो न चार्पिपः ।

मा नानुभूः स्वकान् दोषान् मा मुहो मा रूपोऽधुना ॥ 2062 ॥

राघवस्य कान्ताममुषः खण्डितवानसि । खण्डनञ्चास्य । इदं यद्वर्त्रा वियोजनम् ।
मुष खण्डने । पुषादित्वादङ् । स्वकान् दोषान्मा नानुभूः । मा मुहः मोहं मा
गमः । मा रूपः रोप मा कार्पीः । मुहिरुषिभ्या पुषादित्वादङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 340 गिरिमन्वसृपत् लक्षीकृत्य गतः । लृदित्वादङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1534. रामः क्रियां नामुचत् न त्यक्तवान् ।
मुचेर्लृदनुबन्धत्वादङ् ।

भट्टिकान्ये—XV. 25.

अनसीदूर्ध्वरेणास्य रंहसा शालिनोऽलुठन् ।

सिंहाः प्रादुद्रुवन्भीता. प्राक्षुभन् कुलपर्वता ॥ 2063 ॥

शालिनोऽलुठन् पतिताः । रुठ लुठ प्रविषाते । द्युतादित्वादङ् । ‘द्युद्भ्यो
लुङि’ (सू. 2345) इति परस्मैपदविकल्पः । कुलपर्वताः प्राक्षुभन् सञ्चलिताः ।
द्युतादित्वादङ् ।

भट्टिकान्ये—XV. 27.

अस्पन्दिष्टाक्षि वामञ्च घोराक्षाराटिषुशिशवाः ।

न्यपप्तन्मुसले गृध्रा दीप्तयापाति चोरकया ॥ 2064 ॥

गृध्रा न्यपप्तन् उपविष्टवन्तः । लृदित्वादङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1886. कथं वा त्वा नाघसन् न भक्षितवन्तः ।
‘लृङ्सनोर्वस्लृ’ (सू. 2427) इत्यर्धस्लृ । लृदित्वादङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1817. अपुषत्त्वपोषम् । ‘स्वे पुषः’ (सू. 8861)
इति णमुल् । ‘अमैवाव्ययेन’ (सू. 788) इति समासः । यथाविध्यनुपयोगः ।
पुषादित्वादङ् ।

२३४५ । द्युद्भ्यो लुङि । (१. ३. ९१)

द्युतादिभ्यो लुङः परस्मैपद वा स्यात् । पुषादिसूत्रेण परस्मैपदेऽङ् । अद्युतत्
अद्योतिष्ट । द्युतादि — ७ ४१.

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2056. या सीता युष्मान् स्वेन धनेन पुष्ट्वा स्वपोषम्
(णमुल्) अपुषत् । कषादित्वादनुप्रयोगः । पुषादित्वादङ् । इन्दुना सार्धमद्युतत् ।
विकल्पात्परस्मैपदम् । द्युतादित्वादङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1973. रणे शल्लैर्व्यद्योतिष्ट द्योतितवान् । विकल्पेन
परस्मैपदविधानादात्मनेपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 71. असौ नरशिखिन्नयी सभावेद्या व्यद्योतिष्ट दीप्यते
स्म । पूर्ववत् ।

माघे—V. 21.

छायाविधायिभिरनुज्झितभूतिशोभै-

रुच्छायिभिर्बहलपाटलघातुरागैः ।

दृष्यैरिव क्षितिभृता द्विरदैरुदार-

तारावलीविरचनैर्व्यरुचन्निवासाः ॥ 2065 ॥

निवासा दृष्यैर्व्यरुचन् रोचन्ते स्म । रुच दीप्तौ । विकल्पात्लुङि परस्मै-
पदम् । अङ् ।

माघे—XV. 7.

कनकाङ्गदद्युतिभिरस्य गमितमरुचत्पिशङ्गमाम् ।

क्रोधमयशिखिशिखापटलैः परितः परीतमिव बाहुमण्डलम् ॥ 2066 ॥

चैद्यस्य बाहुमण्डलं क्रोधमयशिखिशिखापटलैः परीतमिवारुचत् । विकल्पात्परस्मै-
पदम् । अङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2059. अरुचत् । परस्मैपदम् । अङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2061. गृहात्प्रावृत्तत् प्रवृत्तः । विकल्पात्परस्मैपदम् ।
अङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2058. न्यवृत्तत् निवृत्तम् । वृतेर्धृतादिस्वात्
विकल्पात्लुङि परस्मैपदम् । अङ् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2057. अस्यदन्निन्दुमणयो व्यरुचन्मुमुदाकराः ।
द्युतादित्वात्परस्मैपदम् । अङ् । सत्वकोच्चया अलोठिषत् लुठन्ति स्म । तङ् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2068. वृक्षा अलुठन् पतिताः । कुलपर्वताः प्राक्षुभन्
सञ्चलिताः । द्युतादित्वाद्ङ् । परस्मैपदम् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2024 अलोठिष्ट लुठते स्म । द्युतादिः । परस्मैपद-
विकल्पेनात्मनेपदम् । नाङ् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1457. ग्रैव नाससत् न सस्तमभूत् । द्युतादि-
त्वात्परस्मैपदम् । अङ् ।

२३४७ । वृद्धयः स्यसनोः । (१. ३. ९२)

वृतादिभ्यः परस्मैपदं वा स्यात्स्ये सनि च ।

२३४८ । न वृद्धयश्चतुर्भ्यः । (७. १. ५९)

भट्टिकाव्ये— VIII. 67.

सीतान्तिके विवृत्सन्तं वत्स्यत्सिद्धिं प्लवङ्गमम् ।

पतस्त्रिणः शुभा मन्द्रमानुवानास्त्वजिह्वदन् ॥ 2067 ॥

सीतान्तिके विवृत्सन्तं वर्तितुमिच्छन्तम् । वृत्तु वर्तने इति धातोस्सन्नन्ताल्लटः
शत्रादेशः । वत्स्यत्सिद्धिं वर्तिष्यमाणसिद्धिम् । 'वृद्धयः स्यसनोः' (सू. 2347)
इत्युभयत्र विकल्पात्परस्मैपदम् । अनेनेट्प्रतिषेधः ।

भट्टिकाव्ये— VIII. 68.

वर्तिष्यमाणमात्मानं सीतापत्युरिवान्तिके ।

उदपश्यतदा तथ्यैर्निमितैरिष्टदर्शनैः ॥ 2068 ॥

सीता आत्मानं पत्युरन्तिके वर्तिष्यमाणमिव । 'वृद्धयः स्यसनोः' (सू. 2347)
इति परस्मैपदविकल्पादात्मनेपदम् । इट्प्रतिषेधो न ।

भट्टिकाव्ये— VIII. 69.

निरवत्स्यन् चैद्वार्ता सीताया वितथैव नः ।

अकल्प्यदुष्यतिस्त्वा हनूयानित्यक्तियक् ॥ 2069 ॥

सीताया वार्ता न निरवत्स्येत् । विकल्पात्परस्मैपदम् । इट्प्रतिषेधः ।

भट्टिकाव्ये—XVI. 17.

इन्दोः स्यन्दिष्यते वहिस्समुच्छेक्ष्यति सागरः ।

जलं घक्ष्यति तिग्माशोः स्यन्त्स्यन्ति तमसा चयाः ॥ 2070 ॥

इन्दोः वहि स्यन्दिष्यते । परस्मैपदविकल्पात्तड् । इट्प्रतिषेधो न । तिग्माशो-
स्तमसां चयाः स्यन्त्स्यन्ति । विकल्पात्परस्मैपदम् । अनेन इट्प्रतिषेधः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1538. वत्स्यन्तौ वर्धिष्यमाणौ । ‘वृद्धयः स्यसन्तो.’
(सू. 2347) इति विभाषया परस्मैपदम् । अनेन इडभावः ।

भट्टिकाव्ये—XVI. 6.

रविस्तप्स्यति निश्शङ्क वास्यत्यनियत मरुत् ।

निर्वत्स्यत्यृतुसङ्घात. स्वेच्छयेन्दुरुदेष्यति ॥ 2071 ॥

ऋतुसङ्घातः निर्वत्स्यति । परस्मैपदम् । नेट् ।

भट्टिकाव्ये—XVI 7.

तीव्रं स्यन्दिष्यते मेघैरुग्रं वर्तिष्यते यमः ।

अतिकायस्य मरणे किं भविष्यन्ति नान्यथा ॥ 2072 ॥

मेघैस्तीव्रं स्यन्दिष्यते । भावे लृट् । आत्मनेपदम् । अत एवानेन इट्प्रति-
षेधो न । तत्र परस्मैपदग्रहणमनुवर्तते । यम उग्रं वर्तिष्यते । आत्मनेपदे
नेट्प्रतिषेधः ।

२३४९ । अनुविपर्यभिनिविभ्यः स्यन्दतेरप्राणिषु । (८. ३. ७२)

एभ्यः परस्याप्राणिकर्तृकस्य स्यन्दतेः सस्य षो वा स्वात् । अनुष्यन्दते
अनुस्यन्दते वा षकम् ।

महिकान्ये—IX. 74.

विष्यन्दमानरुधिरः रक्तविष्यन्दपाटलान् ।

विष्कन्तृन्परिधेणाहन्नविस्कन्ता कपिर्द्विषः ॥ 2073 ॥

विष्यन्दमानरुधिरः कपिः । रक्तविष्यन्दपाटलान् । विभाषया षत्वम् ।
रक्तस्याप्राणित्वात् ।

माधे—IV. 58.

सायं शशाङ्ककिरणाहतचन्द्रकान्त

निष्यन्दिनीरनिकरेण कृताभिषेकाः ।

अर्कोपलोलसितवह्निभिरहि तप्ता-

स्तीन् महाव्रतमिवात्र चरन्ति वप्राः ॥ 2074 ॥

चन्द्रकान्तेभ्यो निष्यन्दिना प्रलाविणा । षत्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 799. तदङ्गनिष्यन्दजलेन ।

२३५० । कृपो रो लः । (७. २. १८)

रेफस्य लः स्यात् । कल्पते चकृपे ।

२३५१ । लुटि च कृलपः । (१. ३. ८३)

लुटि सप्तनोश्च कृपेः परस्मैपदं वा स्यात् ।

२३५२ । तासि च कृलपः । (७. २. ३०)

इतीट्प्रतिषेधः । ' कृपि सम्पद्यमाने ' (वा. 1459 सू. 580) इति चतुर्थी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 879. फलाय कल्पते आरोग्याय भवति । रेफस्य
लः । चतुर्थी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 877. कविरुल्लतोऽपि सुभद्राकमनीयतायाः नुत्यै कथं
कल्पेत पर्याप्तो भवेत् । अलमर्थयोगात् ' नमस्त्वस्ति ' (सू. 588) इति वा चतुर्थी ।

भट्टिकाव्ये—XXII. 20. & 21

नैव विरहदुःखेन वयं व्याधानितास्महे ।

श्रमोऽनुभविता नैव भवद्भ्यां च वियोगजः ॥ 2075 ॥

एवं युवां मम प्रीत्यै कलप्तास्थः कपिराक्षसौ ।

गन्तुं प्रयतितासाथे प्रातः सह मया यदि ॥ 2076 ॥

मम प्रीत्यै हे कपिराक्षसौ युवा कलप्तास्थः सम्पादितास्थ । रेफस्यः लः ।
'लुटि च कृपः' (सू. 2351) इति परस्मैपदम् । अनेन इट्प्रतिषेधः । 'कृपि'
(वा. 1459. सू. 580) इति चतुर्थी ।

भट्टिकाव्ये—XVI 11.

आह्वस्यते विशङ्को मां योत्स्यमानः शतक्रतुः ।

अकल्पयति च तस्यार्थो निकुम्भे दुर्हणे हते ॥ 2077 ॥

तस्यार्थः प्रकल्पयति सम्पत्स्यते । चकारात् स्यसनोरपि परस्मैपदविकल्पः ।
अनेनेट्प्रतिषेधः ।

भट्टिकाव्ये—XVI, 12.

कल्पिष्यते हरेः प्रीतिर्लङ्का चोपहनिष्यते ।

देवान्तक त्वया त्यक्तो रिपोर्यास्यामि वश्यताम् ॥ 2078 ॥

हरेरिन्द्रस्य प्रीतिः कल्पिष्यते भविष्यति । आत्मनेपदपक्षे नेट्प्रतिषेधः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2069. नः उद्यतिः उद्यमः समुद्रलङ्घनादिः वितथा
अकल्पयत् अभविष्यत् । लङ् । लृत्वम् । लुटि चेति चकारात् स्यसनोरपि वा
परस्मैपदम् । इट्प्रतिषेधः ।

२३५४ । कर्णं च सप्तानाम् । (६. ४. १२५)

एषां वा एत्वाभ्यासलोपौ स्तः । राजृ दीप्तौ, राजति राजते । रेजतुः रराजतुः ।
रेजे रराजे । भेजे बभ्राजे । स्यधु, स्येमतु, स्यस्यतुः । स्वन, स्त्रेन्तु, स्रस्वनतुः ।

माघे—XVII. ५१.

उपाहितैर्वपुषि निवातवर्मभिः

स्फुरन्मणिप्रसृतमरीचिसूचिभिः ।

निरन्तरं नरपतयो रणाजिरे

रराजिरे शरनिकराचिता इव ॥ २०७९ ॥

रराजिरे । विकल्पादेत्वाभ्यासलोपाभावः ।

भट्टिकान्ये—XIV. ७.

जगर्जुर्जह्नुः शूरा रेजुस्तुष्टुविरे परैः ।

बबन्धुरङ्गुलित्वाणि सन्नेहु परिनिर्ययु ॥ २०८० ॥

रेजुः शोभन्ते स्म । एत्वाभ्यासलोपौ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २९६. भ्रेजिरे रेजिरे । कर्तरि लिट् । एत्वाभ्यास-
लोपौ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १७२०. योधाः भ्रेजिरे दीप्यन्ते स्म । एत्वाभ्यास-
लोपौ । विभीषणोऽपि बभ्राजे । तदभावः ।

भट्टिकान्ये—XIV. ७७.

ततः प्रजघटे युद्धं शस्त्राण्यासुः परस्परम् ।

ववश्चुराजुघूर्णश्च स्येमुश्चुकुर्दिरे तथा ॥ २०८१ ॥

स्येमुः शब्द कृतवन्तः । एत्वाभ्यासलोपौ ।

भट्टिकान्ये—XIV. ८३.

पस्पन्दे तस्य वामाक्षि सस्यमुश्चाशिवाः खगाः ।

तान्ब्रजावमत्यासौ बभासे च रणे शरैः ॥ २०८२ ॥

खगाः सस्यमुः शब्द कृतवन्तः । एत्वाभ्यासलोपाभावः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९६३. पेराः सस्वजुः । एत्वाभ्यासलोपाभावः ।

भट्टिकाव्ये—XIV. 4.

मृदङ्गा धीरमास्वेनुर्हतैः स्वेने च गोमुखैः ।

घण्टा. शिशिन्निरे दीर्घं जहादे पटहैर्भृशम् ॥ 2083 ॥

मृदङ्गा धीरमास्वेनुः गम्भीर ध्वनिताः । एत्वाभ्यासलोपौ । गोमुखैः स्वेने
शब्दितम् । भावे लिट् ।

२३५५ । पतः पुम् । (७. ४. १९)

अडि परे । अपसन् ।

२३५६ । वा जृभ्रमुत्रसाम् । (६. ४. १२४)

एषामेत्वाभ्यासलोपौ वा स्तः ।

भट्टिकाव्ये—XIV. 112.

तुतुषुर्वानरास्सर्वे नेशुश्चित्रा निशाचराः ।

जेरुराशा दशास्यस्य सैन्यं नीलं नुनाव च ॥ 2084 ॥

दशास्यस्य आशा मनोरथाः जेरुर्जीर्णाः । एत्वाभ्यासलोपौ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2010. भ्रेमुः बभ्रमुः । एत्वाभ्यासलोपौ ।

भट्टिकाव्ये—XIV. 9.

शूलानि भ्रमयाञ्चक्रुर्वाणानाददिरे शुभान् ।

भ्रेमुश्चक्रुर्दिरे रेसुर्ववल्गुश्च पदातयः ॥ 2085 ॥

पदातयो भ्रेमुः इतस्ततो याताः । पूर्ववत् ।

किरातार्जुनीये—XV. 1.

अथ मृतानि वार्ध्रघ्नशरेभ्यस्तत्र तत्रसुः ।

भेजे दिशः परित्यक्तमहेष्वासा च सा चमूः ॥ 2086 ॥

मृतान्यर्जुनशरेभ्यस्तत्रसुः सिन्धुः । विकल्पादेत्वाभ्यासलोपाभावः ।

२३५८ । सोढः । (८. ३. ११५)

सोढूपस्य सहेस्सस्य षत्वं न स्यात् । परिसोढा ।

मट्टिकाव्ये—IX. 89.

अप्रतिस्तब्धविकान्तमनिस्तब्धो महाहवे ।

विसोढवन्तमस्त्राणि व्यस्तस्तम्भत् घनध्वनिः ॥ 2087 ॥

अस्त्राणि विसोढवन्तम् । 'परिनिविभ्यः' (सू. 2275) इत्यादिना षत्वे प्राप्तेऽनेन प्रतिषेधः ।

२३५९ । सिवादीनां वाङ्मव्यायेऽपि । (८. ३. ७१)

परिनिविभ्यः परेषा सिवादीनां सस्य षो वा स्यादङ्मव्यायेऽपि । पर्यषहत् पर्यसहत् । 'उपसर्गात्सुनोति' (सू. 2270) इत्येतदारभ्य 'परिनिविभ्यः सैवसित्त-सयसिबुसहसुट्स्तुस्वञ्जाम्' (सू. 2275) इत्यत्र सितशब्दात्प्राक् ये सुनोत्यादयस्तेषा-मङ्मव्यायेऽपि षत्वं नित्यम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1991. यदिन्द्रोऽपि न व्यषहत् न विसोढवान् तत्कपिः पर्यसहिष्ट परिसोढवान् । पर्यषहिष्टेति वा । परिनिविभ्य इत्यनुवृत्तौ अनेनाङ्मव्यायेऽपि वा षत्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1992. हरोऽपि तृतीयया दृष्ट्या सशरमसुं पुनर्वीक्षितुं न व्यषहत् नाशकरोत् । पूर्ववत् षत्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1995. युद्धस्य शिरः अग्रभूमिः कुसुमलक्ष्मणा प्रद्युम्नेन पर्यस्कारि परिष्कृतम् । परिपूर्वात्करोतेः कर्मणि लुङ् । 'सैपरिभ्यां करोतौ भूषणे' (सू. 2550) इति लुट् । 'परिनिविभ्यः' (सू. 2275) इत्यादिना षत्वे अनेन विकल्पः ।

२३६० । पाद्माध्मास्यान्नादाण्दृश्यर्तिसर्तिशदसदां पिबजिग्रधमतिष्ठमन-
बच्छपश्यर्छधौशीयसीदाः । (७. ३. ७८)

पादीनां पिबादयः स्युः इत्सञ्ज्ञकशकारादौ प्रत्यये षरे ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1875. या त्वा पिबति पान करोति । पिबादेशः ।

भट्टिकाव्ये—III. 44.

वस्त्रापान शयनञ्च नाना कृत्वावकाशे रुचिसंप्रकृतम् ।

तान्भीतिमानाह मुनिस्ततस्स निबध्वाध्व पिबतात् रोध्वम् ॥2088॥

हे जनाः ! अस्मिन्नाश्रमे पिबत पेयजात धयत । पूर्ववत्पिबादेशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1997. राघवस्सौमित्रिमजिघ्रत् । प्रा गन्धोपादाने
इत्यस्य जिघ्रादेशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 511. ध्वनीना उद्धतैः ध्वनीन् कुर्वद्भिः । ध्मा
शब्दाग्निसंयोगयोः इत्यस्य घमादेशः । पुष्पगन्धानामाजिघ्रैः पुष्पगन्धान् जिघ्रद्भिः ।
पूर्ववत् जिघ्रादेशः । सर्वत्र 'पात्राध्माधेट्दशः शः' (सू. 2899) इति शप्रत्ययः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1032. कम्बूनघमत् । ध्मो घमादेशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 811. नाडीः सिराः धमन्त्यापूरयन्तीति नाडिन्धमान् ।
'नाडीमुष्टयोश्च' (सू. 2945) इति खश् ।

माघे—I. 12.

पतत्पतङ्गप्रतिमस्तपोनिधिः पुरोऽस्य यावन्न भुवि व्यलीयत ।

गिरेस्तदित्त्वानिव तावदुच्चकैर्जवेन पीठादुदतिष्ठदच्युतः ॥ 2089 ॥

उदतिष्ठत् । छा गतिनिवृत्तौ इत्यस्य तिष्ठादेशः ।

माघे—XIV. 60.

ध्येयमेकमपथे स्थितं धियः स्तुत्यमुत्तममतीतवाक्यम् ।

आमनन्ति यमुपास्यमादाराद्भवतिनमतीव योगिनः ॥ 2090 ॥

योगिनो यं ध्येयमेकमामनन्ति कथयन्ति । आधातोर्भनादेशः ।

भट्टिकाव्ये—XVII. 80.

तन्नेन्द्रजितमैक्षेतां कृतधिष्यं समाहितम् ।

सौ—~~तन्नेन्द्रजितमैक्षेतां कृतधिष्यं समाहितम्~~ ॥ 2091 ॥

स इन्द्रजित् मन्त्रमुत्तममामनन् आवर्तयन् । आ आवर्तने इत्यस्मात् शतरि मनादेशः ।

भट्टिकाल्ये—XVIII. 5.

अपथ्यमायतौ लोभादामनन्त्यनुजीविनः ।

प्रिय शुणोति यस्तोभ्यस्तमृच्छन्ति न सम्पदः ॥ 2092 ॥

अनुजीविनः प्रियमामनन्ति साध्विदमित्युपदिशन्ति । मनादेशः । तं सम्पदो न ऋच्छन्ति । अर्ते ऋच्छादेशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 333. अन्ये पुष्पफल वन्दीभिः सप्रायच्छन्तः । वन्दीकृताभ्यः स्त्रीभ्यो ददुरित्यर्थः । दाण् दाने इत्यस्य यच्छादेशः । 'अशिष्ट' (सू. 568) इति तृतीया । 'दाणश्च' (सू. 2728) इति तङ् ।

भट्टिकाल्ये—XVII. 27.

ब्रह्मादधाद्वध तस्य तस्मिन्कर्मण्यसंस्थिते ।

प्रायच्छदाशा सौमित्रैर्यथपाना च राघवः ॥ 2093 ॥

राघवस्तौमित्रैर्यथपानां च गन्तुमाशां प्रायच्छत् दत्तवान् । दाण् दाने इत्यस्य यच्छादेशः ।

भट्टिकाल्ये—XVIII. 2.

सूमा शेते दशम्रीवो महार्हशयनोचितः ।

नेक्षते विह्वलं मां च न मे वाचं प्रयच्छति ॥ 2094 ॥

मे वाचं प्रतिवचनं न प्रयच्छति न ददाति । दाणो यच्छादेशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 815. सूर्यं न पश्यतीत्यसूर्यम्पश्यया । 'असूर्य' (सू. 2951) इति खश् । इशे पश्यादेशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 206. न सूर्यं पश्यतीत्यसूर्यम्पश्यया । पूर्ववत् ।

भट्टिकाव्ये—XVIII. 6.

प्राज्ञास्तेजस्विनस्सम्यक् पश्यन्ति च वदन्ति च ।

तेऽवज्ञाता महाराज क्लाम्यन्ति विरमन्ति च ॥ 2095 ॥

पश्यन्ति । दृशेः पश्यदेशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 475. मृगा वाममार्त्तन् गता । अर्तेः ऋच्छादेशः ।
ऋच्छ गतौ इत्यस्य वा रूपम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 366. वृद्धिमानपि शीयते विनश्यति । शद्लृ
शातने शप् । शिति शीयादेशः । 'शदेक्षितः' (सू. 2362) इति तङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2030. नृमासादा बलमशीयत् । लृङ् । पूर्ववत्
शीयादेशः । तङ् ।

भट्टिकाव्ये—VIII. 36.

आशुश्रूषन् स मैथिरया वार्ता हर्म्येषु रक्षसाम् ।

शीयमानान्धकारेषु समचारीदशङ्कितः ॥ 2096 ॥

शीयमानान्धकारेषु चन्द्रोदयान्नश्यतिमिरेषु । शद्लृ शातने इति घातोः
शिद्धाविनः 'शदे क्षितः' (सू. 2362) इति तङ् । लट् शानच् । शदे शीयादेशः ।

भट्टिकाव्ये—XVII. 84.

मण्डलान्याटता चित्रमच्छिन्ता शस्त्रसहतीः ।

जगद्विस्मापयेता तौ न च वीरावसीदताम् ॥ 2097 ॥

तौ वीरौ नासीदतां नावसन्नौ । षद्लृ घातोस्सीदादेशः ।

भट्टिकाव्ये—XVIII. 7.

लेढि मेषजवन्नित्यं यः पथ्यानि कट्वन्यपि ।

तदर्थं सेवते चाप्तान् कदाचिन्न स सीदति ॥ 2098 ॥

स कदाचिन्न सीदति अवसन्नो भवति । पूर्ववत्सीदादेशः ।

भट्टिकाव्ये—XVIII. ३.

विषाकोऽयं दशग्रीव सन्दृष्टोऽनागतो मया ।

त्वं तेनामिहितः पथ्य किं कोप न नियच्छसि ॥ 2099 ॥

कोपं न नियच्छसि नापनयसि । निपूर्वोऽयं यमिरपनयने वर्तते । 'इषु-
गमियमां छः' (2400) इति छः । न दाणो यच्छादेशः ।

२३६१ । सदेः परस्य लिटि । (८. ३. ११८)

सदेरभ्यासात्परस्य षत्वं न स्याल्लिटि । निषसाद् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1988. इन्द्रजित् विषसाद् । षद्ल् लिट् । परस्य
षत्वप्रतिषेधः । पूर्वस्य तु 'सदिरप्रतेः' (सू. 2271) इति षत्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1989. न विषसाद् । पूर्ववत् ।

२३६२ । शदेश्शितः । (१. ३. ६०)

शिद्धाविनोऽस्मादात्मनेपदं स्यात् । शीयते । शशाद शोदुः शोदुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2096. शीयमानान्धकारेषु नश्यतिमिरेषु । शद्ल्
शातन इति घातोः शिद्धाविनः अनेन तद् । लटः शानच् । 'प्राप्ता' (सू. 2860)
इत्यादिना शदेः शीयादेशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2080. नृमांसादां बलमशीयत् । शद्ल् शातने
इत्यसात् लङ् । पूर्ववत्तद् । शीयादेशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 866. वृद्धिमानपि शीयते विनश्यति । तद् ।
शीयादेशः ।

२३६३ । गमहनजनखनघसां लोपः किङ्त्वनङि । (६. ४. ९८)

एषामुपधाया लोपः स्यात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 816. शात्रवाभिघ्नानं निहननशक्तम् । हन्तेरुपधा-
लोपः ।

हनधातुः परस्मैपदम् । 'ताच्छीत्यवयोवचनशक्तिषु चानश्' (सू. ३१०९)
इति चानश् । न तु शानच् ।

भट्टिकाव्ये—V. 102.

न विभाय न जिह्वाय न चक्लाम न विव्यथे ।

आघ्नानो विव्यमानोऽपि रणान्निवृत्ते न च ॥ 2100 ॥

आघ्नानः स्वयमेव परं घ्नन् । 'आङो यमहनः' (सू. 2695) इत्यकर्मका-
द्धन्तेस्तद्ध । अनेनोपधालोपः ।

असिञ्चव ग्रन्थे श्लो० ८२७. पतिं हन्तीति पतिघ्नम् । 'लक्षणे' (सू. 2969)
इति टक् । उपधालोपः ।

असिञ्चव ग्रन्थे श्लो० ८२८. हस्तिनो हन्तुं शक्तो हस्तिघ्नः । 'शक्तौ हस्ति'
(सू. 2971) इति टक् । उपधालोपः । शत्रून् घ्नन्तीति शत्रुघ्नान् । 'अमनुष्यकर्तृके'
(सू. 2970) इति टक् । गिरीन् । प्रलम्बघ्नः शत्रुघ्न इत्यादि मूलविभुजादित्वा-
त्सिद्धम् ।

भट्टिकाव्ये—VII. 65.

सा स्तम्भघ्नपदन्यासान् विघनेन्दुसमद्युतिः ।

परिघोरुभुजानाह हसन्ती स्वागतं कपीन् ॥ 2101 ॥

स्तम्भो हन्यते येन पादन्यासेन स स्तम्भघ्नः । 'स्तम्भे क च' (सू. ३२६०)
इति करणे कः । उपधालोपः ।

असिञ्चव ग्रन्थे श्लो० ९६९. तौ रामलक्ष्मणौ विराधारूढं तं वसुधायां
निचरन्तुः निखातवन्तौ । खनतेर्लिट् । उपधालोपः ।

भट्टिकाव्ये—VIII. 15.

तीव्रमुत्तपमानोऽयमशक्यस्सोढुमातपः ।

आघ्नान इव सन्दीप्तैरलातैस्सर्वतोमुखैः ॥ 2102 ॥

अलातैराघ्नान इव । 'आङो यमहनः' (सू. 2695) इत्यकर्मकादात्मने-
पदम् । उपधालोपः ।

भट्टिकाव्ये—XIV. ३२.

नलेनाजौ स्फुरत्पतपनाक्षिणी ।

जहौ प्राणान् ग्राव्या मारुतिना हतः ॥ २१०३ ॥

अक्षिणी उच्चरन्नाते । लृट् ।

२३६६ । ऋद्धनोः स्ये । (७. २. ७०)

ऋतो हन्तेश्च स्यस्य इट् स्यात् । भरिष्यति ।

भट्टिकाव्ये—XVI. १.

ततः प्ररुदितो राजा रक्षसां हतवान्धव ।

किं करिष्यामि राज्येन सीतया किं करिष्यते ॥ २१०४ ॥

करिष्यामि । करिष्यते । कृजो लृट् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २०७८. लङ्का शत्रुभिरुपहनिष्यते विलोप्यते । कर्मणि लृट् ।

भट्टिकाव्ये—IX. ४९.

स त्वं हनिष्यन्दुर्बुद्धिं कर्पिं व्रज ममाज्ञया ।

मा नाञ्जी राक्षसीं मायां प्रस्तावीर्मा न विक्रमम् ॥ २१०५ ॥

हनिष्यन् । लृट् । शतृ ।

२३७५ । विभाषा धेदृश्च्योः । (३. १. ४९)

इति चङ् वा स्यात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २००७. जठरमशिश्वियत् शूनम् । चङि रूपम् ।
मांसेनास्याश्वतां कुक्षी । 'जृस्तम्भु' (सू. २२९१) इति वा अङ् ।

भट्टिकाव्ये VI. १८.

है वाचं देहि धैर्यं नः तव हेतोरसुप्तवत् ।

त्वं नो मतिमिवाधासीः नष्टा प्राणानिवादधः ॥ २१०६ ॥

त्व न. मतिमधासीरिव । 'यमरम' (सू. 2377) इति सगिटौ । प्राणान्
अदथः पीतवतीव । चङि रूपम् ।

२३७७ । यमरमनमातां सकृ च । (७. २. ७३)

इति सगिटौ ।

भट्टिकान्ये—XV. 66.

यैरघानि खरो वाली मारीचो दूषणस्तथा ।

अवामंस्त स तान् दर्पात् प्रोदयंसीच्च मुद्गरम् ॥ 2107 ॥

स कुम्भकर्णः मुद्गरं प्रोदयंसीत् उद्यतवान् । यमेस्सगिटौ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 753. कृताकृतेभ्यः हेमरूपेभ्यो व्यरंसीत् विरतः ।
रमेर्लुङ् । 'व्याङ्परिभ्यो रमः' (सू. 2749) इति परस्मैपदम् । अनेन सगिटौ ।
'जुगुप्साविराम' (बा. 1079 सू. 587) इति पञ्चमी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2063. अस्य भरेण भूरनंसीत् नता । णसु प्रह्वत्वे
इत्यस्मात् लुङ् । सगिटौ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1958. कुम्भकर्णः अस्त्रासीत् स्नातवान् । ण्णा शौचे
इत्यस्मात् लुङ् । मांसमप्सासीत् । प्सा भक्षणे इत्यस्मात् लुङ् । उभयत्र आदन्त-
त्वात्सगिटौ ।

भट्टिकान्ये—XV. 26.

उत्पाताः प्रावृतस्तस्य द्यौरशीकिष्ट शोणितम् ।

वायवोऽवासिपुर्भीमाः क्राश्वाकुषत द्विजाः ॥ 2108 ॥

वायवोऽवासिपुः वान्ति स्म । वा गतिगन्धनयोः इत्यस्मात् लुङ् । सगिटौ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1965. अमासीत् भाति स्म । मा दीप्तौ इत्यस्मात्
सगिटौ ।

234703

भट्टिकान्ये—XV. 108.

प्राणिपुर्निहताः केचित् केचित्तु प्रोदमीलिषु ।

तमोऽन्येऽहासिपुर्योधा व्यजृम्भिषत चापरे ॥ 2109 ॥

अन्ये तमो मोहमहासिपुः त्यक्तवन्तः । ओ हाक् त्यागे इत्यस्मात् आदन्त-
त्वात्सगिटौ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1041. गोमायुसारङ्गगणास्सम्यगनुकूलं नायासिपुः
नागमन् । या प्रापणे इत्यस्मात् लुङ् । सगिटौ ।

भट्टिकान्ये—VII. 26.

विद्युन्नाश रवेर्भासो विभ्राज शशलाञ्छनम् ।

रामप्रत्तेषु भोगेषु नाहमज्ञामिषं रतः ॥ 2110 ॥

नाज्ञासिषं न ज्ञातवानस्मि । ज्ञा अवबोधने इत्यस्मात् लुङि सगिटौ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 472. भरताग्रजो रामोऽग्लासीत् ग्गानि गतः ।
ग्गायतेर्लुङ् ।

२३८२ । सर्तिशास्त्यर्तिभ्यश्च । (३. १. ५६)

एभ्यश्च्लेरङ् स्यात् कर्तरि लुङि ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 840. रामः आयोधनं लक्ष्मणायाशिषत् अवेचत् ।
छासु अनुशिष्टौ । लुङ् । अङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1841. स राजा यं नृपं ह्युन्यपि कर्मणि अशिषत्
आज्ञापितवान् । पूर्ववदङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1950. सीतां जिघांसू राक्षसाचारताम् आगतौ ।
अग गतौ । लुङ् । अङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1080. मरुत्सुतः कुम्भकर्णमन्वारत् अनुगतः ।
अर्तेः लुङ्यङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1414. त्वय्युपागते सति ममाभीष्टास्सङ्कल्पा
मनोरथास्समारन्त । सम्यगृतास्सत्या बभूवुरित्यर्थः । सम्पूर्वादत्तेर्लुङि 'समो गम्'
(सू. 2699) इति तडि अङ् ।

२३८५ । स्तुसुधूञ्भ्यः परस्मैपदेषु । (७. २. ७२)

एभ्यः सिच इट् स्यात्परस्मैपदेषु ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2105. विक्रमं मा न प्रस्तावीः । प्रस्तुहीत्यर्थः ।
प्रपूर्वात् घुञो लुङ् । इट् । 'न माङ्योगे' (सू. 2228) इत्यङागमप्रतिषेधः ।

२३८६ । श्रुवः शृ च । (३. १. ७४)

श्रुवः शृ इत्यादेशः स्यात् श्नुप्रत्ययश्च । शृणोति शृणुतः ।

रघुवंशे—I. 89.

मनोऽभिरामाः शृण्वन्तौ रथनेमिस्वनोन्मुखैः ।

षड्जसंवादिनीः केका द्विधा भिन्नाश्शिखण्डिभिः ॥ 2111 ॥

शृण्वन्तौ । श्रु श्रवणे लट् । शतृप्रत्ययः ।

२३९१ । वृतो वा । (७. २. ३८)

वृड्वृञ्भ्यामृदन्ताच्चेटो दीर्घो वा स्यात् ।

माघे—XVI. 87.

यदनर्गलगोपुराननस्त्वमितो वक्ष्यसि किञ्चिदप्रियम् ।

त्रिवरिण्यति तच्चिरस्य नः समयोद्रीक्षणरक्षिता कुघम् ॥ 2112 ॥

तत् अप्रियम् विवरिण्यति । दीर्घविकल्पः ।

माघे—XVII. 89.

सुसंहतैर्दधपि धाम नीयते तिरस्कृतिं बहुभिरसंशयं परैः ।

अतः क्षितेरवयवसम्पदोऽणश्चस्त्वेषा निधेयं विपुलसङ्घीयत ॥ 2113 ॥

अणवः सूक्ष्माः क्षितेरवयवसम्पदः त्विषां निघेरपि वपुरावरीषत आच्छादि-
तक्त्यः । वृजो लुङि तङ् । इटो दीर्घः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 641. नवपरिमलगन्धः केनोपायेन वरीतुमाच्छा-
दयितुम् । इटो दीर्घः । शक्यः ।

माघे—XIII. 7.

अवलोक एव नृपतेः स दूरतो
रभसाद्रथादवतरीतुमिच्छतः ।
अवतीर्णवान्प्रथममात्मना हरि-
र्विनयं विशेषयति सम्भ्रमेण सः ॥ 2114 ॥

रथादवतरीतुं । विकल्पादीर्घः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 17. शीतालः शीतभीरुः अत एव सरस्यवतरि-
तुमनिच्छुः । दीर्घविकल्पः ।

२३९३ । गुरिङ्ङि चित् । (३. १. ५)

गुपेर्निन्दायां, तिजेः क्षमायां, कितेर्व्याधिपतीकारेऽर्थे नित्यं सन् स्यात् ।

किरातार्जुनीये—II. 43.

उपकारकमायतेर्भृशं प्रसवः कर्मफलस्य भूरिणः ।
अनपायि निवर्हणं द्विषा न तितिक्षासममस्ति साधनम् ॥ 2115 ॥

तितिक्षा क्षमा । तिज निश्चान इति चात्तोरनेन क्षमार्थे सन्प्रत्ययः ।

अनर्धराघवे—IV. 15.

ग—मिथिषां प्रविश्य बलादाकृष्यमाणे कलत्रे कथं वित्तिक्षेत रघुराजपुत्रः ॥
2116 ॥

२३९४ । मातृवघदान्शाम्भ्यो दीर्घश्चाभ्यासस्य । (३. १. ६)

मानेर्जिज्ञासायां, बधेश्चित्तविकारे, दानेराजवे, शानेर्निज्ञानेऽर्थे नित्यं सन्
अभ्यासेकारस्य दीर्घश्च ।

अनर्घराघवे—IV 15.

ग—लोकोत्तरं हि किमप्युन्मीलयन्तो जगति राज्योपभोगेभ्योऽपि बीभत्सन्ते
महानुभावाः ॥ 2117 ॥

बीभत्सन्ते जुगुप्सन्ते । राज्योपभोगाविन्दन्तीत्यर्थः । ‘जुगुप्साविराम’
(बा. 1079 सू. 587) इत्यादिनापादानता । अनेन सन् दीर्घश्च ।

उत्तररामचरिते—I. 8.

ग—एते हि हृदयमर्मविदः संसारभावा येभ्यो बीभत्समानाः, सन्त्यज्य
सर्वान्कामान् अरण्येऽपि विश्राम्यन्ति मनीषिणः ॥ 2118 ॥

येभ्यो बीभत्समानाः जुगुप्समानाः । पूर्ववत् ।

२३९६ । दंशसञ्जस्वञ्जां शपि । (६. ४. २५)

२३९७ । रञ्जेश्च । (६. ४. २६)

एषां शपि नलोपः ।

किरातार्जुनीये—VIII. 16.

सलीलमासक्तलतान्तभूषणं

समासजन्त्या कुसुमावतंसकम् ।

स्तनोपपीडं नुमुदे नितम्बिना

घनेन कश्चिद्वघनेन कान्तया ॥ 2119 ॥

कुसुमावतंसकं समासजन्त्या शिरसि प्रतिदधत्या । सङ्गेर्नलोपः ।

भट्टिकाव्ये—XVIII. 28.

शक्तिं संस्वजते शक्रो गोपायति हरिः श्रियम् ।

देवबन्धः प्रमोदन्ते चित्रीयन्ते घनोदयः ॥ 2120 ॥

शक्तः शक्तिं संस्वजते गृह्णाति । स्वजेर्नलोपः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1997. राघवः सौमित्रि पर्यञ्जत् आदिल्लवान् ।
पूर्ववदनुनासिकलोपः । 'प्राक् सितादङ्व्यवायेऽपि' (सू. 2276) इति वचनात्
'परिनिविभ्यः' (सू. 2275) इत्यादिना षत्वम् ।

२३९८ । वेः स्कन्देरनिष्ठायाम् । (८. ३. ७३)

षत्वं वा स्यात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2078. विष्कन्तृन् विष्कन्दनशीलान् चञ्चलान् ।
ताच्छील्ये तृच् । शत्रून्विष्कन्ता स्वयमचञ्चलः सन् । पूर्ववत्तृच् । उभयत्रापि
षत्वम् ।

२३९९ । परेश्च । (८. ३. ७४)

अस्मात्परस्य स्कन्देस्सस्य षो वा । योगविभागादनिष्ठायामिति न सम्बध्यते ।
परिष्कन्दति परिस्कन्दति । परिष्कृष्णः परिस्कन्नः । षत्वपक्षे णत्वम् ।

भट्टिकान्ये—IX. 75.

मेघनादः परिष्कन्दन् परिष्कन्दन्तमाश्रिम् ।

अवध्नादपरिस्कन्दं ब्रह्मपाशेन विस्फुरन् ॥ 2121 ॥

मेघनादः परिष्कन्दन् परितो भ्रमन् । परिष्कन्दन्तं कपिम् । वा षत्वम् ।
अपरिस्कन्दः । 'परिस्कन्दः प्राच्यभरतेषु' (सू. 3026) इति निपातः ।

२४०० । इषुगमियमां छः (७. ३. ७७)

एषां छः स्याच्छिति परे ।

भट्टिकान्ये—XVII. 28.

तां प्रत्यैच्छन्नुसम्प्रीतास्ततस्ते सबिभीषणाः ।

निकुम्भिकां समभ्यायन्नग्रह्यन्त च राक्षसैः ॥ 2122 ॥

ते तामाज्ञां नृपैश्च । प्रतीष्टवन्तः । इषु इच्छायां इत्यस्य छः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1292 दशरथो मिथिलामगच्छत् । गर्मेलङ् । छः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2099 हे दशग्रीव ! कोपं न नियच्छसि नापनयसि ।

यमेच्छः ।

२४०३ । निसस्तपतावनासेवने । (८. ३. १०२)

ष. स्यात् । निष्टपति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 28. आत्मान निष्टपन्तीमिव सन्तापयन्तीमिव । षत्वम् ।

२४०६ । ऋदृशोऽङि गुणः । (७. ४. १६)

ऋवर्णान्ताना दृशश्च गुणः स्यादङि । अदर्शत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1030. कुम्भकर्णमन्वारत् अनुगतः । ' सति ' (सू. 2382) इत्यङि गुणः ।

२४०९ । वचिस्वपियजादीनां किति । (६. १. १५)

सम्प्रसारणं स्यात्किति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1977. देवाः साध्वित्यूचुः । सम्प्रसारणम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 842. इष्टं इष्टि. यागः । यजेर्भावे क्तः । सम्प्रसारणम् ।

२४१२ । ग्रहिज्यावयिव्यधिवष्टिविचतिवृश्चतिपृच्छतिभृज्जतीनां ङिति च ।

(६. १. १६)

एषां किति ङिति च सम्प्रसारणं स्यात् ।

अनर्घराघवे—IV. 41.

पुरमथनवनुर्विमर्दनोत्थं प्रदहदहर्दिवमस्ति तीव्रमर्चिः ।

रघुजनककुटुम्बबाष्पपूरैः परमिह शान्तिमुशन्ति शस्त्रभाजः ॥ 2123 ॥

पुरमथनवनुर्विर्भर्दनेत्यर्थं तीव्रमर्चिरहर्दिव प्रदहदन्ति । शस्त्रभाजोऽम्भदादयो
रघुजनककुटुम्बवाप्यैः परमर्चिषः शान्तिमुशन्ति इच्छन्ति । वश कान्तौ । सम्प्रसारणम् ।

२४१३ । लिटि वयो यः । (६. १. ३८)

वयो यस्य सम्प्रसारणं न स्वाल्लिटि । ऊयतु ऊयुः ।

२४१४ । वथास्यान्यतरस्यां किति । (६. १. ३९)

वयो यस्य वो वा स्यात्किति लिटि । ऊयतुः ऊयुः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४४७. सायकाः खमूयुः आहृतवन्तः, वसुधाश्च ऊयुः
छादितवन्तः । त्रेष् तन्तुसन्ताने इत्यस्मात् लिटि तस्य वयिरादेशः । यकारस्य
वकारादेशः ।

२४१८ । लिपिसिचिह्नश्च । (३. १. ५३)

एभ्यः च्लेरङ् स्यात् ।

भट्टिकाव्ये—XV. 109.

अजिप्रपंस्तथैवान्यानोषधीरालिपंस्तथा ।

एवं तेऽचेतिषुसर्वे वीर्यं चाधिषताधिकम् ॥ २१२४ ॥

अलिपन् लिखन्तः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९५८. व्यलिपत् समालिखवान् । अङ् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २०२६. शीतैस्तोयैरभ्यषिञ्चन् । 'प्राक्सितादङ्ग-
वायेऽपि' (सू. २२७६.) इति षत्वम् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९६७. त्वं कस्मान्मामाहूः आहृतवान् । अङ् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २००४. सखीनाह्वन् आहृतवन्तः । अङ् ।

भट्टिकाव्ये—VI. 21.

इह सा व्यलिपद्ग्रन्थैः खान्तीहाभ्यषिचञ्जलैः ।

इहाहं द्रष्टुमाहं ता सरत्नेवं मुमोह सः ॥ २१२५ ॥

अलिपत् । अभ्यषिचत् । आह्वम् ।

२४१९ । आत्मनेपदेष्वन्यतरस्याम् । (३. १. ५४)

अहृत अह्वास्त ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ७३७. चेदिराट् मुरारिमाहृत सस्पर्धमाकारयाभास ।
'स्पर्धायामाड' (सू २०७४) इति तडि लुङ् । अनेनाडादेशः ।

भट्टिकाव्ये—II. ५१.

उच्चैरसौ राघवमाहृतैव धनुस्सबाणं कुरु मातियासी ।

पराकमज्ञः प्रियसन्ततिस्त नम्रः क्षितीन्द्रोऽनुनिनीषुरुचे ॥ २१२६ ॥

असौ राघवमाहृत । पूर्ववदङ् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १०३९. ते वानरा. कुम्भकर्णमाह्वन्त स्पर्धमाना
आहृतवन्तः । पक्षेऽङ् ।

भट्टिकाव्ये—XV. २८.

आंहिष्ट तानसमान्य दर्पात्स प्रघनक्षितिम् ।

ततोऽनर्दीदनन्दीच्च शत्रूनाह्वास्त चाहवे ॥ २१२७ ॥

कुम्भकर्णः शत्रूनाह्वास्त आहृतवान् । पूर्ववत्तङ् । अडभावपक्षे रूपम् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १२२०. या पूः अमारवतीमाह्वास्त आहृतवती ।
सिजादेशः ।

भट्टिकाव्ये—VI. २२.

तस्यालिपत् शोकाग्निः स्वान्त काष्ठमिव ज्वलन् ।

अलिप्तेवानिलः शीतो वने तं न त्वजिह्वदत् ॥ २१२८ ॥

अलिपत् । अलिप्त ।

भट्टिकाव्ये—VI. २३.

स्नानेऽभ्यषिचत्ताम्भोभी रुदन् दयितया विना ।

तथाभ्यषिक्तु वारीणि पितृभ्यः शोकमूर्च्छितः ॥ २१२९ ॥

अभ्यषिचत । अभ्यषिक्त ।

२४२० । विभाषा श्वेः । (६. १. ३०)

श्वयते संप्रसारण वा स्याल्लिटि यङि च । शुशाव शुशुवतुः । शिश्वाय
शिश्वियतुः ।

भट्टिकाव्ये—XIV. 79.

रक्त प्रचुक्षुतुः क्षुण्णा. शिश्वियुः क्षुरविक्षताः ।

अस्यता शुशुवुर्बाणान् भुजाः साङ्गुष्ठमुष्टय ॥ 2180 ॥

केचित् शिश्वियुः । असंप्रसारणपक्षे रूपम् । भुजाः शुशुवुः गताः । गत्यर्थे
द्रष्टव्यम् । संप्रसारणपक्षे रूपम् ।

भट्टिकाव्ये—III. 80.

आबद्धभीमश्रुकुटीविभङ्ग-

श्लेश्वीयमानारुणरौदनेत्रः ।

उच्चैरुपालब्ध स केकयी च

शोके मुहुध्याविरत न्यमाङ्क्षीत् ॥ 2181 ॥

स भरतः श्लेश्वीयमाने अतिरोदनाद्भृशं शूने । श्वयतेर्यङन्ताल्लटश्चानवादेशः ।
विकल्पादसंप्रसारणे रूपम् ।

॥ इति तिङन्तम्वादिप्रकरणम् ॥

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ अथादादिप्रकरणम् ॥

—०५०.—

२४२३ । अदिप्रभृतिभ्यः शपः । (२. ४. ७२)

लुक् स्यात् । अति अत्तः अदन्ति ।

२४२४ । लिट्यन्यतरस्याम् । (२. ४. ४०)

अदो घस्त्व वा स्याल्लिटि । जघास । 'गमहन' (सू २३६३) इत्युपधा-
लोपः । जक्षतुः । आद आदतुः ।

भट्टिकाव्ये—XIV. 40.

विभिन्ना जुषुरुर्धोरं जक्षुः क्रव्याशिनो हतान् ।

चुश्च्योत व्रणिना रक्त छिन्नाश्चेलुः क्षणं भुजाः ॥ २१३३ ॥

क्रव्याशिनः शृगालादयः हतान् जक्षुः भक्षितवन्तः । अदेर्घस्त्व । उपधालोपः ।

माघे—XVIII 76.

नैरन्तर्यच्छिन्नदेहान्तरालं दुर्भक्षस्य ज्वालिना वाशितेन ।

योद्धुर्बाणप्रोतमादीप्य मांसं पाकापूर्वस्वादमादे शिवाभिः ॥ २१३३ ॥

शिवाभिर्मांसमादे जघसे । भक्षितमित्यर्थः । विकल्पादत्तेः घस्त्वादेशः ।

२४२७ । लुङ्सनोर्घस्त्व । (२. ४. ३७)

अदो घस्त्व स्याल्लुङि सनि च । लटित्वादङ् । अघसत् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १८८६. व्यालाः श्वापदाः त्वां कथं वा नाघसन्
नाभक्षयन् । घस्त्वादेशो अङ् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २००६. सीतां घस्तुमर्तुं वा इच्छोः जिघत्सोः
विभक्षयिषोः । घसेः अदेर्वा सन्नन्तादुपत्ययः । अदेरपि लुङ्सनोर्घस्त्व ।

माघे—VI. 49.

विगतसस्यजिघत्समघट्टयत्
कलमगोपवधूर्न मृगत्रजम् ।
श्रुततदीरितकोमलगीतक-
ध्वनिमिषेऽनिमिषेक्षणमग्रतः ॥ 2184 ॥

जिघत्सा घस्तुमर्त्तुं वा इच्छा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 169. जिघत्साम् । पूर्ववत् ।

२४३१ । हन्तेर्जः । (६. ४. ३६)

जादेशः ।

नैषधे—IV. ५9.

कुरु करे गुरुमेकमयोधनं
बहिरितो मुकुरश्च कुरुष्व मे ।
विशति तत्र यदैव विधुस्तदा
सखि सुखादहिते जहि तं द्रुतम् ॥ 2185 ॥

विधुं जहि मारय । हन्तेर्लोटि सिपि हिरादेशो जादेशश्च ।

२४३२ । आर्धधातुके । (२. ४. ३५)

इत्यधिकृत्य ।

२४३४ । लुङि च । (२. ४. ४३)

इति वधादेशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 412. मारीचं न्यवधिषम् अमीमरम् । हन्तेर्वधादेशः ।

२४३६ । चक्षिङः ख्याञ् । (२. ४. ५४)

२४३७ । वा लिटि । (२. ४. ५५)

माघे—XV. 95.

सम्प्रत्युपेयाः कुशली पुनर्युध.
सखेहमाशीरिति भर्तुरीरिता ।

सद्यः प्रसद्य द्वितयेन नेत्रयोः
प्रत्याचक्षे गलदम्भसा स्त्रियाः ॥ 2186 ॥

आशीराशीर्वादः । गलदम्भसा नेत्रयोः द्वितयेन प्रत्याचक्षे प्रत्याख्याता ।
विकल्पान्न चक्षिड. ख्याजादेशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 880. सा शूर्पणखा रामोपक्रममाचख्यौ । ख्याजादेशः ।

२४३८ । अस्यातिवक्तिख्यातिभ्योऽङ् । (३. १. ५२)

एभ्यश्लेरङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1594. सर्वेषामिषुभृता यशासि निरास्यत् निरस्तवान् ।
अस्यतेरङ् । धुक् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1971. तौ बाणानास्यताम् क्षिप्तन्तौ । पूर्ववत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 284. मुनि. वेदिं परितः राक्षसान् निरास्यत्
निरस्तवान् ।

भट्टिकाव्ये—I. 19.

आख्यन्मुनिस्तस्य शिवं समाधे-
र्विब्रन्ति रक्षासि बने कतस्तु ।
तानि द्विषद्वीर्यनिराकरिष्णु-
स्तृणेहु रामस्सह लक्ष्मणेन ॥ 2187 ॥

मुनिराख्यत् ।

भट्टिकाव्ये—XV. 35.

अनर्दिषुः कपिव्याघ्रास्तस्यक् चायुत्सताहवे ।
तानमर्दीदत्वादीच्च निरास्यच्च तलाहतान् ॥ 2188 ॥

निरास्यत् ।

भट्टिकाव्ये—XV. ३९.

अदाष्टां तं रघुव्याघ्रावाख्यञ्चैनं विभीषणः ।

एष व्यजेष्ट देवेन्द्रं नाशङ्किष्ट विवस्वतः ॥ २१३९ ॥

आख्यत् कथितवान् ।

नैषधे—V. २०.

वीक्ष्य तस्य विनये परिपाकं पाकशासनपदं स्पृशतोऽपि ।

नारदः प्रमदगद्गदयोक्त्या विस्मित स्मितपुरस्सरमाख्यत् ॥ २१४० ॥

२४४२ । शीडो रुट् । (७. १. ६)

रुडागमः स्यात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ७५१. रक्षासि शेरते ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९४९. सुपर्णाकर्मारुतास्तद्रेग नात्यशेरत । लङ् ।
तेऽप्येनमतिशयितुं न शक्नुवित्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९५०. ते कक्षेऽग्निं निक्षिप्य शेरते ।

२४५० । ब्रुवः पञ्चानामादित आहो ब्रुवः । (३. ४. ८४)

ब्रुवो लटः परस्मैपदानामादितः पञ्चानां णलादयः पञ्च वा स्युर्ब्रुवध्वाहादेशः ।

२४५१ । आहस्यः । (८. २. ३५)

इति आदेशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १४४४. त्वमात्थ ब्रवीषि । ब्रुव इति सिपः आदेशः
ब्रुवध्वाहादेशः । अनेन हकारस्य थकारः ।

२४५५ । इणो यण् । (६. ४. ८१)

इति क्त्वम् ।

२४५६ । दीर्घ इणः किति । (७. ४. ६९)

भट्टिकाव्ये—VI. 4.

विदाङ्कुर्वन्तु रामस्य वृत्तमित्यवदत्स्वकान् ।

रक्षांसि रक्षितु सीतामशिषश्च प्रयत्नवान् ॥ 2142 ॥

विदाङ्कुर्वन्तु जानन्तु । विध्यर्थे लोट् । आम्प्रत्ययादिनिपातः ।

माघे—II. 111.

कृत्वा कृत्यविदस्तीर्थेष्वन्तः प्रणिधयः पदम् ।

विदाङ्कुर्वन्तु महत्तल विद्विषदम्भसः ॥ 2143 ॥

२४७२ । उपसर्गप्रादुर्भ्यामिस्तिर्यच्परः । (८. ३. ८७)

उपसर्गेभ्यः प्रादुसश्च परस्यास्तेस्सस्य षः स्याद्यकारेऽचि च परे । निष्ठात् ।
प्रादुःष्यात् । निषन्ति । प्रादुःषन्ति ।

माघे—VIII. 12.

आलापैस्तुलितरवाणि माधवीनां

माधुर्यादमलपतलिणां कुलानि ।

अन्तर्षामुपययुस्तपलावलीषु

प्रादुःष्यात्क इव जितः पुरः परेण ॥ 2144 ॥

परेण जितः क इव पुरो जेतुश्चे प्रादुःष्यात् प्रादुर्भवेत् । षत्वम् ।

भट्टिकाव्ये—IX. 81.

प्रादुष्णन्ति न संतासा यस्य रक्षस्समागमे ।

तस्य क्षत्रियदुष्णूतेरय प्रणिधिरागतः ॥ 2145 ॥

यस्य रक्षस्समागमे संतासा न प्रादुष्णन्ति प्रादुर्भवन्ति । अस्तेस्सस्य षत्वम् ।

२४७४ । रुदादिभ्यः सार्वधातुके । (७. २. ७६)

रूद्, स्वप्, भ्रस् अन्, जक्ष् एभ्यो बलादेस्सार्वधातुकस्येद् स्यात् । रोदिति ।

भट्टिकाव्ये—XVIII. 10

समाश्वसिमि केनाह कथं प्राणिमि दुर्गतः ।

लोकत्रयपतिर्भाता यस्य मे स्वपिति क्षितौ ॥ 2146 ॥

लोकत्रयपति. क्षितौ स्वपिति । अहं केनोपायेन समाश्वसिमि शोकं त्यजामि ।

प्राणिमि जीवामि । इट् ।

भट्टिकाव्ये—XVIII. 19.

हविर्जक्षिति निःशङ्को मखेषु मघवानसौ ।

प्रवाति स्वेच्छया वायुरुद्धच्छति च भास्करः ॥ 2147 ॥

मघवान् मखेषु हविर्जक्षिति भक्षयति । इट् ।

२४७७ । सुविनिर्दुर्भ्यः सुपिस्सतिसमाः । (८. ३. ८८)

इति षत्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 214६. तस्य क्षत्रियदुष्पूतेः । सूयत इति सूतिः ।

सूयतेः कर्मणि स्त्रिया क्तिन् । षत्वम् ।

भट्टिकाव्ये—IX. 82.

दृष्ट्वा सुषुप्तं राजेन्द्र पापोऽयं विषमाशयः ।

चारकर्मणि निष्णात. प्रविष्टः प्रमदावनम् ॥ 2148 ॥

सुषुप्तम् सुष्टु सुप्तम् ।

२४८२ । इहरिद्रस्य । (६. ४. ११४)

हरिद्रातेरिकारः स्यात् ।

भट्टिकाव्ये—XVIII. 31.

नेदानीं शक्यक्षेत्रौ विभीतो न दरिद्रितः ।

न गर्व जहितो हस्तौ न क्लिभीतो दशानन ॥ 2149 ॥

शक्यक्षेत्रौ न दरिद्रितः दरिद्रौ न भवतः ।

॥ इत्यदादिप्रकरणम् ॥

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ अथ जुहोत्यादिप्रकरणम् ॥

— ० —

२४८९ । जुहोत्यादिभ्यः श्लुः । (२. ४. ७५)

२४९० । श्लौ । (६. १. १०)

घातोर्द्वे स्तः । जुहोति जुहुतः ।

२४९१ । भीहीभृहुवां श्लुवच्च । (३. १. ३९)

एभ्यो लिङ्नाम् वा स्यात् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २०५२. रावणो विभयांप्रचकार अतिमात्रं विभाय । प्रोषसर्गव्यवधानं तूक्षाप्रचकुरितिवत् समाधेयम् । प्रविभयाश्चकारेति पाठे छन्दोभङ्गः स्यात् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६१२. न जिहयाश्चकार न जिह्वाय । ऊर्जं न विभरामास न बभार ।

भट्टिकान्ये—IV. ५.

पुरो रामस्य जुहवाश्चकार ज्वलने वपु ।

शरमङ्गः प्रदिश्यारात्सुतीक्ष्णमुनिकेतनम् ॥ २१५० ॥

शरमङ्गो रामस्य पुरो वपुः ज्वलने जुहवाश्चकार आजुहाव ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २६. शुष्मणि तैर्हवीषि जुहवांबभूविरे । जुहोतेः कर्मणि लिट् ।

२४९२ । भियोऽन्यतरस्याम् । (६. ४. ११५)

इत्वं वा स्यात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2149. शक्यक्षेत्रौ न विभीतः न भयं कुरुतः ।
इत्वाभावपक्षे रूपम् ।

माघे—V. 5.

आरक्ष मममवमत्य सृणिं शिताग्र-

मेकः पलायत जवेन कृतार्तनादः ।

अन्यः पुनर्मुहुरुदप्लवदस्तभार-

मन्योन्यतः पथि बताविभितामिभोष्टौ ॥ 2151 ॥

इभोष्ट्वान्योन्यतः अविभितां भीतवन्तौ । जि भी भये । लङ् । इत्वम् ।

२४९८ । जहातेश्च । (६. ४. ११६)

इत् स्याद्वा । पक्षे ईत्वम् । जहितः जहीतः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2149. गर्वं जहितः परित्यजतः । इत्वम् ।

२४९९ । आ च हौ । (६. ४. ११७)

जहातेर्हौ परे आ स्याच्चादिदीतौ । जहाहि जहिहि जहीहि ।

भट्टिकाव्ये—XX 10.

जहीहि शोकं वैदेहि प्रीतये धेहि मानसम् ।

रावणे जहिहि द्वेषं जहाहि प्रमदावनम् ॥ 2152 ॥

शोकं जहीहि । द्वेषं जहिहि । प्रमदावनं जहाहि । रूपत्रयम् ।

॥ इति जुहोत्यादिप्रकरणम् ॥

॥ श्रीरस्तु

॥ अथ दिवादिप्रकरणम् ॥

— ० —

२५०५ । दिवादिभ्यः श्यन् । (३. १. ६९)

दीव्यति ।

२५०९ । विभाषा लीयते । (६. १. ५१)

इति पक्षे आत्वम् ।

भट्टिकाव्ये—VIII. 44.

अपलापयमानस्य शत्रुस्तस्याभवन् मतिः ।

मिथ्या कारयते चारैः घोषणां राक्षसेश्वरः ॥ 2153 ॥

अपलापयमानस्य ।

२५१४ । श्लिष आलिङ्गने । (३. १. ४६)

इत्यालिङ्गनार्थे च्लेः क्सादेशः स्यात् नान्यत्र । अश्लिष्यत्कन्यां देवदत्तः ।
समश्लिष्यज्जतुकाष्टम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्ले० 412. प्रिये मा न श्लिष्यः । आलिङ्गित्यर्थः । ' न
माङ्गो ' (सू. 2228) इत्यङ्गागमप्रतिषेधः । श्लिष्यतेर्लुङि क्सादेशः ।

माघे—XV. 6.

क्षणमाश्लिष्यद्वटितशैलशिखरकठिनांसमण्डलः ।

स्तम्भमुपहितविधूतिमसावचिकविधूनितसमस्तसंसदम् ॥ 2154 ॥

असौ चैधः उपहितविधूतिं अधिकावधूनितसमस्तसंसदं स्तम्भं क्षणमाश्लिष्यत्
अंसेनादिल्लवान् । पुषादिस्वाच्च्चेरङ्कादेशः । आलिङ्गनार्थे क्सादेशः स्यात् ।

माघे.—VIII. 20.

नेच्छन्ती समममुना सरोऽवगाढुं

रोषसः प्रतिजङ्गमीरिता सखीभिः ।

आश्लिष्यद्वयचकितेक्षण नबोढा

बोढारं विपदि न दूषितातिभूमिः ॥ 2155 ॥

२५१७ । मस्तिजनशोर्झलि । (७. १. ६०)

नुम् स्यात् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1957. अपरेऽम्बुधौ न्यमाङ्क्षुः निर्ममा. । नुम् ।

भट्टिकान्ये—XVI. 26.

विनङ्क्ष्यति पुरी क्षिप्र तूर्णमेष्यन्ति वानराः ।

असन्विस्तोस्तवेत्येतद्विभीषणमुभाषितम् ॥ 2156 ॥

एषा पुरी विनङ्क्ष्यति । लृट् । नुम् ।

भट्टिकान्ये—IV. 33.

पर्यशाप्सीद्विविष्टासौ संदर्श्य भयद वपुः ।

अपिस्फवच्च बन्धूना निनङ्क्षुर्विक्रम मुहु ॥ 2157 ॥

निनङ्क्षुः नष्टमिच्छुः । नशेस्सनि नुम् ।

२५१९ । शमामष्टानां दीर्घः झ्यनि । (७. ३. ७४)

प्रणिशाम्यति ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1960. हे दशमीव ! प्रणिशाम्य प्रशान्तो भव ।
शाम्यतेर्लेट् । दीर्घः ।

भट्टिकान्ये—XVII. 39.

व्यजिघृक्षुस्तुरान्नित्यं प्रामाद्यद्रुणिना हिते ।

आशङ्कत सुहृद्वन्धूतद्विद्वान्वहमन्यत ॥ 2158 ॥

प्रामाद्यत् प्रमादं गतः । मदी हर्षे इत्यस्मात् लङ् । दीर्घः ।

॥ इति दिवादिप्रकरणम् ॥

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ अथ स्वादिप्रकरणम् ॥

—१० :—

२५२३ । स्वादिभ्यः श्नुः । (३. १. ७३)

सुनोति सुनुतः ।

२५२४ । सुनोतेः स्यसनोः । (८. ३. ११७)

स्ये सनि च परे सुनः वो न स्यात् । विसोष्यति ।

भट्टिकान्ये—IX. 90.

तेऽभिज्ञाय निसोष्यन्तं रक्तै रक्षांसि सव्यथाः ।

अन्यैरप्यायतैर्मेवुर्वराशृङ्खलादिभिः ॥ 2159 ॥

ते राक्षसा रक्तैर्निसोष्यन्तं प्लावयिष्यतम् । षत्वप्रतिषेधः ।

२५२५ । विमाषा चैः । (७. ३. ५८)

अभ्यासात्परस्य चिजः कुत्वं वा स्यात्सनि लिटि च । प्रणिचिकाय चिचाय चिक्वे चिच्चे ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2046 स इन्द्रजित् सर्पाक्षैर्वानराणां सेनामाचिचाय छन्नवान् । अकुत्वपक्षे रूपम् । राघवौ चाचिकाय । कुत्वपक्षे रूपम् ।

भट्टिकान्ये—XIV. 47.

आचिक्याते च मृयोऽपि राघवौ तेन पन्नगैः ।

तौ मुमुदतुरुद्धिमौ वसुधायां च पेततुः ॥ 2160 ॥

तेन इन्द्रजिता राघवौ आचिक्याते छन्नौ । कर्मणि लिट् ।

२५३१ । हेरचडि । (७. ३. ५६)

अभ्यासात्परस्य द्विनोतेर्दस्य कुत्वं स्यात् तु चडि । जिषाय ।

भट्टिकान्ये—XIV. ३६.

गदा शक्रजिता जिघ्ये तां प्रतीयेष वालिजः ।

रथं ममन्थ सहयं शाखिनास्य ततोऽङ्गदः ॥ २१६१ ॥

इन्द्रजिता गदा जिघ्ये प्रहिता । हिनोतेः कर्मणि लिट् । कुत्वम् ।

२५३२ । राधो हिंसायाम् । (६. ४. १२३)

एत्वाभ्यासलोपौ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २०१४. वानरा भूधरान् रेधुः उन्मूलितवन्तः ।
एत्वाभ्यासलोपौ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ११०१. यदुयोधैर्द्विषन्तो रेधिरे जिहिंसिरे । राध्यतेः
कर्मणि लिट् । एत्वाभ्यासलोपौ ।

॥ इति खादिप्रकरणम् ॥

—

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ अथ तुदादिप्रकरणम् ॥

—:०❀०:—

२५३४ । तुदादिभ्यः शः । (३. १. ७७)

तुदति । तुदते ।

२५३७ । स्फुरतिस्फुलस्योर्निर्निविभ्यः । (८. ३. ७६)

षत्वं वा स्यात् । निस्फुरति निःस्फुरति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २१६१. विस्फुरन् दीप्यमानः । षत्वाभावपक्षे रूपम् ।

भट्टिकान्ये—IX. ७६.

विष्फुलद्भिर्गृहीतोऽसौ विष्फुलः पुरुषाशनैः ।

विष्कम्भितुं समर्थोऽपि नाचलद्भ्यगौरवात् ॥ २१६२ ॥

विष्फुलद्भिर्हर्षाच्चलद्भिः । विष्फुलति दीप्यतीति विष्फुलः । पचाद्यच् ।

विभाषा षत्वम् ।

२५३८ । प्रियतेर्लुङ्लिङोश्च । (१. ३. ६१)

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १४१८. कृतान्तोऽपि प्रियेत । अनेन तङ् ।

२५३९ । किरतौ लवने । (६. १. १४०)

छेदेऽर्थे सुट् । उपस्किरति ।

वा० । अङभ्यासव्यवायेऽपि सुट् कात्पूर्वं इति वक्तव्यम् । (४६९९.)

२५४० । हिंसायां प्रतेश्च । (६. १. १४१)

उपात्तेश्च किरतेः सुट् स्याद्विंसायाम् । उपस्किरति । प्रतिस्किरति ।

अनर्घराघवे—II. 56.

विधानमानुश्रविक गृहेषु नः

प्रतिस्क्रिन्ती किमिय प्रतीक्ष्यते ।

सुबाहुमुख्यैः सममाततायिभि-

गृहाण चापं निगृहाण ताटकाम् ॥ 2163 ॥

प्रतिस्क्रिन्ती नाशयन्ती । सुट् ।

माघे—I. 47.

सटाच्छटाभिन्नघनेन बिभ्रता

नृसिंह सैहीमतनु तनुं त्वया ।

स मुग्धकान्तास्तनसङ्गभङ्गुरै-

रुरोविदारं प्रतिचस्करे नखैः ॥ 2164 ॥

प्रतिचस्करे हतः । किरतेः कर्मणि छिट् ।

॥ इति तुदादिप्रकरणम् ॥

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ अथ रुधादिप्रकरणम् ॥

—०—

२५४३ । रुधादिभ्यः श्रम् । (३. १. ७८)

२५४५ । तृणह इम् । (७. ३. ९२)

भट्टिकान्ये—XVIII. ३३.

तृणेक्षि देहमात्मीयं त्व वाच न ददासि चेत् ।

द्राघयन्ति हि मे शोक सूर्यमाणा गुणास्तव ॥ २१६५ ॥

देहं तृणेक्षि हन्मि ।

२५४६ । अञ्जेः सिचि । (७. २. ७१)

इति इट् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २१०५. मायां मा नाञ्जीः ।

॥ इति रुधादिप्रकरणम् ॥

—:०:—

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ अथ तनादिप्रकरणम् ॥

— ० —

२५५० । संपरिभ्यां करोतौ भूषणे । (६. १. १३७)

२५५१ । समवाये च । (६. १. १३८)

सपरिपूर्वस्य करोतेऽसुट् स्यात् भूषणे सङ्घाते चार्थे । संस्करोति । अलङ्करोती-
त्यर्थः । सस्कुर्वन्ति सङ्घीभवन्तीत्यर्थः । सपूर्वस्य कचिदभूषणेऽपि सुट् 'संस्कृत भक्षाः'
(सू. 1217) इति ज्ञापकात् । 'परिनिविभ्यः' (सू. 2275) इति षः । परिष्करोति ।
'सिवादीना वा, (सू. 2359) इति वा षत्वम् । पर्यष्कार्षीत् पर्यष्कार्षीत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1294. शीतरुचेः स्फुरदंशुजालं माघवर्नीं ककुभं
समस्करुत अभूषयत् । कात्पूर्वस्सुडागमः 'अडभ्यासव्यवायेऽपि' (सू. 2553)
इति नियमात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1995, युद्धस्य शिरः अग्रभूमिः कुसुमलक्ष्मणा
प्रद्युम्नेन पर्यष्कारि भूषितम् । परिपूर्वात्करोते. कर्मणि लुङ् । अनेन सुट् ।
'सिवादीना वा' (सू. 2359) इति षत्वविकल्पः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1584. द्विजैः संस्कृता योग्यत्वमापादिता । संपूर्वस्य
कचिदभूषणेऽप्रीड्यत इति सुट् ।

रघुवंशे—XV. 31.

सखा दशरथस्यापि जनकस्य च मन्त्रकृत् ।

सञ्चस्कारोभयप्रीत्या मैथिलेयौ यथाविधि ॥ 2166 ॥

बास्मीकिः मैथिलेयौ यथाविधि सञ्चस्कारं संस्कृतवान् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 26. प्रणयनादिसंस्कृते ।

विश्वगुणादर्श—३४७.

विभ्रुताश्रितवात्सल्यं वीरं विजयराघवम् ।

नमस्कुरुत यो गृध्रं समस्कुरुत दाहतः ॥ २१६७ ॥

यो रामः गृध्रं दाहतः समस्कुरुत दाहसंस्कार चक्रे ।

२५५२ । उपात्प्रतियत्नवैकृतवाक्याध्याहारेषु च । (६. १. १३९)

उपात्कृञ्. सुट् स्यादेवर्थेषु । चात्प्रागुक्तयोरर्थयोः । प्रतियत्नो गुणाधानम् ।
विकृतमेव वैकृतं विकारः । वाक्यस्याध्याहारः आकाक्षितैकदेशपूरणम् । उपस्कृता
कन्या । अलङ्कृतेत्यर्थः । उपस्कृता ब्राह्मणाः । समुदिता इत्यर्थः । एधो दकस्योपस्कुरुते ।
गुणाधानं करोतीत्यर्थः । उपस्कृतं भुंक्ते । विकृतमित्यर्थः । उपस्कृतं ब्रूते । वाक्याध्याहारेण
ब्रूत इत्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० १२५३. मस्करी रैवतकगिरिमुपस्कुरुते अलंकरोति ।
उङ्कृञ् करणे उभयपदी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४८९. कस्यचिन्मोपस्कृताः । अघ्वश्रमार्थं न किञ्चि-
त्स्वाद्यपेयादिकमुपस्कृतेष्वम् । प्रतियत्ने सुट् । सतो गुणान्तराधानं प्रतियत्नः । करोते-
लृङ् । 'न माङ्गयोगे' (सू. २२२८) इत्यङ्गागमप्रतिषेधः । 'गन्धन' (सू. २७०६)
इत्यादिना प्रतियत्ने तङ् । 'कृञः प्रतियत्ने' (सू. ६१४) इति कर्मणि षष्ठी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४७७. रामलक्ष्मणौ इहागमस्योपास्कृवाताम् आगमन-
मुपस्कृतवन्तौ । इदीकृतवन्तावित्यर्थः । लृङ् । पूर्वक्त् सुट् । तङ् । षष्ठी ।

विश्वगुणादर्श—४७२.

उपस्कारैः स्मरैर्यत्तितरसामोदभरम-

प्यवैत्यजं गेहे कृतममतिभोग्यं बुधजनः ।

अभूयःसंस्कारिण्यपि हविषि देवालयभवे

त्वनर्यं भोग्यत्वे पुनरघहरत्वञ्च मनुते ॥ २१६८ ॥

उपस्कारैः व्यञ्जनैः ।

२५५३ । सुद् कात्पूर्वः । (६. १. १३५)

वा० । अडभ्यासव्यवायेऽपि । (३६९८-९.)

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २१६६. सञ्चस्कार ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १२९४. समस्कुलत ।

॥ इति तनादिप्रकरणम् ॥

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ अथ क्रयादिप्रकरणम् ॥

—: ० :—

२५५४ । क्रयादिभ्यः श्रा । (३. १. ८१)

२५५५ । स्तन्भुस्तन्भुस्कन्भुस्कन्भुस्कन्भ्यः श्नुश्च । (३. १. ८२)

चात् श्रा । स्कुनोति । स्कुनुते । स्कुनाति । स्कुनीते ।

भट्टिकान्ये—XVII. 19.

सौमित्रिराकुलस्तस्मिन् ब्रह्मास्त्रं सर्वरक्षसाम् ।

निधनायाजुह्वत् व्यष्टम्नाद्रघुनन्दन ॥ 2169 ॥

रघुनन्दनो लक्ष्मणं व्यष्टम्नान् निवारितवान् । आप्रत्ययः ।

भट्टिकान्ये—XVII. 45.

तस्मान्निरपतद्भूरि शिलाशूलेष्टिमुद्रम् ।

माहेश्वरेण सौमित्रिरस्तम्नात्तत्सुदुर्जयम् ॥ 2170 ॥

सौमित्रिस्तन्माहेश्वरेण अस्तम्नात् स्तम्भितवान् । आप्रत्ययः ।

भट्टिकान्ये—XVII. 82.

आस्कन्दलक्ष्मणं बाणैरत्यकामच्च तं द्रुतम् ।

राममभ्यद्रवज्जिष्णुरस्कुनाच्चेष्टुष्टिभि ॥ 2171 ॥

इष्टुष्टिभिरस्कुनात् छदितवान् । स्कुङ् आप्रवरणे । आप्रत्ययः ।

भट्टिकान्ये—XVII. 88.

अपौहडाणवर्षं तद्गलै रामो निराकुलः ।

प्रत्यस्कुम्भोद्दशग्रीवं शरैराशीविषोपमैः ॥ 2172 ॥

दशग्रीवं बाणैः प्रत्यस्कुम्भोत् प्रतीपं छदितवान् । श्नुप्रत्ययः ।

२५५६ । वेः स्कभ्नातेर्नित्यम् । (८. ३. ७७)

वेः परस्य स्कभ्नातेः सस्य षः स्यात् । विष्कभ्नोति विष्कभ्नाति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २१६२. विष्कम्भितुं विचलितुम् ।

॥ इति क्रयादिप्रकरणम् ॥

—

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ अथ चुरादिप्रकरणम् ॥

—:०:—

२५६३ । सत्यापपाग्ररूपवीणातूलश्लोकसेनालोमत्वचवर्मवर्णचूर्णचुरादिभ्यो
णिच् । (३. १. २५)

एभ्यो णिच् स्यात् ।

वा० । अर्थवेदयोरप्यापुम्बक्तव्यः । (1758.)

सत्यं करोत्याचष्टे वा सत्यापयति । अर्थापयति । वेदापयति । पाशं विमुञ्चति
विपाशयति । रूपं पश्यति रूपयति । वीणयोपगायति उपवीणयति । तूलेन अनुकुप्याति
अनुतूलयति । तृणामं तूलेनानुघट्टयतीत्यर्थः । श्लोकैरुपस्तौति उपश्लोकयति । सेनया
अभियाति अभिषेणयति । ' उपसर्गात्सुनोति ' (सू. 2270) इति षः । अभ्यषेणयत् ।
' प्राकृप्तितात् ' (सू. 2276) इति षः । अभिषिषेणयिषति ' स्वादिष्वभ्यासेन च ' (सू. 2277) इति षः । लोमान्यनुमाष्टिं अनुलोमयति । त्वचं गृह्णाति त्वचयति ।
चर्मणा संनष्टति संचर्मयति । वर्णं गृह्णाति वर्णयति । चूर्णैरवध्वंसते अवचूर्णयति ।
चुर स्तेये चोरयति । स्वार्थे णिच् ।

चम्पूभारते—I. 21.

तूर्णं प्रधाव्य तुरगं स्वयमन्यतोऽसौ

पाण्डुः कुल परिवार लुलाययूनाम् ।

अग्रे विशालकरधूननदुर्विघत्वात्

सत्यापितद्विरदभावविपर्ययाणाम् ॥ 2173 ॥

सत्यापयतेः कर्मणि क्तः ।

रघुवंशे—VIII. 88.

अथ रोषसि दक्षिणोदधेः श्रितगोर्कर्णनिकेतमीश्वरम् ।

उपवीणयितुं ययौ रवेरुदगावृत्तिपथेन नारदः ॥ 2174 ॥

शिवमुपवीणयितुं वीणया उपगातुम् । वीणाशब्दादुपगानार्थे णिच् । तत्स्तुमुन् ।

किरातार्जुनीये—X. ३८.

श्रुतिसुखमुपवीणित सहायै-

रविरललान्छनहारिणश्च कालाः ।

अविहितहरिसूनुविक्रियाणि

त्रिदशवधूषु मनोभवं वितेनुः ॥ २१७५ ॥

उपवीणितं वीणया उपगानम् । वीणाशब्दाणिजन्ताद्भावे क्तः ।

चम्पूभारते—V. ५७.

सद्गुणं तव पादमूलमधुना सर्वैः समं बन्धुभिः

देव आतरमागत वनतले लेशेन हेतोर्विना ।

पापः कश्चन गायको दिविषदा हा हन्त बध्वा दृढं

निःशङ्कैरुपवीणितो निजभटैरग्रं नयत्युच्चकैः ॥ २१७६ ॥

उपवीणितः वीणयोपगीतः । कर्मणि क्तः ।

चम्पूभारते—IV. ९४.

ग— तथाविध एवासौ चिरादाचरितचेतनास्वागताचारश्चनैरुत्थाय पुरजो
धण्टाघणघणात्कारसहचरण कण्ठगर्जितेन कर्णयोः कल्पितपुवारसभोक्षे महोक्षे निषेदि-
वासं भुजमूलप्रसारितगिरिजापाणियुगलनखराङ्कुरधोरजोद्विगुणीकृतहारमणिरमणीयवक्षसं
पारिषदगणाञ्जलिमलवनमध्यराजसंसायमान मार्दवभरितशार्दूलचर्मनिर्मितपल्लयनपथक्कोर-
रिमागतिर्यगर्पितचरणपल्लवसंवाहनपरेण शिलादकुमारेण च दर्पदुर्लभनिवारणाय मुख-
बन्धनकनकशृङ्खलेन निरुध्य मुहुर्मुहुः करपुटास्फालितककुदशृङ्गेण भृङ्गिणा च लक्ष्यमा-
णोभयपक्षभागं गाण्डीवडण्डताडनपरिपीडितचूडाशशिनमाश्रासयितुमवतरद्विरुद्धनिकरैरिव
सुरतरुकुसुमवर्षैरवकीर्यमाणं जटामसकुशवीरधारिमिस्रैरेव चतुर्भिराम्नायपुरुषैः परिपठ्य-
मानशतरुद्वीयविरुदप्रबन्धमञ्जरे सविधमव रुन्वमानैस्तुम्बुरुप्रभृतिमिस्तुर्वैणिकैरुपवीण्य-
मानभक्तजनरक्षणपदानप्रकरणं कर्णपूरीकृतउमालमञ्जरीमधुमिषेण कटाक्षात् साक्षात्कृपा-
मिव वर्षत्वं प्रज्वलद्भिः पल्लिकारपक्षगफणास्तेनैर्नृत्तैः शरव्रगैरिवानुरज्यमानावयवं अवतंस-
शस्त्रिभक्तपरिगठितकिरणधारापातशीतासहिष्णुतयेव दन्तभक्तवर्षवर्तिना स्मितेन सूचित-

हृदयपसादं भगवन्तं महादेवमुद्गीक्ष्य पक्ष्मतटरुहविटपिसमुत्पाटनपटुभिः प्रमोदाश्रु-
पूरैर्नदीमातृकायमाणपुलकाङ्कुरः सविनयमुपसृत्य पादारविन्दयोः सहसकृत्त्वः प्राणंसीत्
॥ २१७७ ॥

उपवीण्यमानम् । उपवीणयतेः कर्मणि लटश्चानच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १०००. भैमीमुपावीणयत् वीणयोपगायति स्म ।
णिचि लङ् ।

चम्पूभारते—VIII. २९.

ग— तदनु निखिलमहरारम्भकृत्यमवसाद्य बालातपेन बलाहक इव धुसृण-
मसृणितेन पटीरपङ्केन चर्चितकलेवरः पङ्केरुहशङ्किनीमिरञ्चललिखितराजहंसराजिभिरव-
कृष्यमाणेनेव पीताम्बरभागेन परिचुम्बितप्रपदपल्लवः निजोदरान्तरनवकाशतया बहिर्निर्ग-
तैर्जगदण्डशिशुभिरिव मुक्ताफलैः प्रत्युसमेखलामुखभागो वर्षाहेमन्तसमययोरप्यविनश्वरं
लक्ष्मीलीलाकमलमुपश्लोकितुमागतेन दिनमगिबिम्बेनेव कौस्तुभेन देदीप्यमान-
भुजान्तरो दनुजपरिपदुत्पातरक्तपरीवेषेणेव पद्मरागकेयूरेण परिमण्डितभुजदण्डो निर्गत्य
सुशोधनदुर्वासिताया नगरभुवः स्पर्शनं परिहर्तुमिव द्वारि सविनयमुपागतेन
दारुकेण संयोजितमणिपादुकः किञ्चिदवनमितपूर्वकायेन विदुरेण वितीर्थमाणहस्ताव-
लम्बो गुरुकृपप्रमुलैर्ब्रह्मसङ्घै प्रतिपाद्यमानां जयाशिर्षं शिरसा प्रतिगृह्णान्. कुशल-
प्रभकोरकितमोदाभ्या कुरुराजदेववनाभ्यां सदानामिगमनाय संप्राप्त्यमानश्चिरतरावसरं
प्रतिपालयतामशौहिणीपनीनामञ्जलिकमलवनावस्मिन्बलेकनेन सम्भावयमानो मुकुन्दो
वन्दिषुन्दपरिपठ्यमानकंसादिविजयविरुदावलिप्रबन्धवन्दुरेण मङ्गलकुसुमगन्धसम्पदन्वीकृत-
पुष्पन्धयसङ्कारसहचरवादित्रघोषेण मेघवर्जमुन्मिषन्तीमिसौदामिनीभिरिव कनकवेत्रलता-
भिराकुलीकृतेन महता राजपथेन सुशोचनादिभिश्चतुर्भिर्ध्यासितपूर्वं समामण्डपं शनैः
शनैरवजगादे ॥ २१७८ ॥

उपश्लोकितुं श्लोकैरुपस्तोतुम् ।

अनर्घरावधे—I. १०.

ग— उपकममाणश्च स कविः स्वनिर्मासशब्दब्रह्माणपाचार्यं प्राचेतसं गिरं च
देवतामेवमुपश्लोकितवान् ॥ २१७९ ॥

उपश्लोकयतेः क्वत्तुप्रत्ययः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० 1980. अभिषेणयतः सेनयामियतः । अभिषेणयतेर्लटः
शतृप्रत्यय ।

चम्पूरामायणे—VI. 75.

ग— अनुपदमभिषेणयति विभीषणे तेनाविनीतेन भीषणेन विमुक्तां शक्ति-
मर्धचन्द्रेण दारयन्नपारयन् सोढुमदसीयमविनयममर्षाकुलस्सौमित्रिरमोघ माघवनममुञ्च-
दल्लम् ॥ 2180 ॥

सेनया अभियन् अभिषेणयन् तस्मिन् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1981. भुवनान्यभिषिषेणयिषुं अभिषेणयितुं सेनया
अभियातुमिच्छुम् । 'यत्सेनयाभिगमनमरौ तदभिषेणनम्' II vii. 96. इत्यमरः ।
सेनाशब्दाणिचि सचन्तादुप्रत्ययः । 'स्थादिषु' (सू. 2277) इति धात्वभ्याससका-
कारयोः षत्वम् ।

माघे—XV. 75.

दधतो भयानकतरत्वमुपगतवत्समानताम् ।

धूमपटलपिहितस्य गिरेः समवर्मयन् सपदि मेदिनीभृतः ॥ 2181 ॥

समवर्मयन् संवर्मयन्ति स्म । सम्यग्वर्माण्यामोचयन्नित्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 919. संवर्मितं सम्यक्वचितम् । संवर्मयते. क्तः ।

अनर्घराघवे—V. 15.

पतिते व्यसने दैवाहारुणे दारुणात्मनि ।

संवर्मयति वज्रेण धैर्यं हि महतां मनः ॥ 2182 ॥

भट्टिकाव्ये—XIV. 24.

भक्तैश्च विभिदुस्तीक्ष्णैर्विविधुस्तोमरैस्तथा ।

गदामिश्रचूर्णयाञ्चक्रुः शितैश्चकैश्च चिच्छिदुः ॥ 2183 ॥

चूर्णयाञ्चक्रुः चूर्णितकृतः । अनेन भिच् । चूर्णं प्रेषण इति चौरादिकावा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 967. हे भैमि ! भक्त्या किं वा अर्थाप्यते ।

अनर्घराघवे—III. 59.

पौराणीभिरनेकविक्रमकथागाथाभिरर्थापिता-

स्ते वीरस्य जयन्ति राक्षसपतेः दो.स्तम्भदम्भोलयः ।

यानुत्प्रेक्ष्य विशोषयन्मदमथं मैरेयमैरावणो

भूषास्रग्भिरभूदमात्यमधुपश्रेणीषु साधारणः ॥ 2184 ॥

अर्थापिताः । णाविष्ठवद्वावात् पृथु करोति प्रथयति । मृदुं करोति म्रदयति । भृश कृश दृढं भ्रशयति कशयति द्रढयति । स्रग्विणं स्रजयति । श्रीमतीं श्रीमन्तं वा श्रययति । पयस्विनीं पयसयति । स्थूलं स्थवयति । दूरं दवयति । युवानं युवयति । कमयति । अन्तिकं नेदयति । बाढं साधयति । वृद्धं ज्यापयति । वर्षयति । मिथं प्रापयति । स्थिरं स्थापयति । स्फिरं स्फावयति । उरुं वरयति वारयति । बहुलं बहयति । गुरुं गरयति । दीर्घं द्राघयति । वृन्दारकं वृन्दयति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1851. नेदयत् अन्तिकस्थं कुर्वत् । अन्तिकशब्दात् तत्करोतीति ण्यन्तात् लटः शत्रादेशः । णाविष्ठवद्वावात् ' अन्तिकवाढ शेनेदसाचौ ' (सू. 2014) इति नेदादेशः । दवयत् दूरीकुर्वत् । दूरशब्दात्तत्करोतीति ण्यन्तात् लटः शत्रादेशः । णाविष्ठवद्वावात् ' स्थूळदूर ' (सू. 2015) इत्यादिना यणादि-परलोपः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1852. को मां स्रजयति स्रग्विणं करोति । णाविष्ठवद्वावात् विनो लुक् । को वा ममासने नेदयति अन्तिकं करोति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1416. क्षुद्रा नः क्षोदयन्ति । क्षुद्रशब्दात् तत्करोतीति ण्यन्ताल्लट् । णाविष्ठवद्वावात् ' स्तूळदूर ' (सू. 2015) इत्यादिना यणादि-परलोपः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1455. संबंहयन्तीं सम्पद्बहुली कुर्वन्तीम् । सम्पूर्वा-बहुलशब्दात्तत्करोतीति ण्यन्ताल्लट्शतरे ङीप् । णाविष्ठवद्वावात् ' म्रियस्थिर ' (सू. 2016) इत्यादिना बहुलशब्दस्य बहादेशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1604. भूमयन्ति स्वसामर्थ्यम् । बहोर्भावो भूमा । पृथवादित्वादिमनिच् । ‘बहोर्लोप’ (सू. 2017) इति भूरादेशः । भूमास्यास्तीति भूमवत् । ‘तदस्यास्ति’ (सू. 1894) इति मतुप् । भूमवत्कुर्वन्ति भूमयन्ति । भूमव-च्छब्दात् तत्करोतीति णिचि लट् । गाविष्ठवद्भावात् ‘विन्मतोर्लुक्’ (सू. 2020) इति मतुपो लुक् । कनयन्ति अल्पा कुर्वन्ति । अल्पशब्दात्तत्करोतीति ष्यन्तालट् । गाविष्ठवद्भावात् ‘युवारूपयो.’ (सू. 2019) इति वा कनादेशः ।

२५६४ । णिचश्च । (१. ३. ७४)

णिजन्तादात्मनेपदं स्यात्कर्तृगामिनि क्रियाफले । चोरयते ।

भट्टिकाव्ये—VIII. 61.

अवाद्वायुः शनैर्यस्यां लता नर्तयमानवत् ।

नायासयन्त संत्रस्ता ऋतवोऽन्योन्यसम्पद. ॥ 2185 ॥

यस्यामशोकवनिकायां वायुर्लतां नर्तयमानवत् नृत्य कारयन्निव । नृतिश्चलने वर्तते । ततश्च ‘निगरण’ (सू. 2753) इति परस्मैपदं प्राप्त ‘न पादमि’ (सू. 2755) इत्यादिना प्रतिषिद्धम् । अनेनात्मनेपदम् । ऋतवोऽन्योन्यसम्पद नायासयन्त नोपपीडयन्ति स्म । आङ्पूर्वाद्यसेः चित्तवत्कर्तृकत्वात् ‘अणावकर्मकात्’ (सू. 2754) इति परस्मैपदं प्राप्तं ‘न पादमि’ (सू. 2755) इति प्रतिषिद्धम् । अनेनात्मनेपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 242. यस्या शशी वापीज्योत्स्नामृतं अपाययत् पायितवान् । ‘निगरण’ (सू. 2753) इति प्राप्ते तिपि ‘न पादमि’ (सू. 2755) इत्यादिना प्रतिषिद्धे अनेन तड् ।

भट्टिकाव्ये—VIII. 63.

प्रादमयन्त पुष्पेषु यस्यां व-द्यः समाहृताः ।

परिमोहयमाणाभी राक्षसीभिस्समावृता. ॥ 2186 ॥

यस्यां व-द्यः पुष्पेषु प्रादमयन्त शमितवत्यः । तन्मतस्याचरणात् परिमोहय-माणाभिः व्यामोहयन्तीभिः । दमिपरिमुहो. ‘अणौ’ (सू. 2754) इत्यादिना प्राप्तस्य परस्मैपदस्य ‘न पादमि’ (सू. 2755) इत्यादिना प्रतिषेधे अनेनात्मनेपदम् ।

भट्टिकाव्ये—VIII. 64.

यस्यां वासयते सीता केवलं स रिपुः सरात् ।

न त्वरोचयतात्मानं चतुरो वृद्धिमानपि ॥ 2187 ॥

दशाननो यस्यां सीतां वासयते स वासितवान् । आत्मानं नारोचयत् ।
रोचिवास्त्योः 'अणौ' (सू. 2754) इत्यादिना प्राप्तस्यापि परस्मैपदस्य 'न पादमि'
(सू. 2755) इति प्रतिषेधे अनेन तद् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1959. रघूत्तमं मोदयध्वमानन्दयत् । मुद हर्षे ।
प्यन्ताल्लोटि अनेन तद् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 234 किं विलापयसेऽत्यर्थम् । अनेनात्मनेपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 833. रामो बालिनं सुग्रीवेणाह्वययत् । ह्यतेराह-
पूर्वाप्यन्ताल्लुट् । अकर्त्रभिप्रायत्वात् अनेन नात्मनेपदम् ।

भट्टिकाव्ये—VIII. 56.

ततः प्राकारमारोहत् क्षपाटानविबोधयन् ।

नायोषयत्समर्थोऽपि सीतादर्शनलम्पटः ॥ 2188 ॥

स हनूमान् क्षपाटानविबोधयन् । बुधेर्ष्यन्तात् अनेनात्मनेपदे प्राप्ते
'बुधयुध' (सू. 2752) इत्यादिना परस्मैपदम् । लटः शतृ । समर्थोऽपि
तालायोषयत् न योधितवान् । युधेर्ष्यन्तात्पूर्ववत्तुङि प्राप्ते अणावकर्मकत्वात् चित्त-
वन्निशाटकतृकत्वाच्च 'अणावकर्म' (सू. 2754) इत्यादिना परस्मैपदम् । बुधादिसूत्रे
युधिग्रहणं तु अचित्तवत्कर्तृकार्यं यथा योधयति काष्ठानीति द्रष्टव्यम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1061. कामः स्वकर्म कारयन् स्वप्रयोजनं रतिकृत्य
कामिजनैः कारयन् यद्ग्रेहमास्ते । स्वार्थं कारयमाणाभिः कारयन्तीभिः । उभयस्यापि
करोतेर्ष्यन्तात् अनेन नित्यतया आत्मनेपदे प्राप्ते स्वशब्देन कर्त्रभिप्रायस्त्वस्य प्रतीयमान-
त्वात् 'विभाषोपपदेन प्रतीयमाने' (सू. 2744) इति विकल्पेनात्मनेपदम् ।

२५६५ । आजभासभाषदीपजीवमीलपीडामन्यतरस्याम् । (७. ४. ३)

एषामुपधाया ह्रस्वो वा स्याच्चङ्परं णौ । अपीपिडत् अपिपीडत् ।

भट्टिकाव्ये—XV 93.

अविभ्रजततः शस्त्रमैषीकं राक्षसो रणे ।

तदप्यवसदासाद्य माहेन्द्रं लक्ष्मणेरिनम् ॥ 2189 ॥

अविभ्रजत् दीपितवान् । उपधाया ह्रस्वः ।

भट्टिकाव्ये—XV 82.

अदिदीपत्तनो वीर्यं नील चापीपिडच्छरैः ।

युद्धोन्मत्तस्तु नीलेन गिरिणानाथि सक्षयम् ॥ 2190 ॥

युद्धोन्मत्तो वीर्यमदिदीपत् । ह्रस्वाभावपक्षे रूपम् । नील चापीपिडत्
पीडितवान् । ह्रस्वपक्षे रूपम् ।

भट्टिकाव्ये—XV. 83.

अवभ्राजतत शक्तिं त्रिशिराः पवनात्मजे ।

हनूमता क्षनास्तस्य रणेऽमृषत वाजिनः ॥ 2191 ॥

त्रिशिरा वीर्यमवभ्राजत् दीपयति स । ह्रस्वाभावपक्षे रूपम् ।

भट्टिकाव्ये—XV. 110.

अजिह्वदत्स काकुत्स्थौ शेषांश्चाजीजिवत्कपीन् ।

हनूमानथ ते लङ्कामग्निनादीदिपन् द्रुतम् ॥ 2192 ॥

हनूमान् शेषांश्च कपीनजीजिवत् जीवयति स । ते जीविता लङ्कामदीदिपन्
दीपितवन्तः । ह्रस्वपक्षे रूपम् ।

भट्टिकाव्ये—XV. 111.

समनात्सीत्ततः सैन्यममार्जीद्वल्लतोमरम् ।

अमार्क्षीच्चासिपत्तादीनवभासत्परध्वथान् ॥ 2193 ॥

सैन्यं परध्वथान् अवभासत् दीपितवत् ।

भट्टिकाव्ये—XV. 122.

प्रौर्णवीत्तेजसारातिमरासीच्च भयङ्करम् ।

ग्रीवां चास्य तथाक्राक्षीदजिजीवद्यथा न तम् ॥ 2194 ॥

तं नाजिजीवत् न जीवयति स्म । हस्वामावपक्षः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 666. नलिनी कर्त्री अब्जनयन न्यमिमिलत् निमील्यति स्म । विकल्पान्नोपधाहस्तः । अत एव नाभ्यासदीर्घः । 'आजमात्' (सू 3157) इति किप् ।

२५६६ । अत्स्मृदृत्वरप्रथमदस्तृप्शाम् । (७. ४. ९५)

अभ्यासस्यात्वम् ।

भट्टिकाव्ये—XV. 81.

परिधेणावविष्टाथ रणे देवान्तको बली ।

मुष्टिनाददरत्तस्य मूर्धान मारुतात्मजः ॥ 2195 ॥

मुष्टिना अददरत् दारितवान् । ण्यन्तस्य दृ विशरणे इत्यस्य चक्षुरे णौ अभ्यास-
स्यात्वम् ।

भट्टिकाव्ये—XV. 48.

रक्तेनाचिक्लिदद्भूमिं सैन्यैश्चातस्तरद्धतैः ।

नाताप्सीद्भक्षयन् क्रूरो नाश्रमत् घ्नन् प्लवङ्गमान् ॥ 2196 ॥

हतैः सैन्यैर्भूमिमतस्तरत् छादितवान् । स्तृणातेर्णौ चडि रूपम् । अत्वम् ।

२५६९ । चिस्फुरोर्णौ । (६. १. ५४)

आत्वं वा स्यात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1518. विस्फारयाश्चकारास्त्रम् ।

२५७० । अर्तिह्रीव्लीरीकून्यूक्ष्माय्यातां पुण्णौ । (७. ३. ३६)

इति पुगागमः । अर्पयति । ह्येपयति । ज्ञेपयति । रेपयति । क्तोपयति । क्ष्मापयति । स्त्रापयति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2062. न चार्पिपः नार्पितवानसि । अर्तेर्गौ
पुगागमः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1275 कुलीनाः स्वामिनो भर्तृन् हेषयन्ति किम् ।
पुगागमः ।

रघुवशे—VI. 49.

अस्तेन तार्क्ष्यात्किल कालियेन
मणिं विसृष्टं यमुनौकसा यः ।
वक्षःस्थलव्यापिरुचं दधानः
स कौस्तुभं हेषयतीव कृष्णम् ॥ 2197 ॥

सुषेणः कृष्णं हेषयतीव व्रीडयतीव । पुगागमः ।

भट्टिकाव्ये—XVII. 85.

व्योम प्राचिनुतां बाणैः क्षमामक्षमापयतां गतैः ।
अभिन्ता तूर्णमन्योन्यं शिक्षाश्चातनुता मुहुः ॥ 2198 ॥

क्षमामक्षमापयतां कम्पितवन्तौ । क्षमायी विघ्नने । पुक् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 511. स्वयं ग्लपिताः पीडिताः । ग्लायतेर्ण्यन्ता-
त्कर्मणि क्तः । पुगागमः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 970. स्नपितेव क्षालितेव । स्नातेर्ण्यन्तात्कर्मणि क्तः ।

माघे—V. 51.

दुःखेन भोजयितुमाशयिता शशाक
तुङ्गाग्रकायमनमन्तमनादरेण ।
उत्क्षिप्तहस्ततल्लदत्तविधानपिण्ड-
स्नेहस्रुतिस्त्रपितबाहुरिभाचिराजम् ॥ 2199 ॥

क्षपितबाहुः आप्लुतभुजः । स्नातेर्ण्यन्तात्कर्मणि क्तः । पुक् ।

माघे—XVIII. 15.

रोदोरन्ध्र व्यश्रुवानानि लोलै-

रङ्गस्यान्तर्मापितैः स्थावराणि ।

केचिदुर्वीमेत्य संयन्निषद्या

क्रीणन्ति स्म प्राणमूर्त्यैर्यशासि ॥ 2200 ॥

मापितैः मातेर्माडो वा प्यन्तात्कर्मणि क्त । पुमागम. ।

२५७२ । नाग्लोपिशास्वृदिताम् । (७. ४. २)

वा० । धूर्ध्रीजोर्नुग्वक्तव्यः । (4519.)

भट्टिकान्ये—XVII. 64

ततोऽचित्रीयतां र्छांघैर्धनुश्चाधूनयन्महत् ।

रामः समीहित तस्य नाचेतन्त्वे न चापरे ॥ 2201 ॥

रामो धनुश्च महत् अधूनयत् विधूनितवान् ।

२५७३ । ई च गणः । (७. ४. ९७)

गणेरभ्यासस्य ईत्यात् चङ्परे णौ । चादत् । अजगणत् अजीगणत् ।

माघे—VI. 15.

अजगणन्गणशः प्रियमम्रतः

प्रणतमप्यभिमानितया न याः ।

सति मघावभवन्मदनव्यथा-

विधुरिता धुरि ताः कुकुरस्त्रियः ॥ 2202 ॥

याः प्रियं नाजगणन् न गणयन्ति स्म । गणेश्वरौरादिकाण्यौ चङ् । अभ्यासस्य

भट्टिकाव्ये—XV. ५.

स तान्नाजीगणत्सर्वानिच्छयाबुद्ध च स्वयम् ।

अबूबुधत मा कस्मादप्राक्षीच्च निशाचरान् ॥ 2203 ॥

स कुम्भकर्णः उपद्रुतान्नाजीगणत् न गणयति स्म । गणेः स्वार्थिकप्यन्तस्य
अदन्तस्याभ्यासस्य अनेनेत्वम् ।

॥ इति चुरादिप्रकरणम् ॥

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ अथ णिच्प्रकरणम् ॥

— ०. —

२५७५ । तत्प्रयोजको हेतुश्च । (१. ४. ५५)

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २६१. रक्षोभिः प्रयोज्यैः आज्ञा त्वद्वाक्यं कारय । मां
प्रियाण्युपहारय । सीतायाः प्रयोजककर्तृत्वम् । अन्येषां प्रयोज्यकर्तृत्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २६६. स दुर्योधनः अनुजीविनस्सखीनिव दर्शयते ।

२५७६ । हेतुमति च । (३. १. २६)

प्रयोजकव्यापारे प्रेषणादौ वाच्ये धातोः णिच् स्यात् ।

२५७८ । स्रवतिशृणोतिद्रवतिप्रवतिप्लवतिच्यवतीनां वा । (७. ४. ८१)

एषामभ्यासोकारस्येत्व वा स्यत् । असिसवत् असुसवत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४७. दूता भरतमर्थं नाशिश्नवन् न श्रावयन्ति स्म ।
अभ्यासस्य इत्वम् ।

भट्टिकाल्ये—XV. १०४.

सस्य क्षेमे महाराज नामृष्मद्बलिवा वयम् ।

पौलस्त्योऽशिश्नवत्तं च जीवन्तं पवनात्मजम् ॥ २२०४ ॥

पौलस्त्यो विभीषणः तं जाम्बवन्तं जीवन्तं पवनात्मजमशिश्नवत् श्रावितवान् ।
शृणोतेर्ष्यन्ताच्चडि अभ्यासस्येत्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १०८९. अपिप्लव ।

२५८० । स्तम्भुसिबुसहां चडि । (८. ३. ११६)

उपसर्गनिमित्त एषां सस्य षो न स्याच्चङि । अवातस्तम्भत् । पर्यसीषिवत् ।
न्यसीषहत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2087. इन्द्रजित् मारुतिं व्यतस्तम्भत् स्तम्भयति
स्म । स्तम्भेर्णौ चङि षत्वप्रतिषेधः ।

२५८३ । विभाषा वेष्टिचेष्टयोः । (७. ४. ९६)

अभ्यासस्यात्वं वा स्याच्चङ्परि णौ । अववेष्टत् अविवेष्टत् । अचचेष्टत् अचिचेष्टत् ।

भट्टिकाव्ये—XV. 60.

अतत्वरच्च तान्योद्धुमचचेष्टच्च राघवौ ।

कुम्भकर्णो न्यवर्तिष्ट रणेऽयुत्सत वानराः ॥ 2205 ॥

सुग्रीवो राघवौ योद्धुमचचेष्टत् व्यापारयति स । अत्वपक्षे रूपम् ।

भट्टिकाव्ये—XV. 61.

अविवेष्टन्तृपादेशादारुक्षश्चाशु राक्षसम् ।

तानघावीत्समारूढास्तेऽप्यसिषताकुलाः ॥ 2206 ॥

वानरान् रामः राक्षसमविवेष्टत् वेष्टयति स ।

२५८७ । लोपः पिबतेरीच्चाभ्यासस्य । (७. ४. ४)

पिबतेरुपधाया लोपः स्यात् अभ्यासस्य ईदन्तादेशश्च चङ्परि णौ । अपीप्यत् ।
पा पाने । आदन्त्वात् ' अर्ति ही ' (सू. 2570) इति पुक् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 244. युवानो वधूः मद्यमपीप्यन् पाययन्ति स ।
पिबतेर्णौ चङि अनेन धात्वकारस्य लोपः ईकारादेशश्चाभ्यासस्य । ' न पादमि '
(सू. 2755) इत्यादिना निगमणार्थत्वनिमित्तपरस्मैपदनिषेधेऽपि ' णिचश्च ' (सू. 2564)
इत्यात्मनेपदविकल्पात्पाक्षिक परस्मैपदम् । ' गतिबुद्धि ' (सू. 540) इत्यादिना
वधूरित्यणिकर्तुः कर्मत्वम् ।

२५९२ । लियः संमाननशालीनीकरणयोश्च । (१. ३. ७०)

लीङ्लियोर्ण्यन्तयोरात्मनेपद स्यादकर्तृगोऽपि फले पूजाभिभवयोः प्रलम्भने चार्थे ।
जटाभिर्लापयते । पूजामविगच्छनीत्यर्थः । श्येनो वर्तिकामुल्लापयते । अभिभवतीत्यर्थः ।
बालमुल्लापयते । वञ्चयतीत्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लोऽ. ११५४. शत्रून्पलापयमानस्य शालीनीकुर्वाणस्य ।
न्यकुर्वाणस्येत्यर्थः । लीङ् श्लेषणे इति धातोः दैवादिकाण्यन्तात् शालीनीकरणे
आत्मनेपदम् ।

२५९४ । भीष्म्योर्हेतुभये । (१. ३. ६८)

प्यन्ताभ्यामभ्यामात्मनेपद स्याद्धेतोश्चेत् भयस्यौ । भयग्रहणमुपलक्षणम् ।
तेन समयतेरपि भवति । मुण्डो भाषयते ।

२५९५ । भियो हेतुभये षुक् । (७. ३. ४०)

भी ई इति ईकारः प्रक्षिप्यते । ईकारान्तस्य भियः षुक् स्याण्णौ हेतुभये ।
भीषयते ।

२५९६ । नित्यं समयतेः । (६. १. ५७)

समयतेरेचो नित्यमात्वं स्याण्णौ हेतोः समये । जटिलो विस्मापयते ।

मट्टिकाव्ये— VIII. 42.

अभीषयन्त ये शक्रं राक्षसा रणपण्डिताः ।

अविस्मापयमानस्तान् कपिराटीदृहादृहम् ॥ २२०७ ॥

ये राक्षसाः शकमभीषयन्त भीषितवन्तः । ' भियो हेतुभये षुक् ' (सू. २५९५) इति षुक् । कपिस्तान् अविस्मापयमानो विसयमलम्भयन् ।
' भीष्म्योर्हेतुभये ' (सू. २५९४) इत्यत्र भय इति समयस्याप्युपलक्षणत्वात् उभय-
त्रात्मनेपदम् । अनेनात्वे ' अर्तिद्धी ' (सू. २५७०) इत्यादिना षुक् ।

भट्टिकाव्ये—XIV. 78.

रुजुर्भेजिरे फेणुर्बहुधा हरिराक्षसाः ।

वीरा न विभयाञ्चक्रुर्भीषयाञ्चक्रिरे परान् ॥ 2208 ॥

वीरास्सात्त्विका न विभयाञ्चक्रुः न विभयति स्म । विभेतेरणौ परस्मैपदित्वादनु-
प्रयोगे परस्मैपदम् । परान् शत्रून् धैर्यगुणयुक्ताः प्रयोजका भीषयाञ्चक्रिरे भीषयन्ते
स्म । ‘भीस्योर्हेतुभये’ (सू. 2594) इति तङ् । ‘भियो हेतुभये’ (सू. 2595)
इति षुक् । अनुप्रयोगेऽपि तङ् ।

भट्टिकाव्ये—XVII. 81.

आलोकयत्स काकुत्स्थमधृष्णोद्धोरमध्वनत् ।

धनुरभ्रमयद्भीममभीषयत विद्विषः ॥ 2209 ॥

स रावणो विद्विषः अभीषयत त्रासितवान् । ‘भीस्योर्हेतुभये’ (सू. 2594)
इति तङ् । ‘भियो हेतुभये’ (सू. 2595) इति षुक् ।

भट्टिकाव्ये—XV. 86.

प्रातुचूर्णच्च पादाभ्यामविभीषत च द्रुतम् ।

अतर्दीचैव शूलेन कुम्भकर्णः प्लवङ्गमान् ॥ 2210 ॥

अविभीषत भीषयते स्म । षुक् । तङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2097. रामरावणौ जगद्विस्सापयेताम् विस्सापित-
वन्तौ । ‘भीस्योर्हेतुभये’ (सू. 2594) इति तङ् । अनेनात्वम् । ‘अर्तिही’
(सू. 2570) इत्यादिना षुक् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1807. आत्मवृत्तौ विसितं दिलीपं सिद्धो मनुष्यवाचा
करणेन पुनः विस्सापयन् विसर्गं प्रापयन् निजगाद । ष्मिङ् ईषद्वसने इति
धातोर्णिचि शत्रुप्रत्ययः । विस्सापयन्निति पाठे पुगागममात्रं वक्तव्यम् । तच्च ‘नित्य
स्मयतेः’ (सू. 2596) इति हेतुभयविवक्षायामेवेति ‘भीस्योर्हेतुभये’ (सू. 2594)
इत्यात्मनेपदे विस्सापयमान इति स्यात् ।

असिञ्जेव ग्रन्थे श्लो० 781. असौ रामः यद्वक्तं भीरुं शौरमाययत्
भायितवान् । पुगात्मनेपदे न भवतः भयहेतोरभावात् । अत्र हि शरेभ्यो भयं न तु
रामात् ।

मेघसन्देशे—I. 61.

तत्राक्षयं बलयकुलिशोद्धट्टनोद्गीर्णतोयं
नेप्यन्ति त्वा सुरयुवतयो यन्त्रधारागृहत्वम् ।
ताभ्यो मोक्षस्तव यदि सखे घर्मलब्धस्य न स्यात्
क्रीडालोलाः श्रवणपरुषैर्गर्जितैर्भाययेस्ताः ॥ 2211 ॥

भाययेस्ताः । अत्र पुगात्मनेपदे न भवतः ।

२५९७ । स्फायो वः । (७, ३, ४१)

णौ । स्फावयति ।

भट्टिकान्वे—XII. 76.

भ्रूभङ्गमादाय विहाय धैर्यं
विभीषणं भीषणरुक्षचक्षुः ।
गिरं जगादोग्रपदामुदग्रः
स्वं स्फावयन् शक्ररिपुः प्रभावम् ॥ 2212 ॥

शक्ररिपुः रावणः स्वं प्रभावं स्फावयन् वर्षयन् । शत्रु । क्त्वम् ।

भट्टिकान्वे—XVII. 48.

तावस्फावयतां शक्तीर्वाणांश्चाकिरतां मुहुः ।
वारुणं लक्ष्मणोऽक्षिप्यदक्षिपद्रौद्रमिन्द्रजित् ॥ 2213 ॥

ताविन्द्रजिलक्ष्मणौ शक्तीः सामर्थ्यमस्फावयताम् वर्धितवन्तौ । कृद् । वः ।

असिञ्जेव ग्रन्थे श्लो० 2157. असौ राक्षसी बन्धूनां विक्रमं मुहुः पुनःपुन-
रापेस्फवः स्फीतीचकार । ' अर्तही ' (सू. 2570) इत्यतः णावित्पञ्चतौ
अनेन क्त्वम् । स्फायतेश्चङ् ।

२५९९ । रुहः पोऽन्यतरस्याम् । (७. ३. ४३)

णौ वा पादेशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४३६. प्रायेण नीचानपि मेदिनीभृतः जनः समेन पथा अधिरोहति । सेना पुनः पथो मार्गानेव महामहीध्रान् परितोऽध्यरोह्यत् । रोहतेर्गत्यर्थ-त्वात् 'गतिबुद्धि' (सू ५४०) इत्यादिना पथामणिकर्तृणां णौ कर्मत्वम् । पादेशा-भावपक्षे रूपम् ।

चम्पूभारते—V. ३.

पाणिना परिमृशन्नमुमिन्द्रः पक्ष्मलीकृतजयन्तमहेर्ष्यः ।

आदरेण धुरि नाकिगणानामासनार्धमधिरोपयति स ॥ २२१४ ॥

पादेशः ।

भट्टिकान्ये—XIV. ४.

धनूप्यारोपयाञ्चक्रू रुरुहुस्ते रथादिषु ।

असीनुद्ववृहुर्दासान् गुर्वीरुचिक्षिपुर्गदाः ॥ २२१५ ॥

धनूप्यारोपयाञ्चक्रूः । णौ पादेशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २३७. अथ विश्वामित्रः त्रिशङ्कुं दिवमारोपयामास ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १७०. परिजनैर्यानादवरोप्यमाणाः । रुहेर्ण्यन्तात्कर्मणि लुटश्चानजदेशः । पकारः ।

२६०० । क्रीड्जीनां णौ । (६. १. ४८)

एषामेव आत्वं स्याण्णौ । क्रापयति । अध्यापयति । जापयति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ११५०. अध्यापयन्तं ब्रह्मविद्यां प्राहयन्तम् । आत्वे पुगागमः ।

२६०१ । णौ च संश्रुडोः । (२. ४. ५१)

सन्परे चङ्परे च णौ इङ्गे गाङ् वा स्यात् । अभ्यजीगपत् । अध्यापिपत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 241. सुग्रीवः कपिसमाहारं दिशामायाममध्यापिपत्
बोधितवान् । इडो णौ 'क्रीड्' (सू. 2600) इत्यात्वे 'अर्तिही' (सू. 2570)
इत्यादिना पुक् । चङ्परे गाडभावपक्षे रूपम् ।

२६०५ । वा चित्तविरागे । (६. ४. ९१)

वा० । रज्जेर्णौ मृगरमणे नलोपो वक्तव्यः । (4067.)

उपधानकारलोपः ।

माघे—VI. 9.

मधुकरैरपवादकरैरिव स्मृतिभुवः पथिका हरिणा इव ।

कलतया वचसः परिवादिनी स्वरजिता रजिता वशमाययुः ॥ 2216 ॥

अपवादकरैः हरिणा यथा रजितास्तथा मधुकरैः पथिका रजिता रजिताः ।
रज्जेर्धन्तात्कर्मणि क्तः । नलोपः । इडोपमानमृगसादृश्यात् औपचारिक मृगत्वमुपमेयेषु
पथिकेष्वप्यस्तीत्यविरोधः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1009. सोऽर्जुनो मृगान् रजयाञ्चकार रमयामास ।
नलोपः ।

चम्पूभारते—II. 5.

ग—ततः पातालभुवि तदागमनकौतुकिना वासुकिना संमानितस्स धृतिमानि-
तस्ततोऽष्टासु दिशासु तदनुगुणपरिगणनदिनगणमत्ययशक्किभिरितरैरपत्यैस्सह विचित्र्य
वत्स रिपुभर्त्सन भीम । क वा निषीदसीति विषीदन्त्या नवमपि वासरमनवममेव सज्जनयन्
मभञ्जनमूरमृताञ्जनैरिव दशौ रज्जयामास ॥ 2217 ॥

मृगरमण एव नलोपो नान्यत्र ॥

रघुवंशे—IV. 12.

यथा प्रह्लादनाचन्द्रः प्रतापात्तपनो यथा ।

तथैव सोऽमूदन्वर्थो राजा प्रकृतिरञ्जनात् ॥ 2218 ॥

प्रकृतिरञ्जनं न मृगरञ्जनम् ।

॥ इति णिच्पकरणम् ॥

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ अथ सन्नन्तप्रकरणम् ॥

— ० —

२६१० । सनि ग्रहगुहोश्च । (७. २. १२)

ग्रहेर्गुहेरुगन्ताच्च सन इण्ण स्यात् । 'ग्रहिज्या' (सू. २४१२) इति
सम्प्रसारणम् । जिघृक्षति ।

माघे—XIV. 7.

सम्भृतोपकरणेन निर्मलां

कर्तुमिष्टिममिवाञ्छता मया ।

त्वं समीरण इव प्रतीक्षितः

कर्षकेण बलजान्पुपूषता ॥ २२१९ ॥

पुपूषता पवितुं शोधितुम् निर्वुसीकर्तुमिच्छता । पुनातेस्सन्नन्ताल्लटः शत्रादेशः ।
चकारादिट्प्रतिषेधः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९५४. रावणं विजिघृक्षवः ।

२६११ । किरश्च पञ्चभ्यः । (७. २. ७५)

कृ गृ हृङ् धृङ् प्रच्छ एभ्यस्सन इट् स्यात् । पिपृच्छिषति । चिकरिषति ।
जिगरिषति । जिगलिषति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९५४. पिपृच्छिषूणां प्रष्टुमिच्छूनाम् । प्रच्छेत्सनी-
ङागमः ।

२६१२ । आप्ज्ञप्युधामीत् । (७. ४. ५५)

एषामच ईत्स्यात्सादौ सनि । 'अल लोपोऽभ्यासस्य' (सू. २६२०)
इत्यभ्यासलोपः ।

किरातार्जुनीये—III. 4.

धर्मात्मजो धर्मनिबन्धिनीना
प्रसूतिमेनः प्रणुदा श्रुतीनाम् ।

हेतुं तदभ्यागमने परीप्सु-
स्सुखोपविष्टं मुनिमावभाषे ॥ 2220 ॥

तदभ्यागमने तस्य मुनेरागमने हेतु परीप्सुः जिज्ञासुः । आग्नोतेस्सन्नन्ता-
दुप्रत्ययः । ईकारः । अभ्यासलोपः ।

२६२१ । दम्भ इच्च । (७. ४. ५६)

वा० । तनिपतिदरिद्रातिभ्यः सनो वा इङ्गाच्यः । (५०५९.)

२६२२ । तनोतेर्विभाषा । (६. ४. १७)

अस्योपधाया दीर्घो वा स्याद्धलादौ सनि । तितांसति तितंसति तितनिषति ।
कूलं पिपतिषति । पित्सति ।

किरातार्जुनीये—VI. 15.

स जगाम विसयमुदीक्ष्य पुरः
सहसा समुत्पिपतिषोः फणिनः ।

प्रहित दिवि प्रजविभिः श्वसितैः

शस्त्रप्रविभ्रममपां पटलम् ॥ 2221 ॥

समुत्पिपतिषोस्समुत्पितुमिच्छोः । पतोस्सन्नन्तादुप्रत्ययः । विकल्पेनेङागमः ।

माघे—IX. 1.

अमितापसम्पदमथोष्णरुचिर्निजतेजसामसहमान इव ।

पयसि प्रपिप्सुरपराम्बुनिधेरविरोक्षुमस्तगिरिमभ्यपतत् ॥ 2222 ॥

पयसि प्रपिप्सुः प्रपतितुमिच्छुः । पतोस्सन्नन्तादुप्रत्ययः । इङ्गावपक्षे ' सनि '
(सू. २६२३) इतीसादेशः ।

२६२३ । सनि मीमाधुस्मलभशकपतपदामच इत् । (७. ४. ५४)

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ अथ यङन्तप्रकरणम् ॥

—:०५०:—

२६२९ । धातोरेकाचो हलादेः क्रियासमभिहारे यङ् । (३. १. २२)

पौनःपुन्यं भृशार्थश्च क्रियासमभिहारः । तस्मिन् द्योत्ये यङ् स्यात् । 'सना-
द्यन्ताः' (सू. २३०४) इति धातुत्वाल्लङादयः । द्विदन्तत्वादात्मनेपदम् । पुनःपुन-
रतिशयेन वा भवति बोभूयते । बोभूयाञ्चक्रे । अबोभूयिष्ठ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ७१. जाज्वल्यमाना भृशं ज्वळन्ती । यङि लटः
शानच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४४९. रोरुद्यमानः भृशं रुदन् । रुदेर्यङन्ताल्लट-
शानच् ।

२६३० । गुणो यङ्लुकोः । (७.४.८२)

अभ्यासस्य गुणः स्यात् यङि यङ्लुकि च ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६४४ लेलिहानाः पुनः पुनर्लेहनशीलास्सर्पाः ।
लिहेर्यङ्लुगन्तात्ताच्छील्ये चानश् । अभ्यासस्य गुणः ।

वा० । सूचिसूत्रिमूच्यत्यर्थपूर्णोतिभ्यो यङ् वाच्यः । (१७६१.)

सोसूच्यते । सोसूच्यते । मोमूच्यते ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १७६. अरण्यानीमटाद्यमानः तस्यां भृशमटन् ।
अटतेर्यङन्ताल्लटशानच् ।

मट्टिकान्ये—XVII. ७६.

आटाद्यतावमत्यासौ दुर्निमित्तानि संयुगे ।

अधुनोद्धनुरस्त्रौघैः प्रौर्णोनूक्त विद्विषः ॥ २२२४ ॥

असौ रावणः आटाद्यत अत्यर्थमाद्यत् । यङ् ।

भट्टिकाव्ये—XVII. 73.

ततोऽधावन्महाघोरं रथमास्थाय रावणः ।

अक्षमायत महीगृध्राः तमारार्यन्त भीषणाः ॥ 2225 ॥

गृध्राः तमारार्यन्त अत्यर्थं गतवन्तः । यङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 206. अरार्यसे । अटाव्यसे । ऋ गतौ । यङ् ।

२६३४ । नित्यं कौटिल्ये गतौ । (३. १. २३)

गत्यर्थकौटिल्य एव यङ् स्यान्न तु क्रियासमभिहारे । कुटिलं व्रजति वाव्रज्यते ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 609 दन्द्रम्यन्त इति दन्द्रमणान् कुटिलगमनशी-
लान् । द्रमु पादविक्षेपे । यङ् । ' जुचङ्क ' (सू. ३1३0) इति युच् । अतो लोपः ।
यस्य लोपः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1929. कुटिलं क्रमणं गतिः चङ्क्रमा । यङ् ।
अप्रत्यये टाप् ।

२६३५ । लुपसदचरजपजभदहदशगृभ्यो भावगर्हायाम् । (३. १. २४)

एभ्यो घात्वर्थगर्हायामेव यङ् स्यात् । गर्हितं लुम्पति लोळुप्यते । सासद्यते ।

भट्टिकाव्ये—IV. ३1.

तस्याः सासद्यमानाया लोळयावान् रघूत्तमः ।

असिं कौक्षेयमुद्यम्य चकारापनसं मुखम् ॥ 2226 ॥

सासद्यमानायाः समीपे गर्हितं सीदन्त्याः प्रविशन्त्याः । सदेर्यङि लटश्शानच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1705. चञ्चूर्यमाणा इतस्ततो गर्हितं चरन्ती ।
भावगर्हायां चरेर्यङि ' चरफलोश्च ' (सू. 2636) इत्यभ्यासस्य नुक् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1604. अमराः लङ्कामितः चञ्चूर्यन्ते गर्हितं
चरन्ति । यङ् । नुक् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 971. जञ्जपूकः गर्हितजापी । भावगर्हीयां यङ् ।
'जपजभ' (सू 2638) इत्यभ्यासस्य नुक् । 'यजजप' (सू. 3146) इत्यूकः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 65. दन्दह्यते गर्हितं दहति । अनेन यङ् । 'जप-
जभ' (सू 2638) इति नुक् ।

माघे—XX. 58.

प्रचलत्पतगेन्द्रपत्रवातप्रसभोन्मूलितशैलदत्तमार्गैः ।

भयविह्वलमाशु दन्दशूकैर्विवशैराविविशे स्वमेव धाम ॥ 2227 ॥

भावगर्हितं दंशन्ति भृशमिति दन्दशूकैः । यङ् । अभ्यासस्य नुक् । 'यज'
(सू 3146) इत्यूकप्रत्ययः ।

२६३६ । चरफलोश्च । (७. ४. ८७)

अनयोरभ्यासस्यातो नुक् स्याद्यङ्यङ्लुकोः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1661 चञ्चूर्यते भृशं चरतीति चञ्चुरः । चरते
र्यङन्तात्पचाद्यच् । अनेन नुक् । 'यङोऽचि च' (सू 2650) इति यङो लुक् ।

२६३८ । जपजभदहदशभञ्जपशां च । (७. ४. ८६)

एषामभ्यासस्य नुक् स्यात् यङ्यङ्लुकोः । गर्हितं जपति जञ्जप्यते ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 971. जञ्जपूकः गर्हितजापी । 'लुपसद'
(सू. 2635) इति यङ् । अनेन नुगागमः । 'यज' (सू. 3146) इत्यूकप्रत्ययः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 65. दन्दह्यते गर्हितं दहति । यङ् । नुक् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2227. भावगर्हितं दंशन्ति भृशमिति दन्दशूकैः ।
यङ् । नुक् । 'यज' (सू 3146) इत्यूकप्रत्ययः ।

२६४० । सिचो यङि । (८. ३. ११२)

सिचः सस्य षो न स्याद्यङि । निसेसिच्यते ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1928. परिसेसिचाम् परितः पौनःपुन्येन सेचनम् ।
सिञ्चतेर्यङन्तास्त्रियामप्रत्यये टाप् । ‘उपसर्गात्सुनोति’ (सू. 2270) इत्यादिना
षत्वे प्राप्तेऽनेन प्रतिषेधः ।

॥ इति यङन्तप्रकरणम् ॥

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ अथ यङ्लुगन्तप्रकरणम् ॥

— ० —

२६५० । यङोऽचि च । (२. ४. ७४)

इति यङो लृक् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1661. चञ्चूर्यते भृशं चरतीति चञ्चुरः । चरते-
र्यङन्तात्पचाद्यच् । ‘ चरफलोश्च ’ (सू. 2636) इति नुक् । अनेन यङो लृक् ।

॥ इति यङ्लुगन्तप्रकरणम् ॥

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ अथ नामधातुप्रकरणम् ॥

— ० —

२६५७ । सुप आत्मनः कचच् । (३. १. ८)

इषिकर्मणः एषितुसंबन्धिनः सुबन्तादिच्छायामर्थे कचच्प्रत्ययो वा स्यात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३. वृषं पुरुषमात्मन इच्छतीति वृषस्यन्ती कासुकी ।
कचच् । ' अश्वक्षीर ' (सू. २६६२) इत्यसुगागमः । लटः शत्रादेशः । ' उगितश्च ' (सू. ४५५) इति ङीप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १७०५. पतीयन्ती पतिमात्मन इच्छन्ती । कचच् ।
शतरि ङीप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १०९९. वृषस्यन्ती । पूर्ववत् कचच् । असुगागमः ।
शतरि ङीप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २५६. पुत्रमात्मन इच्छता पुत्रीयता पुत्रकामेन ।
अनेन कचच् । ' कचचि च ' (सू. २६५८) इतीकारः । शच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६११. अभीत पिबतेति सातत्येन यस्यां क्रियायां सा
अभीतपिबता । गृहे सर्वनियामकत्वं स्वाम्यमिति यावत् । मयूरव्यसकादिषु ' आख्यात-
माख्यातेन क्रियासातत्ये ' (ग. सू. २०. सू. ७५४) इति समासः । तामात्मन
इच्छन्ती अङ्गीतपिबतीयन्ती । कचचि शतरि ङीप् ।

अनर्घराघवे—V. 1.

पुत्रीयता दशरथेन मुनिप्रसादात्

मासाः पुराणपुरुषस्य कलाश्वत्तलः ।

सासामर्थ्यं गुणमयः प्रथमः कुमारो

वीरोद्धतः पुनरस्मावपरस्तुतीयः ॥ २२२४ ॥

पुत्रीयता । पूर्ववत् ।

२६६१ । अशनायोदन्यधनाया बुभुक्षापिपासागर्धेषु । (७. ४. ३४)

कचजन्ता निपात्यन्ते । अशनायति । उदन्यति । धनायति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २१४१. ते जना च्युताशनायाः निवृत्तक्षुधः ।
उदन्यां पिपासाम् । कचच् । 'अ प्रत्ययात्' (सू ३२७९) इत्यकारप्रत्ययः । टाप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ९२४. उदकमिच्छन् उदन्यन् पिपासुः । उदन्यते-
इशतृप्त्यय ।

किरातार्जुनीये—XIII. ५६.

सावलेपमुपलिप्सते परै-

रभ्युपैति विवृतिं रजस्यपि ।

अर्थितस्तु न महान्समीहते

जीवितं किमु धनं धनायितुम् ॥ २२२९ ॥

धनमात्मन एषितुं धनायितुम् । कचच् । निपातनादाकारः ।

२६६२ । अश्वक्षीरवृषलवणानामात्मप्रीतौ क्यचि । (७. १. ५१)

एषां क्यचि असुगागमः स्यात् ।

वा० । अश्ववृषयोर्मैथुनेच्छायाम् । (४३०९.)

अश्वस्यति बडवा । वृषस्यति गौः ।

वा० । क्षीरलवणयोर्लालसायां । (४३१५.)

क्षीरस्यति बालः । लवणस्यति उष्ट्रः ।

वा० । सर्वपातिपादिकानां क्यचि लालसायां सुगसुकौ । (४६१६-४६१७.)

दधिस्यति दध्यस्यति । मधुस्यति मध्वस्यति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३. वृषं पुरुषमात्मन इच्छतीति वृषस्यन्ती कामुकी ।
सुप आत्मनः कचच् । अनेनासुगागमः । श्वतरि ङीप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १०९९. वृषस्यन्ती । पूर्ववत् ।

चम्पूरामायणे—III, 17

वृषस्यन्ती वृषस्कन्धं राघव रावणानुजा ।

भूय शूर्पणखा भेजे शूर्पकारातिबाधिता ॥ 2230 ॥

वृषस्यन्ती । पूर्ववत् ।

२६६३ । काम्यच्च । (३. २. ४)

उक्तविषये काम्यच् स्यात् । पुत्रमात्मन इच्छति पुत्रकाम्यति । यशस्काम्यति । सर्पिकाम्यति । मान्ताव्ययेभ्योऽप्ययं स्यादेव । किंकाम्यति । स्व.काम्यति । वयच् तु न । किमिच्छति । इदमिच्छति । स्वरिच्छति ।

भट्टिकाव्ये—XVIII. 24

विभ्रत्यस्त्राणि सामर्षा रणकाम्यन्ति चामराः ।

चकासति च मासादां तथा रन्ध्रेषु जाग्रति ॥ 2231 ॥

अमरा रणकाम्यन्ति आत्मनो रणमिच्छन्ति । काम्यच् ।

भाषे—XIX. 65.

रथेण रणकाम्यन्तौ दूरादुपगताविभौ ।

गतासुरन्तरा दन्ती वरण्डक इवाभवत् ॥ 2232 ॥

रणकाम्यन्तौ रणमात्मन इच्छन्तौ । रणशब्दात्काम्यच् । सनाद्यन्तधातुत्वात् लटश्शतृ ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 589. पुत्रकाम्या आत्मन. पुत्रेच्छा । पुत्र-
शब्दात्काम्यजन्तात् अपत्यये टाप् ।

भट्टिकाव्ये—V. 44.

त्वं तु भीरुस्तुदुर्बुद्धे नित्यं शरणकाम्यसि ।

गुणांश्चापहृषेऽस्माकं स्तौषि शत्रूंश्च नस्तथा ॥ 2233 ॥

शरणकाम्यसि शरणमात्मन इच्छसि ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1832. यशस्काम्यन् यश आत्मन इच्छन् ।
काम्यचि शतृ । 'पाशकरूपककाम्येषु' । (बा. 5088. सू. 152) इति विसर्जनीयस्य
सत्त्वम् ।

२६६४ । उपमानादाचारे । (३. १. १०)

उपमानात्कर्मणस्सुबन्तादाचारेऽर्थे क्यच् स्यात् । पुत्रमिवाचरति पुत्रीयति
छात्रम् । विष्णूयति द्विजम् ।

वा० । अधिकरणाच्चेति वक्तव्यम् । (1717.)

प्रासादीयति कुट्यां मिश्रुः । कुटीयति प्रासादे ।

२६६५ । कर्तुः क्यङ् सलोपश्च । (३. १. ११)

उपमानात्कर्तुः सुबन्तादाचारे क्यङ् वा स्यात् । कृष्ण इवाचरति कृष्णायते ।

वा० । ओजसोऽप्सरसो नित्यमितरेषां विमाषया । (1719-1720.)

ओजायते । अप्सरायते । यशायते यशस्यते । विद्वायते विद्वस्यते ।

चम्पूभारते—VI 86.

संख्याय यानेषु समारुरुक्षा-

केलिस्पृशां कीचकवान्धवानाम् ।

अश्वप्रसङ्गेऽप्यभिधीयमानो

गन्धर्वशब्दो गरलायते स ॥ 2234 ॥

गन्धर्वशब्दो गरलायते स । क्यङन्तात्कर्तरि लट् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1206. ध्वानेन । कर्तरि तृतीया । जीमूतनादा-
यितम् । पुण्याहघोषायितम् । माङ्गल्यतूर्यायितम् । सर्वत्र क्यङन्ताद्भावे क् ।

चम्पूरामायणे—IV. 23.

दत्तार्जुनविलासेन धार्तराष्ट्रान्निरस्यता ।

तेन जीमूतकालेन देवकीनन्दनायितम् ॥ 2235 ॥

जीमूतकालेन देवकीनन्दनायितम् । पूर्ववत् ।

भट्टिकाव्ये—V. 76.

ओजायमाना तस्यार्थं प्रदाय जनकात्मजा ।

उवाच दशमूर्धानं सादरा गद्गद वचः ॥ 2236 ॥

ओज इवाचरन्ती ओजायमाना ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1801. अप्सरा इवाचरन्तीति अप्सरायमाणा
अप्सरःकल्पाः । 'कर्तुः' (सू 2665) इति वयङन्ताच्छानच् । ओजसो नित्यं
सलोपः ।

चम्पूभारते—II. 97.

ग.—तत्र मुहूर्तगुणेष्विव समन्तादोजायमानेषु दीपेषु मन्त्रविदां वदनेष्विव
शब्दायमानेषु वाद्येषु कुलपालिकाः कमनीयमणिकोरकितैः कनकभूषणैरविकृतसहज-
रामणीयकां कन्यकाममीषा सकाशे निवेशयामासुः ॥ 2237 ॥

वा० । सर्वपातिपदिकेभ्यः किञ्चा वक्तव्यः । (1722.)

चम्पूभारते—V. 27.

त्रस्तस्य तद्वपुर्दीक्ष्य सजातिशङ्कि-

मैनाकसंशयकुठारितपक्षलोपम् ।

मोहे यथा नयनयोर्मुकुलीबभूव

बोधे तथैव करयोरपि युग्ममस्य ॥ 2238 ॥

कुठार इवाचरितः कुठारितः । किञ्चान्तात्कर्तरि क्तः ।

विश्वगुणादर्शे—71.

अत्रामास तृणं प्रियाद्बुद्धि तृणामास सरारेर्धनु-

दरामास मुनेदिश्रुपि नृवरामास त्वयं पादुका ।

कुल्यामास महार्णवोऽपि कपयो योधाम्बभूवुस्तथा
पौलस्त्यो मशकाम्बभूव बहुना त्व मानुषामासिथ ॥ 2239 ॥

अत्रामास आयुधवदाचचार । तृणामास । दारामास । नृवरामास ।
कुल्यामास । योधाम्बभूवुः । मशकाम्बभूव । त्वं मानुषामासिथ । अस्त्रादि-
शब्दादाचारार्थं किपि लिट्याम्प्रत्ययः । अस्तेर्भवतेर्वानुप्रयोगः । 'कचङ्' (सू. 837)
इति पुवद्भावः ।

२६६७ । भृशादिभ्यो भुव्यच्चेर्लोपश्च हलः । (६. १. १२)

अभूततद्भावविषयेभ्यो भृशादिभ्यो भवत्यर्थे कचङ् स्याद्धलन्तानामेषा लोपश्च ।
अभृशो भृशो भवति भृशायते । भृशादिः— ३. १.

भट्टिकाल्ये—XVII 93.

राषवस्याभृशायन्त सायकैस्तेरुपद्रुतः ।

ततस्तूर्णं दशग्रीवो रणक्षमा पर्यशेषयत् ॥ 2240 ॥

बाणा अभृशायन्त अभृशा भृशा अभवन् । शीघ्रगतयो जाता इत्यर्थः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2008. ते कान्ति विलोकय को नाभिमनायेत
नोत्सुकायेत । कचङ् । सम्भावनायां लिङ् ।

भट्टिकाल्ये—V. 74.

दुःखायते जनस्सर्वस्स एवैकस्सुखायते ।

यस्योत्सुकायमाना त्वं न प्रतीपायसेऽन्तिके ॥ 2241 ॥

यस्यान्तिके त्वमुत्सुकायमाना उत्सुका भवन्ती न प्रतीपायसे अप्रतिकूला
भवसि । उभयत्रापि भृशादित्वात्कचङ् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 276. अपण्डितः पण्डितो भवन् पण्डितायमानः ।
भृशादित्वात् कचङ् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 207. कपिः मन्दायमानगमनः सुप्तजनप्रबोधशङ्कया
मन्दीभवद्गतिः । कचङ्ब्राल्लटश्शानच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 690 अशीघ्रैः शीघ्रैर्भवद्भिः शीघ्रायमाणैः । भृशा-
दिकयङन्ताल्लटश्शानच् ।

भट्टिकाव्ये—XI. 27.

पयोधराश्चन्दनपङ्कदिग्धान्
वासासि चामृष्टमृजानि दृष्ट्वा ।
स्त्रीणां सपत्न्यो जहृषुः प्रभाते
मन्दायमानानुशयैर्मनोभिः ॥ 2242 ॥

मेघसन्देशे—I. 38.

तां कस्याञ्चिद्भवनत्रलमौ सुसपारावतायां
नीत्वा रात्रिं चिरविलसनात्खिन्नविद्युत्कलत्रः ।
दृष्टे सूर्ये पुनरपि भवान्वाहयेदध्वशेष
मन्दायन्ते न खलु सुहृदामभ्युपेतार्थकृत्याः ॥ 2243 ॥

न मन्दायन्ते खलु न मन्दा भवन्ति हि ।

चम्पूभारते—I. 82.

ग—एवं वत्सभावेऽपि भक्तिमत्सु तेषु निजपितृवत्सलतामसकृत्समीक्ष्य
मत्सरेण दुर्मनायमानो हृदयालवाले सुयोधनो राधेयप्रधानदुर्बोधनमेघोत्सेघसविषघरणी-
रुहमधिरूढामकुतोनिरोधा विरोधविषवीरुधमेघाञ्चक्रे ॥ 2244 ॥

दुर्मनायमानः दुर्मना भवन् । भृशादित्वात्कघङ् । शानच् ।

२६६८ । लोहितादिडाच्भ्यः कचष् । (३. १. १३)

लोहितादिभ्यो डाजन्ताश्च भवत्यर्थे कचष् स्यात् ।

२६६९ । वा कचष् । (१. ३. ९०)

कच्यन्तात्परस्मैपदं वा स्यात् । लोहितयति लोहितायते । पटपटायति
पटपटायते ।

यत्तु—

लोहितश्यामदुःखानि हर्षगर्वसुखानि च ।

मूर्छानिद्राक्लृपाधूमा करुणा नित्यचर्मणी ॥

इति पठित्वा श्यामादिभ्योऽपि कघषि पदद्वयमुदाहरन्ति । तद्वाप्यवार्तिक-
विरुद्धम् । तस्मात्तेभ्यः कघडेव । श्यामायते । लोहितादिः — ३. २.

किरातार्जुनीये—IX. 4.

गम्यतामुपगते नयनानां लोहितायति सहस्रमरीचौ ।

आससाद विरहय्य धरित्रीं चक्रवाकहृदयान्यभितापः ॥ 2245 ॥

सहस्रमरीचौ लोहितो भवतीति लोहितायति । कघष् । परस्मैपदम् । शतृ-
प्रत्ययः ।

किरातार्जुनीये—XII. 4.

न पपात सन्निहितपक्षिसुरभिषु फलेषु मानसम् ।

तस्य शुचिनि शिशिरे च पयस्यमृतायते हि सुतपस्सुकर्मणाम् ॥ 2246 ॥

सुतप एवामृतायते अमृतवदाचरति । कघष् । अनेनात्मनेपदम् । लोहि-
तादिराकृतिगणः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1204. सितापि तिक्तायते तिक्ता भवति । कघष् ।
आत्मनेपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 207. मन्दायमानगमनः मन्दीभवद्भूतिः । भृशादि-
कघडन्ताल्लटः शानच् । मन्दशब्दस्य लोहितादित्वात् कघषि विकल्पादात्मनेपदम् ।
हरितायन्तः पलाशवर्णा भवन्तः । लोहितादिकघषन्तात् अनेन परस्मैपदम् । शतृ ।
शकशकायद्भिः । ‘अव्यक्तानुकरणे’ (सू. 2128) इति डाच् । द्विवचनम् ।
अनेन कघष् । विकल्पात्परस्मैपदम् । शतृ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1380. अश्यामानि श्यामानि भवन्तीति श्यामाय-
मानानि । कघष् । आत्मनेपदम् । शानच् ।

चम्पूभारते—I. 67.

ग—अथ कदाचिदखिलहरिदन्तरनिरन्तरबलमानमलयपवमानकम्पितचम्पक-
सम्पादितसौरभसम्पदनुकम्पितनिल्मपथाः मनसिजविजयसहकारचतुरसहकारपल्लवतल्ल-
जपरिचर्वणगर्वायमाणकलकण्ठयुवकण्ठोक्तपथिकजनसन्दोहजीवितसन्देहा वनदेवतावदन-
तिलकायमानतिलकावलिकलिकापलितंभावुकनभोविभागा मदनहुतभुगङ्गारसदृशकमल-
भृङ्गारुमधुरससङ्गारचितमदभृङ्गारविविधतुङ्गारहितमिथुनशृङ्गाररसाः समुन्मिषद्वासन्तिका-
मिषेण सीमन्तिनीरेतुदन्तं दुरन्त विचिन्त्य रहसि वसन्तं नृप तं हसन्त इव वसन्तोदय-
वासरा मन्दंमन्दमरण्याङ्गघरण्यां कमपि विकासमापादयामासुः ॥ 2247 ॥

गर्वायमाणः क्यष् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1928. वानराः किलकिलायन्तः किलकिलाशब्दं
कुर्वाणाः । ढाचि क्यषि पक्षे परस्मैपदम् ।

अनर्घराघवे—V. 12.

तत्ताहमदशकण्ठवच्चनरुषा धूमायमानो गिरं
नार्धोक्तप्रविलीनवर्णविधुरामार्थः समाप्नोति मे ।
चापे तातजटायुजीवितकथापर्यन्तधूमायित-
क्रोधोत्पीडनिपीतशोकजडिमा दृष्टिस्तु विश्राम्यति ॥ 2248 ॥

धूमायमानः धूममुद्रमन् । 'फेनाच्च' (वा. 1734. सू. 2672) इति
चकारात्क्यङ् इति व्याख्याने ।

२६७० । कष्टाय क्रमणे । (३. १. १४)

चतुर्थ्यन्तारकष्टशब्दात् उत्साहेऽर्थे क्यङ् स्यात् । कष्टाय क्रमते कष्टायते ।
पापं कर्तुमुत्सहते इत्यर्थः ।

वा० । सत्तकक्षकष्टकृच्छ्रगहनेभ्यः कण्वचिकीर्षायामिति वक्तव्यम् । (1761.)

कण्वं पापम् । सत्रादयो वृत्तिविषये पापार्थाः । तेभ्यो द्वितीयान्तेभ्यः चिकी-
र्षायां क्यङ् । पाप चिकीर्षतीत्यस्यपदविग्रहः । सत्रायते कक्षायत इत्यादि ।

भट्टिकान्ये—XVII 96

तत. प्रोदसहन्तसर्वे योद्धुमभ्यद्रवन्परान् ।

अकृच्छ्रायत च प्राप्तो रथेनान्येन रावणः ॥ 2249 ॥

रावण. अकृच्छ्रायत कृच्छ्राय पापाय कर्मणे क्रमितवान् । कघङ् ।

२६७१ । कर्मणो रोमन्थतपोभ्यां वर्तिचरोः । (३. १. १५)

रोमन्थतपोभ्यां कर्मभ्या क्रमेण वर्तनाया चरणे चार्थे कघङ् स्यात् । रोमन्थं वर्तयति रोमन्थायते ।

वा० । हनुचलन इति वक्तव्यम् । (1762.)

चर्वितस्याकृष्य पुनश्चर्वणमित्यर्थः ।

वा० । तपसः परस्मैपदं च । (1766.)

तपश्चरति तपस्यति ।

भट्टिकान्ये—VI 70.

नायास्यसि तपस्यन्ती गुरुन्सम्यगतुषः ।

यमान्नोदविजिष्ठास्व निजाय तपसेऽतुषः ॥ 2250 ॥

तपस्यन्ती तपश्चरन्ती । कघङ् । परस्मैपदम् । शतरि ङीप् ।

भट्टिकान्ये—XVIII. 21.

शाम्यत्वृतुसमाहारस्तपस्यन्ति वनौकसः ।

नो नमस्यन्ति ते बन्धून् वरिबस्यन्ति नामराः ॥ 2251 ॥

वनौकसो मुनयः तपस्यन्ति तपश्चरन्ति ।

नैषधे—I. 82.

विद्वद्भूषुस्तनुज्जतासथे

भद्रानिवापश्यदहं तपस्यतः ।

फलानि धूमस्य धयानघोमुखान्
सदाडिमे दोहदधूपिनि दुमे ॥ 2252 ॥

तपस्यतः तपश्चरतः । कघङ् । शतृ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 82. तपस्यतः ।

२६७२ । बाष्पोष्मभ्यामुद्रमने । (३. १. १६)

आभ्यां कर्मभ्यां कघङ् स्यात् । बाष्पमुद्रमति बाष्पायते । ऊष्मायते ।

वा० । फेनाच्चेति वक्तव्यम् । (1764.)

फेनायते ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1147. बाष्पायमाणः बाष्पमुद्रमन् ।

चम्पूभारते—V. 100.

ग—तत्र कदाचिदाश्रमद्वारि हा हा महाभागाः ! मम होमसाधनमरणिमपहृत्य
हरिणोऽयमितो धावतीति बाष्पायमाणस्य कस्यचिदग्रजन्मनः शोकनिवारणाय चक्रीकृत्य
चापमनुधावतस्तान् पार्थान् पार्थलताताडनानुषक्तनवकिसलयजालमुत्प्लवनवेगपवनबहिर्ज्वल-
द्वहिशिखाकन्दलमिवारणिं विषाणया विभ्राणः कतिषुचित्पदेषु सुग्रह इव कतिषुचि-
दुरासद इव विचित्रगतिः कोऽपि कृष्णसारो दूरमाकृष्य स्वयमन्तरघात् ॥ 2253 ॥

बाष्पायमाणः ।

चम्पूभारते—V. 108.

वत्स द्वेषिनियुद्धजीवनभुज प्रस्थानिधे मारुते
कर्णाकर्णिकया निशम्य भवता प्राप्तामवस्थामिमाम् ।
शोकेनानिशमेकचक्रनगरीमाजा च बाष्पायितुं
स्वस्त्रीयैस्सह सौबल्यं च मुदा कोऽप्येष कालो बभूव ॥ 2254 ॥

बाष्पायितुम् । क्यङ्स्तात्तुप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1464. ऊष्मायमाणः तेव उद्रमन् । क्यङ् ।

माधे—III. 72.

आश्लिष्टमूर्मि रसितारमुच्चै-

लोलद्रुजाकारवृहत्तरङ्गम् ।

फेनायमानं पतिमापगाना-

मसावपसारिणमाशङ्के ॥ 2255 ॥

फेनायमानं फेनमुद्रमन्तम् । अनेन क्यङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1865. फेनायमानः ।

अनर्धराधवे—II. 70.

उन्मीलन्ति मृणालकोमलरुचो राजीवसंवर्तिका-

संवर्तव्रतवृत्तयः कतिपये पीयूषभानो. कराः ।

अप्युसैर्धवलीभवत्सु गिरिषु क्षुब्धोऽयमुन्मज्जता

विधेनेव तमोमयो निधिरपामहाय फेनायते ॥ 2256 ॥

फेनायते फेनमुद्रमति ।

२६७३ । शब्दवैरकलहाभ्रकण्वमेधेभ्यः करणे । (३. १. १७)

एभ्यः कर्मभ्यः करोत्यर्थे क्यङ् स्यात् । शब्द करोति शब्दायते । पक्षे तत्करोतीति गिजपीष्यत इति न्यासः । शब्दयति ।

वा० । सुदिनदुर्दिननीहारेभ्यश्च । (1736 - 1737.)

सुदिनायते ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1914. शब्दायमानानि शब्दं कुर्वाणानि । क्यङ्कन्ताल्लटश्शानच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1214. शब्दायमानं शब्दं कुर्वाणम् ।

भट्टिकाव्ये—XVII 91.

तामापतन्तीं सौमित्रिलिषाकृन्तच्छिलीमुखैः ।

अशब्दायन्तं पश्यन्तस्तनः क्रुद्धो निशाचरः ॥ 2257 ॥

पश्यन्तः अशब्दायन्त शब्दं कृतवन्तः । क्यङ्न्ताल्लङ् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २२३७. शब्दायमानेषु शब्दं कुर्वाणेषु ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २७६. वैरायमाणेभ्यः वैर कुर्वाणेभ्यः । क्यङि शानच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३६६. वैरायते वैरं करोति । क्यङ् ।

माघे—II. ११५.

सविशेष सुते पाण्डोर्मक्तिं भवति तन्वति ।

वैरायितारस्तरलाः स्वयं मत्सरिणः परे ॥ २२५८ ॥

परे शत्रवः स्वयमेव वैरायितारो वैरं कर्तारः । क्यङ्न्तात्कर्तरि लुट् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९८०. कलहायमानान् युद्धं कुर्वाणान् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १७३६. कलहायन्ते कलहं कुर्वन्ति । क्यङ् ।

अनर्घराघवे—V. २३.

ग—वत्स लक्ष्मण ! दुरात्मना दनुकबन्धेन कलहायमानो वयस्यस्ते गुहं हव श्रूयते । बहुच्छलानि रक्षांसि । तत्त्वरितमभ्युपपद्यस्व ॥ २२५९ ॥

कलहायमानो युद्धं कुर्वन् ।

अनर्घराघवे—III. १०.

लुम्पन्नदृष्टजामातृसम्पदां शुचमथ नः ।

त्वदागमनजन्मायमानन्दस्सुदिनायते ॥ २२६० ॥

आनन्दो नस्सुदिनायते सुदिनं करोति । अनेन क्यङ् ।

२६७४ । सुखादिभ्यः कर्तृवेदनायाम् । (३. १. १८)

सुखादिभ्यः कर्मभ्यो वेदनायामर्थे क्यङ् स्यात् । सुखादि.— ३. ३.

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २२४१. सर्वो जनो दुःखायते दुःखमनुभवति । स एक एव सुखायते सुखमनुभवति । उभयत्रापि क्यङ् ।

चम्पूरामायणे—IV. 12.

अयमसुरखयदेवं देव धीमान् हनूमान्
रिपुरिति भवतोऽपि त्रस्तमस्तौजस माम् ।
दवहुतवहधूमस्तोम इत्यम्बुवाहा-
चकितमिव मयूर मारुतो वारिशीतः ॥ 2261 ॥

हनूमान्मामसुरखयत् ।

२६७५ । नमोवरिवचित्रडः कथञ् । (३. १. १९)

करणे इत्यनुवृत्तेः क्रियाविशेषे पूजाया परिचर्यायामाश्चर्ये च । नमस्यति
देवान् । पूजयतीत्यर्थः । वरिवस्यति गुरुन् । शुश्रूषत इत्यर्थः । चित्रीयते । विस्मयत
इत्यर्थः । विस्मापयत इत्यन्ये ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2251. अमरास्ते बन्धून् नो नमस्यन्ति । न
वरिवस्यन्ति न परिचरन्ति । कथञ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो 2120. वनोदयाश्चित्रीयन्ते । चित्रड आश्चर्ये । कथञ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 217. नमस्यन्तं प्रणमन्तम् । कथञ्चि लटः
शत्रादेशः ।

चम्पूरामायणे—V. 47.

सोऽपि प्लवङ्गममिवीक्ष्य समीरपुत्रं
चित्रीयमाणहृदयः पिशिताशनेन्द्रः ।
कैलासशैलचलनागसि शापदायी
नन्दीश्वरस्वयमुपागत इत्यमस्त ॥ 2262 ॥

चित्रीयमाणहृदयः ।

भट्टिकाव्ये—XVII. 51.

अग्नीनवरिवस्यंश्च तेऽनमस्यंश्च शङ्करम् ।
द्विजानप्रीणयन्शान्त्यै यातुषाना भवद्भियः ॥ 2263 ॥

ते अग्नीनवरिवस्यन् परिचारितवन्तः । वरिवसः परिचर्यायां क्यच् ।
तदन्तालङ् । शङ्कर अनमस्यन् पूजितवन्तः । नमसः पूजायां क्यच् । तदन्तालङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो 2201. रामः शस्तौघैः अचित्रीयत आश्चर्याभूतः ।
चित्रड आश्चर्ये क्यच् । तदन्तालङ् ।

नैषधे—VI. 97.

वर्षेषु यद्भारतमार्थधुर्याः स्तुवन्ति गार्हस्थ्यमिवाश्रमेषु ।
तत्रास्मि पत्युर्वरिवस्ययाह शर्मोर्मिकिम्पीरितधर्मलिप्सुः ॥ 2264 ॥

वरिवस्यया शुश्रूषया । 'वरिवस्या तु शुश्रूषा' II. VII. 85. इत्यमरः ।
वरिवस्यतेः क्यजन्तात् 'अ प्रत्ययात्' (सू. 3279) इत्यकारप्रत्यये टाप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 867. वरिवस्यत परिचरत । लोट् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो 1480. चित्रीयमाणश्चीत्रीभवन् । चित्रड आश्चर्ये ।
कथञ्चि शानच् ।

२६७६ । पुच्छभाण्डचीवराणिङ् । (३. १. २०)

वा० । पुच्छादुदसने व्यसने पर्यसने च । (1746.)

विविधं विरुद्धं बोत्क्षेणं व्यसनम् । उत्पुच्छयते । विपुच्छयते । परिपुच्छयते ।

वा० । भाण्डात्समाचयने । (1744.)

संभाण्डयते भाण्डानि समाचिनोति । राशीकरोतीत्यर्थः ।

वा० । चीवरादार्जने परिधाने च । (1745.)

सञ्जीवरयते मिश्रुः । चीवराण्यर्जयति परिधत्ते वेत्यर्थः ।

अनर्षराषवे—VI. 1.

दग्धाः प्रदीप्तपावकपरिचयपिण्डस्थहेमवेष्मानः ।

क्षणमुत्पुच्छयमाने हनुमति लङ्कापुरोद्देशः ॥ 2265 ॥

हनुमत्पुत्पुच्छयमाने पुच्छमुत्क्षिपति सति । णिङ् ।

अनर्घराघवे—VI. ३९.

दशमुखशरपीडितापयानो-

द्यमपरिपुच्छयमानवानराणि ।

सरभसमभिसान्त्वयन्बलानि

द्विषमभियोधयति प्लवङ्गराजः ॥ २२६६ ॥

परिपुच्छयमानः पुच्छ पर्यस्यन् । इतस्ततो नयन्नित्यर्थः । णिङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १३२१. मात्राः कमण्डह्वादिर्कं सम्भाण्ड्य समा-
चित्य । राशीकृत्येत्यर्थः । अनेन णिङ् ।

अनर्घराघवे—II. ६८.

प्रत्यासन्नतुषारदीधितिकरक्लिश्यत्तमोवल्लरी-

बल्यामिर्मखधूमवलिभिरमी संमीलितव्यङ्गनाः ।

श्च सञ्जीवरयिष्यमाणवटुकव्याधूतशुण्यत्वचो

निद्राणातिथयस्तपोधनगृहाः कुर्वन्ति नः कौतुकम् ॥ २२६७ ॥

सञ्जीवरयिष्यमाणाः परिघास्यमानाः । परिधानार्थे णिङ् ।

२६७७ । मुण्डमिश्रश्लक्ष्णलवणव्रतवस्त्रहलकलकृततूस्तेभ्यो णिच् ।
(३. १. २१)

कृजर्थे । मुण्डं करोति मुण्डयति ।

वा० । व्रताङ्गोजनतन्निवृत्त्योः । (५०६०.)

पयः शूद्रान्नं वा व्रतयति ।

वा० । वस्त्रात्समाच्छादने । (५०६१.)

संबलयति ।

वा० । हल्यादिभ्यो ग्रहणे । (5062.)

वा० । हलिकस्योरदन्तत्वं च निपात्यते । (1747.)

हलिं कलिं वा गृह्णाति हलयति कलयति । महद्भलं हलिः । कृतं गृह्णाति कृतयति । तूस्तानि विहन्ति वितूस्तयति । तूस्तं केशा इत्येके । जटीभूताः केशा इत्यन्ये । पापमित्यपरे ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1321. वल्ले संवस्य समाच्छाद्य । अनेन णिच् । तदन्तात् क्लो ल्यप् ।

भट्टिकान्ये—XVII. 54.

अदिहंश्चन्दनैः शुभ्रैर्विचित्र समवस्त्रयन् ।

अधारयन्स्रजः कान्ता बर्म चान्ये दधुर्दुतम् ॥ 2268 ॥

विचित्रं शोभनं समवस्त्रयन् आच्छादितवन्तः । पूर्ववत् णिचि लिङ् ।

॥ इति नामधातुप्रकरणम् ॥

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ अथ कण्डादिप्रकरणम् ॥

— ०५०.—

२६७८ । कण्डादिभ्यो यक् । (३. १. २७)

एभ्यो घातुभ्यो नित्य यक् स्यात्स्वार्थे । कण्डादिः—३. ४.

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २००८. वल्गूयन्तीं मनो हरन्तीम् । न मन्तूयति
न कुप्यति । नेर्ष्यतीत्यर्थः । उभयत्र घातोः कण्डादित्वाद्यक् ।

भट्टिकाव्ये—XVI. ३१.

मन्तूयिष्यति यक्षेन्द्रो वल्गूयिष्यति नो यमः ।

ग्लास्यन्त्यपतिपुलाश्च वने वानरयोषितः ॥ २२६९ ॥

यक्षेन्द्रो दाशरथिमापन्नं श्रुत्वा मन्तूयिष्यति दुर्मना भविष्यति । यमश्च न
वल्गूयिष्यति हृष्टमना न भविष्यति । मन्तुवल्गुशब्दाभ्यां कण्डादिभ्यो यक् ।
तदन्ताल्लुट् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३९२. पार्थश्चित्राङ्गदया सह सुख्यन् सुखमनुभवन् ।
सुख्यतेः कण्डादेर्यगन्ताल्लुटः शत्रादेशः ।

रघुवंशे—II. ३७.

कण्डूयमानेन कटं कदाचि-

द्वन्यद्विपेनोन्मथिता त्वगस्य ।

अथैनमद्रेस्तनया शुशोच

सेनाभ्यमालीढमिवासुराक्षैः ॥ २२७० ॥

कण्डूयमानेन ।

॥ इति कण्डादिप्रकरणम् ॥

— ०५०.—

॥ श्रीस्तु ॥

॥ अथात्मनेपदपरणम् ॥

— ० : —

‘ अनुदात्तञ्जित आत्मनेपदम् ’ (सू. 2157) । आस्ते । शेते ।
‘ प्रियतेर्लुङ्लिङोश्च ’ (सू. 2588) । प्रियते । ‘ भीष्म्योर्हेतुभये ’ (सू. 2594) ।
भीषयते । ‘ लिय सम्माननशालीनीकरणयोश्च ’ (सू. 2592) । लापयते । ‘ स्वरितञितः
कर्त्रभिप्राये क्रियाफले ’ (सू. 2158) । गूहमान ‘ अभिवादिदृशोः ’ (वा. 1114.
सू. 541) । अभिवादयते । ‘ शदे. शितः ’ (सू. 2362) । शीयते ।

२६७९ । भावकर्मणोः । (१. ३. १३)

इत्यात्मनेपदम् । बभूवे । अनुबभूवे ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 933. हनुमताकेंगेव अभायत अदीप्यत । तेन
गम्यमानम् । कर्मणि शानच् । भातेर्गमेश्च क्रमात् भावकर्मणोरात्मनेपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 291. मया किमास्यते किमर्थं स्थीयते । आसे-
भवे लट् ।

माघे—XX. 79.

श्रिया जुष्टं दिव्यैस्सपटहरवैरन्वितं पुष्पवर्षै-

र्वपुष्टश्चैवस्य क्षणमृषिगणैः स्तूयमानं निरीय ।

प्रकाशेनाकाशे दिनकरकरान्विक्षिप्तस्मिताक्षै-

र्नरेन्द्रैरौपेन्द्रं वपुस्थ विशद्भाम वीक्षाम्बभूवे ॥ 2271 ॥

ऋषिगणैः स्तूयमानम् । कर्मणि शानच् । चैवस्य धाम तेज. नरेन्द्रै-
र्वीक्षांबभूवे वीक्षिन्म् । ईक्षतेः कर्मणि लिट् । अनेनात्मनेपदम् ।

२६८० । कर्तरि कर्मव्यतिहारे । (१. ३. १४)

क्रियाविनिमये द्योत्ये कर्तर्यात्मनेपद स्यात् । व्यतिङ्गनीते ।

२६८१ । न गतिर्हिंसार्थेभ्यः । (१. ३. १५)

भट्टिकान्ये—VIII. ३.

वियति व्यत्यतन्वातां मूर्ती हरिपयोनिधी ।

व्यत्यैतां चोत्तम मार्गमर्केन्द्रेन्दुनिषेवितम् ॥ २२७२ ॥

हरिपयोनिधी हनूपत्मागरौ वियति मूर्ती शरीरे व्यत्यतन्वाताम् मिथो मत्सराद्यतिहारेणावर्धयतामित्यर्थः । तनोतेर्लङि अनेन तङ् । परस्परकरणं कर्मव्यतिहारः । मार्गं व्यत्यैतां अन्योन्यमत्यक्रामताम् । इणो गत्यर्थात्कर्मव्यतिहारे लङि तसस्तामादेशः । अनेन निषेधान्न तङ् ।

भट्टिकान्ये—VIII. ४.

व्यतिजिग्ये समुद्रोऽपि न धैर्यं तस्य गच्छतः ।

व्यत्यगच्छच्च न गतं प्रचण्डोऽपि प्रमञ्जनः ॥ २२७३ ॥

गच्छतः तद्वृत्तिप्रतिबन्धाय वर्धमानमात्मानं विजित्य लङ्घयतस्तस्य मारुतेर्धैर्यमुत्साहं समुद्रोऽपि न व्यतिजिग्ये । स्वजयिनं तं प्रतिजेतुं न शशाकेत्यर्थः । जयतेर्लिट् । अनेन तङ् । गच्छतः आत्मानमतीत्य धावतस्तस्य गतं गतिं प्रचण्डः प्रमञ्जनोऽपि न व्यत्य गच्छत् न व्यतिचक्राम । अनेन प्रतिषेधात् कर्मव्यतिहारेऽपि न गमेरात्मनेपदम् ।

भट्टिकान्ये—VIII. ५.

व्यतिघ्नतीं व्यतिघ्नन्स राक्षसी पवनात्मजः ।

जघानाविश्य वदनं निर्यान्मित्वोदरं द्रुतम् ॥ २२७४ ॥

स पवनात्मजो व्यतिघ्नन्तीं घाते घातं कुर्वतीम् । व्यतिपूर्वात् हन्तेः शतरि ङीप् । व्यतिशब्दः कर्मव्यतिहारद्योतनार्थः । राक्षसीं समुद्रादुत्थितां काञ्चन नक्तञ्चरीं व्यतिघ्नन् स्वयमपि घाते मन्नेव । पूर्ववत् शट् । अनेन निषेधादुभयत्र कर्मव्यतिहारेऽपि नात्मनेपदम् ।

अनर्घराघवे—III. 17,

स्मरन्ति लोकार्थममी किल श्रुती-
रिति प्रतिष्ठामधिगन्तुमीश्वरे ।
परं यदेषां पुनरस्ति वैभवं
तदेत एव व्यतिविद्वते यदि ॥ 2275 ॥

व्यतिविद्वते अन्योन्यं जानन्ति । विद ज्ञाने इत्यस्मात् व्यतिपूर्वात् 'कर्तरि
कर्मव्यतिहारे' (सू. 2680) इति तङ् । 'वेत्तेर्विभाषा' (सू. 2701) इति लृट् ।

२६८२ । इतरेतरान्योन्योपपदाच्च । (१. ३. १६)

वा० । परस्पोपपदाच्चेति वक्तव्यम् । (900.)

इतरेतरस्य अन्योन्यस्य परस्परस्य वा व्यतिलुनन्ति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1722. उदन्वान् प्रेयुषी निशाचरी च अन्योन्य-
मन्योन्यस्य शब्दान् शब्दैस्सह व्यतियुतः स मिश्रीकुरुतः स । यु मिश्रण इति
धातो. 'लृट् स्मे' (सू. 2778.) इति भूते लृट् । अत्रापि कर्मव्यतिहारे आत्मने-
पदस्य अनेन प्रतिषेधः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1947. इमाः अन्योन्येषां दानोद्वेदान् करादिमदस्थानानि
पुष्करैरामृशन्तः प्रायुष्यन्त युद्धं चक्रुः । कर्तरि लृट् । अनुदात्तेस्वलक्षणोऽन्त
तङ् ।

२६८३ । नेर्विशः । (१. ३. १७)

आत्मनेपदम् । निविशते ।

भट्टिकाव्ये—VIII. 7.

न्यविक्षत महाप्राहसङ्कुलं मकरालयम् ।
सैका बहूना कुर्वाणा नकाणां स्वाशितभवम् ॥ 2276 ॥

सा राक्षसी मकरालयं न्यविक्षत प्राविक्षत् । विशेषेण अनेनात्मनेपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २७४. त्वं मे मनः कर्म अभिन्यविश्वथाः । मनसि निविष्टासीत्यर्थः । अभिनिपूर्वाद्धिशेर्लुङ् । अनेन तङ् । 'अभिनिविश्व' (सू. ५४३) इत्याधारस्य मनसः कर्मत्वम् ।

माघे—I. १९.

स काञ्चने यत्र मुनेरनुज्ञया

नवाम्बुदश्यामतनुन्यविश्वत ।

जिगाय जम्बूजनितश्रियः श्रियं

सुमेरुशृङ्गस्य तदा तदासनम् ॥ २२७७ ॥

स हरिर्यत्रासने । 'अभिनिविश्व' (सू. ५४३) इत्यस्य वैकल्पिकत्वात् अत्र सप्तमी । पूर्वस्मिन् मकरालयमिति कर्म । न्यविश्वत उपविष्टवान् । अनेनात्मनेपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १७३३. सुग्रीवः किष्किन्धाद्रिं न्यविश्वत प्राविशत् । तङ् ।

रघुवंशे—XII. ३८.

इत्युक्ता मैथिलीं भर्तुरङ्कं निविशतीं भयात् ।

रूपं शूर्पणखा नाम्नस्सदृश प्रत्यपद्यत ॥ २२७८ ॥

भयाद्भर्तुरङ्कं निविशतीम् आलिङ्गन्तीम् । ^१अत्र परस्मैपदं चिन्त्यम् ।

२६८४ । परिव्यवेभ्यः क्रियः । (१. ३. १८)

अकर्त्रभिप्रायार्थमिदम् । परिक्रीणीते, विक्रीणीते, अवक्रीणीते ।

भट्टिकाव्ये—VIII. ८.

कृतेनोपकृतं वायोः परिक्रीणानमुत्थितम् ।

पित्रा संरक्षितं शक्रात् स मैनाकाद्रिमैक्षत ॥ २२७९ ॥

वायोरुपकृतम् । कृतेन प्रत्युपकारेण विश्रमदानरूपेण परिक्रीणानं विनिमि-
न्वन्तम् । उपकारस्य प्रत्युपकारं कुर्वाणमित्यर्थः । क्रीणातेरात्मनेपदम् ।

१. निर्विशतीमिति पाठ्यक्षे नेयमनुपपत्तिः ।

२६८५ । विपराभ्यां जेः । (१. ३. १९)

विजयते । पराजयते ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४११. खमाकाशम् । द्वितीया । पराजयमानः
परिभवन् । आच्छादयन्नित्यर्थः । आत्मनेपदम् । शानच् । वैरिणं रावणम् ।
द्वितीया । विजेषिष्ठाः विजयस्व । विपूर्वाज्जयतेराशीर्लिङ् । तङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४१०. रावणस्य प्रीतेः पराजयमानां पराङ्मुखी-
भवन्तीम् । प्रीतिमसहमानामित्यर्थः । 'पराजेरसोढः' (सू. ५८९) इति प्रीतेरपादान-
त्वम् । अनेनात्मनेपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८४९. स दशरथः षड्वर्गं व्यजेष्ट विजितवान् ।
आत्मनेपदम् ।

भट्टिकाव्ये—VI. 69.

वर्धते ते तपो भीरु व्यजेष्टा विघ्ननायकान् ।

अजैषीः कामसंमोहौ सप्राप्या विनयेन वा ॥ २२८० ॥

विघ्ननायकान् व्यजेष्टाः जितवत्यसि । लुङ् । तङ् । कामसंमोहौ अजैषीः
जितवत्यसि कश्चित् । न तङ् ।

भट्टिकाव्ये—XVI. 13.

मरिष्यामि विजेष्ये वा हताश्चेत्तनया मम ।

हनिष्यामि रिपूस्तूर्णं न जीविष्यामि दुःखितः ॥ २२८१ ॥

शत्रून् विजेष्ये । तङ् ।

माघे—XIV. ३१.

प्राशुराशु हवनीयमन्न यत्तेन दीर्घममरत्वमध्यगुः ।

उद्धतानधिकमेधितौजसो दानवांश्च विबुधा विजिग्यिरे ॥ २२८२ ॥

विबुधा दानवान् विजिग्यिरे जितवन्तः । कतेरि लिङ् । तङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १५१७. सैनिका विपक्षं व्यजिगीषन्त जेतुमैच्छन्
'पूर्विकसैनः' (सू. ४७८४) इत्यात्मनेपदम् ।

किरातार्जुनीये—XII. ३०.

विजिगीषते यदि जगन्ति युगपदथ सञ्जिहीर्षति ।

प्राप्तुमभवमभिवाञ्छति वा वयमस्य नो विषहितुं क्षमा रुचः ॥ २२८३ ॥

पुरुषो जगन्ति विजिगीषते विजेतुमिच्छति । विपूर्वाज्जयतेस्सन्नन्ताल्लट् । पूर्वव-
दात्मनेपदम् ।

२६८६ । आङो दोऽनास्यविहरणे । (१. ३. २०)

आङ्पूर्वाद्दातेर्मुखविकसनादन्यन्त्रार्थे वर्तमानादात्मनेपदं स्यात् । विद्यामादत्ते ।
अनास्य इति किम् ? मुखं व्याददाति । आस्यग्रहणमविवक्षितम् । विपादिका व्याद-
दाति । ‘पादस्फोटो विपादिका’ II. v1. ५२. इत्यमरः । नदी कूलं व्याददाति वा ।
पराङ्गकर्मकान्न निषेधः । व्याददते पिपीलिकाः पतङ्गस्य मुखम् ।

भट्टिकाव्ये—VIII. १०.

फलान्यादत्स्व चित्ताणि परिक्रीडस्व सानुषु ।

साध्वनुक्रीडमानानि पश्यन् वृन्दानि पक्षिणाम् ॥ २२८४ ॥

फलान्यादत्स्व गृहाण । आङ्पूर्वाद्दातेर्लोट् । तङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २०८५. बाणानाददिरे गृहीतवन्तः । तङ् ।

भट्टिकाव्ये—XIV. ८०.

रणे चिक्रीड घूम्नाक्षस्तं ततर्जानिलात्मजः ।

आददे च शिला साश्वं पिपेषास्य रथं तथा ॥ २२८५ ॥

अनिलात्मज. शिलामाददे गृहीतवान् । तङ् ।

अनर्घराघवे—II. ५४.

निर्मज्जच्चक्षुरन्तर्ग्रामदतिकपिशकूरतारानरास्थि-

ग्रन्थिं दन्तान्तरालग्रथितमविरतं जिह्वया घट्टयन्ती ।

ध्वान्तेऽपि व्यात्तवक्त्रज्वलदनलशिवाजर्जरैर्व्यक्तकर्मा

निर्मान्ती गृध्ररौद्रीं दिवङ्गपरि परिक्रीडते ताटकेयम् ॥ २२८६ ॥

व्यात्तं विस्तीर्णं वक्त्रम् । अनास्यविहरणे इति निषेधात् व्याङ्पूर्वाद्दातेः
परस्मैपदम् । कर्मणि क्त ।

किरातार्जुनीये—XVI. 16.

उज्झत्सु सहार इवास्तसङ्ख्य-
महाय तेजस्विषु जीवितानि ।
लोकत्रयास्वादनलोलजिह्वं

न व्याददात्याननमत्र मृत्युः ॥ 2287 ॥

मृत्युः आनन न व्याददाति न विवृणोति । निषेधात्परस्मैपदम् ।

माघे—XVIII. 78.

क्रव्यात्पूरौः पुष्कराण्यानकानां
प्रत्याशाभिर्मेदसो दारितानि ।
आभीलानि प्राणिनः प्रत्यवस्यन्
काले नून व्याददावाननानि ॥ 2288 ॥

पुष्कराण्येव आननानि मृत्युर्व्याददौ । परस्मैपदम् ।

२६८७ । क्रीडोऽनुसंपरिभ्यश्च । (१. ३. २१)

चादाडः । अनुक्रीडते । सङ्क्रीडते । परिक्रीडते । आक्रीडते । अनोः
कर्मप्रवचनीयान्न । माणवकमनुक्रीडति । तेन सहेत्यर्थः ।

वा० । समोऽकूजने । (904.)

संक्रीडते । कूजने तु संक्रीडति चक्रम् ।

वा० । शिक्षेर्जिज्ञासायाम् । (906.)

अनुषि शिक्षते ।

वा० । आशिषि नाथः (910.)

सर्पिषो नाथते । 'आशिषि नाथ.' (सू. 616) इति तु कर्मणि षष्ठी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2284. सानुषु अनुक्रीडमाणानां विहरता पक्षिणां
वृन्दानि पश्यन् परिक्रीडस्व विहर । तड् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2286. परिक्रीडते ताटकेयम् । तड् ।

मेघसन्देशे—II. 4.

मन्दाकिन्याः सलिलशिशिरैस्सेव्यमाना मरुद्धि-

र्मन्दाराणामनुतटरुहा छायाया वारितोष्णाः ।

अन्वेष्टव्यै. कनकसिकतामुष्टिनिक्षेपगूढैः

सङ्क्रीडन्ते मणिमिरमरप्रार्थिता यत्न कन्याः ॥ 2289 ॥

यत्रालकाया कन्याः संक्रीडन्ते । तड् ।

चम्पूभारते—VII. 59.

ग—अथ तथेत्यभ्युपगम्य क्षतजपङ्कारुणितनेमिरेखैर्द्विषदौत्पातिकालातचकैरिव
परिभ्रमद्विध्वकैस्संक्रीडता शताङ्गेन पथि गच्छन् अग्रेसरघोटकखुरपुटकुट्टनत्रुटित-
धरणीतलोच्चलितरजोभाराक्रमणविनम्रीकृतपक्ष्मणापि कुरुकुलजैत्रोऽयमिति विस्मयबल-
विस्तारितेन चक्षुषा बृहन्नलामप्यनादृत्य मुहुर्मुहुरापिबद्धिः पौरैर्गुण्यमानोऽयमुत्तरो
नलकूबर इवालका स्वां नगरीं प्रविश्य परस्परोपमर्दनद्विगुणितबन्दिबादित्रघोषेण महता
राजमार्गेणोपलक्षितः पितुस्सभामभिजगाम ॥ 2290 ॥

संक्रीडता कूजता । अकूजन इति निषेधात्परस्मैपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० 1500 संक्रीडद्भिः शताङ्गैः । पूर्ववत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1076. संक्रीडन्ती सङ्घर्षात्कूजन्ती । अकूजन इति
वचनात् कूजनेऽनेन नात्मनेपदम् ।

नैषधे—III. 50.

विधिं बधूस्तृष्टिमपृच्छमेव

तद्यानयुग्यो नलकेलियोग्याम् ।

स्वन्नामवर्णा इव कर्णपीता

मयास्य संक्रीडति चक्रचक्रे ॥ 2291 ॥

धकचक्रे संक्रीडति सति कूजति सति । कूजने परस्मैपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 490. हे वैदेहि धृत्या नाथस्व आशास्व । धैर्य-
मवलम्बस्वेत्यर्थः । 'आशिषि नाथः' (सू. 616) इति कर्मणि शेषे षष्ठी । अत्र
'आशिषि नाथः' इत्युपसङ्ख्यानानात्तद्ध ।

२६८८ । अपाचतुष्पाच्छकुनिष्वालेखने । (६. १. १४२)

अपात्किरतेस्सुट् स्यात् ।

वा० । सुडपि हर्षादिष्वेव वक्तव्यः । (३706.)

वा० । किरतेर्हर्षजीविकाकुलायकरणेष्विति वाच्यम् । (907.)

अपस्किरते वृषो हृष्टः, कुकुटो भक्षार्थी, श्वा आश्रयार्थी च ।

वा० । आडि नुप्रच्छयोः । (909.)

आनुते । आपृच्छते ।

वा० । शप उपालम्भे । (911.)

तद्ध । 'श्लाघहुड्' (सू. 572) इति चतुर्थी । कृष्णाय शपते ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 251. अपस्किरमाणैः विष्किरैः शकुनिभिः
भक्षार्थिभिः । आलेखने सुट् । तद्ध ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1095. महोक्षाश्चतुष्पादः सरितां रोधासि
अपचस्करिरे आलिखितुः । हर्षादित्यर्थः । सुट् । तद्ध ।

माघे—XII. 74.

तीर्त्वा जवेनैव नितान्तदुस्तरां

नदीं प्रतिज्ञामिव ता गरीयसीम् ।

शृङ्गैरपस्कीर्णमहत्तटीमुवा-

मशोभतोच्चैर्नदितं ककुब्जताम् ॥ 2292 ॥

शृङ्गैरपस्कीर्णा आलेखिताः । 'अपाचतुष्पात्' (सू. 2688) इति सुट् ।

आत्मनेपदात् कर्मणि क्तः ।

अनर्घराघवे—V. 11.

भुजविटपमदेन व्यर्थमन्धम्भविष्णु-

र्थिगपसरसि चौरंकारमाकुश्यमानः ।

त्वदुरसि विदधातु स्वामपस्कारकेलिं

कुटिलकरजकोटिकूरकर्मा जटायुः ॥ 2293 ॥

नखैर्विदारणमपस्कारः । जटायुः शकुनिः हर्षात् । अनायासादिति यावत् ।
सुट् । आत्मनेपदाद्धञ् ।

अनर्घराघवे—V. 17.

भग्नोऽयं कथमस्ति रावणरथस्तातेन वज्राङ्कुर-

कूपापस्किरमाणभङ्गुरनवत्रोटितृट्ठन्धन ।

हा सीरध्वजराजपुत्रि स तदा दृष्टस्त्वया धन्यया

पक्षीन्द्रो दशकृष्णकुञ्जरगिरस्सञ्चारिपञ्चानन ॥ 2294 ॥

तातेन जटायुषा शकुनिना वज्राग्रवत्कूरे अपस्किरमाणे विदारयन्त्यौ नख-
त्रोटी । तद्ध् । सुट् ।

रघुवंशे—II. 10.

मरुत्पयुक्ताश्च मरुत्सस्वामे

तमर्च्यमारादभिर्वर्तमानम् ।

अवाकिरन् बाल्लताः प्रसूनै-

राचारलाजैरिव पौरकन्याः ॥ 2295 ॥

बाल्लताः प्रसूनैः आचारलाजैः पौरकन्या इव अवाकिरन् । अत्र सुट् तद्ध्
च न ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2067. पतत्रिणो हनूमन्तं आनुवाना भन्योऽसीति
स्तुवाना इव । नु स्तुताविति घातोः 'आङि नुपच्छयोः' इत्युपसङ्ख्यानानादात्मनेपदम् ।

भट्टिकान्ये—XIV. 63.

समीहे मर्तुमानर्चे तेन वाचालिलं बलम् ।

आपपृच्छे च सुमीवं स्वं देशं विससर्ज च ॥ 2296 ॥

सुग्रीवमापपृच्छे । तङ् ।

माधे—XI. ३८.

कृतगुस्तरहारच्छेदमालिङ्ग्य पत्यौ
परिशिथिलितगात्रे गन्तुमापृच्छमाने ।
विगलितनवमुक्तास्थूलबाष्पाम्बुबिन्दुः
स्तनयुगमबलायास्तत्क्षणं रोदितिव ॥ २२९७ ॥

भर्तारि गन्तुमापृच्छमाने सति । तङ् ।

मेघसन्देशे—I. १२.

आपृच्छस्व प्रियसखमसुं तुङ्गमालिङ्ग्य शैलं
बन्धैः पुसां रघुपतिपदैरङ्कितं मेखलासु ।
काले काले भवति भवतो यस्य संयोगमेत्य
स्नेहव्यक्तिश्चिरविरहजं मुञ्चतो बाष्पमुष्णम् ॥ २२९८ ॥

चित्रकूटाद्रिमालिङ्ग्य आपृच्छस्व । ‘आनन्दनसभाजने । आपृच्छन्म्’
III. ii. ७. इत्यमरः । तङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३४८. कामिनस्ताभ्यो योषिद्वयः । ‘श्लाघ’
(सू. ६७२) इति चतुर्थी । अशप्सत न मे त्वदन्या प्रियास्तीति तदीयशरीरस्पर्श-
नेन शपथं चक्रुः । ‘शप उपाळम्भे’ इत्यात्मनेपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १४१३. असौ भरतः शपथानशप्यत् । अत्र न तङ् ।
न च चतुर्थी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २१६७. असौ राक्षसी पर्यशाप्सीत् आकुष्ठवती ।
‘शप उपाळम्भे’ इति तङ् न भवति । उपाळम्भो हि वाचा शरीरस्पर्शनम् । अत
एव ‘श्लाघ’ (सू. ६७२) इति चतुर्थ्यपि न ।

२६८९ । समवप्रविभ्यः स्थः । (१. ३. २२)

आत्मनेपदम् । संतिष्ठते, अवतिष्ठते, प्रतिष्ठते, विस्तिष्ठते ।

चम्पूरामायणे— II. 20.

सत्योद्यां गिरमिह निर्वहस्व मा वा

सन्मान भुवि न सहेय राममातुः ।

संस्थास्ये विषमुपभुज्य पश्यतस्ते

सन्नाह त्यजसि न चेत्प्रवर्तमानम् ॥ 2299 ॥

विषमुपभुज्य संस्थास्ये मरिष्यामि । सम्पूर्वातिष्ठतेस्तङ् ।

चम्पूरामायणे— IV. 10.

ग—पुरैकदा वालिनमनुभुजवलमखिलकुलाचलचालनचतुरं चतुर्णवलङ्घन-
जङ्घालं दुन्दुभिर्नाम वृन्दारकारिर्ललायकायः परिभूय समरे समतिष्ठत ॥ 2300 ॥

दुन्दुभिः . समतिष्ठत अभ्रियत ।

माघे— II. 34.

विपक्षमखिलीकृत्य प्रतिष्ठा खलु दुर्लभा ।

अनीत्वा पङ्कतां धूलिमुदकं नावतिष्ठते ॥ 2301 ॥

उदकं नावतिष्ठते । अवपूर्वातिष्ठतेस्तङ् ।

भट्टिकाल्ये— XVIII. 4.

भजन्ति विपदस्तूर्णमतिक्रामन्ति सम्पदः ।

ताम्नदान्नावतिष्ठन्ते ये मते न्यायवादिनाम् ॥ 2302 ॥

ये मदात् न्यायवादिनां मते नावतिष्ठन्ते । पूर्ववत् ।

भट्टिकाल्ये— VIII. 11.

क्षणं भद्रावतिष्ठस्व ततः प्रस्थास्यसे पुनः ।

न तत्संस्थास्यते कार्यं दक्षेणोरीकृतं त्वया ॥ 2303 ॥

क्षणमवतिष्ठस्व ततः प्रस्थास्यसे यास्यसि । कार्यं न संस्थास्यते । अपि
तु निष्पत्स्यत एवेत्यर्थः । सर्वत्र तङ् ।

भट्टिकाव्ये—III. 12.

प्रस्थास्यमानावुपसेदुषस्तौ
शोशुच्यमानानिदमूचतुस्तान् ।
किं शोचतेहाभ्युदये वतास्मान्
नियोगलाभेन पितुः कृतार्थान् ॥ 2304 ॥

प्रस्थास्यमानौ प्रयास्यन्तौ । शानच् ।

भट्टिकाव्ये—VI. 44.

तस्याग्न्यम्बुक्रियां कृत्वा प्रतस्थाते पुनर्वनम् ।
विषादमीयिवांसौ तौ विचिन्वानावितस्ततः ॥ 2305 ॥

रामलक्ष्मणौ वनं प्रति प्रतस्थाते । तङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1518. रामः प्रतस्थे गन्तुं प्रवृत्तः । तङ् ।

माघे—XIX. 80.

धूतघौतासयः प्रष्टा. प्रातिष्ठन्त क्षमाभृताम् ।
शौर्यानुरागनिकष. सा हि वेलाजुजीविनाम् ॥ 2306 ॥

प्रष्टाः अग्रेसराः प्रातिष्ठन्त प्रस्थिताः । तङ् ।

माघे—XIII. 47.

अकृतस्वसन्नगमनादरः क्षणं
लिपिकर्मनिर्मित इव व्यतिष्ठत ।
गतमच्युतेन सह शून्यता गतः
प्रतिपालयन्मन इवाङ्गनाजनः ॥ 2307 ॥

अङ्गनाजनः क्षणं व्यतिष्ठत आस्ते । तङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 993. वितिष्ठमानम् । शानच् ।

बा० । आङ्गः प्रतिज्ञायामुपसङ्गधानम् । (912)

शब्दं नित्यमातिष्ठते । नित्यत्वेन प्रतिजानीत इत्यर्थः ।

अनर्घराघवे—V. 38.

ग.—तौ चास्माकं तत्र विहारिषु निशाचरेषु पाटच्चरीं वृत्तिमातिष्ठमानौ
भवद्भिः प्रतिकर्तव्यौ ॥ 2308 ॥

वृत्तिमातिष्ठमानौ स्वीकुर्वाणौ । शानच् ।

२६९० । प्रकाशनस्थेयाख्ययोश्च । (१. ३. २३)

‘श्लाघहुङ्’ (सू. 572) इति चतुर्थी । गोपी कृष्णाय तिष्ठते । आशयं
प्रकाशयतीत्यर्थः । तिष्ठतेऽस्मिन्निति स्थेयो विवादपदनिर्णेतारः । संशय्य कर्णादिषु तिष्ठते
यः । कर्णादीन् निर्णेतृत्वेन आश्रयतीत्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 349. असौ राक्षसी सौमित्रये । ‘श्लाघहुङ्’
(सू. 572) इति चतुर्थी । तस्थे स्वाभिप्रायं प्रकाशयन्ती स्थिता । तिष्ठतेः कर्म-
कर्तरि लिट् । प्रकाशने तङ् ।

चम्पूरामायणे—IV. 19.

क्षितिपतितनयानां हन्त गर्भेश्वराणां

किमु निरवधि मौग्ध्यं शौर्यवज्जन्मसिद्धम् ।

मम हृदि निरपाये वर्तमाने कपीन्द्रे

रघुवर यदमुष्मै तिष्ठसे चापपाणिः ॥ 2309 ॥

राम त्वममुष्मै तिष्ठसे आत्मानं प्रकाशयन् वर्तसे ।

चम्पूभारते—IV. 34.

एकेन यत्सुबलभूर्युगपद्गृहीतुम्

अक्षेण सर्वविषयान् नृपतेरशक्नोत् ।

अस्मात्परं जगति वाच्यतयाभ्युपेत्य

तिष्ठेत किं नु परमाद्भुतवाचकाय ॥ 2310 ॥

शकुनिः एकाक्षेण युधिष्ठिरस्य सर्वविषयान् युगपद्गृहीतुमशक्नोदिति यत्
अस्मात्परमन्यत् परमाद्भुतवाचकाय वाच्यतया अर्थत्वेनाभ्युपेत्य तिष्ठेत किं नु ? न
तिष्ठेतेत्यर्थः । तङ् । चतुर्थी ।

किरातार्जुनीये— XI. 18.

अन्तकः पर्यवस्थाता जन्मिनस्सन्ततापदः ।

इति त्याज्ये भवे भव्यो मुक्तावुत्तिष्ठते जनः ॥ 2813 ॥

जनो मुक्तौ मोक्ष उतिष्ठते उद्युक्तो भवति । तड् ।

माघे— II. 118.

इति विशकलितार्थामौद्धवीं वाचमेना-

मनुगतनयमार्गामर्गलां दुर्नयस्य ।

जनितमुदमुदस्थादुच्चकैरुच्छितोर.-

स्थलनियतनिषण्णश्रीश्रुता शुश्रुवान् सः ॥ 2814 ॥

स हरिः उदस्थात् आसनादुत्थितवान् । ऊर्ध्वकर्मणि परस्मैपदम् ।

माघे— XV 59.

रभसादुदस्थुरथ युद्धमनुचितमियोऽभिलाषुकाः ।

सान्द्रमकुटकिरणोच्चलितस्फटिकाशवस्सदसि मेदिनीभृतः ॥ 2815 ॥

मेदिनीभृत उदस्थुः उत्थिताः । पूर्ववत् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2089. अच्युतः पीठादुदतिष्ठत् । परस्मैपदम् ।

चम्पूरामायणे— V. 1.

ततो हनुमान् दशकण्ठनीतां

सीतां विचेतुं पथि चारणानाम् ।

महेन्द्रशैलस्य खगेन्द्रवेगः

प्रस्थादुदस्थात्प्रथमानवेगः ॥ 2816 ॥

हनुमान् महेन्द्रशैलस्य प्रस्थादुदस्थात् उत्थितः । परस्मैपदम् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2061. रावणः आसनादुदस्थात् उत्थितः ।

ऊर्ध्वकर्मकत्वादात्मनेपदं न भवति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2014. वानरा उत्तस्थुः उत्थिताः । न तङ् ।

२६९२ । उपान्मन्त्रकरणे । (१. ३. २५)

आग्नेय्या आग्नीध्रमुपतिष्ठते ।

वा० । उपादेवपूजासङ्गतिकरणमित्रकरणपथिष्विति वाच्यम् । (914.)

आदित्यमुपतिष्ठते । कथं तर्हि उपतस्थे सरस्वतीति ? देवतात्वारोपात् । नृपस्य देवतांशत्वाद्वा । गङ्गा यमुनामुपतिष्ठते, उपश्लिष्यतीत्यर्थः । रथिकानुपतिष्ठते, मित्रीकरोतीत्यर्थः । पन्थाः सुप्तमुपतिष्ठते । प्राप्नोतीत्यर्थः ।

वा० । वा लिप्सायामिति वक्तव्यम् । (919)

मिश्रुकः प्रमुमुपतिष्ठते उपतिष्ठति वा । लिप्सयोपगच्छतीत्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1695. ये द्विजास्सन्ध्यात्त्रयं मन्त्रैस्सूर्यमुपतिष्ठन्ते ।

रघुवंशे—XV. 76.

स्वरसंस्कारवत्यासौ पुत्राभ्यामथ सीतया ।

ऋचेवोदर्विष सूर्यं राम मुनिरुपस्थितः ॥ 2317 ॥

असौ मुनिः स्वरसंस्कारवत्या ऋचा सूर्यमिवोपस्थितः । उपपूर्वात्तिष्ठतेः ' उपान्मन्त्रकरणे ' इत्यात्मनेपदात् क्तः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1539. सरस्वती स्तुतिमिः रघुमुपतस्थे देवताबुध्या पूजितवती ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1594. असौ दशरथः अम्बकादन्यं नोपास्थित नासेविष्ट । उपपूर्वात्तिष्ठतेर्लुङि देवपूजायामात्मनेपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1798. सरस्वतीमुपतिष्ठे यत्रामि सङ्गतीकरोमि वा । तङ् ।

नैषधे—VI. 100.

प्रक्षीण एवायुषि कर्मकृष्टे नराज्ञ तिष्ठत्युपतिष्ठते यः ।

बुभुक्षते नाकमपथ्यकर्षं धीरस्तमापातमुखोन्मुखं कः ॥ 2318 ॥

उपतिष्ठते सञ्जच्छति । सञ्जतिकरणे तङ् ।

भट्टिकाव्ये—V. 68.

सुकृतं प्रियकारी त्वं कं रहस्युपतिष्ठसे ।

पुण्यकृचाटुकारस्ते किङ्करस्सुरतेषु कः ॥ 2819 ॥

हे सुभगे त्वं क सुकृतमुपतिष्ठसे सञ्जच्छसि । 'समो गम्यच्छि' (सू. 2699)
इति अकर्मकात् सञ्जतिकरणे तङ् ।

भट्टिकाव्ये—VI. 42.

मा वधिष्ठा जटायुं मां सीतां रामाहमैक्षिषि ।

उपास्थितैवमुक्ते तं सखायं राघवः पितुः ॥ 2820 ॥

राघवो जटायुमुपास्थित सञ्जतः । सञ्जतिकरणे तङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 720. उपास्थिषत उपस्थिताः । तेन सञ्जता इत्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 871. निखिलान् तिथीन् पूर्णिमातिथिरतिथिरुप-
तस्थे । अतिथीभूय सञ्जतेत्यर्थः । सञ्जतिकरणे तङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 955. पुष्पधन्वा शतमखमुपतस्थे सञ्जतवान् ।
सञ्जतिकरणे तङ् ।

भट्टिकाव्ये—XVII. 28.

यत्कृतेऽरीन् व्यगृहीम समुद्रमतरां च ।

सा हतेति वदन्नाममुपातिष्ठन्मरुत्सुतः ॥ 2821 ॥

मरुत्सुतो राममुपातिष्ठत् । अत्र यमुना गङ्गामुपतिष्ठत इत्येवं सञ्जतिकरणमुप-
श्लेषो नास्तीति तङ् न भवति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1021. रक्षांसि गजेन्द्रैरुपाङ्गुः सेवामकार्षुः ।

अनर्घराघवे—II. 61.

अलमिष्टा मखान्मूर्खाः खङ्गधारेयमस्ति नः ।

अदवीयानय पन्थाः स्वर्लोकमुपतिष्ठते ॥ 2322 ॥

अयं पन्थाः स्वर्लोकमुपतिष्ठते प्राप्नोतीत्यर्थः । पथि तङ् ।

चम्पूरामायणे—I. 58.

ग—इत्थं दाशरथिः कौशिकोत्पत्तिकथानिशमननिरायामयामिनीयामानुबन्धो
बन्धूकस्तबकसुन्दरबन्धुरेण सन्ध्यारागेण प्राचीमुखेन शोणीकृतेन शोणामिधान दधानेन
नदेन प्रवर्तितप्रत्यूषकृत्यः कृतनियमेन मुनिना सह गङ्गामुपतिष्ठमानेन पथा
प्रातिष्ठत ॥ 2323 ॥

गङ्गामुपतिष्ठमानेन गङ्गां प्राप्नुवता पथा । शानच् ।

२६९३ । अकर्मकाच्च । (१. ३. २६)

उपातिष्ठतेरकर्मकात् आत्मनेपदं स्यात् । भोजनकाल उपतिष्ठते । सन्निहितो
भवतीत्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 978. हे वीर ! अव्यग्रमुपतिष्ठस्व सन्निधत्स्व ।
आत्मनेपदम् ।

२६९४ । उद्विभ्यां तपः । (१. ३. २७)

अकर्मकादित्येव । उत्तपते वितपते । दीप्यत इत्यर्थः ।

वा० । स्वाङ्गकर्मकाच्चेति वक्तव्यम् । (916.)

उत्तपते वितपते पाणिम् । चैत्रो मैत्रस्य पाणिमुत्तपति । सन्तापयतीत्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 978. रविरत्यर्थं वितपते । तङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2102. तीव्रमुत्तपमानो दीप्यमान आतपस्सोढुम-
शब्दः । शानच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1101. अतीना पतिरर्कस्सुतरामुत्तपते प्रकाशते । तङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1508. अयं त्विषां पतिर्वितपते । तड् ।

माघे—IX. 67.

कुसुमादपि स्मितदृशस्सुतरां

सुकुमारमङ्गमिति नापरथा ।

अनिशं निजैरकरुणः करुणं

कुसुमेषुरुत्तपति यद्विशिलैः ॥ 2324 ॥

कुसुमेषुरकरुणो निजैर्विशिलैरनिशमुत्तपति । तापयतीत्यर्थः । तपतिरयं भौवादिक-
स्सकर्मकः । अतस्तड् न ।

२६९५ । आडो यमहनः । (१. ३. २८)

आयच्छते आहते । अकर्मकात्त्वाङ्गकर्मकादित्येव । नेह । परस्य शिर
आहन्ति । कथं तर्हि 'आजघ्ने विषमविलोचनस्य वक्षः' इति भारविः, 'आहध्वं मा
रघूत्तमम्' इति भट्टिश्च । प्रमाद एवायमिति भागवृत्तिः । प्राप्येत्यध्याहारो वा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1959. आहध्वं मा रघूत्तममिति कचित्पाठः ।
रघूत्तमं प्राप्य माहध्वम् । लुङि मध्यमपुरुषबहुवचनम् । 'आशंसायां भूतवक्षः'
(सू. 2790) इति भविष्यदर्थे भूतवत् । भयं मोषायध्वं मा गन्धयत । गन्धनं
सूचनम् । आविष्करणमिति यावत् । आङ्पूर्वाद्यमेर्लुङि सकर्मकादात्मनेपदं चिन्त्यम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2102. अलातैराग्नानः ताडयन् । आङ्पूर्वाद्धन्ते-
रकर्मकादात्मनेपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2100. आग्नानः । शानच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 881. व्यायच्छमानयोः व्याप्रियमाणयोः ।
यमेराङ्पूर्वकादकर्मकादात्मनेपदम् । बाणमार्यसीत् उपसंहृतवान् । यमेराङ्पूर्वात्
अकर्त्रभिप्रायत्वात् 'समुदाङ्भ्यः' (सू. 2742) इति नात्मनेपदम् । सकर्मकत्वात्
अनेनापि न तड् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २३२०. हे राम ! मा वधिष्ठाः । मा वधीरित्यर्थः ।
आङ्पूर्वाद्धन्तेरकर्मकत्वादात्मनेपदम् । ‘आत्मनेपदेष्वन्यतरस्याम्’ (सू. २६९६)
इति वधादेशः ।

भट्टिकाव्ये—I. २७.

अथ जगदुरनीचैराशिषस्तस्य विप्रा-
स्तुमुलकलनिनादं तूर्यमाजघ्नुरन्ये ।
अमिमतफलशंसी चारु पुस्फोर बाहु-
स्तरुषु चुकुवुरुचैः पक्षिणश्चानुकूलाः ॥ २३२५ ॥

तूर्यमाजघ्नुः ताडयामासुः । सकर्मकत्वाच्च तङ् ।

माघे—VII. १७.

मुहुरसुसममाम्नती नितान्तं
प्रणदितकाञ्चि नितम्बमण्डलेन ।
विषमितपृथुहारयष्टि तिर्य-
क्कुचमितर तदुरःस्थले निपीड्य ॥ २३२६ ॥

असुसममाम्नती ताडयन्ती । हन्तेराङ्पूर्वाद्धटश्शतादेशे ङीप् । सकर्मकत्वाच्च
तङ् ।

माघे—XV. १०.

करकुड्मलेन निजमूरुमुखतरनगाश्मकर्मकशम् ।
त्रस्तचपलचलमानजनश्रुतभीमनादमयमाहूतोच्चकैः ॥ २३२७ ॥

अयं चैद्यः निजमूरुं करकुड्मलेन आहत इतवान् । आङ्पूर्वाद्धन्तेर्लङ् ।
‘स्वाङ्गकर्मकाचेति वक्तव्यम्’ (वा. ९१६. सू. २६९४) इत्यात्मनेपदम् ।

भट्टिकाव्ये—XIV. ९६.

आजघ्नुस्तूर्यजातानि तुष्टुवुश्चानुजीविनः ।
रजः प्रववृधे घोरं घोषश्च व्यानशे दिशः ॥ २३२८ ॥

तूर्यजातानि आजघ्नुस्ताडितवन्तः । सकर्मकत्वाच्च तङ् ।

किरातार्जुनीये—XVII. 63.

उन्मज्जन्मकर इवामरापगाया

वेगेन प्रतिमुखमेत्य बाणनद्याः ।

गाण्डीवी कनकशिलानिभं भुजाभ्या-

माजघ्ने विषमविलोचनस्य वक्षः ॥ 2329 ॥

गाण्डीवी अर्जुनः विषमविलोचनस्य वक्षः भुजाभ्यामाजघ्ने ताडितवान् ।
व्यम्बकस्य वक्षः प्राप्य इत्यध्याहारं स्वीकृत्या कर्मकत्वादात्मनेपदम् ।

भट्टिकाव्ये—VIII. 46.

दिशो द्योतयमानाभिर्दिव्यनारीभिराकुलम् ।

श्रियमायच्छमानाभिरुत्तमाभिरनुत्तमम् ॥ 2330 ॥

श्रियमायच्छमानाभिः स्वीकुर्वाणाभिः । सकर्मकादपि कर्त्रभिप्रायत्वात्
'समुदाङ्म्यः' (सू. 2742) इति तङ् । 'इष्टुगमि' (सू. 2400) इति छः ।

२६९६ । आत्मनेपदेष्वन्यतरस्याम् । (२. ४. ४४)

हनो वधादेशो वा लुङि आत्मनेपदेषु परेषु । आवधिष्ट आवधिषाताम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2320. हे राम ! मा वधिष्ठाः मा अवधिष्ठाः ।
'न माङ्योगे' (सू. 2228) इत्यङागमप्रतिषेधः । आङ्पूर्वात् हन्तेरकर्मकात्
'आङो यमहनः' (सू. 2695) इति तङ् । अनेन वधादेशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2195. देवान्तको बली परिघेणावधिष्ट हतवान् ।
'आङो यमहनः' (सू. 2695) इति तङ् । अनेन वधादेशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1959. 'आहध्वं मा रघूत्तमम्' इति कचित्पाठः ।
आहध्वं मा । माङ्योगादङागमप्रतिषेधः । रघूत्तमम् प्राप्य माहध्वम् । वधादेशाभाव-
पक्षः ।

माघे—XV. 73.

जगदन्तकालसमवेतविषदविषमेरितारवम् ।

धीरनिञ्जरवविलीनगुरुप्रतिशब्दमस्य रणतूर्यमावधि ॥ 2331 ॥

रणतूर्यं रणदुन्दुभिः आवधि आहतम् । आङ्पूर्वाद्धन्तेः कर्मणि लुङ् ।
'भावकर्मणोः' (सू. २६७९) इति तङ् । अनेन हनो वधादेशः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १०२७. अकम्पनः कम्पनश्च तौ अङ्गदेन अहसाताम् ।
कर्मणि लुङ् । वधादेशाभावपक्षः । अघानि अहसातामित्यादि ।

माघे—XV २३.

असुस्त्वया न्यवधि कोऽपि मधुरिति कथं प्रतीयते ।

दण्डदलितसरधः प्रथसे मधुसूदनस्त्वमिति सूदयन्मधु ॥ २३३२ ॥

मधुरिति कोऽप्यसुरस्त्वया न्यवधि अघानि । हन्ते कर्मणि लुङ् । अनेन
वधादेशः । 'आत्मनैपदेष्वन्यतरस्याम्' (सू. २४१९) इति त्वङ्विधायकम् ।

२६९८ । यमो गन्धने । (१. २. १५)

गन्धनं सूचनं परदोषाविष्करणम् । सिच् कित् । उदायत । गन्धने किम् ।
उदायंस्त पादम् । आकृष्टवानित्यर्थः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९५९. भय मोपायध्वम् । मा गन्धयतेत्यर्थः । सकर्म-
कादात्मनैपदं चिन्त्यम् । दशाननः सीता मोपायंस्त न स्वीकरोतु । 'उपायमः
स्वकरणे' (सू. २७२९) इति तङ् । 'विभाषोपयमने' (सू. २७३०) इति सिच्ः
कित्वपक्षे सीतामुपायत ।

२६९९ । समो गम्यच्छिभ्याम् । (१. ३. २९)

अकर्मकाभ्यामित्येव । सङ्गच्छते ।

२७०० । वा गमः । (१. २. १४)

सिच् कित् । समगंस्त, समगत । समृच्छिष्यते । अकर्मकाभ्यां किम् । ग्रामं
सङ्गच्छति ।

वा० । विदिप्रच्छिस्वरतीनामुपसङ्ख्यानम् । (९१८.)

वेत्तेरेव ग्रहणम् । संविते संविदाते ।

२७०१ । वेत्तेर्विभाषा । (७. १. ७)

रुडागमो वा स्यात् । संविद्वते । संविदते । सम्पृच्छते । संस्वरते ।

वा० । अतिश्रुद्विशिष्यश्चेति वक्तव्यम् । (१२६.)

संशृणुते । संपश्यते ।

वा० । उपसर्गादस्यत्यूहोर्वेति वाच्यम् । (१२०.)

अकर्मकादिति निवृत्तम् । बन्धं निरस्यति निरस्यते । समूहति समूहते ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १४१४ हे कपे संशृणुष्व आकर्णय । शृणोते-
स्सम्पूर्वादकर्मकादात्मनेपदम् । वनैः सङ्गच्छस्व तानि सङ्गच्छ । सम्पूर्वाद्गमे-
पूर्ववत् । मम अभीष्टा मनोरथास्समारन्त । सम्यगृताः सत्या बभूवुरित्यर्थः ।
सम्पूर्वादतेर्लुङि पूर्ववत्तुङि 'सर्तिशस्ति' (सू. २३८२) इत्यादिना च्लेरङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १७८९. के न संविद्वते न विदन्ति । सम्पूर्वाद्धिदेः
अकर्मकात्तुङ् । 'वेत्तेर्विभाषा' इति रुट् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २२८. यो न संशृणुते न शृणोति । सम्पूर्वाच्छृणोते-
रकर्मकात्तुङ् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४२८. सेनाम्भोधी सञ्जग्माते मिलितवन्तौ ।
सम्पूर्वाद्धच्छतेरकर्मकात्तुङ् । तङ् ।

भट्टिकान्ये—IX. ६.

कपिनाम्भोधिधीरेण समगंसत राक्षसाः ।

वर्षासूद्धततोयौघाः समुद्रेणेव सिन्धवः ॥ २३३३ ॥

राक्षसाः कपिना हनूमता वर्षासु सिन्धवस्समुद्रेणेव समगंसत सञ्जताः ।
सम्पूर्वाद्गमेर्लुङ् । 'समो गम्युच्छि' (सू. २६९९) इत्यादिना तङ् । 'वा गमः'
(सू. २७००) इति सिचः कित्त्वम् ।

माघे—XIII. 17.

रथवाजिपत्तिकरिणीसमाकुलं

तदनीकयोस्समगतं द्वयं मिथः ।

दधिरे पृथक्करिण एव दूरतो

महतां हि सर्वमथ वा जनातिगम् ॥ 2834 ॥

अनीकयोर्द्वयं मिथस्समगतं सङ्गतम् । सम्पूर्वाद्गमैर्लुङ् । ‘समो गम्’
(सू. 2899) इति तङ् । ‘वा गमः’ (सू. 2700) इति कित्वम् ।

किरातार्जुनीये—XVIII. 42.

असंविदानस्य ममेश सविदां

तितिक्षितुं दुश्चरितं त्वमर्हसि ।

विरोध्य मोहात्पुनरभ्युपेयुषां

गतिर्भवानेव दुरात्मनामपि ॥ 2835 ॥

असंविदानस्याज्ञानस्य मम । सम्पूर्वाद्धिदेरकर्मकात्तडि शानच्

भट्टिकाव्ये—IX. 28.

द्रुतं संस्वरिषीष्ठाश्च निर्भयः प्रथनोत्तमे ।

स मायानामगात्सोता कपेर्विधवितुं द्युतिम् ॥ 2836 ॥

त्वं निर्भयस्सन् संस्वरिषीष्ठाः सम्यक् शब्दायस्व । खगतेराशीर्लिङ् ।
‘विदिप्रच्छि’ (वा. 918. सू. 2700) इत्यादिना तङ् । ‘खरति’ (सू. 2279)
इत्यादिना विकल्पेनेट् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2042. कपिसैन्यं हर्षेण समगतं सङ्गतम् । तङ् ।
‘वा गमः’ (सू. 2700) इति सिचः कित्वम् ।

मैषधे—VI. 103.

नित्यं नियत्या परवत्यशेषे

कः संविदानोऽप्यनुयोगयोग्यः ।

अचेतना सा च न वाचमर्हेत्

वक्ता तु वक्तृश्रमकर्म मुङ्क्ते ॥ 2837 ॥

संविदानो विद्वान् । सम्पूर्वाद्धिदेरात्मनेपदम् । ततः शानच् ।

भट्टिकाव्ये—VIII. 28.

किञ्चित्तोपावदिष्टासौ केनचिद्वददिष्ट न ।

संशृण्व-प्रवदमानान् रावणस्य गुणान् जनान् ॥ 2838 ॥

जनान् संशृण्वन् । सम्पूर्वात् श्रुधातोः सकर्मकत्वान्न तङ् ।

भट्टिकाव्ये—VI. 5.

रामोऽपि हतमारीचो निवर्त्यस्त्ररनादिनः ।

कोष्टन् स शृणोत्कूरान्नसतोऽशुभशसिनः ॥ 2839 ॥

राम. कोष्टन्समशृणोत् आकर्णयत् । सकर्मकत्वात् 'समो गम्यच्छि' (सू. 2699) इत्यस्येदं प्रत्युदाहरणम् । तत्राकर्मकाधिकारात् ।

भट्टिकाव्ये—V. 37.

संवित्तस्सहयुध्वानौ तच्छक्तिं स्वरदूषणौ ।

यज्वानश्च ससुत्वानो यानगौप्सीन्मस्त्रेषु सः ॥ 2840 ॥

स्वरदूषणौ तच्छक्तिं रामशक्तिं संवित्तः । सकर्मकत्वान्न तङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 639. असौ निशाकरः प्रतिमासं दिनाधिपं सङ्गच्छति प्राप्नोति । सकर्मकत्वान्न तङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 87. हे शुमे ! त्व मां सङ्गच्छ प्राप्नुहि । पूर्ववन्न तङ् ।

भट्टिकाव्ये—IX. 113.

सङ्गच्छ रामसुग्रीवौ भुवनस्य समृद्धये ।

रत्नपूर्णाविवाम्बोधी हिमवान्पूर्वपश्चिमौ ॥ 2841 ॥

रामसुग्रीवौ सङ्गच्छ । न तङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 382. राक्षस्यस्समाजगमुः सम्भूय गताः । तङ् न भवति आङ्ग व्यवहितत्वात् ।

चम्पूभारते—III. 57.

वियत्यशेषासु विदिक्षु दिक्षु
वियोगशिल्पीन्द्रविनिर्मितायाः ।
तस्या मृगाक्ष्याश्च तटित्तेश्च
धनञ्जयस्संविदिदे न भेदम् ॥ 2342 ॥

भेदं न संविदिदे । अत्रात्मनेपदं चिन्त्यम् ।

अनर्घराघवे—VI. 25.

रक्षांघ्रीति पुरापि संशृणुमहे वीरस्तु कस्तादृशो
जागर्ति स जगत्तूयीविपदलङ्कमीणदोर्विक्रमः ।
शश्वद्भारभुवि प्रशस्तिरचनार्णायमानेक्षण-
श्रेणीसम्भृतगोत्रमिन्मयजयस्तम्भो यथा रावणः ॥ 2343 ॥

रक्षासि सन्तीति पुरापि संशृणुमहे पूर्वमेवास्माभिः श्रुतम् । रक्षसां कर्मत्वेऽपि
निपातेन इतिशब्देनाभिहितत्वात् न द्वितीया । अतस्संशृणुमहे इति तङ् ।

किरातार्जुनीये—XVI. 63.

इति विविधमुदासे सव्यसाची यदस्त्रं
बहुसमरनयज्ञस्त्रादयिष्यन्नरातिम् ।
विधिरिव विपरीतः पौरुषं न्यायवृत्तेः
सपदि तदुपनिम्बे रिक्तां नीलकण्ठः ॥ 2344 ॥

सव्यसाची यदस्त्रमुदासे प्रयुक्तवान् । ‘उपसर्गात्’ इत्यात्मनेपदम् ।
अकर्मकादिति निवृत्तम् ।

किरातार्जुनीये—VIII. 29.

गतैस्सहावैः कलहंसविक्रमं
कलत्रभारैः पुलिनं नितम्बिभिः ।
मुखैस्सरोजानि च दीर्घलोचनैः
सुरस्त्रियस्साम्यगुणाभिरासिरे ॥ 2345 ॥

सुरस्त्रियो गतैः कलहंसविक्रमं, कलत्रभारैः पुलिनं, मुखैस्सरोजानि निरासिरे
निरस्तवत्यः । अस्यतेः कर्तरि लिट् । 'उपसर्गात्' इति विकल्पेनात्मनेपदम् ।

भट्टिकाव्ये—XVII. 98.

सोऽध्यष्टीयत रामेण शस्त्रं पाशुपतं ततः ।

निरास्यत दशास्यस्तच्छकास्त्रेणाजयन्नृपः ॥ 2346 ॥

दशास्यः पाशुपतमस्त्रं निरास्यत क्षिप्तवान् । 'उपसर्गात्' इति वा तङ् ।

भट्टिकाव्ये—XVII 103.

राक्षसोऽतर्जयत्सूतं पुनश्चाढौक्यद्रथम् ।

निरास्येतामुभौ बाणानुभौ धुर्यानविध्यताम् ॥ 2347 ॥

उभौ रामरावणौ बाणान् निरास्येतां क्षिप्तवन्तौ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 546. अन्यो मुग्धवधू दोभ्यामुदास । विकल्पात्परस्मै-
पदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 115. इन्दुः लेखया कलया तिमिरं आदिवराहः
दंष्ट्रया भुवो मण्डलमिव उदासे उच्चिक्षिपे । अस्यतेः कर्तरि लिट् । तङ् ।

किरातार्जुनीये—X. 31.

कुसुमनगवनान्युपैतुकामा

किसलयिनीमवलम्ब्य चूतयष्टिम् ।

ऋणदलिकुलनपुरा निरासे

नलिनवनेषु पदं वसन्तलक्ष्मीः ॥ 2348 ॥

वसन्तलक्ष्मीः नलिनवनेषु पदं निरासे निदधे । तङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2172. तद्वाणवर्षं रामो भल्लैरपौहत् अपनीतवान् ।
पक्षे तिप् ।

२७०३ । निसमुपविभ्यो हः । (१. ३. ३०)

निहयते ।

भट्टिकाव्ये—VIII. 17.

के न संविद्वते वायोर्मेनाकाद्रिर्यथा सखा ।

यत्नादुपह्वये प्रीतः संह्वयस्व विवक्षितम् ॥ 2349 ॥

उपह्वये त्वामाह्वयामि । अकर्मकादिति निवृत्तम् । विवक्षितमभिप्रेतं संह्वयस्व ।
कथयेत्यर्थः । ह्वयतेस्तङ् ।

२७०४ । स्पर्धायामाडः । (१. ३. ३१)

कृष्णश्चाणूरमाह्वयते । स्पर्धायां किम् । पुत्रमाह्वयति ।

भट्टिकाव्ये—XIV. 44.

चुकोपेन्द्रजिदत्युग्रं सर्पास्त्रिजुहाव सः ।

आजुहुवे तिरोभूतः परानीकं जहास च ॥ 2350 ॥

इन्द्रजित्सर्पास्त्रिजुहाव आहूतवान् । अस्पर्धायां परस्मैपदम् ।
परानीकमाजुहुवे स्पर्धते स्म । स्पर्धायामात्मनेपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2077. शतक्रतुः योत्स्यमानो मामाह्वास्यते । तङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2127. कुम्भकर्णः आहवे शत्रूनाह्वास्त आहूतवान्
आगच्छत युध्यध्वमिति । अनेन तङ् । 'आत्मनेपदेष्वन्यतरस्याम्' (सू. 2419)
इत्यङ्भावपक्षे रूपम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1267. तं सौमित्रिराह्वयत । तङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 787. चेदिराट् मुरारिमाहूत क यासि मामभ्येहीति
सस्पर्धमाकारयामास । पूर्ववत्तङ् 'आत्मनेपदेष्वन्यतरस्याम्' (सू. 2419) इत्यङ्पक्षे
रूपम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 721. खगकुलानि । कर्म । आह्वयते प्रीत्या आह्वानं कुर्वाणाय । आङ्पूर्वात् ह्वयते. परस्मैपद/च्छतरि चतुर्थ्यन्तः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2126. असौ जामदग्न्यो राघवमाहूत सस्पर्ध-
माहूतवान् । हेओ लुङ् । पूर्ववत् ।

भट्टिकाव्ये—VIII. 18.

धामिवाह्वयमानं तमवोचद्भूधर कपिः ।

उपकुर्वन्तमत्यर्थं प्रकुर्वाणोऽनुजीविवत् ॥ 2351 ॥

धामाह्वयमान सस्पर्धमाकारयन्तमिव । तङ् ।

किरातार्जुनीये—XIII. 3.

घनपोत्रविदीर्णशाल्मूलो

निविडस्कन्धनिकाषरुग्णवपः ।

अयमेकचरोऽभिवर्तते मा

समस्तयेव समाजुहूषमाणः ॥ 2352 ॥

समाजुहूषमाण इव समाह्वातुमिच्छन्निव । समाह्वयतेः सन्नन्तात् शानच् ।
अनेन तङ् । 'पूर्ववत्सनः' (सू. 2734) इति सन्नन्तात्तङ् ।

किरातार्जुनीये—VIII. 27.

अथ स्फुरन्मीनविधूतपङ्कजा

विपङ्कतीरस्वस्त्रितोर्मिसंहतिः ।

पयोऽवगाढं कलहंसनादिनी

समाजुहावेव वधूस्सुरापगा ॥ 2353 ॥

सुरापगा वधूः समाजुहावेव आकारयामासेव । अस्पर्धायां न तङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 959. आजुहाव कुशध्वजम् ।

२७०५ । गन्धनावक्षेपणसेवनसाहसिक्यप्रतियत्नप्रकथनोपयोगेषु कृजः ।

(१. ३. ३२)

गन्धन हिंसा । उत्कुरुते । सूचयतीत्यर्थः । सूचन हि प्राणवियोगानुकूलत्वा-
द्विसैव । अवक्षेपण भर्त्सनम् । श्येनो वर्तिकासुदाकुरुते । भर्त्सयतीत्यर्थः । हरिमुपकुरुते
सेवते । परदारान्प्रकुरुते तेषु सहसा प्रवर्तते । एधोदकस्योपस्कुरुते गुणमाधत्ते ।
'उपात्प्रतियत्ने' (सू. 2552) इति सुट् । 'कृञः प्रतियत्ने' (सू. 614) इति
कर्मणि षष्ठी । गाधाः प्रकुरुते प्रकथयति । शत प्रकुरुते धर्मार्थं विनियुङ्क्ते ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2851. उपकुर्वन्तं विश्रमदानेन आद्रियमाणम् ।
अनुजीविवत् भृत्यवत् । प्रकुर्वाणः सेवमानः । कृञः सेवने तङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 489. कुलभार्या प्रकुर्वाणं सहसा सङ्गृह्णानम् ।
साहसिक्ये तङ् । कस्यचिन्मोपस्कृथाः । अध्वश्रमार्थं न किञ्चित्त्वाद्यपेयादिकमुप-
स्कर्तव्यमित्यर्थः । प्रतियत्ने तङ् । सुट् । कर्मणि षष्ठी । 'न माङ्योगे' (सू. 2228)
इत्यङागमप्रतिषेधः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 477. राजेन्द्रौ रामलक्ष्मणौ इहागमस्योपास्कृषाताम्
उपस्कृतवन्तौ । दृढीकृतवन्तावित्यर्थः । प्रतियत्ने तङ् । सुट् । कर्मणि षष्ठी । 'न
माङ्योगे' (सू. 2228) इत्यङागमप्रतिषेधः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० 1258. मस्करी रैवतकगिरिमुपस्कुरुते अलङ्करोति ।
'सम्परिभ्या करोतौ भूषणे' (सू. 2551) 'उपात्प्रतियत्नैकृतवाक्याध्याहारेषु च'
(सू. 2552) इति भूषणार्थे सुट् । कृञ उभयपदित्वात् अत्रात्मनेपदम् । कर्मणि
षष्ठी न ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 500. रावणो वनात्सीतामपचक्रे अवक्षिप्तवान्
भर्त्सितवान् । अवक्षिप्य जहारेत्यर्थः । अवक्षेपणे तङ् ।

अनर्घराघवे—II. 78.

पौलोमीकुचकुम्भकुङ्कुमरजःस्वाजन्यजन्मोद्धताः

शीताशोर्धुतयः पुरन्दरपुरीसीम्नामुपस्कृर्वते ।

एताभिर्लिहतीमिरन्धतमसान्युद्ग्रथतीमिर्दिशः

क्षोणीमास्तृणतीमिरन्तरतमं न्योमेदमोजायते ॥ 2854 ॥

शीतांशोः द्युतयः पुरन्दरपुरीसीन्नामुपस्कुर्वते गुणान्तराधानं विदधति । प्रतियत्ने तड् । षष्ठी ।

२७०६ । अधेः प्रसहने । (१. ३. ३३)

प्रसहनं क्षमामिभवश्च । षह मर्षणेऽमिभवे च इति पाठात् । शत्रुमधिकुरुते । क्षमत इत्यर्थः । अभिमवतीति वा । प्रसहनमभिभव इति काशिका ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५००. यं रावणं हरिरिन्द्रोऽपि नाधिचक्रे न प्रसेहे नाभिबभूव । अभिमवितुं नाशकदित्यर्थः । तड् ।

२७०७ । वेः शब्दकर्मणः । (१. ३. ३४)

स्वरान्विकुरुते । उच्चारयतीत्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५००. अद्याहं स्वरान्विकुर्वाणः विविधं शब्दान् कुर्वाणः । क्ष्वेडमान इति यावत् ।

२७०८ । अकर्मकाच्च । (१. ३. ३५)

वेः कृञ् इत्येव । छात्रा विकुर्वते विकार लभन्ते ।

भट्टिकान्ये—VIII. 21.

विकुर्वे नगरे तस्य पापस्याद्य रघुद्विषः ।

विनेष्ये वा प्रियान्प्राणान् उदानेष्येऽथवा यशः ॥ २४५५ ॥

तस्य नगरे विकुर्वे विविधं चेष्टिष्ये । यथेष्टं पराक्रमिष्यामीत्यर्थः । विपूर्वात्करोतेः अनेन तड् ।

२७०९ । संमाननोत्सञ्जनाचार्यकरणज्ञानभृतिविगणनव्ययेषु नियः । (१. ३. ३६)

शास्त्रे नयते । शास्त्रस्थं सिद्धान्तं शिष्येभ्यः प्रापयतीत्यर्थः । तेन च शिष्य-संमाननं फलितम् । उत्सञ्जने, दण्डमुन्नयते । उत्क्षिपतीत्यर्थः । माणवकमुपनयते ।

विधिना आत्मसमीप प्रापयतीत्यर्थः । उपनयनपूर्वकेणाध्यापनेन हि उपनेतरि आचार्यत्वं क्रियते । ज्ञाने, तत्त्वं नयते । निश्चिनोतीत्यर्थः । कर्मकरानुपनयते । भृतिदानेन स्वसमीप प्रापयतीत्यर्थः । विगणनं ऋणादेः निर्यातनम् । कर विनयते । राज्ञे देयं भाग परिशोधयतीत्यर्थः । शत विनयते । धर्मार्थं विनियुङ्क्त इत्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २३५५. प्राणान्विनेष्ये स्वाम्यर्थे अपनेष्यामि । व्यये तद् । धर्मादिषु विनियोगो व्ययः । संमानयिष्यामि वा विपूर्वाच्चयतेऽसम्मानने तद् । स्वाम्यर्थे प्राणानां क्लेशनं सम्मानने पर्यवस्यति । यश उदानेष्ये उत्सृजयिष्यामि । शत्रुविजयेन कीर्तिमुच्चैः करिष्यामीत्यर्थः । उत्सृजने तद् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १८५८. वसिष्ठः सुतान् स्वकाले गर्भिकादशे वर्षे उपानेष्ट उपनीतवान् । नयतेऽर्हत् । आचार्यकरणे आत्मनेपदम् ।

२७१० । कर्तृस्थे चाशरीरे कर्मणि । (१. ३. ३५)

नियः कर्तृस्थे कर्मणि यदात्मनेपदं प्राप्तं तच्छरीरावयवमिन्न एव स्यात् । क्रोधं विनयते अपगमयति ।

भट्टिकाव्ये—VIII. २२.

विनेष्ये क्रोधमथवा क्रममाणोऽरिससदि ।

इत्युक्त्वा खे पराक्रंस्त तूर्णं स्रुर्नभस्वतः ॥ २३५६ ॥

क्रोधं विनेष्ये नयतेऽर्हत् । कर्तृस्थस्य क्रोधकर्मणोऽशरीरत्वात् ।

रघुवंशे—IV. ६५.

विनयन्ते स तद्योधा मधुमिर्विजयश्रमम् ।

आस्तीर्णाजिनरत्नासु द्राक्षावलयमूमिषु ॥ २३५७ ॥

तस्य रघोर्योधा मधुमिर्विजयश्रमं विनयन्ते स अपनीतवन्तः । तद् ।

रघुवंशे—IV. ६७.

विनीताध्वश्रमास्तस्य सिन्धुतीरविचेष्टनैः ।

दुधुतुर्वाजिनः स्कन्धान् लम्नकुङ्कुमकेसरान् ॥ २३५८ ॥

विनीताध्वश्रमाः । विपूर्वाद्यतेरात्मनेपदात्कर्मणि क्तः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९५१. सम्पदो विनय न विनयन्ते न लुम्पन्ति ।
'स्वरित' (सू २१५८) इत्यादिना आत्मनेपदम् । अनेन सूत्रेणेति केचित् ।
तदसत् । सम्पदां कर्तृणामचेतनत्वेन कर्मणो विनयस्येन्द्रियनिष्ठत्वेन चाकर्तृस्थत्वादिति ।

रघुवंशे—XV. ४८.

इत्यासवचनाद्रामो विनेष्यन्वर्णविक्रियाम् ।

दिशः पपात पत्रेण वेगानिष्कम्पकेतुना ॥ २३५९ ॥

वर्णविक्रियां वर्णापचार विनेष्यन् अपनेष्यन् । अत्र न तद् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २३३. दुष्टसत्त्वान्विनेष्यन्निव । न तद् ।

माघे—X. ६२.

अम्बरं विनयतः प्रियपाणे-

र्योषितश्च करयोः कलहस्य ।

वारणामिव विधातुमभीक्ष्णं

कक्षयया च वलयैश्च शिशिञ्जे ॥ २३६० ॥

अम्बरं बलं विनयतः अपसारयतः । न तद् ।

माघे—VII. ५७.

विनयति सुदृशो दृशः परागं

प्रणयिनि कौसुममाननानिलेन ।

तदहितयुवतेरभीक्ष्णमक्ष्णोः

द्वयमपि रोषरजोभिरापुपूरे ॥ २३६१ ॥

प्रणयिनि सुदृशो दृशः परागं विनयति सति ।

२७११ । वृत्तिसर्गतायनेषु क्रमः । (१. ३. ३८)

वृत्तिरप्रतिबन्धः । ऋचि क्रमते बुद्धिः । न प्रतिहन्यत इत्यर्थः । सर्ग उत्साहः ।
अध्ययनाय क्रमते उत्सहते । क्रमन्तेऽस्मिन् शास्त्राणि । स्फीतानि भवन्तीत्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २३५६. अरिससदि क्रममाणः अप्रतिबन्धं विजृम्भ-
माणः । वृत्तौ अप्रतिबन्धे तङ् ।

भट्टिकान्ये—XV. २०.

मोज्जिग्रहस्सुनीतानि मा स्म क्रंस्था न संयुगे ।

मोपालब्धाः कृतैर्दोषैर्मा न बाक्षीर्हित परम् ॥ २३६२ ॥

संयुगे युद्धे विषयभूते न मा क्रंस्थाः मोत्साहं न कार्षीः । अपि तूत्सहस्व ।
क्रमेस्सर्गे उत्साहे तङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २०२७. वैष्णवं चक्रं रावणस्याधिकन्धरं कन्धरायां
नाक्रमत अप्रतिहतं न क्रमते स्म न प्रवर्तते स्म । किन्तु प्रतिहतमेवेत्यर्थः ।
वृत्तावात्मनेपदम् । वृत्तिरप्रतिबन्धः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १६४८. नैष्ठिकानां मुनीनां मतिर्विषयेषु क्रमते । म
केनापि प्रतिबध्यत इत्यर्थः । वृत्तौ तङ् ।

२७१२ । उपपराभ्याम् । (१. ३. ३९)

वृत्त्यादिष्वाभ्यामेव क्रमेण तूपसर्गान्तरपूर्वात् । उपक्रमते । पराक्रमते ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २३५६. नभस्वत्स्सुनुः खे पराक्रंस्त । अप्रतिबन्धे-
नोत्साहेन वा जगामेत्यर्थः । परापूर्वात्क्रमेर्वृत्तौ सर्गे वा तङ् ।

भट्टिकान्ये—VIII. २३.

परीक्षितमुपाक्रंस्त राक्षसी तस्य विक्रमम् ।

दिवमाक्रममाणेव केतुतारा भयमदा ॥ २३६३ ॥

राक्षसी तस्य हनुमतो विक्रमं परीक्षितमुपाक्रंस्त अस्सेहे । उच्यतेत्यर्थः ।
उपपूर्वात्क्रमेस्सर्गे तङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५९२. त्वा द्रष्टुमुपाक्रंस्ति अप्रतिबन्धमुपक्रान्तवानस्मि ।
वृत्तौ तङ् । सर्ग उत्साहे तङिति जयमङ्गलः ।

किरातार्जुनीये—XVI. 18.

माया खिदेषा मतिविभ्रमो वा
ध्वस्त नु मे वीर्यमुताहमन्यः ।
गाण्डीवमुक्ता हि यथा पुरा मे
पराक्रमन्ते न शराः किराते ॥ 2364 ॥

न पराक्रमन्ते अपतिबन्धेन न प्रवर्तन्ते । वृत्तावात्मनेपदम् ॥

२७१३ । आङ् उद्गमने । (१. ३. ४०)
आक्रमते सूर्यः । उदयत इत्यर्थः ।

वा० । ज्योतिरुद्गमन इति वाच्यम् । (921.)
नेह । आक्रामति धूमो हर्म्यतलात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2363 दिवमाकाशं प्रति आक्रममाणा उद्गच्छन्ती
केतुतारेव ज्योतिरिव । क्रमेराङ्पूर्वादात्मनेपदम् ।

रघुवंशे—V. 71.

यावत्प्रतापनिधिराक्रमते न भानु-
रहाय तावदरुणेन तमो निरस्तम् ।
आयोधनाग्रसरता त्वयि वीर याते
किं वा रिपूंस्तव गुरुः स्वयमुच्छिनत्ति ॥ 2365 ॥

प्रतापनिधिर्भानुर्यावन्नाक्रमते नोद्गच्छति । तङ् ।

२७१४ । वेः पादविहरणे । (१. ३. ४१)
साधु विक्रमते बाजी ।

भट्टिकाव्ये—VIII. 24.

जले विक्रममाणाया हनुमान् शतयोजनम् ।
आस्थं प्रविश्य निरगादण्डभूयाप्रचेतितः ॥ 2366 ॥

विक्रममाणायाः पादाभ्यां विहरन्त्याः । विपूर्वात्क्रमेः पादविक्षेपार्थात्तङ् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1555 विचक्रमे विचचार । पूर्ववत्तु ।

भाषे—V. 9.

उद्यत्कृशानुशकलेषु खुरामिघातात्
भूमीसमायतशिःफलकाचितेषु ।
पर्यन्तवर्त्मसु विचक्रमिरे महाश्वाः
शैलस्य दर्दुरपुटानिव वादयन्तः ॥ 2367 ॥
महाश्वा विचक्रमिरे । जम्मु । तड् ।

२७१५ । प्रोपाभ्यां समर्थाभ्याम् । (१. ३. ४२)
समर्थौ तुल्यार्थौ । प्रारम्भेऽनयोस्तुल्यार्थता । प्रक्रमते उपक्रमते ।

भट्टिकाव्ये—VIII. 25.

द्रष्टुं प्रक्रममाणोऽसौ सीतामम्भोनिधेस्तटम् ।
उपाक्रंस्ताकुलं घोरैः क्रममाणैर्निशाचरैः ॥ 2368 ॥

सीतां द्रष्टुं प्रक्रममाणः आरभमाणोऽसौ हनुमानम्भोनिधेस्तट उपाक्रंस्त
क्रमितुमारब्धवान् । उभयत्राप्यात्मनेपदम् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 846. रावणस्सीता हन्तुं प्राक्रमत प्रारब्धवान् ।
असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1965. कुम्भकर्णः प्राक्रंस्त प्रस्थितः । तड् ।

भट्टिकाव्ये—XIV. 28.

रक्तपङ्के गजास्सेदुर्न प्रचक्रमिरे रथाः ।
निमज्जुस्तुरङ्गाश्च गन्तु नोत्सेहिरे भटाः ॥ 2369 ॥

रथा न प्रचक्रमिरे न गन्तुमारब्धाः । तड् ।

भाषे—IX. 43.

इति निश्चितप्रियतमागतयः
सितदीधितानुदयवस्यबलाः ।

प्रतिकर्म कर्तुमुपचक्रमिरे

समये हि सर्वमुपकारिक्तम् ॥ २३७० ॥

अबलाः प्रतिकर्म प्रसाधनं कर्तुमुपचक्रमिरे आरब्धवत्यः । तड् ।

रघुवंशे—II. 15.

सञ्चारपूतानि दिगन्तराणि

कृत्वा दिनान्ते निलयाय गन्तुम् ।

प्रचक्रमे पल्लवरागताम्रा

प्रभा पतङ्गस्य मुनेश्च धेनुः ॥ २३७१ ॥

धेनुः पतङ्गस्य प्रभा च निलयाय गन्तु प्रचक्रमे आरब्धवती । तड्

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० २१७९. उपक्रममाणः आरभमाणः । तड् ।

२७१६ । अनुपसर्गाद्वा । (१. ३. ४३)

क्रामति क्रमते ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २३६८. क्रममाणैरित्यतः सञ्चरद्भिः । विकल्पे-
मात्मनेपदम् ।

भट्टिकाव्ये—V. ३०

उत्पत्य खं दशग्रीवो मनोयायी शितास्त्रभृत् ।

समुद्रसविधावासं मारीचं प्रति चक्रमे ॥ २३७२ ॥

दशग्रीवश्चक्रमे जगाम । पूर्ववत्तड् ।

रघुवंशे—XVII. ३२.

सं पुरं पुरुहूतश्रीः कल्पद्रुममिभद्रजाम् ।

क्रममाणश्चकार द्या नागेनैरावतौजसा ॥ २३७३ ॥

सोऽतिथिः. रघुवंश्यः कुञ्जरेण क्रममाणः चरन् । वैकल्पिकमात्मनेपदम् ।

२७१७ । अपह्ववे ज्ञः । (१. ३. ४४)

तड् वा स्यात् । शतमपजानीते । अपह्ववतीत्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1687. स हनुमानात्मानं स्वस्वरूपमपजानानः
अपहुवानः । जानातेरपोपसृष्टादपह्वेऽर्थे तङ् ।

२७१८ । अकर्मकाच्च । (१. ३. ४५)

तङ् वा स्यात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1687. रात्रौ ज्ञास्ये मोक्ष्ये अनुसन्धास्यामि ।

माघे—XIX. 40.

नानाजाववजानाना सा जनौघघनौजसा ।

परानिहाऽहानिराप तान्वियाततयान्विता ॥ 2374 ॥

नानाजौ चित्रयुद्धे ओजसा अवजानाना अवज्ञां कुर्वती । तङ् ।

कुमारसम्भवे—II. 31.

एवं यदात्थ भगवन्नामृष्टं नः परैः पदम् ।

प्रत्येक विनियुक्तात्मा कथं न ज्ञास्यसि प्रभो ॥ 2375 ॥

त्वं कथं न ज्ञास्यसि न वेत्सि । वर्तमानेऽपि वचनभङ्ग्या भविष्यन्निर्देशः
प्रसिद्धः । आत्मनेपदविकल्पः ।

२७१९ । संग्रतिभ्यामनाध्याने । (१. ३. ४६)

शत सञ्जानीते । अवेक्षत इत्यर्थः । शतं प्रतिजानीते । अङ्गीकरोतीत्यर्थः ।
'संज्ञोऽन्यतरस्यां कर्मणि' (सू. 567) इति कर्मणि तृतीया वा स्यात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 329. अनिलात्मजो हनुमान् मैथिल्या सञ्जानानः
एवैति मैथिलीं जानम् । आत्मनेपदम् । कर्मणि तृतीया ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 330. अहं मायाप्रियान् सञ्जानानः पश्यन् ।
आत्मनेपदम् । कर्मणि द्वितीया ।

मट्टिकाव्ये—XIV. 64.

आदिदेश स किष्किन्धां राघवौ नेतुमङ्गदम् ।

प्रतिजज्ञे स्वयं चैव सुग्रीवो रक्षसां वधम् ॥ 2376 ॥

सुग्रीवो रक्षसां वधं प्रतिजज्ञे अहमेव व्यापादयामीति । तङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1687. प्रत्यज्ञास्त प्रतिज्ञातवान् । तड् । प्रत्यज्ञा-
सीदिति पाठे आध्यातवानित्यर्थः । 'अनाध्याने' इति निषेधात्तिप् ।

भट्टिकाव्ये—VIII. 27

सञ्जानानान् परिहरन् रावणार्थचरान्वहन् ।
लङ्कां समाविशद्रात्रौ वदमानोऽरिदुर्गमाम् ॥ 2877 ॥

सञ्जानानान् स्वपरान् परामृशतः । अनाध्याने तड् ।

अनर्धराधवे—IV. 1.

स्तोकोन्निद्रनिदाघदीधितिमहस्तन्द्रालुचन्द्रातपा-
स्तयन्ते ककुभो रथाङ्गगृहिणीगार्हस्थ्यगर्हाभिधः ।
अद्यापि स्वकुलायशाखिशिरसि स्थित्वा रुवन्तो मुहुः
तूर्णीं प्रत्यभिजानते बलिमुजो भीताः स्वयूथ्यस्वरान् ॥ 2878 ॥

प्रत्यभिजानते सम्यग्जानन्ति । अभिना प्रतेर्व्यवधानादनेन न तड् । किन्तु
कर्मव्यतीहारे तड् ।

२७२० । भासनोपसम्भाषाज्ञानयत्नविमत्युपमन्त्रणेषु वदः । (१. ३. ४७)

शास्त्रे वदते । भासमानो ब्रवीतीत्यर्थः । उपसम्भाषोपसान्वनम् । भृत्यानुप-
धदते । सान्त्वयतीत्यर्थः । ज्ञाने, शास्त्रे वदते । यत्ने, क्षेत्रे वदते । विमतौ, क्षेत्रे
विवदन्ते । उपमन्त्रणमुपच्छन्दनम् । उपवदते प्रार्थयते ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2877. वदमानो वदितुं जानानः । ज्ञाने वदे-
रात्मनेपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2888. असौ हनूमान् किञ्चिन्नोपावदिष्ट नोप-
सम्भाषितवान् । उपसान्वनवादमपि केनचिन्नाकरोदित्यर्थः । उपसम्भाषायामुपसान्वना-
पराख्यायामात्मनेपदम् । केनचिन्न उच्यवदिष्ट विवादश्च नाकरोत् । विमतौ तड् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 895. तां दमयन्तीं विबोदुमुपगता भुवः परिवृद्धा न
विवदन्ते किम् न कलहिष्यन्ते किम् ? सामीप्ये लट् । विमतावात्मनेपदम् ।

अनर्घराघवे—V. 6.

ग.—भो भो लक्ष्मण ! वैशेषिककटन्दीपण्डितो जगद्विजयमानः पर्यटामि ।
कासौ रामस्तेन सह विवदिष्ये ॥ २३७९ ॥

विवदिष्ये उद्ग्राह करिष्ये योत्स्ये च । अनेन तङ् ।

अनर्घराघवे—IV. 5.

प्रियवसतेरपयान्त्यो मिथः करन्वितकराम्बुजन्मान् ।

करजव्रणविरलस्तनपुलकममू किमपि विवदन्ते ॥ २३८० ॥

अमूः स्त्रियः विवदन्ते विवाद कुर्वन्ति । विमतौ तङ् ।

२७२१ । व्यक्तवाचां समुच्चारणे । (१. ३. ४८)

मनुष्यादीनां समुयोच्चारणे वदेरात्मनेपदं स्यात् । संप्रवदन्ते ब्राह्मणाः । नेह,
संप्रवदन्ति स्वगाः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २३३८. रावणस्य गुणान्प्रवदमानान् सम्भूय कथयतः ।
तङ् । अमिवदनव्यवहारसमर्था मनुष्यादयो व्यक्तवाचः ।

२७२२ । अनोरकर्मकात् । (१. ३. ४९)

भट्टिकाव्ये—VIII. 29.

जल्पितोत्कृष्टसङ्गीतप्रनृत्तसितवल्गितैः ।

घोषस्यान्वदिष्टेव लङ्का पूतक्रतोः पुरः ॥ २३८१ ॥

लङ्का स्वर्गस्य घोषस्य । सम्बन्धसामान्ये षष्ठी । अन्वदिष्टेव अनुचकारेव ।
अकर्मकात् ।

चम्पूरामायणे—I. 40.

आश्रुतः श्रुतवृत्तेन तेन सुन्दप्रियावधः ।

तमेवान्वदत्तस्य चापः शिञ्जारवच्छलात् ॥ २३८२ ॥

रामेण ताटकावधः आश्रुतः । तस्य चापः शिञ्जारवच्छलात्तमेवान्वदत् ।
सकर्मकात् तङ् ।

२७२३ । विभाषा विप्रलापे । (१. ३. ५०)

विप्रवदन्ते विप्रवदन्ति वा वैद्याः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १०३५. विप्रवदमानैः युगपत् परस्परविरुद्धं प्रवृत्तिः ।
तद् ।

२७२४ । अवाद्ः । (१. ३. ५१)

अवगिरते । ' गृणातिस्तु अवपूर्वो न प्रयुज्यत एव ' इति भाष्यम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १०३५. मांसशोणितमवगिरमाणैः गिलङ्घि-
गिरतेस्तौदादिकात्तद्ध ।

२७२५ । समः प्रतिज्ञाने । (१. ३. ५२)

शब्दं नित्यं सङ्गिरते । प्रतिजानीत इत्यर्थः । प्रतिज्ञाने किम् ? सङ्गिरति
प्राप्तम् ।

भट्टिकाव्ये—VIII, ४१.

यथार्थं सङ्गिरन्ते स्म गोष्ठीषु स्वामिनो गुणान् ।

पानशौण्डाः पथः क्षीवा वृन्दैरुदचरन्त च ॥ २३४३ ॥

राक्षसाः पिशाचाश्च गोष्ठीषु स्वामिनो गुणान् सङ्गिरन्ते स्म प्रतिजानते
स्म । तद्ध ।

भट्टिकाव्ये—III, ४.

वसूनि देशाश्च निर्वर्तयिष्यन्

ग्रामं नृपस्सङ्गिरमाण एव ।

तयावज्ज्ञे भरताभिषेको

विषादशङ्कुश्च मत्तौ निचरन्ते ॥ २३४४ ॥

तृषो ग्रामं वत्सगमनानिर्वर्तयिष्यन् वसूनि देशाश्च सङ्गिरमाण एव देवि
एतानि ते दास्यामीति प्रतिजानान एव । गिरतेस्तौदादिकात् तद्धि लटः शानच् ।

असुरसमरवेलाजातवाधावसाने

वरयुगमदिशस्त्वं प्रीतिपूर्वं यया मे ।

अशिथिलगुणबन्धास्सत्यसन्धा नरेन्द्रा

जललिपिरिति कामं सङ्गिरन्तां गिरं ताम् ॥ २३८५ ॥

सङ्गिरन्ताम् । लोट् ।

२७२६ । उदश्चरः सकर्मकात् । (१. ३. ५३)

धर्ममुच्चरते । उलङ्घय गच्छतीत्यर्थः । सकर्मकात्किम् ? बाष्पमुच्चरति । उपरिष्ठा-
दुच्छतीत्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २३८३. राक्षसाः पिशाचाश्च वृन्दैः सङ्घृष्टः पथो
मार्गान् उदचरन्त उलङ्घय चरन्ति स्म । उत्पथप्रवृत्तास्सञ्चेरुत्यर्थः । तङ् ।

माघे—XVII. ५२.

अथोच्चकैर्जरठकपोतकन्धरा-

तनूरुहप्रकरविपाण्डुरद्युति ।

बलैश्चलच्चरणविधूतमुच्चल-

द्धनावलीरुदचरत क्षमारजः ॥ २३८६ ॥

क्षमारजः कर्तृ । घनावली. कर्म । उदचरत । तङ् ।

अनर्घराघवे—II. ४.

प्राचीविभ्रमकर्णिकाकमलिनीसंवर्तिकास्संप्रति

द्वे तिस्रो रमणीयमम्बरमणेर्द्यामुच्चरन्ते रुचः ।

सूक्ष्मोच्छ्वासमपीदमुत्सुकतया संभूय कोषाद्बहिः

निष्क्रामद्भ्रमरौघसम्भ्रमभराद्भोजमुज्जृम्भते ॥ २३८७ ॥

अम्बरमणेर्द्वे तिस्रो रुचो द्यामुच्चरन्ते ।

नैषधे—V. ४८.

यो मघोनि दिवमुच्चरमाणे

रम्भया मलिनिमालमलम्भि ।

वर्ण एव स खल्वज्ज्वलदस्याः

शान्तमन्तरमभाषत भङ्ग्या ॥ २३८८ ॥

मघोनि दिवमुच्चरमाणे सति उत्पतति सति । तङ् ।

माघे—XV. ५३.

प्रतिघः कुतोऽपि समुपेत्य नरपतिगणं समाश्रयत् ।

यामि हरणजनितानुशयस्समुदाचचार निज एव रुक्मिणः ॥२३८९॥

समुदाचचार समुद्दिदीपे । उदः आढा व्यवहितत्वात् अकर्मकत्वाच्च न तङ् ।

रघुवंशे—XVI. ८७.

तस्याः स्पृष्टे मनुजपतिना साहचर्याय हस्ते

माङ्गल्योर्णावलयिनि पुरः पावकस्योच्छिखस्य ।

दिव्यस्तूर्यध्वनिरुदचरद्यश्ववानो दिगन्तान्

गन्धोदग्रं तदनु ववृषुः पुष्पमाश्चर्यमेघाः ॥ २३९० ॥

तूर्यध्वनिरुदचरत् उत्थितः । अकर्मकात्परस्मैपदम् ।

२७२७ । समस्तृतीयायुक्तात् । (१. ३. ५४)

रथेन सञ्चरते ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३३३. अन्ये यानैः वाहनैस्समचरन्त सञ्चरितवन्तः ।
सम्पूर्वाच्चरेस्तङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २०९६ स इन्मूमान् १६६सां हर्म्येषु समचारीत्
सञ्चचार । अतृतीयायोगान्न तङ् ।

रघुवंशे—XIII. १९.

कचित्पथा सञ्चरते सुराणां

कचिद्धनानां पततां कचिच्च ।

यथाविधौ मे मनसोऽभिलाषः

प्रवर्तते पश्य तथा विमानम् ॥ 2891 ॥

विमानं कचित्सुराणां कचिद्धनानां कचित्पतता पथा सञ्चरते । पथेति तृतीया-
योगाच्चेरेतद् ।

माधे—X. 7.

स्वादनेन सुतनोरविचारा-

दोष्ठतस्समचरिष्ट रसोऽल्ल ।

अन्यमन्यदिव यन्मधु यूनः

स्वादुमिष्टमतनिष्ट तदेव ॥ 2892 ॥

सुतनोः कर्ष्या स्वादनेन आस्वादनेन । तृतीया । ओष्ठतः ओष्ठात् । रसोऽल्ल
मधुनि अविचारादसशयात्समचरिष्ट सङ्क्रान्तः । सम्पूर्वाच्चेरेतद् । तद् ।

नैषधे—VI. 57.

पद्भ्यां नृपस्सञ्चरमाण एष

चिरं परिभ्रम्य कथं कथञ्चित् ।

विदर्भराजप्रभवानिवासं

प्रासादमभ्रङ्कषमाससाद ॥ 2893 ॥

एष नृपः पद्भ्यां सञ्चरमाणो गच्छन् । तद् ।

चम्पूरामायणे—I. 21.

ग.—सोऽयं कदाचित् क्रीडाधराधरमारुह्य सावरोधवधूजनश्चरणाभ्यां सञ्चरेत्
चेत् आगमिष्यत्यग इति अनाविष्कृतातपो भयेन भगवान् सहस्रमानुरपि सङ्कुचित-
मानुरेव तत्सानूनि नूनं संश्रयते ॥ 2894 ॥

रावणश्चरणाभ्यां सञ्चरेत् चेत् । तद् ।

असिञ्चेव ग्रन्थे ग० 479. सुपथा सञ्चरमाणाः । तद् ।

चम्पूभारते—IV. 70.

ग.—तदानीमेव रजतगिरिशिखरान्निर्गच्छन्तौ किमेतदिति सांशयिकैरपि तदनु-
सरणोचितवेषरचनानुकूलैः प्रमथकुलैः परिवार्यमाणौ समुच्चलितलाङ्गलमितस्ततो धावद्भिः
दूरचारश्रमविदारितवदनलम्बमानरसनाग्रनिपातिनीभिः सृणिकाकाणिकाभिः वनपद्धतिं
शुद्धतरां कुर्वद्भिः दृढतरश्चसितकम्पमानावयवैः तेषु तेषु वनगुल्मेषु श्वापदानन्विष्यान्विष्य
हुङ्कारमाचरद्भिः विश्वनिगमविश्वकद्रुभिरविमुच्यमानपार्श्वभागौ दीपकमृगायमाणनिजहरिण-
शावकपार्ष्णिभागानुधाविनौ भाविनि पदे पदे वनदेवताभिरर्प्यमाणसुरतरुप्रसवास्तरणेन
प्रशमिततुहिनजडिमोद्वेगेन हिमवतः कटकपथेन सविलासं सञ्चरमाणौ कावेतौ
कदाचिदप्यदृष्टपूर्वौ वनमस्सदीयमाक्रमेते इति रोषकषायिततया निवारयितुकामैरपि
तेजोविशेषेण प्रतिहतोत्साहैरन्यैः शबरयुवभिः केवलमवलोक्यमानौ जटावल्लरीमूलपल्लव-
मुकुलीभवदङ्गलिभिः तपस्विपुङ्गवैर्नभसि विमानवेगं निरुध्य हर्षाश्रुभिर्मरुद्भिश्चाभिवर्ष्यमाण-
जयशब्दौ तौ जगदादिमौ दम्पती सनियममुपासीनस्य शुनासीरसुतस्य तपोवनसीमानं
शनैः शनैः आसीदताम् ॥ 2895 ॥

कटकपथेन सविलासं सञ्चरमाणौ । तड् ।

चम्पूभारते—XI. 41.

तत्र तत्र युधि सञ्चरमाणः शल्यसारथिमता स रथेन ।
चूषितारिमदवारितयासौ सूर्यसूनुरपि चण्डकरोऽभूत् ॥ 2896 ॥

रथेन सञ्चरमाणः ।

चम्पूभारते—VIII. 71.

कमनीययशोभरे तनूजे कवचोत्कर्तनकर्कशाङ्गकेऽपि ।
नलिनामृदुलं नरेन्द्रपत्न्या नयनं तत्र चिरेण सञ्चचार ॥ 2897 ॥

नरेन्द्रपत्न्या नयनं तत्र कर्णे चिरेण सञ्चचार । न तड् ।

२७२८ । दाणश्च सा चेच्चतुर्थ्यर्थे । (१. ३. ५५)

सम्पूर्वादाणस्तृतीयान्तेन युक्तादुक्तं स्यात्, सा च तृतीया चेच्चतुर्थ्यर्थे । दास्या संयच्छते । व्यवहितेऽपि, दास्या संप्रयच्छते । 'अशिष्ट' (वा. 5040 सू. 568.) इति तृतीया ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३३३ अन्ये शुभं पुष्पफलं बन्दीभिः संग्रायच्छन्त । बन्दीकृताभ्यः स्त्रीभ्यो ददुरित्यर्थः । दाण् दाने इति धातोः 'पात्रा' (सू. 2३60) इति यच्छादेशः । अनेनात्मनैपदम् । 'अशिष्ट' (वा. 5040. सू. 568) इति वचनात् चतुर्थ्यर्थे तृतीया ।

२७२९ । उपाद्यमः स्वकरणे । (१. ३. ५६.)

स्वकरणं स्वीकारः । भार्यामुपयच्छते ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३48. काश्चिकान्ताः आसर्वं कोपात् नोपायंसत न स्वीचक्रुः । अनेन पाणिग्रहणे विधानेऽपि अत्र स्वीकरणमात्रे तद्व्ययोगश्चिन्त्यः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1959. दशाननः सीतां मोपायंस्त न स्वीकरोतु । तद्ध ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो 50. सौमित्रे मामुपायंस्थाः । उपयच्छस्वेत्यर्थः । तद्ध ।

भट्टिकान्ये—IV. 28.

ततो वावृत्यमानासौ रामशालां न्यविक्षत ।

मामुपायंस्त रामेति वदन्ती सादरं वचः ॥ 2३98 ॥

असौ राक्षसी वावृत्यमाना रामं वृण्वाना । वरिष्यन्ती सतीत्यर्थः । वर्तमान-सामीप्ये वर्तमानवत्प्रत्ययः । वावृतु वरणे इति धातोः, दैवादिकाल्लटः कर्तरि शानच् । हे राम मामुपायंस्त परिणयतु भवान् । शेषत्वविवक्षायां प्रथमपुरुषः । अनेन तद्ध ।

माधे—XV. 27.

अगति श्रिया विरहितोऽपि

यदुदधिसुतामुपायथाः ।

ज्ञातिजनजन्तिनामपदां

त्वमतश्चित्रपतिरिति प्रथामगाः ॥ २३९९ ॥

त्वमुदधिसुतामुपायथा विवाहमकरोः । तड् ।

रघुर्वंशे—XIV. ४७.

सीतां हित्वा दशमुखरिपुर्नोपयेमे यदन्या

तस्या एव प्रतिकृतिसखो यत्कतूनजहार ।

वृत्तान्तेन श्रवणविषयप्रापिणा तेन भर्तुः

सा दुर्वारं कथमपि परित्यागदुःखं विषेहे ॥ २४०० ॥

रामः सीतां हित्वा अन्यां नोपयेमे न परिणीतवान् । तड् ।

२७३०. । विभाषोपयमने । (१. २. १६)

यमः सिच् किट्वा स्याद्विवाहे । रामः सीतामुपायत उपायंस्त वा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५०. सौमित्रे मामुपायंस्थाः । सिचः किट्भावपक्षः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २३९८. मामुपायंस्त रामः । पूर्ववत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९५९. दशाननः सीता मोपायंस्त न स्वीकरोतु ।
पूर्ववत् ।

२७३१ । ज्ञाश्रुस्मृदृशां सनः (१. ३. ५७)

सन्नन्तानामेषां प्राग्बत् । धर्मं जिज्ञासते । शुश्रूषते । सुस्मृषते । दिदृक्षते ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४४८. प्रेम जिज्ञासमानाभ्यः शार्तु इच्छन्तीभ्यः ।

अनन्तिः सन्नन्तादालम्बनेपदम् ।

भट्टिकाव्ये—VIII. ४४.

प्रादिदृक्षत नो नृत्तं नाशुश्रूषत गायनान् ।

रामं सुस्मृषमाणोऽसौ कर्मिर्विरहदुःखितम् ॥ २४०१ ॥

रामं सुस्मूर्षमाणः स्मर्तुमिच्छन् । स्मरतेः सन्नन्ताल्लटः शानच् । कपिः
कुत्रापि नृत्तं नो प्रादिदृक्षत प्रदृष्टु नैच्छन् । गायनान् नाशुश्रूषत श्रोतु नैच्छन् ।
दृशेः शृणोतेश्च सन्नन्तात्तडि लुङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १०७२. जनकोऽस्य रामस्य बाहोर्बलं जिज्ञासमानो
ज्ञातुमिच्छन् । जानाते. सन्नन्तात्तडि लटः शानच् ।

चम्पूरामायणे—I. ८८.

ग—तां कैतवेन शुश्रूषमाणः शतधारपाणिः पादकलितकचकलापामापन्न-
निद्रां अपवित्रेति निर्वर्ण्यवगाहिततदीयजठरः सप्तधा गर्भं निर्भिद्य निर्जगाम ॥२४०२॥

शुश्रूषमाणः । शृणोतेः सन्नन्ताल्लटः शानच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३३९. दिदृक्षमाणः द्रष्टुमिच्छन् । दृशेः सन्नन्ता-
दात्मनेपदम् । शानच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३७७. चतुर्थमप्याश्रमं अस्यार्जुनस्य साधनीभूय तां
सुभद्रां दिदृक्षते स द्रष्टुमैच्छत् । दृशेः सन्नन्ताल्लटः ।

२७३२ । नानोर्ज्ञः । (१. ३. ५८)

पुत्रमनुजिज्ञासति । पूर्वसूत्रस्यैवायं निषेधः ।

भट्टिकाव्ये—VIII. ३५.

अनुजिज्ञासता तस्मै लङ्कादर्शनमिन्दुना ।

तमोऽपहविमुक्तांशु पूर्वस्यां दिश्युदैयत ॥ २४०३ ॥

तस्मै हनूमते लङ्कादर्शनं अनुजिज्ञासता अनुज्ञातुमिच्छतेव । जानातेः
सन्नन्ताल्लटः शत्रादेशः । अनुपूर्वस्य सन्नन्तस्यात्मनेपदप्रतिषेधः ।

२७३३ । प्रत्याङ्भ्यां श्रुवः (१. ३. ५९)

आभ्यां सन्नन्ताच्छ्रुव उक्तं न स्यात् । प्रतिशुश्रूषति । आशुश्रूषति । कर्म प्रवचनीयात्स्यादेव । देवदत्तं प्रतिशुश्रूषते ।

अनर्घराघवे—V. ३५

ग—वत्स गुह ! न तावत्प्रकाशमेव प्रतिशुश्रूषति मे हृदयम् ॥ २४०४ ॥

प्रतिशुश्रूषति अङ्गीकारमिच्छति । 'ज्ञाश्रु' (सू. २७३१) इति प्राप्तस्य तद्धः अनेन प्रतिषेधः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३७३. राघवस्तस्मै विभीषणाय । 'प्रत्याङ्भ्यां श्रुवः पूर्वस्य कर्ता' (सू. ५७८) इति चतुर्थी । निशाचरैर्धर्म्यं प्रतिशुश्रूषाव प्रतिज्ञातवान् । प्रतिपूर्वाच्छृणोतेर्लिट् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २०९६. स हनूमान् मैथिल्या वार्ता वृत्तान्तमाशुश्रूषन् समन्ताच्छ्रोतुमिच्छन् । आङ्पूर्वाच्छृणोते. सन्नन्तात् लट्ः शत्रादेशः । अनेनात्मनेपद-प्रतिषेधः ।

२७३४ । पूर्ववत्सनः । (१. ३. ६२)

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९६२. क्षपाकरे चन्द्रे वियन्मध्यमध्यासिसिषमाणे अध्यासितुमिच्छति । 'अधिशीङ्' (सू. ५४२) इति कर्मत्वम् । आस उपवेशने आत्मनेपदम् । सन्नन्तादपि पूर्ववदात्मनेपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६६. सीतां वयं लिप्सामहे लब्धुमिच्छामः । लभे-रात्मनेपदात् सनि तदन्ताल्लट् । पूर्ववदात्मनेपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १५१७. सैनिका व्यजिगीषन्त विजेतुमैच्छन् । जि जये परस्मैपदम् । 'विपराम्भ्यां जेः' (सू. २६८५) इति तद्ध् । विजयते । सनि पूर्ववदात्मनेपदम् । विजिगीषते ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २३५२. बराहः समराय समाजुहूषमाण इव समाहातु-मिच्छन्निव । समाह्वयतेः सन्नन्ताच्छानच् । 'स्पर्धायामाङ्' (सू. २७०४) इति तद्ध् । ततः सन्नन्तादपि पूर्ववत्तद्ध् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २२४३. विजिगीषते विजेतुमिच्छति । विपूर्वाज्जयते-
रात्मनेपदात्सन्नन्ताल्लट् ।

२७३५ । प्रोपाभ्यां युजेरयज्ञपात्रेषु । (१. ३. ६४)

प्रयुङ्क्ते । उपयुङ्क्ते ।

वा० । स्वराद्यन्तोपसर्गादिति वक्तव्यम् । (१४९.)

उद्युङ्क्ते । नियुङ्क्ते ।

भट्टिकाव्ये—VIII. ४९.

इन्दु चषकसंक्रान्तमुपायुङ्क्त यथामृतम् ।

प्रयुञ्जानः प्रिया वाच. समज्यानुरतो जनः ॥ २४०५ ॥

जनः कामिजनः प्रिया वाचश्चाटूक्तीः प्रयुञ्जानो ब्रुवाणः सन् चषके
संक्रान्तमिन्दुममृतं यथामृतमिव उपायुङ्क्त उपयुक्तवान् । पीतवानिवेत्युत्प्रेक्षा ।
उभयत्रापि तङ् ।

भट्टिकाव्ये—III. ५१.

अरण्ययाने सुकरे पिता मा

प्रायुङ्क्त राज्ये वत दुष्करे त्वाम् ।

मा गाः शुच धीर भर वदामु-

माभाषि रामेण वचः कनीयान् ॥ २४०६ ॥

पिता मां सुकरे अरण्ययाने त्वां दुष्करे राज्ये प्रायुङ्क्त नियुक्तवान् । तङ् ।

रघुवंशे—VIII. २१.

पणबन्धमुखान्गुणानजः

षडुपायुङ्क्त समीक्ष्य तत्फलम् ।

रघुरप्यजयदुणत्रयं

प्रकृतिस्थं समलोष्टकाञ्चनः ॥ २४०७ ॥

अजः षड्गुणान् तत्फलं समीक्ष्य उपायुङ्क्त । फलिष्यन्तमेव गुणं प्रायुङ्क्तेत्यर्थः ।
तद् ।

अनर्धराधवे—II. 19.

तपःकृशतरैरङ्गैः सष्टुमाकारितैरिव ।
सायंप्रातरमी पुण्यमभिहोत प्रयुञ्जते ॥ 2408 ॥

प्रयुञ्जते कुर्वते । तद् ।

अनर्धराधवे—II. 16.

इत्यमेतन्महातीर्थमध्यासीना द्विजातयः ।
अकृतोभयसंचाराः षट्कर्माणि प्रयुञ्जते ॥ 2409 ॥

२७३६ । समः क्षुण्वः । (१. ३. ६५)

संक्षुण्वते शस्त्रम् ।

महिकान्ये—VIII. 40.

संक्षुण्वान् इवोत्कृष्टाग्रपाशुङ्क्त सुरामृतम् ।
ज्योत्स्नया विगढन्मानस्तर्हणो रक्षसां गणः ॥ 2410 ॥

रक्षसां गणः उत्कृष्टामन्योन्यरागं संक्षुण्वान् इव उत्तेजयन्निव । तद् ।

महिकान्ये—XVII. 55.

समक्षुण्वन्त शस्त्राणि प्रायुजन्त्वङ्गसंहतीः ।
गजादीनि समारोहन् प्रातिष्ठन्ताश्च सत्वरः ॥ 2411 ॥

योद्धारः शस्त्राणि समक्षुण्वन्त । क्षु तेजने इत्यस्मात् संपूर्वात्तद् ।

अनर्धराधवे—IV. 18.

आजन्मब्रह्मचारी पृथुलभुजशिलास्तम्भविभ्राजमान-
ज्याघातश्रेणिसंज्ञान्तरितवसुमतीचक्रजैत्रप्रशस्तिः ।

स रामः पृथिवीमेव बुभुजे भुक्तवान् ।

रघुवंशे—XVIII. 8.

पौत्र. कुशस्यापि कुशेशयाक्षः

ससागरा सागरधीरचेताः ।

एकातपत्ता भुवमेकवीरः

पुराणलादीर्घभुजो बुभोज ॥ 2416 ॥

कुशस्य पौत्रो निषधोऽपि भुवं बुभोज पालयामास । अनवन इति निषेधा
दवनार्थे परस्मैपदम् ।

रघुवंशे—III 4.

दिवं मरुत्वानिव भोक्ष्यते भुवं

दिगन्तविश्रान्तरथो हि तत्सुतः ।

अतोऽमिलाषे प्रथमं तथाविधे

मनो बबन्धान्यरसान् विलङ्घ्य सा ॥ 2417 ॥

तत्सुतो रघुर्मरुत्वान् दिवमिव भुव भोक्ष्यते उपभोक्ष्यते । तद् ।

अनर्घराघवे—III. 40.

मघोनस्तद्धोर कुलिशमलसीकृत्य समरे

भुनक्ति स्वाराज्यं त्रिभुवनमटोऽयं दशमुखः ।

श्रियो नानास्थानभ्रमणरमणीयां चपलता

मवच्छिद्य स्वस्मिन्नपि भुजवने पूरयति यः ॥ 2418 ॥

अयं दशमुखः स्वाराज्यं स्वर्गं भुनक्ति अवति । न तद् ।

२७३८ । णेरणौ यत्कर्म णौ चेत्स कर्तानाध्याने । (१. ३. -६७)

प्यन्तादात्मनेपदं स्यादणौ या क्रिया सैव चेप्प्यन्तेनोच्यते । अणौ यत्कर्मकारकं
स चेप्पणौ कर्ता स्यात्, न त्वाध्याने ।

भाषि—XII. ५.

उत्क्षिप्तगात्रः स विडम्बयन्नभः

समुत्पतिष्यन्तमगेन्द्रमुच्चकैः ।

धाकुञ्चितप्रोहनिरूपितक्रम

करेणुरारोह्यते निर्वादिनम् ॥ 2419 ॥

करेणुनिर्वादिनं आरोह्यते स । स्वयमेव स्वात्मन्यारोपयत इत्यर्थः । रुहे-
र्गत्यर्थत्वात् 'गभिञ्जुद्धि' (सू. ५४०) इत्यादिना अणिकर्तुर्निर्वादिनः कर्मत्वम् ।
अत्र कर्त्रभिप्राये 'णिचश्च' (सू. २५६५) इत्यात्मनेपदे सिद्धेऽपि अकर्त्रभिप्राये
अनेन तङ् । अणिकर्मणः करेणोरेवात्र ष्यन्ते कर्तृत्वात् । तस्यैव चार्थात्कर्मत्वात्
इति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २६६. स दुर्योधनः अनुजीविनो भृत्यान् सखीनिव
दर्शयते । सुहृदः बन्धुभिः समानमानान् दर्शयते । बन्धुतां कृनाधिपत्यामिव
दर्शयते । पश्यन्ति भृत्या राजानम् । दर्शयते भृत्यान् राजा । इह त्वण्यन्तावस्थायां
कर्तृणां भृत्यानां पौ कर्मत्वमिति भवत्येवात्मनेपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २६५. गृहेऽपि स्वां वनिता हीनिमीलि वदनं कथ
दर्शयिताहे दर्शयिष्यामि । तङ् ।

भट्टिकान्ये — VIII. ४१.

मध्वपाययत स्वच्छं सोत्पल दयितान्तिके ।

आत्मानं सुरताभोगविस्तम्भोत्पादन मुहु. ॥ 2420 ॥

मधु मधं कर्तुं, मुहुरात्मानं अपाययत । दयितकर्तृक स्वकर्मकं पानं मधु
दयितैः स्वयमेवाकारयदित्यर्थः । पिबतेर्ण्यन्तात् लङ् । अणिकर्मणः कर्तृत्वकर्मत्वोभय-
विद्वक्षायां अकर्त्रभिप्राये अनेन तङ् ।

२७३९ । गृध्रिवंच्योः प्रलम्भने । (१. ३. ६९)

प्रतारणेऽर्थे ष्यन्ताभ्यामाभ्या प्राप्तवत् । माणवकं गर्धयते वंचयते वा ।

भट्टिकान्ये—VIII. 48.

सीतां दिदृक्षुः प्रच्छन्नः सोऽगर्धयत राक्षसान् ।

अवञ्चयत मायाश्च स्वमायाभिर्नरद्विषाम् ॥ 2421 ॥

स हनूमान् राक्षसानगर्धयत विप्रलब्धवान् । नरद्विषां मायाश्च स्वमायाभिः
अवञ्चयत वञ्चितवान् । उभयत्रापि तड् ।

भट्टिकान्ये—XV. 15.

मूर्खास्त्वामाववञ्चन्त ये विप्रहमचीकरन् ।

अभाणीन्मास्यवान् युक्तमक्षेप्यास्त्व न तन्मदात् ॥ 2422 ॥

मूर्खास्त्वामाववञ्चन्त विप्रलब्धवन्तः । वञ्चु प्रलम्भने । ण्यन्तस्य अनेन तडि
चडि रूपम् ।

२७४० । मिथ्योपपदात्कुञ्जोऽभ्यासे । (१. ३. ७१)

णेः इत्येव । पदं मिथ्या कारयते । स्वरादिदुष्टमसकृदुच्चारयतीत्यर्थः । मिथ्योप-
पदात्किम् । पदं सुष्ठु कारयति । अभ्यासे किम् । सकृत्पदं मिथ्या कारयति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2158. तस्य हनूमतो राक्षसेश्वरो रावणश्चारैर्नग-
ररक्षिजनैर्घोषणामन्तः ज्ञात्वा सद्यो मारयत इत्येवंरूपां डिण्डिमवाद्यपूर्विकामाघोषणां
पुनःपुनर्मिथ्या कारयते अर्थशून्यमेव अभ्यासेनाश्रुत्या कारयतीत्यर्थः । कुञ्जो ण्यन्तात्तड् ।

२७४१ । अपाद्वदः । (१. ३. ७३)

भ्यायमपवदते । कर्त्रेभिप्राय इत्येव ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 868. नृभ्योऽपवदमानस्य मनुष्येभ्यो द्रुक्षतः । अनेन
तड् । ' कृषदुह ' (सू. 875) इत्यादिनाः संप्रदानत्वाच्चतुर्थी ।

माघे—XVII. 19.

परानमी यदपवदन्त आत्मनः

स्तुवन्ति च स्थितिरसतामसाविति ।

निनाय नो विकृतिमविस्मितः स्मितं

मुखं शरच्छशधरमुग्धमुद्भवः ॥ 2423 ॥

अमी खलाः परानन्यान् अपवदन्ते निन्दन्ति । अनेनात्मनेपदम् ।

अनर्घराघवे—IV. 53.

नृपानप्रत्यक्षान् किमपवदसे नन्वयमवह

शिशुकीडाभमतिपुरहरधन्वा तव पुरः ।

अहङ्कारकूर्जुनभुजवनवधनकला-

निसृष्टार्थो बाहुः कथय कतरस्ते प्रहरतु ॥ 2424 ॥

अपवदसे निन्दसि । तद्ध ।

२७४२ । समुदाङ्ग्यो यमोऽग्रन्थे । (१. ३. ७५)

ग्रीहीन् संयच्छते । भारमुद्यच्छते । वस्त्रमायच्छते । अग्रन्थे किम् । उद्यच्छति वेदम् । अविगन्तुमुद्यमं करोतीत्यर्थः । कर्मभिप्राय इत्येव ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2880. श्रियमायच्छमानाभिः स्त्रीकुर्वाणाभिः । आङ्पूर्वाद्यच्छतेः सकर्मकात् अनेन तद्ध ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 881. व्यायच्छमानयोर्व्याप्रियमाणयोः । यमेराङ्पूर्वादकर्मकात् 'आङो यमहनः' (सू. 2०95) इति तद्ध । बाणमार्यसीत् उपसहृतवान् । यमेराङ्पूर्वादकर्मभिप्रायत्वात् अनेन न तद्ध । सकर्मकत्वात् 'आङो यमहनः' (सू. 2695) इति न तद्ध ।

भट्टिकाव्ये—VIII. 47.

नित्यमुद्यच्छमानाभिः स्वरसभोगकर्मसु ।

जानानाभिरकं लीलाकलिकिञ्चितविभ्रमान् ॥ 2425 ॥

कामक्रीडासु नित्यमुद्यच्छमानाभिरुद्युजानाभिः । अस्य सकर्मकाधिकारत्वात् इह यमेरकर्मकत्वादात्मनेपदं चिन्त्यम् ।

भट्टिकाव्ये—XVII. 92

अष्टघण्टां महाशक्तिं उदयच्छन्महत्तराम् ।

रामानुज तयाविध्यत्स महीं व्यसुराश्रयत् ॥ 2426 ॥

महाशक्तिमुदयच्छत् उद्यतवान् । अनेन तद् न भवति अकर्त्रमिप्रायत्वात् ।

रघुवंशे—XVI. 29.

उद्यच्छमाना गमनाय पश्चा-

त्पुरोन्विशे पथि च व्रजन्ती ।

सा यत्न सेना ददृशे नृपस्य

तत्रैव सामग्र्यमतिं चकार ॥ 2427 ॥

उद्यच्छमाना उद्योगं कुर्वती । पूर्ववच्चिन्त्यम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३४८. आसवमुदायंसत्^१ । उदात्पूर्वस्य यम आदा-
नार्थत्वम् ।

भट्टिकाव्ये—IX. 50.

मा न सावीर्महास्त्राणि मा न धावीररिं रणे ।

वानरं मा न संयंसीर्निज तूर्णमशङ्कितः ॥ 2428 ॥

वानरं मा न संयंसीः मा न वधीः । तद् ।

२७४३ । अनुपसर्गाज्ज्ञः । (१. ३. ७६)

गां जानीते । अनुपसर्गात्किम् । स्वर्गं लोकं न प्रजानाति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2425. विभ्रमान् जानानामिः । कर्त्रमिप्राये तद् ।

1. सु. पु उदायसत् इति पाठ ।

भट्टिकाव्ये—I. 28.

क्रुध्यन् कुलं धक्ष्यति विप्रवह्निः

यास्यन् सुतस्तप्स्यति मां समन्युम् ।

इत्थं नृपः पूर्वमवाल्लोके

ततोऽनुजज्ञे गमनं सुतस्य ॥ 2429 ॥

सुतस्य गमनमनुजज्ञे अनुज्ञातम् । नृपेणेति विभक्तिविपरिणामेन योज्यम् ।
कर्मणि लिट् । ज्ञा अवबोधन इति परस्मैपदित्वात् । न च अनुपूर्वादस्मादात्मनेपदं
बिहितम् ।

चम्पूरामायणे—III. 26.

ग—एतदाकर्ण्य विदीर्णहृदया हृदयदयितपेष्णा कर्तव्याकर्तव्यमजानाना
जानकी जानीहि आतरमिति सौमित्रिमादिदेश ॥ 2430 ॥

कर्तव्याकर्तव्यमजानाना । तडि लिटः शानच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 960. जानकीजानिरिति जानीहि जनमिमम् । ज्ञा
अवबोधने । परस्मैपदम् । लोट् ।

२७४४ । विभाषोपपदेन प्रतीयमाने । (१. ३. ७७)

वा तड् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1061. झषध्वजः कामः स्व कर्म कारयन् स्वयोजनं
रतिकृत्य कामिजनैः कारयन् । मदविमोहितान् यून. स्वार्थं रतिकर्म कारयमाणाभिः ।
'हृकोरन्यतरस्याम्' (सू. 541) इति विकल्पात् अणिकर्तुः कर्मत्वम् । स्वशब्देन
कर्त्रेभिप्रायत्वस्य प्रतीयमानत्वात् अनेनोभयत्रापि विकल्पादात्मनेपदम् ।

भट्टिकाव्ये—VIII. 49.

कान्तिं स्वां वहमानाभिः यजन्तीभिः स्वविग्रहान् ।

नेत्रैरिव पिबन्तीभिः पश्यता चित्तसंहतीः ॥ 2431 ॥

स्वां कान्तिं वहमानाभिः । वहन्तीभिः स्वविग्रहान् । यजन्तीभिः
पूजयन्तीभिः । परिष्कुर्वन्तीभिरित्यर्थः । विकल्पात्तड् ।

॥ इति आत्मनेपदप्रकरणम् ॥

* — ०५० —

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ अथ परस्मैपदप्रकरणम् ॥

— .० —

शेषात्कर्तरि परस्मैपदम् । (सू. 2159)

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2431. पश्यतां चित्तसंहतीः पिबन्तीभिरिव
गृह्णन्तीभिरिव । शेषात्कर्तरि परस्मैपदम् ।

२७४५ । अनुपराभ्यां कृजः । (१. ३. ७९)

करोतेः परस्मैपदम् ।

भट्टिकाव्ये—VIII. 50.

तद्धनुमान् पराकुर्वन् अगमत्पुष्पकं प्रति ।

विमानं मन्दरस्याद्रेरनुकुर्वदिव श्रियम् ॥ 2432 ॥

हनुमान् तद्रावणगृहं पराकुर्वन् परिहरन् मन्दराद्रेः श्रियमनुकुर्वत् विहम्बयदिव
स्थित पुष्पकम् । उभयत्रापि करोतेः परस्मैपदम् ।

माधे—VI. 48.

मुखसरोजरुचं मदपाटलां

अनुचकार चकोरदृशा यतः ।

धृतनवातपमुत्सुकतामतो

न कमल कमलम्भयदम्भसि ॥ 2433 ॥

धृतनवातप अम्भसि कमलं मदपाटलां चकोरदृशां मुखसरोजरुचं अनुचकार ।
अनेन परस्मैपदम् ।

२७४६ । अभिप्रत्यतिभ्यः क्षिपः । (१. ३. ८०)

अभिक्षिपति ।

भट्टिकाव्ये—VIII. 51.

तस्मिन्कैलाससंकाशे शिरःशृङ्ग भुजद्रुमम् ।
अभिक्षिपन्तमैक्षिष्ट रावणं पर्वतश्रियम् ॥ 2484 ॥

विमाने पर्वतश्रियमभिक्षिपन्तमभिभवन्तम् । पर्वतकल्पमित्यर्थः । परस्मैपदम् ।

२७४७ । प्राद्वहः । (१. ३. ८१)

प्रवहति ।

भट्टिकाव्ये—VIII. 52.

प्रवहन्त मदामोदं सुप्त परिजनान्वितम् ।
मघोने परिमृष्यन्तमारमन्तं पर सरे ॥ 2485 ॥

मदामोदं कस्तूरीपरिमलं प्रवहन्तम् । प्रकिरन्तमित्यर्थः ।

२७४८ । परेर्मृषः । (१. ३. ८२)

परिमृष्यति । भौवादिकस्य तु परिमर्षति । इह परेरिति विभज्य वहेरपीति
केचित् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2485 मघोने इन्द्राय परिमृष्यन्तमसूयन्तम् ।
अनेन परस्मैपदम् ।

२७४९ । व्याड्परिभ्यो रमः । (१. ३. ८३)

विरमति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2485. सरे कामे आरमन्तमासजन्तम् ।
अनेन परस्मैपदम् ।

भट्टिकाव्ये—VIII. 53.

व्यरमतप्रथनावसमात्परित्रस्तः सहस्रदृक् ।
क्षणं पर्यरमत्तस्य दर्शने मारुतात्मजः ॥ 2486 ॥

सहस्राक्ष प्रथनाञ्चरमत् । व्यरसीत् । 'जुगुप्साविराम' (वा. 1079. सू. 587) इत्यादिना अपादानत्वम् । रावणदर्शने मारुतात्मजः क्षणं पर्यरमत् अभिरतोऽभूत् । उभयत्रापि परस्मैपदम् । 'यमरम' (सू. 2877.) इति सगिटौ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1037. ते जना आरेमुः आक्रीडन् । परस्मैपदम् ।
अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 653. माधवो हरिः विरराम तूष्णीमास । परस्मैपदम् ।
अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 405. देवि ! आग्रहाद्विरम । पञ्चमी । परस्मैपदम् ।
अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1563. आपदः विरमन्ति । परस्मैपदम् ।

कुमारसंभवे—III. 58.

भविष्यतः पत्युरुमा च शम्भोः

समाससाद प्रतिहारभूमिम् ।

योगात्स चान्तः परमात्मसंज्ञं

दृष्ट्वा पर ज्योतिरुपारराम ॥ 2437 ॥

उपारराम उपरतः । परस्मैपदम् ।

२७५० । उपाच्च । (१. ३. ८४)

यज्ञदत्तमुपरमति । उपरमयतीत्यर्थः । अन्तर्भावित्यर्थोऽयम् ।

२७५१ । विभाषाकर्मकात् । (१. ३. ८५)

उपाद्रमेरकर्मकात्परस्मैपदं वा ।

भट्टिकाव्ये—VIII. 54.

उपारंसीच्च सपश्यन् वानरस्तं चिकीर्षितात् ।

रम्यं मेरुमिबाधूतकाननं श्वसनोर्मिमिः ॥ 2438 ॥

हनूमान् रावणं सपश्यन् चिकीर्षितात् सीतान्वेषणात् । 'जुगुप्साविराम' (वा. 1079. सू. 587) इति पंचमी । उपारंसीत् । व्यरंसीत् । 'उपाच्च' (सू. 2750) इत्यनुबुक्तौ अनेन विकल्पात्परस्मैपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९१६. वायुसम्भवः हनूमान् उपारंस्त । ततो
गृहानिवृत्त इत्यर्थः । उपपूर्वाद्रमेर्लुङ् । पक्षे तङ् ।

किरातार्जुनीये—IV. १७.

स मन्थरावलिगतपीवरस्तनीः
परिश्रमक्लान्तविलोचनोत्पला ।
निरीक्षितु नोपरराम वल्लवी-
रमिप्रनृत्ता इव वारयोषितः ॥ २४३९ ॥

सोऽर्जुनो वल्लवीर्गोपीर्बारयोषित इव निरीक्षितु नोपरराम न विरमति स्म ।
परस्मैपदम् ।

किरातार्जुनीये—IX. ४४.

साचि लोचनयुगं नमयन्ती
रुन्धती दयितवक्षसि पातम् ।
सुभ्रुवो जनयति स्म विभूषां
संगतावुपरराम च लज्जा ॥ २४४० ॥

उपरराम । परस्मैपदम् ।

२७५२ । बुधयुधनशजनेडुग्रुसुभ्यो णोः (१. ३. ८६)

एभ्यो ण्यन्तेभ्यः परस्मैपदं स्यात् । ‘ णिचश्च ’ (सू. २५६४) इत्यस्यापवादः ।
बोधयति पक्षम् । बोधयति काष्ठानि । नाशयति दुःखम् । जनयति सुखम् ।
अध्यापयति । प्रावयति । प्रापयतीत्यर्थः । द्रावयति । विलापयतीत्यर्थः । स्नावयति ।
स्यन्दयतीत्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २१८८. स हनूमान् क्षपाटान् निशाचरान् अवि-
बोधयन् अज्ञापयन् । बुधे. ण्यन्तात् ‘ णिचश्च ’ (सू. २५६४) इत्यात्मनेपदे प्राप्ते
अनेन परस्मैपदम् । लट्: शतृ । तात्राबोधयत् न बोधितवान् । बुधे: ण्यन्तात्
पूर्ववत् तङि प्राप्ते तस्याणावकर्मकत्वात् चित्तवन्निशाटकर्तृकत्वाच्च ‘ अणावकर्मकात् ’
(सू. २७५४) इत्यादिनैव परस्मैपदम् । अत्र सूत्रे युधिग्रहणं त्वचित्तवत्कर्तृकार्थम् ।
यश्च बोधयति काष्ठानि ।

भट्टिकाव्ये—VIII. 57.

अध्यासीद्राघवस्याह नाशयेयं कथं शुचम् ।

वैदेह्या जनयेयं वा कथमानन्दमुत्तमम् ॥ 2441 ॥

अहं राघवस्य शुचं कथं वा नाशयेयम् । वैदेह्याः कथं वोत्तमानन्द जनयेयम् । अत्र नशिजन्योः णिचि लिङि पूर्ववत्तङि प्राप्ते 'अणावकर्मकात्' (सू. 2754) इत्यादिनैव परस्मैपदम् । अत्र सूत्रे तद्ग्रहणं च तद्वदेवाचित्त-वत्कर्तृकार्थम् ।

भट्टिकाव्ये—VIII. 58

दृष्ट्वा राघवकान्ता ता द्रावयिष्यामि राक्षसान् ।

तस्या हि दर्शनात्पूर्वं विक्रमः कार्यनाशकृत् ॥ 2442 ॥

राक्षसान् द्रावयिष्यामि पलाययिष्यामि । अत्रापि द्रुवतेर्ष्यन्तादणावित्यादि-नैव परस्मैपदम् ।

भट्टिकाव्ये—VIII. 59.

चिन्तयन्निश्चयमुत्तुङ्गैः प्रावयन्तीं दिवं वनैः ।

अशोकवनिकामारादपश्यत्स्त्वकाचिताम् ॥ 2443 ॥

वृक्षसमूहैर्दिवमाकाशं प्रावयन्तीं व्याप्नुवन्तीम् । प्रु गताविति धातोर्ष्यन्तात् पूर्ववत्तङि प्राप्ते अनेन परस्मैपदम् ।

२७५३ । निगरणचलनार्थेभ्यश्च । (१. ३. ८७)

निगारयति । आशयति । भोजयति । चलयति । कम्पयति वा ।

वा० । अदे. प्रतिषेधः । (959.)

आदयते देवदत्तेन । 'गतिबुद्धि' (सू. 540) इत्यादिना अणिकर्तुः कर्मत्वे 'आदिस्त्राद्योर्न' (वा. 1109. सू. 540) इति तस्य प्रतिषेधः । 'शेषात्' (सू. 2159) इत्यकर्त्रभिप्राये परस्मैपदं स्यादेव । आदयत्यन्नं बद्धना ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४४ अहं प्रीत. सन् भवती भुवनत्रयं
भोजयिष्यामि । निगरणार्थत्वात्परस्मैपदम् । प्रत्यवसानार्थत्वात् 'गतिबुद्धि'
(सू. ५४०) इत्यादिना अणिकर्तुः कर्मत्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २५७. एतैः राक्षसैः खादयिष्यामि भोजयिष्यामि ।
निगरणार्थत्वात्परस्मैपदम् । 'गतिबुद्धि' (सू. ५४०) इत्यादिना प्रत्यवसानार्थे कर्म-
संज्ञायां प्राप्तायां 'आदिस्वाद्योर्न' (बा. ११०९. सू. ५४०) इति प्रतिषेधात्कर्तृ-
संज्ञैव भवति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४२. शशी दशसुखाज्ञया संपूर्णः सन् बापीः
ज्योत्स्नामृतमपाययत् पायितवान् । पिबतेः प्रत्यवसानार्थत्वात् 'गतिबुद्धि' (सू. ५४०)
इत्यादिना अणिकर्तुः कर्मत्वम् । निगरणार्थत्वात्प्राप्तस्य परस्मैपदस्य 'न पादमि'
(सू. २७५५) इत्यादिना प्रतिषेधः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १११७. कपिव्याघ्रस्तारूनचलयन्नकम्पयन् । चलनार्थे
परस्मैपदम् ।

२७५४ । अणावकर्मकाचित्तवत्कर्तृकात् (१. ३. ८८)

प्यन्तात्परस्मैपदं स्यात् । शेते कृष्णस्तं गोपी शाययति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २१८८. हनूमान् राक्षसान्नायोधयत् न योधितवान् ।
अणावकर्मकत्वाच्चित्तवन्निशटकर्तृकत्वाच्चा नेन परस्मैपदम् । बुधादिसूत्रे युधिग्रहण-
मचित्तवत्कर्तृकार्थम् । यथा योधयति काष्ठानीति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४४१. अहं राघवस्य शुचं कथं वा नाशयेयम् ।
वैदेह्याः कथं वोत्तमानन्दं जनयेयम् । नशिजन्योः अणावकर्मकत्वादचित्तवत्कर्तृकत्वाच्च
'बुधयुध' (सू. २७५२) इत्यादिना परस्मैपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४४२ राक्षसान् द्रावयिष्यामि पलाययिष्यामि ।
द्रवतेर्प्यन्ताच्चित्तवत्कर्तृकात् अनेन परस्मैपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १११७. पक्षिणोऽन्नासयन् । परस्मैपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४४ रावणं पार्श्वे शायय । परस्मैपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1152. पुरुषाशिनां राजानं मां योधयिष्यति ।
चित्तवत्कर्तृकत्वाद्नेनैव परस्मैपदम् ।

किरातार्जुनीये—II. 18.

मदसिक्तमुखैर्मृगाधिपः

करिभिर्वर्तयते स्वयंहतैः ।

लघयन्खलु तेजसा जग-

न्न महानिच्छति मूर्तिमन्यतः ॥ 2444 ॥

मृगाधिपो मदसिक्तमुखैः स्वेनैव हतैः करिभिर्वर्तयते वृत्तिं करोति । तेनैव
जीवतीत्यर्थः । चौरादिकात् वृतेर्लङ् । भौवादिकस्य तु अनेन परस्मैपदं स्यात् ।

किरातार्जुनीये—XV. 36.

परिमोहयमाणेन शिक्षालाघवलीलया ।

जैष्णवी विशिखश्रेणी परिजह्वे पिनाकिना ॥ 2445 ॥

परिमोहयमाणेन व्यामोहयता । अनेन परस्मैपदे प्राप्ते 'न पादमि'
(सू. 2755) इत्यादिना तत्प्रतिषेधादात्मनेपदम् । शानच् ।

२७५५ । न पादम्याड्यमाड्यसपरिमुहुरुचिनुतिवदवसः । (१. ३. ८९)

एभ्यो ष्यन्तेभ्यः परस्मैपदम् । न । पिवतिर्निगरणार्थः । इतरे चित्तवत्कर्तृका-
कर्मकाः । नृतिश्चलनार्थोऽपि । तेन सूत्रद्वयेन प्राप्तिः पाययते । दमयते । आयाययते ।
आयासयते । परिमोहयते । रोचयते । नर्तयते । वादयते । वासयते ।

वा० । घेट उपसंख्यानम् । (962.)

धापयेते शिशुमेकं समीची । अकर्त्रभिप्राये 'शेषात्' (सू. 2159) इति
परस्मैपदं स्यादेव । वत्सान्पाययति पयः । दमयन्ती कमनीयतामदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2185. लतां नर्तयमानवत् । नृतिश्चलने वर्तते ।
ततश्च 'निगरण' (सू. 2753) इत्यादिना परस्मैपदं प्राप्तम् अनेन प्रतिषिद्धम् ।
ऋतवोऽन्योन्यसंपदः नायासयन्त नोपपीडयन्ति स्म । आङ्पूर्वाद्यसेः चित्त-
वत्कर्तृकत्वात् 'अणौ' (सू. 2754) इत्यादिना परस्मैपदं प्राप्तमनेन प्रतिषिद्धम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४२. शशी संपूर्णः सन् ज्योत्स्नामृतं बापीरपाययत् पायितवान् । निगरणार्थत्वात्पि प्राप्तेऽनेन प्रतिषिद्धे 'णिचश्च' (सू. २५६४) इति तद्ध ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २१८६. ग्रस्यां बन्धः कामं प्रादमयन्त शमितवत्यः तन्मतस्याचरणात् परिमोहयमाणाभिः व्यामोहयन्तीभिः । दमिपरिमुद्धोः 'अणौ' (सू. २७५४) इत्यादिना प्राप्तस्य परस्मैपदस्य अनेन प्रतिषेधे 'णिचश्च' (सू. २५६४) इत्यात्मनेपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २१८७. दशाननो यस्यां सीतां वासयते स्म वासितवान् । न त्वरोचयतात्मानम् । रोचिवास्योः 'अणौ' (सू. २७५४) इत्यादिना प्राप्तस्य परस्मैपदस्यानेन प्रतिषेधे 'णिचश्च' (सू. २५६४) इति तद्ध ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४४. युवानः अनुतर्षपदेन प्रेम स्वा वधूरपीप्यन् पाययन्ति स्म । पिबतेर्णौ चडि लोपः । अनेन परस्मैपदनिषेधेऽपि 'णिचश्च' (सू. २५६४) इत्यात्मनेपदविकल्पात्पाक्षिक परस्मैपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४५. पाययते । अनेन निषेधात्तद्ध ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४४५. परिमोहयमाणेन व्यामोहयता 'अणाव-कर्मकात्' (सू. २७५४) इति परस्मैपदे प्राप्तेऽनेन प्रतिषेधादात्मनेपदम् । शानच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४६. पायय । परस्मैपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४८. अपाययत् । पिबतेर्निगरणार्थत्वेऽपि अनेन प्रतिषेधात्तद्ध ।

॥ इति परस्मैपदप्रकरणम् ॥

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ अथ भावकर्मप्रकरणम् ॥

—: ० :—

२७५८ । चिण्भावकर्मणोः । (३. १. ६६)

च्लेश्चिण् स्यात् भावकर्मवाचिनि तशब्दे परे । अभावि ।

भट्टिकाव्ये—VI. ३४,

अदोहीव विषादोऽस्य समरुद्धेव विक्रमः ।

समभावि च कोपेन न्यध्वसीच्चायतं मुहुः ॥ २४४६ ॥

कोपेन समभावि सम्भूतम् । भावे चिण् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९६८. राज्ञा स कुम्भकर्णः प्रत्यवादि प्रत्युक्तः ।
कर्मणि लुङ् । चिण् ।

२७६१ । आतो युक् चिण्कृतोः । (७. ३. ३३)

आदन्तानां युगागमः स्यात् चिणि जिति णिति कृति च ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १२९२. आख्यायकेभ्य आख्यातुभ्यः ।
ख्यातेर्ष्वलि युक् ।

२७६३ । नोदात्तोपदेशस्य मान्तस्यानाचमेः । (७. ३. ३४)

उपधाया वृद्धिर्न स्याच्चिणि जिति णिति कृति च । अशमि । अदमि ।

भट्टिकाव्ये—XVII. १०१.

ताभ्यामन्योन्यमासाद्य समवाप्यत संशमः ।

लक्षणे पत्रिणां वक्षः क्रुद्धो रामस्य राक्षसः ॥ २४४७ ॥

संशमः संशमनम् । घञि अनेन वृद्धिप्रतिषेधः ।

२७६५ । विभाषा चिण्णमुलोः । (७. १. ६९)

लभेर्नुमागमो वा स्यात् । अलम्भि अलाभि । प्रादेर्नित्यं नुम् । प्रालम्भि ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९६. दिग्गजैः याथार्थ्यमलम्भि लब्धम् । लभे-
र्न्यन्तात् कर्मणि लुङ् । विकल्पान्नुमागमः ।

माघे—XX. ५४

उपमानमलाभि लोलपक्ष-

क्षणविक्षिप्तमहाम्बुवाहमत्स्यैः ।

गगनार्णवमन्तरा सुमेरोः

कुलजानां गरुडैरिलाधराणाम् ॥ २४४८ ॥

गरुडैरिलाधराणामुपमानमलाभि । लभेः कर्मणि लुङ् । विकल्पान्नुमभावः ।

॥ इति भावकर्मप्रकरणम् ॥

—

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ अथ कर्मकर्तृप्रकरणम् ॥

२७६६ । कर्मवत्कर्मणा तुल्यक्रियः । (३. १. ८७)

कर्ता कर्मवत्स्यात् । पच्यते ओदनः । भिद्यते काष्ठम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४४६. रामस्य विषादः अदोहीव । स्वयमेव दुग्धः क्षारित इव । तथागत इत्यर्थः । दुहे. कर्मकर्तरि लुङि तङ् । 'दुहश्च' (सू. २७६९) इति विकल्पात् च्लेः चिणादेशः । विक्रमः समरुद्धेव स्वयमेवावरुद्ध इव । एकत्र राशीभूय स्थित इत्यर्थः । रुध. कर्मकर्तरि लुङि तङि कर्मवद्भावेन प्राप्तस्य चिणो 'न रुधः' (सू. २७७०) इति प्रतिषेधः ।

२७६८ । अचः कर्मकर्तरि । (३. १. ६२)

अजन्ताच्छ्लेश्चिण् वा स्यात् कर्मकर्तरि तश्चन्द्रे परे । अकारि अकृत ।

मट्टिकान्ये—VI. ३३.

अताययभ्योत्तमं सत्त्वमप्यायि कृतकृत्यवत् ।

उपाचायिष्ट सामर्थ्यं तस्य संरम्भिणो महत् ॥ २४४९ ॥

कृतकृत्यवत्कृतकर्तव्यस्येव । तथा तद्वधे व्यग्रस्येत्यर्थः । तस्य रामस्य सत्त्व-
मप्यायि । सन्ततमविच्छिन्नमभूदित्यर्थः । तथाप्यायि अवर्धिष्ट । तायू सन्तानपाकनयोः ।
प्यायी वृद्धावित्याभ्यां कर्तरि लुङि 'दीपजन' (सू. २३२८) इत्यादिना च्लेश्चिणा-
देशः । रामस्य सामर्थ्यमुपाचायिष्ट स्वयमेवोपाचायि वधूचे । अनेन चिनोतेल्लुङि
च्लेश्चिणभावपक्षः ।

२७६९ । दुहश्च । (३. १. ६३)

अदोहि । पक्षे नसः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४४१. अदोहीवायुरिति पाठान्तरम् । तथाभूतं कुम्भकर्णं दृष्टवतामन्येषामायुरदोहीव स्वयं गतमिव । अनेन कर्मकर्तरि चिण् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४४६. रामस्य विषादः अदोहीव । स्वयमेव दुग्धः क्षारित इव । तथागत इत्यर्थः ।

२७७० । न रुधः । (३. १. ६४)

असाच्छ्लेधिण् न । अवारुद्ध गौः । कर्मकर्तरीत्येव ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४४६. विक्रमः समरुद्धेव स्वयमेवावरुद्ध इव । एकत्र राशीभूय स्थित इत्यर्थः । रुधः कर्मकर्तरि लुङि तङि कर्मवद्भावेन प्राप्तस्य चिणोऽनेन प्रतिषेधः ।

२७७२ । कुषिरञ्जोः प्राचां श्यन् परस्मैपदं च (३. १. ९०)

अनयोः कर्मकर्तरि न यक् किं तु श्यन् परस्मैपदं च । आत्मनेपदापवादः । कुष्यति कुष्यते वा पादः । रज्यति रज्यते वा वस्त्रम् ।

भट्टिकाव्ये—XVIII. २२.

श्रीर्निष्कुष्यति लङ्कायां विरज्यन्ति समृद्धयः ।

न वेद तन्न यस्यास्ति मृते त्वयि विपर्ययः ॥ २४५० ॥

लङ्कायां श्रीर्निष्कुष्यति । कुष रोषे । समृद्धयश्च विरज्यन्ति अपयान्ति ।

माघे—IX. ७.

नवकुङ्कुमारुणपयोधरया

स्वकरावसक्तरुचिराम्बरया ।

अतिसक्तिमेत्य वरुणस्य दिशा

भृशमन्वरज्यदत्तुषारकरः ॥ २४५१ ॥

अत्तुषारकरो वरुणस्य दिशा सहातिसक्तिमेत्य भृशमन्वरज्यत् । कर्मकर्तरि

लङ् ।

नैषधे—III. 120.

अहो तपःकल्पतरुर्नलीय-

स्त्वत्पाणिजाग्रस्फुरदङ्कुरश्रीः ।

त्वद्भ्रूयुगं यस्य खलु द्विपत्री

तवाधरो रज्यति यत्कलम्बः ॥ 2452 ॥

तवाधरो यत्कलम्बः रज्यति स्वयमेव रक्तो भवति ।

॥ इति कर्मकर्तृप्रकरणम् ॥

—:0:—

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ अथ लकारार्थप्रकरणम् ॥

२७७३ । अभिज्ञावचने लट् । (३. २. ११२)

स्मृतिबोधिन्युपपदे भूतानद्यतने घातोर्लृट् स्यात् । लङोऽपवादः । सरसि कृष्ण गोकुले वत्स्यामः । एव बुध्यसे चेतयसे इत्यादियोगेऽपि ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४८. हे कृष्ण भवान् दाशरथिर्भवन् वनान्ताद्वनिताप-
हारिणं अमुं रावणं पयोधिं विलङ्घ्य लङ्कां निकषा हनिष्यति अवधीत् । अनेन मूते
लट् । अदो हननं सरसीति काकुः ।

भट्टिकान्ये—VI. 141.

प्रियमाणः स सुग्रीवमूचे सद्भावमागतः ।

सम्भविष्याव एकस्यामभिजानासि मातरि ॥ २४५३ ॥

हे वत्स एकस्यां मातरि सम्भविष्यावः सम्भूतावित्यर्थः । अभिजानासि
सरसि । अनेन अभिज्ञावचने उपपदे भूतानद्यतने लट् । अभिजानासीत्येतत् अभिज्ञा-
वचनम् । अभिज्ञा स्मृतिः ।

भट्टिकान्ये—XVI. ३६.

नाभिज्ञा ते महाराज जेष्यावः, शक्रपालितम् ।

इसदेवगणाकीर्णमावां सह सुरालयम् ॥ २४५४ ॥

हे महाराज ते नाभिज्ञा सुरालयमावां जेष्यावः जितवन्तौ । अनेन लट् ।
तत्र भूतानद्यतन इति वर्तते ।

२७७४ । न यदि । (३. २. ११३)

यद्योगे उक्तं न । अभिजानासि कृष्ण यद्वने अमुष्महि ।

भट्टिकाव्ये—VI. 142.

अवसाव नगेन्द्रेषु यत्पास्यावो मधूनि च ।

अभिजानीहि तत्सर्वं बन्धूनां समयो ह्ययम् ॥ 2455 ॥

अभिजानीहि सर यन्नगेन्द्रेषु अवसाव उषितवन्तौ । अत्राभिज्ञावचनस्य यच्छब्दस्य सन्निहितत्वात् अनैन लटि प्रतिषिद्धे लङेव भवति । अत्र वासमात्र-प्रत्यभिज्ञावचनमुपपदम् ।

२७७५ । विभाषा साकाङ्क्षे । (३. २. ११४)

उक्तविषये लङ् स्यात् लक्ष्यलक्षणभावेन साकाक्षश्चेद्भात्वर्थः । सरसि कृष्ण बने वंस्यामस्तत्र गाश्चारयिष्यामः । वासो लक्षणम् । चारणं लक्ष्यम् । पक्षे लङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2455. वत्स अभिजानासि यन्नगेन्द्रेषु अवसाव उषितवन्तौ मधूनि च यत्पास्यावः । तथा च नगेन्द्रेषु यद्वत्पावः तत्र मधूनि च पास्यावः तत्सर्वमभिजानीसीति योज्यम् । अनेन पक्षे यच्छब्दसहिते साकाङ्क्षे प्रत्यभिज्ञावचने उपपदे विकल्पात् भूते लट् । एव यदवसाव अपिबाव चेति लङि च द्रष्टव्यम् ।

भट्टिकाव्ये—XVI. 37.

नाभिज्ञाते सयक्षेन्द्रं भङ्क्ष्यावो यद्यम बलात् ।

रत्नानि चाहरिष्याव. प्राप्स्यावश्च पुरीमिमां ॥ 2456 ॥

सयक्षेन्द्रं यमं आवां भङ्क्ष्यावः भगवन्तौ । रत्नानि चाहरिष्यावः । इमां च पुरीं लङ् प्राप्स्यावः । अनेन लट् । लक्ष्यलक्षणयोः सवन्धे प्रयोक्तुराकाङ्क्षा । तत्र भजनं लक्षणम् । रत्नाद्याहरणं लक्ष्यम् ।

२७७६ । हश्चतोलङ् च । (३. २. ११६)

अनयोरुपपदयोरलङ्कारेण लङ् स्यात् । चाल्ङिट् । इति हाकरोष्कार वा । अथदकरोष्कार वा ।

भट्टिकाव्ये—VI. 143.

दैवं न विदधे नूनं युगपत्सुखमावयोः ।

शश्वद्भूव तद्दु स्थ यतो नाविति हाकरोत् ॥ 2457 ॥

तदैवं शश्वत् सदा दु स्थं प्रतिकूल बभूव अभवत् । लङ् च इति चकारात्
शश्वच्छब्दे उपपदे भूतानद्यतनपरोक्षे लिट् । यतो यस्मात्तौ आवामिति हाकरोत् एवं
विप्रयुक्तौ चकार ह । तेनैव हाशब्दोपपदे तस्मिन्नेवार्थे लङ् ।

२७७८ । लट् स्मे । (३. २. ११८)

लिटोऽपवादः । यजति स्म युधिष्ठिरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 626. जामदग्न्य. पथि एति स्म इतवान् । प्राप्त
इत्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 17. शीतालु सरस्यवतरितुमनिच्छुत्तटभुव्यासीना
रम्भोलुः सस्मितेन भर्त्रा सिच्यते स्म सिक्ता ।

कुमारसम्भवे—VII. 28.

अखण्डितं प्रेम लभस्व पत्यु-

रित्युच्यते तामिरुमा स्म नम्रा ।

तया तु तस्यार्धशरीरभाजा

पश्चात्कृताः स्निग्धजनाशिषोऽपि ॥ 2458 ॥

नम्रा प्रणतोमा तामिः सखीभिः पत्युः प्रेम लभस्व इत्युच्यते स्म अभिहिता ।
अनेन भूतार्थे लट् ।

भट्टिकाव्ये—XVIII. 1.

व्यश्नुते स्म ततः शोको नाभिसबन्धसमवः ।

विभीषणमसावृचै रोदिति स्म दशाननम् ॥ 2459 ॥

शोको विभीषण व्यश्नुते स्म व्याप्तवान् । विभीषण. रोदिति स्म । अनेन
भूतानद्यतनपरोक्षे लट् ।

२७७९ । अपरोक्षे च । (३. २. ११९)

भूतानद्यतने लट् स्यात् सयोगे । एव स पिता ब्रवीति ।

भट्टिकाव्ये—XVIII 13.

येन पूतकृतेर्मूर्ध्नि स्थायते स महाहवे ।

तस्यापीन्द्रजितो दैवाद् ध्वाक्षैः शिरसि लीयते ॥ 2460 ॥

येन इन्द्रजिता पूतकृतोरिन्द्रस्य महाहवे महासमरे मूर्ध्नि अग्रतः स्थायते स स्थितम् । अनेन लट् । विभीषणस्य भूतानद्यतनपरोक्षार्थत्वात्स्यापि शिरसि ध्वाक्षैर्लीयते । वर्तमाने भावे लट् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 484. हे राजन् त्वमिदमजानन् स्वविक्रममीडिषे स स्तुतवानसि । त्वं सीता नेच्छसि स नेष्टवानसि । विषयाणां शब्दादीना नेक्षिषे स विषयान्न जितवानसि । 'अधीगर्थ' (सू 613) इति कर्मणि षष्ठी । सर्वत्वानेन लट् ।

भट्टिकाव्ये—XVIII. 18.

त्वं स वेत्थ महाराज यत्स्माह न विभीषणः ।

पुरा त्यजसि यत्क्रुद्धो मा निराकृत्य ससदि ॥ 2461 ॥

हे महाराज विभीषणो यदाह स उक्तवान् तत्त्वं न वेत्थ स न विदितवानसि । उभयत्रानेन लट् ।

भट्टिकाव्ये—XVIII. 36.

ऊर्ध्वं म्रिये मुहूर्ताद्धि विह्वलः क्षतवान्धवः ।

मन्त्रे स हितमाख्यामि न करोमि तवाप्रियम् ॥ 2462 ॥

मन्त्रे हितमाख्यामि स्म आख्यातवानहम् । अनेन लट् ।

२७८० । ननौ पृष्टप्रतिवचने । (३. २. १२०)

अनद्यतने परोक्ष इति निवृत्तम् । भूते लट् स्यात् । अकार्षीः किम् ? ननु करोमि भोः ।

२७८१ । नन्वोर्विभाषा । (३. २. १२१)

अकार्षीः किम् । न करोमि, नाकार्षम् । अहं नु करोमि, अहं न्वकार्षम् ।

भट्टिकाव्ये—XVIII. 17.

अपृष्टो नु ब्रवीति त्वा मन्त्रे मातामहो हितम् ।

न करोमीति पौलस्त्य तदा मोहात्त्वमुक्तवान् ॥ 2463 ॥

मन्त्रे मातामहो मास्यवान् अपृष्टः सन् हितं नु ब्रवीति । हे पौलस्त्य त्वं पुनर्हितमकार्षीरिति मास्यवना पृष्टम् । तदा तस्मिन्काले न करोमीति मोहादुक्तवान् । अत्र नुशब्दे नशब्दे चोपपदे पृष्टप्रतिवचने भूते धात्वर्थे विभाषानेन लट् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2462. ममाप्रिय मा कार्षीरिति पृष्टः सन् अहं न करोमि तवाप्रियमिति न कृतवानसि । अनेन पृष्टप्रतिवचने लट् ।

२७८२ । पुरि लुङ् चास्मे । (३. २. १२२)

पुराशब्दयोगे भूतानद्यतने विभाषा लुङ् । चाल्लट् । न तु सयोगे ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2461. संक्रुद्धः सन् मा ससदि निराकृत्य पुरा पूर्वं त्यजसि त्यक्तवानसि । अत्र सूत्रे चकाराल्लट् ।

किरातार्जुनीये—I. 38.

पुराधिखूढः शयन महाधनं

विबोध्यसे यः स्तुतिगीतिमङ्गलैः ।

अदभ्रदर्भमविशय्य स स्थलीं

जहासि निद्रामशिवैः शिवारुतैः ॥ 2464 ॥

शयनमधिखूढः सन् स्तुतिगीतिमङ्गलैः करणभूतैः पुरा विबोध्यसे । वैतालिकै-
रिति शेषः । पूर्वं विबोधित इत्यर्थः । अनेन भूतार्थे लट् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2848. रक्षांसीति पुरापि संशृणुमहे पूर्वमेवास्माभिः
श्रुतम् । अत्र चकाराङ्गते लट् ।

२७८३ । यावत्पुरानिपातयोर्लट् । (३. ३. ४)

यावद्भुङ्क्ते । पुरा भुङ्क्ते ।

माघे—XII. 43

व्यासेद्धुमस्मानवधानतः पुरा

चलत्यसावित्युपकर्णयन्नसौ ।

गीतानि गोप्याः कलम मृगत्रजो

न नूनमत्तीति हरिर्व्यलोकयत् ॥ 2465 ॥

असौ कोऽपि अस्मान् व्यासेद्धु निवारयितुमवधानतो गीतैकाग्रयात् पुरा चलति
चलिष्यति । भविष्यदर्थे लट् ।

रघुवशे—XII. 30.

त विनिष्पिष्य काकुत्स्थौ पुरा दूषयति स्थलीम् ।

गन्धेनाशुचिना चेति वसुधाया निचरुनतुः ॥ 2466 ॥

विराध, अशुचिना गन्धेन स्थलीमाश्रमभुव पुरा दूषयति दूषयिष्यति ।
पूर्ववत् ।

भट्टिकान्ये—XVIII. 35.

न गच्छामि पुरा लङ्कामायुर्यावद्दधाम्यहम् ।

कदा भवति मे प्रीतिस्त्वा पश्यामि न चेदहम् ॥ 2467 ॥

यावद्दहमायुर्दधामि धारयिष्यामि । भविष्यति लट् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 312. एषोऽतिथिः यस्यान्नस्य पुरा तृप्यति येनान्नेन
तृप्तो भविष्यति । भविष्यति लट् । 'पूरणगुण' (सू. 705) इति षष्ठीसमासनिषेधे
सुहितार्थे करणे षष्ठ्यनुसीयते ।

२७८४ । विभाषा कदाकर्होः । (३. ३. ५)

भविष्यति लट् वा स्यात् । कदा कर्हि वा भुङ्क्ते भोक्ष्यते भोक्ता वा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1566. कर्हि कदा को मे प्रियं वदति वदिष्यति ।
भविष्यति लट् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2467 कदा कस्मिन् काले मे प्रीतिर्भवति
भविष्यति । भविष्यति लट् ।

२७८९ । वर्तमानसामीप्ये वर्तमानवद्वा । (३. ३. १३१)

समीपमेव सामीप्यम् । स्वार्थे ण्यञ् । वर्तमानप्रत्ययाः वर्तमानसमीपे भूते भविष्यति च वा स्युः । कदा आगतोऽसि । अयमागच्छामि । अयमागमम् । कदा गमिष्यसि । एष गच्छामि गमिष्यामि वा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २३७८. असौ राक्षसी वावृत्त्यमाना रामं वृण्वाना । वरिष्यन्ती सतीत्यर्थः । वर्तमानसामीप्ये वर्तमानवत्प्रत्ययः । वावृतु वरणे दैवादिकाछटः शानच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८७३. स्वपुण्यजिता गतिं यामो यास्याम् । वर्तमान-सामीप्ये लट् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १३०५. प्रियामहे न गच्छामः । सामीप्ये लट् ।

भट्टिकाव्ये—XVI. ३८.

एष पेक्ष्याम्यरीन् भूयो न शोचिष्यसि रावण ।

जगद्रक्ष्यसि नीराममवगाहिष्यसे दिशः ॥ २४६८ ॥

अरीन्पेक्ष्यामि चूर्णयिष्यामि । वर्तमानवत्प्रत्ययस्य विकल्पेन विधानात् लृडेव भवति ।

२७९० । आशंसायां भूतवच्च । (३. ३. १३२)

भविष्यति काले भूतवद्द्वर्तमानवच्च प्रत्यया वा स्युराशंसायाम् । देवश्चेदवर्षी-द्वर्षति वर्षिष्यति वा धान्यमवाप्स्य वपामो वप्स्यामो वा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९५९. शत्रोः पुरः समगध्वम् संगस्यध्वे संगताः । स्वास्यध्व इत्याशास्मह इत्यर्थः । 'समो गम्यच्छिभ्य.' (सू. २६९९) इति । अकर्मकादात्मनेपदम् । लृङ् । अनेन भविष्यदर्थे भूतवत्प्रत्ययः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५०. मामुपायंस्थाः परिणय । 'उपाद्यमः स्वकरणे' (सू. २७२९) इति तङ् । अनेन भूतवत्प्रत्ययः । लृङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४९४ मामुपायस्त परिणयतु भवान् । शेषत्व-
विवक्षायां प्रथमपुरुष । अनेन भविष्यदर्थे भूतवत्प्रत्ययः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २२०४ वयं नामृष्महि । भविष्यदर्थे लुङ् ।

२७९१ । क्षिप्रप्रवचने लट् । (३. ३. १३३)

क्षिप्रपर्याये उपपदे पूर्वविषये लट् स्यात् । वृष्टिश्चेत्क्षिप्रमाशु त्वरितं वायास्यति
शीघ्रं वप्स्यामः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २१५६. क्षिप्रमेषा पुरी विनङ्क्ष्यति । तूर्णं वा
नरास्तां समेष्यन्ति । उभयत्रापि क्षिप्रवचने लट् ।

२७९९ । गर्हायां लङपिजात्वोः । (३. ३. १४२)

आभ्यां योगे लट् स्यात् कालत्रये गर्हायाम् । अपि जायां त्यजसि, जातु
गणिकामाधत्से, गर्हितमेतत् ।

भट्टिकान्ये—XVIII. 16.

मन्त्रे जातु वदन्त्यज्ञास्त्वं तानप्यनुमन्यसे ।

कथं नाम भवास्तत्र नावैति हितमात्मनः ॥ २४६९ ॥

मन्त्रे अज्ञा जातु वदन्ति । तानपि त्वमनुमन्यसे अनुमतवान् । अपिजात्वो-
रुपपदयोः कालसामान्ये लट् ।

भट्टिकान्ये—XVIII. ३२.

त्वयापि नाम रहिताः कार्याणि तनुमो वयम् ।

कुर्मश्च जीविते बुद्धिं धिक् तृष्णा कृतनाशिनीम् ॥ २४७० ॥

यद्धयं त्वयापि विना कार्याणि राज्याङ्गानि तनुमः प्रसारयिष्यामः । भविष्यति लट् ।

२८०० । विभाषा कथमि लिङ् च । (३. ३. १४३) '

गर्हायामित्येव । कालत्रये लिङ् । चाल्लङ् । कथं धर्मं त्यजेः त्यजसि वा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४६९ तत्र भवान् आत्मनो हितं कथं नावैति न विदितवान् । कथंशब्दे उपपदे चकाराद्गर्हायां लट् ।

भट्टिकाव्ये—XIX. 6

प्रकुर्याम वयं देशे गर्ह्यां तत्र कथं रतिम् ।

यत्र विंशतिहस्तस्य न सोदर्यस्य सम्भवः ॥ २४७१ ॥

कथं वयं गर्ह्यां रतिं प्रकुर्याम करिष्यामः । नैवेत्यर्थः । गर्हायामित्यधिकृत्य अनेन कथमित्युपपदे भविष्यति लिङ् ।

२८०१ । किंवृत्ते लिङ्लटौ । (३. ३. १४४)

गर्हायामित्येव । विभाषा तु नानुवर्तते । कः कतरः कतमो वा हरिं निन्देत् निन्दिष्यति वा । लङ् प्राग्वत् ।

भट्टिकाव्ये—XIX. 16.

अज्ञवन्नोत्सहेथाः किं धेया धीरत्वमच्युतम् ।

स्थेयाः कार्येषु बन्धूनां हेयाः शोकोद्भव तमः ॥ २४७२ ॥

२८०२ । अनवकृप्त्यमर्षयोरकिंवृत्तेऽपि । (३. ३. १४५)

गर्हायामिति निवृत्तम् । अनवकृप्तिरसंभावना । अमर्षोऽक्षमा । न संभावयामि न मर्षये वा भवान् हरिं निन्देत् निन्दिष्यति वा । कः कतरः कतमो वा हरिं निन्देत् निन्दिष्यति वा । लट् प्राग्वत् ।

भट्टिकाव्ये—XVI. 21.

अमर्षो मे परः सीतां राघवः कामयिष्यते ।

च्युतराज्यात्सुखं तस्मात्किं किलासाववाप्स्यति ॥ २४७३ ॥

अमर्षः क्रोधः पर उत्कृष्टो मम यद्वाघवः सीतां कामयिष्यते । अमर्षे लट् । च्युतराज्यात्तस्मादसौ सीता किं किल नाम सुखमवाप्स्यति तन्न संभावयामि । 'किं किलास्त्यर्थेषु लट्' (सू. २४०३) इति अनवकृतावसंभावनायां लट् ।

भट्टिकाव्ये—XIX. 17.

नावकल्पमिदं ग्लायेद्यच्छेषु भवानपि ।

न पृथग्जनवज्जातु प्रमुहयेत्पण्डितो जनः ॥ 2474 ॥

नावकल्पमिदं न संभाव्यमेतत् येन कृच्छेषु भवानपि ग्लायेत् ग्लानिं याति । अनवकृप्तावसंभावनायां लिङ् । यस्मात्पण्डितो जनः पृथग्जनवत् जातु कदाचिदपि न प्रमुहेत् न मोह यातीति संभावयामः । 'जातुयदोर्लिङ्' (सू. 2804) इत्यनवकृतौ लिङ् ।

२८०३ । किंकिलास्त्यर्थेषु लट् । (३. ३. १४६)

अनवकृप्त्यमर्षयोरित्येतद्गर्हायां चेति यावदनुवर्तते । किंकिलेति समुदायः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2473. च्युतराज्याद्रामात् असौ सीता किंकिल नाम सुखमवाप्स्यति तत्र संभावयामि । अनवकृप्तावसंभावनाया लट् ।

२८०४ । जातुयदोर्लिङ् । (३. ३. १४७)

वा० । यदायद्योरुपसंख्यानम् । (2275)

लटोऽपवादः । जातु यद्यदा यदि वा त्वादृशो हरिं निन्देत् नावकल्पयामि न मर्षयामि ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2474. यस्मात्पण्डितो जनः पृथग्जनवत् जातु कदाचिदपि न प्रमुहयेत् न मोहं यातीति संभावयामः । अनवकृतौ लिङ् ।

२८०५ । यच्चयत्रयोः । (३. ३. १४८)

यच्च यत्र वा त्वमेवं कुर्या न श्रद्दधे न मर्षयामि ।

भट्टिकाव्ये—XIX. 18.

यच्च यत्र भवांस्तिष्ठेत्तत्रान्यो रावणस्य न ।

यच्च यत्र भवान्सीदेन्महद्भिस्तद्विगर्हितम् ॥ 2475 ॥

यत्र देशे काले वा यत् भवांस्तिष्ठेत् तत्रान्यो रावणस्य न । त्वयि तिष्ठति
मन्त्रार्थमवस्थानं कः करिष्यति । नैतत्सभावयामः । तस्य तत्र न्यूनत्वात् अन्यस्मिन्
अनवकृतिः । यच्छब्देनोपपदेन योगात् यच्चयत्रयोरनवकृतौ भविष्यति लिङ् । यच्चेति
निपातसमुदायो यच्छब्दस्यार्थे वर्तते ।

२८०६ । गर्हायां च । (३. ३. १४९)

अनवकृत्यमर्षयोरिति निवृत्तम् । यच्चयत्रयोयोगे गर्हायां लिङेव स्यात् । यच्च
यत् वा त्वं शूद्रं याजयेः अन्याय्य तत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४७५. यत्र देशे काले वा यच्च भवान्सीदेत् सन्न
स्यात् महद्भिर्विगर्हितम् । अनेन सर्वलकाराणामपवादो लिङ् ।

२८०७ । चित्नीकरणे च । (३. ३. १५०)

यच्च यत्र वा त्वं शूद्रं याजयेः । आश्चर्यमेतत् ।

भट्टिकान्ये—XIX. 19.

आश्चर्यं यच्च यत्र त्वां प्रब्रूयाम वयं हितम् ।

अपि साक्षात्प्रशिष्यास्त्वं कृच्छ्रेष्विन्द्रपुरोहितम् ॥ २४७६ ॥

यत्र देशे काले वा यद्वयमपि त्वां हितं प्रब्रूयामैतदाश्चर्यम् । विचित्रमेतत् ।
अनेन लिङ् । यच्चयत्रयोरिति वर्तते । त्वामित्यकथितं कर्म ।

२८०९ । उताप्योः समर्थयोर्लिङ् । (३. ३. १५२)

बाढमित्यर्थे अनयोस्तुल्यार्थता । उत अपि वा हन्यादध हरिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४७६. त्वं कृच्छ्रेषु व्यसनेषु साक्षादिन्द्रपुरोहितमपि
प्रशिष्याः बाढ शिक्षयसि । अनेन लिङ् अपिशब्दस्योपपदत्वात् ।

भट्टिकान्ये—XIX. 20.

कामो जनस्य जह्यास्त्वं प्रमाद नैर्ऋताधिप ।

उत द्विषोऽनुशोचेयुर्विष्टवे किम् वान्मन्त्राः ॥ २४७७ ॥

विष्टवे विनाशे द्विषः शत्रवोऽपि उत अनुशोचेयुः अनुशोचन्ति किम्
बान्धवाः । अनेन लिङ् ।

२८१० । कामप्रवेदनेऽकञ्चिति । (३. ३. १५३)

स्वामिप्रायाविष्करणे गम्यमाने लिङ् स्यात् न तु कञ्चिति । कामो मे भुङ्गीत
भवान् । अकञ्चितीति किम् । कञ्चिज्जीवति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४७७. हे नैर्ऋताधिप त्वं प्रमादं जह्याः त्यज । अस्य
जनस्य पौरस्य कामः इच्छा । अनेन लिङ् । कामप्रवेदनं च जनाभिप्रायप्रकाशनम् ।

भट्टिकाव्ये—V. 59.

यायास्त्वमिति कामो मे गन्तुमुत्सहसे न च ।

इच्छुः कामयितुं त्व मामित्यसौ जगदेतया ॥ २४७८ ॥

त्वं याया रामान्वेषणाय गच्छेरिति मे कामोऽभिप्रायः । कामप्रवेदने
स्वामिप्रायाविष्करणापरारूपे लिङ् ।

२८१३ । हेतुहेतुमतोर्लिङ् । (३. ३. १५६)

वा स्यात् । कृष्णं नमेचेत् सुखं यायात् । कृष्णं नमस्यति चेत् सुखं यास्यति ।
अविष्यत्येवेष्यते । नेह । हस्तीति पलायते ।

भट्टिकाव्ये—XIX. 21.

स भवान् आतृवद्रक्षेद्यथावदखिलं जनम् ।

न भवान् संप्रमुह्येच्चेदाश्वस्युश्च निशाचराः ॥ २४७९ ॥

चेद्यदि भवान् संप्रमुह्येत् मोहं न गच्छेत् तदा स भवान् आतृवत् रावणवद-
खिलं जनं यथावत्सम्यक् रक्षेत् । एते च निशाचरा आश्वस्युः आश्वासं गच्छेयुः ।
अनेन लिङ् । अन्नं प्रमोहो हेतुः । जनरक्षणं निशाचराश्वासनं च हेतुमतः ।

२८१४ । इच्छार्थेषु लिङ्लोटौ । (३. ३. १५७)

वा० । कामपवेदन इति वक्तव्यम् । (2276.)

इच्छामि भुङ्गीत भुङ्क्ता वा भवान् । एवं कामये प्रार्थय इत्यादियोगे बोध्यम् ।

भट्टिकान्ये—XIX. 25.

इच्छा मे परमानन्दः कथं त्वं वृत्रशत्रुवत् ।

इच्छेद्धि सुहृदं सर्वो वृद्धिसंस्थं यतः सुहृत् ॥ 2480 ॥

इयं च मे इच्छा महती यत् त्वं वृत्रशत्रुवत् इन्द्र इव कथमानन्दः मुदितो भविष्यसि । अनेन लिङ् ।

२८१६ । इच्छार्थेभ्यो विभाषा वर्तमाने । (३. ३. १६०)

लिङ् स्यात् । पक्षे लट् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2480. सर्व एव सुहृत् सुहृदं वृद्धिसंस्थं उदयस्थं इच्छेत् इच्छति ।

२८१७ । प्रैषातिसर्गप्राप्तकालेषु कृत्याश्च । (३. ३. १६३)

लोट् च । प्रैषो विधिः । अतिसर्गः कामचारानुज्ञा । भवता यष्टव्यम् । भवान्यजताम् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2088. मुनिर्भरतादीनाइ स निबन्धं परिधत्त वक्त्राणि । वस आच्छादने विधौ लोट् । आध्वं उपविशत । आसेः पूर्ववत् । आत्त खादत अन्नादिकम् । अद भक्षणे लोट् । पानादिकं पिबत । पा पाने लोट् । शोषवम् स्वपित शयने । सर्वत्र विधौ लोट्, इति जयमङ्गलः । अतिसर्गे लोट्, अतिसर्गः कामचाराभ्यनुज्ञा इति मल्लिनाथः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2311. एनं धृतराष्ट्रमर्थसिद्धिः कथं न जहातु । जहात्वेवैत्यर्थः । प्राप्त काले लोट् । तस्य हानिकारः प्राप्त इत्यर्थः ।

२८१८ । लिङ् चोर्ध्वमौहर्तिके । (३. ३. १६४)

प्रैषादयोऽनुवर्तन्ते । मुहूर्तादूर्ध्वं यजेत । यजताम् । यष्टव्यम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2462. मुहूर्तादूर्ध्वमुपरि अहं प्रिये मरिष्यामि क्षतबान्धवत्वात् विह्वलः सन् । अनेन मरणस्य निमित्तभूतं प्राप्तकालं लोडर्थं दर्शयति । तेनानेन लोडर्थलक्षणे भविष्यति लट् । लोडर्थश्च प्रैषादिकः ।

२८२२ । अर्हे कृत्यतृचश्च । (३. ३. १६९)

चालिङ् । त्वं कन्यां वहेः ।

भट्टिकाव्ये—XX. 18.

उत्तिष्ठस्व मते पत्युर्यतस्वालङ्कृतौ तथा ।

प्रतिष्ठस्व च त द्रष्टु द्रष्टव्यं त्वं महीपतिम् ॥ 2481 ॥

द्रष्टव्यं दर्शनार्हम् । अनेनार्हे तव्यप्रत्ययः । अवश्यद्रष्टव्यं वा । ‘कृत्याश्च’ (सू. 8812.) इत्यावश्यकं तव्यप्रत्ययः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 256. मान्यो मानार्हः । अनेन प्यत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1036. अर्च्यार् अर्चनार्हाः । अर्चनीयमर्चनार्हम् ।

२८२३ । शकि लिङ् च । (३. ३. १७२)

शक्तौ लिङ् स्यात् । चात्कृत्याः । भारं त्वं वहेः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 824. क्रुद्धो भवान् सङ्गन्दनस्यापि श्रियो लक्ष्म्या अत्यन्तगो विनाशयिता स्यात् । प्रत्यर्थीभवितुं शक्नुयादित्यर्थः । शक्त्वर्थे लिङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 816. यो वाली संग्रामे रविमपि शमयेत् अवसादयेत् । शमयितुं शक्नोतीत्यर्थः । पूर्ववत् ।

रघुवंशे—III. 21.

श्रुतस्य यायादयमन्तमर्भक-

स्तथा परेषा युधि चेति पार्थिवः ।

अवेक्ष्य धातोर्गमनार्थमर्थवि-

चकार नाम्ना रघुमार्त्तसंभक्तम् ॥ 2482 ॥

अयमर्थकः श्रुतस्यान्तं यायात् । युधि परेषामन्तं यायात् । यातुं शक्नुया-
दित्यर्थः । शक्यार्थे लिङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1956. वध्यः इन्तुं शक्य. ।

नैषधे.—III 15.

धार्यः कथंकारमहं भवत्या
वियद्विहारी वसुधैकगत्या ।
अहो शिशुत्व तव खण्डित न
सरस्य सस्या वयसाप्यनेन ॥ 248९ ॥

धार्यः । धर्तुं गृहीतुं शक्य इत्यर्थः । शक्यार्थे कृत्यप्रत्ययः ।

२८२५ । क्रियासमभिहारे लोट् लोटो हिस्वौ वा च तद्ध्रस्वमोः । (३. ४. २)

पौनःपुन्ये भृशार्थे च द्योत्ये घातोर्लोट् स्यात् । तस्य च हिस्वौ स्तः । ‘यथा-
विध्यनुप्रयोगः पूर्वस्मिन्’ (सू. 2827) इत्यनुप्रयोगः । ‘क्रियासमभिहारे द्वे वाच्ये’
(वा. 4695 सू. 2828) इति वा ‘क्रियासमभिहारे च’ (वा. 4695 सू. 2147)
इति वा द्विर्वचनम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1946. हे वायो पुनीहि पुनीहीति जगत्तृथं
पुनः पुनः पुनामि भृशं वा पुनामीत्यभिप्रायः त्वं जगत्त्रय पुनन् । अनेन लोट् ।
तस्मै परस्मैपदसंबन्धी हिरादेशः । क्रियासमभिहारे द्विर्वचनम् । पुनन्निति ‘यथाविध्यनु-
प्रयोगः’ (सू. 2827) इति पुनातेरनुप्रयोगः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1087. वसुधरे त्वं धत्स्व धत्स्वेति अहं पुनः पुनः
दधे भृशं वा दध इति एवमभिप्राया जगन्ति दधती । क्रियासमभिहारे लोट् । तस्य
आत्मनेपदसंबन्धिनः स्वादेशः । द्विर्वचनम् । ‘यथाविध्यनुप्रयोगः’ (सू. 2827) इति
दधातेरनुप्रयोगः ।

२८२६ । समुच्चयेऽन्यतरस्याम् । (३. ४. ३)

अनेकक्रियासमुच्चये द्योत्ये प्रागुक्तं वा स्यात् । ‘समुच्चये सामान्यवचनस्य’
(सू. 2828) इत्यनुप्रयोगः ।

भट्टिकाव्ये—XX. ३२.

रसान्संहर दीप्यस्व ध्वान्तं जहि नमो भ्रम ।

इतीहमानस्तिग्माशो वृत्तं ज्ञातुं घटस्व मे ॥ २४८४ ॥

हे तिग्मांशो त्वमपि अहं रसान् संहर सहस्रमि दीप्यस्व दीप्ये ध्वान्तं जहि हन्मि नमो भ्रम भ्रामीत्येवमभिप्रायः । ईहमानश्चेष्टमानः । अनेन लोट् । तस्य च यथायोगं हिस्वादेशौ । ईहमान इति सामान्यवचनस्यानुप्रयोगः ।

भट्टिकाव्ये—XX. ३३.

स्वर्गे विद्यस्व भुव्यास्व भुजङ्गनिलये भव ।

एवं वसन्ममाकाशं संबुध्यस्व कृताकृतम् ॥ २४८५ ॥

आकाशं त्वं स्वर्गे विद्यस्व अहं विद्ये भुवि आस्व आसे भुजङ्गनिलये भव भवामीत्येवमभिप्रायो वसन् । पूर्ववल्लोट् । हिस्वादेशः । वसन् इति सामान्यवचनस्यानुप्रयोगः ।

भट्टिकाव्ये—XX. ३०.

स्वमटं घामटाटोर्वीमित्यटन्त्योऽतिपावनाः ।

यूयमापो विजानीत मनोवृत्तिं शुभा मम ॥ २४८६ ॥

यूयमापः स्वमटं घामट उर्वीमट इति । वयमन्तरिक्षमटाम् देवलोकमटाम् भूलोकमटाम् इत्येवमभिप्रायाः सर्वत्राटन्त्यः । आकाशादिकारकमेदात् अनेकाटनक्रियासमुच्चयः । ततश्चानेन लोट् । अटन्त्य इति सामान्यवचनस्यानुप्रयोगः । आकाशाद्युपगामिनीनामटनाक्रियायाः पुनरटनक्रियायाः सामान्याया अनुप्रयोगः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १०९०. बलीयो रावणः नमुचिद्विषा विगृह्य विरुध्य पुरीममरावतीमवस्कन्दावस्कन्दामि अवरुणध्मि, नन्दनं लुनीहि लुनामि, रत्नानि मुषाणं मुष्णामि । अमराज्जना हरं हरामि, इत्यभिप्रायः अहर्दिव दिवोऽस्वास्थ्यं चक्रे । अनेन लोट् । चक्रे इति सामान्यवचनस्यानुप्रयोगः ।

॥ इति लकारार्थप्रकरणम् ॥

—०❀०—

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ अथ कृत्यप्रकरणम् ॥

—:०:—

२८३१ । कृत्याः । (३. १. ९५)

अधिकारोऽयं ष्वुलः प्राक् ।

२८३२ । कर्तरि कृत् । (३. ४. ६७)

कृत्प्रत्ययः कर्तरि स्यादिति प्राप्ते,

२८३३ । तयोरेव कृत्यक्तखलर्थाः । (३. ४. ७०)

एते भावकर्मणोरेव स्युः ।

रघुवंशे—VIII. 94.

तीर्थे तोयव्यतिकरभवे जहुकन्यासरय्वो-

र्देहत्यागादमरगणनालेख्यमासाद्य सद्यः ।

पूर्वाकाराधिकचतुरया संगतः कान्तयासौ

लीलागारेष्वरमत पुनर्नन्दनाभ्यन्तरेषु ॥ 2487 ॥

अमरगणनायां लेख्यं लेखनम् । भावार्थे ष्यत् ।

२८३४ । तव्यत्तव्यानीयरः । (३. १. ९६)

धातोरेते प्रत्ययाः स्युः ।

वा० । वसेस्तव्यत्कर्तरि णिच् । (1920.)

वसतीति वास्तव्यः ।

वा० । केलिमर उपसंख्यानम् । (1919.)

पचेलिमा माषाः पक्तव्याः । मिदेलिमाः सरला मेत्तव्याः ।

भट्टिकव्ये—IV. 47.

प्रष्टव्यं पृच्छतस्तस्य कथनीयमवीवचत् ।

आत्मानं वनवासं च जेयं चारिं रघूत्तम. ॥ 2488 ॥

प्रष्टव्यम् पृच्छतस्तस्य कथनीयं वक्तव्यम् । क्रमात्तव्यानीयरौ ।

माघे—I. 66.

तपेन वर्षाः शरदा हिमागमो

वसन्तलक्ष्म्या शिशिरः समेत्य च ।

प्रसूनकृत्तिं दधतः सदत्तवः

पुरेऽस्य वास्तव्यकुटुम्बितां ययुः ॥ 2489 ॥

वसन्तीति वास्तव्याः । तव्यस्तव्यः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 214. पचेलिमं स्वत. पकम् । 'केलिमर उपसंह्यानम्' इति पचेः केलिम्प्रत्ययः । कर्मकर्तरि चायमिष्यत इत्याह वृत्तिकारः ।

२८३५ । कृत्यचः । (८. ४. २९)

उपसर्गस्थान्निमित्तात्परस्याच उत्तरस्य कृत्यस्य नस्य णत्वं स्यात् । प्रयाणीयम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1046. परिमोहिणं तच्छीलम् । नस्य णत्वम् ।

२८३६ । णेर्विभाषा । (८. ४. ३०)

उपसर्गस्थान्निमित्तात्परस्य ण्यन्ताद्विहितो यः कृत् तत्स्थस्य नस्य णो वा स्यात् । प्रयापणीयम् प्रयापनीयम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2186. परिमोहयमाणाभिः व्यामोहयन्तीभिः । मुह्यतेर्ण्यन्तात् लटः शानच् । अनेन कृत्कारस्य विभाषा णत्वम् । 'अणौ' (सू. 2754) इत्यादिना प्राप्तस्य परस्मैपदस्य 'न पादमि' (सू. 2755) इत्यादिना प्रतिषेधे 'णिचश्च' (सू. 2564) इत्यात्मनेपदम् ।

२८४० । न भाभूप्रकमिगमिष्वापीचेषाम् । (८. ४. ३४)

उपान्तवानीरगृहाणि दृष्ट्वा

शून्यानि दृष्ट्वे सरयूजलानि ॥ 2492 ॥

स्नानीयानि स्नानसाधनानि चूर्णादीनि । करणे अनीयर्प्रत्ययः ।

रघुवंशे—VIII. 65.

धृतिरस्तमिता रतिश्च्युता

विरतं गेयमृतुर्निरुत्सवः ।

गतमाभरणप्रयोजनं

परिशून्यं शयनीयमद्य मे ॥ 2493 ॥

शेतेऽस्मिन्निति शयनीयम् तत्पम् । अधिकरणार्थेऽनीयर्प्रत्ययः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 861. नाकसदां संतर्पयतीति सन्तर्पणः सन्तर्पयिता ।
कर्तरि लुट् ।

भट्टिकान्ये—VII. 81.

ततो मन्दगतः पक्षी तेषां प्रायोपवेशनम् ।

पयःपानमिवाशंसुः महानायादशोभनः ॥ 2494 ॥

न शोभत इत्यशोभनः । कर्तरि ल्युट् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 41. प्रियवियुक्तबधूजनचेतसाम् । कर्मणि षष्ठी ।
अनवनी अरक्षणी । अवतेः कर्तरि ल्युट् । टित्वात् ङीप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 76. पङ्क्तेः पावनं पावयितारम् । पावयतेः कर्तरि ल्युट् ।

२८४२ । अचो यत् । (३. १. १७)

अजन्ताद्भातोर्यत्स्यात् । चेयम् । जेयम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2486. जेयं जेतव्यम् । यत्प्रत्ययः ।

किरातार्जुनीये—XV. 5.

स सासिः सासुसूः सासो
 येयायेयाययाययः ।
 ललौ लीलां ललोऽलोलः
 शशीशशिशुशीः शशन् ॥ 2495 ॥

येया यातव्याः । यत्प्रत्ययः ।

२८४३ । ईद्यति । (६. ४. ६५)

यति परे आत ईत्स्यात् । गुणः । देयं ग्लेयम् ।

वा० । तकिशसिचतियतिजनिभ्यो यद्वाच्यः । (1922.)

तक्त्यं शक्त्यं चक्त्यं यक्त्यं जन्यम् ।

वा० । हनो वा यद्वधश्च वक्तव्यः । (1923.)

वध्यः । पक्षे वक्ष्यमाणो ण्यत् । घात्यः ।

भट्टिकान्ये—III. 27.

स प्रोषिवानेत्य पुरं प्रवेक्ष्यन्
 शुश्राव घोषं न जनौषजन्यम् ।
 आकर्णयामास न वेदनादा-
 न्न चोपलेभे वणिजां पणायान् ॥ 2496 ॥

जनौषजन्यं जनसमूहेन जन्यमुत्पाद्यम् । 'तकिशसि' इति यत् । अथवा
 जनौषजन्यं जनसङ्घजातम् । 'भव्यगेय' (सू. 2894) इति कर्तरि निपातः ।

२८४४ । पोरदुपधात् । (३. १. ९८)

पवर्गान्तादुपधात्स्यात् । शप्यम् । रुभ्यम् ।

चम्पूरामायणे—I. 85

योगेन लभ्यो य. पुंसां संसारापेतचेतसाम् ।

नियोगेन पितुः सोऽय रामः कौशिकमन्वगात् ॥ 2497 ॥

लभ्यः प्राप्यः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 572. वैदेही कथं नु लभ्या प्राप्या । यत्प्रत्ययः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1305 उपलम्भ्यां प्रशस्ताम् । अनेन यत् ।
‘उपात्प्रशंसायाम्’ (सू. 2846) इति यत्प्रत्यये नुम् इति जयमङ्गलः । उपलम्भ्यां
प्रशस्ततया सर्वथा द्रष्टव्यमित्यर्थः । ‘उपात्प्रशंसायाम्’ (सू. 2846) इति
लभेयकारादिप्रत्ययविषये नुमागमः । अत एव प्रत्ययात्पूर्वं नुमि सत्यदुषत्वाभावा-
द्यतोऽप्राप्तौ ‘अह्लोर्भ्यत्’ (सू. 2872) इति ण्यत् । यण्यतोः स्वरे विशेष
इति मल्लिनाथः ।

भट्टिकाव्ये—IX. 26.

संबुधुर्षुः स्वमाकूतमाज्ञां विधरिषुर्द्रुतम् ।

अवरिष्टाक्षमक्ष्म्य कर्पि हन्तुं दशाननः ॥ 2498 ॥

कर्पि हन्तुमक्ष्म्यं क्षन्तुमश्वयमक्षम् । यत् ।

किरातार्जुनीये—IX. 35.

न सजो रुरुचिरे रमणीभ्य-

श्चन्दनानि विरहे मदिरा वा ।

साधनेषु हि रतेरुपघत्ते

रम्यतां प्रियसमागम एव ॥ 2499 ॥

रम्यन्ते एष्विति रम्याणि । यत्प्रत्ययः । ‘कृत्यस्युटो बहुलम्’ (सू. 2841)
इत्यधिकरणार्थः ।

२८४५ । आहो यि । (७. १. ३५)

आडः परस्य लभेर्नुम् स्याद्यादौ प्रत्यये विवक्षिते । नुमि कृते अदुपधत्वाभावात्
प्यदेव । आलम्भ्यो गौः ।

२८४६ । उपात्प्रशंसायाम् । (७. १. ६६)

उपलम्भ्यः साधुः । स्तुतौ किम् । उपलब्धुं शक्य उपलम्भ्यः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1३05. उपलम्भ्यां प्रशस्ततया सर्वथा द्रष्टव्याम् ।
अनेन लभेर्कारादिप्रत्ययविषये नुमागमः । नुमि कृते अदुपधत्वाभावात् प्यदेव ।

२८४७ । शकिसहोश्च । (३. १. ९९)

शक्यम् । सद्यम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 572. हरिः सुग्रीवः कथं द्रष्टुं शक्यः । वियोगश्च
कथं सद्यः । यत्प्रत्ययः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 77. अरिभिरसह्यं दुःसहं धनुः । यत्प्रत्ययः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 98. अस्य गुरोर्मन्युः क्रोधः कोटिशो गाः स्पर्शयता
प्रतिपादयता भवता विनेतुमपनेतु शक्यः । विनेतुमित्यत्र विपूर्वाच्चयतेः परस्मैपदा-
त्तुमुन् । मन्योरकर्तृत्वात् ।

२८४८ । गदमदचरयमश्चानुपसर्गे । (३. १. १००)

गद्यम् । मद्यम् । चर्यम् ।

वा० । चरेराडि चागुरौ । (1925.)

आचार्यो देशः । गन्तव्य इत्यर्थः । अगुरौ किम् । आचार्यो गुरुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 572. एतत्सर्वं त्वया मम गद्यं वाच्यम् । यत्प्रत्ययः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1005. माद्यन्त्यनेनेति मद्यं मदिरा । 'कृत्यस्युटो
बहुलम्' (सू. 2841) इति करणार्थत्वम् । अनेन यत् । गद्यं चर्यं चरणीयम् यस्य
स पापचर्यः । पूर्वबधत् ।

भट्टिकाव्ये—VI. 50.

प्रयातस्तव यम्यत्वं शस्त्रपूतो ब्रवीमि ते ।

रावणेन हृता सीता लङ्कां नीता सुरारिणा ॥ 2500 ॥

तव यम्यत्वं वश्यत्वं प्रयातः । यमेः पूर्ववच्चत् ।

रघुवंशे—III. 45.

त्रिलोकनाथेन सदा मखद्विष-

स्त्वया नियम्या ननु दिव्यचक्षुषा ।

स चेत्स्वयं कर्मसु धर्मचारिणां

त्वमन्तरायो भवसि च्युतो विधिः ॥ 2501 ॥

त्रिलोकनाथेन त्वया मखद्विषः क्रतुविघातका नियम्या ननु शिक्ष्याः खल्ल ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 810. निगाद्यं निगदितव्यम् । ‘ऋहलोर्प्यत्’
(सू. 2872) ‘गदमद’ (सू. 2848) इत्यादिना सौपसर्गाद्यतेरनिषेधात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1287. आचार्यत्वम् । अगुराविति निषेधान्न यत् ।

२८४९ । अवद्यपण्यवर्या गर्ह्यपणितव्यानिरोधेषु । (३. १. १०१)

अवद्यं पापम् । पण्या गौः । व्यवहर्तव्येत्यर्थः । शतेन वर्या कन्या ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 578. वदितुमनर्हमवद्यं गर्ह्यम् । पापमिति यावत् ।
वदेर्नञ्पूर्वात् क्यवपवादी गर्ह्यार्थे यत्प्रत्ययान्तो निपातः । अनवद्योऽगर्ह्यः । पण्यः
पणितव्यः । त्वया प्रत्युपकारेण विनिमेतव्यः । पण व्यवहारे । पणितव्यार्थे ण्यदपवादी
पूर्ववद्यत्प्रत्ययान्तो निपातः । असौ सुग्रीवो भवता वर्यः । मित्रत्वेनाप्रतिबन्धं वरणीय
इत्यर्थः । अनिरोधेऽर्थे वृजः पूर्ववत् ण्यदपवाद्येव यत्प्रत्ययान्तो निपातः । स्त्रियामस्य
निपातनात् पुंसि प्रयोगः कवेः स्वात्तन्त्र्यात् । यद्वा वार्थ इति ण्यदन्तपाठः प्रत्युदाहरणार्थः ।

भाषे—XVI. 85.

त्वयि भक्तिमता न सत्कृतः

क्रूरानां क्रूरेव चेदिपः ।

प्रियमांसमृगाधिपोज्झितः

किमवद्यः करिकुम्भजो मणिः ॥ 2502 ॥

अवद्यः किम् । अनवद्य एवेत्यर्थः ।

रघुवंशे—VI. 69.

तं प्राप्य सर्वावयवानवद्यं

व्यावर्तितान्योपगमात्कुमारी ।

न हि प्रफुल्लं सहकारमेत्य

वृक्षान्तरं कांक्षति षट्पदाली ॥ 2503 ॥

सर्वेष्ववयवेषु अनवद्यमदोषम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1507. पण्यैः क्रूरैः पण्यद्रव्यैः ।

२८५० । वहां करणम् । (३. १. २०२)

बहन्त्यनेनेति बह्यं शकटम् । करणं किम् । बाह्य बोद्धव्यम् ।

भट्टिकाव्ये—VI. 52.

तेन बह्येन हन्तासि त्वमर्थं पुरुषाशिनाम् ।

राक्षसं क्रूरकर्माणं शकारिं दूरवासिनम् ॥ 2504 ॥

हे राम त्वं बहन्त्यनेनेति बह्यं शकटम् । अनेन पण्यद्रवादेन यत्प्रत्ययान्तो

इह बह्येन करणेन सहायभूतेन तेन सुग्रीवेण ।

रघुवंशे—VI. 10.

मनुष्यवाह्यं चतुरस्रयान-

मध्यास्य कन्या परिवारशोभि ।

विवेश मञ्चान्तरराजमार्गं

पतिंवरा कृतविवाहवेषा ॥ 2505 ॥

मनुष्यैर्वाह्यम् । पथत् ।

२८५१ । अर्थः स्वामिवैश्ययोः । (३. १. १०३)

ऋ गतौ । अस्माद्यत् । प्यतोऽपवादः । अर्थः स्वामी वैश्यो वा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० २५०४. पुरुषाशिनामर्थं स्वामिनम् । यत्प्रत्ययान्तो निपातः ।

माधे—XVIII. ५२.

शोचित्वाग्ने भृत्ययोर्मृत्युभाजो-

र्यः प्रेम्णा नो तथा बल्लभस्त ।

पूर्वं कृत्वा नेतरस्य प्रसादं

पश्चात्तापादाप दाहं यथान्तः ॥ २५०६ ॥

ऋच्छतीत्यर्थः स्वामी ।

भट्टिकाव्ये—VI. ५४.

तेन संगतमार्येण रामाज्यं कुरु द्रुतम् ।

लङ्कां प्राप्य ततः पापं दशग्रीव हनिष्यसि ॥ २५०७ ॥

आर्येण अर्तुमर्हेण । ऋ गतौ । प्यत् । प्रत्युदाहरणम् ।

२८५२ । उपसर्या काल्या प्रजने । (३. १. १०४)

गर्गग्रहणे प्राप्तकाला चेदित्यर्थः । उपसर्या गौः । गर्भाधानार्थं वृषभेणोपगन्तुं योग्येत्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४७१. उपसर्या उपसंक्रमणीया । प्राप्तगर्गग्रहण-कालेत्यर्थः । ‘काल्योपसर्या प्रजन’ II. ix. ७०. इत्यमरः । सत्तेरुपपूर्वाद्यत्प्रत्ययान्तो निपातः ।

२८५३ । अजर्यं संगतम् । (३. १. १०५)

नञ्पूर्वाज्जीर्यतेः कर्तरि यत् संगतं चेद्विशेष्यम् । न जीर्यतीत्यजर्यम् । ‘तेन संगतमार्येण रामाज्यं कुरु द्रुतम्’ इति भट्टिः । “मृगैरजर्यं जरसोपदिष्टमदेहबन्धाय पुनर्बन्ध” इत्यत्र तु संगतमिति विशेष्यमध्याहार्यम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २५०७. हे राम आर्येण तेन सुग्रीवेण । न जीर्यती-
त्यर्ज्यमनपायि । अनेन सगतविषये जीर्यतेर्नञ्पूर्वात्कर्तरि यत्प्रत्ययान्तो निपातः ।
संगतं संगतिम् । सख्यमित्यर्थः । भावे क्तः । द्रुत कुरु ।

रघुवशे—XVIII. 6.

तस्मै विसृज्योत्तरकोसलानां
धर्मोत्तरस्तस्मभवे प्रभुत्वम् ।
मृगैरर्ज्यं जरसोपदिष्ट-
मदेहबन्धाय पुनर्बन्ध ॥ २५०८ ॥

नलस्तस्मै नभसे पुत्रायोत्तरकोसलानां प्रभुत्व विसृज्य दत्त्वा मृगैरर्ज्यम् ।
संगतमिति शेषः । बन्ध । मोक्षार्थं वनं गत इत्यर्थः ।

२८५४ । वदः सुपि क्यप्च । (३. १. १०६)

उत्तरसूत्रादिह भाव इत्यपकृष्यते । वदेर्भावे क्यप् स्यात् चाद्यत् अनुपसर्गे
सुप्युपपदे । ब्रह्मोद्य ब्रह्मवद्यम् । ब्रह्म वेदः । तस्य वदनमित्यर्थः ।

भट्टिकाव्ये—VI 55.

अनृतोद्य न तत्रास्ति सत्यवद्यं ब्रवीम्यहम् ।
मित्तमूर्यं गतस्तस्य रिपुहत्यां करिष्यसि ॥ २५०९ ॥

तत्र सुग्रीवे अनृतोद्यमनृतवचन नास्ति । भावे क्यप् । अहं सत्यवद्यं सत्यवचनं
ब्रवीमि । अत्रैव सूत्रे चकाराद्यत् ।

भट्टिकाव्ये—V. 60.

मृषोद्यं प्रवदन्तीं तां सत्यवद्यो रघूत्तमः ।
निरगाच्छत्रुहस्तं त्वं यास्यसीति शपन्वशी ॥ २५१० ॥

सत्यवद्यं सत्यवादः । चकाराद्यत् । तद्वान् सत्यवद्यः । अर्शआदिभ्योऽच् । अथवा
सत्यं वदतीति 'कृत्यस्युद्यो बहुलम्' (सू. २८४१) इति कर्तरि कृच् । अनेन यत् । मृषोद्यं
मृषावादम् । 'राजसूय' (सू. २८६५) इत्यादिना भावे क्यवन्तो निपातः ।

भट्टिकाव्ये— VI. ६८.

स राजसूययाजीव तेजसा सूर्यसन्निभः ।

अमृषोद्यं वदन् रुच्यो जगाहे द्यां निशाचरः ॥ २६११ ॥

मृषोद्यं मृषावदनम् । मृषापूर्वाद्भेदेः अनेन पक्षे यति प्राप्ते नित्यं क्यवेव निपातितः 'राजसूय' (सू. २८६५) इत्यादिना ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५७३. वदितुमनर्हमवद्य गर्ह्यम् । वदेर्नञ्पूर्वात् क्यवपवादी गर्हार्थे यत्प्रत्ययान्तो निपातः 'अवद्यपण्य' (सू. २८४९) इत्यादिना ।

२८५५ । भुवो भावे । (३. १. १०७)

क्यप् स्यात् । ब्रह्मणो भावो ब्रह्मभूयम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २६०९ मित्रभूयं मित्रभावं । क्यप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ७५३ द्युनिवासभूय देवभूयम् । क्यप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६७९. ब्रह्मभूयम् ।

नैषधे— V. ६१.

वीक्ष्य तस्य वरुणस्तरुणत्व

यद्वभार निविड जडभूयम् ।

नौचिती जडपतेः किमु सास्य

प्राज्यविस्मयरसस्तिमितस्य ॥ २६१२ ॥

जडभूयं जडत्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४७९. देवभूयम् ।

२८५६ । हनस्त च । (३. १. १०८)

अनुपसर्गे सुप्युपपदे हन्तेर्भावे क्यप् स्यात् तकारश्चान्तादेशः । ब्रह्मणो हननम् ब्रह्महत्या । स्त्रीत्वं लोकात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २६०९. रिपुहत्यां शत्रुवधम् । हन्तेः क्यप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६. ब्रह्महत्या ।

२८५७ । एतिस्तुशास्वृहजुषः क्यप् । (३. १. १०९)

एभ्यः क्यप् स्यात् ।

२८५८ । ह्रस्वस्य पिति कृति तुक् । (६. १. ७१)

इत्यः । स्तुत्यः । ' शास इदङ्ह्रलोः ' (सू. २४८६) इतीत् । शिष्यः । वृ
वृज् । वृत्यः । वृढस्तु वार्या ऋत्विजः । आदृत्यः । जुष्यः ।

वा० । शंसिदुहिगुहिभ्यो वा । (१८३५.)

इति काशिका । शस्यं शंस्यम् । दुहं दोह्यम् । गुह्यं गोह्यम् ।

भट्टिकाव्ये—VI. ५६.

आदृत्यस्तेन वृत्येन स्तुत्यो जुष्येण संगतः ।

इत्यः शिष्येण गुरुवद्बुध्यमर्थमवाप्स्यसि ॥ २५१३ ॥

वृत्येन स्वया मित्रत्वेन वरणीयेन जुष्येण हनुमदादीनां सेव्येन । त्वमादृत्यः
सुग्रीवादीनामादरणीयः । स्तुत्यः स्तोतव्य । शिष्येण शासनीयेनान्तेवासिना । 'शास'
(सू. २४८६) इतीकारः । इत्य एतव्यः । सर्वत्र 'एतिस्तु' (सू. २४८७) इति क्यप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १०४९. स्तुत्यं स्तोतव्यम् ।

२८५९ । ऋदुपधाच्चाकृपिचृतेः । (३. १. ११०)

वृत् वृत्यम् । वृध् वृध्यम् । कृपिचृत्योस्तु कल्प्यम् चर्त्यम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २५१३. गृध्यमभिकाक्ष्यम् । क्यप् ।

२८६० । ई च खनः । (३. १. १११)

चात्त्यप् । खेयम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५७५. तस्य सुग्रीवस्य । 'कृत्यानां कर्तरि वा'
(सू. ६२९) इति षष्ठी । अन्यो द्वितीयोऽपि सागरः नाखेयः । सन्तुमशक्यो न ।
क्यप् । ईकारश्चान्नादेशः ।

२८६१ । भृजोऽसंज्ञायाम् । (३. १. ११२)

भृत्याः कर्मकराः । भर्तव्या इत्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५७५. भृत्या भर्तव्याः कर्मकराः ।

२८६२ । मृजेर्विभाषा । (३. १. ११३)

मृजेः क्यप् वा स्यात् । पक्षे ण्यत् । मृज्यः मार्ग्यः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५७५. तस्य मन्युः शोकस्त्वया मार्ग्यो मार्जनीयः ।
तेन च ते शोको मृज्यो मार्ष्टव्यः । क्यपि मृज्यः । ण्यति मार्ग्यः ।

२८६५ । राजसूयसूर्यमृषोद्यरुच्यकुप्यकृष्टपच्याव्यथ्याः । (३. १. ११४)

एते सप्त क्यबन्ता निपात्यन्ते । क्तात्मकः सोमो राजा । स सूयतेऽत्रेति
अधिकरणे क्यञ्जिपातनाद्दीर्घः । राजसूयः राजसूयम् । अर्धर्चादिः । सरत्याकाशे
सूर्यः । कर्तरि क्यञ्जिपातनादुत्त्वम् । यद्वा षू प्रेरणे तुदादिः । सुवति कर्मणि लोके
प्रेरयति । क्यपो रुट् । मृषोपपदाद्वदेः कर्मणि नित्यं क्यप् मृषोद्यम् । विशेष्यनिष्ठाऽयम् ।
'उच्छ्रायसौन्दर्यगुणा मृषोद्याः' । रोचते रुच्यः । गुपेरादेः कुरत्वं च संज्ञायाम् ।
सुवर्णरजतमिश्रं घनं कुप्यम् । गोप्यमन्यत् कृष्टे पच्यन्त इति कृष्टपच्याः । कर्मकर्तरि
क्यप् । न व्यथते अव्यथ्यः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २५१०. मृषोद्यं प्रवदन्तीम् । भावे क्यप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २५११. राज्ञा सूयत इति राजसूयः क्षत्रियाधिकारः
क्रतुविशेषः । सुनोतेः क्यबन्तो निपातः । सरति सुवतीति वा सूर्यः । पूर्वबन्निपातः ।
मृषोद्यं मृषावादं न भवतीति अमृषोद्यं सत्यवादम् । मृषापूर्वाद्वदेः 'वदः सुपि
क्यप् च' (सू. २८५४) इति पक्षे यति प्राप्ते नित्यं क्यबन्तः निपातितः । रोचत इति
रुच्यो रोचमानः । कर्तरि निपातः ।

महिकाव्ये—VI. ५९.

अकृष्टपच्याः पश्यन्ती ततो दाशरथी क्ताः ।

रत्नाक्षपानकुप्यानामादतुर्नष्टसंस्मृती ॥२५१४॥

कृष्टे पच्य-त इति कृष्टपच्याः । कर्मकर्तरि निपातनात्क्यपि ततो नञ्समासः
अकृष्टपच्या लता । कुप्यत इति कुप्यं हेमरूप्यातिरिक्तं घनम् । गुपेर्निपातनात्क्यपि
गुपेरादेः कुत्व च संज्ञायामिति गत्य कः ।

भट्टिकाव्ये—VI. 60.

समुत्तरन्तावव्यथयौ नदान्मिद्योद्वयसन्निभान् ।
सिध्यतारामिव ख्याता शबरीमापतुर्वने ॥ 2515 ॥

अव्यथयौ अव्यथमानौ अश्रान्तावित्यर्थः । नञ्पूर्वाद्वयथेस्तत एव निपात-
नात्कर्तरि क्यप् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2510. मृषोद्य मृषावादम् । 'राजमूय' (सू. 2865)
इत्यादिना क्यबन्तो निपातः । सत्यं वदतीति सत्यवद्यः । 'कृत्यल्युटो बहुलम्' -
(सू. 2841) इति कर्तरि कृत्यः । 'वदः सुपि क्यप् च' (सू. 2854) इति चकाराद्यत ।
अर्थआदिभ्योऽच् ।

माघे—IV 10.

मुदे मुरारेरमरैः सुमेरो-
रानीय यस्योपचितस्य शृङ्गैः ।
भवन्ति नोद्दामगिरां कवीना-
मुच्छ्रायसौन्दर्यगुणा मृषोद्याः ॥ 2516 ॥

उच्छ्रायसौन्दर्यगुणाः कवीना मृषा उद्यन्त इति मृषोद्या मिथ्यावाच्याः ।
क्यबन्तो निपातः ।

माघे—XIX. 89.

विद्विषोऽद्विषुस्त्रीक्ष्य तथाप्यासन्निरेनसः ।
अरुच्यमपि रोगन्नं निसर्गादेव भेषजम् ॥ 2517 ॥

रोचत इति रुच्यम् । न रुच्यम् अरुच्यमरोचमानम् । क्यबन्तो निपातः ।

२८६६ । मिद्योद्वयौ नदे । (३. १. ११५)

भिदेरुज्ज्ञेयश्च क्यप् । उज्ज्ञेयत्वं च । भिनत्ति कूलं मिद्यः । उज्ज्ञेत्युदकमुद्धय ।
नदे किम् । मेता । उज्ज्ञिता ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2515 भिद्योद्धयौ नदौ । क्यवन्तो निपातः ।

रघुवंशे—XI. 8.

वीचिलोलभुजयोस्तयोर्गत

शैशवाच्चपलमप्यशोभत ।

तोयदागम इवोद्धयमिद्ययो-

र्नामधेयसदृशं विचेष्टितम् ॥ 2518 ॥

उद्धयमिद्ययोर्नदविशेषयोः ।

२८६७ । पुष्यसिध्यौ नक्षत्रे । (३. १. ११६)

अधिकरणे क्यब्निपात्यते । पुष्यन्त्यसिन्नार्थाः पुष्यः । सिध्यन्त्यस्मिन्
सिध्यः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2515. सिध्यन्त्यसिन्नार्था. इति सिध्यः पुष्यः ।
अधिकरणे निपातनात् क्यप् ।

२८६८ । विपूयविनीयजित्या मुञ्चकल्कहलिषु । (३. १. ११७)

पुञ्नीञ्जिभ्यः क्यप् । विपूयो मुञ्जः । रज्जादिकरणाय शोधयितव्य इत्यर्थः ।
विनीयः कल्कः । पिष्टौषधिविशेष इत्यर्थः । पापमिति वा । जित्यो हलिः । बलेन
क्रष्टव्य इत्यर्थः । कृष्टसमीकरणार्थं स्थूलकाष्ठम् हलिः । विपयं विनेयम् जेयम् ।

भट्टिकाव्ये—VI. 61.

वसाना वल्कले शुद्धे विपूयैः कृतमेखलाम् ।

क्षामामञ्जनसण्डाभा दण्डिनीमजिनास्तराम् ॥ 2519 ॥

विपूयन्त इति विपूया मुञ्जाः । विपूर्वात्पवतेर्मुञ्जार्थे कर्मणि क्यवन्तो निपातः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 898. अविनीयसंभ्रमविकासमक्तिमि. अविनीयो-
ऽकल्कः । अकपट इति यावत् । संभ्रम आदरः । क्यवन्तो निपातः ।

२८६९ । प्रत्यपिभ्यां ग्रहेः । (३. १. ११८)

वा० । छन्दसीति वक्तव्यम् । (1944.)

प्रतिगृह्यम् । अपिगृह्यम् । लोके तु प्रतिग्राह्यम् । अपिग्राह्यम् ।

२८७० । पदास्वैरिवाद्यापक्ष्येषु च । (३. १. ११९)

अवगृह्यम् प्रगृह्यम् पदम् । अस्वैरी परतन्तः । गृह्यकाः शुकाः । पञ्जरादि-
बन्धनेन परतन्त्रीकृताः इत्यर्थः । ब्रह्मायां ग्रामगृह्या सेना । ग्रामबहिर्भूतेत्यर्थः ।
स्त्रीलिङ्गनिर्देशात्पुंसकयोर्न । पक्षे भव पक्ष्यः । दिगादित्वाद्यत् । आर्यैर्गृह्यत आर्य-
गृह्यः । तत्पक्षाश्रित इत्यर्थः ।

भट्टिकान्ये—VI. 62.

प्रगृह्यपदवत्साध्वी स्पष्टरूपामविक्रियाम् ।

अगृह्यां वीतकामत्वादेवगृह्यामनिन्दिताम् ॥ 2520 ॥

प्रगृह्यपदवत् । यस्य पदस्य प्रगृह्यसज्ञा तत्पद प्रगृह्यम् । 'प्रत्यपिभ्यां ग्रहेः'
(सू. 2869) इत्यनुवृत्तौ अनेन प्रपूर्वाद्ग्रहेः पदेऽभिधेये क्यप् । अगृह्यां स्वतन्त्राम् ।
ग्रहेरस्वैरिषये क्यप् । गृह्या अस्वैरिणी । अस्वतन्त्रा न भवतीत्यगृह्या । वीतकामत्वात् ।
वीतरागा हि स्वतन्त्रा भवन्ति । देवगृह्यां देवपक्ष्यां क्यप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1807. आर्यगृह्यम् आर्याणां सतां गृह्यं पक्ष्यम् ।
क्यप् ।

२८७१ । विभाषा कृष्टपोः । (३. १. १२०)

क्यप् स्यात् । कृत्यम् । वृष्यम् । पक्षे—

२८७२ । ऋहलोर्ण्यत् । (३. १. १२४)

ऋवर्णान्ताद्धलन्ताच्च धातोर्ण्यत् स्यात् । कार्यम् । वर्ण्यम् ।

भट्टिकान्ये—VI 68.

धर्मकृत्यरतां नित्यमवृष्यफलभोजनाम् ।

दृष्ट्वा ताममुचद्रामो युष्मथात इव श्रमम् ॥ 2521 ॥

नित्यं धर्मकृत्यरतां धर्मकार्यासक्तान् । अबुध्याणि अनिन्द्रियवर्धनानि ।
'विभाषा' (सू. २८७१) इत्युभयत्र क्यप् । ह्रस्वस्य तुक् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ७०५. कृत्यं कर्म ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २५०७. आर्येण अर्तुमर्हेण । ऋ गतौ । अनेन प्यत् ।

भट्टिकाव्ये—VI. ६४.

स तामूचेऽथ कश्चित्त्वममावस्यासमन्वये ।

पितॄणां कुरुषे कार्यमपाक्यैः स्वादुमि. फलै. ॥ २५२२ ॥

अपाक्यैरपचनीयैः अनग्निपक्कैरित्यर्थः । अनेन प्यत् । पितॄणां कार्यम् ।
पूर्ववत् प्यत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १०३६. अर्च्या अर्चनार्हाः । 'अर्हे कृत्य' (सू. २८२२)
इति कृत्यः । अनेन प्यत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६९२. ओष्ठाभ्यामेवावलोक्योत्तुमत्तुमर्हाणि ओष्ठावलोक्यानि ।
अतिमृदूनीत्यर्थः । अनेन प्यत् । 'कृत्यैरधिकार्थवचने' (सू. ६९५) इति करणे
तृतीयासमासः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १३०५. उपलम्भ्यां प्रशस्ततया सर्वथा द्रष्टव्यामित्यर्थः ।
'उपात्पशसायां' (सू. २८४६) इति लभेर्यकारादिप्रत्ययविषये नुमागमः । अत एव
प्रत्ययात्पूर्वं नुमि सति अदुषधत्वाभावाद्यतोऽप्राप्तौ अनेन प्यत् । यण्यतोः स्वरे विशेषः ।

रघुवशे—I. ८.

मन्दः कवियशः प्रार्थी गमिष्याम्यपहास्यताम् ।

प्रांशुलभ्ये फले लोभादुद्धाहुरिव वामनः ॥ २५२३ ॥

अपहास्यताम् । प्यत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १७८७. अनुच्यत इति अनुवाक्या । सा च प्रशास्तु-
पाठ्या, तदभावे होतृपाठ्या देवगाह्यानी ऋक् । प्यत् । कुत्वम् । शब्दसंज्ञात्वात्
'क्वोऽशब्दसंज्ञायाम्' (सू. २८८३) इति न प्रतिषेधः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३१०. इदं न निगाद्यं न निगदितव्यम् । अनेन प्यत् ।
'गदमद' (सू. २८४८) इत्यादिना सोपसर्गाद्यतो निषेधात् ।

२८७३ । युग्यं च पत्ने । (३. १. १२१)

पत्रं वाहनम् । युग्यो गौः । शकटादिना योक्तव्य इत्यर्थः । अत्र वयप् कुत्वं च
निपात्यते ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २५२१. रामः युग्यं पत्रं वाहनम् । वयवन्तो निपातः ।
तेनायात इव श्रमममुचत् । 'तद्वहति रथयुगप्रासगम्' (सू. १६२७) इति तद्धिते तु
युगं वहति युग्यः ।

२८७४ । अमावस्यदन्यतरस्याम् । (३. १. १२२)

अमोपपदाद्विसेरधिकरणे प्यत् वृद्धौ सत्यां पाक्षिको ह्रस्वश्च निपात्यते । अमा
सह वसतोऽस्यां चन्द्रार्कावमावास्या अमावस्या वा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २५२२ अमावस्या । अमावास्याति वा पाठः ।

२८८१ । प्य आवश्यके । (७. ३. ६५)

कुत्वं न । अवश्यपाच्यम् ।

२८८२ । यजयाचरुचप्रवचर्चश्च । (७. ३. ६६)

प्ये कुत्वं न । याज्यम् । याच्यम् । रोच्यम् । प्रवाच्य ग्रन्थविशेषः । अर्च्यम् ।

त्यजेश्च । त्याज्यम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १७८७. इज्यतेऽनयेति याज्या होतृपाठ्या यागसाधनं
ऋक् । 'ऋह्रलोर्ण्यत्' (सू. २८७२) इति प्यः । 'कृत्यस्युटो बहुलम्' (सू. २८४१)
इति करणार्थता । अनेन कुत्वप्रतिषेधः ।

रघुवंशे—I. २८.

द्वेष्योऽपि संमतः शिष्टस्तस्यातस्य यथौषधम् ।

त्याज्यो दुष्टः प्रियोऽप्यासीदङ्गुलीवोरगक्षता ॥ २५२४ ॥

त्याज्यः । 'त्यजेश्व' इति कुत्वप्रतिषेधः ।

२८८३ । वचोऽशब्दसज्ञायाम् । (७. ३. ६७)

ण्ये कुत्वप्रतिषेधः । वाच्यः । शब्दारुपायां तु वाक्यम् ।

चम्पूभारते—I. 12.

उपेत्य तां पाण्डुरुदारविक्रमः

प्रजामनः पल्लवयन्प्रशासनात् ।

यशःप्रकाशैर्यमुनासखीसखै-

र्निनाय लोक निजनामवाच्यताम् ॥ 2525 ॥

ण्ये कुत्वप्रतिषेधः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1787. अनूच्यते इति अनुवाक्या ऋक् । 'वचोः' (सू. 2863) इति कुत्वम् । शब्दसज्ञात्वात्कुत्वप्रतिषेधो न । वाक्यलक्षणविदः । पूर्ववत् ।

२८८५ । भोज्यं भक्ष्ये । (७. ३. ६९)

भोग्यमन्यत् ।

२८८६ । ओरावश्यके । (३. १. १२५)

उवर्णान्ताद्धातोर्ण्यत्स्यात् अवश्यभावे द्योत्ये । लाव्यम् । पाव्यम् ।

भट्टिकाव्ये—VI. 65.

अवश्यपाव्यं पवसे कश्चित्त्व देवभागधविः ।

आसाव्यमध्वरे सोमं द्विजैः कश्चिन्नमस्यसि ॥ 2526 ॥

अवश्यपाव्यं अवश्यभावेन पावयितव्यम् । अनेन ण्यत् ।

२८८७ । आसुयुवपिरपित्तिपिचमश्च । (३. १. १२६)

षुञ् आसाव्यम् । यु मिश्रणे याव्यम् । वाप्यम् । राप्यम् । लाप्यम् । त्राप्यम् । आचाम्यम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २५२६ द्विजैरासाव्यम् अभिषोतव्यम् । आङ्-
पूर्वात्सुनोतेर्ष्यत् ।

भट्टिकाव्ये—VI. 66.

आचाम्यं सन्ध्ययोः कच्चित्सयक्ते न प्रहीयते ।
कच्चिदग्निमिवान्नायं काले समन्यसेऽतिथिम् ॥ २५२७ ॥

ते तवाचाम्यमाचमनकर्म । प्यत् ।

२८८८ । आनाय्योऽनित्ये । (३. १. १२७)

आङ्पूर्वान्नयतेर्ष्यदायादेशश्च निपात्यते । गार्हपत्यान्नित्यादानीय प्रणीतो-
ऽग्निरनित्यः आनाय्यः दक्षिणाम्निः । 'यो गार्हपत्यादानीय दक्षिणाम्नौ प्रणीयते ।
तस्मिन्नानाय्य' II. vll. 21. इत्यमरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २५२७. आनाय्यम् । आङ्पूर्वान्नयतेर्ष्यदायादेश-
निपातः ।

२८८९ । प्रणाय्योऽसंमतौ । (३. १. १२८)

संमतिः प्रीतिविषयीभवनं कर्मव्यापारः । तथा भोगेष्ववादरोऽपि संमतिः ।
प्रणाय्यश्चोरः । प्रीत्यनर्ह इत्यर्थः । प्रणाय्योऽन्तेवासी । विरक्त इत्यर्थः । प्रणयोऽन्यः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३५९. धर्मद्रोही धर्मविघातकः प्रणाय्यो जनः
सतामसंमतश्चोरजनः ।

२८९० । पाय्यसान्नाय्यनिकाय्यधाय्या मानहविर्निवाससामिधेनीषु ।
(३. १. १२९)

मीयतेऽनेन पाय्यं मानम् । प्यत् धात्वादेः पत्वं च । आतो युक् । सम्यक्
नीयते होमार्थमग्निं प्रति इति सान्नाय्यं हविर्विशेषः । प्यदायादेशः समो दीर्घश्च
निपात्यते । निचीयतेऽस्मिन् धान्यादिकमिति निकाय्यो निवासः । अधिकरणे प्यत्
आय् धात्वादेः कुत्वं च निपात्यते । धीयतेऽनया समिदिति धाय्या ऋक् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1004. सञ्जीयत इति सान्नाय्यं हविर्विशेषः ।
हविर्विशेषे सपूर्वाव्ययतेर्थादायादेशोपसर्गदीर्घाणा निपातः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३५७- निक्काय्यं निवासम् । ण्यत् । 'निक्काय्य-
निलयालया.' II. 11. 5. इत्यमरः ।

नैषधे—II. 56.

अमितं मधु तत्कथा मम श्रवणप्राहुणिकीकृता जनैः ।
मदनानलबोधने भवेत्स्वग धाय्या धिगधैर्यधारिणः ॥ 2528 ॥

मदनानलबोधने कामाग्निप्रज्वलने धाय्या सामिधेनी भवेत् । 'ऋक्
सामिधेनी धाय्या च या स्यादग्निसमिध्वनी' II. ११. 22. इत्यमरः ।

२८९१ । क्रतौ कुण्डपाय्यसंचायौ । (३. १. १३०)

कुण्डेन पीयतेऽस्मिन् सोमः कुण्डपाय्यः क्रतुः । संचायतेऽसौ संचायः ।

भट्टिकाव्ये—VI. 68.

कुण्डपाय्यवतां कच्चिदग्निचित्यावतां तथा ।
कथाभी रमसे नित्यमुपचाय्यवता शुभे ॥ 2529 ॥

कुण्डैः पीयते सोमोऽस्मिन् कुण्डपाय्यः क्रतुविशेषः । स्वार्थं यत्प्रत्ययान्तो
निपातः ।

२८९२ । अग्नौ परिचाय्योपचाय्यसमूह्याः । (३. १. १३१)

अग्निधारणार्थं स्थलविशेषे एते साधवः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2529. उपचाय्यः चित्याग्निविशेषः । चिनोतेर्ण्यत् ।

२८९३ । चित्याग्निचित्ये च । (३. १. १३२)

चीयतेऽसौ चित्योऽग्निः । अग्नेश्चयनमग्निचित्या ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2529. अग्निचित्या अग्निचयनम् । चिनोतेः स्वार्थं
भावे यकारः तुक् च निपातितः ।

२८९४ । भव्यगेयप्रवचनीयोपस्थानीयजन्याप्लाव्यापात्या वा ।

(३. ४. ६८)

एते कृत्यान्ताः कर्तरि वा निपात्यन्ते । भवतीति भव्यः । भव्यमनेन वा ।
गायतीति गेयः साम्नामयम् । गेय सामानेन वा इत्यादि ।

नैषधे—I. 120.

अवश्यमव्येष्वनवग्रहग्रहा

यया दिशा धावति वेधसः स्पृहा ।

तृणेन वात्येव तयानुगम्यते

जनस्य चित्तेन भृशवशात्मना ॥ 2580 ॥

अवश्यमव्येषु अवश्यमाव्यर्थेषु । अनेन कर्तरि यत्प्रत्ययान्तो निपातः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2496. जनौघजन्यं जनसंघजातम् । अनेन कर्तरि
निपातः । ' अचो यत् ' (सू. 2842) इत्यत्र ।

वा० शसिचित्तियतिजनीनामुपसंख्यानम् ।

इति केचित् ।

माघे—V. 15.

अग्रे गतेन वसतिं परिगृह्य रम्या-

मापात्यसैनिकनिराकरणाकुलेन ।

यान्तोऽन्यतः प्लुतकृतस्वरमाशु दूरा-

दुद्धाहुना जुहुविरे मुहुरात्मवर्ग्याः ॥ 2581 ॥

आपतन्तीत्यापात्याः स्वयमाक्रमितुमागच्छन्तः । अनेन कर्तरि प्यदन्तो
निपातः ।

॥ इति कृत्यप्रकरणम् ॥

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ अथ कृदन्तप्रकरणम् ॥

— ०.—

२८९५ । ण्वुल्लुचौ । (३. १. १३३)

धातोरेतौ स्तः । 'युवोरनाकौ (सू. 1247) इत्यादेशः । कारकः । कर्ता ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 507. सुग्रीवस्तव सख्यस्य सखित्वस्य । 'कर्तृकर्मणो कृति' (सू. 628) इति कृद्योगे कर्मणि षष्ठी । कारकः कर्ता । मैथिल्याः सीतायाः । पूर्ववत् षष्ठी । द्रष्टा असि । कृद्विशिभ्या क्रमात् ण्वुल्लुचौ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 564. एतानि सहजकवचकुण्डलानि याचकं याचिष्यमाणम् । 'अकेनोर्भविष्यदाधमर्षयो.' (सू. 628) इति कृद्योगे षष्ठीप्रतिषेधात् द्वितीया । याचकमित्यत्र 'तुमुन्ण्वुल्लौ क्रियाया क्रियार्थायाम्' (सू. 8175) इति भविष्यत्यर्थे ण्वुल्लु ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 716. धरस्य पर्वतस्य । कृद्योगे कर्मणि षष्ठी । उद्धर्ता । कर्तरि तृच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 542 वनाकम्पं कर्ता साधुकारी । 'तृन्' (सू. 8115) इति साध्वर्थे तृन् । 'न लोक' (सू. 627) इत्यादिना षष्ठीप्रतिषेधात् द्वितीया । नभः पूरयितारः । पूर्ववत् तृन् द्वितीया च ।

अनर्धराषवे—III. 87.

विपदां प्रतिकर्तारो यस्योपायैरथर्वभिः ।

त्वाहशाः सन्ति किं तस्य कल्याणमनुयुज्यते ॥ 2582 ॥

त्वाहशा विपदां प्रतिकर्तारः । तृच् । कर्मणि षष्ठी । तृनि विपदाशब्दो भिदादिरादन्तः । अत्र सख्यस्य कारकः, मैथिल्या द्रष्टा, धरस्योद्धर्ता, विपदा प्रतिकर्तारः इत्यादौ 'तृजकाभ्यां कर्तरि' (सू. 709) इति न समासः ।

२८९६ । नन्दिग्रहिपचादिभ्यो ल्युणिन्यच् । (३. १. १३४)

नन्दादेर्ल्यु ग्रह्यादेर्णिनिः पचादेरच् स्यात् । नन्दयतीति नन्दनः । ग्राही । पचतीति पचः । पचादिराकृतिगणः । नन्दिग्रहिपचादयः क्रमेण ३. ५, ३. ६, ३. ७ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५०७ नन्दयतीति नन्दनः । कपीनां नन्दनः कपि-
नन्दनः । निरुपपदाधिकारात् कर्तरि ल्युः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १३७६ मुनीन्द्राणां नन्दनानि नन्दकानि । वनौकसां
रमणानि मनोरमाणि । उभयत्रापि नन्दादित्वाल्ल्युः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १२१५ वाश्यन्त इति वाशनैः कूजद्भिः । रोचन्त
इति रोचनैः रोचमानैः । उभयत्रापि नन्दादित्वाल्ल्युः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ११२३. ताराणां नक्षत्राणां परिभावीनि तिस्कारीणि ।
चेनसां विरहिचित्तानां मञ्जतीति मन्थीनि प्रपाथीनि । उद्भासीनि विकासीनि ।
सर्वत्र ग्रह्यादित्वाणिनिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १०४५. वदतीति वदः । पचाद्यच् । कुत्सितस्य वदः
कद्वदः । ' रथवदयोश्च ' (सू. १०२८) इति कोः कदादेशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ७०४. वर्धयत इति वर्धनौ । भूमेर्वर्धनौ भूमिवर्धनौ ।
नन्दादित्वात् ल्युः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ७०५- क्षितिवर्धनम् । पूर्ववत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ७०१ सहत इति सहः । पचाद्यच् । गमागमयोः
सहः गमागमसहः । भीषणं भयङ्करम् । नन्दादित्वात् ल्युः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १८३६. पालयतीति पालः । पचाद्यच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १७२२. भीषणानतिभयङ्करान् । नन्दादित्वात् ल्युः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २०६. स्त्रीपुमभीषणे । ल्युः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६१८. भीषणाभ्यः भयङ्कराभ्यः । नन्दादित्वात्
कर्तरि ल्युप्रत्यये स्त्रिया टाप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४०. जमदग्निमुपिपृक्तपर्णीः तेषां तृप्तिकरीः । अपः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 41. अवतीत्यवनी न अवनी अनवनी नवनीपवना-
वलिः । 'कृत्यल्युटो बहुलं' (सू. 2841) इति कर्तरि ल्युट् । टित्त्वात् 'टिड्ढाणञ्'
(सू. 470) इत्यादिना स्त्रियां ङीप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 23. भीषयतीति भीषणम् । ल्युः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 702. ग्राहिणी आग्रहिणी मा स भूः । गन्तुमुत्सहत
इत्युत्साहिनी भव । उद्भासत इति उद्भासिनी भूत्वा नोऽस्माकं वक्षःसंमर्दिनी
वक्षःसंपीडयित्रीति षष्ठीसमासः । अनुपपदाधिकारात् । भव । सर्वत्र ग्रह्यादित्वाणिनिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 981. चरतीति चरः । पचाद्यच् । स एव चारः ।
प्रज्ञादित्वाद्गुण ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 50. चरतीति चरी । सह चरी सहचरीति सुप्सुपेति
समासः । पचादिषु चरडिति टित्करणत्वात् 'टिड्ढाणञ्' (सू. 470) इति ङीप् ।
केचित् सह चरतीति सहचरी । 'विभाषा सेना' (सू. 828) इत्यादिना चकारात्
टप्रत्ययः । टित्त्वात् ङीबित्याहुः ।

रघुवंशे—II. 29.

स पाटलायां गवि तस्थिवांसं
धनुर्धरः केसरिणं ददर्श ।

अधित्यकायामिव धातुमय्यां

लोघ्रद्रुमं सानुमतः प्रफुल्लम् ॥ 2533 ॥

धरतीति धरः पचाद्यच् । धनुषो धरः धनुर्धरः । प्रफुल्लो विकसितः ।
फुल्ल विकसन इति धातो. पचाद्यच् । प्रफुल्लमिति पाठे वि फला विशरण इति धातोः
कर्तरि क्तः ।

माघे—I. 28.

युगान्तकालप्रतिसंहतात्मनो

जगन्ति यस्यां सविकासमासत ।

तनौ ममुस्तन्न न कैटभद्विष-

स्तपोधनाभ्यागमसंभवा मुदः ॥ 2584 ॥

सम्भवन्तीति संभवाः । पचाद्यच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1908. चरतीति चरः । पचाद्यच् । स एव चारः ।
मञ्जाद्यण् ।

माघे—II. 98.

षाङ्गुण्यमुपयुञ्जीत शक्त्यपेक्षो रसायनम् ।

भवन्त्यस्यैवमज्ञानि स्थास्नूनि बलवन्ति च ॥ 2585 ॥

अपेक्षत इत्यपेक्षः । पचाद्यच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 542. धरन्तीति धराः । पचाद्यच् । पयसां धराः
पयोधराः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 824. संक्रन्दनस्येन्द्रस्य । ल्युः ।

रघुवंशे—XV. 5.

ते रामाय वधोपायमाचख्युर्विबुधद्विषः ।

दुर्जयो लवणः शूली विशूलः प्रार्थ्यतामिति ॥ 2586 ॥

लुनातीति लवणः । नन्वादित्वात् ल्युः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 568. कालयवनादयः एनं चैद्यमनुयायिनः
अनुयास्यन्तः । ‘ भविष्यति गम्यादयः ’ (सू. 3171) इति णिनिः । अतः ‘ अकेनोः ’
(सू. 628) इति कर्मणि षष्ठ्याः प्रतिषेधात् द्वितीया । ग्रन्थादिणिनेस्तु ताराणां
परिभाषीनि । चेतसां मन्थीनि इति [वत्] कर्मणि षष्ठी [स्यात्] ।

२८९७ । इमुपधज्ञाग्रीकिरः कः । (३. १. १३५)

एभ्यः कः स्यात् । क्षिपः । लिखः । बुधः । कृशः । ज्ञः । प्रीणातीति प्रियः ।
किरतीति किरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 512. न जानातीत्यज्ञः । प्रीणयतीति प्रियः
प्रीतिकरः । यूनां कर्मणि षष्ठी । वितुन्दन्तीति वितुदाः हिंसकाः । उत्किरन्ति
विक्षिपन्तीति उत्किराः । कुसुमानामुत्किराः कुसुनोत्किराः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 695. विशेषेण बुध्यन्त इति विबुधाः । कः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1704. गिरिषु ज्ञान् गिरिज्ञान् । कः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 87. शोभत इति शुभा । कः ।

रघुवंशे—X. 20.

सर्वज्ञस्त्वमविज्ञातः सर्वयोनिस्त्वमात्मभू ।

सर्वप्रभुरनीशस्त्वमेकस्त्वं सर्वरूपभाक् ॥ 2587 ॥

सर्वेषां ज्ञः सर्वज्ञः । कः ।

२८९८ । आतश्चोपसर्गे । (३. १. १३६)

कः स्यात् । सुग्लः । प्रज्ञः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 512. प्रकर्षेण ग्लायतीति प्रग्लः प्रग्लानः ।
कप्रत्ययः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1229. प्रतिष्ठत इति प्रष्टोऽप्रगामी । तिष्ठतेः प्रोप-
सृष्टात्कर्तरि कः । 'प्रष्टोऽप्रगामिनि' (सू. 2917) इति षत्वनिपातः ।

भट्टिकान्ये—VII. 54.

परिभावं मृगेन्द्राणां कुर्वन्तो नगमूर्धसु ।

विन्ध्ये तिग्मांशुमार्गस्य चेरुः परिभयोपमे ॥ 2588 ॥

उपमातीत्युपमे सदृशे । कः । 'आतश्चोपसर्गे' (सू. 3288) इत्यङि तु
उपमा सादृश्यम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 846. दुष्टु तिष्ठतीति दुस्थः । कर्तरि कः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 952. प्रष्टुम् । पूर्ववत्कः । षत्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2295. आमातीत्याभः । कः । अङि तु आमा ।

रघुवंशे—XI. 16

तीव्रवेगधृतमार्गवृक्षया प्रेतचीवरवसास्वनोग्रया ।

अभ्यभावि भरताग्रजस्तया वात्ययेव पितृकाननोत्थया ॥ 2539 ॥

उत्थया उत्पन्नया । उत्पूर्वात्तिष्ठतेः कर्तरि कः ।

नैषधे—V. 51.

मेनका मनसि तापमुदीत यद्विधित्सुरकरोदवहित्थाम् ।

तत्स्फुट निजहृदः पुटपाके पङ्कलितिमसृजद्दहिरुत्थाम् ॥ 2540 ॥

उत्थाम् । पूर्ववत् ।

२८९९ । पात्राध्माधेदृशः शः । (३. १. १३७)

पिबतीति पिबः । जिघ्रः । घमः । घयः । घया कन्या । घेटष्टित्वात् स्तनन्वयी
इति खशीव ङीप् प्रासः । पश्यः । ' पात्रा ' (सू. 2360) पादीनां पिवादयः
स्युरित्संज्ञकशकारादौ प्रत्यये परे इति पश्यादेशः । केचिदुपसर्ग इति नानुवर्तयन्ति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 511. ध्वनीनाम् । कर्मणि षष्ठी । उद्धमन्ती-
त्युद्धमाः । मधूनाम् । पूर्ववत् षष्ठी । उद्धयन्तीत्युद्धयाः पातारः । पुष्पगन्धानाम् ।
पूर्ववत् षष्ठी । आजिघ्रन्तीत्याजिघ्राः आत्रातारः तैः । सर्वत्र शप्रत्ययः । ' पात्रा '
(सू. 2360) इत्यादिना घ्राध्मोर्जिघ्रघमादेशौ । घेटो घयादेशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2252. धूमस्य दोहदधूमस्य । कर्मणि षष्ठी ।
धयन्तीति धयान् पातृन् । अनुषष्ट्याया अपि घेटश्शप्रत्ययः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1138. पुष्पन्धयैः भृङ्गैः । अनेन शप्रत्यये
पूषोदरादित्वान्मुमि पुष्पन्धय इति साधुः । असूर्यपश्यः । उग्रम्पश्यः । पाणिन्धमः ।
एते खश्रप्रत्ययान्ताः । शित्त्वात् ' पात्रा ' (सू. 2360) इत्यादिना पश्यघमादेशौ ।

२९०० । अनुपसर्गाह्लिम्पविन्दधारिपारिवेद्युदेजिचेतिसातिसाहिभ्यश्च ।

(३. १. १३८)

शः स्यात् । लिम्पः । विन्दः । धारयः । पारयः । वेदयः । उदेजयः ।
चेतयः । सातयः । साहयः ।

वा० । नौ लिम्पेर्वाच्यः । (1968.)

निलिम्पा देवाः ।

वा० । गवादिषु विन्देस्संज्ञायाम् । (1969.)

गोविन्दः । अरविन्दः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 509. कुसुमोर्मिणाम् । कर्मणि षष्ठी । धारयन्तीति
धारयैः धारकैः । पारयन्तीति पारयैः शक्तैः । हृदयानामुदेजयन्तीत्युदेजयैः
उत्कम्पनैः । सर्वत्र शप्रत्ययः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 513. तनोर्देहस्य लिम्पन्तीति लिम्पैरिव । शप्रत्ययः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1858. विन्दन्तीति विन्दान् लङ्घृन् । परमार्थस्य
विन्दान् परमार्थविन्दान् । विदेर्लभार्थादनुपसर्गादिति शः । उदेजयन्ति उत्कम्पयन्ती-
त्युदेजयान् भीकरान् । शः ।

भट्टिकान्ये—V. 21.

न तं पश्यामि यस्यासौ भवेन्नोदेजया मतेः ।

त्रैलोक्येनापि विन्दस्त्वं तां क्रीत्वा सुकृती भव ॥ 2541 ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1002. मास्यानां धारयो धारयिता मास्य-
धारयः । शः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 971. धारयो मृदलाबुनः । पूर्ववत् ।

२९०१ । दहातिदधात्योर्विभाषा । (३. १. १३९)

शः स्यात् । अनुपसर्गादित्येव । दहः । दधः । पक्षे वक्ष्यमाणो णः । प्रहः ।
प्रधः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५१३. माहुरभ्यो वियोगिभ्यो दुःखस्य ददतीति ददौर्दयकैः । विकल्पात्कर्तरि शः । आमोदं सौरभं दधतीति धायैः दधानैः । शाभावपक्षे आकारान्तत्वात् 'श्याद्यध' (सू. २९०३) इत्यादिना णप्रत्यये युगागमः । 'कर्तृ-कर्मणोः कृति' (सू. ६२३) इत्यत्र शेषत्वविवक्षायामेव षष्ठीविधानात्, इह तदविवक्षायामामोदमिति कर्मणि द्वितीया ।

२९०२ । ज्वलितिकसन्तेभ्यो णः । (३. १. १४०)

ज्वलादिभ्यः कसन्तेभ्यो णः स्याद्वा । पक्षे अच् । ज्वालः ज्वलः । चालः चलः । अनुपसर्गादित्येव ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५१३. ज्वलयतीति ज्वलः प्रज्वलनात्मकः । णविकल्पात्पचाद्यच् ।

रघुवंशे—XIX. ३३.

सङ्गमाय निशि गूढचारिणं

चारदूतिकथितं पुरोगताः ।

वञ्चयिष्यसि कुतस्तमोवृतः

कामुकेति चकृषुस्तमङ्गनाः ॥ २५४३ ॥

चरन्तीति चाराः गूढचारिण्यः । णप्रत्ययः । चाराश्च ता दूतयश्च चारदूतयः ।

२९०३ । श्याद्यधस्संस्त्रतीणवसावहलिहश्लिषश्चसश्च । (३. १. १४१)

श्यैड्प्रभृतिभ्यो नित्य णः स्यात् । अवश्यायः । प्रतिश्यायः । आत्, धायः दायः । व्याधः । सु गतौ आङ्पूर्वस्सम्पूर्वश्च । आस्तावः । संस्तावः । अत्यायः । अवसायः । अवहारः । लेहः । श्लेषः । श्वासः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५१३. आमोदं दधतीति धायैः दधानैः । 'दधाति-दधात्योः' (सू. २९०१) इति शाभावपक्षे आकारान्तत्वादनेन णप्रत्ययः ।

भट्टिकाव्ये—VI. ८१.

अवश्यायकणास्त्रावाधारुमुक्ताफलस्त्रिषः ।

कुर्वन्ति चित्तसंस्त्रावं चरुत्पर्णाग्रसम्भृताः ॥ २५४३ ॥

अवश्यायत इत्यवश्यायः हिमं तस्य कणास्त एवासवन्तीत्यासावा
निष्यन्दाः । निष्यन्दमानहिमबिन्दव इत्यर्थः । चित्तं संस्रवतीति संस्रावं द्रवं कुर्वन्ति ।
द्रावयन्तीत्यर्थः । सर्वत्र कर्तरि णः ।

भट्टिकाव्ये—VI. 82.

अवसायो भविष्यामि दुःखस्यास्य कदा न्वहम् ।

न जीवस्यापहारो मां करोति सुखिनं यमः ॥ 2544 ॥

अहं कदा नु अस्य दुःखस्य अवस्यतीत्यवसायः अवसायकः समापको
भविष्यामि । यमोऽन्तकोऽपि जीवस्यापहरतीत्यपहारो हर्ता सन् मा सुखिनं करोति ।
अवापपूर्वात्स्यतेर्हरतेश्च णप्रत्ययः ।

भट्टिकाव्ये—VI. 83.

दध्नेऽहं मधुनो लेहैर्दावैरुग्रैर्यथा गिरिः ।

नायः को नु स येन स्या बताहं विगतज्वरः ॥ 2545 ॥

मधुनो मकरन्दस्य लिहन्तीति लेहैर्मधुलिङ्भिः । लिहेर्णः ।

२९०४ । दुन्योरनुपसर्गे । (३. १. १४२)

णः स्यात् । दुनोतीति दावः । दवतेस्तु पचाद्यच् । दव । नयतीति नायः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2545. दुन्वन्तीति दावैः दवानलैः । नयतीति
नायः उपायः । णः ।

२९०५ । विभाषा ग्रहः । (३. १. १४३)

णो वा । पक्षेऽच् । जलचरे ग्राहः । ज्योतिषु ग्रहः । भवतेश्चेति काशिका ।
भयो देवः संसारश्च । भावाः पदार्थाः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1719 ग्रहेणाङ्गारकादिना । ग्राहेण नक्षत्रेण ।
ध्वस्थितविभाषया जलचरे कर्तरि णः । ज्योतिषि पचाद्यच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2276. गृह्णन्तीति ग्राहाः जलचराः । ग्रहेर्जलचरे
कर्तरि णप्रत्ययः ।

२९०६ । गेहे कः । (३. १. १४४)

गेहे कर्तरि ग्रहेः कः स्यात् । गृह्णाति धान्यादिकमिति गृहम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1719. वनान्तान्वनप्रदेशान् स्मरस्य गृह्णन्तीति गृहान् ।
अर्धर्चादिपाठात्पुलिङ्गता ।

२९०७ । शिल्पिनि ष्वुन् । (३. १. १४५)

क्रियाकौशलं शिल्पम् । तद्वत्कर्तरि ष्वुन् स्यात् ।

वा० । नृतिखनिरञ्जिम्य एव । (4197.)

नर्तकः नर्तकी । खनक. खनकी ।

वा० । असि अके अने च रञ्जेर्नलोपो वाच्यः । (4067.)

रजकः रजकी । भाष्यमते ववुन् । टाप् । रजिका । पुंयोगे रजकी ।

भट्टिकाव्ये—VI. 85.

वाताहतचलच्छाखा नर्तका इव शाखिनः ।

दुस्सहा हा परिक्षिताः कणद्धिरलिगाथकैः ॥ 2546 ॥

मृत्यन्तीति नर्तका लासका इव । ष्वुन् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 122. सोऽभिर्वर्णः अभिनयातिलङ्घिनीर्नर्तकीः । ष्वुन् ।

‘षिट्ठौरादिभ्यः’ (सू 498) इति ङीष् । ‘नर्तकीलासिके समे’ I. v1. 9. इत्यमरः ।

२९०८ । गयकन् । (३. १. १४६)

गायतेष्वकन् स्यात् शिल्पिनि कर्तरि । गायकः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2546. अलिभिरेव गायकैः गायकैः । गायते-
शिल्पिनि थकन् ।

२९०९ । ण्युद् च । (३. १. १४७)

गायनः । द्वित्वाङ्गायनी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2401. गायनान् गायकान् । गायतेऽिशलिपि
प्युट् ।

२९१० । हश्च व्रीहिकालयोः । (३. १. १४८)

हाको हाडश्च प्युट् स्यात् व्रीहौ काले च कर्तरि । जहात्युदकमिति हायनो
व्रीहिः । जहाति भावानिति हायनो वर्षः । जिहीते प्राप्नोतीति वा ।

भट्टिकान्ये—VI. 86.

एकहायनसारङ्गगती रघुकुलोत्तमौ ।

लवकौ शत्रुशक्तीनामृश्यमूकमगच्छताम् ॥ 2547 ॥

जिहीते भावानिति हायनः सवत्सरः । जहातेर्जिहीतेश्च तन्त्रेणोपादानात्
यथासख्य व्रीहिकालयोर्प्युट् ।

२९११ । प्रुसृल्वः समभिहारे वुन् । (३. १. १४९)

समभिहारग्रहणेन साधुकारित्वे लक्ष्यते । प्रवकः । सरकः । लवकः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2547. शत्रुशक्तीनां लवकौ साधुच्छेदनौ । लुनातेः
समभिहारे लक्षणया साधुकारित्वे वुन् ।

२९१२ । आशिषि च । (३. १. १५०)

आशीर्विषयार्थवृत्तेर्घातोर्बुन् स्यात् कर्तरि । जीवतात् जीवकः । नन्दतात् नन्दकः ।

भट्टिकान्ये—VI. 87.

तौ वाल्मिषिघी मत्वा सुग्रीवोऽचिन्तयत्कपिः ।

बन्धुना विगृहीतोऽहं भूयास जीवकः कथम् ॥ 2548 ॥

सुग्रीवः तौ राघवौ वाल्मिषिघी मत्वा अहं कथं जीवको जीव्यस्मीत्यर्थः ।
आशीरर्थे वुन् । भूयासमिति तस्यैव स्फुटार्थमनुवादः ।

२९१३ । कर्मण्यण् । (३. २. १)

कर्मण्युपपदे धातोरण्प्रत्ययः स्यात् । उपपदसमासः । कुम्भं करोतीति
कुम्भकारः ।

वा० । शीलिकामिभक्ष्याचरिभ्यो णः । (1980)

मांसशीला । मांसकामा । मांसभक्षा । कल्याणाचारा ।

वा० । ईक्षिषिभ्याञ्च । (1981.)

सुखप्रतीक्षा । बहुक्षामा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 805. शत्रून् हनीत इति शत्रुलावौ शत्रुबातिनौ ।
कर्मण्यण् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1669. सुताननुबध्नाति सन्तनोतीति सुतानुबन्धं
कर्म । पूर्ववदण् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1355. बन्धुता भरतं प्रतीक्षत इति भरतप्रतीक्षा ।
णप्रत्ययः । अतस्त्रियां टाप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 61. शालीन् गोपायन्ति रक्षन्तीति शालिगोप्यः
सखपालिकाः स्त्रियः । कर्मण्यण् । 'टिड्ढाणञ्' (सू. 470) इति ङीप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2465. गोप्या शालिगोप्या । गौरादित्वान्ङीष् ।
अनुवपदत्वाच्चाण् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 63. कपोताग्नक्षिणः पालयन्तीति कपोतपालयः ।
कर्मण्यणि ङीप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 114. हव्यं वहतीति हव्यवाहः । कर्मण्यण् ।

माघे—XX. 70.

ज्वरुतः शमनाय चित्रभानोः

, प्रलयाप्लावमिवाभिदर्शयन्तः ।

ववृषुर्वृषनादिनो नदीनां

प्रतटारोपितवारि वारिवाहाः ॥ 2549 ॥

वारि वहन्तीति वारिवाहा मेघाः । कर्मण्यण् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 92. प्रतिहारं रक्षतीति प्रतिहारस्थीं द्वारपालिका ।
कर्मण्यणि ङीप् ।

माघे—VI. 21.

अरुणिताखिलशैलवना मुहु-

र्विदधती पथिकान् परितापिनः ।

विकचकिंशुकसंहतिरुचकै-

रुदवहद्वहव्यवहश्रियम् ॥ 2550 ॥

हव्यवहः । पचाद्यच् । षष्ठीसमासः ।

२९१४ । ह्यावामश्च । (३. २. २)

एभ्योऽण् स्यात् । कापवादः । स्वर्गह्यायः । तन्तुवायः । घान्यमायः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 805. व्योम मिमीत इति व्योममायः । माङः कर्मोपपदादण् ।

२९१५ । आतोऽनुपसर्गे कः । (३. २. ३)

आदन्ताद्धातोरनुपसर्गात्कर्मण्युपपदे कः स्यान्नाण् । गोदः । पार्णिक्तम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 806. शर्म सुखं कर्म ददातीति शर्मदं हितकारिणम् । अनेन कः । द्वाभ्यां पिबतीति द्विपः । पिबतेरादन्तत्वेऽपि अनुपसर्गोपपदत्वेऽपि कर्मोपपदत्वाभावात् 'सुपि स्थः' (सू. 2916) इत्यत्र सुपीति योगविभागात् कः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1092. मधु पिबतीति मधुपः । अमृतं पिबतीत्यमृतपः । आदन्तात्पिबतेरनुपसर्गकर्मोपपदात्कः । स्त्रियां मधुपा अमृतपेति टाप् ।

किरातार्जुनीये—IV. 13.

गतान् पशूनां सहजन्मबन्धुतां

गृहाश्रयं प्रेम वनेषु बिभ्रतः ।

ददर्श गोपानुपधेनु पाण्डवः

कृतानुकारानिव गोभिरार्जवे ॥ 2551 ॥

वाः पश्यतीति, गोपाः गोपालकाः । अनेन कः । स्त्रियां टाप् । पुंयोगे तु गोप्य इति ङीष् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 695. नृन्पातीति नृपः । पूर्ववत्कः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 169. गाः पान्तीति गोपाः, तेषां भार्या गोप्यः ।
अनेन क. । 'पुंयोगादाख्यायाम्' (सू 504) इति ङीष् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 77. अङ्गुलीस्त्रायन इत्यङ्गुलित्रम् । अनेन कः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 832. किं किं दधातीति किष्किन्धा गुहा । अनेन
क. । स्त्रीत्वाद्वाप् । पारस्करादित्वात्सुडादिनिपातः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1214 भयदम् । पूर्ववत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1433 अब्दो मेघः । पूर्ववत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2495. येया यातव्याः । अयेया अयातव्याः । येयाश्चा-
येयाश्च येयायेयास्तेषामाये लाभे याति प्राप्नोतीति येयायेयाययः । अयः शुभावहदैवं
यातीत्ययः । येयायेयाययश्चासावययश्चेति येयायेयाययाययः । याघातोरुभयत्नाप्यनेन
कः ।

किरातार्जुनीये—XI. 45.

क्षत्रियस्तनयः पाण्डोरहं पार्थो धनञ्जयः ।

स्थितः प्रास्तस्य दायादैर्भ्रातुर्ज्येष्ठस्य शासने ॥ 2552 ॥

दायं पैतृकं धनमाददत इति दायादा ज्ञातयः । 'स्वामीश्वर' (सू. 636)
इत्यादिसूत्रेण सोपसर्गादपि दायादेति कप्रत्ययान्तो निपातनात् साधुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1875. त्वा विटं पिबति पाति इति वा विटपा सा ।

२९१६ । सुपि स्थः । (३. २. ४)

सुपीति योगो विभज्यते । सुप्युपपदे आदन्तात्कः स्यात् । द्वाभ्यां पिबतीति
द्विपः । समस्थः । विषमस्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 806. विषमे तिष्ठतीति विषमस्थः आपन्नः । अनेन
कप्रत्ययः । द्विपः । द्वाभ्यां पिबतीत्यर्थे सुपीति योगविभागात्कः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1052. जनकाश्रमे तिष्ठतीति जनकाश्रमस्थम् ।
अनेन कः ।

रघुवंशे—VI. 12.

ता प्रत्यभिन्त्यक्तमनोरथानां

महीपतीनां प्रणयाम्रदृत्यः ।

प्रवालशोभा इव पादपानां

शृङ्गारचेष्टा विविधा बभूवु ॥ 2553. ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1704. नद्या स्नान्तीति नदीष्णान् नदीतरणे कुशलान् । अत्र सुपीति योगविभागात्कः । ' निनदीभ्या स्नाते. कौशले ' (सू. 8082) इति षत्वम् ।

भट्टिकाव्ये—II. 14.

वियोगदुःखानुमवानभिज्ञैः

काले नृपांशं विहितं ददद्भिः ।

आहार्यशोभारहितैरमायै-

रैक्षिष्ट पुंभिः प्रचितान्स गोष्ठान् ॥ 2554 ॥

गावस्तिष्ठन्त्यत्रेति गोष्ठान् गोतिवासत्रजाः । अनेन कः । ' अम्बाम्ब ' (सू. 2918) इति षत्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 892. भूमौ तिष्ठतीति भूमिष्ठः । अनेन कः । अम्बाम्बेति षत्वम् ।

किसर्तार्जुनीये—XI. 17.

मयङ्करः प्राणभृतां सृत्योर्मिज इवापरः ।

असिक्तव तपःस्थः न समर्थयते शमम् ॥ 2555 ॥

तपसि तिष्ठतीति तपःस्थः तपश्चरन्नित्यर्थः । अनेन कः ।

चम्पूभारते—V. 24.

इत्युक्त एष परिधं धरणी निधाय

वरुणं दृढञ्च परिधाय भुजार्गलाभ्याम् ।

भट्टिकाव्ये—XVII. 97.

भूमिष्ठस्यासमं युद्धं रथस्थेनेति मातरि ।

आहरद्रथमत्युधं सशस्त्रं मघवाज्ञया ॥ 2558 ॥

भूमिष्ठस्य । पूर्ववत् ।

माघे—XV. 17.

तव धर्मराज इति नाम कथमिदमपठु पठ्यते ।

भौमदिनमभिदधत्यथ वा भृशमप्रशस्तमपि मज्जल जनाः ॥ 2559 ॥

अपठु असत्यम् । 'अपदुः' (उ. सू. 25) इत्यौणादिकः कुप्रत्ययः ।
अनेन षत्वम् *

चम्पूरामायणे—V. 20.

ग.—अयि सकलसमाचारप्रतिष्ठानिष्ठः परमेष्ठी ननु कुलगुरुर्भवतः परकल
त्ररतिरपन्नपां जनयति हि गोत्रजातानाम् ॥ 2560 ॥

परमे स्थाने तिष्ठतीति परमेष्ठी पितामहः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1119. दिवि तिष्ठतीति दिविष्ठाम् । 'सुपि स्थः'
(सू. 2916) इति कः । अनेन षत्वम् । दिवीति निर्देशादलुक् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2157. दिविष्ठा पूर्ववत् ।

२९१९ । तुन्दशोकयोः परिमृजापनुदोः । (३. २. ५)

तुन्दशोकयोः कर्मणोरुपपदयोरभ्यां कः स्यात् ।

भा० । आलस्यसुखाहरणयोरिति वक्तव्यम् । (1988.)

तुन्दं परिमार्ष्टीति तुन्दपरिमृजोऽलसः । शोकापनुदः सुखस्याहर्ता । अलसा-
दन्यत्र तुन्दपरिमार्ज एव । यश्च संसारासारत्वोपदेशेन शोकमपनुदति स शोकापनुदः ।

* इदं चिन्त्यम् । कप्रत्ययान्तस्य तिष्ठतेरेवानेन षत्वविधानात् । अपठु इत्यत्र
तु तिष्ठतेः कुप्रत्ययान्तत्वात् 'सुषामादिषु च' (सू. 1022) इति षत्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २३६३. भयप्रदा भीषणा । कः ।

२९२१ । समि ख्यः । (३. २. ७)

गोसङ्ख्यः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २५६३. चित्तानि सञ्चष्टे, सङ्ख्यातीति वा चित्तसंख्यः चित्तज्ञः । सपूर्वात्ख्यातेः चक्षिडादेशाच्च कर्मोपपदात् कः ।

२९२२ । गापोष्टक् । (३. २. ८)

वा० । पिबतेस्सुराशीघ्वोरिति वाच्यम् । (१९९०.)

अनुपसृष्टाभ्यामाभ्यां टक् स्यात् कर्मण्युपपदे । सामगः सामगी । उपसर्गे तु सामसङ्गायः । सुरापी । शीघ्रुपी । अन्यत्र क्षीरपा ब्राह्मणी । सुरां पाति रक्षतीति सुरापा । 'आतोऽनुपसर्गे कः' (सू. २९१५) इति कः । टाप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८०७. सुरां पिबन्तीति सुरापा मद्यपाः । सामानि गायन्तीति सामगैः । टक् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १२४६. सुरापिणः सुरापैर्युक्ताः । सुरां पिबन्तीति सुरापाः । टक् । ते येषां सन्तीति मत्वर्थीयः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८८७. सामगम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १८७५. वयममुष्य विटपस्य दानयोग्या न खलु । किन्तु या रहस्त्वां विट पिबति च पाति च । तस्यै । विट पिबतीति विटपा । विटं पातीति विटपा । उभयत्रापि 'आतोऽनुपसर्गे कः' (सू. २९१५) इति कः । अत एव टाप् । सुरापी शीघ्रुपीत्यत्र तु टक्प्रत्ययः । 'टिड्ढाणञ्' (सू. ४७०) इत्यादिना ङीप् । अमुं विटान् पातीति विटपं पल्लव ददस्व ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १०९२. मधु पिबतीति मधुपः । अमृतं पिबतीत्यमृतपः । उभयत्रापि आतोऽनुपसर्गे कः (सू. २९१५) इति कः ।

२९२३ । हरतेरनुद्यमनेऽच् । (३. २. ९)

अंशहरः । अनुद्यमने किम् ? भारहारः ।

वा० । शक्तिराज्ञाङ्कुशोमरयष्टिघटघटीधनुषु ग्रहेहरसंख्यानम् । (1992.)

शक्तिग्रहः । लाङ्गलग्रहः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४०४. मनो हरतीति मनोहरम् । अयेनाच् ।

माधे—VII. 52.

अधिरजनि जगाम धाम तस्याः

प्रियतमयेति रुषा सजावनद्धः ।

पदमपि चलितु युवा न सेहे

किमिव न शक्तिहरं ससाध्वसानाम् ॥ 2564 ॥

शक्तिं हरतीति शक्तिहरम् । पूर्ववदच् ।

माधे—VI. 65.

शिशिरमासमपास्य गुणोऽस्य नः

क इव शीतहरस्य कुचोष्मणः ।

इति धियास्तरुषः परिरेभिरे

घनमतो नमतोऽनुमताम्प्रियाः ॥ 2565 ॥

शीतं हरतीति शीतहरः । अच् ।

माधे—XVI. 88.

निशमय्य तदूर्जितं शिनेर्वचन नसुरनासुरेनसाम् ।

पुनरुज्झितसाध्वस द्विषामभिघते स्म वचो वचोहरः ॥ 2566 ॥

वचो हरतीति वचोहरः दूतः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 197. दुष्प्रवृत्तिर्वार्ता तां हरति प्रापयतीति
दुष्प्रवृत्तिहरा । अच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 594. पश्यतोहरः । पश्यतः पश्यन्तमनाहत्य
'षष्ठी चानादरे' (सू. 685) इति षष्ठी । हरतीति हरः पचाद्यच् । समासे
'वादिक्पश्यद्भयो युक्तिदण्डधरेषु' (वा. 8897. सू. 979) इत्यलुक् ।

२९२४ । वयसि च । (३. २. १०)

कवचहरः कुमारः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८०८. वर्म हरत इति वर्महरौ कवचधारणवयस्कौ ।
अनेनाच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १७०४. योधान् हरन्तीति योधहरैः । योधवद्योग्य-
वयस्कैरित्यर्थः । अच् ।

रघुवंशे—VIII. ९३.

सम्यग्विनीतमथ वर्महरं कुमार-

मादिश्य रक्षणविधौ विधिवत्प्रजानाम् ।

रोगोपसृष्टतनुदुर्वसतिं मुमुक्षुः

प्रायोपवेशनमतिर्नृपतिर्बभूव ॥ २५६७ ॥

वर्म हरतीति वर्महरः कवचधारणार्हवयस्कः । अनेनाच् ।

२९२५ । आङि ताच्छील्ये । (३. २. ११)

पुष्पाण्याहरति तच्छीलः पुष्पाहरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८०८. सुखमाहर्तुं शीलमस्यास्तीति सुखाहरः
आनन्दकरः । अच् ।

रघुवंशे—I. ४९.

वनान्तरादुपावृत्तैस्समित्कुशफलाहरैः ।

पूर्यमाणमदृश्यामिप्रत्युद्यतैस्तपस्विभिः ॥ २५६८ ॥

समिधश्च कुशाश्च फलानि च आहर्तुं शीलमेषामिति समित्कुशफलाहरैः ।
हरतेराङ्पूर्वादच् ।

२९२६ । अर्हः । (३. २. १२)

अर्हतेरच् स्यात्कर्मण्युपपदे । पूजार्हा ब्राह्मणी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 808. भिक्षामर्हतीति भिक्षार्हः । अर्हतेः कर्मोप-
पदादच् ।

२९२७ । स्तम्बकर्णयो रमिजपोः । (३. २. १३)

वा० । हस्तिसूचकयोरिति वक्तव्यम् । (1994.)

-स्तम्बे रमते स्तम्बेरमो हस्ती । 'तत्पुरुषे कृति' (सू 972) इति 'हलदन्तात्'
(सू. 966) इति वा अलुक् । कर्णेजपः सूचकः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 809. स्तम्बे रमते स्तम्बेरमौ हस्तिनौ । इतिन्यच् ।

माघे—V. 84.

पन्थानमाशु विजहीहि पुरः स्तनौ ते
पश्यन्प्रतिद्विरदकुम्भविशङ्किचेताः ।
स्तम्बेरमः परिणिनंसुरसावुपैति
षिञ्जैरगद्यत ससम्भ्रममेव काचित् ॥ 2569 ॥

स्तम्बे तृणे रमत इति स्तम्बेरमः । अनेनाच् । अलुक् ।

रघुवंशे—V. 72.

शय्यां जहत्युभयपक्षविनीतनिद्रा,
स्तम्बेरमा मुखरशृङ्खलकर्षिणस्ते ।
येषां विभान्ति तरुणारुणरागयोगा-
द्विज्जाद्विगैरिकतटा इव दन्तकोशाः ॥ 2570 ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1261. कर्णे जपन्त्युपांशु सूचयन्तीति कर्णेजपाः
पिशुनाः । अच् ।

अनर्घराषवे—VI. 66.

दिक्पालद्विपदर्पदानलहरीसौरभ्यगर्भानिलैः
पक्षैरेव समस्तराक्षसकथाकल्पान्तकर्णेजपाः ।

दीयन्ते रघुपुङ्गवेन कतिचित्पौलस्त्यमौलिष्वमी
पौलोमीनयनाम्बुसीकरकणावग्राहिणो मार्गणाः ॥ 2571 ॥

कर्णेजयाः ।

२९२८ । शमिधातोस्संज्ञायाम् । (३. २. १४)

शंभवः । शंवदः । शङ्करा नाम परिव्राजिका ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 809. शङ्करेणेश्वरेण । अच् ।

२९२९ । अधिकरणे शेतेः । (३. २. १५)

खे शेते खशयः ।

वा० । पार्श्वादिषूपसंख्यानम् । (1996.)

पार्श्वाभ्यां शेते पार्श्वशयः । पृष्ठशयः । उदरेण शेते उदरशयः । पार्श्वादिः—

३. ९.

वा० । उत्तानादिषु कर्तृषु । (1998.)

उत्तानश्शेते उत्तानशयः । अवमूर्धशयः । अवन्तो मूर्धा यस्य सः । अधोमुखः
शेत इत्यर्थः ।

वा० । गिरौ ङश्छन्दसि । (1999.)

गिरौ शेते गिरिशः । कथं तर्हि ' गिरिशमुपचचार मत्यहं सा सुकेशी ' इति ।
गिरिरस्यास्तीति विग्रहे लोवादित्वाच्छः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 810. गुहासु शेरत इति गुहाशयैः । अच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 154. मनसि शेत इति मनसिशयः कामः ।
अनेनाच् । ' हलदन्तात् ' (सू. 966) इत्यल्लक् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1116. वृक्षे शेस्त इति वृक्षशयाः । अच् ।
' शयवास ' (सू. 976) इत्यल्लक् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1743. गिरिशः । लोमादित्वाच्छः ।

२९३० । चरेष्टः । (३. २. १६)

अधिकरण उपपदे । कुरुचरः कुरुचरी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 810. निशासु चरन्तीति निशाचराः । टः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 706. खे चरन्तीति खेचराः खगाः तेषूत्तमम् । टः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 852. रात्रौ चरन्तीति रात्रिश्चराः राक्षसाः ।
चरेष्टः । 'रात्रेः कृति विभाषा' (सू. 1008) इति पक्षे मुमागमः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 51. रात्रिचरी राक्षसी । चरेष्टः । मुमागमो न ।
टित्वाण्डीप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 862. निशाचराः । टः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1125. निशिचराः । अलुक् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1777. चमृचराः । टः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 74. निशाचर ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1124. वने चरन्तीति वनेचराः । टः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1797. नक्तश्चरी राक्षसी ।

२९३१ । भिक्षासेनादायेषु च । (३. २. १७)

भिक्षां चरतीति भिक्षाचरः । सेनाचरः । आदायेति ल्यबन्तम् । आदायचरः ।
कथं 'प्रेक्ष्य स्थितां सहचरीम्' इति । पचादिषु चरटिति टित्करण्डीप् ।
चकारात्सहोपपदात् चरेष्ट इति केचित् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1124. वनेचराग्रयणम् । कर्मणि षष्ठी । आदाय
गृहीत्वा चरति भक्षयतीत्यादायचरः । अनेन टः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 50. चरतीति चरी । पचाद्यच् । चरडिति टिक्करणाब्दीप् । तेन सहशब्दस्य सुप्सुपेति समासः । सह चरतीति सहचरी । अत्र चकाराट्प्रत्यय इति केचित् । तत्रापि टित्वाब्दीप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 396. सुमिताया अपत्य पुमान्सौमित्रिः लक्ष्मणः । 'बाह्वादिभ्यश्च' (सू. 1096.) इतीञ् । स च सीता च सौमित्रिसीतम् । सर्वो द्वन्द्वो विभाषयैकवद्भवतीति वचनात् एकवद्भावः । अन्यथा अनुचरशब्दात् पचादिषु चरडिति टिक्करणात् स्त्रियां ङीप् 'नष्टतश्च' (सू. 883) इति कप्प्रसङ्गात् । समासान्तानित्यत्वेऽपि पुवद्भावानुपतत्तेरिति । तदनुचरं यस्य तस्य रामस्य ।

२९३२ । पुरोऽग्रतोऽग्रेषु सर्तेः । (३. २. १८)

पुरस्सरः । अग्रतस्सरः । अग्रमग्रेण अग्रे वा सरतीत्यग्रसरः । सूत्रे अग्र इत्येदन्तत्वमपि निपात्यते । कथं तर्हि 'यूथं तदग्रसरगर्वितकृष्णसारम्' इति । बाहुलकादिति हरदत्तः ।

कुमारसंभवे—VI. 49.

गगनादवतीर्णा सा यथावृद्धपुरस्सरा ।

तोयान्तर्भास्करालीव रेजे मुनिपरम्परा ॥ 2572 ॥

यथावृद्धं वृद्धानुक्रमेण स्थिताः । पुरस्सरा अग्रेसराः यस्यास्ता तथोक्ता । अनुपसर्जनाधिकारान्न ङीप् ।

माघे—XVII. 43.

यथा यथा पटहरवस्समीपता-

मुपागमत्स हरिवराग्रतस्सरः ।

तथा तथा हृषितवपुर्मृदाकुला

द्विषां चमूरजनि बनीव चेतसा ॥ 2573 ॥

अग्रतस्सरतीति अग्रतस्सरः । टः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1124, अग्रे सरतीत्यग्रेसरः । टः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1779. अग्रसरः । पूर्ववत् ।

रघुवंशे—VI. ३३.

अस्य प्रयाणेषु समग्रशक्ते-

रग्रेसरैर्वाजिमिरुत्थितानि ।

कुर्वन्ति सामन्तशिखामणीनां

प्रभाप्ररोहास्तमयं रजांसि ॥ 2574 ॥

अग्रसरैः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2365. अग्रसरः ।

२९३३ । पूर्वे कर्तरि । (३. २. १९)

कर्तृवाचिनि पूर्वशब्द उपपदे सेतुष्टः स्यात् । पूर्वसरतीति पूर्वसरः । कर्तरि
किम् । पूर्व देश सरतीति पूर्वसारः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1124. पूर्वसरतीति पूर्वसरः अग्रयायी । टपत्यय. ।

किरातार्जुनीये—XVI. ३३.

त्विषां ततिः पाटञ्जितांबुवाहा

सा सर्वतः पूर्वसरीव सन्ध्या ।

निनाय तेषां द्रुतमुल्लसन्ती

विनिद्रतां लोचनपङ्कजानि ॥ 2575 ॥

पूर्वा सरतीति पूर्वसरी । टपत्यये ङीप् । ' सर्वनाम्नो वृत्तिमात्रे पुंवद्भावः ' (वा. 1376, सू 728) इति पूर्वशब्दस्य पुंवद्भावः ।

२९३४ । कृञो हेतुताच्छील्यानुलोम्येषु । (३. २. २०)

एषु धोत्येषु करोतेष्टः स्यात् । यशस्करी विद्या । यशोहेतुरित्यर्थः । आद्धकरः ।
आद्धं करोति ताच्छील्येनेति आद्धकरः । वचनकरः आज्ञाकरः । अनुकूलवर्तीत्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २७९. यशः करोतीति यशस्करः यशोहेतुः । दयां करोति ताच्छील्येनेति दयाकरम् । पितुर्वाक्यकरमाज्ञाकरम् अनुकूलवर्तिनम् । क्रमाद्वेत्वाद्यर्थेषु टः ।

भट्टिकान्ये—V. ५०.

योगिक्षेमकरं कृत्वा सीताया लक्ष्मणं ततः ।

मृगस्यानुपदी रामो जगाम गजविक्रमः ॥ २५७६ ॥

योगक्षेमौ करोतीति योगक्षेमकरम् । हेतौ टः । ग्रहणवता तदन्तविधेर-भावात् 'क्षेमप्रियमद्रेऽण् च' (सू. २९६१) इत्यण्त्वचौ न भवतः । सीताया. स्थिति-पालनहेतुभूतं लक्ष्मणं कृत्वा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५३. निश्रेयसं कुर्वन्तीति निश्रेयसकरीः । निःश्रेयसहेतुनित्यर्थः । हेत्वर्थे टः । टित्त्वान्डीप् । शमिधातोः सज्ञायां (सू. २९२८) इत्यचि शङ्करा । शङ्करा नाम परिव्राजिका । न डीप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १०६. कामार्थयशासि कुर्वन्ति ताच्छील्येनेति कामार्थ-यशस्करिषु । ताच्छील्ये टः । डीप् ।

भट्टिकान्ये—V. २९.

अतुल्यमहसा सार्धं रामेण मम विग्रहः ।

त्रपाकरस्तथाप्येष यतिष्ये तद्विनिग्रहे ॥ २५७७ ॥

त्रपां कर्तुं शीलमस्य त्रपाकरः । ताच्छील्यलिङ्गः ।

भट्टिकान्ये—V. ७८.

निहन्ता वैरकाराणां सतां बहुकरस्सदा ।

पारश्वथिकरामस्य शक्तेरन्तकरो रणे ॥ २५७८ ॥

सतां बहुकरो बहूपकर्ता । ताच्छील्ये ङः ।

माघे—XVI. २२.

उपकारपरः स्वभावतस्सततं सर्वजनस्य सज्जनः ।

असतामनिशं तथाप्यहो गुरुहृद्रोगकरी तदुन्नतिः ॥ २५७९ ॥

गुरुहृद्रोगकरी । ताच्छील्ये टः । डीप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २३१९. किमपि करोत्वानुकूल्येनेति किङ्करः दासः ।
आनुलोम्ये ट इति केचित् । ' दिवाविभा ' (सू. २९३५) इति ट इति केचित् ।

भट्टिकाव्ये—XXII. ३५.

काव्यमिदं विहितं मया बलभ्यां
श्रीधरसेननरेन्द्रपालितायाम् ।
कीर्तिरतो भवतान्नुपस्य तस्य
प्रेमकरः क्षितिपो यतः प्रजानाम् ॥ २५८० ॥

प्रजानां प्रेमकरः प्रेमानुकूलः । आनुलोम्ये टः ।

भट्टिकाव्ये—XX. ६.

न हि प्रेष्यवधं घोरं करवाण्यस्तु ते मतिः ।
एषि कार्यकरस्त्वं मे गत्वा प्रवद राघवम् ॥ २५८१ ॥

कार्यकरः कार्यकरणे अनुकूलः । आनुलोम्ये टः ।

२९३५ । दिवाविभानिशाग्रभाभास्कारान्तानन्तादिबहुनान्दीकिलिपिलिबि-
बलिभक्तिकर्तृचितक्षेत्रसंख्याजङ्घाबाह्वह्यत्तद्वनुररुषु । (३. २. २१)

एषु कृञ्ष्ट. स्यादहेत्वादावपि । दिवाकरः । विभाकरः । निशाकरः । भास्करः ।
बहुकरः । बहुशब्दस्य वैपुल्यार्थं सङ्ख्यापेक्षया पृथग्ग्रहणम् । लिपिलिबिशब्दौ
पर्यायौ । संख्या, एककरः । द्विकरः । कस्कादित्वादहस्करः । ' नित्य समासेऽनुत्तर-
पदस्य ' (सू. १५९) इति षत्वम् । धनुष्करः । अरुष्करः ।

वा० । किञ्चत्तद्बहुषु कृञोऽन्विधानम् । (२००२.)

किङ्करा । यत्करा । तत्करा । हेत्वादौ टं बाधित्वा परत्वादच् । पुंयोगे ङीष् ।
किङ्करी ।

भट्टिकाव्ये—V. ९९.

अहमन्तकरो नूनं ध्वान्तस्येव दिवाकरः ।
तव राक्षस रामस्य नेयः कर्मकरोपमः ॥ २५८३ ॥

अन्तं करोतीत्यन्तकरः विनाशयिता । दिवाकरस्तूर्यः । अन्तकरदिवाकर-
शब्दौ अनेन टप्रत्ययान्तौ ।

भट्टिकाव्ये—V. 100.

सतामरुष्करं पक्षी वैरकारं नराशिनम् ।

हन्तुं कलहकारोऽसौ शब्दकारः पपात खम् ॥ 2583 ॥

सतामरुष्करं धर्मे स्थिताना पीडाकरम् । अरुशब्दः पीडोपलक्षणपरः ।
अनेन टः ।

कुमारसंभवे—IV. 13.

अवगम्य कथीकृतं वपुः प्रियवन्धोस्तव निष्फलोदयः ।

बहुलेऽपि गते निशाकरस्तनुना दुःखमनङ्ग मोक्षयति ॥ 2584 ॥

निशाकरः । टः ।

रघुवंशे—X. 74.

कुशानुरपधूमत्वात्प्रसन्नत्वात्प्रभाकरः ।

रक्षोविप्रकृतावास्तामपविद्धशुचाविव ॥ 2585 ॥

प्रभाकरः सूर्यः ।

माघे—XX. 33.

सलिलाद्रिवराहदेहनीलो विदधद्भास्करमर्थशून्यसज्जम् ।

प्रचलायतलोचनारविन्दं विदधे तद्वलमन्धमन्धकारः ॥ 2586 ॥

भासं प्रकाशं करोतीति भास्करः । टः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1431. भास्करः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1160. अह. करोतीत्यहस्करः सूर्यः । टः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1253. अहस्करः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २५७८. सता बहुकार्यं करोतीति बहुकरः । अनेन टः । स्त्रीविवक्षायान्तु ' कियत्तद्बहुषु ' इति करोतेरच् । अन्तकरो विनाशयिता । अन्त करोतीत्यन्तकरः । टः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २३१९. किमपि करोतीति किङ्करो दासः । अनेन टः । स्त्रीविवक्षाया पूर्ववदच् । बहुकरः । ताच्छील्ये टः । किङ्करः । आनुलोम्ये टः इति मल्लिनाथः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १६११. लिपिकरी । टः । टित्वान्डीप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १६३. अविद्यावैदेहीशतलिपिकरीणां मम धियाम् । टः । डीप् ।

२९३६ । कर्मणि भृतौ । (३. २. २२)

कर्मशब्द उपपदे करोतेष्टः स्याद्भृतौ । कर्मकरो भृतकः । कर्मकारोऽन्यः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २५८२. कर्म करोतीति कर्मकरो भृत्यः ।

२९३७ । न शब्दश्लोककलहगाथावैरचाडुसूत्रमन्त्रपदेषु । (३. २. २३)

टप्रतिषेधात्कर्मण्यण् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २५८३. वैरकारं सीताहरणेन वैरायमाणम् । शब्दकारं सिंहनादकरम् । कलहकारः युद्धकरः । सर्वत्राण् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २५७८. वैरकाराणां वैरयितृणाम् । टप्रतिषेधात्कर्मण्यण् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २३१९. सुरतेषु ते तव चाडुकारः प्रियवादी । अण् ।

नैषधे—VI. ८२.

पदं शतेनाप मलैर्यदिन्द्रस्तस्मै स ते याचनचाडुकारः ।

कुरु प्रसार्दं तदलङ्कुरुष्व स्वीकारकृदून्नटनक्रमेण ॥ २५८७ ॥

ते तव याचनेन प्रार्थनया चाडुकारः प्रियवदः । टप्रतिषेधात्कर्मण्यण् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६९. चाडुकाराः कराः ।

कुमारसंभवे—VIII. 25.

तस्य जातु मलयस्थलीरतेर्धूतचन्दनलतः प्रियाक्लमम् ।

आचचाम सलवङ्गकेसरश्चाटुकार इव दक्षिणानिलः ॥ 2588 ॥

दक्षिणानिलश्चाटुकारश्चाटुप्रयोगः । प्रियवाद इति यावत् । भावे घञ् ।
पार्वतीश्रममाचचाम जहार । यथा लोके महानपि श्रम एकेन प्रियवादेनापनीयते
तद्वदक्षिणमारुतेनापि तस्यास्सकलोऽपि सुरतश्रमो हत इत्यर्थः ।

रघुवशे—VI. 27.

जगाद् चैनामयमङ्गनाथः

सुराङ्गनामार्थितयौवनश्रीः ।

विनीतनागः किल सूत्रकारै-

रैन्द्रं पद भूमिगतोऽपि मुङ्क्ते ॥ 2589 ॥

सूत्रकारैः । कर्मण्यण् ।

२९३८ । स्तम्बशकृतोरिन् । (३. २. २४)

वा० । व्रीहिवत्सयोरिति वक्तव्यम् । (2003.)

स्तम्बकरित्रीहिः । शकृत्करिर्वत्सः । व्रीहिवत्सयोः किम् । स्तम्बकारः ।
शकृत्कारः ।

२९३९ । हरतेर्दतिनाथयोः पशौ । (३. २. २५)

दतिनाथयोरुपपदयोर्दृञ् इत्यात् पशौ कर्तरि । दतिं हरतीति दतिहरिः । नाथ
नासारज्जुं हरतीति नाथहरिः । पशौ किम् । दतिहारः । नाथहारः । 'हरतेरनु-
बमनेऽच्' (सू. 2923) शक्तिहरः । शीतहरः । मनोहरः ।

२९४० । फलेग्रहिरात्मम्भस्त्रि । (३. २. २६)

फलानि गृह्णातीति फलेग्रहिः । उपपदस्य एदन्तत्वं ग्रहेरिन्प्रत्ययश्च निपात्यते ।
आत्मानं विभर्तीत्यात्मम्भरिः । आत्मनो मुमग्गमः । भृञ् इन् । चात्कुक्षिम्भरिः ।
चान्द्रास्तु आत्मोदरकुक्षिष्विति षेत् । 'ज्योत्स्नाकरम्भोदरम्भदयम्भोक्तः' इति मुरारिः ।

‘स्युरवन्ध्यः फलेग्रहिः’ II. 14 6. इति, ‘ उभावात्मम्भरिः कुक्षिम्भरिः खोदरपूरके ’
III. 1. 21. इति चामरः ।

चम्पूभारते—I. 52.

पुष्पात्पागेव सुषुवे पुत्रमेवेति वीरुधः ।

फलेग्रहय एवासन् प्रसूनात्पाक् पृथावने ॥ 2590 ॥

वीरुधः फलेग्रहयः फलधारिण्यः ।

चम्पूभारते—X. 32.

महारथ त्वं मम वाच्छित्तद्रुम्

फलेग्रहिं न प्रतनोषि यस्मात् ।

कृपेतिशब्दोऽपि बभूव नूनं

ह्रस्वस्त्वयि स्थल इव त्वदीये ॥ 2591 ॥

फलेग्रहिम् सफलम् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 478. वनस्पतीनां वृक्षाणां फलानि गृह्णन्तीति
फलेग्रहीन् फलग्राहिणः । यद्यपि फलेग्रहिर्वृक्ष इति काशिकायाम् । अत्र प्रौढ्या
रूढ्यनादरेण योगमात्राश्रयणेन मुनिविशेषणत्वमुक्तम् । नराणां पिशितैरात्मम्भरिः ।
इतिः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1102. अन्धतमसप्राग्भारकुक्षिम्भरिः ।

अनर्घराघवे—II. 44.

यातोऽस्तमेष चरमाचलचूडचुम्बी

पङ्केरुहप्रकरजागरणप्रदीपः ।

आस्सर्वतः स्फुरतु कैरवमाः पिबन्तु

ज्योत्स्नाकरम्भमुदरम्भरयश्चकोराः ॥ 2592 ॥

अनर्घराघवे—II. 83.

स्मेरा दिशः कुसुदमुद्भिदुरं पिबन्ति

ज्योत्स्नाकरम्भमुदरम्भरयश्चकोराः ।

आः कीदृगत्रिमुनिलोचनदृषिकायां
पीयूषदीधितिरिति प्रथितोऽनुरागः ॥ २५९८ ॥

चम्पूरामायणे—VI. 11.

सरसपटीरकुञ्जवनसञ्जवनमिपत-
न्मृगमदगन्धगन्धवहमेदुरितेऽम्बुनिधेः ।
तदनिकटे लुठत्पनसतालरसालफलै-
रुदितमदा विचेरुदरम्भरयो हरयः ॥ २५९९ ॥

२९४१ । एजेः खश् । (३. २. २८)

प्यन्तादेजेः खश् स्यात् ।

२९४२ । अरुद्विषदजन्तस्य मुम् । (६. ३. ६७)

अरुषो द्विषतोऽजन्तस्य च मुमागमः स्यात् खिदन्त उत्तरपदे न त्वव्ययस्य ।
जनमेजयतीति जनमेजयः ।

वा० । वातशुनीतिलशर्धेष्वजघेटुदजहातिभ्यः खश् उपसंख्यानम् । (२००५.)

वातमजा मृगाः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८११. सत्वान्माणिन एजयन्ति कम्पयन्तीति सत्व-
मेजयाः सर्वप्राणिभीषणाः । एजेः खश् । अजन्तान्मुम् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६९५. परान् तापयतीति परन्तपः शत्रुघाती ।
पूर्वकमुमागमः ।

भट्टिकाव्ये—II. 17.

विचित्रमुच्चैः प्लवमानमारात्
कुतूहलं त्रस्तु ततान तस्य ।
मेघात्ययोपात्तवनोपशोभं
कदम्बकं वातमजं मृगाणाम् ॥ २५९५ ॥

वातमजतीति वातमजं मृगाणां कदम्बकम् । 'वातप्रमीर्वातमृगः' II. ४ 7.
इत्यमरः । वातोपपदादजेः खशि मुमागमः ।

२९४३ । खित्यनव्ययस्य । (६. ३. ६६)

खिदन्ते परे पूर्वपदस्य ह्रस्वः स्यात् । ततो मुम् । शुनिन्धयः । तिल्लुदः ।
शर्धञ्जहा माषाः । शर्धोऽपानशब्दस्त जहातीति विग्रहः । जहातिरन्तर्भावितपर्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 811. नाडीस्सिरा धमन्त्युपलोत्पीडनादापूरयन्तीति
नाडिन्धमान् । 'नाडी तु धमनिस्सिरा' II ४1. 65. इत्यमरः । खश् । मुम् ।
ह्रस्वः । मार्गान् ।

भट्टिकाव्ये —VII. 13.

निन्दको रजनिमन्यं दिवसं क्लेशको निशाम् ।

प्रावृष्यनैषीत्काकुत्स्थः कथञ्चित्परिदैवकः ॥ 2596 ॥

दिवस रजनिमन्यं रजनीमात्मानं मन्यमान मेघान्धकारात् । 'आत्ममाने
खश्च' (सू. 2998) इति ह्रस्वः ।

माघे—IV. 62.

प्रीत्यै यूना व्यवहिततपनाः

प्रौढध्वान्तं दिनमिह जलदाः ।

दोषामन्यं विदधति सुरत-

क्रीडायासश्रमशमपटवः ॥ 2597 ॥

दिनं दोषा रत्रिमात्मानं मन्यत इति दोषामन्यं रात्रिमानिनम् । दोषेत्यव्ययम् ।
तदुपपदान्मन्यतेर्धातोः पूर्ववत् खश् । अनव्ययस्येत्यव्ययनिषेधात् न दोषाशब्दस्य ह्रस्व-
मुमागमौ ।

२९४४ । नासिकास्तनयोर्ध्माधेटोः । (३. २. २९)

वा० । स्तने धेटो नासिकायां धमश्चेति वाच्यम् । (2006 -- 7.)

स्तनं धयतीति स्तनन्धयः । धेटादित्वात् स्तनन्धयो । नासिकन्धयः ।
नासिकन्धयः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 811. स्तन धयतीति स्तनन्धयो बालः । घेटः
खश् । सुमागमः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 226. स्तनन्धयान्वत्सान् । खश् । मुष् ।

रघुवंशे—XIV. 78.

ययोघरैराश्रमबालवृक्षान्
संवर्धयन्ती स्वबलानुरूपैः ।
असंशयं प्राक्तनयोपपत्तेः

स्तनन्धयप्रीतिमवाप्स्यसि त्वम् ॥ 2598 ॥

स्तनन्धयति पिबतीति स्तनन्धयः शिशुः । खश् । मुष् ।

चम्पूभारते—I. 69.

ग.—अथास्मिन्नसुना सपोवनपरिसरे पटीरगिरिवन्धुना गन्धवहस्तनन्धयेन
सन्निधिं नीयमानः मद्वजःपरिग्रहः तपस्यन्तमपि मनस्यन्तः क परितापसम्पदा न लिम्पे-
दित्यर्थान्तरमपि अलिगिरा बोधयन्त्यामिव वनवासन्यां ससुन्मिषन्त्यामयं क्षणादेव
क्षितिपतिरिक्षुधन्वनो लक्ष्यतामध्यरुक्षत् ॥ 2599 ॥

स्तनन्धयेन । पूर्ववत् ।

चम्पूरामायणे—VI. 86.

ग.—तदनु वारुणेन वैश्वानरं वैनतेयेन वातन्धयं वायव्येन वारिदं प्राभाकरेण
तामिस्रं माहेन्द्रेण दानव माहेध्वरेण वैष्णवं च परस्परमेवमस्त्रमस्त्रेण भिन्दानयोरनयो
रनिशमाहवाग्रहादविदितान्यहानि मत् व्यतीयुः ॥ 2600 ॥

वातन्धयं नागास्त्रम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1138. पुष्पन्धयाः । उभयत्रापि पात्रादिना शप्रत्यये
पृषोदरादित्वान्मुष् ।

२९४५ । नाडीमुष्टयोश्च । (३. २. ३०)

एतयोरुपपदयोः कर्मणोर्धाघेटोः खश् स्यात् । यथासङ्ख्य नेष्यते । नाडिन्धमः
नाडिन्धयः । मुष्टिन्धमः मुष्टिन्धयः ।

वा० । घटीखारीखरीषूपसंख्यानम् । (2008.)

घटिन्धमः घटिंघय इत्यादि । खारी परिमाणविशेषः । खरी गर्दभी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 811. नाडीधमन्तीति नाडिन्धमान् । खश् ।

अनर्धराघवे—IV. 2.

पाचीं वासकसज्जिकामुपगते भानौ दिशां वल्लभे

पश्यैता रुचयः पतङ्गहृषदामाग्नेयनाडिन्धमाः ।

लोकस्य क्षणदानिरङ्कुशरसौ सम्भोगनिद्रागमौ

कोकस्तोमकुमुद्वतीविपिनयोर्निक्षेपमातन्वते ॥ 2601 ॥

आग्नेयनाडीं धमन्तीति आग्नेयनाडिन्धमाः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 80. चतुस्समुद्रमुष्टिन्धयेन कलशयोनिना ।

२९४६ । उदि कूले रुजिवहोः । (३. २. ३१)

उत्पूर्वाभ्यां रुजिवहिभ्यां कूले कर्मण्युपपदे खश् स्यात् । कूलमुद्रुजतीति कूल-
मुद्रुजः । कूलमुद्रहः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 812 कूलान्युद्रहन्त्युत्क्रम्य वहन्तीति कूलमुद्रहाः ।
कूलान्युद्रुजन्तीति कूलमुद्रुजाः । उभयत्रापि खशि मुमागमः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1097. कूलान्युद्रुजन्तीति कूलमुद्रुजाः । खश्पत्ययः ।
' अरुर्द्विष ' (सू 2942) इति मुमागमः ।

अनर्धराघवे—V. 53.

प्राणैस्समं कनकपुष्करकण्ठमाला-

सूत्रेण दाशरथये विहितातिथेयः ।

विकूलमुद्रहयशस्सरिदादिशैल-

इशेते स वीरशयने कपिचक्रवर्ती ॥ 2602 ॥

२९४७ । वहाध्रे लिहः । (३. २. ३२)

बहः स्कन्धस्त लेढीति बहंलिहो गौ । अभ्रंलिहो वायुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २९७. अभ्रंलिहाम्र अभ्रस्पृक्षिखरम् । खश् ।
'अरुद्विष' (सू. २९४२) इत्यादिना मुम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८१३. अभ्र लेढीत्यभ्रंलिहम् । खश् । मुम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ७०१ अभ्रं लिहन्तीत्यभ्रंलिहान् अभ्रकषान् ।
खशि मुमागमः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १३४०. अभ्रंलिहानि । खशि मुम् ।

रघुवंशे—XIV. २९.

तस्यै प्रतिश्रुत्य रघुप्रवीर-

स्तदीप्सित पार्श्वचरानुयात ।

आलोकयिष्यन्मुदितामयोध्या

प्रासादमभ्रंलिहमारुरोह ॥ २६०३ ॥

अभ्रंलिहम् । खश् । मुम् ।

२९४८ । परिमाणे पचः । (३. २. ३३)

प्रस्थपचा स्थाली । खारिम्पचः कटाह ।

२९४९ । मितनखे च । (३. २. ३४)

मितम्पचा ब्राह्मणी । नखम्पचा यवागूः । पचिरत्न तापवाची ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८१३. अल्पं पचन्तीति अल्पंपचान् । अत्र
मितेत्यर्थग्रहणात् खश् । चकारस्यानुक्तसमुच्चयार्थत्वाद्वा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८१४. मितं पचतीति मितंपचः । खश् । नञ्समासेऽ
मितम्पचः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १७३. नखान्पचन्तीति नखम्पचाः । खशि मुमागमः ।

चम्पूरामायणे—II. 41.

घर्मे निदाघकिरणस्य करैः कठोरैः

कान्तारमध्यपदवीषु नखम्पचासु ।

त्वां वीक्ष्य संस्थूलपदां वनदेवताभि-

निन्दिष्यते नियतमेव निमेषहानिः ॥ 2604 ॥

खश् । मुम् ।

२९५० । विध्वरुषोस्तुदः । (३. २. ३५)

विधुन्तुदः । अरुन्तुदः ।

नैषधे—IV. 48.

अथ मुहुर्बहुनिन्दितचन्द्रया

स्तुतविधुन्तुदया च तया बहु ।

पतितया सरतापमये गदे

निजगदेऽश्रुविमिश्रमुखी सखी ॥ 2605 ॥

विधुं तुदतीति विधुन्तुदो राहुः । खश् । मुम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1770. विधुन्तुदो राहुः ।

रघुवंशे—I. 71.

असह्यपीडं भगवन्नृणमन्त्यमवेहि मे ।

अरुन्तुदमिवालयमनिर्वाणस्य दन्तिनः ॥ 2606 ॥

अरुर्मर्म तुदतीत्यरुन्तुदम् मर्मस्पृक् । खश् । मुमागमः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 815. अरुं तुदतीत्यरुन्तुदेन मर्मभेदिना । खश् ।

मुमागमः ।

२९५१ । असूर्यललाटयोर्दृशितपोः । (३. २. ३६)

असूर्यमित्यसमर्थसमासः दृशिना नजस्सम्बन्धात् । सूर्यं न पश्यन्ती-

त्यसूर्यम्भ्या राजद्वाराः । कृदन्तप्रसूर्यः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 815. सूर्यं न पश्यन्तीत्यसूर्यम्पश्यः । खशि
मुमागमः । 'पात्रा' (सू. 2860) इति दृशेः पश्यादेशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 816. ललाटे तपतीति ललाटन्तपः । खशि मुम् ।
अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 206. असूर्यम्पश्यः । खश् ।

२९५२ । उग्रम्पश्येरम्मदपाणिन्धमाश्च । (३. २. ३७)

एते निपात्यन्ते । उग्रमिति क्रियाविशेषणम् । तस्मिन्नुपपदे दृशेः खश् ।
उग्रं पश्यतीत्युग्रम्पश्यः । इरा उदकं तेन माद्यति दीप्यतेऽबिन्धनत्वादिति इरंमदो
मेघज्योतिः । इह निपातनाच्छयज्ञ । पाणयो ध्मायन्तेऽस्मिन्निति पाणिन्धमोऽच्चा ।
अन्धकाराद्यावृत्त इत्यर्थः । तत्र हि सर्पाद्यपनोदनाय पाणयः शब्दन्ते ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 104. उग्रं पश्यन्तीत्युग्रम्पश्यः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 817. उग्रं पश्यतीत्युग्रम्पश्यः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 916. पाणिन्धमाः ।

२९५३ । प्रियवशे वदः खच् । (३. २. ३८)

प्रियंवदः । वशंवदः ।

वा० । गमेः सुपि वाच्यः । (2009.)

असंज्ञार्थमिदम् । मितङ्गमो हस्ती ।

वा० । विहायसो विह इति वाच्यम् । (2010.)

वा० । खच्च ङिङ्गा वाच्यः । (2011.)

विहङ्गः विहङ्गमः । भुजङ्गः भुजङ्गमः । संज्ञाया तु 'गमश्च' (सू. 2964)
इति खच् । सुतङ्गमः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 499. प्रियंवदः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1705. प्रियं वदतीति प्रियंवदा । खच् । मुमागमः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५०. वशंवदां वशवर्तिनीम् । खच् । मुमागमः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८१७. वश वदतीति वशंवदोऽनुकूलचारी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० १४८८. पुवङ्गमानाम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २२६२. पुवङ्गम् ।

चम्पूरामायणे—V. ३२.

अथ तमुवाच सा जनकराजसुता मुदिता
किमु तव दुष्कर चरणलंघितवारिनिधेः ।
अपि तु मया सह पुवङ्गपुङ्गव यास्यसि चे-
न्नियतमपायिनी परिणमेद्भवतः पदवी ॥ २६०७ ॥

‘अन्यत्रापि दृश्यत इति वक्तव्यम्’ (वा. २०१८. सू. २९६५) इति ढप्रत्ययः ।

चम्पूरामारते—II. ४.

मर्मदत्तदशना भुजङ्गमा
मारुतेर्वपुषि सुप्तिभूरुहः ।
मुष्टिमेयतनवो विरेजिरे
मूलिका इव बहिर्विनिर्गताः ॥ २६०८ ॥

चम्पूरामायणे—IV. ३५.

तत्तासर्न द्रुतमपास्य पतिः कपीनां
तत्तास नम्रवदनो धनचापघोषात् ।
सन्तोषमोक्षमिव मुरि भजन्भुजङ्ग
स्सन्तापनाशपिशुनात्तरुणाग्रघोषात् ॥ २६०९ ॥

भुजङ्गः । ‘सर्प. पृदाकुर्भुजगो भुजङ्गोऽहिर्भुजङ्गमः’ I. vii. ८.
इत्यमरः । भुजगः । ढप्रत्ययः । भुजङ्गः । खचि द्विपक्षः । भुजङ्गमः । खचि
जिह्वावपक्षः ।

माघे—VI. 45.

तनुरुहाणि पुरो विजितध्वने-

धवलपक्षविहङ्गमकूजितैः ।

जगत्पुरुषमयेव शिखण्डिन.

परिभवोऽरिभवो हि सुदुस्सहः ॥ 2610 ॥

विहङ्गमाः पक्षिणः । खचि डिदभावपक्षः ।

माघे—I. 7.

विहङ्गराजाङ्गरुहैरिवायतै-

हिरण्मयोर्वीरुहवलितन्तुभिः ।

कृतोपवीतं हिमशुभ्रमुच्चकै-

र्धनं घनान्ते तटितां गणैरिव ॥ 2611 ॥

विहङ्गाः । खश् । डिपक्षः ।

माघे—IV. 36.

विहगाः कदम्बसुरभाविह गाः

कलयन्त्यनुक्षणमनेकलयम् ।

अमयन्नुपैति मुहुरभ्रमयं

पवनश्च धूतनवनीपवनः ॥ 2612 ॥

विहगाः । 'अन्यत्रापि दृश्यते' (वा. 2018. सू. 2965) इति डः ।
'डे च विहायसो विहादेशो वक्तव्यः' (वा. 2012. सू. 2965) इति विहादेशः ।

२९५४ । द्विषत्परयोस्तापेः । (३. २. ३९)

खच् स्यात् ।

२९५५ । खचि ह्रस्वः । (६. ४. ९४)

खचि ष्ते णावुपधम्या ह्रस्वः स्यात् । द्विषन्तं षं वा तापयतीति द्विषन्तपः ।
परन्तपः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 499. परन्तप । द्विषन्तपम् । खच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 695. परान् तापयतीति परन्तपः शत्रुघाती । खच् ।
ह्रस्व । मुम् ।

चम्पूभारते— I, 26.

ग. तदनन्तरमसौ परन्तपस्समन्ततः शकुन्तरवनिरन्तरदिगन्तरादखिलमृगशरण्या-
दरण्यादुत्प्लवमानस्य कस्यचिदनुपवनमन्दीभूतजवच्चमूरोश्चमूरोस्सरणिमनुमरमाणस्तदीय-
तनूरुश्चित्रविन्दुनिकरैरिव गगनमुत्पतद्भिः खुररजोभिरनुमीयमानतुरगगतिः सुहृन्नुपपात
॥ 2618 ॥

परन्तपः । पूर्ववत् ।

२९५६ । वाचि यमो व्रते । (३. २. ४०)

वाक्शब्द उपपदे यमेः खच् स्याद्भूते गम्ये ।

२९५७ । वाचंयमपुरन्दरौ च । (६. ३. ६९)

वाक्पुरोरमन्तत्वं निपात्यते । वाचंयमो मौनव्रती । व्रते किम् । अशक्त्यादिना
वाचं यच्छतीति वाग्यामः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 818. वाच यच्छतीति वाचंयमः । खच् ।
निपातनान्मुम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1150. वाचंयमान् । पूर्ववत् ।

चम्पूभारते— IV. 38.

तादृशे समुपस्थिते परिभवे सभ्येषु वाचंयमे-

ष्वाध्यायस्तु विधेर्वलं स्वदयितेष्वन्येष्वशक्तेष्वपि ।

निश्चित्यार्तिमता गतिं यदुपतिं नीव्या करौ कुर्वती

सा चक्रन्द तदोच्चकैरिह हरे ताग्रस्व द्वा मामिति ॥ 2614 ॥

वाचंयमेषु ।

२९५८ । पूस्सर्वयोर्दारिसहोः । (३. २. ४१)

पुरं दारयतीति पुरन्दरः । 'वाचयम्' (सू. २९५७) इति निपातनान्मुम् ।
सर्वसहः । 'अरुर्द्विष' (सू. २९४२) इति मुम् । सहिग्रहणमत्तासंज्ञार्थम् । संज्ञायां तु
'संज्ञायां' (सू. २९६३) इति खचि शत्रुसह इति । 'भगे च दारे' (वा. २०१३)
इति काशिका । बाहुल्येन लब्धमिदमित्याहुः । भग दारयतीति भगन्दरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८१८. सर्वं सहत इति सर्वसहं सर्वकार्यक्षमम् । खचि
मुम् । सुग्रीवम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २६७. सर्वसहायाः सीतायाः । खचि मुम् ।

२९५९ । सर्वकूलाभ्रकरीषेषु कषः । (३. २. ४२)

सर्वकृष. खलः । कूलकृषा नदी । अभ्रकृषो वायुः । करीषकृषा वात्या ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८१९. सर्वं कषन्तीति सर्वकृषाणि सर्वव्यापीनि ।
अभ्रं कषतीत्यभ्रकषम् । उभयत्रापि खचि मुम् ।

माघव्याख्या—६.

मल्लिनाथः सुधीस्सोऽयं महोपाध्यायशब्दभाक् ।

विधत्ते माघकाव्यस्य व्याख्यां सर्वकृषामिदम् ॥ २६१५ ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९७४. गर्वसर्वकृषः ।

अनर्घराघवे—VI. ३.

दोस्सन्दोहवशंवदत्रिसुवनश्रीगर्वसर्वकृषः

कैलासोद्धरणप्रचण्डचरितो वीरः कुबेरानुजः ।

यत्रायं स्वयमस्ति सेयममरावत्यापि वन्द्या पुरी

नीता मर्कटकेन कामपि दशां धिदैवमावश्कम् ॥ २६१६ ॥

सर्वकृषः ।

माघे—XII. 60.

रुणोरुधःपरिपूरिताम्भसः

समस्थलीकृत्य पुरातनीर्निदीः ।

कूलङ्कषौघास्सरितस्तथापराः

प्रवर्तयामासुरिभा मदाम्बुभिः ॥ 2617 ॥

कूलं कषन्तीति कूलङ्कषाः । खच् ।

चम्पूभारते—IX. ३८.

नद्यास्सुतेन जनितैर्नवदेववर्गै-

स्सान्द्रे खघास्त्रि सति सङ्कुचितस्थितीनाम् ।

खर्गौकसामजनि सा स्वयमेव काम्या

कूलङ्कषा कुशिकनन्दनकोपमुदा ॥ 2618 ॥

कूलङ्कषा ।

चम्पूभारते—II. 17.

तस्याशय हृदि विदन्नपि धर्मसूनु-

स्तातस्य वाचमविलम्ब्य तथेत्यमृद्धात् ।

तत्तादृशेषु गुरुशासनपालनेषु

कूलङ्कषं गुणगणेन कुलं हि पूरोः ॥ 2619 ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2898. अभ्रङ्कषतीत्यभ्रङ्कषम् अत्युन्नतम् । खधि

मुम् ।

२९६० । मेघर्तिभयेषु कुजः । (३. २. ४३)

मेघङ्करः । ऋतिङ्करः । भयङ्करः । भयशब्देन तदन्तविधिः । अभयङ्करः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 820. मेघान्करोतीति मेघङ्करम् । भयङ्करम् ।

खच् । मुम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 487. मेघान् करोतीति मेघङ्करं मेघजनकं । खच् ।

मुम् ।

माघे—XV. 58.

इति तत्तदा विकृतरूपमभजदविभिन्नचेतसम् ।

मारवलमिव भयङ्करतां हरिबोधिसत्त्वमभि राजमण्डलम् ॥ 2620 ॥

भयङ्करताम् । खच् । मुम् ।

माघे—XVII. 45.

क्षणेन च प्रतिमुखतिग्मदीधिति-

प्रतिप्रभास्फुरदसिदुःखदर्शना ।

भयङ्करा भृशमपि दर्शनीयतां

ययावसावसुरचमूश्च भूभुताम् ॥ 2621 ॥

भयं करोतीति भयङ्करा ।

नैषधे—IV. 55.

शशकलङ्क भयङ्कर मादृशां

ज्वलसि यन्निशि भूतपतिं श्रितः ।

तदमृतस्य तवेदशभूतता-

द्रुतकरी परमूर्धविधूननी ॥ 2622 ॥

भयङ्कर ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1138. मेघङ्करम् । खच् । मुम् । पुष्पन्धया
मृज्जाः 'पात्रा' (सू. 2899) इत्यादिना शप्त्यये मृषोदरादित्वान्मुमि पुष्पन्धय इति
साधुः ।

चम्पूरामायणे—V. 37.

ग—तदनु सरभसमारक्षिकरक्षोगणनिवेदितप्रमदवनकदन्तुपितदक्षद्वन्द्वमेषितान्
पितृपतिकिङ्करभयङ्करान् किङ्करान् प्रहस्तपुत्रेण जम्बुमालिना सह निहत्यचैत्यतोरण-
मुपगतवति हनूमति ॥ 2623 ॥

भयङ्करान् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2555. भयङ्करः ।

२९६१ । क्षेमप्रियमद्रेऽण् च । (३. २. ४४)

एषु कृजोऽण् स्यात् । चास्त्वच् । क्षेमङ्करः क्षेमकारः । प्रियङ्करः प्रियकारः । मद्रङ्करः मद्रकारः । कथं तर्हि 'अल्पारम्भाः क्षेमकरा' इति । कर्मणश्शेषत्वविवक्षायां पचाद्यच् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 625. अन्योन्यस्य प्रियं कुरुत इति प्रियङ्करौ । क्षेमं कुर्वन्तीति क्षेमङ्कराणि । चकारादुभयत्रापि खच् । मुम् ।

भट्टिकान्ये—IX. 131.

यत्स्वधर्ममधर्मं त्वं दुर्बलं प्रत्यपद्यथाः ।

रिपौ रामे च निश्शङ्को नैतत्क्षेमङ्करं चिरम् ॥ 2624 ॥

क्षेमङ्करम् । खच् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1265. पितुः प्रियङ्करः प्रियकारी । तपस्विनां क्षेमकारः क्षेमङ्करः । यथाकर्म खजणौ ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2319. प्रियं करोतीति प्रियकारी । अणि डीप् ।

रघुवंशे—XIV. 48.

सा नीयमाना रुचिरान्प्रदेशान्

प्रियङ्करो मे प्रिय इत्यनन्दत् ।

नाबुद्ध कल्पद्रुमतां विहाय

जातं तमात्मन्यसिपत्तवृक्षम् ॥ 2625 ॥

प्रियङ्करः । खच् । मुम् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2576. योगक्षेमौ शरीरस्थितिषालने करोतीति योग-क्षेमकरम् । 'कृजो हेतु' (सू. 2984) इत्यादिना हेतौ टः । ग्रहणवता तदन्तविधेरभावात् अण्खचौ न भवतः ।

२९६२ । आशिते भुवः करणभावयोः । (३. २. ४५)

आशितशब्द उपपदे भवतेः खच् । आशितो भवत्यनेन आशितम्भवः ओदनः । आशितस्य भवने आशितम्भवः । आशितः कर्ता ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८२१. आशित इति आङ्पूर्वादभातेरविवक्षिते कर्मणि कर्तरि क्तः । आशितस्य भाव आशितम्भवः । भावे खच् । मुमागमः । अशनम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २२७६. आशिता मुक्तवन्तः । कर्तरि क्तः । आशिताना भवनमाशितम्भवमाशितत्वम् । भावे खच् । मुम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १८८८. आशितानामाशितवतां भवनमाशितम्भवं मृष्टाशित्वम् । भावे खच् । मुम् ।

२९६३ । संज्ञायां भृतृवृजिधारिसहितपिदमः । (३. २. ४६)

विश्वं विभर्तीति विश्वम्भरः विश्वम्भरा । रथन्तरं साम । इह रथेन तरतीति व्युत्पत्तिमात्रम् । न त्ववयवार्थानुगमः । पतिवरा कन्या । शत्रुञ्जयो हस्ती । युगन्धरः पर्वतः । शत्रुन्तपः । शत्रुंसहः । अरिन्दमः । दमिः शमनायाम् । 'रसा विश्वम्भरा । स्थिरा' । II. १. २. 'सर्वसहा वसुमती वसुधोर्वी वसुन्धरा' II. १. ३. इत्यमरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८२२. बलिं दमयतीति बलिन्दमो बलिध्वंसी विष्णुः । विश्वं विभर्तीति विश्वम्भरा भूः । उभयत्रापि खच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८२३. वसूनि धारयतीति वसुन्धरा भूः । खच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १७७३. विश्वं विभर्तीति विश्वम्भरो विश्वत्राता । खच् । मुम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ९३. विश्वम्भरा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २५०५. पतिं वृणोतीति पतिवरा । 'अथ स्वयंवरा । पतिवरा च वर्या' II. VI. ७. इत्यमरः । खच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८२. धनञ्जयाभिषाम् । खच् ।

चम्पूभारते—VII. ५७.

ग.—तदनु हरिदङ्गणविशृङ्खलविश्रमितजयशङ्करवो निजायुषनक्षेपरक्षिषु भूत-कुम्भेषु नवरुधिराञ्जलिपानतृप्तिकिलिकिलितमनुभवितुकाम इव पुनरपि पितृवनमेत्य तरुनिहितशस्त्रसम्भारः पुरात्सहायात्तेषु गुणेष्ववामेव तव रणाद्भूतदर्शनं प्रतिवञ्चिते

इत्युपालब्धं कृतसालिध्याभ्यां क्लैव्यसारथ्याभ्यां भूयः कृतानुषङ्गनः कुरुकुञ्जरो
भूमिञ्जयमेवं जगाद ॥ 2626 ॥

भूमिञ्जय इत्युत्तरस्थैव नामान्तरम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1544. परंतप इति संज्ञा ।

२९६४ । गमश्च । (३. २. ४७)

सुतज्ञमः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 823. वालिना समोऽन्यो बली नास्तीति
हृदयङ्गमम् । मम स्वानुभवं हि वस्तु हृदयङ्गममित्युच्यते । तेन 'संज्ञाया'
(सू. 2963) इत्यधिकृत्य अनेन खच् ।

भट्टिकान्ये—V. 67.

हृदयङ्गममूर्तिस्त्व सुभगम्भावुकं वनम् ।

कुर्वाणा भीममप्येतद्ददाभ्यैः केन हेतुना ॥ 2627 ॥

हृदयं गच्छतीति हृदयङ्गमा हृद्या । अनेन खच् मुम् । असंज्ञायाम्
'गमेस्सुपि वाच्यः' (बा. 2009. सू. 2953) इति खच् । मितङ्गमो हस्ती ।
प्लवङ्गमः कपिः । मुजङ्गमस्सर्पः । विहङ्गमः पक्षी । 'खच्च डिट्वा वाच्यः'
(बा. 2011. सू. 2953). प्लवङ्गः । मुजङ्गः । 'विहायसो विह इति वाच्यम्' ।
(बा. 2010. सू. 2953) विहङ्गः । प्लवगः । मुजगः । विहगः । 'अन्यत्रापि
दृश्यत इति वाच्यम्' (बा. 2018. सू. 2965) इति डः । 'डे च विहायसो
विहादेशो वक्तव्यः' (बा. 2012. सू. 2965) इति विहादेशः ।

२९६५ । अन्तात्यन्ताञ्चदूरपारसर्वानन्तेषु डः । (३. २. ४८)

संज्ञायामिति निर्वृत्तम् । एषु गमेर्डः स्यात् । अन्तं गच्छतीत्यन्तगः इत्यादि ।

बा० । सर्वत्रपन्नयोरुपसङ्ख्यानम् । (2014.)

सर्वत्रगः । पन्नं पतितं गच्छतीति पन्नगः । पन्नमिति पद्यतेः कान्तं क्रिया-
विशेषणम् ।

वा० । उरसो लोपश्च । (2015.)

उरसा गच्छतीत्युरगः ।

वा० । सुदुरोरधिकरणे । (2016.)

सुत्वेन गच्छत्यत्र सुगः । दुर्गः ।

वा० । अन्यत्रापि दृश्यत इति वक्तव्यम् । (2018.)

ग्रामगः ।

वा० । डे च विहायसो विहादेशो वक्तव्यः । (2012.)

विहगः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1024. अन्तगान् पारगान् । डः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 67.. अन्तगान् गच्छन्तीत्यन्तगान् । पथिकाः । डः ।

रघुवंशे—X. 5.

तस्मिन्नेवसरे दैवाः पौलस्त्योपप्लुता इति ।

अभिजग्मुर्निदाघार्ताश्छायावृक्षमिवाध्वगाः ॥ 2628 ॥

अध्वगाः ॥ डः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 824. दूरगैर्दूरगामिभिः । अत्यन्तगामिभिः । अतिभूमि
गताः । सर्वत्र गमेर्डः ।

नैषधे—II. 9

पूगया न विगीयते नृपैरपि धर्मागममर्मपारगैः ।

सरसुन्दर मां यदत्यजस्तव धर्मस्त दयोदयोऽज्ज्वलः ॥ 2629 ॥

धर्मागममर्मपारगैर्धर्मशास्त्रतत्त्वपरदर्शिभिः । डः ।

किरातार्जुनीये—IX. 68.

रागकान्तनयनेषु नितान्तं विद्रुमारुणकपोलतलेषु ।
सर्वगापि दहरो वनितानां दर्पमेघिषु सुखेषु मदग्रीः ॥ 2680 ॥

सर्वगा सर्वाङ्गमता । डः ।

माघे—IV. 15.

यत्तोज्झिताभिर्मुहुरम्बुवाहैः
समुन्नमद्भिर्न समुन्नमद्भिः ।
वनं ववाघे विषपावकरोत्था
विपन्नगानामविषन्नगानाम् ॥ 2681 ॥

पन्नगाः सर्पाः । डः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2160. पन्नगैः । डः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 670. उरगः । डः ।

किरातार्जुनीये—XIV. 82.

सुगेषु दुर्गेषु च तुल्यविक्रमै-
र्जवादहपूर्विकया यियासुभिः ।
गणैरविच्छेदनिरुद्धमावभौ
वनं निरुच्छवासमिवाकुलाकुलम् ॥ 2682 ॥

सुखेन दुःखेन च गच्छन्त्येविति सुगेषु सुगमेषु । दुर्गेषु दुर्गमेषु च ।
समविषमदेशेष्वित्यर्थः । अधिकरणार्थे डः । टिलोपः ।

माघे—VI. 83.

शमिततापमपौढमहीरजः
प्रथमबिन्दुमिरम्बुमुचोऽम्भसाम् ।

प्रविरलैरचलाङ्गनमङ्गना-

जनसुगो न सुगन्धि न चकिरे ॥ 2683 ॥

सुखेन गच्छत्यस्मिन्निति सुगम् । पूर्ववत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2607. प्लवगः । 'अन्यत्रापि दृश्यते इति वक्तव्यम्' इति डः ।

चम्पूरामायणे—V. 39.

अनिमिषमुवने वा व्योग्नि वा मृतले वा

समरसुपगतं त्वां वीक्षितुं कस्समर्थः ।

इति नुतिवचनेन श्लाघयन्मेषनादं

प्लवगमिह नयेति प्राहिणोद्राक्षसेन्द्रः ॥ 2684 ॥

प्लवगम् । पूर्ववत् ।

चम्पूरामायणे—I. 14.

क्षीरान्बोधेर्जठरमभितो देहभासां प्ररोहैः

कालोन्मीलत्कुवलयदलाद्वैतमापादयन्तम् ।

आतन्वानं भुजगशयने कामपि क्षौमगौरे

निद्रामुद्रां निखिलजगतीरक्षणे जागरूकाम् ॥ 2685 ॥

भुजगः । पूर्ववत् ।

चम्पूभारते—III. 22.

नालीकात्कुवलयसङ्क्रमे स्वस्त्वित्वा

मग्नाधः पयसि रमेव तत्र काचित् ।

दृष्ट्वा भुजगसुता मिथो रिरंसु-

स्सन्तुष्टा हृदयमिवानयत्स्वगेहम् ॥ 2686 ॥

भुजगः । पूर्ववत् ।

माथे—VI. 50.

कृतमदं निगदन्त इवाकुली-

कृतजगत्त्रयमूर्जमतज्ञजम् ।

बवुरयुकृच्छदगुच्छसुगन्धय-

स्तततगास्ततगानगिरोऽलिभिः ॥ 2637 ॥

सततं गच्छन्तीति सततमाः सदागतयः । पूर्ववत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1037. अपां समूहः आपम् । तेन गच्छन्तीत्याषगा
नद्यः । पूर्ववत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1150. पादाभ्यां गच्छन्तीति पद्माः पादचारिणः ।
पूर्ववद्भुः । 'पादस्य पदा' (सू. 990) इति पादशब्दस्य पदादेशः इति मल्लिनाथः ।
तदा पदग इति स्यात् । पूर्ववद्भुः । 'हिमकाषि' (सू. 992) इति चकारस्यानुक्त-
समुच्चयार्थत्वात् गमोत्तरपदे पदादेशः । 'पद्यत्य' (सू. 991) इत्यत्र पदिति योग-
विभागाद्वा पदादेशः । तदा पद्म इति स्यात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2612. विहगाः । पूर्ववद्भुः । विहायसो विहादेशः ।

२९६६ । आशिषि हनः । (३. २. ४९)

शलुं वक्ष्याच्छलुहः । आशिषि किम् । शत्रुघातः ।

वा० । दारावाहनोऽणन्तस्य च टः संज्ञायाम् । (2019.)

दारुशब्द उपपदे आङ्पूर्वाद्धन्तेरण् टकारस्यान्तादेशो वक्तव्य इत्यर्थः ।
दार्वाघाटः ।

वा० । चारौ वा । (2020.)

चारवाघाटः चारवाघातः ।

वा० । कर्मणि समि च । (2021.)

कर्मण्युपपदे सम्पूर्वाद्धन्तेरुक्तं वेत्यर्थः । वर्णान्सहन्तीति वर्णसङ्घाटः । पद-

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८२५. दस्यून् शत्रून्वध्यात् दस्युहः । आशीरर्थे हन्तेर्ङप्रत्ययः ।

२९६७ । अपे क्लेशतमसोः । (३. २. ५०)

अपपूर्वाद्धन्तेर्ङः स्यात् । अनाशीरर्थमिदम् । क्लेशापहः पुत्रः । तमोऽपहः सूर्यः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८२५. तमांस्यपहन्तीति तमोऽपहः सूर्यः । हन्तेरप-पूर्वाङ्प्रत्ययः ।

भट्टिकान्ये—VI. 112.

अतिप्रियत्वान्न हि मे कातरं प्रतिपद्यते ।

चेतो बालिवधं रामक्लेशापहमुपस्थितम् ॥ २६३८ ॥

क्लेशानपहन्तीति क्लेशापहम् सर्वदुःखोच्छेदकम् । पूर्ववङ्गः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४०३. तमोऽपहन्तीति तमोऽपहः । डः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६३४. तमांस्यपहन्तीति तमोऽपहं अर्हपतिम् । डः ।

रघुवंशे—X. २.

न चोपलेभे पूर्वेषामृणनिर्माक्षसाधनम् ।

सुताभिधानं स ज्योतिः सद्यः शोकतमोऽपहम् ॥ २६३९ ॥

शोक एव तमस्तदपहन्तीति शोकतमोऽपहम् । अत्राभयङ्कर इतिवत् उपपदेऽपि तदन्तविधिमाश्रित्य ङप्रत्ययः ।

रघुवंशे—X. 66.

अथाग्रचमहिषी राज्ञः प्रसृतिसमये सती ।

पुत्रं तमोऽपहं लेभे नक्तं ज्योतिरिवौषधि. ॥ २६४० ॥

तमोऽपहम् । डः ।

२९६८ । कुमारशीर्षयोर्णिनिः । (३. २. ५१)

कुमारघाती । शिरसः शीर्षभावो निपात्यते । शीर्षघाती ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८२७. शीर्षाणि हन्तीति शीर्षघातिनम् शिरश्छेदिनम् ।
हन्तेर्णिनिः ।

२९६९ । लक्षणे जायापत्योष्टक् । (३. २. ५२)

हन्तेष्टक् स्याल्लक्षणवति कर्तरि । जायाघ्नो ना । पतिघ्नी स्त्री । टित्वान्डीप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८२७. पतिं हन्तीति पतिघ्नम् । टक् । 'गमहन'
(सू. २३६३) इत्यादिनोपधालोपः ।

२९७० । अमनुष्यकर्तृके च । (३. २. ५३)

जायाम्नस्तिलकालकः । पतिघ्नी पाणिरेखा । पित्तघ्नं घृतम् । अमनुष्य इति
किम् । आखुघातः शूद्रः । अथ कथं 'बलभद्रः प्रलम्बघ्नः शत्रुघ्नः कृतघ्नः' इत्यादि ।
मूलविभुजादित्वात्सिद्धम् । चोरघातो नगरघातो हस्तीति तु बाहुलकादणि बोध्यम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८२८. शत्रुं हन्तीति शत्रुघ्नान्गिरीन् ।

भट्टिकाव्ये—XIV. ३३.

मित्रघ्नस्य प्रशुक्षोदं गदयाङ्गं विभीषणः ।

सुग्रीवः प्रघसं नेहे बहून्ग्रामस्ततर्दं च ॥ २६४१ ॥

मित्रघ्नस्य राक्षसस्य ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २१५. शत्रून् हन्तीति शत्रुघ्नः । अमानुषत्वविवक्षया
टक् । चकारात्कचिन्मनुष्यकर्तृकेऽपि टक्प्रत्यय इति कौमारः ।

रघुवंशे—VII. ५४.

स दक्षिणं तूष्णमुखेन वामं व्यापारयन्हस्तमलक्ष्यताजौ ।

आकर्णकृष्टां सकृदस्य योद्धुर्मौर्वीव बाणान्सुषुर्वै रिपुघ्नान् ॥२६४२॥

रिपून् हन्तीति रिपुघ्नान् बाणान् । टक् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २५१७. रोगान् हन्तीति रोगघ्नम् आरोग्यकारि
भेषजम् । टक् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १०७४. सन्तापघ्नं कालभेषजम् । टक् ।

रघुवंशो—XV. 6.

आदिदेशाथ शत्रुघ्नं तेषां क्षेमाय राघवः ।

करिष्यन्निव नामास्य यथार्थमरिनिग्रहात् ॥ 2643 ॥

शत्रून् हन्तीति शत्रुघ्नः । चकारात्कृतमशत्रुघ्नादयस्सिद्धा इति दुर्गसिंहः ।
पाणिनीयेऽपि 'कृत्यल्युटो बहुलम्' (सू. २८४१) इति बहुलग्रहणाद्यथेष्टसिद्धिः ।

रघुवंशो—XI. 21.

नैर्ऋतघ्नमथ मन्त्रवन्मुनेः

प्रापदस्त्रमवदानतोषितात् ।

ज्योतिरिन्धननिपाति भास्करा-

त्सूर्यकान्त इव ताटकान्तकः ॥ 2644 ॥

नैर्ऋतघ्नं अस्त्रम् । टक् ।

२९७१ । शक्तौ हस्तिकवाटयोः । (३. २. ५४)

हन्तेष्टक् स्याच्छक्तौ द्यौत्यायाम् । मनुष्यकर्तृकार्थमिदम् । हस्तिघ्नो ना ।
कवाटघ्नश्चोरः । कपाटेति पाठान्तरम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८२८. हस्तिनो हन्तुं शक्तौ हस्तिघ्नः । कुत्वोपधा-
लोषौ । हस्तिघ्न इव हस्तिघ्नः । अस्य सूत्रस्य मनुष्यकर्तृकार्थारम्भकत्वात् । बाली
चामनुष्यः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १३८८. कपाटघ्नीं किरणलहरीम् । पूर्ववत् ।

२९७२ । पाणिघताड्यौ शिल्पिनि । (३. २. ५५)

हन्तेष्टक् विलोपो धत्वञ्च निपात्यते पाणिताड्योरुपपद्योः । पाणिघः । ताडकः ।
शिल्पिनि किम् । पाणिघातः । ताडघातः ।

वा० । राजघ उपसंख्यानम् । (२०२२)

राजं हन्ति राजंघा ।

चम्पूभारते—IV. 42.

चेलानि कर्षध्विरमन्धसूनु-

न्तस्यास्तु नम्रङ्करणस्स नाभूत् ।

श्रमात्स्वलित्वा धरणौ पतन्सन्

दन्तावलेरेव जनव्रजानाम् ॥ 2647 ॥

नम्रकरणः । ख्युन् ।

चम्पूभारते—V. 17.

ग—एकदा तत् स्नुषावत्सलतयेव मारुतेन पुरतोनीतमसासहिमटवीपर्यटनखेद-
सम्पदामन्धङ्करणमलिकुलचेतसामासेचनकमक्षणां कमपि कल्हारमुकुलमादाय क लभ्येत
पुनरेतादृशमिति कुतुकहर्षाभ्या सूचिततर्षया पार्षद्या रहसि याचितः पार्षदश्विः क्षणं
विचिन्त्य तद्विचिचीषया दिशमुदीचीं प्रतस्थे ॥ 2648 ॥

अन्धङ्करणमलिकुलचेतसाम् । ख्युन् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 89. पलितङ्करणी जरेयम् । ख्युन् । ‘नञ्स्त्री-
कक् (वा. 2425. सू. 470) इति ङीप् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 90. प्रियङ्करणीरपः । पूर्ववत् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1115. सुमगङ्करणैः । ख्युन् ।

अनर्घराघवे—VII. 100.

असिन्माख्यवत्सटीपरिसरे कादम्बिनीडम्बरः

स स्थूलङ्करणो मदश्रुपयसामासीदवर्षन्नपि ।

यद्द्वारावर्तितैर्न शाखिमिरपि त्वत्पालितैर्मा तथा

दृष्ट्वा कन्दलितं न केकिमिरपि प्रारम्भि सज्जीतकम् ॥ 2649 ॥

स्थूलङ्करण. । ख्युन् ।

२९७४ । कर्तरि भ्रुवः खिण्णुच्युकौ । (३ २ ५७)

आढ्यादिषु च्यर्थेऽत्रच्यन्तेषु भवतेरेतौ स्तः । अनाढ्य आढ्यो भवतीत्याढ्य-
म्भविष्णुः । आढ्यम्भावुकः । 'स्पृशोऽनुदके किन्' (सू. 432) घृतस्पृक् । कर्म-
णीति निवृत्तम् । मन्त्रेण स्पृशतीति मन्त्रस्पृक् । 'ऋत्विक्' (सू. 378) व्याख्यातम् ।
'त्यादादिषु' (सू. 429.) व्याख्यातम् ।

वा० । समानान्ययोश्चेति वाच्यम् । (2029.)

सदृक् सदृशः । अन्यादृक् अन्यादृशः ।

वा० । कसोऽपि वाच्यः । (2030.)

तादृक्षः । सदृक्षः । अन्यादृक्षः । 'दृग्दृशवतुषु' (सू. 1017) इति
समानस्य सभावः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 540 अप्रियः प्रियो भवन् प्रियम्भावुकः । प्रिय-
म्भविष्णुः । 'आढ्यमुभग' (सू. 2978.) इत्यनुवृत्तौ अनेन भवतेः कर्त्रर्थे यथा-
योगमुभौ प्रत्ययौ ।

चम्पूभारते — VII. 70.

ग—अन्येद्युरात्मजमुखादमीषां याथार्थ्यमवगम्य चकितचकितः कुटुम्बेन सह
सचिवान्पुरस्कृत्य सभामागतो विराटो नामान्तरसन्निधानादिव हांयनमेकमनुपसर्पद्भिः स्वैः
स्वैर्वैषैः प्रकृतिमापन्नेन सोदर्यजनेन समुपास्यमानस्य युधिष्ठिरस्य चरणनलिनयोः पलित-
म्भावुकेन मौलिना मरालयुगकेलिमुल्लूख्याञ्चकार ॥ 2650 ॥

पलितम्भावुकेन धवलीभूतशिरोरुहेण । खुकञ् ।

चम्पूभारते—XI. 25.

ग—इति तस्य मद्राध्यक्षस्य तादृक्षमुमुक्षुः कुमारपक्षपातं समीक्ष्य कर्मसाक्षि-
नन्दनोऽपि रौक्ष्यवर्जितं पदविभागचमत्कृतिसुभगम्भावुकं वचनमेवमवादीत् ॥ 2651 ॥

सुभगम्भावुकम् । खुकञ् । तादृक्षं तादृशम् । 'कसोऽपि वाच्यः' इति
वसः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2247. पलितम्भावुकाः । खुकञ् ।

भट्टिकाव्ये—IV. 13.

परेद्यव्यद्यपूर्वेद्युरन्येद्युश्चापि चिन्तयन् ।

वृद्धिक्षयौ मुनीन्द्राणां प्रियम्भावुकतामगात् ॥ 2652 ॥

प्रियम्भावुक. । खुकञ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2627. सुभगम्भावुकम् । खुकञ् ।

भट्टिकाव्ये—III. 1.

वधेन संख्ये पिशिताशनानां

क्षत्तान्तकस्याभिभवेन चैव ।

आढ्यभविष्णुर्यशसा कुमारः

प्रियम्भविष्णुर्न स यस्य नासीत् ॥ 2653 ॥

अनाढ्य आढ्यो भवतीत्याढ्यम्भविष्णुः । अप्रियः प्रियो भवतीति
प्रियम्भविष्णुः । खिष्णुच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1087. सुभगम्भावुको मनोहरीभूतः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1069. प्रियम्भावुकैः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2293. अनन्वः एवान्वो भवतीत्यन्वम्भविष्णुः ।
खिष्णुच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 578. समाना दृश्यत इति सदृक् सदृशी । 'समानान्ययोश्च' इत्युपसंख्यानत् समानोपपदात्दृशेः किन् । 'दृग्दृशवतुषु' (सू. 1017) इति समानस्य सभावः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 880 ऋतौ ऋतु वा ऋतुपयुक्तो वा यजतीति
ऋत्विक् । दष्टृक् धृक् । किन्तु-

भट्टिकाव्ये—VI. 119.

गुहाया निरगाद्वाली सिंहो मृगमिव द्युवन् ।
भ्रातर युङ् मियस्सरुये घोषेणापूरयन् दिशः ॥ 2654 ॥

युङ् योक्ता । दिक् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 832 सट्क् । किन् ।

२९७५. । सत्स्रद्विषद्रुहदुहयुजविदभिदच्छिदजिनीराजामुपसर्गेऽपि क्तिप् ।
(३ २.६१)

पभ्यः क्तिप्त्यादुपसर्गे सत्यसति च सुप्यपपदे । द्युसत् उपनिषत् ।
अण्डसूः प्रस् । मित्रद्विट् प्रद्विट् । मित्रध्रुक् प्रध्रुक् । गोधुक् प्रधुक् ।
अश्वयुक् प्रयुक् । वेदवित् निविदित्यादि ।

वा० । अग्रग्रामाभ्या नयतेर्गे वाच्यः । (5064.)

अग्रणीः । ग्रामणीः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 832 किष्किन्वाद्रौ सीदतीति किष्किन्वादिसत् ।
क्तिप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 833. वालिने द्रुह्यतीति वालिद्रुहम् । क्तिप् ।
अज्ञद सूत इत्यङ्गदस्रः । क्तिप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 798. नभसि सीदन्तीति नभस्सदः । क्तिप् ।

चम्पूभारते—II. 47.

तमिमं प्रसुवा रहस्युदन्त
गदितो वायुसुतो बलाबलेपात् ।
मनसा न बर्कं लिलेह रात्र्या-
मनसा धारितमन्नराशिमेव ॥ 2655 ॥

प्रसुवा जनन्या । क्तिप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1924 द्विषः । किप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1016. यज्ञद्रुहाम् । किप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 226. गा दुहन्तीति गोदुहः गोदोहकान् । किप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 761. पिशङ्गमौञ्ज्या युज्यत इति पिशङ्गमौञ्जीयुक् ।
किप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 227. वाचो विदन्ति वाग्विदः । किप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1787. वावयलक्षणविदः । किप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 110. गोत्रमित् । किप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 834. वानरसेनान्योः । नयतेः किप् । तनुच्छिदः ।
किप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1024. शोकच्छिदः । आज्ञादिसूत्रादनुपपदे
विष्यनुवृत्ते ' अन्येभ्योऽपि दृश्यते ' (सू 3158) इति ताच्छीर्ये विषप् ।

माघे—IX. 30.

उदमज्जि कैटभजितश्शयना-

दपनिद्रपाण्डुरसरोजरुचा ।

प्रथमप्रबुद्धनदराजसुता-

वदनेन्दुनेव तुहिनद्युतिना ॥ 2656 ॥

कैटभजित् । किप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2216. परिवादिनी स्वरजित् । किप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 55. तिथीः प्रणयतीति तिथिप्रणीः चन्द्रः । किप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2503. कुरुराट् । किप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 371. भूतानामनभिद्रुहः अहिंसकस्य । किप् ।
' क्रुधद्रुहोरुपसृष्टयो कर्म ' (सू 576) इति कर्मसज्ञायां ' कर्तृकर्मणोः कृति ' (सू 623) इति कर्मणि षष्ठी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० २४९५ असन् सुवन्ति प्रेस्यन्तीत्यसुसुवो बाणाः ।
किप् ।

रघुवंशे—V. 4.

अप्यग्रणीर्मन्त्रकृतामृषीणा कुशाम्बुद्धे कुशली गुरुस्ते ।
यतस्त्वया ज्ञानमशेषमात्त लोकेन चैतन्यमिवोष्णरश्मेः ॥ २६५७ ॥

अग्रणीः । किप् ।

चम्पूरामायणे—II. २९.

ग.—बहवः खलु पितृनिदेशगौरवात् गोहत्यामपि मातृवधमपि तारुण्य-
विनिमयमपि कण्डुरैणुकेयपूरुषभृतयः कुर्वाणाः निर्विचारं तेनाचारवतामग्रण्य इति
गण्यन्ते ॥ २६५८ ॥

अग्रणीः । किप् ।

२९७६ । भजो ण्विः । (३. २. ६२)

सुप्युपसर्गे चोपपदे भजेर्ण्विः स्यात् । अंशभाक् प्रभाक् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८३४. दूरभाक् दूरगतः । ण्विः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ७५३ क्षितिपालभाग्यः राजार्हेभ्यः । ण्विः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २५. अर्धाशभाक् । ण्विः ।

२९७७ । अदोऽनन्ने । (३. २. ६८)

विट् स्यात् । आममत्ति आमात् । सस्यात् । अनन्ने किम् । अन्नादः ।
'विड्नो' (सू. २९८२) इत्यात्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८३४. प्राणानतीति प्राणादं प्राणहारिणम् । विट् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २०३०. नृमांसमदन्तीति नृमांसादः । विट् ।

२९७८ । क्रव्ये च । (३. २. ६९)

अदेर्विट् । पूर्वेण सिद्धे वचनमण्वाधनार्थम् । क्रव्यात् आममासभक्षकः । कथं तर्हि 'क्रव्यादोऽल्प आश्रयः' इति । पक्वमांसशब्द उपपदेऽण् । उपपदस्य क्रव्यादेशः पृषोदरादित्वात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८३५. क्रव्यमदन्तीति क्रव्यादो मांसभक्षकाः गृध्रगोमायुप्रभृतयः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८१०. क्रव्यमदन्तीति क्रव्याद्भिः आममांसभक्षकैः सिंहव्याघ्रादिभिः । विट् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २२८८. क्रव्यमदन्तीति क्रव्यादो मांसभक्षकाः कङ्क-गृध्रादयः । विट् ।

अम्यूरामायणे—I. ६८.

क्रव्यादवपुषा सोऽयमहारि हरिणा हयः ।

ततस्तं नष्टमन्वेष्टुं सौमतेयाः प्रतस्थिरे ॥ २६५९ ॥

पक्वमांसमतीति क्रव्यादः । अत्र कर्मण्यण् । क्रव्यादेशः ।

२९७९ । दुहः कव्वश्च । (३. २. ७०)

कामदुघा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८३५. कामान् दोग्धीति कामदुघः । कप् । धकार-ध्वान्तादेशः ।

रघुवशे—I. ८१.

सुता तदीया सुरमेः कृत्वा प्रतिनिधिं शुचिः ।

आराधय सपत्नीकः प्रीता कामदुघा हि सा ॥ २६६० ॥

कामदुघा । कप्प्रत्ययः षादेशश्च ।

२९८० । अन्येभ्योऽपि दृश्यन्ते । (३. २. ७५)

मनिन् कनिप् वनिप् विच् एते प्रत्ययाः स्युः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८३६. अग्रे गच्छतीत्यग्रेगावा अग्रगामी ।
गमेर्वनिप् । 'विड्वनोः' (सू. २९८२) इत्यात्वम् । 'वनो र च' (सू. ४५६) इति
स्त्रिया ङीप् अग्रेगावरीति स्यात् ।

२९८२ । विड्वनोरनुनासिकस्यात् । (६. ४. ४१)

अनुनासिकस्य आत्स्यात् । विजायत इति विजावा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८३४. प्राणानतीति प्राणादम् । विट् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८३६. अग्रे गच्छतीत्यग्रेगावा । वनिप् ।

२९८३ । क्विप् । (३. २. ७६)

उखास्त वाहभट्ट इत्यादयः । 'ब्रह्मभूण' (सू. २९९८) इत्यादिना सूते
क्विप् । 'आजभास' (सू. ३१५७) इति निरुपपदताच्छील्यादौ क्विप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८३६. अभिभवतीत्यभिभूरभिभविता । क्विप् ।

भट्टिकान्ये—VI. ४०.

न्यवर्तयत्सुमित्राभूस्तं चिकीर्षु जगत्क्षयम् ।

क्षात्र तेजो विवृण्वन्त दिघक्षन्तमिवानलम् ॥ २६६१ ॥

सुमित्राया भवतीति सुमित्राभूः सौमित्रिः । क्विप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १३५. पवनाद्भवतीति पवनभूः । क्विप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २५. नरभुजाम् । क्विप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १७३. हिमानीभृत् । क्विप् ।

अनर्घराषवे—III. ६१.

समन्तादुत्तालैस्सुरसहचरीचामरमरु-

चरजैरुन्मीलद्भुजपरिघसौरभ्यशुचिना ।

स्वयं पौलस्त्येन त्रिभुवनभुजा चेतसि कृता-

मरे राम त्व मा जनकपतिपुत्रीमुपयथा. ॥ २६६२ ॥

त्रिभुवनं भुनक्तीति त्रिभुवनभृक् । क्विप् ।

२९८७ । स्थः क च । (३. २. ७७)

चात्किप् । संस्थः संस्थाः । शमि सुखे तिष्ठतीति शस्थः सुखैकवृत्तिः ।
तिष्ठतेः कप्रत्ययः ।

२९८८ । सुप्यजातौ णिनिस्ताच्छील्ये । (३. २. ७८)

अजात्यर्थे सुपि घातोर्णिनिः स्यात्ताच्छील्ये द्योत्ये । उष्णभोजी । शीतभोजी ।
अजातौ किम् । ब्राह्मणानामन्त्रयिता । ताच्छील्ये किम् । उष्ण भुङ्क्ते कदाचित् ।
प्रसिद्धश्चोपसर्गेऽपि णिनिः 'स बभूवोपजीविनाम्' । 'अनुयायिवर्गः' 'पतत्यधो
धाम विसारि' 'न वञ्चनीयाः प्रभवोऽनुजीविभिः' इत्यादौ ।

वा० । साधुकारिण्युपसंख्यानम् । (2088.)

वा० । ब्रह्मणि वदः । (2089.)

अताच्छील्यार्थं वार्तिकद्वयम् । साधुदायी । ब्रह्मवादी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८३७. रिपून् हन्तु शीलमस्येति रिपुघातिनम् ।
णिनिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १३४८. द्विरदैर्गच्छतीति द्विरदगामिना । अनेन
णिनिः । द्विरदवद्गच्छतीति द्विरदगामिना इति तु 'कर्तर्युपमाने' (सू. २९८९) इति
णिनौ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १२९२. अध्वन्यतुरङ्गैः यातीति अध्वन्यतुरङ्गयायी ।
णिनिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ७५२. पादौ कषन्तीति पत्काषिणः । ताच्छील्ये
णिनिः । 'हिमकाषि' (सू. ९९२) इति पादशब्दस्य पदादेशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ११५२. पत्काषी पादाभ्यां गमनशीलः । पूर्ववत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १२१२. मधु लेढुं शीलमेषामिति मधुलेहिनः ।
ताच्छील्ये णिनिः । मधुलेहगीताविति पाठान्तरम् । तत्र लिहन्तीति लेहाः । पचाद्यच् ।
मधुनो लेहा इति षष्ठीसमासः । मधु लिहन्तीति वा कर्मण्यण् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1966. पिपासावधं काक्षितुं शीलं येषामिति
पिपासावधकाक्षिणः । ताच्छील्ये णिनिः । साधुकारिणि वा ।

चम्पूभारते—V. 52.

स्वसमानान्यवयवे नटदुणा-

द्रनुषश्चयुतेस्स युधि देवगायिनाम् ।

अतिरक्ततां गलतलैकवर्तिनी-

मखिले वपुष्यपि चकार सायकैः ॥ 2663 ॥

देवगायिनाम् । साधुकारिणि णिनिः । गलतलैकवर्तिनीम् । ताच्छील्ये
णिनिः । ' ऋचेभ्य ' (सू. ३०६) इति ङीप् ।

चम्पूभारते—V. 53.

गगने शिरश्चलयतः श्रवोऽञ्जला-

द्वल्लितापि दूरमवतंसमञ्जरी ।

पुनरुनमद्विरिषुपक्षवायुभिः

पुरतोऽभवत्कलहभोजिनो मुनेः ॥ 2664 ॥

कलहभोजिनो नारदस्य । ताच्छील्ये णिनिः ।

रघुवंशे—I. 16.

भीमकान्तेनृपगुणैस्स बभूवोपजीविनाम् ।

अधृष्यश्चाभिगम्यश्च यादोरत्नैरिवार्णवः ॥ 2665 ॥

उपजीविनामाश्रितानाम् । उपपूर्वाञ्जीवतेर्णिनिः ।

रघुवंशे—II. 4.

ब्रताय तेनानुचरेण धेनो-

न्यषेधि शेषोऽप्यनुयायिर्गः ।

न चान्यतस्तस्य शरीररक्षा

स्ववीर्यगुप्ता हि मनोः प्रसूतिः ॥ 2666 ॥

अनुयायिनः । अनुपूर्वाद्यातेर्णिनिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५६८. कालयवनादयः एनं चैद्यमनुयायिनः अनु-
यास्यन्तः । अत्र तु 'भविष्यति गम्यादयः' (सू. ४१७१) इति णिनिः । 'अकेनो-
र्भविष्यत्' (सू. ६२४) इति षष्ठीप्रतिषेधः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १८९०. विसारि । विपूर्वात्सु गतौ इति धातोर्णिनिः ।

२९८९ । कर्तर्युपमाने । (३. २. ७९)

णिनिः स्यात् । उष्ट्र इव क्रोशति उष्ट्रक्रोशी । ध्वाङ्क्षरावी । अताच्छील्यार्थं
जात्यर्थञ्च सूत्रम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४३७. बान्धवा इव क्रोशन्तीति बान्धवक्रोशिनः
तद्वद्विलपन्तः । णिनिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २३७२ मनोवद्यातीति मनोयायी मनोवेगीत्यर्थः ।
यातेर्णिनिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १८. सिंहवन्नर्दतीति सिंहनर्दी । णिनिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ११२७. प्रावृषिजाम्भोद इव नदतीति प्रावृषि-
जाम्भोदनादी । णिनिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३७. हंसवद्रच्छतीति हंसगामिनी । णिनिः ।
'ऋन्नेभ्यो ङीप्' (सू. ३०६) इति ङीप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २३३९ खरवन्नदन्तीति खरनादिनः । णिनिः ।
अशुभशंसिनः अनिष्टसूचनशीलान् । अत्र तु 'सुप्यजातौ' (सू. २९८८) इति
ताच्छील्ये णिनिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १३२८ द्विरदगामिना । णिनिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २५४९. वृषवद्रुषभवन्नदन्ति गर्जन्तीति वृषनादिनः ।
णिनिः ।

किरातार्जुनीये—XVI ५५.

ततो धरित्रीधरतुल्यरोषस-

स्तद्विद्धतालिङ्गितनीलमूर्तयः ।

अधोमुखाकाशसरिन्निपातिनी-

रपः प्रसक्तं मुमुचुः पयोमुचः ॥ 2667 ॥

अधोमुखाकाशसरिन्निपातिनीः । गिनिः । ङीप् ।

किरातार्जुनीये—XVI. 57.

महानले भिन्नसिताभ्रपातिभि-

स्समेत्य सद्यः कथनेन फेनताम् ।

ब्रजद्विरार्देन्धनवत्परिक्षयं

जलैर्वितेने दिवि धूमसन्ततिः ॥ 2668 ॥

भिन्नसिताभ्राणीव पतन्तीति भिन्नसिताभ्रपातिभिः । गिनिः ।

किरातार्जुनीये—XII. 42.

बृहदुद्रहज्जलदनादि धनुरुपहितैकमार्गणम् ।

मेघनिचय इव संवृते रुचिरः किरातपृतनापतिदिशवः ॥ 2669 ॥

जलद इव नदतीति जलदनादि । गिनिः ।

२९९० । व्रते । (३. २. ८०)

गिनिः स्यात् । स्थण्डिलशायी । 'यः स्थण्डिले व्रतवशाच्छेते स्थण्डिल-
शाय्यसौ । स्थण्डिलश्चाथ' II. VII 44. इत्यमरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 888. वने वर्तन्ते शास्त्रतो नियमादिति वनवर्तिनः ।
अनेन गिनिः ।

२९९१ । बहुलमाभीक्ष्ये । (३. २. ८१)

पौनःपुन्ये द्योत्ये सुप्युपपदे गिनिः । क्षीरपायिण उशीनराः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 888. मधु पिबन्त्यभीक्ष्यमिति मधुपायिन्यो
नित्यभोगिन्यः । आभीक्ष्ये गिनिः ।

किरातार्जुनीये—XII. ३४.

द्विषतः परासिसिषुरेष सकलभुवनभितापिनः ।

क्रान्तकुलिशकरवीर्यबलान्मदुपासन विहितवान्महत्तपः ॥ २६७० ॥

सकलभुवनान्यभितापयन्त्यभीक्ष्णमिति सकलभुवनभितापिनः । णिनिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २०१३. आवर्तिभिरभीक्ष्णं ब्रमद्भिः । णिनिः ।

२९९२ । मनः । (३.२.८२)

सुपि मन्यतेर्णिनिः स्यात् । दर्शनीयमानी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २०३४. शूरमानिनः । णिनिः ।

२९९३ । आत्ममाने खश्च । (३.२.८३)

स्वकर्मके मनने वर्तमानान्मन्यतेऽसुपि खश्च स्यात् । चाणिनिः । पण्डित-
मात्मानं मन्यते पण्डितम्मन्यः । पण्डितमानी । ‘ खित्यनव्ययस्य ’ (सू. २९४३)
इति पूर्वपदस्य ह्रस्वः । कालीमन्या । दिवामन्या । ह्रस्वो न । ‘ वयङ्मानिनोश्च ’
(सू. ८३७.) इति पुंवद्भावः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८३९. शूरमात्मानं मन्यत इति शूरमानी । चका-
रान्मन्यतेर्णिनिः । साधुमात्मानं मन्यत इति साधुमन्यम् । खश् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १८. शूरमात्मानं मन्यत इति शूरमन्यः । खश् ।

भट्टिकाव्ये—XVI. ४०.

भेष्यते मुनिभिस्त्वत्तत्त्वमधिष्ठास्यसि द्विषः ।

ज्ञास्येऽहमद्य सङ्ग्रामे समस्तैश्शूरमानिभिः ॥ २६७१ ॥

चकारान्मन्यतेर्णिनिः ।

भट्टिकाव्ये—XVI. ४१.

ज्ञाधिष्यन्ते मया चाद्य वीरम्मन्या द्विषद्गणाः ।

गूढिष्यामि क्षितिं कृतैरद्य गात्रैर्वनौकसाम् ॥ २६७२ ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 790. श्रियमात्मानं मन्यत इति श्रियम्मन्या ।
श्रीमन्तमात्मानं मन्यत इति श्रीमन्मन्यः । उभयत्र स्वश् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2596. रजनिमात्मानं मन्यत इति रजनिम्मन्यम् ।
खशि मुमागमः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2597 दोषा रात्रिमात्मानं मन्यत इति दोषाम-
न्यम् । दोषेत्यव्ययम् । तदुपपदान्मत्यतेर्घातोः खश्प्रत्ययः । 'खित्यनव्ययस्य'
(सू. 2948) इत्यव्ययनिषेधान्न दोषाशब्दस्य ह्रस्वमुमागमौ ।

भट्टिकाव्ये—XII. 83.

करोति वैरं स्फुटमुच्यमानः
प्रतुष्यति श्रोत्रसुखैरपथैः ।
विवेकशून्यः प्रसुरात्ममानी
महाननर्थस्सुहृदां वतायम् ॥ 2673 ॥

आत्ममानी ।

२९९५ । भूते । (३.२.८४)

अधिकारोऽयम् ।

२९९६ । करणे यजः । (३.२.८५)

करण उपपदे भूतार्थाद्यजेर्णिनिः स्यात्कर्तरि । सोमेनेष्टवान् सोमयाजी । अग्नि-
ष्टोमयाजी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 840. इविषा इष्टवान् हविर्याजी । भूते णिनिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2511. राजा सूयत इति राजसूयः क्षत्रियाधिकारः
क्रतुविशेषः । तेनेष्टवान् राजसूययाजी । भूतार्थे णिनिः ।

माघे—XIV. 10.

पूर्वमङ्गं जुहुषि त्वमेव वा
ज्ञातवत्यवभृथे तत्तत्स्वयि ।

सोमपायिनि भविष्यते मया

वाञ्छितोत्तमवित्तानयाजिना ॥ 2674 ॥

वाञ्छितोत्तमवित्तानेन राजसूयाख्येन यजतीति वाञ्छितोत्तमवित्तानयाजिना ।

२९९७ । कर्मणि हनः । (३.२.८६)

कुत्सितग्रहणं कर्तव्यमित्युक्तम् । कर्मणीत्येतत् 'सहे च' (सू 3006)
इति यावदधिक्रियते । पितृव्यघाती ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 840. ब्रह्म हतवतां ब्रह्मघ्नाम् । भूते क्प् ।
अन्यव्यासक्तघाती । अन्येन व्यासक्तं हतवान् अन्यव्यासक्तघाती । भूते णिनिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1870. सीतां हतवन्तं सीताघातिनम् । हन्तेः
कुत्सितार्थे भूते णिनिः ।

२९९८ । ब्रह्मभ्रणवृत्तेषु क्प् । (३. २. ८७)

पृष्ठ कर्मसूपपदेषु हन्तेर्भूते विवप्स्यात् । ब्रह्महा । भ्रणहा । वृत्तहा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 840. ब्रह्माणं हतवतां ब्रह्मघ्नाम् । भूते विवप् ।

रघुवंशे—III. 62.

तथापि शस्त्रव्यवहारनिष्ठुरे

विपक्षभावे चिरमस्य तस्थुषः ।

तुतोष वीर्यातिशयेन वृत्तहा

पदं हि सर्वत्र गुणैर्निधीयते ॥ 2675 ॥

वृत्तं हतवानिति वृत्तहा । भूते क्प् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2086. वृत्तहा इन्द्रः ।

कुमारसभवे—VII. 46.

कम्पेन मूर्ध्निश्चतपलयोनिं वाचा हरिं वृत्तहणं स्मितैन ।

आलोकमात्रेण सुरानशेषान्सम्भावयामास यथाप्रधानम् ॥ 2676 ॥

वृत्तं हतवन्तं वृत्तहणम् इन्द्रम् । भूते विवप् ।

रघुवंशे—IX. 28.

प्रियतमाभिरसौ तिसृभिर्वभौ

तिसृभिरेव भुवं सहशक्तिभिः ।

उपगतो विनिनीषुरिव प्रजा

हरिहयोऽरिहयोगविचक्षणः ॥ 2677 ॥

अरीन्घ्नन्तीति अरिहणः रिपुघ्नाः । हन्तेः क्तिप् । ‘ब्रह्मभ्रूणवृत्रेषु क्तिप्’
(सू. 2998) इति नियमस्य प्रायिकत्वात्कचिदन्यस्मिन्नप्युपपदे दृश्यते । मधुहा ।

२९९९ । सुकर्मपापमन्त्रपुण्येषु कृजः । (३. २. ८९)

सुकर्मादिषु कृजः क्तिप् स्यात् । सुकृत् । कर्मकृत् । पापकृत् । मन्त्रकृत् ।
पुण्यकृत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 841. पुण्यकृतः पुण्यं कृतवतः । पापकृत् पापं
कृतवान् । सुकृतां साधुकारिणाम् । सर्वत्र भूते क्तिप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2819. शोभनं कृतवान् सुकृत् । पुण्यकृत् ।
उभयत्र भूते क्तिप् ।

भट्टिकाव्ये—VII. 83.

जटायुः पुण्यकृत्पक्षी दण्डकारण्यसञ्चरः ।

कृत्वा राघवकार्यं यः स्वराखण्डोऽग्निसंस्कृतः ॥ 2678 ॥

पुण्यं कृतवान्पुण्यकृत् । भूते क्तिप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2166. मन्त्रकृत् मन्त्रद्रष्टा । भूते क्तिप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2657. मन्त्रकृतां मन्त्रद्रष्टृणाम् । भूते क्तिप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1505. पुण्यकृतः । भूते क्तिप् ।

रघुवंशे—I. 61.

तव मन्त्रकृतो मन्त्रैर्दूरात्प्रशमितारिभिः ।

प्रत्यादिश्यन्तं हव मे दृष्टलक्ष्यमिदंशराः ॥ 2679 ॥

मन्त्रान्कृतवान्मन्त्रकृत् । भूते क्तिप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 984. अपुण्यकृतां पुण्यमकृतवताम् । भूते क्तिप् ।

३००० । सोमे सुजः । (३. २. ९०)

सोमसुत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८४२. सोमं सुतवान् सोमसुत् । सोमयाजीत्यर्थः ।
क्विप् ।

रघुवंशे—XVIII. 26.

कौसल्य इत्युत्तरकोसलानां

पत्युः पञ्चज्ञान्वयमूषणस्य ।

तस्यौरसस्सोमसुतस्सुतोऽभू-

नेतोत्सवस्सोम इव द्वितीयः ॥ 2680 ॥

सोमसुतः सोमं सुतवतः ।

३००१ । अग्नौ चैः । (३. २. ९१)

अग्निचित् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८४२. अग्निं चितवानग्निचित् । अग्न्यर्थमिष्टकाचयनं
कृतवानित्यर्थः । भूते क्विप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १३२६. अग्निं चितवन्तोऽग्निचितः । क्विप् ।

रघुवंशे—VIII. 25.

श्रुतदेहविसर्जनः पितृश्चिरमश्रुणि विमुच्य राघवः ।

विद्वधे विधिमस्य नैष्ठिकं यतिभिस्सार्धमनग्निमग्निचित् ॥ 2681 ॥

अग्निं चितवानग्निचित् । क्विप् ।

३००२ । कर्मण्यग्न्याख्यायात् । (३. २. ९२)

कर्मण्युपपदे कर्मण्येव कारके चिनोतेः क्विप् वाच्यं अन्याधारस्थलविशेषस्या-
स्त्यासात् । इत्येन इव चित्तः इत्येवचिद्व ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८४२. रथचक्रवचीयत इति रथचक्रचित् । क्विप् ।
रथचक्रविधः अग्न्यर्थो हि तदाकारेष्टकाचय इत्युच्यते । तद्वारेणामिरपि ।

३००३ । कर्मणीनि विक्रियः । (३. २. ९३)

कर्मण्युपपदे विपूर्वात्क्रीणातेरिनिः स्यात् ।

वा० । कुत्सितग्रहर्णं कर्तव्यम् । (२०४७.)

सोमविक्रयी । घृतविक्रयी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८४३. मासं विक्रीतवान्मासविक्रयी । निकृष्ट-
कर्मकारीत्यर्थः । क्रीणातेः कुत्सायामिनिः ।

३००४ । दृशेः कनिप् । (३. २. ९४)

कर्मणि भूत इत्येव । पारं दृष्टवान्पारदृश्वा । 'वनो र च' (सू. ४५६) इति
स्त्रियां ङीप् । रेफश्चान्तादेशः । पारदृश्वरी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८४३. पापं दृष्टवान् तेन पापदृश्वना निरन्तरपाप
चिन्तकेन । दृशेः कनिप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २७१. विवेकदृश्वा विवेकदर्शी । कनिप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १८. यमास्य दृष्टवती यमास्यदृश्वरी । भूतार्थे
कर्माण्युपपदादृशेः कनिप् । 'वनो र च' (सू. ४५६) इति ङीप् ।

चम्पूभारते—I. २६.

ग—एवमश्रान्तमृगयापरिश्रान्तमपरिमितस्वेदशीकरनिकरकोरकितफालमूलमाते-
निरे समग्रयानं तुहिनगिरिदेश्याः नन्दनीयमन्दिमानः मानससरोऽरविन्दप्रकरन्दसौरम-
पारदृश्वानो मातारिखानः ॥ २६८२ ॥

पारं दृष्टवन्तः पारदृश्वानः । कनिप् ।

३००५ । राजनि युधिष्ठिरः (३. २. ९५)

कनिष्प्यात् । युधिरन्तर्भावित्प्रथः । राजानं योधिनवान्राजयुध्वा । राजकृत्वा ।
अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 844. राजानं कृतवान् राजकृत्वा । कृन्ः कनिप् ।

३००६ । सहे च । (३. २. ९६)

कर्मणीति निवृत्तम् । सहयुध्वा । सहकृत्वा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 844. सह युद्धवन्तं सहयुध्वानम् । युधेः कनिप् ।
अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2840. सहयुध्वानौ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 19. सहकृत्वरी सहकारिणी । कनिप् । 'वनो र च'
(सू. 456.) इति ङीप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1729. सहकृत्वा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1564. सहयुध्वा ।

३००७ । सप्तम्यां जनेर्ङः (३. २. ९७)

सरसिजम् । मन्दुरायां जातो मन्दुरजः । 'ङ्यापोः' (सू. 1001)
इति ह्रस्वः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 845. कृते कृतयुगे जातैः कृतजैः । अनेन जनेर्ङः ।
द्विजैः द्विजातैः । 'अन्येष्वपि दृश्यते' (सू. 3011) इति ङः । सप्तम्यामित्युपल-
क्षणम् । असप्तम्यामपि दृश्यते ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1123. जले जातानि जलेजानि । अनेन ङः ।
'तत्पुरुषे कृति बहुलम्' (सू. 972) इत्यल्लक् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1120. शिरसि जाताश्शिरसिजाः । सप्तम्यां जनेर्ङः ।
'अमूर्धमस्तकात्स्वाङ्गात्' (सू. 970) इत्यल्लक् । 'उपपदमतिङ्' (सू. 782)
इति समासः । एतेन मनसिजो व्याख्यातः ।

३००८ । पञ्चम्यामजातौ । (३. २. ९८)

जातिशब्दवर्जिते पञ्चम्यन्त उपपदे जनेर्ङः स्यात् । संस्कारजः । अदृष्टजः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 845. कौसल्याया जातः कौसल्याजः । अनेन ङः । कौसल्याशब्दस्यासंज्ञात्वात् 'ङ्यापोः' (सू. 1001) इति ह्रस्वो न ।

३००९ । उपसर्गे च संज्ञायाम् । (३. २. ९९)

'प्रजा स्यात्सन्ततौ जने' III. 111. 82 इत्यमरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 846. प्रजाताः प्रजाः । अनेन ङः ।

३०१० । अनौ कर्मणि । (३. २. १००)

अनुपूर्वाज्जनेः कर्मण्युपपदे ङः स्यात् । पुमांसमनुरुध्य जाता पुमनुजा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 846 आत्मानमनु जात आत्मानुजः । अनेन ङः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2426. राममनु जातवान् रामानुजः । अनेन ङः ।

३०११ । अन्येष्वपि दृश्यते । (३. २. १०१)

अन्येष्वप्युपपदेषु जनेर्ङः स्यात् । अजः । द्विजः । ब्राह्मणजः । घातवन्तरादपि कारकान्तरेष्वपि क्वचित् । परितः खाता परिखा ।

भट्टिकान्ये—VI. 136.

मन्ये किञ्जमहं प्रन्तं त्वामक्षत्रियजे रणे ।

लक्ष्मणाधिज दुर्वृत प्रयुक्तमनुजेन नः ॥ 268३ ॥

अधिजातोऽधिजो । प्रज इत्यर्थः 'उपसर्गे च संज्ञायाम्' (सू. 8009) इत्युक्तम् । असंज्ञायामपि दृश्यते । अनुजातेनानुजेन । 'अनौ कर्मणि' (सू. 8010) इत्युक्तम् । अकर्मण्यपि दृश्यते । क्षत्रियाज्जात क्षत्रियजम् । 'पञ्चम्यामजातौ' (सू. 8008) इत्युक्तम् । जातावपि दृश्यते । किञ्ज कुतोऽपि जातम् । 'सप्तम्यां जनेर्ङः' (सू. 8007) इत्युक्तम् । असप्तम्यामपि दृश्यते ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1150 पादाभ्या गच्छन्तीति पद्माः पादचारिणः । 'अन्यत्रापि दृश्यते' (वा 2018. सू. 2965) इत्यमूले गमेर्ङः । 'हिमकाषिद्वितिषु

च' (सू. १११) इति चकारात् 'पद्यति' (सू. १११) इत्यत्र पदिति योगविभागाद्वा पादशब्दस्य पत् इत्यादेशः । 'कर्मण्यण्' (सू. २११३) इत्यत्र आरभ्य 'अन्येष्वपि दृश्यते' (सू. ३०११) इत्येतत्पर्यन्त 'उपपदमतिङ्' (सू. ११८२) इति उपपद-समासः ।

३०१२ । क्तक्तवतू निष्ठा । (१. १. २६)

एतौ निष्ठासंज्ञौ स्तः ।

३०१३ । निष्ठा । (३. २. १०२)

भूतार्थवृत्तेर्घातोर्निष्ठा स्यात् । तत्र 'तयोरेव' (सू. २८३३) इति भावकर्मणोः कः । 'कर्तरि कृत्' (सू. २८३२) इति कर्तरि क्तवतुः । ज्ञातं मया । स्तुतस्त्वया विष्णुः । विष्णुर्विश्वं कृतवान् ।

भट्टिकाव्ये—VI. १३७.

प्रत्यूचे वालिनं रामो नाकृते कृतवानहम् ।

यज्वभिस्सुत्वभिः पूर्वैर्जरद्विश्च कपीश्वर ॥ २६८४ ॥

नाकृतं कृतवानहम् । अपि तु कृतमेव कृतवानहम् । अनेन भूते क्तक्तवतू ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १. व्याप्तवत्या । विपूर्वादासृ व्याप्ताविति धातोः भूते क्तवतुप्रत्ययः । 'उगितश्च' (सू. ४५५) इति ङीप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६२२. आरूढवता । अनेन रुहेः क्तवतुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २११४. अवतीर्णवान् रथादवरूढः । अनेन तरतेः क्तवतुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५८६. त्वया कर्त्रा ग्रहृतं तु प्रहारस्तु । भावे क्तः । 'नपुंसके भावे क्तः' (सू. ३०१०) इति नपुंसकत्वविशिष्टे भावे कालसामान्ये क्तः ।

३०१६ । रदाभ्यां निष्ठातो नः पूर्वस्य च दः । (८. २. ४२)

रेफदकाराभ्यां परस्य निष्ठातस्य नः स्यात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1023. अभ्यर्णं विदूरमासन्नमित्यर्थः । अभिपूर्वा-
दर्दे कर्तरि क्तः । 'अभेश्चाविदूर्ये' (सू. 3065) इतीट्प्रतिषेधात् अनेन नत्वम् ।

३०१७ । संयोगादेरातो धातोर्यण्वतः । (८. २. ४३)

निष्ठातस्य नः स्यात् । द्राणः । स्त्यानः । ग्लानः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1270. आप्यानं स्थूलम् । 'प्यैङ् वृद्धौ' इति
धातोरात्वे अनेन निष्ठातो नः । ओ प्यायी वृद्धावित्यस्य तु 'ओदितश्च'
(सू. 3019) इति निष्ठानत्वम् । यलोपः । 'आङ्पूर्वस्यान्वू' (वा. 8461.
सू. 3072) इति नियमत् 'प्यायः पी' (सू. 3072) इति पीभावो न ।

रघुवंशे—IV. 24.

सरितः कुर्वती गाधाः पथश्चाश्यानकर्दमान् ।

यात्रायै चोदयामास तं शक्तेः प्रथमं शरत् ॥ 2685 ॥

आश्यानकर्दमान् शुष्कपङ्क्तान् । श्यैङ् गतावित्यस्मान्निष्ठानत्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2682. आश्यानम् । पूर्ववत् ।

३०१८ । स्वादिभ्यः । (८. २. ४४)

एकविंशतेर्लूजादिभ्यः प्राग्वत् । लृत् । ज्या, 'ग्रहिण्या' (सू. 2412)
इति संप्रसारणे जीनः ।

वा० । दुग्धोर्दीर्घश्च । (4832.)

दु गतौ, दूनः । 'डु दु उपतापे' इत्ययं तु न गृह्यते सानुबन्धकत्वात् ।
'मृदुतया दुतया' इति माघः । गून. ।

बा० । पूजो विनाशे । (4833.)

पूना यवाः । विनष्टा इत्यर्थः । पूतमन्यत् ।

बा० । सिन्नेतेर्मासकर्मकर्तृकस्य । (4834.)

सिनो ग्रासः । ग्रास इति किम् । सिता पाशेन सूकरी । कर्मकर्तृक इति किम् । सितो ग्रासो देवदत्तेन ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 691. नखैर्लूनं क्षतम् । निष्ठानत्वम् ।

माधे—IV. 30.

धूमाकारं दधति पुनस्सौवर्णे
वर्णेनाग्नेस्सदृशि तटे पश्यामी ।
श्यामीभूताः कुसुमसमूहेऽलीना
लीनामालीमिह तरवो बिभ्राणाः ॥ 2686 ॥

लीनां स्थिताम् । निष्ठानत्वम् ।

माधे—VI. 59.

व्रणभृता सुतनोः कलसीत्कृत-
स्फुरितदन्तमरीचिमयं दधे ।
स्फुटमिवावरणं हिममारुतै-
र्मृदुतया दुतया सरलेखया ॥ 2687 ॥
डु दु उपतापे इति धातोर्सीवादिकास्कर्म्मणि क्तः ।

३०१९ । ओदितश्च । (८. २. ४५)

मुजो, मुमः । डु ओ धि, उच्छूनः । ओ हाक्, प्रहीणः ।

किरातार्जुनीये—XVI. 36.

महास्त्रदुर्गे शिथिलप्रयत्नं
दिग्भारणेनेव परेण रुग्णे ।
भुजङ्गपाशाभुजवीर्यशाली
प्रबन्धनाय प्रजिघाय जिष्णुः ॥ 2688 ॥

रुग्णे भमे । रुजो मङ्गे । कर्मणि क्तः । निष्ठातकारस्य नत्वम् ।

भट्टिकाव्ये —IX. 1.

द्रुमङ्गध्वनिसंविशा रुदत्पक्षिकुलाकुलाः ।

अकार्षुः क्षणदाचर्यो रावणस्य निवेदनम् ॥ 2689 ॥

सविशाः सन्त्रस्ताः । ओ विजि भये । कर्तरि क्तः । नत्वम् ।

भट्टिकाव्ये—IX. 2

यदताप्सीच्छनैर्मानुर्यत्रावासीमितं मरुत् ।

तदाप्यानं हिमोऽक्षेण भनक्त्युपवनं कपिः ॥ 2690 ॥

आप्यानं वर्धितम् । ओ प्यायी वृद्धौ । कर्मणि क्तः । निष्ठानत्वम् ।

भट्टिकाव्ये—IX. 16.

मांसोपभोगसंशूनानुद्विग्रास्तानवेत्य सः ।

उद्वृत्तनयनो मित्रान्मन्त्रिणः खान्यसर्जयत् ॥ 2691 ॥

उद्विग्राग्नीतान् । ओ विजि भये । कर्तरि क्तः । शूनान् स्थूलान् । दु ओ
श्चि गतिवृद्धयोः । कर्तरि क्तः । निष्ठानत्वम् ।

३०२६ । परिस्कन्दः प्राच्यभरतेषु । (८. ३. ७५)

मूर्धन्याभावो निपात्यते । परिस्कन्दः । प्राच्य इति किम् । परिष्कन्दः
परिस्कन्दः । 'परेश्च' (सू. 2399) इति षत्वविकल्पः । 'परेश्च' (सू. 2399)
इत्यत्र अनिष्ठायामिति न सम्बध्यते । परिस्कन्नः परिष्करणः । षत्वपक्षे णत्वम् । 'वेः
स्कन्देरनिष्ठायाम्' (सू. 2398) षत्वं वा स्यात् । विष्कन्ता विस्कन्ता । निष्ठायाम् तु
विस्कन्नः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2121. मेघनादः परिस्कन्दन् परिष्कन्दन् अरिम् ।
'परेश्च' (सू. 2399) इति वा षत्वम् । अपरिस्कन्दम् । अनेन षत्वाभावनिपातः ।
अवघात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2073. विष्कन्तुन् विविधं स्कन्तु शीलमेषामिति
लन् । अविस्कन्ता कपिः । विभाषा षत्वम् ।

३०२७ । प्रतिस्तब्धनिस्तब्धौ च । (८. ३. ११४)

अत्र षत्वं न स्यात् । 'स्तम्भेः' (सू. २२७२) इति षत्वस्यायं प्रतिषेध
निपातः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २०८७. अनिस्तब्धोऽनभिभूतः । अप्रतिस्तब्धः
अनभिभूतः । उभयत्र षत्वप्रतिषेधनिपातनम् ।

३०२८ । दिवोऽविजिगीषायाम् । (८. ३. ४९)

इति निष्ठानत्वम् । द्युनः । विजिगीषायां तु द्यूतम् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १२४५. आद्यूनः औदरिकः । 'आद्यूनस्यादौदरिको
विजिगीषाविवर्जिते' III. i. २१. इत्यमरः । आद्यपूर्वादीव्यतेः क्तः । निष्ठानत्वम् ।

३०२९ । निर्वाणोऽवाते । (८. २. ५०)

निःपूर्वाद्वातेर्निष्ठातस्य नत्वं स्यात् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १२४१. उद्यानं निर्वाणं वृक्षरहितम् । अवाते किम् ।
निर्वातः प्रदेशः ।

३०३० । शुषः कः । (८. २. ५१)

निष्ठात इत्येवं । शुष्कः ।

भट्टिकान्ये—III. १४.

विद्युत्प्रणाशं स ब्रू प्रनष्टो

यद्वोर्ध्वशोषं तृणवद्विशुष्कः ।

अर्थे दुरापे किमुत प्रवासे

न शासनैऽवास्थित यो गुरुणाम् ॥ २०९२ ॥

विशुष्कः । निष्ठातकारस्य कः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १८१९. शुष्कं नीरसम् । निष्ठातकारस्य ककारः ।

३०३१ । पचो वः (८. २. ५२)

पकः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९०. पक्कम् ।

३०३२ । क्षायो मः । (८. २. ५३)

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९०. मध्ये क्षामा कृशा ।

किरातार्जुनीये—XIV. ३५.

ततस्सदर्पं प्रतनु तपस्यया

मदस्रुतिक्षाममिवैकवारणम् ।

परिज्वलन्त निधनाय भूभृतां

दहन्तमाशा इव जातवेदसम् ॥ २६९३ ॥

क्षामं कृशम् । निष्ठातकारस्य मकारः ।

३०३५ । अनुपसर्गात्फुल्लक्षीः शोछावाः । (८. २. ५५)

जि फल । फुल्लः । निष्ठातस्य लृत्वं निपात्यते । फुल्लवान्, कवतुः । क्षीवादिषु
तु क्तप्रत्ययस्यैव तलोपः । क्षीवो मत्तः । कृशस्तनुः । उल्लाघो नीरोगः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २६९३. प्रफुल्लो विकसितः । 'फुल्ल विकसने, इति
घातोः पचाद्यच् सोपसर्गत्वात् । प्रफुल्लमिति तकारपाठे 'जि फल विशरणे' इति
घातोः कर्तरि कः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २६९३. क्षीवा मत्ता । 'मत्ते शौण्डोत्कटक्षीवा'
III. i. ३३. इत्यमरः । 'क्षीव मदे' इति घातोः कर्तरि कः । निपातनात्तलोपः ।

किरातार्जुनीये—IX. ३.

अशुपाणिमिरतीव पिपासुः

पद्मजं मधु भृशं रसयित्वा ।

क्षीवतामिव गतः क्षितिमेप्य-

लोहितं वपुरुवाह पतङ्गः ॥ २६९४ ॥

क्षीवः ।

किरातार्जुनीये—IX. 67.

रुन्धती नयनवाक्यविकास
सादितोभयकरा परिरम्भे ।
व्रीडितस्य ललितं युवतीनां
क्षीबता बहुगुणैरनुजहे ॥ 2695 ॥

क्षीबः ।

३०३६ । आदितश्च । (७. २. १६)

आकारेतो निष्ठाया इण् न स्यात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1259 विश्वस्तः विस्त्रब्धः । 'समौ विस्त्रम्भविश्वासौ'
II. viii. 24. इत्यमरः । विश्वस्ता विधवा । 'विश्वस्ताविधवे समे, II vi 11.
इत्यमरः । अत्र चकारादनुक्तसमुच्चयार्थाच्छब्दसेर्निष्ठायामिट्प्रतिषेधः ।

३०३८ । नुदविदोन्दीत्नाघ्राहीभ्योऽन्यतरस्याम् । (८. २. ५६)

एभ्यो निष्ठातस्य नो वा । नुन्नः नुत्तः । विद विचारणे रौघादिक एव गृह्यते
उन्दिना परेण साहचर्यात् । विन्नः वित्तः । वेत्तेस्तु विदितः । विद्यतेर्विन्नः ।

३०३९ । श्वीदितो निष्ठायाम् । (७. २. १४)

श्वयतेरीदितश्च निष्ठायामिण् न । उन्दी, उन्नः उत्तः । त्राणः त्रातः । त्राणः
व्रातः । ह्रीणः ह्रीतः ।

चम्पूरामायणे—IV. 11.

तत्र वालिकरनुन्ननिष्पत्त-
दूदुन्दुभिप्रभवरक्तबिन्दुभिः ।
पाटल् तदभवन्मुनेर्वनं
तस्य वक्तूमपि रोषरूषितम् ॥ 2696 ॥

नुन्नः प्रेरितः । 'नुद प्रेरणे' इति धातोः कर्मणि क्तः । निष्ठातस्य न ।

माघे—I. 27.

जगत्यपर्याप्तसहस्रभानुना

नयन्नित्यन्तु समभावि भानुना ।

प्रसह्य तेजोभिरसङ्ख्यतां गतै-

रतस्त्वया नुत्तमनुत्तम तपः ॥ 2697 ॥

नुत्तं नुत्तम् । विकल्पान्निष्ठानत्वाभावः ।

नैषधे—III. 67.

इतीरिता पत्ररथेन तेन ह्रीणा च हृष्टा च बभाण भैमी ।

चेतो नलं कामयते मदीयं नान्यत् कुत्रापि च सामिराषम् ॥2698॥

ह्रीणा लज्जिता । विकल्पान्निष्ठानत्त्वम् ।

चम्पूरामायणे—IV. 10.

ग.—अथ विदितवृत्तान्तैरमात्यैरभिषेचिते मयि वाली मायाविर्न निहत्य
खरतरभुजपरिघविषद्वित्तविलब्धनपिधानस्तरसा रसातलात्पुरं प्रविष्टोऽतीव रुष्टः प्रभ्रष्टा-
शय बहुशः प्रणिपतन्तं प्रतिपादितयाथातथ्यमर्षुं जनं निरागसमपि नगरान्नि-
कासयत् ॥ 2699 ॥

विदितः ज्ञातः । 'विद ज्ञाने' इति वेत्तेः कर्मणि क्तः ।

३०४६ । वसतिक्षुधोरिद् । (७. २. ५२)

आभ्यां क्त्वानिष्ठयोर्नित्यमिद् स्यात् । उषितः । क्षुधितः ।

भट्टिकान्ये—IX. 39.

पवितो नु गुणैर्वातैश्शीतैः पूत्वा पयोनिधौ ।

बभञ्जाध्युषित भूयः क्षुधित्वा पत्रिभिर्वनम् ॥ 2700 ॥

पत्रिभिर्ध्युषितं क्षुधित्वा बुभुक्षित्वा । नित्यमिद् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1432.उषितेन । कर्तरि क्तः । इट् ।

रघुवंशे—IV. 46.

बलैरध्युषितास्तस्य विजिगीषोर्गताध्वनः ।

मारीचोद्भ्रान्तहारीता मलयाद्रेरुपत्यकाः ॥ 2701 ॥

अध्युषिताः । ‘उपान्वध्याङ्वसः’ (सू. 544) इति कर्मत्वम् । अतः
कर्मणि क्तः ।

रघुवंशे—II. 19.

वसिष्ठघेनोरनुयायिनं त-

मावर्तमान वनिता वनान्तात् ।

पपौ निमेषालसपक्ष्मपङ्क्ति-

रूपोषिताभ्यामिव लोचनाभ्याम् ॥ 2702 ॥

उपपूर्वो वसधातुर्भोजननिवृत्तावकर्मकः । अतः कर्तरि क्तः ।

रघुवंशे—II. 39.

तस्यालमेषा क्षुधितस्य तृप्स्यै

प्रदिष्टकाला परमेश्वरेण ।

उपस्थिता शोणितपारणा मे

सुरद्विषश्चान्द्रमसी सुधेव ॥ 2703 ॥

क्षुधितस्य बुभुक्षितस्य ।

३०४७ । अञ्चेः पूजायाम् । (७. २. ५३)

पूजार्थादञ्चेः क्तवानिष्ठयोरिट् स्यात् । अञ्चितः । गतौ तु अक्तः ।

भट्टिकाव्ये—XII. 21.

अथाञ्चितोरस्कमुदीर्णहृष्टि.

कृत्वा विवक्षाप्रवण शरीरम् ।

निवृत्तपाणिर्विवृतोत्तरार्ध

विभीषणोऽभाषत यातुषान् ॥ 2704 ॥

अञ्चितं पूजितम् । इट् । ' नाञ्चेः पूजायाम् ' (सू. 424) इत्यनुनासिकलो-
पप्रतिषेधः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 891. उदञ्चिते उत्क्षिप्ते अक्षिणी येन स उदञ्चितक्षः
आकाशस्थापितदृष्टिः । अञ्चितः सङ्कोचितः दक्षिणोर्येन सोऽञ्चितदक्षिणोरुः ।

भट्टिकाव्ये—IX 40.

उच्चैरञ्चितलाङ्गलः शिरोऽञ्चित्वैव संवहन् ।
दधद्विलुभित वातैः केसर वह्निपिङ्गलम् ॥ 2705 ॥

अञ्चितलाङ्गलः उदञ्चितवालधिः । शिरोऽञ्चित्वैव उदञ्चयैव । पूजार्थे
इट् । इयमेवानयोः पूजा यदुन्नमनम् ।

३०४८ । लुभो विमोहने । (७. २. ५४)

लुभः क्त्वानिष्ठयोर्नित्यमिट् स्यान्न तु गार्ध्वे । लुभितः । गार्ध्वे, लुब्धः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1214 विलुभितप्लव व्याकुलितगमनम् । इट् ।
विमोहनं व्याकुलीकरणम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2705 वातैर्विलुभितम् । अनेन विमोहने
क्त्वानिष्ठयोर्नित्यमिट् । विमोहनं व्याकुलीकरणमिति काशिका ।

३०४९ । क्लिशः क्त्वानिष्ठयोः । (७. २. ५०)

इडा स्यात् । क्लिशितः क्लिष्टः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1214. क्लिशित्वा क्लिष्टा । क्लिश्यतेर्विकल्पादि-
हागमः ।

भट्टिकाव्ये—XXII. 7.

त्वया सन्दर्शितारौ ते माख्यवद्दण्डकावने ।
उपद्रुतश्चिर द्वन्द्वैर्योः क्लिशितवानहम् ॥ 2706 ॥

अहं क्लिशितघान्पीडामनुभूतवान् । निष्ठायामिट् ।

भट्टिकान्ये—IX. ३८.

मायाभिस्सुचिरं क्लिष्ट्वा राक्षसोऽक्लिशितक्रियम् ।

संप्राप्य वानरं भूमौ पपात परिधाहतः ॥ २७०७ ॥

क्लिष्ट्वा क्लिशित्वा । अक्लिशितक्रियम् । इडिकल्पः ।

अनर्घराघवे—II. ५७.

अलं क्लिशित्वा गुरुमल्पकोऽयं

विधिस्त्वदाज्ञैव गरीयसी नः ।

न कौशिकस्य त्वयि धर्मपुत्रे

पुत्रे मधुच्छन्दसि वा विशेषः ॥ २७०८ ॥

क्लिशित्वा । इडा ।

३०५० । पूङ्गश्च । (७. २. ५१)

पूङ्गः क्त्वानिष्ठयोरिडा स्यात् ।

३०५१ । पूङ्गः क्त्वा च । (१. २. २२)

पूङ्गः क्त्वा निष्ठा च सेट् क्तिञ्च स्यात् । पवितः पूतः । क्त्वामहणमुत्तरार्थम् ।
'नोपधात्' (सू. ३३२४) इत्यत्र हि क्त्वैव सम्बध्यते ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २७००. पयोनिधौ पूत्वा खानेन पवित्वा । प्रतैः
पवितः पूतस्सन् । क्त्वानिष्ठयोरिडिकल्पः ।

माघे—XIV. २६.

तत्र मन्त्रपवितं हविः कृतावशतो न वपुरेव केवलम् ।

वर्णसम्पदमतिस्फुटां दधन्नाम चोज्ज्वलमभूद्धविर्भुजः ॥ २७०९ ॥

पवितं पूतम् । विकल्पादिडागमः ।

३०५३ । आदिकर्मणि क्तः कर्तरि च । (३. ४. ७१)

आदिकर्मणि यः क्तस्स कर्तरि स्यात् । चाङ्गावकर्मणोः ।

३०५४ । विभाषा भावादिकर्मणोः । (७. २. १७)

भार्व आदिकर्मणि च आदितो निष्ठाया इडा स्यात् । प्रस्वेदितश्चैत्रः ।
प्रस्वेदितं तेन ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2104. प्ररुदितः क्रन्दितुमारब्धः । आदिकर्मणि क्तः ।

३०५५ । मृषस्तितीक्षायाम् । (१. २. २०)

सेट् निष्ठा किन्न स्यात् । मर्षितः मर्षितवान् । क्षमायां किम् । अपमृषितं
वाक्यम् । अविस्पष्टमित्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 526 अपमृषितमतितीक्षितम् । तितिक्षायामेव
किन्त्वप्रतिषेधः । अतितिक्षायां कित्त्वान् गुणः ।

३०५६ । उदुपधाद्भावादिकर्मणोरन्यतरस्याम् । (१. २. २१)

उदुपधात्परा भावादिकर्मणोस्सेट् निष्ठा वा किन्न स्यात् । द्युतितम् द्योतितम् ।
मुदितं मोदितम् ।

३०५८ । क्षुब्धस्वान्तध्वान्तलप्रम्लिष्टविरिब्धफाण्टबाढानि मन्थमनस्तमः-

सक्ताविस्पष्टस्वरानायासभृशेषु । (७. २. १८)

क्षुब्धादीन्यष्टावनिट्कानि निपात्यन्ते समुदायेन मन्थादिषु वाच्येषु । द्रवद्रव्य-
संपृक्तास्सक्तवो मन्थः, मन्थनदण्डश्च । क्षुब्धो मन्थश्चेत् । स्वान्तं मनः । ध्वान्तं तमः ।
लभं सक्तम् । निष्ठानस्त्वमपि निपात्यते । म्लिष्टमविस्पष्टम् । विरिब्धः स्वरः । 'म्लेच्छ
रेभृ', इत्यनयोरुपधाया इत्वमपि निपात्यते । फाण्टमनायाससाध्यः कषायविशेषः ।
माधवस्तु नवनीतभावात्पागवस्थापन्नं द्रव्यं फाण्टमिति वेदभाष्ये आह । बाढं भृशम् ।
अन्यत्र तु क्षुभितम् । क्षुब्धो राजा इति त्वागमशास्त्रस्यानित्यत्वात् । स्वनितं ध्वनितं
लुगितं म्लेच्छितं विरेभितं फणितं बाहितम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2256. क्षुब्धो मन्थे निपातितः ।

अनर्धराघवे—I. 85.

निर्मुक्तशेषधवलैरचलेन्द्रमन्थ-

संक्षुब्धदुग्धमवसागरगर्भगौरैः ।

राजन्निदं बहुलपक्षदलन्मृगाङ्क-

च्छेदोज्ज्वलैस्तव यशोभिरशोभि विश्वम् ॥ 2710 ॥

सक्षुब्धो मथितः । पूर्ववत् । ततस्समस्समासः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1082 आस्वान्ताः आस्वनिताः । 'रुष्यम्'
(सू. 8069) इतीप्प्रतिषेधविकल्पादुभयरूपता । अनेन निपातनात् मनसि नित्यमनिट् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1004. विरिब्धाः स्वराः । अनेन 'रेभृ शब्दे'
इति घातो. स्वरे विरिब्धशब्दो निष्ठान्तोऽनिट्त्वेन निपातितः ।

३०५९ । धृषिशसी वैयात्ये । (७. २. १९)

धृष्टः विशस्तः । अन्यत्र घर्षितः विशसितः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 447. ¹धृष्टम् ।

मट्टिकाव्ये—IX. 18.

तान्दृष्टातिद्विद्वान् धृष्टान्मासान्परिवृढाज्जया ।

कष्ट विनर्दतः क्रूरान् शस्त्रधुष्टकरान्कपिः ॥ 2711 ॥

धृष्टो वियातः । धृषेर्निष्ठायामिट्प्रतिषेधः ।

३०६० । दृढः स्थूलबलयोः । (७. २. २०)

स्थूले बलवति च निपात्यते । दृढ दृहि वृद्धौ । कस्येडभावः । तस्य ढत्वम् ।
दृह्य लोपः । इदितो नलोपश्च । दृहितः । दृहितोऽन्यः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2711. अतिदृढान्वलवतः ।

३०६१ । ग्रभौ परिवृढः । (७. २. २१)

वृह वृहि वृद्धौ । निपातनं प्राग्वत् । परिवृहितः । परिवृहितोऽन्यः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २७११ परिबृढस्य प्रभोः । निपातनादनिट् । क्त्वा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३९५ भुवः परिबृढाः प्रभवो भूपतयः ।

३०६२ । कृच्छ्रगहनयोः कषः । (७. २. २२)

कषो निष्ठाया इट् न स्यात् एतयोरर्थयोः । कष्ट दुःख तत्कारणञ्च । 'स्यात्कष्टं कृच्छ्रमाभीलम्' I. 1X. ३. इत्यमरः । कष्टो मोहः । कष्टं शास्त्रम् । दुरवगाह-
मित्यर्थः । कषितमन्यत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २७११. कष्टं कृच्छ्रम् । कषेर्निष्ठायामिडभावः ।

३०६३ । घुषिरविशब्दने । (७. २. २३)

घुषिर्निष्ठायामनिट् स्यात् । घुष्टा रज्जुः । अविशब्दने किम् । घुषितं बाधयम् ।
शब्देन प्रकटीकृतामिप्रायमित्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २७११. शल्लैः शल्लवर्षणैः घुष्टकरान् शब्दायमान-
पाणीन् । घुषेऽर्विशब्दनात् स्वामिप्रायाविष्करणात् अन्यत्र शब्दनेमात्रेऽनेन निष्ठाया-
मिट्प्रतिषेधः ।

३०६४ । अर्देस्संनिविभ्यः । (७. २. २४)

एतत्पूर्वादर्देर्निष्ठाया इट् न स्यात् । समर्णः न्यर्णः व्यर्णः । अर्दितोऽन्यः ।

भट्टिकाव्ये—IX. 19.

अन्यर्णोर्गिरिकूटाभानभ्यर्णानाद्विदद् द्रुतम् ।

वृत्तशास्त्रान्महारम्भानदान्तांस्त्रिदशैरपि ॥ २७१२ ॥

नितरामर्दितो न्यर्णः । स न भवतीत्यन्यर्णः । स्वयं परैर्हिंसितः । अर्दं
हिंसायामिति घातोर्निष्ठा । अनेनेट्प्रतिषेधः ।

३०६५ । अभेश्चाविदूर्ये । (७. २. २५)

अभ्यर्णम् । नातिदूरमासन्न वा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २७१२. अभ्यर्णानविदुरान् । निष्ठायामाविदूर्यर्थे
इदमतिषेधः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १०२४ अभ्यर्णमविदुरम् आसन्नमित्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९९०. अभ्यर्णम् ।

३०६६ । णेरभ्ययने वृत्तम् । (७. २. २६)

प्यन्ताद्धृतेः क्तस्येडभावो णिलुक् चाधीयमानेऽर्थे ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २७१२. वृत्तशब्दोऽधीतास्त्ववेदः । अनेन निपातः ।

३०६७ । श्रुतं पाके । (६. १. २७)

श्रातिश्रपयत्योः क्ते श्रुभावो निपात्यते क्षीरहविषोः पाके । श्रुतं क्षीरम् ।
स्वयमेव विकृतिं पक्व वेत्यर्थः । क्षीरहविर्भ्यामन्यत्तु श्राणं श्रपितं वा ।

३०६८ । वा दान्तशान्तपूर्णदस्तस्पष्टच्छन्नज्ञप्ताः । (७. २. २७)

एते णिचि निष्ठान्ता वा निपात्यन्ते । पक्षे, दमितः शमितः पूरितः
दासितः स्पाशितः छादितः ज्ञापितः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २७१२. त्रिदशैरप्यदान्तान् अदमितान् । दमेर्ण्यन्तात्
निष्ठायामिडभावणिलोपनिपातः ।

भट्टिकान्ये—IX. २०.

दमितारिः प्रशान्तौजा नादापूरितदिङ्मुखः ।

जघान रुषितो रुष्टांस्त्वरितस्तूर्णमागतान् ॥ २७१३ ॥

दमिता अरयो येन स दमितारिः । प्रशान्त शत्रूणामौजा येन स
प्रशान्तौजाः । नादापूरितानि दिङ्मुखानि येन सः नादापूरितदिङ्मुखः । दमिशमि-
पूरीणां प्यन्तानां निष्ठायामिडभावणिलोपनिपातनादुभयरूपता ।

किरातार्जुनीये — XII. 54.

कच्छान्ते सुरसरितो निधाय सेना-
मन्वीतः स कतिपयैः किरातवर्यैः ।
प्रच्छन्नस्तरुगहनैस्स गुल्मजालै-
र्लक्ष्मीवाननुपदमस्य सम्प्रतस्थे ॥ 2714 ॥

तरुगहनैः प्रच्छन्नः छादितः ।

भाषे—IV. 19.

आच्छादितायतदिगम्बरमुच्चकैर्गा-
माक्रम्य संस्थितमुदग्रविशालशृङ्गम् ।
मूर्ध्नि स्फुरत्तुहिनदीधितिकोटिमेन-
मुद्रीक्ष्य को भुवि न विस्मयते नगेशम् ॥ 2715 ॥

आच्छादितानि ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2633. शमितत्रापं शान्ततापम् । उभयरूपता ।

३०६९ । रुष्यमत्वरसंघुषास्वनाम् । (७. २. २८)

एभ्यो निष्ठाया इडा । रुषितः रुष्टः । आन्तः अमितः । तूर्णः त्वरितः ।
सङ्घुष्टः संघुषितः । आस्वान्तः आस्वनितः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2713. रुषितः क्रुद्ध । रुष्टान् क्रुद्धान् । तूर्ण-
मागतान् । त्वरितः त्वरावान् । विकल्पादुभयरूपता ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1082. सङ्घुष्टैः सङ्घुषितैः । आक्रन्दनैरित्यर्थः ।
अभ्यमितत्रासं प्राप्तभयम् । अम गत्यादिषु । आस्वान्ता आस्वनिताः । सङ्घुष्टाभ्य-
मितास्वान्ताः विकल्पितेष्टः । 'क्षुब्धस्वान्त' (सू. 3053) इति निपातनान्मनसि
नित्यमनिट् । मा माने, माङ् माने च । निष्ठा । मितमरूपम् । अमितमनसम् ।
' धति ' (सू. 3074) इति इकारोऽन्तादेशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 659. निमित्तानि निक्षिप्तानि । 'डुमिन् प्रक्षेपणे'
इति धातोः कर्मणि कः ।

३०७० । हृषेर्लोमसु । (७. २. २९)

हृषेर्निष्ठाया इडा स्यात् लोमसु विषये । हृष्टं हृषित लोम ।

घा० । विस्मितप्रतिघातयोश्च । (4417.)

हृष्टो हृषितो मैत्रः । विस्मितः प्रतिहतो वेत्यर्थः । अन्यत्र तु, हृषु अलीके ।
उदित्वात्रिष्ठायां नेट् । हृष तुष्टौ । इट् ।

भट्टिकान्ये—IX. 22.

भयसंहृष्टरोमाणस्ततस्तेऽपचितत्विषः ।

क्षणेन क्षीणविक्रान्ताः कपिनानेषत क्षयम् ॥ 2716 ॥

संहृष्टरोमाणः भयोद्भूतरोमाश्चाः । विकल्पादनिट्त्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1986. हृषिततनुरुहा । इडागमः ।

३०७१ । अपचितश्च । (७. २. ३०)

चायेर्निपातोऽयं वा । अपचितः अपचायितः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2716. अपचितत्विषोऽपचायितत्विषः । नष्टचेतस
इत्यर्थः । पाठान्तर अपचितद्विषः । अपचिताना पूजितानामृषीणा शत्रवः । निपातना-
च्चायतेर्निष्ठायां विकल्पादनिट्त्वम् ।

माघे—VII. 61.

अपचितकुसुमा विहाय वल्ली-

युवतिषु कोमलमाख्यमालिनीषु ।

पदमुपदधिरे कुलान्यलीनां

न परिचयो मलिनात्मनां प्रधानम् ॥ 2717 ॥

अपचितानि युवतिभिरुपात्तानि कुसुमानि । पूर्ववत् ।

३०७२ । प्यायः पी । (६. १. २८)

एषामिकारोऽन्तादेशः स्यात्तादौ किति । दो अवखण्डने , दितः । षोऽन्त-
कर्मणि, सितः । मा, माङ्, मेङ्, मितः । घा, स्थितः ।

असिन्नेव ग्रन्थे ग. २६८२. अपरिमितस्वेदशीकरनिकरैः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १०. स्थितः । स्थिताम् ।

३०७५ । शाच्छोरन्यतरस्याम् । (७. ४. ४१)

शितः शातः । छितः छातः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २१५१. शिताग्रं तीक्ष्णमुखं सृणिम् । शो तनूकरणे ।
विकल्पादिकारोऽन्तादेशः ।

माधे—I. ४५.

पुराणि दुर्गाणि निशातमायुधं

बलानि शूराणि घनाश्च कञ्चुकाः ।

स्वरूपशोभैकफलानि नाकिनां

गणैर्यमाशङ्क्य तदादि चकिरे ॥ २७२० ॥

आयुधं च निशातं निशितम् । ' शो तनूकरणे ' इति धातोः स्तः । विकल्पा-
त्पक्षे आत्वम् ।

माधे—XVIII. ७१.

सन्दानान्तादस्त्रिभिः शिक्षितास्त्रै-

राविश्याधश्चातशस्त्रावल्लनाः ।

कूर्मैर्पद्म्यं व्यक्तमन्तर्नदीना-

मैभाः प्रापन्नङ्घ्रयोऽसृष्टायीनाम् ॥ २७२१ ॥

शातं निशितम् । विकल्पादित्वाभावः ।

माधे—XIX. ५.

रामे रिपुशरानाजिमहेष्वास विचक्षणे ।

कोपादथैनं शितया महेष्वा स विचक्षणे ॥ २७२२ ॥

' शितया ' शातया । विकल्पादित्वम् ।

३०७६ । दधातेर्हिः । (७. ४. ४२)

तादौ किति । अमिहित निहितम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1293. निहितम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1024. पुरो धीयत इति पुरोहितः । निष्ठा ।
हिरादेशः ।

३०७७ । दो दद्धोः । (७. ४. ४६)

धुसंशकस्य दा इत्यस्य दद् स्यात्तादौ किति । दत्तः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1293. गुरुणा दत्तम् ।

३०७८ । अच उपसर्गात्तः । (७. ४. ४७)

अजन्तादुपसर्गात्परस्य दा इत्यस्य घोरचस्तः स्यात्तादौ किति । प्रतः । अवत्तः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 648. प्रत्तं दत्तम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 348. प्रियैः प्रत्तं दत्तम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 334. श्रियं प्रत्तवान् प्रकर्षेण दत्तवान् ।
प्रपूर्वाद्दातेः क्ववतुप्रत्ययः ।

अथदत्तं निदत्तं च प्रदत्तं चादिकर्मणि ।

सुदत्तमनुदत्तञ्च निदत्तमिति चेप्यते ॥ [इति भाष्यम्]

अशब्दाद्यथाप्राप्तम् ।

३०८१ । वाक्रोशुद्दैन्ययोः । (६. ४. ६१)

क्षियो निष्ठार्या दीर्घो वा स्यादाक्रोशे दैन्ये च । क्षीणायुर्भव । क्षितायुर्वा ।
क्षीणोऽयं तपस्वी । क्षितो वा । ' निष्ठायामप्यदर्थे ' (सू. 3014) इति दीर्घः । ' क्षियो
दीर्घात् ' (सू. 3015) इति निष्ठातस्य नः । क्षीणवान् । मावकर्मणोस्तु क्षितः
कामो मया ।

३०८२ । निनदीभ्यां स्नातेः कौशले । (८. ३. ८९)

आभ्या स्नातेस्सस्य षः स्यात् कौशले गम्ये । निष्णातः शास्त्रेषु । नद्यां स्नातीति नदीष्णः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2148. चारकर्मणि निष्णातः कुशलः । षत्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1136 आतिथ्ये निष्णान्तीति आतिथ्यनिष्णाः आतिथ्यकुशलाः । षत्वम् । 'आतथ्योपसर्गे' (सू. 2898) इति कः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1704. नद्यां स्नान्तीति नदीष्णान् । षत्वम् । 'सुपि स्थः' (सू. 2916) इत्यत्र सुपीति योगविभागात्क. ।

रघुवंशे—XVI. 75.

ततस्समाज्ञापयदाशु सर्वा-

नानायिनस्तद्विचये नदीष्णान् ।

बन्ध्यश्रमास्ते सरयूं विगाह्य

तमूचुरम्लानमुखप्रसादाः ॥ 2723 ॥

नद्यां स्नान्ति कौशलेनेति नदीष्णान् । षत्वं कः । पूर्ववत् ।

३०८३ । सूत्रं प्रतिष्णातम् । (८. ३. ९०)

प्रतिष्णातं सूत्रम् । शुद्धमित्यर्थः । अन्यत्र प्रतिसूत्रातम् ।

भट्टिकाव्ये—IX. 83.

सुप्रतिष्णातसूत्राणां कपिष्ठलसमत्विषाम् ।

स्थिता वृत्ते द्विजातीनां रात्रवैक्षत मैथिलीम् ॥ 2724 ॥

सुष्ठु प्रतिष्णातं शुद्धं सूत्रं येषां तेषां सुप्रतिष्णातसूत्राणाम् ।

३०८४ । कपिष्ठलो गोत्रे । (८. ३. ९१)

कपिष्ठलेनामकस्य पुत्रः कपिष्ठलिः । गोत्रे किम् । कपीना स्थलम् कपिस्थलम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2724. कपिष्ठलः । कपिष्ठलो नाम गोत्रप्रवर्तकः कश्चिदपिः । निपातनात्षत्वम् ।

३०८५ । विकुशमिपरिभ्यः स्थलम् । (८. ३. ९६)

एभ्यः स्थलस्य सस्य ष स्यात् । विष्ठलं कुष्ठलं शमिष्ठलं परिष्ठलम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1119 कुष्ठले मृतले । षत्वम् ।

३०८६ । गत्यर्थार्कर्मकशिलषशीङ्स्थासवसजनरुहजीर्यतिभ्यश्च ।

(३. ४. ७२)

एभ्यः कर्तरि क्तः स्यात् भावकर्मणोश्च । गङ्गां गतः । गङ्गां प्राप्तः । स्थानस्सः ।
लक्ष्मीमाश्लिष्टो हरिः । शोषमविशयितः । वैकुण्ठमविष्ठितः । शिवमुपासितः । हरिदिन-
मुपोषितः । राममनुजातः । गरुडमारूढः । विश्वमनुजीर्णः । पक्षे प्राप्ता गङ्गा तेनेत्यादि ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1805. दिलीपेऽपि दिवं याते । कर्तरि क्तः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2255. आश्लिष्टा भूमिर्येन स आश्लिष्टभूमिः ।
कर्मणि क्तः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 527. मणिरत्नाधिशयितं मणिरत्नैरधिशयितम् ।
कर्मणि क्तः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1494. अधिरूढेन । कर्तरि क्तः । महीरुहा ।
सुराधिपेनाधिष्ठिता । कर्मणि क्तः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1482. उषितेन वसता । वसेः कर्तरि क्तः । 'मति-
बुद्धि' (सू ३०८९) इत्यादिना सूत्रेण चकाराद्वर्तमानार्थता ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2701. मलयद्वैरुपत्यकाः बलैरभ्युषिताः । 'उपा-
न्यध्याङ्वस' (सू 544) इति कर्मत्वम् । अतः कर्मणि क्तः ।

रघुवंशे—VI. 78.

असौ कुमारस्तमजोऽनुजात-

स्त्रिविष्टपस्येव पतिं जयन्तः ।

गुर्वीं धुरं यो भुवनस्य पित्रा

धुर्येण दम्यस्सदृशं विभर्ति ॥ 2725 ॥

अजः तं रघुमनुजातः । तस्माज्जात इत्यर्थः । कर्तरि क्तः । सोपसृष्टत्वात्सकर्म-
कत्वम् । आह चाल सूत्रे वृत्तिकारः शिष्यादयस्सोपसृष्टास्सकर्मका भवन्तीति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1822. दिनकरे उदयगिरिशिखरमधिरूढे ।
कर्तरि क्तः ।

३०८७ । क्तोऽधिकरणे च ध्रौव्यगतिप्रत्यवसानार्थेभ्यः । (३. ४. ७६)

एभ्योऽधिकरणे क्तः स्यात् । चाद्यथाप्राप्तम् । ध्रौव्यं स्थैर्यम् ।

मुकुन्दस्यासितमिदमिदं यातं रमापतेः ।

भुक्तमेतदनन्तस्येत्यूचुर्गोप्यो दिदृक्षवः ॥

‘अधिकरणवाचिनश्च’ (सू. 626) इति षष्ठी । ‘अधिकरणवाचिना च’
(सू. 707) इति न समस्यते ।

पक्षे आसेरकर्मकत्वात्कर्तरि भावे च । आसितो मुकुन्दः । आसितं तेन ।
गत्यर्थेभ्यः कर्तरि कर्मणि च । रमापतिरिदं यातः । तेनेदं यातम् । भुजेः कर्मणि ।
अनन्तेनेदं भुक्तम् । कथं भुक्ता ब्राह्मणा इति । भुक्तं भावे क्तः । तदस्ति एषामिति
मत्वर्थीयोऽच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 528. रामस्य षष्ठी । शेतेऽस्मिन्निति शयितं शयन-
स्थानम् । ध्रौव्ये अधिकरणे क्तः । भुक्तेऽस्मिन्निति भुक्तं भोजनस्थानम् । प्रत्यवसानार्थे
अधिकरणे क्तः । तिष्ठत्यस्मिन्निति स्थितं निवासस्थानम् । ध्रौव्यार्थेऽधिकरणे क्तः ।
प्रकामति गच्छत्यस्मिन्निति प्रक्रान्तं चङ्क्रमणस्थानम् । गत्यर्थेऽधिकरणे क्तः । सर्वत्र
‘अधिकरणवाचिना’ (सू. 707) इति निषेधान्न समासः । जल्पितं । हसितम् ।
भावे क्तः । ‘न लोक’ (सू. 627) इति निषेधेऽपि नपुंसके भाव उपसंख्यानमिति
शेषे षष्ठी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 527. मणिरत्नानामधिशयितमधिष्ठानमिति ध्रौव्ये-
ऽधिकरणे क्त इति व्याख्यायां वर्तते । तदा न समासः स्यात् । अतः कर्मणि क्तः ।
मणिरत्नैरधिशयितं मणिरत्नाधिशयितमिति तृतीयासमासः भृगाभ्यासितशाद्वलानीतिवत् ।

३०८९ । मतिबुद्धिपूजार्थेभ्यश्च । (३. २. १८८)

वर्तमाने क्तः । मतिरिहेच्छा बुद्धे पृथगुपादानात् । राज्ञां मत इष्टः ।
तैरिष्यमाण इत्यर्थः । 'क्तस्य च वर्तमाने' (सू. 625) इति षष्ठी । बुद्धः ।
विदितः । पूजितः । अर्चिनः । चकारोऽनुक्तममुच्चयार्थः । 'शीलितो रक्षितः क्षान्त
आकृष्टो जुष्ट इत्यपि' इत्यादि । 'क्तेन च' (सू. 706) इति न समस्यते ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 714. अहमेव महीपतेः मतः महीपतिना मन्यमानः ।
वर्तमाने क्तः । षष्ठी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 514. रामस्य संमतं रामेण संमन्यमानम् । वर्तमाने
क्तः । 'क्तस्य च वर्तमाने' (सू. 625) इति 'न लोक' (सू. 627) इति
प्रतिषेधवाधेन षष्ठी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 196. जनमता जनेनावबुद्धा । 'मनु अवबोधने'
इत्यस्य भूते निष्ठायां रूपम् । 'न लोक' (सू. 627) इति षष्ठीप्रतिषेधात्कर्त्तरि
तृतीया । तस्याश्च 'कर्त्तृकरणे' (सू. 694) इति समासः । अनेन वर्तमाने
क्तप्रत्यये तु 'क्तस्य च वर्तमाने' (सू. 625) इति षष्ठ्यां 'क्तेन च पूजाया'
(सू. 706) इति समासप्रतिषेधः स्यात् ।

कुमारसंभवे—IV 36.

तदनुज्वलनं मदर्पितं त्वरयेदक्षिणवातवीजनैः ।

विदितं खलु ते यथा सरः क्षणमप्युत्सहते न मां विना ॥2726 ॥

ते तव विदितं खलु । वर्तमाने क्तः । षष्ठी ।

कुमारसंभवे—VI. 26.

विदितं वो यथा स्वार्था न मे काश्चित्प्रवृत्तयः ।

ननु मूर्तिभिरष्टामिरिथम्भूतोऽसि सूचितः ॥ 2727 ॥

वः युष्माकं विदितम् । बुद्धयर्थत्वात् वर्तमाने क्तः । तद्योगात् षष्ठी ।
समासश्च न ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 524 तव न विदितम् । त्वया न ज्ञायमान-
मित्यर्थः । वर्तमाने क्तः । षष्ठी । समासो न ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 715. भुवनेषु विदिते प्रसिद्धे भुवनविदिते । 'निष्ठा'
(सू. 3013) इति भूतार्थे क्तः । 'मतिबुद्धि' (सू. 3089) इत्यादिना क्ते
'क्तस्य च वर्तमाने' (सू. 625) इति षष्ठ्यां 'क्तेन च पूजायाम्' (सू. 706) इति
निषेधात्समासो न स्यात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 521. सतामपूजितम् । सद्धिरपूज्यमानमित्यर्थः ।
वर्तमाने क्तः । षष्ठी । समासप्रतिषेधः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 522. महीभृतां महितं पूजितम् । पूर्ववत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 523. ते तव न ज्ञातम् । त्वया न ज्ञायत इत्यर्थः ।
पूर्ववत् ।

माघे—IV. 33.

कुशेशयैरत्र जलाशयोषिता

मुदा रमन्ते कलभा विकस्वरैः ।

प्रगीयते सिद्धगणैश्च योषिता-

मुदारमन्ते कलभाविकस्वरैः ॥ 2728 ॥

जलाशयोषिता हृदेषु वसन्तः । 'गत्यर्थार्कर्मक' (सू. 3086) इत्यादिना
वसेः कर्तरि क्तः । अत्र सूत्रे चकारात् वर्तमानार्थत्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1432 मनस्तु चित्तेषु उषितेन वसता । पूर्ववत्कर्तरि
क्तः । 'वसतिष्ठोः' (सू. 3046) इतीडागमः । पूर्ववद्वर्तमानार्थता ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2439. अभिप्रनृत्ता नृत्यन्तीः । 'गत्यर्थ' (सू. 3086) इत्यादिना कर्तरि क्तः । अत्र सूत्रे चकाराद्वर्तमानार्थत्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 526 अच्युतार्चन यस्यापमृषितं अतितिक्षितम् ।
असोढमित्यर्थः । 'मृष तितिक्षायां' इति घातोः कर्मणि क्तः । उपसर्गवशाद्विपरीतार्थता ।
अत एव 'मृषतितिक्षायाम्' (सू. 3055) इति तितिक्षायामेव क्तिवप्रतिषेधादतिति-

क्षायां कित्वात्र गुणः । अत्र सूत्रे चकाराद्वर्तमानार्थता । ‘क्तस्य च वर्तमाने’
(सू. 625) इति षष्ठी ।

किरातार्जुनीये—X. 5.

अवचयपरिभोगवन्ति हिंस्रैः

सहचरितान्यमृगाणि काननानि ।

अभिदधुरमितो मुनिं बधूभ्य-

स्समुदितसाध्वसविक्रवं च चेतः ॥ 2729 ॥

सहचरितास्सह चरन्तः । कर्तरि क्तः ।

३०९० । नपुंसके भावे क्तः । (३. ३. ११४)

क्लीबत्वविशिष्टे भावे कालसामान्ये क्तः स्यात् । जल्पितम् । शयितम् ।
हसितम् । ‘न लोक’ (सू. 627) इति षष्ठीप्रतिषेधात्तृतीया । ‘नपुंसके भाव उप-
संख्यान’ इति षष्ठी तु शेषत्वविवक्षायाम् ।

नैषधे—I 48.

उरोमुवा कुम्भयुगेन जृम्भितं

नवोपहारेण वयःकृतेन किम् ।

त्रपासरिर्दुर्गमपि प्रतीर्य सा

नलस्य तन्वी हृदयं विवेश यत् ॥ 2730 ॥

कुम्भयुगेन । कर्तरि तृतीया । जृम्भितं जृम्भणम् । भावे क्तः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1890. अनुरूपारथेः सूर्यस्य गतम् । शेषत्व-
विवक्षायां षष्ठी । गम्लु गतौ । भावे क्तः । जनैरीक्षितम् कर्तरि तृतीया । भावे क्तः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 613. पराक्रान्तं पराक्रमः । भावे क्तः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 821. आशित इत्यभङ्पूर्वादश्चातेरविवक्षिते कर्मणि
कर्तरि क्तः । उत्क्रुष्टं किलकिलायितम् । वल्लितं धावनम् । शयितं स्थितञ्च ।
सर्वत्र भावे निष्ठा । कपीनामिति शेषत्वविवक्षायाम् षष्ठी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 528. जल्पितम् । हसितम् । भावे क० । रामस्येति पूर्ववत् षष्ठी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2494 मन्दगतो मन्दगमनः । भावे क० ।

३०९१ । सुयजोर्द्धनिप् । (३. २. १०३)

सुनोतेर्यजेश्च द्वनिप्स्याद्धृते । सुत्वा सुत्वानौ । यज्वा यज्वानौ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2684. यज्वभिर्विधिवदिष्टवद्धिः । सुत्वभिः सोमं सुत्ववद्धिः । भूते द्वनिप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 860. सुत्वनः सुत्वतः । द्वनिप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 680. यज्वभिर्विधिवदिष्टवद्धिः । 'यज्वा तु विधि-
नेष्टवान्' II, VII. 8. इत्यमरः । द्वनिप् ।

३०९२ । जीर्यतेरत्तन् । (३. २. १०४)

भूत इत्येव । जरन् जरन्तौ जरन्तः । वासरूपन्यायेन निष्ठापि । जीर्णः
जीर्णवान् । शतृ, जीर्यन् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2684. जरद्धिर्वृद्धैः । अतृप्त्ययः ।

३०९३ । छन्दसि लिट् । (३. २. १०५)

३०९४ । लिटः कानज्वा । (३. २. १०६)

३०९५ । कसुश्च । (३. २. १०७)

इह भूतसामान्ये छन्दसि लिट् । तस्य विधीयमानौ कसुकानच्चावपि छान्दसा-
विति त्रिमुनिमतम् । कवयस्तु 'तं तस्थिवासंनगरोपकण्ठे' 'श्रेयांसि सर्वाण्यधि-
जग्मुषस्ते' इत्यादि बहुलं प्रयुज्यते ।

खुवंशे—XI. 19.

बाणमिच्छद्दद्या निपेतुषी

सा स्वकाननभुवं न केवलाम् ।

विष्टपत्न्यपराजयस्थिरा

रावणश्रियमपि व्यकम्पयत् ॥ 2731 ॥

निपेतुषी निपतिता । अनेन कसुप्रत्ययः । 'उगितश्च' (सू. 455) इति ङीप् ।

३०९६ । वस्वेकाजाद्वसाम् । (७. २. ६७)

इट् । एकाच्, आरिवान् । आत्, ददिवान् । जक्षिवान् ।

३०९७ । भाषायां सदवसश्रुवः । (३. २. १०८)

सदादिभ्यो भूतसामान्ये भाषाया लिङ्गा स्यात्, तस्य च नित्य कसुः ।
'निषेदुषीमासनबन्धवीरः' । 'अध्युषुषस्तामभवज्जनस्य' । शुश्रुवान् ।

भट्टिकान्ये—VI. 138.

ते हि जालैर्गले पाशैस्तिरश्वासुपसेदुषाम् ।

ऊषुषां परदारैश्च सार्धं निधनमैषिषुः ॥ 2732 ॥

उपसेदुषामुपसन्नानाम् । ऊषुषाम् । उभयत्रापि कसुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 533. अहं शुश्रुवानश्रौषम् । कसुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 10. निषेदुषीम् । कसुः । 'उगितश्च' (सू. 455)
इति ङीप् । 'सदिरप्रतेः' (सू. 2271) इति सस्य षः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2304. उपसेदुषः उपसन्नान् । सदेर्लिटः कसुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1041. आसेदुषः प्राप्तान् । ववसुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2496. प्रोषिवान् प्रोषितः । कसुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1708. निषेदिवान् उपविष्टः । कसुः । षत्वम् ।
पूर्ववत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 534 स शुश्रुवान् श्रुतवान् । लिटः कसुः ।

भट्टिकाव्ये—XIV. 22.

रावणश्शुश्रुवान्छत्रन् राक्षसानभ्युपेयुषः ।

स्वयं युयुत्सयाञ्चक्रे प्राकाराग्रे निषेदिवान् ॥ 2783 ॥

रावणः शुश्रुवान्प्राकाराग्रे निषेदिवान् निषण्णः । कसुः ।

रघुवशे—XIV. 46.

स शुश्रुवान्मातरि भार्गवेण

पितुर्नियोगात्प्रहृतं द्विषद्वत् ।

प्रत्यग्रहीदग्रजशासनं त-

दाज्ञा गुरुणां ह्यविचारणीया ॥ 2784 ॥

शुश्रुवान् श्रुतवान् ।

३०९८ । उपेयिवाननाश्चाननूचानश्च । (३. २. १०९)

एते निपात्यन्ते । उपपूर्वादिणो भाषायामपि भूतमात्रे लिङ्गा । तस्य नित्यं कसुः । उपेयिवान् । ' उपेयुषः स्वामपि मूर्तिमग्रचाम् ' । उपेयुषी । उपेत्यविवक्षितम् । ईयिवान् । समीयिवान् । नन्पूर्वादश्चाते. कसुरिङभावश्च । ' धृतजयधृतेरनाशुषः ' इति अनुपूर्वाद्वेचेः कर्तरि कानच् । वेदस्यानुवचन कृतवाननूचानः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३७७. मातामहावासमुपेयिवासम् उपगतम् । कस्वन्तो निपातः ।

भट्टिकाव्ये—IV. 1.

निवृत्ते भरते धीमानत्रै रामस्तपोधनम् ।

प्रपेदे पूजितस्तस्मिन् दण्डकारण्यमीयिवान् ॥ 2785 ॥

ईयिवान् प्राप्तः । उपेयिवानिति कस्वन्तनिपातने उपोषसर्गाभ्यासस्यातन्त्रत्वात् अन्योपसृष्टोऽनुपसृष्टो वा साधुरेव ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2788. अभ्युपेयुषः अभिमुखमुपगतवतः । कसुः ।

किरातार्जुनीये—IV. ३२.

जगत्प्रसूतिर्जगदेकपावनी

त्रजोपकण्ठ तनयैरुपेयुषी ।

द्युतिं समग्रां समितिर्गवामसा-

वुपैति मन्त्रैरिव संहिताहुतिः ॥ २७३६ ॥

तनयैर्वत्सैरुपेयुषी सज्जता । कसुः । ' उगितश्च ' (सू. ४५५) इति ङीप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ७१. उपेयुषी मिलिता । पूर्ववत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १७२२ 'प्रेयुषी प्रेता मृता । कस्वन्तनिपातने ङीप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६६२. विकासमुपेयुषी उपगते विलोचने । कसुः ।

भट्टिकान्ये—III. १९.

प्रतीयुषा पूर्वदशे जनेन द्यौर्भानुशीतांशुविनाकृतेव ।

राजन्यनक्षत्रसमन्वितापि शोकान्धकारक्षतसर्वचेष्टा ॥ २७३७ ॥

प्रतीयुषा । कसुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १७०१. अनाशुषः । नञ्पूर्वादश्नाते. कसन्तनिपातः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५३३. भ्रात्रा भुक्तां स्त्रियमुपेयिवान् सज्जग्मिवान् ।
तन्मनूचानैः वेदविद्भिः । इण्वची कसुकानजन्तौ निपातितौ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १६७२. अनूचानाः साङ्गवेदप्रवक्तार ।

अनुपूर्वाद्धचेः कानजन्तो निपातः ।

३०९९ । विभाषा गमहनविदविशाम् । (७. २. ६८)

एभ्यो वसोरिड्वा । जग्मिवान् जगन्वान् । जज्ञिवान् जघन्वान् । विविदिवान्
विविद्वान् । विविशिवान् विविश्वान् । विशिना साहचर्याद्विन्दतेर्ग्रहणम् । वेत्तेस्तु
विविद्वान् ।

वा० । दृशेच्च । (4452.)

दृशिवान् दृश्वान् ।

३१०० । लटः शतृशानचावप्रथमासमानाधिकरणे । (३. २. १२४)

शबादि । पचन्तं चैत्र पश्य ।

३१०१ । आने मुक् । (७. २. ८२)

मुमागमः स्यादाने परे । पचमान चैत्रं पश्य । लङित्यनुवर्तमाने पुनर्लङ्प्रश्न-
मधिकविधानार्थम् । तेन प्रथमासामानाधिकरण्येऽपि कचित् । सन् ब्राह्मणः ।

वा० । माङ्याक्रोश इति वाच्यम् । (2109.)

‘ मा जीवन्त्यः परावज्ञादु खदग्धोऽपि जीवति ’ । ‘ माङि लृङ् ’ (सू. 2216)
इति प्राप्ते एतद्वचनसामर्थ्याल्लट् ।

३१०२ सम्बोधने च । (३. २. १२५)

हे पचन् । हे पचमान ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४. वृषं पुरुषमात्मार्थमिच्छतीति वृषस्यन्ती कामुकी ।
‘ वृषस्यन्ती तु कामुकी ’ II v1 9 इत्यमरः । ‘ सुप आत्मनः क्यच् ’ (सू. 2657)
इति क्यच् । ‘ अध्वक्षीर ’ (सू. 2662) इत्यसुगागमः । लटः शतृ । ‘ उगितश्च ’
(सू. 455) इति ङीप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 531. बहुशैवलक्ष्यतां दधतः । परस्मैपदात् शतृ ।
‘ न लोक ’ (सू. 627) इति निषेधात्कर्मणि द्वितीया ।

माषे—I. 5.

दधानमम्भोरुहक्रेसरद्युती-

जटाशरच्चन्द्रमरीचिरोचिषम् ।

विपाकपिङ्गास्तुहिनस्थलीरुहो

धराधरेन्द्र व्रततीततीरिव ॥ 2738 ॥

जटाः । द्वितीया । दधानं दधतम् । आत्मनेपदाल्लट्शानच् ।

माघे—IV. 6.

छायां निजस्त्रीचटुलालसानां
मदेन किञ्चिच्चटुलालसानाम् ।
कुर्वाणमुत्पिञ्जलजातपत्नै-
र्विहङ्गमानां जरुजातपत्नैः ॥ 2739 ॥

छायां कुर्वाणम् । छायामिति द्वितीया । कुर्वाणमित्यात्मनेपदालटशानच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 452 कूलस्थस्य कुरुसुतसदसः । अत्र शेषे षष्ठी ।
अनुकुर्वन् । परस्मैपदालटः शतृ ।

माघे—II. 45.

माजीवन्यः परावज्ञादुत्खद्योऽपि जीवति ।
तस्याजननिरेवास्तु जननीक्लेशकारिणः ॥ 2740 ॥

माजीवन् गर्हितजीवी । ' माड्याकोशे ' (बा. 2109. सू. 3101.) इति
लटः शतृ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1124. हे द्विषन् ।

३१०३ । लक्षणहेत्वोः क्रियायाः । (३. २. १२६)

शतृशानचौ । शयाना मुञ्जते यवनाः । अर्जयन्वसति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1738 वानरेन्द्रः सुग्रीवः समन्तात्कपिभिः नामग्राह
स्तूयमानः । स्तौतेः कर्मणि लटः लक्षणे शानच् । विराजन् दीप्यमानः । लक्षणे
शतृ । किष्किन्वाद्रि न्यविशत ।

माघे—VII. 26.

असकलकलिकाकुलीकृतालिः
स्खलनविकीर्णविकासिकेसराणाम् ।
मरुदवनिरुहा रजो दधूभ्य-
स्समुपहरन्विचकार कोरकाणि ॥ 2741 ॥

मरुत् वनानिलः अवनिरुहां रजो वधूभ्यस्समुपहरन् प्रयच्छन् । धनमर्जयन्
वसतीतिवत् हेत्वर्थे शतृप्रत्ययः । कोरकाणि विचकार । विकासयामासेत्यर्थः ।

माघे—XIV. 28.

उन्नमन् सपदि धूम्रयन्दिशः

साम्द्रतां दधदधःकृताम्बुदः ।

द्यामियाय दहनस्य केतनः

कीर्तयन्निव दिवौकसां प्रियम् ॥ 2742 ॥

उन्नमन् दिशो धूम्रयन् दहनस्य केतनः धूमो दिवौकसां प्रियं कीर्तयन्
कथयन्निव कीर्तनहेतोरिव । कीर्तनार्थमिवेत्यर्थः । कीर्तयन्निति हेत्वर्थे शतृ । द्यामियाय
प्राप ।

३१०४ । ईदासः । (७. २. ८३)

आसः परस्यानस्य ईत् स्यात् । आसीनः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 17 तट्मुवि आसीना उपविष्टा । आसेः कर्तरि
शानच् । ईकारः ।

३१०५ । विदेः शतुर्वसुः । (७. १. ३६)

वेत्तेः परस्य शतुर्वसुरादेशो वा स्यात् । विदन् विद्वान् । स्त्रियां, विदन्ती
विदुषी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 18. वेत्तीति विदुषी विशेषज्ञा । शतुर्वसुः । 'उगितश्च'
(सू. 455) इति ङीप् ।

३१०६ । तौ सत् । (३. २. १२७)

तौ शतृशानचौ सत्संज्ञौ स्तः ।

३१०७ । लृटः सद्वा । (३. ३. १४)

करिष्यन्तं करिष्यमाण पश्य । हे करिष्यन् । अर्जयिष्यन्वसति । करिष्यतीति
करिष्यन् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३११. पुण्यवनाय प्रयास्यतः तपोवनं गमिष्यतः ।
लटः शतृ । 'गत्यर्थकर्मणि' (सू. ६४६) इत्यादिना कर्मणि चतुर्थी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २३०४. प्रस्थास्यमानौ प्रयास्यन्तौ । 'समव'
(सू. २६८९) इत्यात्मनेपदम् । लटः शानच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५३२. यातुधानान् घातयिष्यन् । हन्तेर्ण्यन्तात्
लटः शतृ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १६३८. वर्त्स्यन्तौ वर्धिष्यमाणौ । लटः शतृ ।
'वृद्धय. स्यसनोः' (सू. २३४७) इति विभाषा परस्मैपदम् । 'न वृद्धयः'
(सू. २३४८) इतीडभावः ।

३१०८ । पूङ्गयजोः शानन् । (३. २. १२८)

वर्तमाने । पवमानः । यजमानः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८५३. पवत इति पवमानो वायुः । शानन् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २६. यजमानो यष्टा । यजेः शानन्प्रत्ययः ।

३१०९ । ताच्छील्यवयोवचनशक्तिषु चानश् । (३. २. १२९)

एषु द्योत्येषु कर्तरि चानश् । भोग भुञ्जान. । कवच विभ्राणः । शत्रुं
निघ्नानः ।

माधे—VI. ७६.

स्तनयोस्समयेन याङ्गनाना-

मभिनद्धारसमा न सा रसेन ।

परिरम्भरुचि ततिर्जिलाना-

मभिनद्धा रसमानसारसेन ॥ २७४३ ॥

रसमानाः कूजनशीलाः । ताच्छील्ये चानश् । रसतेः परस्मैपदित्वाच्च शानच् ।

माघे—X 59.

आमृशङ्घिरमितो वलिवीची-

लोल्मानवितताङ्गलिहस्तैः ।

सुभ्रुवामनुभवत्प्रतिपेदे

मुष्टिमेयमिति मध्यमभीष्टैः ॥ 2744 ॥

लोलमानाश्चलनशीलाः । ताच्छील्ये चानश्, न तु शानच् । लोलेः परस्मै-
पदित्वात् । अत एव ' लोलमानादयश्चानशि ' (काव्याल० सू. V. 11. 8) इति
वामनः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1802. लोलमान लुठमानम् । लोलतेरनात्मने-
पदित्वात्ताच्छील्ये चानश् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 688. लेलिहानाः पुनः पुनर्लेहनशीलाः सर्पाः ।
लिहेर्थङ्लुगन्तात्ताच्छील्ये चानश् । ' गुणो यङ्लुको. ' (सू. 2630) इत्यभ्यासस्य
गुणः । लिहेर्लिटः कानजिति वङ्मः । तदानीमभ्यासगुणानुपपत्तिः भूतार्थासङ्गतिश्च ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1197. अनुसरमाणैरनुसरणशीलैः । ताच्छील्ये
चानश् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 397. सोढुमशक्नुवाना । ' शकधृष ' (सू. 3177)
इत्यादिना तुमुन् । शक्नोतेः परस्मैपदित्वाच्च शानच् । ताच्छील्ये चानश् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 316 शितान् बाणान् । दीव्यमानं देवनशीलम् ।
महागदा अस्यमानं क्षेपमाणम् । तद्योग्यवयस्कमित्यर्थः । शालवान् निघ्नानं निघ्न
मशक्तम् । क्रमात् त्रिषु ताच्छील्यदिषु चानश् ।

३११० । इङ्धार्योः शतकृच्छ्रिणि । (३. २. १३०)

आभ्यां शतृ स्यादकृच्छ्रिणि कर्तरि । अधीयन् । धारयन् । अकृच्छ्रिणि
किम् । कृच्छ्रेणाधीते धारयति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1252. आत्मवतां विद्यामुपनिषदमधीयन् अकृ-
च्छ्रेणाधीयन् ॥ अस्करिषतं धारयन् अकृच्छ्रेण दधानः । उभयत्र शतृप्रत्ययः ।

३१११ । द्विषोऽमित्रे । (३. २. १३१)

शतृ । ' द्विषः शतुर्वा ' (वा. 1522. सू. 627.) इति द्वितीयाषष्ठ्यौ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 562 मुर द्विषन् मुरारिः । अनेन शतृप्रत्यये ' न लोक ' (सू. 627) इत्यत्र द्विषः शतुर्वा इति वचनाद्वैकल्पिकः षष्ठीप्रतिषेधः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1124. हे द्विषन् अमित्र । शतृप्रत्ययः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 224. द्विषन् । शतृ ।

३११३ । अर्हः प्रशंसायाम् । (३. २. १३३)

अर्हन् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 313. अर्हन्तः पूज्यस्य प्रशस्तस्य । शतृ ।

३११४ । आ क्सेत्च्छीलतद्धर्मतत्साधुकारिषु । (३. २. १३४)

' भ्राजभास ' (सू. 3157) इति किमभिव्याप्य वक्ष्यमाणाः प्रत्यया-
स्तच्छीलतद्धर्मतत्साधुकारिषु कर्तृषु बोध्याः ।

३११५ । तृन् । (३. २. १३५)

कर्ता कटम् । ' न लोक ' (सू. 627) इत्यादिना षष्ठीप्रतिषेधात् द्वितीया ।
तृचि तु कुद्योगे कर्मणि षष्ठी स्यात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 542. वनाकम्पं कर्ता तत्साधुकारी । तृन्प्रत्ययः ।
वनाकम्पमिति द्वितीया ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 543. श्रियं अत्यन्तीनत्वं नेता प्रापणशीलः ।
ताच्छील्ये तृन् । षष्ठीप्रतिषेधः । नयतिर्द्विकर्मकः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 530. यश उपादाता साधु सम्पादयिता । साधु-
कारिणि तृन् । षष्ठीप्रतिषेधः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 544. पितृन् तर्पयिता । तृन् । द्वितीया ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५५८. कमलान्याप्यायितारं साधु वर्धयन्तम् ।
'न य' (सू. ३१३२) इति यकारान्ताद्युच्पतिषेधे साधुकारिणि तृन् । द्वितीया ।

किरातार्जुनीये—XII. ३३

बदरीतपोवननिवासनिरतमवगात मान्यथा ।

धातुरुदयनिधने जगतां नरमंशमादिपुरुषस्य गां गतम् ॥ २७४५ ॥

जगतामुदयनिधने सृष्टिसहारौ । द्वितीया । धातुः कर्तुः । तृन् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २५३२ विपदाम् । टाबन्तात् द्वितीया । प्रतिकर्तारः ।
तृन् । विपदा विपत्तीना प्रतिकर्तारः । तृच् । षष्ठी ।

३११६ । अलंकृञ्निराकृञ्प्रजनोत्पचोत्पतोन्मदरुच्यपत्रपवृतुषुसहचर
इष्णुच् । (३. २. १३६)

अलङ्कारिष्णुः । निराकरिष्णुः । प्रजनिष्णुः । उत्पचिष्णुः । उत्पतिष्णुः ।
उन्मदिष्णुः । रोचिष्णुः । अपत्रपिष्णुः । वर्तिष्णुः । वर्धिष्णुः । सहिष्णुः । चरिष्णुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १५९५. रोचिष्णवः साधु दीप्यमानाः । प्रजनिष्णूनां
साधु प्रादुर्भवताम् । साधुकारिणीष्णुच् ।

भट्टिकान्ये—VII. ३.

निराकरिष्णवो भानुं दिवं वर्तिष्णवोऽमितः ।

अलङ्कारिष्णुवद्भान्तस्तदित्वन्तश्चरिष्णवः ॥ २७४६ ॥

भानुं निराकरिष्णवो निराकरणशीलाः । 'न लोक' (सू. ६२७) इत्या-
दिना षष्ठीप्रतिषेधाद् द्वितीया । दिवममितो वर्तिष्णवः वर्तनस्वभावाः । अलङ्कारिष्णवः
अलङ्करणशीला इव चरिष्णवो गमनशीलाः । इष्णुच् ।

भट्टिकान्ये —VII. ४.

तान्विलोक्यासहिष्णुस्सम् विललापोन्मदिष्णुवत् ।

वसन्माख्यवति ग्लानू रामो जिष्णुरधृष्णुवत् ॥ २७४७ ॥

असहिष्णुरसहनशीलः । उन्मदिष्णुः उन्मदनशीलः तद्वत् । इष्णुच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2137. द्विषतां वीर्यं निराकरिष्णुः निराकरणशीलः ।
ताच्छील्ये इष्णुच् 'न लोक' (सू. 627) इति निषेधाद् द्वितीया । 'द्वितीया'
(सू. 636) इति योगविभागात्समासः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 534. सुतविषयोगमसहिष्णुः असहनशीलः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 899. रोचिष्णु रोचनशीलम् । ताच्छील्ये इष्णुच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 286. निराकरिष्णू प्रतिपक्षनिराकरणशीलौ ।
वर्धिष्णू वर्धनशीलौ । वर्तिष्णू वर्तनशीलौ । उत्पतिष्णू उत्पत्तनशीलौ । सहिष्णू
सहनशीलौ । सर्वत्र ताच्छील्ये इष्णुच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 616. भुवनान्तरेषु सञ्चरिष्णुः सञ्चरणशीलः ।
ताच्छील्ये इष्णुच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2027. अप्रसहिष्णु अप्रसहनशीलम् । प्रसहनमभिभव
इति वृत्तिकारः । ताच्छील्ये इष्णुच् ।

माधे—V. 20.

रोचिष्णुकाञ्चनचयांशुपिशङ्गिताशा
वैशध्वजैर्जलदसहतिरुल्लिखन्त्यः ।
भूर्भर्तुरायतनिरन्तरसन्निविष्टाः
पादा इवामिबभुरावलयो रथानाम् ॥ 2748 ॥

रोचिष्णवो रोचनशीलाः । ताच्छील्ये इष्णुच् ।

माधे—VIII. 46.

पर्यच्छे सरसि हर्तेऽशुके पयोभि-
र्लोलाक्षे सुरतगुरावपत्नपिण्णोः ।
सुश्रोण्या दलवसनेन वीचिहस्त-
न्यस्तेन द्रुतमकृताब्जिनी सखित्वम् ॥ 2749 ॥
लज्जाशीलायाः । ताच्छील्ये इष्णुच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४६९. उन्मदिष्णवः अत्यन्तमदशीलाः । ताच्छील्ये
इष्णुच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २२६. वर्धिष्णुः वर्धनशील । ताच्छील्ये इष्णुच् ।

नैषधे—VI ७५.

हुताशकीनाशजलेशदृती-

निराकरिष्णोः कृतकाकुयाच्याः ।

भैम्या वचोभिस्स निजां तदाशां

न्यवर्तयद् दूरमपि प्रयाताम् ॥ २७५० ॥

निराकरिष्णोः । इष्णुच्

३११८ । भुवश्च । (३. २. १३८)

छन्दसीत्येव । भविष्णुः । कथं तर्हि 'जगत्प्रभोरप्रभविष्णु वैष्णव' इति ।
निरङ्कुशाः कवयः । चकारोऽनुक्तसमुच्चयार्थः । आजिष्णुरिति वृत्तिः । एवं क्षयिष्णुः ।
नैतद्भाष्ये दृष्टम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २०२७. अप्रभविष्णु । अपसहिष्णु इति पाठान्तरम् ।

अनर्धरधवे—III. १५

ग—भगवन् यदन्यत् किञ्चिदभिदधाति तत्र प्रभविष्णुर्भवान् ॥ २७५१ ॥

प्रभविष्णुः प्रभावशीलः ।

नैषधे—III. १२६.

कामः कौसुमचापदुर्जयममुं जेतुं नृपं त्वां धनु-

र्वलीमव्रणवशजामधिगुणामासाद्य माधत्यसौ ।

ग्रीवालकृतिपटुसूत्ररुतया पृष्ठे कियल्लम्बया

आजिष्णुं कषरेखयेव निवसत्सिन्दूरसौन्दर्यया ॥ २७५२ ॥

आजिष्णुं ताच्छील्येन आजमानाम् । भुवश्चेति चकारादिष्णुच् ।

रघुवंशे—XVI. 69.

ततो नृपेणानुगताः स्त्रियस्ता
 आजिष्णुना सातिशयं विरेजुः ।
 प्रागेव मुक्ता नयनाभिरामाः
 प्राप्येन्द्रनील किमुतोन्मयूखम् ॥ 2753 ॥

आजिष्णुना । पूर्ववत् ।

३११९ । ग्लाजिस्थश्च क्स्नुः । (३. २. १३९)

छन्दसीति निवृत्तम् । गिदयं न तु कित् । तेन स्थ ईत्वं न । ग्लास्नुः ।
 गित्वान्न गुणः । जिष्णुः । स्थास्नुः । चाद्भुवः । भूष्णुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2747 जिष्णुर्जयशीलोऽपि । ग्लास्नुः ग्लसनशीलः ।
 अनेन ताच्छील्ये क्स्नुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 43. स्थास्नुः स्थिरा । क्स्नुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1274. स्थास्नुं स्थितिशीलम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1880. नरकस्य जिष्णवः । शेषे षष्ठी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 640 स्थास्नुतां स्थायित्वम् । क्स्नुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 510 भूष्णुः भविता भवनशीलः । ‘भूष्णु-
 भविष्णुर्भविता’ III. 1. 29 इत्यमरः । चकाराद्भवतेः क्स्नुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2535. स्थास्नूनि स्थिराणि । क्स्नुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 134. सुन्दरी दमयन्ती ऊरुयुगेन रम्भां तरु पर
 जिष्णुः किमु । किं तु रम्भा तरुणीमपि जिष्णुरेव । क्स्नुः । ‘न लोक’ (सू. 627)
 इत्यादिना षष्ठीप्रतिषेधाद्द्वितीया ।

अनर्घराघवे—V. 5.

ऐक्ष्वाकेण पुरापि कौशिकमखादारभ्य लङ्केश्वरो
 धत्ते शाश्वतिक विरोधमधुना त्वेते इता बान्धवाः ।

उत्साहप्रभुमन्त्रशक्तिभिरलंभूष्णुच्छलजो बली

द्वसशूर्पणखानिकारमपर दृष्ट्वा कथं मृष्यते ॥ 2754 ॥

अलंभूष्णुरतिसमर्थः । चकारात् क्त्स्नुः ।

३१२० । त्रसिगृधिघृषिक्षिपेः क्त्स्नुः । (३. २. १४०)

क्त्स्नुः । गृध्नुः । धृष्णुः । क्षिप्नुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2595. त्रस्नु चकितं त्रसनशीलम् । ताच्छीर्ये क्त्स्नुः ।

भट्टिकान्ये—V. 31

संपत्य तत्सनीडेऽसौ तं वृत्तान्तमशिश्रवत् ।

त्रस्नुनाथ श्रुतार्थेन तेनागादि दशाननः ॥ 2755 ॥

त्रस्नुना । पूर्ववत् ।

रघुवंशे—XIV. 47.

अथानुकूलश्रवणप्रतीता-

मत्रस्नुभिर्मुक्तधुरं तुरङ्गैः ।

रथं सुमन्त्रप्रतिपन्नरश्मि-

मारोप्य वैदेहसुतां प्रतस्थे ॥ 2756 ॥

अत्रस्नुभिः । पूर्ववत् ।

रघुवंशे—I. 21.

जुगोपात्मानमत्रस्तो भेजे धर्ममनातुरः ।

अगृध्नुराददे सोऽर्थमसक्तस्सुखमन्वभूत् ॥ 2757 ॥

अगृध्नुर्गर्धनशीलः । ताच्छीर्ये क्त्स्नुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 399 धृष्णुः धृतिशीलः । क्त्स्नुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2747 अघृष्णुवदधीरवत् । पूर्ववत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 532. रक्षोगणं क्षिप्नुम् । क्त्स्नुः । 'न लोक'

(सू. 627) इत्यादिना षष्ठीप्रतिषेधाद्द्वितीया ।

अनर्घराघवे—VI. 20.

मा भैष्टं कमठेन्द्रपन्नगपती कश्चिन्न वैशेषिको
भूमेरथ भरः पतिः पलभुजामाज्ञापयत्येष वाम् ।
दोश्शैलौ हरता पृथक्पृथगथो मूर्धनमुत्क्षिप्नुना
रामेणापि लघूकृतं पतति यत्तत्कौम्भकर्णं वपुः ॥ 2758 ॥

मूर्धनमुत्क्षिप्नुना । पूर्ववत् वपुः । द्वितीया ।

३१२१ । शमित्यष्टाभ्यो धिनुण् । (३. २. १४१)

उकार उच्चारणार्थ इति काशिका । अनुबन्ध इति भाष्यम् । तेन शमिनितरा
शमिनीतरा इत्यत्र 'उगितश्च' (सू. 987) इति ह्रस्वविकल्पः । शमी तमी दमी
श्रमी अमी क्षमी क्लमी प्रमादी । उत्पूर्वान्मदेः अल्लेक्यादिसूत्रेण्युक्तः । वासरूप-
विधिना धिनुणपि । उन्मादी । ताच्छीलिकेषु वासरूपविधिर्नास्तीति तु प्रायिकम् ।

भट्टिकान्ये—VII. 5.

अमी कदम्बसम्भिलः पवनः शमिनामपि ।
क्लमित्व कुरुतेऽत्यर्थं मेघशीकरशीतलः ॥ 2759 ॥

अमी अमणशीलः । शमिनां शान्तिशीलानाम् क्लमित्वं क्लमशीलत्वम् । अमि-
शमिक्लमिभ्यः ताच्छील्ये धिनुण् ।

माघे—II. 43.

मनागनभ्यावृत्त्या वा कामं क्षाम्यतु यः क्षमी ।
क्रियासममिहारेण विराध्यन्तं क्षमेत कः ॥ 2760 ॥

क्षमी सहनशीलः । धिनुण् ।

माघे—XVI. 54.

परिपाति न केवलं शिक्षूनिति तन्नामनि मा स विश्वसीः ।
तरुणामपि रक्षति क्षमी स शरण्यः शरणागतान् द्विषः ॥ 2761 ॥

क्षमी । पूर्ववत् ।

३१२२ । सम्पृचानुरुङ्गाड्यमाड्यसपरिसृसंसृजपरिदेविसंज्वरपरिक्षिप-
परिरटपरिवदपरिदहपरिमुहदुषद्विषद्रुहदुहयुजाक्रीडविविचत्यज -
रजभजातिचरापचरामुषाभ्याहनश्च । (३. २. १४२)

घिनुण् स्यात् । सम्पर्की । अनुरोधी । आयामी । आयासी । परिसारी ।
संसर्गी । परिदेवी । संज्वारी । परिक्षेपी । परिराटी । परिवादी । परिदाही । परिमोही ।
दोषी । द्वेषी । द्रोही । दोही । योगी । आक्रीडी । विवेकी । त्यागी । रागी ।
भागी । अतिचारी । अपचारी । आमोषी । अभ्याघाती ।

भट्टिकाव्ये—VII. 6.

संज्वारिणेव मनसा ध्वान्तमायासिना मया ।

द्रोहि स्वद्योतसम्पर्कि नयनामोषि दुस्सहम् ॥ 2762 ॥

संज्वारिणेव संज्वरशीलेनेव । आयासिना आयासशीलेन । द्रोहि द्रोह-
शीलम् । स्वद्योतसम्पर्कि ज्योतिरिङ्गणसम्पर्कशीलम् । नयनयोः । कृद्योगे कर्मणि षष्ठी ।
आमोषि मोषणशीलं नयनामोषि । सर्वे घिनुणन्ताः ।

भट्टिकाव्ये—VII. 7.

कुर्वन्ति परिसारिण्यो विद्युतः परिदेविनम् ।

अभ्याघातिभिरामिश्राश्चातकैः परिराटिभिः ॥ 2763 ॥

परिदेविनं परिदेवनशीलम् । परिसारिण्यः परिसरणशीलाः । परिराटिभिः
परिरटनशीलैः । अभ्याघातिभिः अमिहननशीलैः । पूर्ववत् घिनुण् ।

भट्टिकाव्ये—VII. 8.

संसर्गी परिदाहीव शीतोऽप्याभाति शीकरः ।

सोढुमाक्रीडिनोऽश्वयाः शिखिनः परिवादिनः ॥ 2764 ॥

संसर्गी संसर्जनशीलः । परिदाहीव परिदहनशील इव । आक्रीडिनो नर्तन-
शीलाः । परिवादिनः परिवदनशीला इव । पूर्ववत् घिनुण् ।

भट्टिकाव्ये—VII. 9

एता दैवानुरोधिन्यो द्वेषियं हव रागिणम् ।
पीडयन्ति जन धाराः पतन्त्योऽनपचारिणम् ॥ 2765 ॥

द्वेषिण्य हव द्वेषणशीला इव । रागिणं रागशीलम् । घिनुणि च 'रञ्जे.'
(वा 4067. सू. 2605.) इत्यनुनासिकलोपः । अत्र सूत्रे रजेति निपातनाद्वा ।
अनपचारिणमनपराधशीलम् । दैवस्यानुरोधिन्यः अनुवर्तनशीलाः दैवानुरोधिन्यः ।
पूर्ववद्धिनुण् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1046. अम्भसाम् । कृद्योगे कर्मणि षष्ठी । परिक्षेपी
परित्यजनशीलः । योगिनमपि योगशीलमपि । सुखदुःखस्य । पूर्ववत् षष्ठी । त्यागिनं
त्यागशीलम् । परिमोहिणं परिमोहनशीलम् । पूर्ववत् घिनुण् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 681. परिदेविनी परिदेवनशीला । घिनुण् ।

रघुवंशे—XVII. 7.

तयोर्दिवस्पतेरासीदेकः सिंहासनार्धभाक् ।
द्वितीयापि सखी शच्याः पारिजातांशभागिनी ॥ 2766 ॥

पारिजातांशभागिनी पारिजातांशस्य ग्राहिणी । भजेर्धिनुण् ।

कुमारसंभवे—VI. 77.

योगिनो यं विचिन्वन्ति क्षेत्राभ्यन्तरवर्तिनम् ।
अनावृत्तिभयं यस्य पदमाहुर्मनीषिणः ॥ 2767 ॥

योगिनः । घिनुण् ।

३१, २३ । वौ कषलसकत्थस्त्रम्भः । (३. २. १४३)

विकाषी । विलासी । विकत्थी । विसम्भी ।

भट्टिकाव्ये—VII. 11.

विकत्थी याचते प्रतमविस्त्रम्भी मुहुर्जलम् ।
वर्ज्ये चातकः पर्णे निरुन्तन्निव मानसम् ॥ 2768 ॥

विकृत्यी विकत्थनशीलः । पर्जन्यादन्यं न याचे इत्यात्मश्लाघाशील इत्यर्थः ।
अविस्मम्भी अविश्वासशीलः । उभयत्रापि धिनुण् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1425. विलासी विलसनशीलः । धिनुण् ।

माघे—VI. 23.

दलितकोमलपाटलकुड्मले
निजवधूश्चसितानुविधायिनि ।
मरुति वाति विलासिभिरुन्मद-
भ्रमदलौ मदलौल्यमुपाददे ॥ 2769 ॥

विलासिभिर्विलसनशीलैः । धिनुण् ।

रघुवशे—VI. 14.

विस्तृतमंसादपरो विलासी
रत्नानुविद्धाङ्गदकोटिलमम् ।
प्रालम्बमुत्कृष्य यथावकाशं
निनाय साचीकृतचारुवक्त्र् ॥ 2770 ॥

विलासी विलसनशीलः । धिनुण् ।

३१२४ । अपे च लषः । (३. २. १४४)

धाद्री । अपलाषी । विलाषी ।

भट्टिकान्ये—VII. 12.

प्रलापिनो भविष्यन्ति कदा न्वेतेऽपलाषिणः ।
प्रमाथिनो वियुक्तानां हिंसकाः पापदर्दुराः ॥ 2771 ॥

अपलाषिणोऽपलषणशीलाः । धिनुण् ।

३१२५ । प्रे लपसृद्रुमथवदवसः । (३. २. १४५)

प्रलाषी । प्रसारी । प्रद्रावी । प्रमाथी । प्रवादी । प्रवासी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २७७१. प्रलापिनः प्रलपनशीलाः । अनर्थाशविण
इत्यर्थः । प्रमाथिनः प्रमथनशीलाः । उभयत्र घिनुण् ।

किरातार्जुनीये—XVII. ३४.

अल्लैस्समानामतिरेकिणीं वा
पश्यन्निषूणामपि तस्य शक्तिम् ।
विषादवक्तव्यबलः प्रमाथी
स्वमालम्बे बलमिन्दुमौलिः ॥ २७७२ ॥

प्रमाथी शत्रुमर्दनः । घिनुण् ।

३१२६ । निन्दहिंसकिलशस्वादविनाशपरिक्षिपपरिस्टपरिवादिव्याभाषासूयो
बुञ् । (३. २. १४६)

पञ्चम्यर्थे प्रथमा । एभ्यो बुञ् स्यात् । निन्दकः हिंसक इत्यादि । प्लुला सिद्धे
बुञ्बचनं ज्ञापकं तच्छीलादिषु वासरूपन्यायेन तृजादयो नेति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २७७१. वियुक्तानां हिंसका हिंसनशीलाः ।
ताच्छील्ये बुञ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २५९६. निन्दकः निन्दनशीलः । क्लेशकः क्लेशन-
शीलः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५६६. प्राणिनामहिंसकः अहिंसनशीलः । ताच्छील्ये
बुञ् ।

३१२७ । देविकुशोश्चोपसर्गे । (३. २. १४७)

आदेवकः । आक्रोशकः । उपसर्गे किम् । देवयिता क्रोष्टा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २५९६. परिदेवकः परिदेवनशीलः । बुञ् ।

३१२८ । चलनशब्दार्थादकर्मकाद्युच् । (३. २. १४८)

चलनार्थाच्छब्दार्थाच्च युच् स्यात् । चलनः । कम्पनः । शब्दनः । रवणः ।
अकर्मकात्किम् । पठिता विद्याम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 649 चेष्टनैश्चलनैः । रवणैश्चलनैः । क्रमाद्युच् ।

माघे—XII. 9.

उत्थातुमिच्छन्विधृतः पुरोबला-

त्रिधीयमाने भरमाजि यन्त्रके ।

अर्धोज्झितोद्गारविजर्जरस्वरः

स्वनाम निन्ये रवणः स्फुटार्थताम् ॥ 2773 ॥

रौतीति रवण उष्ट्रः । 'रु शब्दे' इति घातोस्ताच्छील्ये युच् ।

३१२९ । अनुदात्तेतश्च हलादेः । (३. २. १४९)

अकर्मकाद्युच् स्यात् । वर्तनः वर्धनः । अनुदात्तेत. किम् । भविता । हलादेः
किम् । एधिता । अकर्मकात्किम् । वसिता वल्लम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 649. उत्कण्ठाया औत्सुक्यस्य वर्धनैः । ताच्छील्ये
कर्तरि युच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 609. द्योतनं साधु द्योतमानम् । युच् ।

३१३० । जुचङ्क्रम्यदन्द्रम्यसृगधिज्वलशुचलषपतपदः । (३. २. १५०)

जवनः । चङ्क्रमणः । दन्द्रमणः । सरणः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 609. शोचनः शोकशीलः । दन्द्रम्यन्त इति
दन्द्रमणान् कुटिलगमनशीलान् । 'द्रमु पादविक्षेपे' इत्यस्मात् 'नित्यं कौटिल्ये
गतौ' (सू. 2684) इति यङि युच् ।

भट्टिकाव्ये—VII. 16.

कपिश्चङ्क्रमणोऽद्यापि नासौ भवति गर्धनः ।

कुर्वन्ति क्रोधनं तारा मण्डना गगनस्य माम् ॥ 2774 ॥

गर्धनो विषयगृध्नुः । चङ्क्रमणः शनैर्गमनशीलः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 694. जवना वेगवतीः । युच् ।

माधे—XV. 70.

विशिखान्तराण्यतिपपात सपदि जवनैस्स वाजिमिः ।

द्रष्टुमलघु रभसापतिता वनिताश्चकार न सकामचेतसः ॥ 2775 ॥

जवनैर्जवनशीलैः । युच् ।

रघुवंशे—IX. 56.

तत्प्रार्थित जवनवाजिगतेन राज्ञा

तूणीमुखोद्धृतशरेण विशीर्णपङ्क्ति ।

श्यामीचकार वनमाकुलदृष्टिपातै-

र्वतिरितोत्पलदलप्रकरैरिवाद्भिः ॥ 2776 ॥

जवनो जवनशीलः । युच् ।

३१३१ । क्रुधमण्डार्थेभ्यश्च । (३. २. १५१)

क्रोधनः । रोषणः । मण्डनः । भूषणः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2774. गगनस्य मण्डयन्तीति मण्डना भूषणाः ।

क्रुध्यतीति क्रोधनम् । उभयत्र ताच्छील्ये कर्तरि युच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1502. दिङ्मण्डलीमकुटस्य मण्डनः । युच् ।

३१३२ । न यः । (३. २. १५२)

यकारान्ताद्युच् न स्यात् । क्लृयी, क्लृयिता । क्षमायी, क्षमायिता ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 558. कमलानि । 'न ल्लेक' (सू. 627) इत्यादिना

षष्ठीप्रतिषेधाद् द्वितीया । आप्यायितारं साध्वाप्यायन्तम् । 'ओ प्यायी इद्धौ'

इत्यस्मात् अनेन यकारान्ताद्युच्प्रतिषेधे साधुकारिणि तृन् ।

३१३३ । स्रद्धदीपदीक्षश्च । (३. २. १५३)

युज्ज स्यात् । सूदिता । दीपिता । दीक्षिता । यदि सूदेयुज् न, कथं मधुसूदनः ।
नन्वादि ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 558. दीपितारं दीपम् । युच्चतिषेधात् ।

३१३४ । लषपतपदस्थाभूवृषहनकमगमशृभ्य उक्त् । (३. २. १५४)

लाषुकः पातुक इत्यादि ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 615. पातुका । उक्त् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 548 प्रकृतिं प्रतिपादुकैः । उक्त् । 'न लोक'
(सू 627) इति निषेधात् द्वितीया ।

भट्टिकान्ये—II 22.

आयोधने स्थायुकमल्लजात-

ममोघमभ्यर्णमहाहवाय ।

ददौ वधाय क्षणदाचराणां

तस्मै मुनि. श्रेयसि जागरूकः ॥ 2777 ॥

आयोधने स्थायुकं स्थितिकरणशीलम् । उक्त् । आतो युक् ।

नैषधे—VI. 63.

दलोदरे काञ्चनकैतकस्य क्षणान्मषीभावुकवर्णरेखम् ।

तस्यैव यत्र स्वमनज्जलेखं लिलेख भैमी नखलेखिनीभिः ॥ 2778 ॥

मषीभावुकाः श्यामीभवत्यः । मषीशब्दात् च्विप्रत्ययन्ताद्भवतेः अनेन
उक्त् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 549. सवितुर्मरीचीः । 'न लोक' (सू 627)
इति निषेधाद् द्वितीया । परिभावुकैः तिरस्कारकैः । उक्त् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 539. द्यौ पुष्पचयम् । द्वितीया । वर्षुका वर्षण-
शीला । उक्त् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५४७. अपो जलानि वर्षुकस्य वर्षणलीशस्य ।
पूर्ववत् ।

चम्पूभारते—II. ५०.

एव को वापराध्नोत्यमुमविगणयन्बाहुमत्रेति घुष्यन्

व्यक्तोरोरक्तेखाकृतविरुदजगद्धातुकत्वप्रशस्तिः ।

क्रोशन्मर्त्याङ्गखादत्वरणपरिचलत्सुकलमास्थिदण्ड-

स्थुले दंष्ट्रे दधानः पवनभुवमभि प्राद्रवद्यातुधानः ॥ २७७९ ॥

जगत् । 'न लोक' (सू. ६२७) इत्यादिना षष्ठीप्रतिषेधाद् द्वितीया । घातुक
हननशीलः । उक्ञ् । जगद्धातुकः । 'द्वितीया श्रित' (सू. ६८६) इत्यत्र द्वितीयेति
योगविभागात्समासः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५६१. अभ्रमुकामुकः । अभ्रम्वाः 'न लोक'
(सू. ६२७) इत्यादिना षष्ठीप्रतिषेधेऽपि 'कमेरनिषेधः' (वा. १५१९. सू. ६२७) इति
वचनात् षष्ठ्येव । कामुकः उक्ञ् । 'कृद्योगा च' (वा. १३१७. सू. ७०३) इति
षष्ठीसमासः ।

नैषधे—V. १३७.

इत्याकर्ण्य क्षितीशस्त्रिदशपरिषदस्ता गिरश्चाङ्गुगर्भा

वैदर्भीकामुकोऽपि प्रसभविनिहितं दूत्यभारं बभार ।

अङ्गीकारं गतेऽस्मिन्नमरपरिवृढस्सम्भृतान्नन्दमूचे

भूयादन्तर्धिसिद्धेरनुविहितभवच्चित्ता यत् तत् ॥ २७८० ॥

वैदर्भीकामुकः । पूर्ववत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १०४. कामुकः । उक्ञ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३४. कन्यकात्वेऽपि मयि विषये एषा कामुकी
कामशीला । अनेन ताच्छील्ये उक्ञ् । 'जानपद' (सू. ५००) इत्यादिना मैथुने-
च्छार्थे ङीष् । 'इच्छावती कामुका स्याद्भूषस्यन्ती तु कामुकी' II. v. ९.
इत्यमरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५५९. वर्षुके वर्षणशीले । गृह एव स्थायुकः
स्थितिशीलः । अध्वानं द्वितीया । गामुको गमनशीलः । उकञ् ।

अनर्धराघवे—VII. 119.

देवस्याम्बुजसम्भवस्य भवनादम्भोधिमागामुका
सेय मौलिविभूषणं भगवतो भर्गस्य भागीरथी ।
उद्यातानपहाय विग्रहमिह स्रोतःप्रतीपानपि
स्रोतस्तीव्रतरत्वरं गमयति द्वाग् ब्रह्मलोकं जनान् ॥ २७८१ ॥

आगामुका आगमनशीला । उकञ् ।

भट्टिकाव्ये—XXII. 15.

आख्यातासि हत शत्रुममिषिक्तं विभीषणम् ।
सुग्रीव चार्जित मित्रं सर्वाश्चागामुकान्द्रुतम् ॥ २७८२ ॥

द्रुतमागामुकानागमनशीलान् । उकञ् ।

३१३५ । जल्पभिक्षकुट्टलुण्टवृडः षाकन् । (३. २. १५५)

जल्पाकः । भिक्षाकः । कुट्टाकः । लुण्टाकः । वराकः । वराकी । पित्वात्
ङीष् । जल्पाकी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १२०. जल्पाकीभिर्जल्पनशीलाभिः । षाकन् ।
पित्वान्ङीष् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २०८१. कुट्टाकभावकुतुकम् । कुट्टाकः पाणिकुट्टन-
शीलः । षाकन् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १२१. त्रिभुवनतमोलुण्टाकीनां त्रिभुवनतमसां
लुण्टनकर्त्रीणाम् । लुटि स्तेये । षाकन् । ङीष् ।

३१३६ । प्रजोसिनिः । (३. २. १५६)

प्रजवी प्रजविनौ प्रजविनः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 121. प्रजविना प्रकृष्टगमनशीलेन । इनिः ।

३१३७ । जिहृक्षिविश्रीण्वमाव्यथाभ्यमपरिभूग्रसूभ्यश्च । (३. २. १५७)

जयी । दरी । क्षयी । विश्रयी । अत्ययी । वमी । अव्ययी । अभ्यमी ।
परिभवी । प्रसवी ।

किरातार्जुनीये—XVI. 64.

वीतप्रभावतनुरप्यतनुप्रभावः

प्रत्याचकाङ्क्ष जयिनीं भुजवीर्यलक्ष्मीम् ।

अस्त्रेषु भूतपतिनापहृतेषु जिष्णु-

वर्षिष्यता दिनकृतेव जलेषु लोकः ॥ 2783 ॥

जयिनीं जयशीलाम् । इनिः । 'ऋन्नेभ्यः' (सू. 306) इति ङीप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1541. अनादरिणमनादरशीलम् । आङ्पूर्वो ढङ् ।
अव्ययिनं निर्भयशीलम् । नञ्पूर्वो व्यथिः । शैले विश्रयिणं तत्र स्थितिशीलम् ।
विपूर्वः श्रयतिः । अभ्यमी अभिमुखगमनशीलः । अभिपूर्वोऽभिः । परिभवी साधु
परिमवं जनयन् । अभिपूर्वो भवतिः ।

रघुवंशे—XVII. 71.

प्रवृद्धौ हीयते चन्द्रस्समुद्रोऽपि तथाविधः ।

स तु तत्समवृद्धिश्च न चाभूत्ताविव क्षयी ॥ 2784 ॥

क्षयी क्षयशीलः । इनिः ।

रघुवंशे—XVI. 41.

सा मन्दुरासंश्रयिभिस्तुरङ्गै-

श्शालाविधित्तम्भगतैश्च नागैः ।

पूरावभासे विपणिस्थपण्या

सर्वोङ्गनद्धाभरणेव नारी ॥ 2785 ॥

मन्दुरासंश्रयिभिः मन्दुरासं स्थितिशीलैः । इनिः ।

माघे—XV. 12.

प्रथमं शरीरजविकारकृतमुकुलबन्धमव्यथी ।

भाविकलहफलयोगमसौ वचनेन कोपकुसुमं व्यचीकसत् ॥ 2786 ॥

न व्यथते न बिभेति अव्यथी निर्भीकः । इनिः ।

- अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1779. परिभवि साधु परिभवं जनयत् । इनिः ।

मेघसंदेशे—I. 62.

हेमाम्भोजप्रसवि सलिल मानसस्याददान.

कुर्वन्काम क्षणमुखपटप्रीतिमैरावतस्य ।

धुन्वन्कल्पद्रुमकिसलयान्यशुकानीव वातै-

र्नानाचेष्टैर्जलद ललितैर्निर्विशेस्तं नगेन्द्रम् ॥ 2787 ॥

हेमाम्भोजानाम् । कृद्योगे कर्मणि षष्ठी । प्रयुत इति प्रसवि । इनिः ।

‘कृद्योगा च’ (बा. 1317. सू. 703) इति समासः ।

३१३८ । स्पृहगृहपतिदयिनिद्रातन्द्राश्रद्धाभ्य आलुच् । (३. २. १५८)

स्पृहयालुः । गृहयालुः । पतयालुः । दयालुः । निद्रालुः । तन्द्रालुः ।
श्रद्धालुः ।

वा० । शीङो वाच्यः । (2140.)

शयालुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 352. स्त्रीभ्यः स्पृहयालुं स्त्रीकामुकम् । ‘स्पृहे-
रीप्सितः’ (सू. 574) इति सम्प्रदानत्वम् । अदयालुवत् अदयनशील इव ।
निद्रालुं निद्राशीलम् । श्रद्धालुं साध्वभिलषन्तम् । सर्वत्रालुच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 555 सरोरुहा श्रियः । ‘न लोक’ (सू. 672)
इत्यादिना षष्ठीप्रतिषेधाद्वितीया । करलीत्या गृहयालुः प्रहीता । ग्रह् ग्रहणे । आलुच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 587. दृक्पथं गृहयालोः । पूर्ववत् ।-

चम्पूभारते—II. 80.

वीरेण तेन विशिखेन विद्धनमूलं
चक्रभ्रमेण पतयालु तदा शरव्यम् ।
अस्मिन् समाजवलयेत्ययमेव दोष्मा-
नित्याहिताभिनयलीलमिवावभासे ॥ 2788 ॥

पतयालु । आलुच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 56. दयालुः । आलुच् ।
अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 901 दृष्टिनिमेषेण विषये तन्द्रालुः प्रमादशीलः ।
असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2788. तन्द्रालवो निद्रालसाः ।
असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 355. एकस्मै स्पृहयालूनाम् । आलुच् ।
सम्प्रदानत्वम् ।

अनर्घराघवे—VII. 143

वत्स लक्ष्मण सोत्कण्ठं चिरात्परिरभस्व माम् ।
श्रद्धालुर्भ्रातुरङ्गानि चन्दनेष्वप्यरोचकी ॥ 2789 ॥

श्रद्धालुः । आलुच् ।

माघे—II. 80.

उपायमास्थितस्यापि नश्यन्त्यर्थाः प्रमाद्यतः ।
हन्ति नोपशयस्थोऽपि शयालुर्भृगुर्मुग्धान् ॥ 2790 ॥

शयालुर्निद्रालुः । शीङो वाच्य इत्यालुच् ।

माघे—XII. 63.

प्रासादशोभातिशयालुभिः पथि
प्रभोर्निवासा. पटवेद्भूमिर्विमुः ।
नूनं सहानेन वियोगविकृवा
पुरः पुरश्चरपि निर्ययौ तदा ॥ 2791 ॥

प्रासादशोभया अतिशयालुभिः अनिशायकैः । शीङो वाच्य इत्यालुच् ।

चम्पूभारते—VI. 57.

ग—इत्याश्वासितवतः पत्युरनुमत्या पुनरागत्य नैपथ्यभवनमधिश्यालोस्तस्या-
श्चेतसः पलायमानस्य भयभरस्य सापि विभावरी सहचरी बभूव ॥ 2792 ॥

नैपथ्यभवनमधिश्यालोः । शीङ् स्वप्ने । अकर्मकः । भवने शेते । ‘अधिशीङ्-
स्थासां कर्म’ (सू. 542.) इत्यधिकरणस्य कर्मत्वम् । भवनमधिशेते । ‘कर्तृकर्मणोः
कृति’ (सू. 628) इति कृद्योगे कर्मणि षष्ठ्यां भवनस्याधिशयिता । धरस्योद्धर्तृत्ववत् ।
तृच् । आलुच उकारान्तत्वात् ‘न लोक’ (सू. 627) इति षष्ठीप्रतिषेधात् नैपथ्य-
भवनमिति द्वितीया । अधिपूर्वाच्छीङः शीङो वाच्य इत्यालुच् ।

३१३९ । दाधेदसिदसदो रुः । (३. २. १५९)

दारुः । धारुः । सेरुः । शद्रुः । सद्रुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 352. आमरं क्षौद्रम् । ‘न लोक’ (सू. 627)
इति षष्ठीप्रतिषेधाद् द्वितीया । धयतीति धारुं साधु पिबन्तम् । सद्रुं साधु सीदन्तम् ।
षट् लृ गतौ । रुप्रत्ययः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1795. फलिनानम्रोचिष्णुद्रुमेषु सद्रवः सदन-
शीलाः । रुः ।

३१४० । सृघस्यदः कमरच् । (३. २. १६०)

सुमरः । घस्मरः । अस्मरः ।

भट्टिकाव्ये—VII. 22.

सुमरोऽभङ्गरमज्ञो गृहीत्वा भासुरं घनुः ।

विदुरो जित्वरः प्राप लक्ष्मणो गत्वरान्कपीन् ॥ 2793 ॥

सुमरः साधु गन्ता । कमरच् ।

भट्टिकाव्ये—II. 38.

महीयमाना भवतातिमात्रं

सुराध्वरे घस्मरजित्वरेण ।

नैषधे—III. 113.

भवद्वियोगाभिदुरातिधारा-

यमस्वसुर्मज्जति निःशरण्य ।

मूर्छामयद्वीपमहान्ध्यपङ्के

हा हा महीभृद्भटकुञ्जरोऽयम् ॥ 2796 ॥

अभिदुरा । कुरच् ।

माधे—VI. 8.

प्रियसखीसदृश प्रतिबोधिता.

किमपि काम्यगिरा परपुष्टया ।

प्रियतमाय वपुर्गुरुमत्सर-

च्छिदुरयादुरयाचितमङ्गना. ॥ 2797 ॥

गुरुमत्सरस्य छिदुरया मेऽया । कुरच् ।

रघुवंशे—XVI. 62.

आसां जलास्फालनतत्पराणां

मुक्ताफलस्पर्षिषु शीकरेषु ।

पयोधरोत्सर्पिषु शीर्यमाणः

सलक्ष्यते नु छिदुरोऽपि हारः ॥ 2798 ॥

छिदुरः स्वयं छिन्नः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2593 उद्भिदुरम् । कुरच् । ‘भिदुरादयः कर्मकर्तरि च’ (काव्यालं. सू. V. 11. 38) इति वामनः ।

३१४३ । इण्णशिजिसर्तिभ्यः कुरप् । (३. २. १६३)

इत्वरः । नश्वरः । जित्वरः । सुत्वरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1825 उदेतीत्युदित्तरम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2793. जित्वरो जयशीलः ।

भट्टिकान्ये—I. 16.

वेदोऽङ्गवांस्तैरखिलोऽध्यगायि
शस्त्राप्युपायंसत जित्वराणि ।
ते भिन्नवृत्तीन्यपि मानसानि
समं जनानां गुणिनोऽध्यवात्सुः ॥ 2799 ॥

जित्वराणि जयशीलानि । करप् ।
अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 510. जित्वरैः ।
अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1163. विस्मृत्वरैः । करप् ।
अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 83. विस्मृत्तरीम् । करप् । 'टिड्ढाणञ्' (सू. 470)
इत्यादिना ङीप् ।

अनर्धराघवे—III. 8.

हस्ते करिष्यति जगत्त्रयजित्वरोऽपि
कस्तादृशो दुहितरं जनकेश्वरस्य ।
प्राणाधिकं विपुलबाहुभुतामपीदं
त्रैयम्बकं किमपि कार्मुकमन्तरायः ॥ 2800 ॥

जित्वरः । करप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 84. अभिस्मृत्तरीणामभिसरणशीलानाम् । करप् । ङीप् ।

३१४४ । गत्वरश्च । (३. २. १६४)

गमेरनुनासिकलोपोऽपि निपात्यते । गत्वरः गत्वरी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2798. गत्वरान्गमनशीलान् । करप् । निपातः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1184. गत्वरताम् । पूर्ववत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 85. गत्वर्यः । करबन्तो निपातः । ङीप् ।

३१४५ । जागुरुकः । (३. २. १६५)

जागर्तेरुक् स्यात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २३५. कार्येषु जागरूकः अपमत्तः । ऊकप्रत्ययः ।
अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ७२३. अपररात्रे जागरूकः प्रबुद्धः ।

३१४६ । यजजपदशां यङ् । (३. २. १६६)

एभ्यो यङ्तेभ्य ऊकः स्यात् । दशमिति भाविना नलोपेन निर्देशः ।
यायजूकः । 'जपजमदहदश' (सू. २६३८) इति अभ्यासस्य नुक् । जञ्जपूकः ।
दन्दशूकः । 'इज्याशीलो यायजूकः' II vj. ८. इति, 'दन्दशूको विलेशयः'
I. vj. ८. इति चामरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १०३६. यायजूका इज्याशीला । यजेर्यङन्ता-
दूकप्रत्ययः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ९७१. जञ्जपूकः मायावित्वाद्गर्हितजापी । 'लुपसद-
चर' (सू. २६३५) इत्यादिना यङ् । 'जपजम' (सू. २६३८) इत्यादिनाभ्यासस्य
नुक् । अनेन ऊकः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ७७. दन्दशूकान् हिंक्षान् । पूर्ववत् यङ् । नुक् ।
तदन्तादूकः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २३५. दन्दशूकाः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १८८८. दन्दशूकानां हिंक्षाणाम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४२७. भावगर्हितं दंशन्ति मृशमिति दन्दशूकैः ।
पूर्ववत् यङ् । नुक् । ऊकः ।

३१४७ । नमिकम्पिस्म्यजसकमर्हिसदीपो रः । (३. २. १६७)

नम्रः । कम्पः । स्मेरः । जसिर्नञ्पूर्वः क्रियासातत्ये वर्तते । अजसम् ।
सन्ततमित्यर्थः । कम्पः । हिंस्रः । दीपः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २३५. अकम्पमकम्पनशीलम् । दीप्तिं साधु दीप्य-
मानम् । नम्रः साधु प्रहीभूतः । सर्वत्र रः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 538 कम्प्राभिः कमनशीलभिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 952 नम्राः । हिंसाः हिंसनशीलाः । दीग्रम् । रः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 50. कम्प्रां कामयित्रीम् । रः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1795. नम्राः । रः ।

नैषधे—I. 142.

सुता. कमाह्वय चिराय चुङ्कृतै-

र्विधाय कम्प्राणि मुखानि कं प्रति ।

कथासु शिष्यध्वमिति प्रमील्य सः

सुतस्य सेकात् बुबुधे नृपाश्रुणः ॥ 2801 ॥

कम्प्राणि । रः ।

अनर्घराघवे—I. 32

त्रासोत्कम्पत्रिदशपरिषन्मौलिमाणिक्यमाला-

बालादित्यप्रकरकिरणस्मेरपादारविन्दे ।

प्राचीमेतां भुवनरचनामन्यथा निर्मिमाणे

कार्पण्योक्तीस्त्वयि रचितवानन्तरायं महेन्द्रः ॥ 2802 ॥

स्मेरम् । रः ।

३१४८ । सनाशंसभिश्च उः । (३. २. १६८)

चिकीर्षुः । आशंसुः । मिश्रुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 646. हन्तुमिच्छुः रिरंसुः । रमेस्सन्नन्तादुप्रत्ययः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1212. हरिणम् । 'न लोक' (सू. 627) इति
षष्ठीप्रतिषेधाद्द्वितीया । जिघांसुः हन्तुमिच्छुः । हन्तेस्सन्नन्तादुप्रत्ययः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1052. सोमरस पिपासू पातुमिच्छू । पूर्ववत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ७७. दन्दशूकान् जिघांसौ हन्तुमिच्छौ । पूर्ववत् ।
 अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५३८. आत्मनः क्षेममाशंसुरिच्छुः । आङ्पूर्वाच्छंसेरु-
 प्रत्ययः । द्वितीया ।
 अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २०१०. शत्रोर्लवमुच्छेदमाशंसवः । पूर्ववत् ।
 भट्टिकान्ये—XII. ७२.

मांसं हतानामिव राक्षसाना-
 माशंसवः क्रूरगिरो रुवन्तः ।
 क्रव्याशिनो दीप्तकृशानुवक्त्रा
 ब्राह्मन्त्यभीताः परितः पुरं नः ॥ २८०३ ॥

मांसमाशंसवः आशंसनशीलाः । उः । द्वितीया ।
 अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १०३६. भिक्षवः भिक्षणशीलाः । उः ।

३१४९ । विन्दुरिच्छुः । (३. २. १६९)

वेतेर्नुम् इषेच्छत्व च निपात्यते । वेति तच्छीलो विन्दुः । इच्छति इच्छुः ।
 अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५०. मामिच्छुः अभिलाषुकः । उपत्ययः । द्वितीया ।
 अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४७८. मां कामयितुं कलत्रीकर्तुमिच्छुरभिलाषुकः ।
 समानकर्तृकेषु तुमुन् । उपत्ययान्तो निपातः । द्वितीया ।

माधे—VI. ४०.

अरमुयन्भवनादचिरद्युतेः
 किल भयादपयातुमनिच्छवः ।
 यदुनरेन्द्रगणं तरुणीगणा-
 स्तमथ मन्मथमन्थरभाषिणः ॥ २८०४ ॥

अपयातुमनिच्छवः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १७. सरस्यवतरितुमनिच्छुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 212. विजयमिच्छुभिरभिलाषुकैः । उपत्ययान्तो निपातः । 'न लोक' (सू. 627) इत्यादिना षष्ठीप्रतिषेधाद्दितीया ।

३१५० । न्याच्छन्दसि । (३. २. १७०)

३१५१ । आटगमहनजनः किकिनौ लिट् च । (३. २. १७१)

वा० । भाषायां धाञ्कृत्सृगमिजनिनमिभ्यः । (2144.)

दधिः । चक्रिः । सखिः । जग्मिः । जज्ञिः । नेमिः ।

वा० । सासहिवावहिचाचलिपापतीनामुपसंख्यानम् । (2144)

यङन्तेभ्यस्सहत्यादिभ्यः किकिनौ पतेर्नीगभावश्च निपात्यते ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० 2648. अटवीपर्यटनखेदसम्पदाम् । कृद्योगे कर्मणि षष्ठी । असासहिं भृशमसहनशीलम् । किप्रत्ययः ।

चम्पूभारते—IX. 12.

बलारिसुनु वसुदेवसुनुर्वचोभिराश्वास्य चिरेण तैस्तैः ।

असासहिं पावकजाठराभेरग्राह्यत्तत्र पुनश्शरासम् ॥ 2805 ॥

पावकजाठराभेरसासहिम् । पूर्ववत् ।

३१५२ । स्वपितृषोर्नजिङ् । (३. २. १७२)

खसक् । तृष्णक् । तृष्णजौ । तृष्णजः । 'धृषेध्वेति वाच्य' मिति काशिकादौ । धृष्णक् ।

भट्टिकाव्ये—VII. 25.

अहं स्वप्नक् प्रभावेन तव वन्दारुमिस्सह ।

अभीरुवस स्त्रीभिर्भास्वराभिरिहेश्वर ॥ 2806 ॥

स्त्रीभिस्सह स्वप्नक् । डि ष्वप् शये । नजिङ् ।

३१५३ । श्रुवन्द्योशरुः । (३. २. १७३)

शरारुः । वन्दारुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2806. वन्दारुभिस्सह वन्दनशीलामिस्सह ।
आरुप्रत्ययः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 647 वन्दारुभिः ।

३१५४ । भियः कुक्कुनौ । (३. २. १७४)

भीरुः । भीलुकः ।

वा० । कुक्कुत्रपि वाच्यः । (2145.)

भीरुकः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2806 अभीरुर्निर्भीकः । कुप्रत्ययः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 206 भयशील भीरुः । कुप्रत्ययः । अभीरुः
शूर्पणखा । अमनुष्यत्वात् 'ऊङुत' (सू. 521) इत्यूङ् न ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 205 हे भीरु भयशीले सीते । 'ऊङुतः'
(सू. 521) इत्यूङ् ।

३१५५ । स्थेशभासपिसकसो वरच् । (३. २. १७५)

स्थावर । ईश्वरः । भास्वरः । पेस्वरः । कस्वरः ।

कुमारसंभवे—I. 28.

प्रसन्नदिक्पांसुविविक्तवातं

शङ्खस्वनानन्तरपुष्पवृष्टि ।

शरीरिणा स्थावरजङ्गमानां

सुखाय तज्जन्मदिनं बभूव ॥ 2807 ॥

स्थावराः वृक्षादयः । वरच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2806. भास्वराभिर्भासनशीलामिः । ईश्वरः ईशान-
शीलः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 576, मायानामीश्वराः प्रभवः ।

किरातार्जुनीये—V. ३३.

अस्मिन्नगृह्यत पिनाकभृता सलील-

मावद्धवेपथुरधीरविलोचनायाः ।

विन्यस्तमङ्गलमहौषधिरीश्वरायाः

स्तोत्रगप्रतिसरेण करेण पाणिः ॥ २८०८ ॥

ईश्वराया गौर्याः । वरच् । पुयोगविवक्षाभावान्न डीष् ।

अनर्घराघवे—II. १२.

विकसितसङ्कुचितपुनर्विकस्वरेष्वम्बुजेषु दुर्लक्ष्याः ।

कलिकाः कथयति नूतनविकासिनीर्मधुलिहामर्धः ॥ २८०९ ॥

विकस्वराणि विकासशीलानि । वरच् ।

३१५६ । यश्च यङः । (३. २. १७६)

यातेर्यङन्ताद्वरच् स्यात् । यायावरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १०८६. यायावराः ।

३१५७ । आजभासधुर्विद्युतोर्जिपूजुग्रावस्तुवः क्तिप् । (३. २. १७७)

विभ्राट् । भाः भासौ । धूः धुरौ । विद्युत् । ऊर्क् । पूः पुरौ । जूः जुवौ
जुवः । ग्रावशब्दस्य घातुना समासः सूत्रे निपात्यते । ततः क्तिप् । ग्रावस्तुत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २११०. विद्युताम् द्योतनशीलानाम् । रवेर्भासः
प्रकाशान् । विभ्राजं साधु दीप्यमानम् । सर्वत्र क्तिप् ।

मट्टिकान्ये—XII. १०.

प्रीत्यापि दत्ते क्षणसन्निपात

भयं भुजङ्गाधिपवद्धानम् ।

तमस्समूहाकृतिमप्यशेषा-

नृर्जा जयन्तं प्रथितप्रकाशान् ॥ २८१० ॥

ऊर्जा बलेन । क्तिप् । 'आजभास' (सू. २५६५) इति ह्रस्वविधायकम् ।

३१५८ । अन्येभ्योऽपि दृश्यते । (३. २. १७८)

किप् । छित् । भित् । दृशिग्रहणं विध्यन्तरोपसङ्गार्थम् । कचिदीर्घः ।
कचिदसम्प्रसारणम् । कचिद् द्वे । कचिद्ध्रस्वः । तथा च वार्तिकम् :—

वा० । किब्बचिप्रच्छयायतस्तुकटप्रुजुश्रीणां दीर्घोऽसम्प्रसारणञ्च । (2147. 48.)

वक्तीति वाक् । पृच्छतीति प्राट् । आयतं स्तौतीति आयतस्तुः । कटं प्रवते
कटप्रुः । जुरुक्तः । श्रयति हरिं श्रीः ।

वा० । द्युतिगमिजुहोतीनां द्वे च । (2149.)

दृशिग्रहणादभ्याससंज्ञा । दिद्युत् । जगत् ।

वा० । जुहोतेर्दीर्घश्च । (2149.)

जुहः ।

वा० । ध्यायतेस्सम्प्रसारणञ्च । (2151.)

धीः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1028 शोकस्य छिदः शोकापनोदनशीलान् ।
आजादिसूत्रादनुपपदे किप्यनुवृत्ते अनेन ताच्छील्ये किप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 204. वाक् । किब्बचीति किप् ।

माघे—I. 1.

श्रियःपतिः श्रीमति शासितुं जग-

जगन्निवासो वसुदेवसद्गनि ।

वसन् ददर्शावतरन्तमंबरा-

द्विरण्यगर्भाङ्गमुवं मुनि हरिः ॥ 2811 ॥

श्रीः । किब्बचीति किप् । जगत् । द्युतिगमीति किप् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 355. शोभना धीर्येषां ते सुधियः । ध्यायतेस्सम्प्र-
सारणे चेति किप् । सम्प्रसारणम् ।

३१५९ । भुवः संज्ञान्तरयोः । (३. २. १७९)

मित्रभूनाम कश्चित् । घनिकाघमर्णयोरेन्तरे यस्तिष्ठति विश्वासार्थं स प्रतिभुः ।

कुमारसंभवे—VIII. 52

निर्मितेषु पितृषु स्वयम्भुवा

या तनुस्तनु पूर्वमुज्जिता ।

सेयमस्तमुदयं च सेव्यते

तेन मानिनि ममात्र गौरवम् ॥ 2812 ॥

स्वयं भवतीति स्वयम्भुः चतुराननः । किप् ।

३१६० । विप्रसम्भ्यो द्वसंज्ञायाम् । (३. २. १८०)

एभ्यो भुवो डुः स्यात् । न तु सज्ञायाम् । विभुर्व्यापकः । प्रभुः स्वामी ।
सम्भुर्जनितः ।

वा० । मितद्वादिभ्य उपसख्यानम् । (2152.)

मितं द्रवतीति मितद्रुः । शतद्रुः । शम्भुः । अन्तर्भावितप्यर्थोऽत्र भवतिः ।

भाषे—I. 3.

चयस्त्विषामित्यवधारितं पुरा

ततश्शरीरीति विभावितकृतिम् ।

विभुर्विभक्तावयव पुमानिति

क्रमादमु नारद इत्यबोधि सः ॥ 2813 ॥

विभुः तत्त्वावधारणसमर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३१०. भुवनत्रयस्य प्रभुः स्वामी ।

३१६१ । धः कर्मणि ष्टून् । (३. २. १८१)

धैरौ धावश्च कर्मण्यर्थे ष्टून् स्यात् । 'धात्री जनन्यामलकी वसुमत्युपमातृषु' ।

३१६२ । दाम्नीशसयुयुजस्तुदसिसिचमिहपतदशनहः
करणे । (३. २. १८२)

दाबादेः घृन् स्यात्करणेऽर्थे । दान्त्यनेन दात्वम् । नेत्रम् ।

३१६३ । तितुत्रतथसिसुसरकसेषु च । (७. २. ९)

एषां दशानां कृत्प्रत्ययानामिष्ण स्यात् ।

वा० । तितुत्रेष्वग्रहादीनामिति वाच्यम् । (४३९४.)

शस्त्रम् । योत्रम् । योक्तृम् । स्तोत्रम् । तोत्रम् । सेत्रम् । सेक्तृम् । मेढ्रम् ।
पत्रम् । दद्या । नद्धी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५७६. शस्त्रहस्ताः शस्त्रपाणयः । शस्त्रम् । शसेः
घृन् । अनेन इट्प्रतिषेधः । 'हसिमृ' (उ. सू. ३६६) इत्यादिना हसेरौणादिके
तन्प्रत्यये हस्तः । अनेन इट्प्रतिषेधः । 'हनिकुषि' (उ. सू. १५९) इति न्यन् ।
रथः । अनेन इट्प्रतिषेधः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३९६. सुमन्त्रनेत्रेण रथेन । नेत्रो नेता सारथिः ।
नयतेः बाहुलकात्कर्तर्यर्थे घृन् । अनेन इट्प्रतिषेधः । 'नेत्रो नेतरि मेघवत्' इति
विश्वः । रथः । पूर्ववत् । 'हनिकुषि' (उ. सू. १५९) इति कथन् । अनेन
इट्प्रतिषेधः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० ८६७. अक्षरोधवधूजनानुरोधगुणदात्रे गणरात्रे । दात्रम् ।
इट्प्रतिषेधः ।

चम्पूरामायणे—I. १६.

प्रह्लादस्य व्यसनममितं दैत्यवर्गस्य दम्भं

स्तम्भं वक्षस्यलमपि रिपोर्यौगपद्येन मेत्तुम् ।

वद्धश्रद्धं पुरुषवपुषा मिश्रिते विश्वहृष्टे

दंष्ट्रारोचिर्विद्यदभुवने रंहसा सिंहवेधे ॥ २४१४ ॥

दंष्ट्रा ।

रघुवंशे—VI. 7.

नेत्रव्रजा. पौरजनस्य तस्मिन्
विहाय सर्वान् नृपतीन्निपेतुः ।
मदोत्कटे रेचितपुष्पवृक्षा
गन्धद्विपे वन्य इव द्विरेफाः ॥ 2815 ॥

नेत्रव्रजाः । 'नेत्रं मथि गुणे वक्त्रे तरुमूले विलोचने' इति विश्वः ।
'पदिप्रधिभ्यां नित्' (उ. सू. 622) प्रथितिः । 'तितुत्रेण्वग्रहादीनाम्' इतीट् ।

३१६४ । हलसूकरयोः पुवः । (३. २. १८३)

पृङ्पूजोः करणे घ्नन् स्यात् । तच्चेत्करणं हलसूकरयोरवयवः । हलस्य सूकरस्य
वा पोत्वम् । सुखमित्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 536. वनपोत्रवताम् ।

किरातार्जुनीये—XII. 53.

स तमाससाद घननीलमभिमुखमुपस्थितं मुनेः ।
पोल्लनिकषणविभिन्नभुव दनुज दधानमथ सौकरं वपुः ॥ 2816 ॥

पोत्रस्य मुखामस्य । 'मुखाग्रे क्रोढहृल्लयोः पोल्लम्' III. 111. 180.
इत्यमरः । घृन्प्रत्ययः ।

३१६५ । अर्तिल्लधूसुरवनसहचर इतः । (३. २. १८४)

अरित्तम् । ल्वित्रम् । ध्वित्रम् । सवित्रम् । खनित्रम् । सहित्रम् । चरित्तम् ।

चम्पूरामायणे—II. 36.

ग—अथ दशरथेन रामस्सपरिच्छद एव गच्छेति निर्दिष्टः केवलं खनित्त-
पिट्कौ वल्कल्युगलञ्च प्रार्थयत ॥ 2817 ॥

खनित्रम् ।

भट्टिकाव्ये—VII. 89.

शङ्का धवित्तवचनं प्रत्युचुर्वाचनराः खगम् ।

वयं शत्रुलवित्तेषोर्दूता रामस्य भूपतेः ॥ 2818 ॥

धूयतेऽनेनेति धवित्तम् । करणे धुनातेरित्रः । ल्यन्ते षभिरिति लवित्ताः ।
पूर्ववद्विः ।

चम्पूभारते—I. 13.

चित्रं चरित्रं जगतीतलेऽस्य

न श्लाघयामास नरेषु को वा ।

स यत्स्वयं पाण्डुरपि स्वकेन

गुणेन रक्तानकरोत्समस्तान् ॥ 2819 ॥

चरित्रम् । इत्रप्रत्ययः ।

३१६६ । पुवस्संज्ञायाम् । (३. २. १८५)

पवित्तम् । येनाज्यमुत्पूयते यच्चानामिकावेष्टनम् ।

॥ इति पूर्वकृदन्तप्रकरणम् "

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ अथोणादिप्रकरणः ॥

॥ प्रथमः पादः ॥

— .०: —

१ । कृवापाजिमिस्वदिसाध्यशूम्य उण् ।

करोतीति कारुः शिल्पी कारकश्च । वातीति वायुः । ‘आतो युक्’ (सू. 2761) इति युक् । पायुर्गुदम् । जयत्यभिभवति रोगान् जायुः औषधम् । मिनोति प्रक्षिपति देहे ऊष्माणमिति मायुः पित्तम् । स्वादुः । साधोति परकार्यं साधुः । अस्तुते आशु शीघ्रम् । विलम्बाभावपरञ्चे क्लीबम् । तद्विशिष्टद्रव्यपरत्वे पुंलिङ्गः । ‘आशुर्वीहिः पाटलः स्यात्’ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 745. राघवस्य कार्यम् । ‘न लोक’ (सू. 627) इति षष्ठीप्रतिषेधाद् द्वितीया । करोतीति कारुः कर्ता । सर्ववानरसैन्यानां आशु आगमनमादिशत् । कारुवदाशुशब्दः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 752. आशु ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2185. वायुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 850. स्वादुंकारं स्वादुं कृत्वा । स्वादुशब्दः उण्प्रत्ययान्तः ।

३ । दूसनिजनिचरिचटिभ्यो जुण् ।

दीर्घत इति दारु । ‘स्तुः प्रस्थस्सानुरक्षियाम्’ II. 11i. 4. इत्यमरः । जानु जानुनी । इह ‘जनिवध्योश्च’ (सू. 2512) इति उपधावृद्धिनिषेधो न अनुबन्ध-द्वयसामर्थ्यात् । चारु रम्यम् । चाटु प्रिय वाक्यम् । मृग्यवादित्वात्कुप्रत्यये चटु इत्यपि ।

चम्पूभारते—I. 73.

चाटुप्रयोगे चतुरस्स पाण्डुः

प्रसन्नतरुणे प्रतिवेशितायाः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1594 वसूनि धनानि । उः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 837. बन्धव एव बान्धवाः । प्रज्ञादित्वात्स्वार्थेऽण् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1160. उदकविन्दुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 724 वसुः ।

११ । स्यन्देः सम्प्रसारणं धश्च ।

‘देशे नदविशेषेऽन्धौ सिन्धुर्ना सरिति क्षियाम्’ III. iii. 101.
इत्यमरः ।

चम्पभारते—V. 75.

दिशि दिशि मृगयायै तेषु यातेषु जातु

स्वयमुटजमवासस्सोमकेन्द्रात्मजायाः ।

लपनशशिमहिम्ना लङ्घयामास वेलां

तरलितमकाराङ्कस्तत्क्षणं सिन्धुराजः ॥ 2824 ॥

सिन्धूनां देशविशेषाणां राजा सिन्धुराजः ।

चम्पभारते—II. 7.

सिन्धुजातकलशीभुवोस्तयोः

स्मिग्धभावमवलोक्य तादृशम् ।

तत्र पौरनिकरस्समाचर-

चित्रपूरजठरे निमज्जनम् ॥ 2825 ॥

सिन्धुजातो गङ्गापुत्रः । सिन्धुजातं समुद्रनिवहः ।

१२ । उन्देरिच्चादेः ।

उर्नन्ति ईन्दुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2070. इन्दोः स्यन्दिष्यते वह्निः ।

१३ । ईषेः क्तिञ्च ।

ईषेरुः स्यात् स च कित् आदेरिकारादेशश्च । ईषते हिनस्तीति इषुः शरः ।
'इषुर्द्रयोः' ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ७७ इषुमति रघुसिंहे ।

माघे—XX. 21.

ध्वनतो नितरां रयेण गुर्व्य-
स्तडिदाकारचलदुणादसंख्याः ।
इषवो धनुषस्सशब्दमाशु
न्यपतन्नम्बुधरादिबाम्बुधाराः ॥ 2826

१४ । स्कन्देः सलोपश्च ।

फन्दुः ।

१७ । नावञ्चेः ।

न्यङ्कादित्वात्कुत्वम् । नियतमञ्चति न्यङ्कर्मृगः ।

चम्पूरामायणे—III. 24.

विपिनमथ जगाहे राक्षसानां करोटी-
रसकृदसकृदाविर्बाष्पमालोष्य शोचन् ।
कृतचिरिव वर्त्मन्यङ्कुशानां कुशानां
पथिकचरणलाविन्यङ्कुरे न्यङ्कुरेषः ॥ 2827 ॥

न्यङ्कुः ।

१८ । फलिपाटिनमिमनिजनां गुक्पटिनाकिधतश्च ।

फलेर्गुक् । फल्गुः । पाटे. पटिः । पाटयतीति पटुः । नम्यतेऽनेन नाकुः
क्षमीकम् । मन्यत इति मधु । जायत इति जतु ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1392. अफल्गु सारवत् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 903. पटुतरटकृतिकम्पिताटवीक. ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 809. जतुपुटैस्सुहितेन ।

चम्पूभारते—III. 83.

कुरुकेलिबनेषु मल्लिकाकुसुमेषु अमरावलिर्बभौ ।

ऋतुना मधुगन्धगुप्तये जतुनामे निहितेव मुद्रिका ॥ 2828 ॥

जतु ।

१९ । वलेर्गुक् च ।

बल संवरणे वल्गुः ।

२० । शः कित्सन्वच्च ।

इत्येतेरुः स्यात् स च कित्सन्वच्च । शिशुर्बालः ।

२१ । यो द्वे च ।

ययुरक्षोऽश्वमेधीयः ।

२२ । कुर्भश्च ।

‘बभ्रुर्मुन्यन्तरे विष्णौ बभ्रु नकुलपिङ्गलौ’ । चादन्यतोऽपि । चक्रुः कर्ता ।
जध्नुर्हन्ता । पपु. पालकः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1860. बभ्रुकैश्यं विभ्राणः ।

२३ । पृमिदिव्यधिगृधिधृषिभ्यः ।

कुंः स्यात् । पुरुः । भिनत्ति भिदुर्वज्रम् । विरहिणं विध्यति विधुः । ‘विधुः
शशाङ्के कर्पूरे हृषीकेशे च राक्षसे’ । गृधु. कामः । धृषुर्दक्षः ।

नैषधे—IV. 20.

विधुरमानि तथा यदि भानुमान्

कथमहो स तु तद्वदयं तथा ।

अपि वियोगभरास्फुटनस्फुटी-

कृतदृष्टत्त्वमजिज्वलदंशुभिः ॥ 2829 ॥

विधुश्चन्द्रः । कुः ।

२४ । कुग्रोरुच्च ।

करोतीति कुरुः । गृणातीति गुरुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1271. गुरुः ।

२५ । अपदुःसुषु स्थः ।

‘सुषामादिषु च’ (सू. 1012) इति षत्वम् । अपष्ठु प्रतिकूलम् । दुष्टु ।
सुष्टु ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2559. धर्मराज इति नाम कथमपष्ठु पठ्यते
असत्यमेव पठ्यते ।

२६ । रपेरिचोपधायाः ।

अनिष्टं रपतीति रिपुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० 2217 रिपुभर्त्सन ।

२७ । अर्जिदृशिकम्यमिपशिभाधामृजिपशितुग्धुदीर्घहकारश्च ।

अर्जयति गुणानृजुः । सर्वानविशेषेण पश्यतीति पशुः । कन्तुः कन्दर्पः ।
अम्धुः कूपः । ‘पासुर्ना न द्वयो रजः’ । ‘तालव्या अपि दन्त्याश्च सम्बसूकरपांसवः’ ।
बाधत इति बाहुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 13. पशुनापि ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1410. बाहुः ।

२८ । प्रथिम्रदिभ्रस्जां सम्प्रसारणं सलोपश्च ।

लयाणां कुः । सम्प्रसारणं भ्रस्जेः, सलोपश्च । पृथुः । मृदुः । न्यङ्कादित्वा-
कुर्वन् । भृज्जति तपसा भृगुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 546. प्रथितपृथुपयोधरां प्रशस्तपीवरकुचां ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2687. मृदुतया मार्दवेन-

२९ । लङ्घिबन्धोर्नलोपश्च ।

लघुः ।

वा० । बालमूललघ्वलमङ्गुलीना वा लो रत्वमापद्यते । (4798.)

रघु नृपभेदः । बहुः ।

माघे—VII. 5.

अतिशयपरिणाहवान्वितेने

बहुतरमर्पितरत्नकिङ्किणीकः ।

अलघुनि जघनस्थले परस्याः

ध्वनिमधिकं कलमेखलाकलापः ॥ 2830 ॥

लघु । बहु ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2482. धातोर्लङ्घिधातोर्गमनार्थमवेक्ष्य आत्मसम्भवं नाम्ना रघुं चकार । अनेन उपत्यये 'बालमूल' इति वैकल्पिको रेफादेशः ।

३० । ऊर्णोर्तेर्नुलोपश्च ।

ऊरु सक्थि ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1667. अलघुपीवरौ ऊरु यस्य तत् अलघुपीवरौ ।

३१ । महति ह्रस्वश्च ।

ऊरु महत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1667. ऊरु निबरीसम् ।

३३ । आङ्परयोः खनिशूभ्यां ङिच्च ।

आ खनतीत्याङ्गुः । पर शृणातीति परशुः । पृषोदरादित्वादकारलोपात्परशुरपि ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2578. परशुः । कुः । तत्पर्याय एवाव्युत्पन्नः परस्वथशब्दः । स प्रहरणं यस्य ¹पारश्वथिकः ।

३४ । हरिमितयोर्द्रुवः ।

द्रु गतौ । अस्माद्धरिमितयोरुपपदयोः कुः स च ङित् । हरिभिर्द्रूयते हरिद्रुः
वृक्षः । मितं द्रवति मितद्रुः समुद्रः ।

३५ । शते च ।

शतधा द्रवति शतद्रुः । बाहुलकात्केवलादपि । द्रवत्यूर्ध्वमिति द्रुवृक्षः शाखा
च । छद्मान् द्रुमः । 'द्युद्रुभ्यां मः' (सू. 1915) इति मत्वर्थीयमप्रत्ययः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५८०. पार्श्वद्रुमाः ।

चम्पूभारते—II. 1.

रहसि नलिनतरुपे रत्नपथङ्ककरुपे
दिनविरतिसमीरैस्सेव्यमानस्स भीमः ।
तटभुवि कुसुमानां तादृशैर्गन्धपूरै-
रधिकमलसताया हानिदद्रौ निदद्रौ ॥ २८३१ ॥

हानिदाः द्रवः वृक्षा यस्यां तस्या तटभुवि ।

३६ । खरुशङ्कुपीयुनीलंगुलिगु ।

पञ्चैते कुप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते । खनते रेफश्चान्तादेशः । खरुः कामः क्रूरो
मूर्खोऽश्वश्च । 'शङ्कुर्ना कीलशलययोः' । पिबतेरीत्कयुगागमश्च । पीयुर्वायसः कालः
सुवर्णश्च । निपूर्वाल्लगि गतावित्यस्मात्कुर्नेर्दीर्घश्च । नीलङ्गुः कृमिविशेषः सृगालश्च ।
नीलङ्गुरिति पाठान्तरम् । उत्र घातोरपि दीर्घः । लग सङ्गे । अस्य अत इत्वञ्च ।
लगतीति लिगु चित्तम् । लिगुर्मूर्खः ।

३७ । मृगय्वादयश्च ।

एते कुप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते । मृगं यातीति मृगयुर्व्याघः । देवयुर्वार्षिकः ।
मित्रयुर्लोकयात्राभिज्ञः । आकृतिगणोऽयम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४८०. मृगयुः ।

३८ । मन्दिवाशिमथिचतिचङ्कयङ्किभ्य उरच् ।

मन्दुरा वाजिशाला । वाशुरा रातिः । मथुरा । चतुरः । चङ्कुरो रथः ।
अङ्कुरः । खर्जुरादित्वादङ्कुरोऽपि ।

चम्पूभारते—VI. 16.

कशा करै स बिभ्राणं शशाङ्ककुलभूषणम् ।

मन्दुरापतिमातेने तं दुरापपराक्रमम् ॥ 2832 ॥

मन्दुरा । उरच् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2820. चाटुप्रयोगे चतुरः ।

कुमारसभवे—III. 32.

चूताङ्कुराखादकषायकण्ठः

पुस्कोकिलो यन्मधुरं चुकूज ।

मनस्विनीमानविघातदक्षं

तदेव जात वचनं स्मरस्य ॥ 2833 ॥

अङ्कुराः । मधुरम् । ‘फलिपाटि’ (उ. सू 18) मधु । ‘ऊष’
(सू. 1914) इति मत्वर्थीयरप्रत्ययः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 4446. वाताङ्कुरः मन्दमारुतः ।

४० । मुकुरदर्दुरौ ।

मुकुरो दर्पणः । बाहुलकान्मकुरोऽपि । इ विदारणे । घातोर्द्विर्वचनमभ्यासस्य
रुक् टिलोपश्च । ‘दर्दुरस्तोयदे मेके वाद्यभाण्डाद्रिभेदयोः’ । ‘दर्दुरा चण्डिकायां
स्याद्गामजाले च दर्दुरम्’ इति विश्वः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 689. मुकुरः दर्पणम् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2867. महाश्वः दर्दुराणां वाद्यविशेषाणा पुटान्
मुखानि वादयन्त इव ।

४१ । मद्गुरादयश्च ।

उरजन्ता निपात्यन्ते । माद्यतेर्गुक् । मद्गुरो मत्स्यमेदः । कवृ वर्णे ।
रुगागमः । 'कवृर श्वेतरक्षसोः' । वध्नातेः खर्जुरादित्वादूरोऽपि । 'बन्धूरबन्धुरौ
स्यातां नम्रसुन्दरयोस्त्रिषु' इति रन्तिदेवः । कोकर्तेर्वा कुक् । कुकुरः कुकुरः ।

माघे—V. 68.

उन्नम्रताम्रपटमण्डपमण्डितं त-

दानीलनागकुलसकुलमावभासे ।

सन्ध्यांशुभिन्नघनकर्बुरितान्तरिक्ष-

लक्ष्मीविडम्बि शिविरं शिवकीर्तनस्य ॥ 2884 ॥

कर्बुरितं चित्रीकृतम् ।

४२ । असेरुरन् ।

असुरः । प्रज्ञाद्यण् । आसुरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2885. असुरः ।

४३ । मसेश्च ।

मसुरा । 'मसेरुरन्' (उ मृ 681) इति ऊरनि तु मसूरा । 'मसूरा मसुरा
व्रीहिप्रभेदे पण्ययोषिति' ।

४४ । शावशेराप्तौ ।

शु इत्याश्वर्थे । श्वशुरः । 'पतिपत्न्यो. प्रमू. श्वश्रूः श्वशुरस्तु पिता तयो.'
II. vii. 31 इत्यमरः ।

स्तुषाविजये—51.

श्वश्रूजनः काङ्क्षति दुष्टचित्तो

गर्भं स्तुषायास्सुरतं विनैव ।

आहारसम्पत्तिमहो विनैव

शरीरपुष्टिं गृहकृत्ययोग्याम् ॥ 2885 ॥

४५ । अविमह्योष्टिषच् ।

अविष । महिषः ।

भट्टिकान्ये—III. 22.

विचुकुशुर्ममिपतेर्महिष्यः

केशान् ललुञ्चुः स्ववपूषि जघ्नुः ।

विभूषणान्युन्मुमुचुः क्षमाया

पेतुर्वभञ्जुर्वलयानि चैव ॥ 2886 ॥

महिष्यः पत्न्य । टिषच् । टित्त्वान्डीप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1245. महिषौधे ।

४६ । अमेर्दीर्घश्च ।

‘आमिषं त्वस्त्रिया मासे तथा स्याद्भोग्यवस्तुनि’ ।

चम्पूरामायणे—V. 17.

मल्लीं चूतवनादिव स्नुहिवने म्लेच्छेन सस्थापिता

मालां देवकुलादिवामिषधिया क्षिप्तां श्मशाने शुना ।

देवीमाश्रमतस्तथा स्वभवने नक्तञ्चरेण छला-

दानीतामपनीतवेषरचनमालोकयन्मारुतिः ॥ 2887 ॥

आमिषम् ।

४७ । रुहेर्वृद्धिश्च ।

‘रकुशम्बररौहिषा’ । ‘रौहिषो मृगभेदे स्याद्रौहिषं च तृणं मतम्’ इति
संसारवर्तः ।

४९ । नञि व्यथेः ।

५० । किलेर्बुक् च ।

किल्बिषम् ।

‘५१ । इषिमदिमुदिखिदिछिदिभिदिमन्दिचन्दितिमिमिहिमुहिमुचिरुचिरुधि-
बन्धिगुषिभ्यः किरच् ।

इषिरोऽभिः । मदिरा सुरा । ‘मुदिरः कामुकाग्रयोः’ इति विश्वमेदिन्यौ ।
खिदिरश्चन्द्रः । ‘छिदिरोऽसिकुठारयोः’ । भिदिरं वज्रम् । मन्दिरं गृहम् । स्त्रियामपि ।
‘मन्दिरं मन्दिरापि स्यात्’ इति विश्वः । चन्दिरौ चन्द्रहस्तिनौ । तिमिरं तमोऽक्षि-
रोगश्च । मिहिरः सूर्यः । ‘मुहिरः काम्यसभ्ययोः’ । मुचिरो दाता । रुचिरम् ।
रुधिरम् । बधिरः । शुष शोषणे । शुषिरं छिद्रम् । शुष्कमित्यन्ये ।

माधे—II. 16.

वूर्णयन्मदिरास्वादमदपाटस्तिद्युती ।
रेवतीवदनोच्छिष्टपरिपूतपुटे दृशौ ॥ 2888 ॥

मदिरास्वादेन मद्यपानेन ।

रघुवंशे—VIII. 68.

मदिराक्षि मदाननार्पितं मधु पीत्वा रसवत्कथं नु मे ।
अनुपात्यसि बाष्पदूषितं परलोकोपनत जलाञ्जलिम् ॥ 2889 ॥

माद्यत्यनयेति मदिरा लोकप्रसिद्धा । तथापि ‘नार्यो मदिरलोचना’ इत्यादि-
प्रयोगदर्शनात् माद्यत्याभ्यामिति मदिरा अक्षिणी यस्यास्तत्सम्बुद्धिः हे मदिराक्षि ।

चम्पूरामायणे—I. 21.

ग—तेन पुलस्त्यनन्दनेन सङ्कन्दनन्दनात् स्वमन्दिरोद्यानमानीतस्य मन्दार-
प्रमुखस्य वृन्दारकतरुवृन्दस्य बन्दीकृतसुसुन्दरीनयनेन्दीवरद्वन्द्वाच्च करारविन्दकलित-
कनककलशाच्च मन्दोष्ण, स्यन्दमानैरम्बुभिर्जम्बालितालवालस्य पचेलिमानामपि कुसुमानां
षतत्रयमशङ्कमानाः पवमानाः परिस्पन्दितुमपि प्रभवो न भवन्ति ॥ 2840 ॥

मन्दिरम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 115. तिमिरम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1256 रुधिरम् ।

किरातार्जुनीये—XVII. 49.

संरम्भवेगोज्झितवेदनेषु

गात्रेषु बाधिर्यमुपागतेषु ।

मुनेर्बभूवागणितेषुराशे-

लौहस्तिरस्कार इवात्ममन्युः ॥ 2841 ॥

बाधिर्यं स्तैमित्यम् ।

५३ । अजिरशिशिरशिथिलस्थिरस्फिरस्थविरखदिराः ।

अजिरमङ्गणम् । शशेरुपधाया इत्वम् । ' शिशिरं स्यादतोर्भेदे तुषारे शीतले-
ऽन्यवत् ' । अथ मोचने । उपधाया इत्वं, रेफलोपः । प्रत्ययरेफस्य लत्वम् । शिथिलम् ।
स्थास्फाययोष्ठिलोपः । स्थिर निश्चलम् । स्फिरं प्रभूतम् । तिष्ठतेर्बुक् ह्रस्वत्वञ्च । स्थविरः ।
खदिरः । बाहुलकाच्छीढो बुक् ह्रस्वत्वं च । शिविरम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 974. समराजिरं रणाङ्गणम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2565 शिशिरकालं शिशिरक्तुम् ।

चम्पूभारते—I. 3.

यस्यामुदग्रनृपमन्दिरचन्द्रशाला-

वातायने गतिवशाद्वपुषि प्रसक्ताम् ।

दीपाग्रधूममषिका शिशिराशुबिम्बे

मोहात्कुरङ्ग इति मुग्धजना वदन्ति ॥ 2842 ॥

शिशिराशुः हिमाशुः शीताशुर्वा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2884. शिविरं कटकम् ।

५४ । सलिलकल्यनिमहिमडिभण्डिशण्डिपिण्डितुण्डिकुकिभूभ्य इलच् ।

सलति गच्छति निम्नमिति सलिलम् । कलिलः । अनिलः । महिला ।
पृषोदरादित्वान्महेलापि । शण्डिलो मुनिः । बाहुलकात्कुटिलः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2586. सलिलम् ।

चम्पूभारते—II. 49.

कङ्कालोच्चयकल्पितान्तकचमूशाटीकुटीविभ्रमे
तत्र क्रुद्धतदौपवाह्यमहिषध्वासोऽग्रचक्रानिले ।
गृध्रध्वाङ्क्षस्तृगालघोषविक्रमद्रक्षोपदानस्तवे
भुज्जानशशकटस्थ एव स तदा चक्रे महत्क्ष्वेळितम् ॥ 2843 ॥

चम्पूभारते—I. 10.

चित्रं दिदर्शयिषुणा जनितस्य यस्यां
मध्यं विनैव विधिना महिलाजनस्य ।
अङ्गं नितम्बजघनादि यतो यतोऽघ-
स्तुङ्ग कुचाद्युपरि याति ततोऽनुकूम् ॥ 2844 ॥

चम्पूरामायणे—II. 9.

यामेवाहुर्निशिचरकुलोन्मूलने मूलहेतु
यस्याश्चित् प्रकृतिकुटिलं गात्रमित्रं बभूव ।
अम्भोजिन्याश्शिशिरसरसं कासरीवाच्छमम्भः
कैकेय्यास्सा हृदयमदयं मन्थरा निर्ममन्थ ॥ 2845 ॥

कुटिलम् । इलच् ।

५५ । कमेः पश्च ।

कपिलः ।

५७ । मिथिलादयश्च ।

मथ्यन्तेऽत्र रिपवो मिथिला नगरी । पथिलः पथिकः ।

चम्पूरामायणे—I. 53.

ग—अथ मिथिलां प्रति प्रस्थितः कौशिकः काकुत्स्थमित्थमकथयत् ॥2846॥

५८ । कुम्बेर्नलोपश्च ।

कुबेरः ।

६२ । कवेरोतः पश्च ।

कपोतः पक्षी ।

चम्पूरामायणे—II. 17.

किं नागतस्ते श्रवसोस्सकाश-

मरिन्दमस्सत्यगिरा पुरोगः ।

श्येनामिषीभूत्कपोतपोत-

जीवातवे शस्त्रनिकृत्तगात्र ॥ 2847 ॥

६३ । भातेर्डवतुः ।

भातीति भवान् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 288. भवान् रावणं हनिष्यति अवधीत् ।
'अभिज्ञावचने' (सू. 2773) इति भूते लट् । 'शेषे प्रथमः' (सू. 2165) इति
प्रथमपुरुषः ।

६४ । कठिचकिभ्यामोरन् ।

कठोरः । चकोरः ।

चम्पूरामायणे—III. 41.

इत्थं विलप्य दयिता विपिने विचिन्वन्

रामो न तत्र धृतिमात्रं च लक्ष्मणोऽपि ।

तादृग्विधामपि कथा कथयन्स्ववाचा

बलमीकजन्ममुनिरेव कठोरचेताः ॥ 2848 ॥

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1158 चकोरः ।

६५ । किशोरादयश्च ।

किंपूर्वस्य शृणोतेष्टिलोपः । किमोऽन्त्यलोपः । किशोरोऽधशावः । सहोस्साधुः ।

६६ । कपिगडिगण्डिकटिपटिभ्य ओलच् ।

कपीति निर्देशाच्चलोपः । कपोलः । गडोलगण्डोलौ गुडकपर्यायौ । कटोलः
कटुः । पटोलः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५६७. कपोलः ।

६७ । मीनातेरूरन् ।

मयूरः ।

चम्पूरामायणे — IV. २७.

महासमरसूचकः प्रतिदिश मनोजन्मनो
मयूरगलकाहलीकलकलस्समुज्जृम्भते ।
पयोदमलिने दिने परुषविप्रयोगव्यथा
नरेषु वनितासु वा दधति हन्त के का इति ॥ २८४९ ॥

६८ । स्यन्देः सम्प्रसारणञ्च ।

सिन्दूरम् ।

६९ । सितनिगमिमसिसच्यविधाञ्कुशिभ्यस्तुन् ।

सिनोतीति सेतुः । 'तितुत्र' (सू. ३१६३) इति नेट् । तन्तुः । गन्तुः ।
मस्तु दधिमण्डम् । सच्यत इति सक्तुः । बाहुलकात् । ओतुर्विडालः । घातुः ।
क्रोष्टा ।

चम्पूरामायणे — V. २.

कृत्वा मारुतिलङ्घनोत्थितरयात्तलानुयात्रां ततः
पर्यायात्पतिता महेन्द्रगहनक्षोणीरुहाणा ततिः ।
मध्येवारिनिधि प्रकाशितशिखासेतोः कृते भाविनः
सूत्रन्यासनिखातशङ्कुनिवह्रान्ति पयोधौ दधौ ॥ २८५० ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६४५. सक्तु ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १६२५. ओतोः ।

७१ । अर्तेश्च तुः ।

अर्तेश्चुः स्यात्स च कित् । 'ऋतुः स्त्रीपुष्पकालयोः' ।

रघुवंशे—IV. 17.

पुण्डरीकातपत्रस्तं विकसत्काशचामरः ।

ऋतुर्विडम्बयामास न पुनः प्राप तच्छ्रयम् ॥ 2851 ॥

७२ । कमिमनिजनिगाभायाहिभ्यश्च ।

एभ्यस्तुः स्यात् । 'कन्तु. कन्दर्पचित्तयोः' । मन्तुरपराधः । जन्तुः प्राणी ।
'गातु. पुंस्कोकिले भृङ्गे गन्धर्वे गायनेऽपि च' । भातुरादित्यः । यातुरध्वगकालयोः ।
रक्षसि स्त्रीबम् । हेतुः कारणम् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2269 यक्षेन्द्रो धनदो दाशरथिमापन्नं श्रुत्वा मन्तू-
यिष्यति दुर्मना भविष्यति । मन्तुशब्दात्कण्डादियगन्तात् लट् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2008. मन्तूयति पूर्ववत् ।

चम्पूरामायणे—III. 4.

या तु नः पदवी सैषा यातुनश्चास्य लक्ष्मण ।

यातुकामं तयैवेदं यातु कामं न हन्यताम् ॥ 2852 ॥

७३ । चायः कि ।

'केतुर्ग्रहपताकयोः' ।

चम्पूभारते—X. 20.

तस्याथ द्वेषितेनाजलधिकबलनात्कुम्भयोनित्वकीर्तिं

स्पष्टीकर्तुं स्वकीयामिव कुतुकवतः पार्श्वमभ्येत्य वेगात् ।

भीमो रथ्यानमश्नाद्दुपइतनुभवस्सूदयामास सूतं

कोदण्डं केतुदण्डं द्रयमपि शकलीचक्रतुर्दक्षपुत्रौ ॥ 2853 ॥

७५ । वसेस्तुन् ।

वस्तु ।

७६ । अगारे णिच्च ।

‘वेश्मभूर्वास्तुरस्त्रियाम्’ ।

७७ । कृजः क्रतुः ।

क्रतुर्यज्ञः ।

चम्पूरामायणे— I. ३३.

ग.—राजन्! भवतस्तनयेन विनयाभिरामेण रामेण शरासनमित्तेण सौमित्रिमात्र-
परिजनेन क्रियमाणक्रतुरक्षो रक्षोदुरितमुत्तीर्थ कृतावभृथो भवितुमभिलषामीति ॥२८५४॥

७९ । जीवेरातुः ।

‘जीवातुरस्त्रियां भक्ते जीविते जीवनौषधे’ ।

चम्पूरामायणे— I. २७.

न्यग्रोधपल्लसमतां क्रमशः प्रयाता-

मङ्गीचकार पुनरप्युदरं कृशाङ्गघाः ।

जीवातवे दशमुखोरगपीडिताना

गर्भच्छलेन वसता प्रथमेन पुंसा ॥ २८५५ ॥

८० । आतृकन्वृद्धिश्च ।

जीवेरित्येव । ‘जैवातृकस्त्विन्दुभिषगायुष्मत्सु कृषीवले’ ।

८१ । कृषिचमितनिधनिसर्जिस्त्रर्जिभ्य ऊः ।

‘कर्षूः पुंसि करीषाभौ कर्षूर्नद्यां स्त्रियां मता’ । चमूः । तनूः । घनूः
शस्त्रम् । सर्जं सर्जने । सर्जूर्वणिक् । खर्जं व्यथने । खर्जूः पामा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २८४३. अन्तकचमूः ।

माघे— VII. १२.

द्रुतपदमिति मा वयस्य यासी-

र्ननु सुतनूं परिपालयानुयान्तीम् ।

न हि न विदितस्वेदमेतदीय-

स्तनजघनोद्वहने तवापि चेतः ॥ 2856 ॥

शोभना तनूर्यस्याः सुतनूः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2086. चमूः ।

८३ । वहो धश्च ।

‘वधूर्जायास्तुषास्त्रीषु’ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2741 वधूभ्यस्समुपहरन् ।

८४ । कषेःश्च ।

कच्छूः पामा ।

८५ । णित्कसिपद्यर्तेः ।

कासूः शक्तिः । पादुश्वरणधारिणी । आरूः पिङ्गलः ।

८७ । नलि लम्बेर्नलोपश्च ।

‘तुम्ब्यलावूरुमे समे’ II. iv. 156. इत्यमरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 971. मृदलाबुनः, अलाब्वा, विकारः फलमलाबु । ओरञ् । फले लुक् । नपुसकह्रस्वत्वम् । मृत् द्वारकामृत्तिका । सा चालाबु च मृदलाबु । ‘जातिरपाणिनाम्’ (सू. 910) इति द्वन्द्वैकवद्भावः । तस्य ।

८८ । के श्र एरङ् चास्य ।

कशब्द उपपदे शृणातेरुः स्यादेरडादेशश्च । ‘कशेरुस्तृणकन्दे स्त्री’ । बाहुलकादुपत्यये कशेरुः । स्त्रीवे पुंसि च ।

९३ । अन्दूहम्भूजम्बूकफेल्कृर्कन्धूदिधिषूः ।

एते कूपत्ययान्ता निपात्यन्ते । अन्दूर्बन्धनम् । ‘दभी ग्रन्थे’ निपातनान्नम् ।
दम्भूः । अनुस्वाराभावोऽपि निपातनादित्येके । दम्भूः । जनेर्बुक् । जम्बू । ‘जमु अदने’
इत्यस्येत्येके । बाहुलकाद्भस्वोऽपि । जम्बुः । कफं लाति कफेत्तुः श्लेष्मातकः ।
निपातनादेत्वम् । कर्क दधाति कर्कन्बू बदरी । निपातनान्नम् । दिधि धैर्यं स्यति
त्यजतीति दिधिषूः पुनर्भू ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2277. जम्बूनीलफलो वृक्षविशेषः ।

९४ । मृगोरुतिः ।

मरुत् । गरुत् पक्षः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1030. मरुत्सुतः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1720. गरुत्मान् ।

नैषधे—II. 4.

स गरुद्वनदुर्गदुर्ग्रहान् कटु कीटान् दशतस्सतः क्वचित् ।

नुनुदे तनुकण्ड पण्डितः पटुचञ्चूपुटकोटिकुट्टनैः ॥ 2857 ॥

गरुतः पक्षाः ।

९६ । हृषेरुलच् ।

‘हर्षुलो मृगकामिनोः’ । बाहुलकाच्चटते । चटुलं शोभनम् ।

९७ । हस्तरुहियुषिभ्य इतिः ।

‘हरिस्ककुमि वर्णे च तृणवाजिविशेषयोः’ । सरिन्दी । रोहित् मृगविशेषस्य
स्त्री । युष इति सौत्रो धातुः । ‘ऋश्यस्य रोहित्, पुरुषस्य योषित्’ इति भाष्यम् ।
‘हंसस्य योषिद्वरटा’ II. v. 26. इत्यमरः ।

चम्पूरामायणे—IV. 38.

ककुमि कुलिशपाणेर्मेथिलीं तां विचेतुं

विनक्तमथ दिशायां मारुतिं प्रेतमर्तुः । ११

वरुणदिशि सुषेणं यक्षराजाञ्चितायां

हरिति शतबलिं च प्राहिणोद्वानरेन्द्रः ॥ २८५८ ॥

हरिति दिशि ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २६८५. सरितः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २०१६. योषितः ।

९८ । ताडेर्णिलुक् च ।

ताडयतीति तडित् ।

चम्पूरामायणे—IV. ३३.

तापोपशान्तिनटनात्कृतलोकहर्षा

वर्षानटी गगनरङ्गतलात्पयाता ।

अम्भोदवाद्यमचिरेण शशाम सर्वं

निर्वापिताश्च सहसैव तडित्प्रदीपाः ॥ २८५९ ॥

१०० । कमेरठः ।

कमठः । 'कमठ कच्छपे पुंसि भाण्डमेदे नपुंसकम्' इति मेदिनी ।
बाहुलकाज्जरठः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ९४. जरठाः ।

१९१ । रमेर्वृद्धिश्च ।

रामठं द्विङ् ।

१०२ । शमेः खः ।

चम्पूरामायणे—I. ७८.

अथ वीचीचयच्छन्नदिगन्तगगनान्तरा ।

शशाङ्कशङ्खसम्भिन्नद्वारा मौक्तिकवत्तमः ॥ २८६० ॥

१०३ । कणोष्ठः ।

कण्ठः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो०. ४४७. कण्ठच्छाया ।

चम्पूभारते—V. ५८.

तदथ नः कण्ठभुवि स्तुषाणां
तवैव पादं शरण गतानाम् ।
वास्तव्यतां मङ्गलसूत्रिकायाः
प्रसीद दातुं प्रथमानकीर्ते ॥ २८६१ ॥

१०४ । कलस्तृपश्च ।

तृपतेः कलश्चत्ययः स्यात् । चातृपतेः । तृपला कला १^१ तृफला तु फलत्रिके ।
II. १०. १११. इत्यमरः ।

१०५ । शपेर्वश्च ।

शबलः ।

माधे—VI. २७.

अनुययौ विविधोपलकुण्डल-
द्युतिवितानकसंबलितांशुकम् ।
धृतधनुर्वलयस्य पयोमुच-
श्शबलिमा बलिमान्मुषो वपुः ॥ २८६२ ॥

शबलभावः शबलिमा ।

१०६ । वृषादिभ्यश्चित् ।

वृषलः । पललम् । बाहुलकाद्रुणः । सरलः । तरलः ।

१. 'तिफला तु फलत्रिकम्' इत्येव ध्रुवितकीर्तेर्दर्शते ।

(ग. सू.) । कमेर्बुक् । 196.

कम्बलः । मुस खण्डने मुसलम् ।

(ग. सू.) । लङ्गेर्वृद्धिश्च । 197.

लाङ्गलम् ।

(ग. सू.) । कुटिकशिकौतिभ्यः प्रत्ययस्य मुट् । 198.

कुट्मलः । कुडेरपि कुड्मलः । कश्मलम् । बाहुलकाद्गुणः । कोमलम्

भट्टिकाव्ये—XIV. 11.

गजानां प्रददुशारीन् कम्बलान्परितस्तरुः ।

तेनुः कक्षा ध्वजाश्चैव समुच्छिन्नियुरुच्छिन्नान् ॥ 2868 ॥

कम्बलान् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2064. मुसले ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2769. कोमलपाटलकुड्मले ।

१०७ । मृजेष्टिलोपञ्च ।

मलम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1095. मलम् ।

१०८ । चुपेरच्चोपधायाः ।

चपलम् ।

१०९ । शकिशम्योर्नित् ।

शकलम् । शमलम् ।

१११ । जमन्ताङ् ।

दण्डः । रण्डा । खण्डः । मण्डः । वण्डश्छिन्नहस्तः । अण्डः । बाहुलकारस-
त्वाभावः । षण्डः सङ्घातः । तालन्यादिरित्यपरे । शण्डः । गण्डः । चण्डः । पण्डः
क्रीबः । पण्डा बुद्धिः ।

नैषधे—II. ३२.

कलशे निजहेतुदण्डजः किमु चक्रभ्रमकारितागुणः ।
स तदुच्चकुचौ भवन्प्रभाङ्गरचक्रभ्रममातनोति यत् ॥ २८६४ ॥

दण्डः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १८८५. अण्डः ।

११२ । क्वादिभ्यः कित् ।

कवर्गादिभ्यो ङ. कित्यात् । कुण्डम् । काण्डम् । गुड् गुडः । घुण् अमणे,
घुण्डो अमरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १२०३. कुण्डम् । ‘जानपद’ (सू. ५००)
इत्यादिना अमत्रार्थे कुण्डीति ङीष् स्यात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४६८ इक्षुकाण्डम् ।

११३ । स्थाचतिमृजेरालज्वालज्वालीयचः ।

तिष्ठतेरालच् । स्थालं, स्थाली । चतेर्वालच् । चात्वालः । मृजेरालीयच् ।
मार्जालीयो बिडालः ।

११४ । फतिचण्डिभ्यामालञ् ।

पातालम् । चण्डालः । प्रज्ञादित्वादणि चाण्डालोऽपीत्येके ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २७२ पातालम् ।

चम्पूरामायणे—I. ९५.

ग.—अथ सावित्रः क्षत्रियस्त्रिशङ्कुस्सशरीरस्वर्गसिद्धिमभ्यर्थयमानो वसिष्ठेन प्रत्या-
ख्यातस्तस्य पुत्रैर्महोदयादिभिर्निर्वन्धकुपितैर्दत्तचण्डालभावस्तमेवैवैरणमभजत ॥२८६५॥

चण्डालः ।

११५ । तमिविशिविडिमृणिकुलिकपिपलिपञ्चिभ्यः कालन् ।

तमालः । विशालः । विडालः । मृणालम् । कुलालः । कपालम् । पलालम् ।
पञ्चालाः ।

माघे—III. 8.

उभौ यदि व्योम्नि पृथक् प्रवाहा-

वाकाशगङ्गापयसः पतेताम् ।

तेनोपमीयेत तमालनील-

मासुक्तमुक्तालतमस्य वक्षः ॥ 2866 ॥

तमालः ।

चम्पूरामायणे—I. 89.

अलम्बुसायामिक्ष्वाकोर्जातः कश्चिन्महीपतिः ।

विशालेति स्वनाम्नात्र विशालां विदधे पुरीम् ॥ 2867 ॥

विशालो राजा । विशाला पुरी । विशेः कालन् । विशालां विपुलाम् ।
'वेशालच्छट्टचौ' (सू 1829) इति शालच् । एतयोर्भेदश्चिन्त्यः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 618. विडालः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 615. मृणालम् ।

चम्पूभारते—II. 69.

कुमारिकाया दुपदस्य सूपतेः

कुचोपमाद्रव्यमिवाभिवीक्षितुम् ।

कुलालाख्ये पुरे कुलाल-

कुलालगेहं पथमं-समाविशन् ॥ 2868 ॥

कुलालः ।

११७ । तरत्यादिभ्यश्च ।

तरङ्गः । लवङ्गम् ।

माघे—VIII. 22.

आनाभेस्सरसि नतभ्रुवावगाढे

चापल्यादथ पयसस्तरङ्गहस्तैः ।

उच्छ्रायि स्तनयुगमध्यरोहि लब्ध-

स्पर्शानां भवति कुनोऽथवा व्यवस्था ॥ 2872 ॥

तरङ्गैरेव हस्तैः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1075. लवङ्गमाला ।

११८ । विडादिभ्यः कित् ।

विडङ्गः । मृदङ्गः । कुरङ्गः ।

माघे—III. 55

रतान्तरे यत्र गृहान्तरेषु वितर्दिनिर्यह¹विडङ्गनीड ।

रुतानि शृण्वन्वयसा गणोऽन्तेवासित्वमाप स्फुटमङ्गनानाम् ॥ 2873 ॥

विडङ्गः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2083 मृदङ्गाः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1180. कुरङ्गयूनाम् ।

११९ । सृष्टृजोर्वृद्धिश्च ।

सारङ्गः । वारङ्गः खङ्गादिमुष्टिः ।

१२० । गन्नाम्यद्योः ।

गङ्गा । अद्ग पुरोडाशः ।

1. मु. पु. विटङ्ग इत्येव दृश्यते ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1821. गङ्गा ।

भट्टिकान्ये—III. ३९.

सम्प्राप्य तीर तमसापगाया
गङ्गाम्बुसम्पर्कविशुद्धिभाजः ।
विगाहितु यामुनम्बु पुण्य
ययुर्निरुद्धश्रमवृत्तयस्ते ॥ 2874 ॥

गच्छतीति गङ्गा । गमेर्गन् ।

१२१ । छापूर्वडिभ्यः कित् ।

छागः । पूगः । खङ्गः । बाहुलकात् 'षिड अनादरे' इत्यस्मात् गन् ,
सत्त्वाभावश्च । षिङ्गस्तरलः । 'षिङ्गैरगद्यत ससम्भ्रममेव काचित्' इति माघः ।

माघे—III. ३८.

वणिक्पथे पूगकृतानि यत्न
भ्रमागतैरम्बुभिरम्बुराशिः ।
लोलैरलोलद्युतिभाञ्जि मुष्णन्
रत्नानि रत्नाकरतामवाप ॥ 2875 ॥

अपूगाः पूगाः सम्पद्यमानानि कृतानि पूगकृतानि पुञ्जीकृतानि । 'श्रेण्यादयः
कृतादिभिः' (सू. 788) इति समासः । श्रेण्यादिषु च्यर्थवचनमिति च्यर्थता च ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 262. खङ्गम् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2569. षिङ्गैर्विटैः ।

१२२ । भृजः किन्नुट् च ।

भृजो गन् कित्स्यात्तस्य नुट् च । 'भृज्जाः षिङ्गालिधूम्यादाः' ।

भट्टिकान्ये—XI. ३६.

अक्ष्णोः पतन्नीलसरोजलोभा-
द्भृङ्गः करेणाल्पधिया निरस्तः ।

ददश ताम्राम्बुरुहामिसन्धि-

स्तृष्ण.तुर. पाणितलेऽपि वृष्णु. ॥ 2876 ॥

भृङ्गः ।

१२३ । शृणातेर्ह्रस्वश्च ।

शृङ्गम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1095. शृङ्गैर्विषाणैः ।

१२४ । गणशकुनौ ।

नुद् चेत्यनुवर्तते । शार्ङ्ग. ।

१२५ । मुदिग्रोर्गर्गौ ।

मुद्ग. । गर्गः ।

१२६ । अण्डन्कसृभृवृजः ।

करण्ड । सरण्ड पक्षी । भरण्ड स्वामी । वरण्डो मुखरोग. ।

१२७ । शृद्भसोऽदिः ।

शरत् । दरद्भृदयकूलयोः । भसज्जघनम् ।

माघे—VI. 42.

सबिकचोत्पलचक्षुषमैक्षत

क्षितिमृतोऽङ्कगता दयितामिव ।

शरद्भमच्छगलद्वसनोपमा-

क्षमघनामघनाशनकीर्तनः ॥ 2877 ॥

शरद्भमैक्षत ।

१२८ । दृणातेः पुग्घ्रस्वश्च ।

दृषत् ।

१२९ । त्यजितनियजिभ्यो ङित् ।

त्यत् । तद् । यद् । सर्वादयः ।

चम्पूरामायणे—I. 20.

यद्वाहुराहुरसनायितशस्त्रधारा
दिक्पालकीर्तिमयचन्द्रमसं ग्रसन्ति ।
यद्वैरिणां रणमुखे शरणप्रदायी
नैवास्ति कश्चिदमुमन्तकमन्तरेण ॥ 2878 ॥

१३० । एतेस्तुद् च ।

एतद् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2480. एतदाकर्ण्य ।

१३४ । प्रथः कित्सम्प्रसारणञ्च ।

पृथक् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 487 पृथङ्नभस्वतश्चण्डात् । 'पृथग्विना'
(सू. 603) इत्यादिना विकल्पात्पञ्चमी । स्वरादिपाठादव्ययत्वम् ।

१३५ । भियः षुक् ह्रस्वश्च ।

भिषक् ।

भट्टिकान्वये—XII. 82.

उवाच चैनं क्षणदाचरेन्द्रं
सुखं महाराज विना मयास्व ।
मूर्खातुरः पथ्यकटूननशन्
यस्सामयोऽसौ भिषजां न दोषः ॥ 2879 ॥

भिषजां वैद्यानाम् ।

१३६ । युष्यसिभ्यां मदिकृ ।

युष् सौत्रो धातुः । युष्मद् । अस्मद् । त्व अहम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1946 त्वं पुनीहि मे ।

१३७ । अतिस्तुसुहुसृष्टक्षिभुभायावापदियक्षिनीभ्यो मन् ।

एभ्यश्चतुर्दशभ्यो मन् । अर्मश्चक्षुरेगः । स्तोमस्सङ्घातः । सोम । होमः ।
सर्मो गमनम् । धर्मः । क्षेमं कुशलम् । क्षोभम् । प्रज्ञाद्यणि क्षौमञ्च । भाम आदित्यः ।
यामः । वामः शोभनदुष्टयोः । पद्मम् । यक्ष प्रजायाम् । यक्ष्मो रोगराजः । नेमः ।

चम्पूरामायणे—IV 6.

तपनपवनयोर्यः प्रातवान्पुत्रभावं
शतमखकृतपालिर्विद्यया जन्मना च ।
स तु दशमुखकीर्तिस्तोमसोमस्य पक्ष-
ध्वरम इव तनूमान्प्राप रामं हनूमान् ॥ 2880 ॥

कीर्तिस्तोमसोमस्य ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 233 मुनिहोमधेनोः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2757 मेजे धर्ममनातुरः ।

चम्पूरामायणे—I 33

एते ववृधिरे वीरा ब्रह्मक्षेमाय दीक्षिताः ।
लोकानन्दमुकुन्दस्य चत्वार इव बाहवः ॥ 2881 ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 210 वामौ सुन्दरौ ऊरु यस्यास्ता वामोरुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2064. वाममक्षि ।

चम्पूभारते—III. 92.

मुरारिनारीमुखपद्मपङ्क्ति-
र्जवेन योद्धुं जलदुर्गपद्मैः ।
सीरेऽवतस्थे तिलकापदेशात्
कृत्वा पुरः वेटकमण्डलानि ॥ 2882 ॥

पद्म ।

१३८ । जहातेस्सन्वदालोपश्च ।

जिह्वाः कुटिलमन्दयोः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 985. अजिह्वागामिभिः ।

१३९ । अवतेष्टिलोपश्च ।

अवतीति ओम् । स्वरादिपाठादव्ययत्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1315. ओमित्युक्तवतः तथास्त्वित्यङ्गीकृतवतः ।

‘ ओं प्रश्नेऽङ्गीकृतौ रोषे ’ इति विधः ।

१४० । ग्रसेरा च ।

ग्रामः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1895 ग्रामेष्व्वात्मविसृष्टेषु ।

१४२ । इषियुधीन्धिदसिश्वाधूसूभ्यो मक् ।

इष्मः कामवसन्तयोः । ईषीति पाठे दीर्घादिः । युष्मः शरो योद्धा च ।

इष्मस्समित् । दस्मो यजमानः । श्यामः । धूमः । सूमोऽन्तरिक्षम् । बाहुलकादीर्म व्रणः ।

चम्पूरामायणे—II. 77.

अथावासं शान्तेरकृतसुकृतानामसुखं

नवाम्भोदश्यामं नलिननयनं बलकलधरम् ।

जटाजूटापीड भुजगपतिभोगोपमभुज

ददर्श श्रीमन्त विपिनभुवि सीतासहचरम् ॥ 2883 ॥

श्यामम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1227. धूमः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 924. दक्षिणे ईर्म व्रणोऽस्यास्तीति दक्षिणेर्मा ।

व्याधेन व्रणितदक्षिणाङ्ग इत्यर्थः । ‘ दक्षिणारुः लुब्धयोगाद्दक्षिणेर्मा कुरङ्गकः ’

II. x. 24. इति, ‘ व्रणोऽस्त्रियामीर्ममरु क्लीबे ’ II. vi. 54. इति चामरः ।

‘ दक्षिणेर्मा लुब्धयोगे ’ (सू. 865) इत्यनिच्प्रत्ययान्तो निपातः ।

१४३ । युजिरुचितिजां कुश्च ।

युग्मम् । रुक्मम् । तिग्मम् ।

चम्पूभारते—I. 27.

तिग्मेन बाणेन जघान तस्मि-

न्युग्मे नराणामधिपः पुमांसम् ।

बातायुराकारमसौ महर्षे-

र्जातायुरन्तस्सहसा ललम्बे ॥ 2884 ॥

तिग्मेन तीक्ष्णेन । युग्मे मिथुने ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० 1296. रुक्ममयकोशम् ।

१४४ । हन्तेर्हि च ।

हिमम् ।

माघे—VI. 58.

भृशमद्वयत याधरपल्लव-

क्षतिरनावरणा हिममारुतैः ।

दशनरश्मिपटेन च सीत्कृतै-

र्निवसितेव सितेन सुनिर्व्ववौ ॥ 2885 ॥

१४५ । भियः घुग्वा ।

भीमः । भीष्मः । 'भीमादयोऽपादाने' (सू. 3173) इत्यपादानार्थता ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2108. वायवोऽवाप्तिषुर्भीमाः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 626. विभ्यत्यस्मादिति भीष्मः ।

१४६ । घर्मः ।

घृघातोर्मगुणश्च निपात्यते ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1160. अघर्मा अनुष्णाः । घर्मोदकविन्दवः
स्वेदविन्दवः ।

१४७ । ग्रीष्मः ।

प्रसतेर्निपातोऽयम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1440 ग्रीष्मेषु ।

१४८ । प्रथेः पिवन् संप्रसारणश्च ।

पृथिवी । षवन्नित्येके । ‘पृथ्वी पृथिवी पृथ्वी’ इति शब्दार्णवः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 119. पृथिवी भूः । पिवन् । ‘षिद्रौरादिभ्यश्च’ (सू. 498) इति ङीष् । पृथ्वी पृथुः । ‘वोतो गुणवचनात्’ (सू. 502) इति विकल्पान्ङीष् ।

१४९ । अशूग्रुषिलटिकणिखटिविशिभ्यः कन् ।

अश्वः । ‘प्रुष स्नेहनादौ’ । प्रुष्वः स्यादतुसूर्ययो । प्रुष्वा जलकणिका । लट्टा पक्षिभेदः फलञ्च । कण्वं पापम् । बाहुलकादिच्चे क्ण्वमपि । खट्वा । विश्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2285. साश्चं रथम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 543. खट्टामारूढः खट्टारूढः परतल्पगतः । ‘खट्टा क्षेपे’ (सू. 688) इति क्षेपे कान्तेन द्वितीयासमासः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 822. विश्व विभतीति विश्वम्भरा भूमिः । संज्ञायां खच् ।

१५१ । सर्वनिघृष्वरिष्वलष्वशिगपद्वप्रहेष्वा अस्वतन्त्रे ।

अकर्तर्येते निपात्यन्ते । सृजमनेन विश्वमिति सर्वम् । निपूर्वाद् घृषेर्गुणाभावोऽपि । निघृष्यतेऽनेनेति निघृष्वः खुरः । रिष्वो हिंस्रः । लष्वो नर्तकः । लिष्व इत्यन्ये । तलोपधाया इत्वमपि । शेतेऽस्मिन्सर्वमिति शिवः शम्भुः । शीडो हस्तत्वम् । पट्टो रथो भूलोकश्च । प्रहृत्य इति प्रहृः । हेञ् आकारवकारलोपः । जहातेरालोपो वा । ईषेर्वन् । ईष्व आचार्यः । इष्व इत्यन्ये । बाहुलकाद् प्रसतेः । हलः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1345. सर्वराजकः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2822. शिवमणुन्नेन ।

चम्पूरामायणे—I. 113.

तावुभौ च भृगुवंशसम्भवौ चापदण्डजमदग्निसम्भवौ ।

ग्रहभावमवलम्ब्य केवल राघवार्पितगुणौ बभूवतुः ॥ 2886 ॥

ग्रहभावम् हस्तभावम् ।

१५२ । शेषयहजिह्वाग्रीवाप्वमीवाः ।

शेषः । यान्त्यनेन यह । ह्रस्वो हुगागमः । लिहन्त्यनया जिह्वा । लकारस्य जः गुणाभावश्च । गिरन्त्यनया ग्रीवा । ईडागमश्च । आप्रोतीत्याप्वो वायुः । मीवा उदर-
कृमिः । वायुरित्यन्ये ।

चम्पूरामायणे—IV. 13.

ग—तमेनमृश्यमूके मूकवत्तूपया निषण्ण विषण्णहृदयं दयालुरालोक्य त्रैलोक्यैक-
धन्वी रामस्तद्वेदमवगन्तुकामः कामप्यभिज्ञानमाला सुग्रीवग्रीवायां बाणनिवारणनिपुणां
सिद्धौषधिमिव बध्वा भूयोऽपि वालिनमाहवायाह्वयेति तमादिदेश ॥ 2887 ॥

१५३ । कृगृशृदृभ्यो वः ।

कर्धः काम आखुश्च । गर्धः । शर्वः । दर्धो राक्षसः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1761. गर्धम् ।

१५४ । कनन् युवृषितक्षिराजिघन्विद्युप्रतिदिवः ।

यौतीति युवा । वृषा इन्द्रः । तक्षा । राजा । धन्वा मरुः । धन्व शरासनम् ।
द्युवा सूर्यः । प्रतिदीव्यन्त्यस्मिन्निति प्रतिदिवा दिवसः ।

१५५ । सप्यशृभ्यां तुट् च ।

सप्त । अष्ट ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1850. यूनो भावो यौवनम् । युवन्शब्दा-
द्भावर्येऽण् ।

चम्पूरामायणे—III. 1.

ग —कौ युवा युवानौ कुतस्त्यौ वामाचारवत् प्रतिभाति वामाचार· चीरं
वपुषि जटाः शिरसि करे च चण्डकोदण्डः कायमाकल्पः कचन कल्पलताकल्पेय-
मनस्याभरणा तरुणीति ॥ 2888 ॥

युवानौ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1900 वृषा ।

भट्टिकाव्ये—XII. 37.

एकेन वाली निहतश्शरेण सुहृत्तमस्ते रचितश्च राजा ।
यदैव सुग्रीवकपिः परेण तदैव कार्यं भवतो विनष्टम् ॥ 2889 ॥

राजा ।

चम्पूरामायणे—I. 85.

गङ्गा सप्ताकृतिर्जाता न्यपतद्धरमूर्धनि ।
तेन स्तुत्या प्रसन्नेन क्षिता बिन्दुसरस्यपि ॥ 2890 ॥

सप्त आकृतिर्यस्यास्सा सप्ताकृतिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2426. अष्टौ घण्टा यस्या सा अष्टघण्टा ।

१५६ । नजि जहातेः ।

अहः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2074. अहि ।

१५७ । श्वन्नुक्षन्पूषन्प्रीहन्क्लेदन्स्नेहन्मूर्धन्मज्जन्यमन्विश्वप्सन्परिज्मन्मात-
रिश्चन्मघवन्निति ।

एते त्रयोदश कनिन्मत्ययान्ता निपात्यन्ते । श्वयतीति श्वा । उक्षा । पूषा ।
प्रीह गतौ । इकारस्य दीर्घत्वम् । प्रेहतीति प्रीहा कुक्षिव्याधिः । क्लिष्ट आर्दीभावे ।
क्लिष्टतीति क्लेदा चन्द्रः । स्निह्यतेर्गुणः । स्निह्यतीति स्नेहा सुहृच्चन्द्रश्च । मुह्यन्त्यस्मि-
न्नाहते मूर्धा । मुह्येरुपधाया दीर्घो धोऽन्तादेशो रमायमश्च । मज्जत्यस्थिषु मज्जा

अस्थिसारः । अर्थपूर्वो माङ् अर्थमा । विश्वं प्साति विश्वप्सा अग्निः । परिजायते
परिज्मा चन्द्रोऽग्निश्च । जनेरुपधालोपो मश्चान्तादेशः । मातर्यन्तरिक्षे श्वयतीति मातरिश्वा ।
धातोरिकारलोपः । मह पूजायाम् । हस्य घो वुगागमश्च । मघवा इन्द्रः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2887. शुना ।

भट्टिकाव्ये—XII. 38.

शक्नोति यो न द्विषतो निहन्तुं
विहन्यते नाप्यवलैर्द्विषद्विः ।

स श्वावराहं कलहं विदध्या-

दासीत दुर्गादि विवर्धयश्च ॥ 2891 ॥

श्वावराहं । 'तस्येदम्' (सू. 1500) इत्यण् । कलहम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1774. उक्षणा वृषमेण ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1051. पूषाचन्द्रौ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2060. मूर्ध्ना ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2715. मूर्ध्नि ।

माघे—IV. 28.

कृत्वा पुंवत्पातमुच्चैर्मृगुभ्यौ

मूर्ध्नि प्राग्गां जर्जरा निर्झरौघाः ।

कुर्वन्ति धामुत्पतन्तः सरार्त-

खलोकस्त्रीगालनिर्वाणमत्र ॥ 2892 ॥

मूर्ध्नि ।

चम्पूभारते—VI. 85.

सक्षोमे नगरस्य मत्स्यनृपतेर्योद्धुं स्वयं निर्गताम्

दृष्ट्वा तानवकीर्णिनो वितनुमो गच्छाधुना त्वं पुरः ।

इत्युक्तं कुरुभूमुजा सदसि गा हर्तुं त्रिगर्तेश्वर-
स्तस्यैवाप पुरीं दिनावधिरिवार्यम्णः प्रतीचीं दिशम् ॥ 2893 ॥

अर्यम्णः सूर्यस्य ।

किरातार्जुनीये—XVI. 6.

अभ्यायतस्सन्ततधूमधूमं
व्यापि प्रभाजालमिवान्तकस्य ।
रजः प्रतूर्णाश्वरथाङ्गनुवं
तनोति न व्योमनि मातरिश्वा ॥ 2894 ॥

मातरिश्वा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2558. मघवाज्ञया ।

॥ इत्युणादिषु प्रथमः पादः ॥

॥ अथ द्वितीयःपादः ॥

— ० —

१५८ । कृहभ्यामेणुः ।

करेणुः । हरेणुः गन्धद्रव्यम् ।

माधे—V. 7.

तस्तस्समस्तजनहासकरः करेणो-

स्तावत्स्वरः प्रस्वरमुल्लयाञ्चकार ।

यावच्चलासनविलोलनितम्बविम्ब-

विसस्तवल्लमवरोधवधूः पपात ॥ 2895 ॥

करेणोः ।

माधे—V. 48.

स्तम्भं महान्तमुचितं सहसा मुमोच

दानं ददावतितरां सरसाम्रहस्तः ।

बद्धापराणि परितो निगलान्यलावी-

त्स्वातन्त्र्यमुज्ज्वलमवाप करेणुराजः ॥ 2896 ॥

करेणुराजः ।

१५९ । हनिकुषिनीरमिकाशिभ्यः कथन् ।

हतो विषण्णः । कुष्ठः । नीथो नेता । रथः काष्ठम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 576. रथैः । ' तितुत्र ' (सू. 3163) इत्यादिना
इदमतिषेधः ।

१६० । अवे भुजः ।

अवभुजः ।

चम्पूरामायणे—I. 24.

अवभृथेऽवसिते सरयूतटा-
दथ यथायथमुच्चलिते जने ।
दशरथः परिपूर्णमनोरथः
पुरमगात्पुरुहूतपुरोपमाम् ॥ 2897 ॥

अवभृथे ।

१६१ । उपिकुषिगर्तिभ्यस्थन् ।

ओष्ठः । कोष्ठम् । गाथा । अर्थः ।

माघे—IV. 88.

बिम्बोष्ठं बहुमनुते तुरङ्गवक्त्र
श्चुम्बन्ते मुखमिह किन्नरं प्रियायाः ।
दिलप्यन्ते मुहुरितरोऽपि त निजस्त्री-
मुत्तुङ्गस्तनभरभङ्गभीरुमध्याम् ॥ 2898 ॥

बिम्बोष्ठम् ।

चम्पूरामायणे—I. 97.

ग.—अयं भगवान्निजतनयविनिमयेन रक्षितुमेनमुन्मुखः पराङ्मुखेभ्यस्तेभ्यो
हविष्यन्दादिभ्यश्चापेन वसिष्ठपुत्रदशां दत्त्वा गाथाद्वयमीताभ्यामिन्द्रोपेन्द्राभ्यामम्बरीषं
शुनश्शेषं च परिपूर्णमनोरथौ कारयामास ॥ 2899 ॥

गाथा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 911. त्वदर्थं साधयितुम् ।

१६२ । सतेर्णित् ।

सार्थस्समूहः ।

नैषधे—II. 16.

स जयत्यरिसार्थसार्थकीकृतनामा किल भीमभूपतिः ।

यमवाप्य विदर्भभूः प्रभुं हसति घामपि शक्रमर्तुकाम् ॥ 2900 ॥

अरिसार्थेषु शत्रुसङ्घेषु ।

१६३ । जृष्टुञ्भ्यामूथन् ।

जरूथं मांसम् । वरूथो रथगुप्तौ ना ।

१६४ । पातृतुदिवचिरिचिसिचिभ्यस्थक् ।

पीथो रविः । घृतं पीथम् ।

“ तीर्थे शास्त्राध्वरक्षेत्रोपायोपाध्यायमन्त्रिषु ।

- अवतारर्षिजुष्टाम्भ.स्त्रीरजस्तु च विश्रुतम् ॥ ”

इति विश्वः । तुत्योऽग्निः । उक्थ सामभेदः । रिक्थम् । बाहुलकाद्वचरेपि ।

‘ रिक्थमृक्थं घनं वसु ’ । सिक्थम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 7. अशेषतीर्थोपहृता अपः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1394. तीर्थे सत्पात्रे ।

‘ योनौ जलावतारे च मन्त्राद्यष्टादशस्वपि ।

पुण्यक्षेत्रे तथा पात्रे तीर्थे स्याद्दर्शनेष्वपि ’ ॥

इति हलायुधः ।

१६६ । निशीथगोपीथावगथाः ।

निशीथोऽर्धरात्रो रात्रिमात्रञ्च । गोपीथं तीर्थम् । अवगथः प्रातःस्नातः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1400. निशीथे ।

१६८ । समीणः ।

समिथो बहिः सङ्ग्रामश्च ।

१६९ । तिथपृष्ठगूथयूथप्रोथाः ।

तिजेर्जेलोपः । तिथोऽनलः कामश्च । पृष्ठम् । गूथं विष्ठा । यूथं समूहः ।
'प्रोथमस्त्री तुरङ्गास्ये प्रोथः प्रस्थित उच्यते' ।

चम्पूभारते—III. 47.

गोपृष्ठुलम् कुलशैलकन्या-
सहायमन्तस्सततं दधानः ।
आश्चर्यमैक्षिष्ट तमेव देवं
गोकर्णवास कुरुराजसूनु ॥ 2901 ॥

चम्पूभारते—I. 16.

भूसुजोऽस्य सविधे विचरन्त्यो-
भोजमद्रसुतयोर्दृशि शोभाम् ।
जेतुकाममिव सर्वसमष्ट्या
प्रादुरास पुरतो मृगयूथम् ॥ 2902 ॥

नैषधे—I. 60.

चलाचलप्रोथतया महीभृते
स्ववेगदर्पानिव वक्तुमुत्सुकम् ।
अलं गिरा वेद किलायमाशयं
स्वयं हयस्येव च मौनमास्थितम् ॥ 2903 ॥

चलाचलप्रोथतया स्वभावतः स्फुरमाणघोणतया । 'घोणा तु प्रोथमस्त्रियाम्'
II. VII. 50. इत्यमरः ।

१७० । स्फायितञ्चिवञ्चिशकिक्षिपिक्षुदिसृपितृपिटपिवन्धुन्दिशिवति-
वृत्यजिनीपदिमदिमुदिस्विदिछिदिभिदिमन्दिचन्दिदहिदसि-
दम्भिवसिवाशिशीङ्हसिसिधिशुभिभ्यो रक् ।

द्वार्तिशङ्कयो रक् स्यात् । स्फारम् । न्यङ्कादित्वात्कुत्वम् । तक्म् । वक्म् ।
शकः । क्षिप्म् । क्षुद्रः । सृप्रश्चन्द्रः । तृप्ः पुरोडाशः । ह्रप्पो बलवान् । वन्द्रः पूजकः ।
उन्दी, उन्द्रो जलचरः । धित्वं कुष्ठम् । 'वृत्रो रिपौ ध्वनौ ध्वान्ते शैले चके च

दानवे । अजेर्वी वीरः । नीरम् । पदो ग्रामः । मद्रो हर्षो देशभेदश्च । 'मुद्रा
प्रत्ययकारिणी' । 'खिद्रो रोगो दरिद्रश्च' । छिद्रम् । भिद्र षज्जम् । मन्द्रः । चन्द्र ।
पचाद्यचि चन्द्रोऽपि । दहोऽग्निः । दस्रः स्वर्वैद्यः । 'दभ्रस्समुद्रः स्वरूपश्च'
वसेस्सम्प्रसारणे ।

३१६८ । न रपरसृपिसृजिसृशिसृहिसवनादीनाम् । (८. ३. ११०)

इति रेफपरस्य सस्य मूर्धन्यो न स्यात् । उलो रश्मिः । उला गौः । वाश्रो
दिवसः । वाश्रं मन्दिरम् । शीरोऽजगरः । हस्रो मूर्खः । सिघ्ररश्मिः । शुभ्रम् ।
बाहुलकात् मुसे रक् । मुसम् उदश्रु ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५६० धनुर्वक्रोऽजनि ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८८३. शक्रम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १२९२. क्षिप्रम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २२२३ क्षुद्रान् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २०८६ वृत्तः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १२०६. वीरश्री ।

चम्पूभारते—II. ५.

तेषा तदानीं धृतराष्ट्रजानां

तीरे च नीरे दिविषत्तटिन्याः ।

मरुत्सुत मारयितुं प्रवीरं

सारा गुणाः साधनतामवापुः ॥ २९०४ ॥

प्रवीरम् । नीरम् ।

चम्पूभारते—XI. १९

अथ मद्रनायकनिबद्धसैन्धवं

रथमारुरोह रविम्, पराक्रमी ।

प्रमदश्च कौरवचमूचराक्षणा-

दतिसाध्वसञ्च परयोधमण्डलम् ॥ २१०५ ॥

मद्राणा नायको मद्रनायकः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २६३५. निद्रामुद्राम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २८२८. मुद्रिका । स्वार्थे कपि कात्पूर्वादित्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २२१८ चन्दयत्याह्लादयतीति चन्द्रः ।

१७१ । चकिरम्योरुच्चोपधायाः ।

चुकमम्लद्रव्यम् । रुम्रोऽरुणः ।

१७३ । अमितम्योर्दीर्घश्च ।

आम्रं ताम्रम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १२४२. आम्रवणम् ।

१७४ । निन्देर्नलोपश्च ।

निद्रा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २६३५. निद्रामुद्राम् ।

१७५ । अर्देर्दीर्घश्च ।

आर्द्रम् ।

रघुवंशे—II. ११.

धनुर्भृतोऽप्यस्य दयार्द्रभाव-

माख्यातमन्त. करणैर्विशङ्कैः ।

विलोकयन्त्यो वपुरापुरक्षणा

प्रकामविस्तारफल हरिष्यः ॥ २१०६ ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६. आर्द्रकेसर ।

१७६ । शुचेर्दश्च ।

शूद्रः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५. शूद्रा तज्जातिरङ्गना । टाप् ।

१७७ । दुरीणो लोपश्च ।

दु.खेनेयते प्राप्यत इति दूरम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४४४. न दूरात् विन्ध्यपर्वतात् ।

१७८ । कृतेश्छः कू च ।

कृच्छ्रं कूरः ।

१७९ । रोदेर्णिलुक् च ।

रोदयतीति रुद्रः ।

माघे—IV 7.

स्कन्धाधिरूढोज्ज्वलनीलकण्ठा-

नुर्वीरुहः श्लिष्टतनूनहीन्द्रैः ।

प्रणर्तितानेकलताभुजाग्रान्

रुद्राननेकानिव धारयन्तम् ॥ 2907 ॥

१८२ । सुस्रधागृधिभ्यः कन् ।

सुरः । सूरः । धीरः । गृध्रः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४६. सुरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ९७४. धीरैः धृष्टैः प्राज्ञैः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २०४९. अधीरलोचनः अस्थिरहृष्टिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १४५९. धिय रातीति धीरो मनोहरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २००६. गृध्रः ।

१८३ । शुसिन्धिमिनां दीर्घश्च ।

शूरः । सीरम् । चीरम् । मीरः समग्रः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८३९. शूरमात्मान मन्यत इति शूरमानी । ‘ आत्म-
माने खश्च ’ (सू. २९९३) इति चकारात् णिनिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १०५७. सीरपाणिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० २८८८. चीरम् ।

१८५ । वृधिवपिभ्यां रन् ।

वर्धं चर्म । वप्रः प्राकारः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १३६२. वर्धन्त इति वर्ध्राणि । वर्धं त्रपुवरत्नयोरिति
विश्वः । रन्प्रत्ययः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २०७४. वप्राः सानवः । वप्रोऽस्त्री सानुमानयोरिति
कोशः ।

माघे—IV. २७.

इतस्ततोऽस्मिन्बिलसन्ति मेरो-

स्समानवप्रे मणिसानुरागाः ।

स्त्रियश्च पत्यौ सुरसुन्दरीभि-

स्समा नवप्रेमणि सानुरागाः ॥ २९०८ ॥

वप्रम् ।

१८५ । ऋज्ञेन्द्राग्रवज्रविप्रकुञ्चुब्रक्षुरखुरभद्रोग्रभेरपेल्लेष्टुष्टुशौर-

वन्नेरामालाः ।

रक्षन्ता एकोनविंशतिः । निपातनादुणाभावः । ऋज्ञो नायकः । इदि इन्द्रः ।
अज्ञेर्नलोपः । अग्रम् । ‘ वज्रोऽस्त्री हीरके पवौ ’ । डुवप्, उपधाया इत्वम् । विप्रः ।
कुविचुम्ब्योर्नलोपः । कुब्रमरण्यम् । चुब्रं मुखम् । क्षुर विलेखने । रेफलोपः ।
न गुणः । क्षुरः । खुर छेदने । रलोपो गुणाभावश्च । खुरः । भन्देर्नलोपः । भद्रम् ।

उच समवाये । चस्य ग. उग्रः । जिभी मेरी । पक्षे ल. । मेलो जलतरणद्रव्यम् ।
 शुचेश्वस्य कः । शुक्रः । पक्षे ल, शुक्र. । गुड् । वृद्धिः । 'गौरोऽरुणे सिते पीते' ।
 वन सम्भक्तौ । वज्रो विभागी । इणो गुणाभाव. । इरा मद्ये च वारिणि । मा माने,
 माला ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1723. इन्द्रः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2842. दीपाग्रम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2020 वज्रम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1848 विप्रम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1688 खुराञ्चलैः ।

चम्पूभारते—VI. 22

इदमेव हि सन्न भद्रभद्रं

यदिदानीं तव मार्दवज्ञमङ्गैः ।

अयमप्यहमस्मि घन्यघन्यो

हरिणाक्षि त्वदपाङ्गोचरो यः ॥ 2909 ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 104. उग्रं पश्यन्तीत्युग्रम्पश्याः । निपातः ।

चम्पूभारते—II. 107.

शङ्खान्धुस्ताडयन्ति स्म मेरी-

श्वक्रुः क्ष्वेलाश्चापनादान्विवृजुः ।

सिद्धादीना घोसदा लालनीये

युद्धारम्भे ते द्वयेऽपि प्रवीराः ॥ 2910 ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 897. शुक्लैः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2887. मालाम् ।

१८७ । समि कस-उकत् ।

कस गतौ । सम्यक्सन्ति पलायन्ते जना असादिति सङ्क्षुको दुर्जनोऽस्थिरश्च ।

१८९ । भियः कृकन् ।

भीरुकः ।

१९० । क्वुन्शिल्पिसंज्ञयोरपूर्वस्यापि ।

रजकः । इक्षुकुट्टकः । चष भक्षणे । चषक. । शुनक. ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1390 चषकम् ।

१९५ । बहुलमन्यतापि ।

कुहकः । कृतकम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 800 कृतककुरुषा ।

१९७ । उदकञ्च ।

१९८ । वृश्चिकृषोः किकन् ।

वृश्चिकः । कृषिकः ।

१९९ । प्राडि पणिकषः ।

प्रापणिकः पण्यविक्रयी । प्राकषिकः परदारोपजीवी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1593. प्रापणिकात् । प्रपणो व्यवहारः प्रयोजनमस्य प्रापणिको वणिक् । 'प्रयोजनम्' (सू. 1772) इति ठक्प्रत्यय इकिति माव-
व्याख्यायाम् । 'पण्याजीवो ह्यापणिकः' II. 1x 78. इत्यमरः ।

२०० । मुषेर्दर्विश्च ।

मूषिकः आखुः ।

रामायणे अयोध्या—XXXIII. 19.

रजसाभ्यवक्रीर्णानि परित्यक्तानि दैवतैः ।

मूषिकैः परिधावद्भिरुद्धिरावृजानि च ॥ 2911 ॥

२०२ । क्रिय इकन् ।

क्रयिकः क्रेता ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1507. पर्यापतक्रयिकलोकं । ‘ वस्तक्रयविक्रयाङ्कन् ’
(सू. 1568) इति ठन् । क्रयविक्रयिकः । क्रयिकः । विक्रयिकः ।

२०४ । श्यास्त्याह्वयविभ्य इनच् ।

श्येनः । स्त्येनः । हरिणः । अविनोऽभ्यर्ग्युः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1768. श्येनपक्षः ।

चम्पूरामायणे—III. 38.

यद्यस्ति कौतुकमपूर्वमृगे मृगाक्षि

चान्द्रं हरामि हरिणं मम सन्निधेहि ।

यावन्न मुञ्चसि मया हृतमेणमेनं

तावद्धातु तव वक्तृतुलं मृगाङ्कः ॥ 2912 ॥

२०५ । वृजेः क्चिच् ।

वृजिनम् ।

२०६ । अजेरज च ।

वीभावबाधनार्थम् । अजिनम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 761. एणाजिनम् ।

२०७ । बहुलमन्यत्रापि ।

कठिनं नलिनम् । ‘ ज्योत्स्नातमिल ’ (सू. 1921) इत्यादिना मलिनमिति
निपातः । कुण्डिनम् । द्यतेः, ‘ यत्परुषि दिनम् ’ । दिवसोऽपि दिनम् ।

माघे—VII 19.

लघु ललितपदं तदसपीठद्वयनिहितोभयपाणिपल्लवान्या ।

सकठिनकुचचूचुकप्रणोदं प्रियमबला सविलासमन्वियाय ॥ 2913 ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1768. नलिनम् । मलिनम् ।

नैषधे—II. 64.

अथ भीमसुतावलोकनैस्सफलं कर्तुमहस्तदेव सः ।
क्षितिमण्डलमण्डनायित नगर कुण्डिनमण्डजो ययौ ॥ 2914 ॥

रघुवंशे—II. 25.

इत्थं व्रतं धारयतः प्रजार्थं
समं महिष्या महनीयकीर्तिः ।
सप्त व्यतीयुस्त्रिगुणानि तस्य
दिनानि दीनोद्धरणोचितस्य ॥ 2915 ॥

२०८ । द्रुदक्षिभ्यामिनन् ।

द्रविणम् । दक्षिणः । दक्षिणा ।

२०९ । अर्तेः किदिच्च ।

हरिणम् शून्यम् ।

२१० । वेपितुह्योर्हस्वश्च ।

विपिनम् तुहिनम् ।

चम्पूरामायणे—III. 1.

प्रविश्य विपिनं महत्तदनु मैथिलीवल्लभो
महाबलसमन्वितश्चलितनीलशैलच्छविः ।
निशाचरदवानलप्रशमन विधातुं शरै-
श्चचार सशरासनः सुरपथे तटित्वानिव ॥ 2916 ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 42. तुहिनकिरणवंशः ।

२११ । तलिपुलिभ्यां च ।

‘तलिनं विरले स्तोके स्वच्छेऽपि तलिनं त्रिषु’ । पुलिनम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1559. गोदावर्या पुलिनविहतिम् ।

२१२ । गर्वेरत उच्च ।

गौरादित्वन्डीष् । गुर्विणी गर्भिणी ।

२१३ । रुहेश्च ।

रोहिणः ।

२१५ । क्तिञ्चिप्रच्छिश्रिसुद्रुगुज्वां दीर्घोऽसम्प्रसारणश्च ।

वाक् । प्राट् । श्री. । सवत्यतो घृतादिकमिति सू. यज्ञोपकरणम् । दूः
हिरण्यम् । कटप्. कामरूपी कीटश्च । 'जूराकाशे सरस्वत्यां पिशाच्यां जवने
ल्लियाम्' ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 204 वागर्थाविव ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2811. श्रियः पतिः ।

२१६ । आप्नोतेर्ह्रस्वश्च ।

आपः । अपः । अद्भिः । अद्भ्यः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1078. तुन्दिलापया । 'ऋक्पू.' (सू 940)
इत्यादिना अः ।

२१७ । परौ व्रजेः षः पदान्ते ।

व्रजेः किन्दीर्घौ स्तः । पदान्ते तु षश्च । परिव्राट् । परिव्राजौ ।

२१८ । हुवः श्लुवश्च ।

जुहः ।

२१९ । सुवः कः ।

सुवः ।

२२० । चिक् च ।

सुक् ।

२२१ । तनोतेरनश्च वः ।

तनोते. चिकप्रत्यय., अनो वशब्दादेशश्च । त्वक् ।

चम्पूरामायणे—II 22.

वासस्त्वचां भवतु किञ्चन तारवीणा

छायाद्रुमाश्च भवनानि भवन्तु घन्याः ।

कैकेयि तस्य शयनानि कथं भवेयु-

स्त्वचेतसोऽपि कठिनानि शिलातलानि ॥ 2917 ॥

२२२ । ग्लानुदिभ्यां डौः ।

ग्लौः । नौः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1532. नाव्याः नौभिस्तार्याः । 'नाव्य त्रिलिङ्गं नौतार्ये' I. 1x. 16. इत्यमरः । 'नौवयो' (सू. 1643) इति यत्प्रत्ययः ।

२२४ । रातेडैः ।

राः रायौ रायः ।

२२५ । गमेडौः ।

'गौर्नादित्ये बलीवर्दे किरणकतुमेदयोः ।

स्त्री तु स्यादिशि भारत्यां भूमौ च सुरभावपि ।

नृत्त्रियोः स्वर्गवज्राम्बुरश्मिहृन्नाणलोमसु' ॥

षाहुलकाद् द्युतेरपि डोः । 'द्यौः स्त्री स्वर्गान्तरिक्षयोः' इति कोशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 98. गाः कोटिशः स्पर्शयता घटोष्ठीः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2351. द्याम् ।

२२६ । अमेश्च झः ।

झः । चाद्गमेः । अग्रेश्चः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2212. भूः ।

२२७ । दमेडोसिः ।

दोः दोषौ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2788. दोष्मान् ।

२२८ । पणेरिजादेश्च वः ।

वणिक् । स्वार्थेऽण् । 'नैगमो वणिजो वणिक्' ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1718 वणिक् प्रमाहवान् ।

२३२ । सुयुरुवृजो युच् ।

सवनश्चन्द्रमाः । यवनः । रवणः कोकिलः । वरणः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 200. यवनानां स्त्रियो यवन्यः ।

२३३ । अशे रश च ।

अश्वातेर्युच् स्याद्रशादेशश्च । रशना काञ्ची । जिह्वावाची तु दन्त्यसकारवान्
रसना ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 853. रसनाग्रनर्तकी ।

२३४ । उन्देर्नलोपश्च ।

औदनः ।

२३५ । गमेर्गश्च ।

गमेर्युच् स्याद्गश्चादेशः । गगनम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2859. गगनम् ।

२४० । धृषेर्धिष् च संज्ञायाम् ।

धिषणो गुरुः । धिषणा धीः ।

चम्पूरामायणे—I. 17.

अपि कुशलममर्त्याः स्वागतं साम्प्रतं व-
शमितदनुजदम्भा किन्तु दम्भोलिकेलिः ।
अपि धिषणमनीषान्निर्मिता नीतिमार्गा-
स्त्रिदशनगरयोगक्षेमकृत्ये क्षमन्ते ॥ 2918 ॥

२४१ । वर्तमाने पृषद्बृहन्महज्जगच्छत्पत् ।

अतिप्रत्ययान्ताः । पृषु सेचने । गुणाभावः । पृषन्ति । बृहत् । महान् ।
गमेर्जगादेशः । जगत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1663. बृहत्पुस्तुला येषु तैः बृहत्तुलैः । बृहच्छब्दस्य
गौरादित्वान्डीष् । एव महती ।

चम्पूभारते—II. 30

अद्य ते सविधमापतेदसौ ह्यद्यमेतदुचितं वचः शृणु ।
मारण रिपुषु तन्वतामुना मा रण कुरु महान्मलेन सः ॥ 2919 ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2811. जगत् ।

२४२ । संश्चत्पद्वेहत् ।

एतैः निपात्यन्ते । पृथक्करणं शतृवद्भावनिवृत्त्यर्थम् । सचिनोतेस्सुट् । इकारलोपः ।
संश्चत् कुहकः । तृपत् छत्रम् । विपूर्वाद्धन्तेष्टिलोपः । इत् ए च । वेदद्गर्भोपघातिनी ।

२५० । तृन्तृचौ शंसिक्षदादिभ्यः संज्ञायां चानिटौ ।

शसेः क्षदादिभ्यश्च क्रमात्तृन्तृचौ स्तः । तौ चानिटौ । संज्ञा स्तोता । संस्तरौ ।
संस्तरः । क्षदिः सौत्रो घातुः शकलीकरणे भक्षणे च । अनुदातेत् । 'क्षत्ता स्यात्सारथौ'
द्वास्थे वेश्यायामपि शूद्रजे ।

२५१ । बहुलमन्यत्रापि ।

मन् मन्ता । हन् हन्ता इत्यादि ।

२५२ । नप्तनेष्टृत्वष्टृहोतृपोतृभ्रातृजामातृमातृपितृदुहितृ ।

न पतन्त्यनेन पितरो नरके इति नप्ता पौत्रो दौहित्रश्च । नयतेषुगुणश्च । नेष्टा ।
त्विषेरितोऽत्वम् । त्वष्टा । होता । पोता ऋत्विग्भेदः । आजतेर्जलोपः । भ्राता ।
पातेराकारस्येत्वं पिता । दुहेस्तृच् इट् गुणाभावश्च । दुहिता ।

माघे—III. 35.

त्वष्टुस्सदाभ्यासगृहीतशिल्प-

विज्ञानसम्पत्प्रसरस्य सीमा ।

अदृश्यतादर्शितलामलेषु

छायेव या स्वर्जरुधेर्जलेषु ॥ 2920 ॥

रघुवंशे—I. 62.

हविरावर्जितं होतृस्त्वया विधिवदग्निषु ।

वृष्टिर्भवति सस्यानामवग्रहविशेषिणाम् ॥ 2921 ॥

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 974 भ्रातृमातुलम् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 220. भ्राता ।

मट्टिकान्ये—VI. 11.

आः कष्ट बत ही चित्रं हु मातर्देवतानि धिक् ।

हा पितः कासि हे सुभ्रु बहेव विल्लाप सः ॥ 2922 ॥

मातः । पितः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 204. माता च पिता च पितरौ । 'पिता मात्रा'
(सू. 926) इत्येकशेषः ।

रघुवंशे—XI. 49.

प्राहिणोच्च महित महाद्युतिः

कोसलाधिपतये पुरोधसम् ।

भृत्यभाविदुहितुः परिग्रहा-

दिश्यता कुलमिद निमेरिति ॥ 2923 ॥

२५३ । सुञ्यसेर्कृन् ।

स्वसा ।

चम्पूभारते—II. 41.

अयि किं ब्रवीमि परिपाकमंहसा-

मतिभीषणो बक इति क्षपाचरः ।

स्वसुरादरात्स्वयमिवागतो यमो

यमुनावनान्तमवलम्ब्य वर्तते ॥ 2924 ॥

२५४ । यतेवृद्धिश्च ।

याता । 'भार्यास्तु भ्रातृवर्गस्य यातरः स्युः परस्परम्' II. vii. 30.

इत्यमरः ।

नैषधे—VI. 83.

मन्दाकिनीनन्दनयोर्विहारे

देवे भवेद्देवरि माधवे च ।

श्रेयः श्रियां यातरि यच्च सत्यां

तच्चतसा भाविनि भावय त्वम् ॥ 2925 ॥

श्रियां श्रीदेव्यां यतत इति यातरि देवभार्यायां सत्याम् ।

२५५ । नञि च नन्देः ।

न नन्दति ननान्दा । इह वृद्धिर्नानुवर्तत इत्येके । 'ननान्दा तु स्वसा पत्युर्ननान्दा नन्दिनी च सा' इति शब्दार्णवः ।

२५६ । दिवेर्कः ।

देवा देवरः । स्वामिनो देवदेवरौ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २१२५. देवरि ।

२५७ । नयतेर्दिञ्च ।

ना नरौ नरः ।

२५९ । अर्तिसृष्टृधर्म्यम्यश्यवितृभ्योऽनिः ।

अष्टभ्योऽनिप्रत्ययः स्यात् । अरणिस्त्रेयोनिः । सरणिः । धरणिः । धमनिः ।
अमनिर्गतिः । अशनिः । अवनिः । तरणिः । बाहुलकाद्गजनिः ।

चम्पूभारते—V. 115.

तत्तादृशो भगवतो वचसा निकाम-

मासाद्य मोदभरमाश्रममागतानाम् ।

प्राप्तारणोर्द्विजवरस्य शुचैव साक-

मन्तं जगाम समयोऽपि महानभीषाम् ॥ २१२६ ॥

असिन्नेव ग्रन्थे ग० २६१३. सरणिम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० १५४. धरण्याम् ।

चम्पूरामायणे—II. २६.

ग —तत्क्षणमशनिहत इव पर्वतस्सर्वतः परीतदवदहन इव वनस्पतिर्दिवस्पति-
पदभ्रंशविधुर इव नहुष. पपात निस्संज्ञः पक्तिरथः ॥ २१२७ ॥

नैषधे—I. 148.

इत्थममुं विलपन्तममुञ्चद्दीनदयालुतयावनिपाल ।

रूपमदर्शि धृतोऽसि यदर्थं गच्छ यथेच्छमथेत्यभिधाय ॥ २१२८ ॥

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४६९. तरणिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १६५. रजनिचरमभागे ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १३ रजनीम् । 'कृदिकारादक्तिनः' (ग. सू. ५०.
सू. ५०३) इति ङीप् ।

२६० । आङि शुषेस्सनश्छन्दसि ।

आशुशुक्षणिरभिर्वातश्च ।

चम्पूभारते—II. 21.

ग.—जातुचिदपत्यैस्सह पञ्चभिः भृत्यभावमिषादमीषामामिषफलेषु विषं निनी-
षन्त्या निषादयोषित इव तस्य पुरोचनस्य निद्रायामपि द्राघिमाणं दातुकामेन तत्र सञ्चनि
क्षणदायामाशुशुक्ष्णं क्षणान्निक्षिप्य जननीसोदरजननीचेतरसंवेशसुखमणिमञ्चायमान-
भुजशिखरसीमेन भीमेन तस्माद्गृहात् विदुरकिङ्करकृतलिङ्गया सुरङ्गया निर्जग्मे ॥2929॥

२६३ । वृतेश्च ।

वर्तनिः ।

चम्पूभारते—I. 19.

प्रजवं हयं गमयते ततस्ततः

पतिता नृपाय शल्लीशलाकिकाः ।

गहने वनेऽपि पिशुनत्वमाचरन्

ग्रहणे वराहकुलवर्तनी भुवाम् ॥ 2930 ॥

वराहकुलवर्तनी । ‘कृदिकारादक्तिन.’ (ग. सू. 50. सू. 503) इति

ढीष् ।

२६४ । क्षिपेः किञ्च ।

क्षिपणिरायुधम् ।

२६५ । अर्चिशुचिहुसृपिछादिछर्दिभ्य इसिः ।

अर्चिर्ज्वाला । इदन्तोऽप्ययम् । ‘अग्नेर्भाजन्तेऽर्चयः’ । शोचिर्दीप्तिः ।
हविस्सर्पिः । ‘इसन्’ (सू. 2985) इति ह्रस्वः । छदिः पटलम् । छर्दिर्वैमनव्याधिः ।
इदन्तोऽपि ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2921. हविः । इसुसन्तः । अर्चिः स्त्रियां च ।
छदिः स्त्रियामेवेति लिङ्गानुशासनप्रकरणे ।

२६७ । द्युतेरिसिन्नादेश्च जः ।

ज्योतिः ।

२७२ । जनेरुसिः ।

बनुर्जननम् ।

चम्पूरामायणे—VI. 17.

पौलस्त्यमग्रजनुषं परुषं वदन्तं

सन्त्यज्य बान्धवजनञ्च विभीषणोऽहम् ।

राम विराममिह विद्विषतामवाप-

मापन्नदैत्यहरणं शरणं ममेति ॥ 2931 ॥

२७३ । मनेर्धश्छन्दसि ।

मधुः ।

२७४ । अतिष्ठवपियजितनिधनितपिभ्यो नित् ।

अरुः । परुर्ग्रन्थिः । वपुः । यजुः । तनुः । धनुरस्त्रियाम् । ‘धनुर्वश-
विशुद्धोऽपि निर्गुणः किं करिष्यति’ । सान्तस्योदन्तस्य वा रूपम् । ‘तपुः
सूर्याग्निशत्रुषु’ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० 756. महारुषा महान्नेन ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2718. वपुषः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1926 धनुः ।

२७५ । एतेर्णिच्च ।

आयुः । आयुषी ।

चम्पूभारते—I. 74.

आयुषस्सन्तर्ति दीर्घमावहन्नपि पौरवः ।

आयुषस्सन्ततेरन्तमाजगाम रतेरिव ॥ 2932 ॥

२७६ । चक्षेः शिच्च ।

२७७ । मुहेः किच्च ।

मुहुरव्ययम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २३२६. मुहुरसुसमम् ।

२७९ । कृगृशृश्रुतिभ्यः ष्वरच् ।

कर्वरो व्याघ्ररक्षसो । गर्वरोऽहङ्कारी । शर्वरी रात्रिः । षित्वाण्डीष् । वर्वरः
प्राकृतो जनः । चत्वरम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३६ शर्वरी ।

चम्पूरामायणे—V. ३३.

रक्षस्सङ्घट्चूर्णीकृतकनकमहामित्तिचैत्योत्थचूल्या

नक्षत्राणामकाले सरणिमरुणयन्वीरलक्ष्म्या समेतः ।

रक्षशूराख्यशारान् क्षितितलफलके क्षेपणीयां हनुमा-

नक्षत्रीडां विधातुं दशमुखनगरीचत्वरं तत्वरंऽसौ ॥ २९३३ ॥

२८० । नौ सदेः ।

‘ निषद्वरस्तु जम्बालः ’ I 1x. 9. इत्यमरः । निषद्वरी रात्रिः ।

॥ इत्युणादिषु द्वितीयः पादः ॥

॥ अथ तृतीयः पादः ॥

२८१ । छित्वरछित्वरधीवरपीवरमीवरचीवरतीवरनीवरगह्वरकट्टरसंयद्वराः ।

एकादश ष्वरचप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते । छित्वरो धूर्तः । छित्वरो गृहकुञ्जयोः ।
धीवरः कैवर्तः । पीवरः स्थूलः । मीवरो हिंसकः । चिनोतेर्दीर्घश्च । चीवरं भिक्षुक-
प्रावरणम् । तीवरो जातिविशेषः । नीवरः परित्राट् । गाहतेर्ह्रस्वत्वम् । गह्वरम् । कटे
वर्षादौ । कट्टर व्यञ्जनम् । यमेर्दकारः । संयद्वरो नृपः । पदेस्सम्पद्वर इत्येके ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1667. पीवरौ ।

२८२ । इणिसञ्जिदीदुष्यविभ्यो नक् ।

‘ इनस्सूर्ये नृपे पत्यौ ’ । सिनः काणः । जिनः अर्हन् । दीनः । उष्णः ।
ऊनः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2915 दीनाः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 427. कवोष्णमीषदुष्णम् । ‘ कवं चोष्णे ’
(सू. 1033) इति कवादेशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो०. 439. ऊनम् ।

२८३ । फेनमीनौ ।

एतौ निपात्येते । स्फायतेः फेनः । मीनः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2255. फेनायमानं फेनमुद्रमन्तम् । ‘ फेनाच्चेति
वक्तव्यम् ’ (वा. 1764. सू. 2672) इति कचष् ।

नैषधे—I. 105

करेण मीनं निजकेतनं दधद्-

द्रुमालबालाम्बुनिवेशशङ्कया ।

व्यतिक्रिं सर्वर्तुघने वने मधु
समित्रमत्नानुसरन्निव सरः ॥ २९३४ ॥

२८४ । कृषेर्वर्णे ।

कृष्णः ।

२८५ । बन्धेर्ब्रधिवुधी च ।

ब्रधः । बुधः ।

२८६ । घापृवस्यज्यतिभ्यो नः ।

‘ घाना भृष्टयवे खियः ’ । पर्ण पत्रम् । पर्णः किंशुकः । वस्नो मूष्ये बेतने
च । अजेर्वी । वेनः । अन्नः आदित्यः । बाहुलकाच्छृणोतेः । श्रोणः पङ्गुः ।

२८७ । लक्षेरट् च ।

लक्षेश्वरादिष्यन्तान्नः स्यात्तस्याडागमश्च । चान्मुडित्येके । ‘ लक्षणं लक्ष्मणं
नास्ति चिह्ने च ’ । लक्षणः । लक्ष्मणश्च रामभ्राता । ‘ लक्षणा हंसयोषाया सारसस्य च
लक्ष्मणा ’ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १७४५. लक्ष्मणानुगतकान्तवपुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १३५. अरहितरामलक्ष्मणानाम् गिराम् । अवियुक्त-
रमणसारसयोषितः सरस्यः ।

२९० । कृवृजृसिद्रूपन्यनिस्वपिभ्यो नित् ।

कर्णः । वर्णः । ‘ जर्णश्चन्द्रे च वृक्षे च ’ । सेना । द्रोणः । पन्नो नीचैर्गतिः ।
अन्नमोदनः । खम्भो निद्रा ।

रघुवंशे—IV. १३.

कामं कर्णान्तविश्रान्ते विशाले तस्य लोचने ।

चक्षुष्मत्ता तु शास्त्रेण सूक्ष्मकार्यार्थदर्शिना ॥ २९४५ ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४४. सेना ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2160. पन्नं पतितं गच्छन्तीति पन्नगाः । पन्नमिति पद्यतेः क्तान्तं क्रियाविशेषणम् । 'सर्वत्र पन्नयोरुपसख्यानम्' (वा. 2014. सू. 2965) इति डः ।

चम्पूभारते—II. 58.

भोक्तुमन्नमपि सूपसमग्र दोग्धुमप्यभिनवप्रसवा गाः ।

लप्स्यते द्विजगणोऽपि च तस्माद्वत्सलाद्दुहितुस्तसवकाले ॥ 2986 ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० 585. स्वप्नः ।

२९२ । तृषिशुषिरसिभ्यः कित् ।

तृष्णा । शुष्णस्सूर्यो वह्निश्च । रत्नं द्रव्यम् ।

२९४ रमेस्त च ।

रमयतीति रत्नम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2875. रत्नानि ।

२९५ । रास्त्रासास्त्रास्थूणावीणाः ।

रास्त्रा गन्धद्रव्यम् । सास्त्रा गोगलकम्बलः । स्थूणा गृहस्तम्भः । वीणा वल्लकी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1889. रोमन्थमन्थरचलद्रुसास्त्रम् ।

चम्पूभारते—V. 68.

वीणास्समस्ता विजयेन कृता

गन्धर्वसैन्याद्वल्लिता निपेतुः ।

आयुष्मती केवलमाहुल्लोके

हस्ताग्रवीणा दिवि नारदस्य ॥ 2987 ॥

२९७ । कृत्यशून्या वक्त्रः ।

कृत्कम् । अक्षयमखण्डम् ।

पाति रक्षत्यस्मादात्मानमिति पापम् । तद्योगात्पापः । नेपः पुरोहितः । बाहुलका-
द्गुणाभावे नीपो वृक्षविशेषः । वेष्पः पानीयम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४४०. पापापनुत्तै ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २१७६. पापमस्यास्तीति पापः । अर्शआदिभ्योऽच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४१. नवनीपवनावलिः ।

३०६ । सुश्रूभ्यां निच्च ।

चात्कित् । सूपः । बाहुलकादृत्वं शूर्पम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २९३६ भोक्तुमन्नमपि सूपसमग्रम् ।

३०७ । कुयुभ्यां च ।

कुवन्ति मण्डूका अस्मिन् कूपः । युवन्ति बघ्नन्त्यस्मिन्मशुमिति यूपो यज्ञस्तम्भः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९२. कूपस्य तीरे ।

चम्पूभारते—IV. ११.

मेदस्विन विपुलखाण्डवभक्षणेन

देहं निजं चलयितुं शिखिनोऽक्षमस्य ।

उद्गम्य सज्जलितुमुत्तरवेदिकाया

आलम्बनाय किल यूपवरोऽन्तिकेऽभूत् ॥ २९४० ॥

३०८ । खष्पशिल्पशष्पबाष्परूपपर्यतल्पाः ।

सप्तैते पप्रत्ययान्ता निपात्यन्ते । खनतेर्नकारस्य षत्वम् । ‘खष्पौ क्रोधबला-
त्कारौ’ । शीलतेर्ह्रस्वश्च । शिल्प कौशलम् । ‘शशु हिंसाया’ निपातनात्षत्वम् । शष्पं
बालवृणं प्रतिभाक्षयश्च । बाधतेः षः । ‘बाष्पो नेत्रजलोष्मणोः’ । बाष्पश्च । रौते-
र्दीर्घः । ‘रूपं स्वभावे सौन्दर्ये’ । पू । पर्यं गृहं बालवृणं पङ्कपीठश्च । ‘तल प्रतिष्ठाकरणे ।
चुरादिणिचो लृक् । तल्पम् । ‘तल्प शय्यादृदारेषु’ III १११. १३१. इत्यमरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २९२०. त्वष्टुस्सदाभ्यासगृहीतशिल्पविज्ञानसम्प-
त्प्रसरस्य ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ७३३. बाष्पनिपातः ।

चम्पूरामायणे—III. २३.

ग—मारीचोऽप्याकर्णितरावणमतः प्रयत्नशतैरप्यनिवार्यमाणे तस्मिन् सुबाहुमेव
बहुमन्यमानो गत्यन्तराभावात्तदभ्यर्थनामङ्गीकृत्य जातरूपमयमृगरूपं गृहीत्वा सीता
वञ्चयितुं पञ्चवटीमगाहत ॥ २९४१ ॥

* माघे—III. ३९.

अम्भश्च्युतः कोमलरत्नराशी-
नपांनिधिः फेनपिनद्धभासः ।
यत्रातपे घातुमिवाधितल्पं
विस्तारयामास तरङ्गहस्तैः ॥ २९४२ ॥

अधितल्पं अध्यट्टम् । विभक्तचर्चोऽय्ययीभावः ।

३०९ । स्तनिहृषिपुषिगदिमदिभ्यो णेरित्तुच् ।

स्तनयित्तुः । हर्षयित्तुः । पोषयित्तुः । गदयित्तुर्वावडूकः । मदयित्तुर्मदिरा ।

३१२ । दाभाभ्यां नुः ।

दानुर्दाता । भानुः ।

माघे—IX. १२.

अविभाव्य तारकमदृष्टहिमद्युतिबिम्बमस्तमितभानु नभः ।
अवसन्नतापमतमिस्रमभादपदोषतैव विगुणस्य गुणः ॥ २९४३ ॥

भट्टिकाव्ये—XVI. १६.

पतिष्यति क्षितौ भानुः पृथिवी तोलयिष्यते ।
नभस्वान्मङ्क्ष्यते व्योम मुष्टिमिस्ताडयिष्यते ॥ २९४४ ॥

३१४ । धेट इच्च ।

घयति तामिति धेनुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १४. अथैकधेनोः ।

३१५ । सुवः कित् ।

‘सुनुः पुत्रेऽनुजे रवौ’ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २०२३. वाल्सुनुना ।

३१६ । जहातेर्द्वेऽन्तलोपश्च ।

जहुः ।

चम्पूरामायणे—I. ४७.

सैषा भागीरथी जह्मोऽसत्रक्षेत्रं समावृणोत् ।

तां स पीत्वा ततः शान्तो जहौ श्रोत्रेण वर्त्मना ॥ २१४५ ॥

३१७ । स्थो णुः ।

‘स्थाणुः कीले स्थिरे हरे’ ।

३१८ । अजिबृरीरिभ्यो निच्च ।

अजेर्वा वेणुः । वर्णुर्नददेशभेदयोः । रेणुः । ‘रेणुर्द्वयोः स्त्रियां धूलिः’
II. १११. १००. इत्यमरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६२. वेणुना ।

३१९ । विषेः क्तिच्च ।

विष्णुः ।

३२० । कृदाधारार्चिकलिभ्यः कः ।

कर्को धवलघोटकः । दाको दाता । धाकोऽनङ्गान् आधारश्च । राका पौर्णमासी ।
अर्कः । ‘कर्कः पापाशये पापे दग्धे विट्किट्टयोरपि’ ।

चम्पूरामायणे— II. 23.

एव भर्त्रा भर्त्सिताप्यार्द्रचित्ता
मा भूदेषा मन्थराकान्तवृत्तिः ।
राकाचन्द्रे राजमानेऽप्यबाधं
वीरुच्छन्ना चन्द्रकान्तस्थलीव ॥ 2946 ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2074. अर्कोपलोल्लसितवहिभिः ।

३२१ । सृष्टभूशुषिभ्यः कक् ।

सृक् उत्पलवातयोः । वृक्ः धापदकाकयोः । भूक् छिद्रम् । शुष्कः । मुष्को-
ऽण्डम् ।

चम्पूरामायणे— II. 32.

प्रिये जनकनन्दिनि प्रकृतिपेशलामीदर्शी
कथं ग्लपयितुं सहे तव शिरीषमृद्रीं तनुम् ।
गृहीतहरिणीगणत्रिकविसारिनासिरा-
क्षतक्षरितशोणितारुणवृकानने कानने ॥ 2947 ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1819. शुष्कं नीरसम् । 'शुषः कः' (सू. 8080)
इति निष्ठातकारस्य क. ।

३२२ । शुक्वल्कोल्काः ।

शुभेरन्त्यलोपः । शुक्ः । वल्कम् । 'वल्कं वल्कलमस्त्रियाम्' II. iv. 14.
इत्यमरः । उष दाहे । षस्य ल. । उल्का ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1492. शुकाङ्गनीलोपलनिर्मितानाम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2064. उल्का ।

३२३ । इणभीकापाश्लयतिमर्चिभ्यः कन् ।

'एके मुख्यान्त्यकेबलाः' । 'मेको मण्डूकमेषयोः' इति विश्वमेदिन्यौ ।
काकः । पाकः शिशुः । शर्कं शकलम् । अत्कः पथिकः शरीरावयवश्च । मर्कः
शरीरवायुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1112. एकः ।

चम्पूरामायणे—V. 34.

ग.—सा तु दीर्घं निधस्य निश्चित्य पुरा खलु चित्रकूटतटवने तरुणतरवरु-
रमणीयतया मन्दीभवन्नन्दनवैभवे रघुनन्दनेनोपधानीकृतांकाया मम पयोधरपरिसरे
खरतरनखराग्रविरचितविदारण धाराधरनामानं काकं रघुपतिर्व्यलोकयत् ॥ 2948 ॥

३२५ । नौ सदेर्डिच्च ।

‘ निष्कोऽस्त्री हेम्नि तत्फले ’ ।

३२८ । हियो रश्च लो वा ।

‘ ह्रीका ह्रीका त्रपा मता ’ ।

३२९ । शकेरुनोन्तोन्त्युनयः ।

उन उन्त उन्ति उनि एते चत्वारः स्युः । शकुनः शकुन्तः शकुन्तिः शकुनिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० 2618. शकुन्ताः ।

३३० । भुवो झिच् ।

भवन्तिर्वर्तमानकालः । बाहुलकादवेश्च । अवन्तिः । वदेर्वदन्तिः । ‘ किंवदन्ती
जनश्रुतिः ’ I. ४. 7. इत्यमरः ।

रघुवंशे—VI. 32.

अवन्तिनाथोऽयमुदग्रबाहुर्विशालवक्षास्तनुवृत्तमध्यः ।

आरोप्य चक्रग्रममुष्णतेजास्त्वष्ट्रेव यत्नोल्लिखितो विभाति ॥ 2949 ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० 1278. किंवदन्ती । ‘ कृदिकारादक्तिनः ’ (ग. सू. 50.)
सू. 508) इति ङीष् ।

३३३ । कृष्टदारिभ्य उनन् ।

‘ करुणो वृक्षभेदः स्यात्करुणा च कृपा मता ’ । वरुणः । दाक्षिणम् ।

चम्पूभारते—V. ३९

वनं यियासोः कठिने सभान्ते
जटासु रोघो न बभूव यस्य ।
वने विजृम्भत्करुणो तु तस्य
जटासुरोऽघोऽजनि धर्मसूनोः ॥ २९५० ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४५१. वरुणस्य दिशा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १६६६. दारुणा ।

३३४ । तौरश्च लो वा ।

तरुणस्तल्लुनो युवा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २८६९. तरुणता ।

३३५ । क्षुधिपिशिमिथिभ्यः कित् ।

क्षुधुनो म्लेच्छजातिः । पिशुनः । मिथुनम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १६६६ पिशुना ।

चम्पूरामायणे—I. ५.

ग—तत्र कञ्चन कौञ्चमिथुनादेकं पञ्चशरविद्धमपि व्याधेनानुविद्धं निध्यायतो
बद्धानुकम्पस्य भगवतो वारुमीकेर्वदनारविन्दाच्छन्दामयी काचिदेवं निस्ससार सरस्वती
॥ २९५१ ॥

३३६ । फलेर्गुक् च ।

फल्गुनः पार्थः । प्रज्ञाद्यन् । फाल्गुनः ।

चम्पूभारते—V. २.

नाकमेत्य धनुरङ्कितदोष्णा
नायको दिविषदामतिहृष्टः ।
माम फाल्गुन इति ब्रुवता स्वं
नन्दनेन जगृहे पदयुग्मे ॥ २९५२ ॥

३३७ । अशैर्लेशश्च ।

लशुनम् ।

३३८ । अर्जेर्णिलुक् च ।

अर्जुनः ।

३३९ । तृणाख्यायां चित् ।

अर्जुन तृणम् ।

३४० । अर्तेश्च ।

अरुणः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४५१ नवकुङ्कुमारुणपयोधरया ।

३४१ । अजियमिशीङ्भ्यश्च ।

वयुनं देवमन्दिरम् । यमुना । शयुनोऽजगरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २९२४. यमुना ।

३४२ । वृतृवदिहानिकमिकषिभ्यस्सः ।

वर्त्स । तर्त्स । ' तर्त्सः प्लवसमुद्रयो ' । वत्सः । वत्सं वक्षः । हंसः ।
 ' कंसोऽस्त्री पानभाजनम् ' II. १५. ४२. इत्यमरः । कक्ष अरण्यम् ।

३४३ । प्लुषेरच्चोपधायाः ।

ल्लक्षः ।

३४४ । मनेर्दोर्धश्च ।

मांसम् ।

३४५ । अशैर्देवने ।

अक्षः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2933. अक्षकीडा ।

३४६ । स्नुव्रश्चिकृत्यृषिभ्यः कित् ।

स्नुषा । वृक्षः । कुत्समुदकम् । ऋक्षं नक्षत्रम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० 2648. स्नुषावत्सलतया ।

चम्पूभारते—II. 34.

वृक्षेण वृक्षं गिरिणा गिरीन्द्रं

हस्तेन हस्तं वचसा वचश्च ।

परस्परेण प्रतिकुध्य घोर

समीकमेतौ सममादधाते ॥ 2953 ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1745 ऋक्षगणैः ।

३४७ । ऋषेर्जातौ ।

‘ ऋक्षोऽद्रिभेदे भल्लूके शोणके कृतवेधने । ऋक्षमुक्तं च नक्षत्रे ’ इति विश्वः ।

३५० । अशेस्सरः ।

अक्षरम् ।

चम्पूभारते—I. 37.

ग.—इत्यसङ्कोचं शोचतः पत्युरग्रभुवि समग्रमन्दाक्षरमणीयमन्दाक्षरमणियन्त्रि-
तमिदं वचनं पृथापि कथयामास ॥ 2954 ॥

३५१ । वसेश्च ।

वत्सरः ।

३५२ । सपूर्वाचित् ।

संवत्सरः ।

३५३ । कृधूमदिभ्यः कित् ।

बाहुलकाच्च षत्वम् । ‘ कृसरः स्यात्तिलौदनम् ’ । धूसरः । मत्सरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५३६. मत्सरिणाम् ।

३५९ । वृतेर्वृद्धिश्च ।

वार्ताकुः । बाहुलकादुकारस्यात्वं वार्ताकम् ।

३६१ । सृयुवचिभ्योऽन्युजागूजक्नुचः ।

क्रमात्स्युः । 'सरण्युर्मेषवातयोः' । यवागूः । 'वचक्नुर्विप्रवाग्मिनोः' ।

३६२ । आनकः शीङ्भियः ।

शयानकोऽजगरः । भयानकः ।

चम्पूरामायणे—I. ३३.

ग—अथ कदाचिदपरिमेयमायाभयानकयुद्धसमुद्धतदैत्यबलावस्कन्दकान्दिशीक
बृन्दारकानीकपरिवार्यमाणरथः पङ्क्तिरथः तपश्चर्याजातानामाश्चर्याणामायतनं त्रिशङ्कुयाजिन्
भगवन्त पद्मपवन्धमिव दर्शितसर्गभेदं प्राकृतव्याकरणमिव प्रकटितवर्णव्यत्यासं बुधमिव
सोमसुतं कुशिकसुतमद्राक्षीत् ॥ २९५५ ॥

३६४ । उल्मुकदर्विहोमिनः ।

उष दाहे । षस्य लः मुकप्रत्ययश्च । उल्मुकं ज्वलदङ्गारम् । दृणातेर्विः ।
दर्विः । जुहोतेर्मिनिः । होमी ।

चम्पूभारते—VI. ४.

दुर्वीरगर्वासहनोऽथ भीमो

दर्वाकिरादर्शितसूदभावः ।

शोणाधरालोलुपसूतसूनोः

प्राणानिलान्पारयितुं किलासीत् ॥ २९५६ ॥

३६५ । हियः कुक् रश्च लो वा ।

हीकुः । हीकुः । लज्जावान् ।

३६६ । हसिमृग्रिण्वामिदमित्पूधुर्विभ्यस्तन् ।

दशभ्यस्तन् स्यात् । 'तितुत्र' (सू ३१६३) इति नेट् । हस्तः । मर्तः । गर्तः ।
एतः कर्तुरः । वातः । अन्तः । दन्तः । 'लोतः स्यादश्रुचिहयोः' । 'पोतो बालवहिन्नयोः' ।
धूर्तः । बाहुलकात्तुसेर्दीर्घश्च । तूस्तं पापं धूर्लिर्जटा च ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २९५३. हस्तेन हस्तम् ।

चम्पूभारते—II. ३.

सुसस्य तस्य तु सुयोधनभृत्यमुक्ता
वाताशनाश्च सकला वनदेवताश्च ।
आशीर्द्धय वपुषि चायुषि च प्रतेनुः
पूर्वा न तत्र चरमैव पुपोष वीर्यम् ॥ २९५७ ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २८८४. वातायुः । अन्तः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० १७६५. दन्तकुन्तः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २८४७ कपोतपोतः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५७६ हस्तः ।

३६७ । नञ्याप इट् च ।

नापितः ।

३६८ । तनिमृड्भ्यां किञ्च ।

ततम् । मृतम् ।

३६९ । अञ्जिघृसिभ्यः क्तः ।

अक्तम् । घृतम् । सितम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १५३. घृतम् ।

माघे—I. २५.

सितं सितिन्ना सुतरां मुनेर्वपु-
र्विसारिभिस्सौघमिवाथ लम्भयन् ।

द्विजाबलिव्याजनिशाकरांशुभि-

श्शुचिसितां वाचमवोचदच्युतः ॥ 2958 ॥

३७० । दूतनिभ्यां दीर्घश्च ।

दूतः । तातः ।

चम्पूरामायणे—I. 105.

ग.—तत्र दशरथस्सीतापरिणयकृतनिश्चयजनकप्रहितदूताहृतः पुरोहिताभ्युपग-
मान्मथिलामुपागमत् ॥ 2959 ॥

चम्पूरामायणे—V. 60.

हा तात हा जननि हा सुत हा सहाय

हा पौत्र हा प्रियसखि क नु हा हतोऽस्मि ।

इत्यादिपौरपरिदेवनभारवाम्भि-

रापूरि रावणपुरी शिखिना परीता ॥ 2960 ॥

३७१ । जेर्मुट् चोदात्तः ।

जीमूतः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1206. जीमूतनादायितम् ।

३७२ । लोष्टपलितौ ।

लुनातेः क्तः । तस्य सुट् । घातोर्गुणः । लोष्टम् । पलितम् ।

असिन्नेव ग्रन्थे ग० 2247. पलितंभावुकाः ।

३७३ । ह्रयाभ्यामितन् ।

हरितश्येतौ वर्णभेदौ ।

३७४ । रुहे रथ लो वा ।

‘रोहितो मृगमत्स्ययोः’ । लोहितं रक्तम् ।

३७५ । पिशेः किञ्च ।

पिशितं मांसम् ।

माघे—VI. ५.

स्फुटमिवोज्ज्वलकाञ्चनकान्तिभि-

र्युतमशोकमशोभत चम्पकैः ।

विरहिणा हृदयस्य भिदाभृतः

कपिशितं पिशितं मदनाग्निना ॥ २९६१ ॥

३७८ । वृज एण्यः ।

वरेण्यः ।

३८० । राजेरन्यः ।

राजन्यो वह्निः । 'राजधशुराद्यत्' (सू. ११५३) इति यति निष्पन्नस्तु
राजन्यशब्दः क्षत्रियजातिवाचकः ।

३८१ । शूरम्योश्च ।

शरण्यम् । रमण्यम् ।

३८२ । अर्तेर्निच्च ।

अरण्यम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४०६. अरण्ययाने ।

३८३ । पर्जन्यः ।

पृष्ठु सेचने । षस्य जः 'पर्जन्यः शक्रमेवयोः' ।

३८४ । वदेरान्यः ।

'वदान्यस्त्यागिवाग्मिनोः' ।

चम्पूभारते—V. 93.

यद्गोष्ठीप्रतिहारभूतलशिला चिन्तामणिः कल्पका

यस्यारामवृत्तिर्द्रुमाश्च सुरभिस्सा होमधेनुः पुनः ।

तादृग्याचति चेदुपेत्य मघवा सम्पूर्य तत्कामनां

त्रैलोक्यस्यवदान्यसंसदुपरि स्यामेष मे निश्चयः ॥ 2962 ॥

३८५ । अमिनक्षियजिवधिपतिभ्योऽतन् ।

अमल भाजनम् । नक्षत्रम् । यजत्रम् । वधतमायुधम् । पतत्रं तनुरुहम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 802. अतीतनक्षत्रपथानि ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 751 पतत्रि ।

३८६ । गडेरादेश्च कः ।

कडलम् । डलयोरेकत्वस्मरणात्कललम् ।

माधे—IV. 34.

आसादितस्य तमसा नियतेर्नियोगा-

दाकाक्षतः पुनरपक्रमणेन कालम् ।

पत्युस्त्विषामिह महौषधयः कलल-

स्थान परैरनभिभूतममूर्वहन्ति ॥ 2963 ॥

३८७ । वृजश्चित् ।

वरत्रा चर्ममयी रज्जुः ।

३९० । भृमृदशियजिपर्विपच्यमितमिनमिहयैभ्योऽतच् ।

दशभ्योऽतच् स्यात् । भरतः । मरतो मृत्युः । 'दर्शतस्सोमसूर्ययोः' । यजतः

ऋत्विक् । पर्वतः । पचतोऽग्निः । अमतो रोगः । तमतस्तृष्णापरः । नमतः प्रह्वः ।

हर्यतोऽश्वः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1119. पर्वतः नारदसखो मुनिः शैलश्च ।

३९१ । पृषिरब्जिभ्यां कित् ।

पृषतो मृगो बिन्दुश्च । रजतम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० २३७५. रजतगिरिः ।

३९३ । शीङ्शपिरुगामिवञ्चिजीविप्राणिभ्योऽथः ।

सप्तभ्योऽथः स्यात् । शयथोऽजगरः । शपथः । रवथ कोकिलः । गमथः पथिकः । पन्थाश्च । वञ्चथो धूर्तः । वन्दीति पाठे कर्तरि कर्मणि वा प्रत्ययः । वन्दते वन्दते वा वन्दथः स्तोता स्तुत्यश्च । जीवथः आयुष्मान् । प्राणथो बलवान् । बाहुलकाच्छमिद-
मिभ्याम् । ‘ शमथस्तु शमश्शान्तिर्दान्तिस्तु दमथो दमः ’ III. 11. ३. इत्यमरः ।

चम्पूरामायणे—II. 71.

ग.—तत्र सामात्यः समुपेत्य पत्युश्चिताधिरोहणमभिलषन्ती कौसल्यां भरत-
श्शपथशतैर्निवार्य वसिष्ठादिष्टेन पथा दशरथाय सदा यागशीलाय यावजूकामिमेतं
प्रेतकृत्यमकरोत् ॥ २९६४ ॥

३९६ । उपसर्गे वसेः ।

आवसथो गृहम् । सबसथो ग्रामः ।

३९७ । अत्यविचमितमिनमिरभिलभिनभितपिपतिपनिपणिमहिभ्योऽसच् ।

त्रयोदशभ्योऽसच् स्यात् । अततीत्यतसो वायुरात्मा च । अवतीत्यवसो राजा
भानुश्च । चमन्त्यस्मिन्धमसस्सोमपानपात्रम् । ताम्यत्यस्मिन्निति तमसोऽन्धकारः । नमसो-
ऽनुकूलः । रभसो वेगहर्षयोः । लभसो धनं याचकश्च । नभते नभ्यति वा नभस
आकाशः । तपसः पक्षी चन्द्रश्च । पतसः पक्षी । ‘ पनसः कण्डकिफलः ’ II. 1४. 61.
इत्यमरः । पणसः पण्यद्रव्यम् । महसं ज्ञानम् ।

माधे—VII. 7.

तव सपदि समीपमानये ता-

महमिति तस्य मयाप्रतोऽभ्यवायि ।

अतिरभसकृतालुषुप्रतिज्ञा-

मनृतगिरिं गुणगौरि मा कृथा मास्य ॥ २९६५ ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २८७४. तमसा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2594. पनसः ।

३९८ । वेजस्तुद् च ।

बाहुलकादात्वाभावः । वेतसः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1812. वैतसीं वृत्तिं वेतससम्बन्धिनीं वृत्तिम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1878. वेतस्वतीभिरद्भिः । 'कुसुद' (सू. 1806)
इति ड्मतुप् ।

३९९ । वह्नियुभ्यां णित् ।

बाहसोऽजगरः । यावसस्तृणसङ्घातः ।

४०० । वयश्च ।

वय गतौ । वायसः काकः ।

४०१ । दिवः कित् ।

दिवसं दिवसः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 291. दिवसोऽनुमित्रम् ।

४०२ । कृशूलिकलिगर्दिभ्योऽभच् ।

करभः । शरभः । शलभः । कलभः । गर्दभः ।

माघे—V. 8.

भास्वत्करव्यतिकरोल्लसिताम्बरान्ताः

सापत्रपा इव महाजनदर्शनेन ।

संविव्युरम्बरविकासिचमूसमुत्थ

पृथ्वीरजः करभकण्ठकडारमाशाः ॥ 2966 ॥

करभः उष्ट्रपोतः ।

चम्पूरामायणे—I. ३३.

अस्मिन्पुरा पुरभिदः परमेश्वरस्य
फालान्तरालनयनज्वलने मनोभूः ।

सद्यः प्रपद्य शलभत्वममुञ्चदङ्गं
तस्मादसु जनपद विदुरङ्गसंज्ञम् ॥ २९६७ ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २७२८. कलभाः त्रिशद्वर्षाः करिणः ।

भट्टिकाव्ये—XIV. ५.

हया जिह्वेपिरे हर्षाद्गम्भीर जगर्जुगीजा ।
सन्त्रस्ताः करभा रेडुः चुकुवु. पत्तिपङ्क्तयः ॥ २९६८ ॥

४०३ । ऋषिवृषिभ्यां कित् ।

ऋषभः । वृषभः ।

किरातार्जुनीये—XIV. ४०.

महर्षभस्कन्धमनूनकन्धरं
बृहच्छिलावप्रघनेन यक्षसा ।
समुज्जिहीर्षु जगतीं महाभरां
महावराहं महतोऽर्णवादिव ॥ २९६९ ॥

भट्टिकाव्ये—XIV. ६.

तुरङ्गाः पुस्फुटुर्भीताः पुस्फुल्वृषभाः परम् ।
नार्थश्चक्षुभिरे मम्लुर्मुहुः शुशुलुः पतीन् ॥ २९७० ॥

४०५ । रासिवल्लिभ्याश्च ।

रासभः । वल्लभः ।

किरातार्जुनीये—XVI. ७.

भूरेणुना रासभघूसरेण तिरोहिते वर्त्मनि लोचनानाम् ।
नारत्यल तेजस्विभिरुसुकानामहि प्रदोषस्सुरसुन्दरीणाम् ॥ २९७१ ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १३०५. कौसल्यायनिवल्लभासु ।

४०६ । जृविशिभ्यां झच् ।

जरन्तो महिषः । वेशन्तः पल्वलम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५४६. वेशन्तपङ्कविहतेः ।

४०८ । तृभूवहिवसिभासिसाधिगडिमण्डिजिनन्दिभ्यश्च ।

दशभ्यो झच् स्यात् । स च षित् । तरन्तस्समुद्रः । तरन्ती नौका । भवन्तः
कालः । वहन्तो वायुः । वसन्त ऋतुः । भासन्तः सूर्यः । साधन्तो मिश्रुः । गण्डयन्तो
जलदः । मण्डयन्तो भूषणम् । जयन्तः शक्रपुत्रः । नन्दयन्तो नन्दकः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १६०४. वसन्तः ।

चम्पुभारते—V. ४.

पुनः पुनस्तत्र पुलोमपुञ्याः

जयन्तशङ्कां दधतः स्वकान्त्या ।

नरस्य मौर्वीकिण एव दोष्णो-

र्नामग्रहेषु स्वलनं न्यरौत्सीत् ॥ २९७२ ॥

४०९ । हन्तेर्घुट् हि च ।

हेमन्तः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६७. हेमन्ते भवो हैमनः । 'सर्वत्र' (सू. १८९०)
इति हेमन्तशब्दाच्छैषिकोऽण् ।

४११ । ऋच्छेररः ।

ऋच्छरा वेद्या । बाहुलकात् जर्जरझर्झरादयः ।

४१२ । अर्तिकमिभ्रमिचमिदेविवासिभ्यश्चित् ।

षड्भ्योऽरश्चित्स्यात् । अररं कपाटम् । कमरः काष्ठाकः । अमरः । चमरः ।
देवरः । वासरः ।

चम्पूभारते—II. 43.

तादृशः प्रलयकालकठोरो
वासरस्स तु ममालयभूमेः ।
द्वारि तिष्ठति वकात्परितुष्टा-
त्पारितोषिकमिवाद्य जिष्टुः ॥ 2973 ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2828. भ्रमरावलिः ।

माघे—IV. 43.

सङ्कीर्णकीचकवनस्खलितैकवाल-
विच्छेदकातरघियश्चलितु चमर्यः ।
अस्मिन्मृदुश्वसनगर्भतदीयरन्ध्र-
निर्यत्स्वनश्रुतिसुखादिव नोत्सहन्ते ॥ 2974 ॥

चमर्यः चमरस्त्रियः ।

४१४ । अङ्गिमदिमन्दिभ्य आरन् ।

अङ्गारः । मदारो वराहः । मन्दारः पारिजातकः ।
अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० 2247. मदनहुतमुगङ्गारसदृश ।
अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 277 मन्दारमाल्यम् ।

४१५ । गडेः कड च ।

कडारः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2966. करभकण्ठकडारम् ।

४१६ । शृङ्गारभृङ्गारौ ।

शृङ्गभ्यामारुह्य गुग्गुलुश्च । शृङ्गारो रसः । भृङ्गारः कनकालुका ।
अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० 2247. कमलभृङ्गार ।

४१७ । कञ्जिमृजिभ्यां चित् ।

कञ्जिः सौत्रः । कञ्जारो मयूरः । मार्जारः ।

४१८ । कमेः किदुच्चोपधायाः ।

चिदित्यनुष्टुप्तेरन्तोदात्तः । कुमारः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1688. कुमारभृत्या बालचिकित्सा ।

४१९ । तुषारादयश्च ।

तुषारः । कासारः । सहार आम्रमेदः ।

माघे—VI. 60.

धृततुषारगणस्य नभस्वत-

स्तरुलताङ्गुलितर्जनविभ्रमाः ।

पृथुनिरन्तरमिष्टमुजान्तरं

वनितया नितया न विषेहिरे ॥ 2975 ॥

चम्पूभारते—II. 24.

ग.—तावत्सोऽपि गन्धवहसूनुर्गन्धतमसबन्धुरं सक्थिजवसमुत्थितमरुदुत्पाटित-
तरुविटपवसतिविघटनसमुद्भ्रान्तशकुन्तकुलनिबद्धनिध्वानमध्वानं विलङ्घ्य कस्यचित्कानन-
कासारतीरतरोरधिपरिसरमेतानवतार्य तदीयपरिरक्षणविचक्षणः क्षणमऽवतस्थे ॥2976॥

४२० । दीडो नुद् च ।

दीनारः सुवर्णाभरणम् ।

४२१ । सर्तेरपः षुक् च ।

सर्षपः ।

४२३ । कणेस्संप्रसारणञ्च ।

कुणपञ्च ।

चम्पूभारते — II. 53.

तं विवृण्व्य पुरसीम्नि निशीथे
तत्क्षणात्कुणपमर्शनदोषम् ।
मार्ष्टुकाम इव मारुतसूनु-
मर्तुरङ्घ्रिमुपसेवितुमागात् ॥ 2977 ॥

४२५ । विटपपिष्टपविशिपोलपाः ।

चत्वारोऽमी कपन्प्रत्ययान्ता. । विट शब्दे । विटपः । विशतेरादेः पः ।
प्रत्ययस्य तुट् । षत्वम् । पिष्टपं भुवनम् । विशते. प्रत्ययादेरित्वम् । विशिप मन्दिरम् ।
बलतेस्संप्रसारणम् । उरुप कोमल वृणम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1875. विटपं पल्लवम् । 'विटपः पल्लवे चिद्रे'
इति विश्वः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 132. नवोलपालङ्कृतसैकताभाः ।

किरातार्जुनीये—X. 8.

निहितसरसयावकैर्बभासे
चरणतलैः कृतपद्मतिर्वधूनाम् ।
अविरलविततेव शक्रगोपै-
ररुणितनीलवृणोलपा धरित्री ॥ 2978 ॥

चम्पूभारते—XII. 1.

शल्यं तत. परमरातिकुलस्य चित्ते
शल्यं दिशन्तमनिश रमणः कुरुणाम् ।
कल्य रणेषु पृतनाधिपतिं विधाय
तुल्यं ¹त्रिविष्टपपतेः स्वममन्यतासौ ॥ 2979 ॥

विष्टपम् ।

1. सूत्रे विटपविष्टप इति पाठपक्ष इदमुदाहरणम् ।

४२६ । वृतेस्तिकन् ।

वर्तिका ।

४२७ । कृतिमिदिलतिभ्यः कित् ।

कृत्तिका । भित्तिका भित्तिः । लत्तिका गोघा ।

चम्पूरामायणे—I. 62.

तत्राभूत्कृत्तिकाग्रीत्यै षोढारूढमुखाम्बुजम् ।

तारकध्वान्तविध्वंसि सद्यः षाण्मातुरं महः ॥ 2980 ॥

४२८ । इष्यशिभ्यां तकन् ।

इष्टका । अष्टका ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1171. नवहाटकेष्टकचितम् । 'इष्टकेषीका'
(सू. 1006) इति ह्रस्वः ।

४२९ । वीपतिभ्यां तनन् ।

वी गत्यादौ । वेतनम् । पत्तनम् ।

४३१ । ददलिभ्यां भः ।

दर्भः । 'दरुमः स्यादृषिचक्रयोः' ।

रघुवंशे—XI. 31.

तौ प्रणामचलकाकपक्षकौ

आतराववभृथाप्लुतो मुनि ।

आशिषामनुपदं समस्पृश-

दर्भपाटितलेन पाणिना ॥ 2981 ॥

४३२ । अर्तिगृभ्यां भन् ।

अर्भः । गर्भः ।

४३३ । इणः कित् ।

इभः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 188. इभकुम्भ ।

४३४ । असिसञ्जिभ्यां विथन् ।

अस्थि । सविथ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2779. अस्थि । 'बहुव्रीहौ' (सू. 852) इति षच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2976. सविथ ।

४३५ । प्लुषिष्ठविशुषिभ्यः क्सिः ।

प्लुषिर्वहिः । कुक्षिः । शुक्षिर्वातः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1102. कुक्षिम्भरिः । 'फलेग्रहिः' (सू. 2940) इति सूत्रे चात् कुक्षिभरिः इति निपातः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2007. कुक्षी उदरपार्श्वौ ।

४३६ । अशेर्नित् ।

अक्षि ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 75. चक्रोराक्षि । 'बहुव्रीहौ' (सू. 852) इति षचि ङीष् ।

४३७ । इषेः क्सुः ।

इक्षुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 61. इक्षुच्छायनिषादिन्य ।

४३८ । अवितृस्तृतन्त्रिभ्य ईः ।

अवीर्नारी रजस्वला । तरीनीः । स्तरीर्धूमः । तन्त्रीर्वीणादेर्गुणः ।

४३९ । यापोः किद् द्वे च ।

ययीश्चः । 'पपीः स्यात्सोमसूर्ययोः' ।

४४० । लक्षेर्मुट् च ।

लक्ष्मीः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६२०. लक्ष्मीभृतः ।

॥ इत्युणादिषु तृतीयः पादः ॥

॥ अथ चतुर्थः पादः ॥

— ० —

४४१ । वातप्रमीः ।

वातशब्द उपपदे माघातोरीप्रत्ययः स च कित् । वातप्रमीः । अय
स्त्रीपुंसयोः ।

४४२ । ऋतन्यज्जिवन्यञ्ज्यर्पिमद्यत्यङ्गिकुयुकुशिभ्यः

कतिन्यतुजलिजिष्ठुजिष्ठुजिसन्यनिथिनुल्यसासानुकः ।

द्वादशभ्यः कलिजादयः क्रमात्स्यु । अर्तेः कलिच् । यण् । 'बद्धमुष्टिः करो
रलिः सोऽरलिः ऽसृताङ्गुलिः' । तनोतेर्यतुच् । तन्यतुर्वायू रात्रिश्च । अञ्जेरलिच् ।
अञ्जलिः । वनेरिष्ठुच् । वनिष्ठुः स्थविरान्त्रम् । अञ्जेरिष्ठुच् । अञ्जिष्ठो भानुः । अर्पयते-
रिसन् । अर्पिसोऽग्रमांसम् । मदेः स्यन् । मत्स्यः । अतेरिथिन् । अतिथिः । अञ्जेरलिः ।
अङ्गुलिः । कौतेरसः । कवसः । अच इत्येके । कवचम् । यौतेरासः । यवासो
दुरालभा । कुशोरानुक । कुशानुः ।

चम्पूभारते—VII. 19.

जले मत्स्यान्दधानोऽपि स्थले मत्स्यान्विलोकितुम् ।

आगतोऽब्धिरिवानीक, कुरूणां ददृशे ततः ॥ 2982 ॥

चम्पूभारते—V. 87

सतत सदर्थिसदसे बहु दातुं

सकुतूहलस्य पुरुषस्य जगत्याम् ।

उदकोर्मिकाकरधृता हि विभूषा

कनकोर्मिका तु परमङ्गुलिभारः ॥ 2983 ॥

अङ्गुलिः । स्त्री । 'कृदिकारात्' (ग सू 50. सू 508) इति ईकारः ।

अङ्गुल्य. करशाखा. स्युः' II. ११. 82. इत्यमरः ।

चम्पूभारते—XI. 18

अप्राप्तनूतनशरक्षतिभिः स्वसैन्यै-

रस्पन्ददृष्टिभिरनुक्षणमीक्ष्यमाणः ।

दुर्योधनाग्रकरसबलिवाङ्गुलीकः

प्राविक्षदात्मकटक स तु भानुसनुः ॥ 2984 ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० ३३४ अङ्गुलीयकम् ।

चम्पूभारते—V. 88.

मुखसन्धानविश्लेषमुक्ते कवचकुण्डले ।

तवैते भूषणे शोभा तन्वाते परदुर्लभाम् ॥ 2985 ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2585. कृशानुः ।

४४३ । श्रः करन् ।

उत्तरसूत्रे किद्रूहणादिह ककारस्य नेत्वम् । शर्करा ।

४४४ । पुषः कित् ।

पुष्करम् ।

४४५ । कलंश्च ।

पुष्कलम् ।

४४६ । गमेरिनिः ।

गमिष्यतीति गमी ।

४४७ । आङि णित् ।

आगामी ।

४४८ । भुवश्च ।

भावी । 'भविष्यति गम्यादयः' (सू. ३१७१) इति निपातः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1854 आगामिनीम् ।

चम्पूभारते—II. 95.

आतङ्कपीडामददां पुराह-

मस्या द्रुतं भाविषु वल्लभेषु ।

एवं विचिन्त्येव भयेन पादे

लाक्षाकृत घाम पपात तन्व्याः ॥ 2986 ॥

४४९ । ग्रेः स्थः ।

प्रस्थायी ।

४५० । परमे कित् ।

परमेष्ठी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2560. परमे तिष्ठतीति परमेष्ठी पितामहः । अनेन
इतिः । ‘अम्बाम्ब’ (सू. 2918) इति षत्वम् ।

४५१ । मन्थः ।

मन्थतेरितिः कित्स्यात् । मन्थाः मन्थानौ मन्थानः ।

४५२ । पथस्थ च ।

पन्थाः पन्थानौ पन्थानः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1079. दृशो. पन्थानं दृक्पथम् । ‘ऋक्पूः’
(सू. 940) इत्यादिना समासान्तः ।

४५४ । बलाकादयश्च ।

बलाका । शलाका । पनाका ।

४५५ । पिनाकादयश्च ।

पातेरित्वं नुम् च । ‘पिनाकोऽस्त्री शूलशङ्करधन्वोः’ III. 111. 14. इत्यमरः ।

४५६ । कषिद्विभ्यामीकन् ।

कषीका पक्षिजातिः । 'दूषीका नेत्रयोर्मलम्' II. VI. 67. इत्यमरः ।

४५७ । अनिहृषिभ्यां क्विच ।

अनीकम् हृषीकम् ।

४५८ । चङ्कणः कङ्कणश्च ।

कण शब्दे । अस्माद्यङ्लुगन्तादीकन् घातोः कङ्कणादेशश्च । 'घण्टिकायां कङ्कणीका सैव प्रतिसरापि च' ।

४६० । पर्फरीकादयश्च ।

स्फुर स्फुरणे । अस्मादीकन्, घातोः पर्फरादेशश्च । पर्फरीक किसलयम् । दर्दरीकं वादितम् । शर्शरीकं शरीरम् । तित्तिडीको वृक्षभेदः ।

(ग—सू.) 'चरेर्नुम् च । 199.

चञ्चरीको अमरः । मर्मरीको हीनजनः । कर्करीका गलन्तिका । पुणतेः, पुण्डरीकं वादितम् । पुण्डरीको व्याघ्रोऽभिर्दिग्भाजश्च ।

चम्पूभारते—I. 28.

तत्र चित्रमवनीपतेस्ततश्चन्द्रहासपतनं चकार यत् ।

पोषितेषु वनमध्यचर्यया पुण्डरीकनिवहेषु मीलनम् ॥ 2987 ॥

'व्याघ्रेऽपि पुण्डरीको ना' III. 111. 11. इत्यमरः ।

४६१ । ईषेः किद्वस्वश्च ।

इषीका । शलाका ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1172 इषीकाम् । 'इष्टकेषीका' (सू. 1006) इति तृल्योगे ह्रस्वः स्यात् ।

४६३ । सतेर्नुम् च ।

सणीका लाला ।

४६५ । अलीकादयश्च ।

कीकवन्ता निपात्यन्ते । अल भूषणादौ । अलीकं मिथ्या । विपूर्वाद्यलीकं विप्रियं खेदश्च । व्यलीक पटलप्रान्ते इत्यादि ।

माघे—V. 1.

इत्थं गिरः प्रियतमा इव सोऽव्यलीकाः

शुश्राव सूततनयस्य तदा व्यलीकाः ।

रन्तुं निरन्तरमियेष ततोऽवसाने

तासां गिरौ च वनराजिपटं वसाने ॥ 2988 ॥

अव्यलीका अप्रियरहिता । व्यलीकाः विगतानृता । सत्या इत्यर्थः ।

माघे—III. 53.

रम्या इति प्राप्तवतीः पताका

राग विविक्ता इति वर्धयन्तीः ।

यस्यामसेवन्त नमद्वलीकाः

समं वधूभिर्वलभीर्युवानः ॥ 2989 ॥

नमद्वलीकाः नम्रनीघ्राः । 'वलीकनीघ्रे पटलप्रान्ते' II. ii. 15. इत्यमरः ।

४६६ । कृतृभ्यामीषन् ।

'ततु शुष्कं करीषोऽस्त्री' II. ix. 51. इत्यमरः । तरीषः तरिता ।

४६७ । शूपृभ्यां किञ्च ।

शिरीषः । पुरीषम् ।

माघे—VI. 22.

रवितुरङ्गतनूरुहदुक्ष्यतां दधति यत्र शिरीषरजो रुचः ।

उपययौ विदधन्नवमल्लिकारुचिरसौ चिरसौरभसम्पदः ॥ 2990 ॥

४६८ । अर्जेर्ऋज च ।

ऋज्जीषं पिष्टपचनम् ।

४६९ । अम्बरीषः ।

अयं निपात्यते । अवि शब्दे । 'अम्बरीषः पुमान् आष्टम्' । 'क्लीबे-
ऽम्बरीषम् आष्टो ना' II. 1x. 30. इत्यमर ।

४७० । कृशूपकटिपटिशौटिभ्य ईरन् ।

करीरो वशाङ्कुरः । शरीरम् । परीर फलम् । कटीरः कन्दरो जघनप्रदेशश्च ।
पटीरश्चन्दनः कण्टकः कामश्च । 'शौटीरस्त्यागिवीरयोः' । ब्राह्मणादित्वात् ष्यञ् ।
शौटीर्यम् ।

माघे—IV. 14.

विभिन्नवर्णा गरुडाग्रजेन

सूर्यस्य रथ्याः परितः स्फुरन्त्या ।

रत्नैः पुनर्यत्र रुचा रुचं स्वा-

मानिन्यिरे वंशकरीरनीलैः ॥ 2991 ॥

वंशकरीरनीलैः वशाङ्कुरश्यामलैः । 'वंशाङ्कुरे करीरोऽस्त्री III. 111. 173.
इत्यमरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३६. शरीरम् ।

चम्पूराभायणे—VI. 8

अमी तटसमीपनिर्झरतरङ्गरिक्तपयो-

जडीकृतपटीरभूरुहकुटीरससारिणः ।

मनो विधुरयन्ति मे मलयमेखलामेदुरा

दुरासदवनप्रियप्रियतमारुता मारुताः ॥ 2992 ॥

४७१ । वशेः कित् ।

उशीरम् ।

४७२ । कशेर्मुट् च ।

कश्मीरो देशः ।

४७३ । कृञ उच्च ।

कुरीरं मैथुनम् ।

४७४ । घसेः किच्च ।

क्षीरम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २६८५ क्षीराम्बोधे ।

४७५ । गभीरगम्भीरौ ।

गमेर्भः । पक्षे नुम्च ।

४७६ । विषा विहा ।

स्यतिजहातिभ्यां विपूर्वाभ्यामाप्रत्ययः । विषा बुद्धिः । विहा स्वर्गः । अव्यये इमे ।

४७७ । पच एलिमच् ।

पचेलिमो वह्निरव्योः । 'केलिमर उपसंख्यानम्' (वा. १९१९. सू. २८८४) इति तु भावकर्मणोरेव ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २१४. पचेलिमं स्वतः पक्वम् । 'कर्मकर्तरि चायमिष्यत' इत्याह वृत्तिकारः ।

४७८ । शीङो धुक्कलञ्चालनः ।

चत्वारः प्रत्ययाः स्युः । शीधु मद्यम् । शील स्वभावः । शैवलः । शेवालम् । बाहुलकाद्वस्य पोऽपि । 'शेवालं शैवले न स्त्री शेपालो जलनीलिका'

माघ—X. ११.

पीतशीधुमधुरैर्मिथुनानामाननैः परिहृतं चषकान्तः ।

त्रील्यारुद्धिवालिविरावैर्नीलनीरजमगच्छदधस्तात् ॥ २९९३ ॥

चम्पूरामायणे—I. ८१.

आवर्तगतसम्प्रान्तविमानसंघविहवा ।

नीलजीमूतशेवालकृतनीलहरितटा ॥ २९९४ ॥

४७९ । मृकणिभ्यामूककणौ ।

मरूको मृगः । काणूक, काकः ।

४८० । वल्लरूकः ।

वल्लकः पक्षी उत्पलमूलञ्च ।

४८१ । उल्लकादयश्च ।

वलेस्सम्पसारणमूकश्च । उल्लकाविन्द्रपेचकौ । वावडूको वक्ता । भल्लूकः ।
शमेर्बुक् च । शम्बूको जलशुक्तिः ।

४८२ । शलिमण्डिभ्यामूकण् ।

शालकं कन्दविशेषः । मण्डूकः ।

४८३ । नियो मिः ।

नेमिः ।

रघुवंशे—I. 17.

रेखामात्रमपि क्षुण्णादामनोवर्त्मनः परम् ।

न व्यतीयुः प्रजास्तस्य नियन्तुर्नेमिवृत्तयः ॥ 2995 ॥

४८४ । अर्तेरूच ।

ऊर्मिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1151 ऊर्मिहस्तैः ।

४८५ । भुवः कित् ।

भूमिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2094. भूमौ शेते ।

४८६ । अशनोते रश्च ।

रश्मिः किरणो रज्जुश्च ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1982 रथरश्मिसंयतम् ।

४८८ । वीज्याज्वरिभ्यो निः ।

‘ वेणिः स्यात्केशविन्यास. प्रवेणी च स्त्रियासुमे ’ । ज्यानिः । जूर्णिः ।

चम्पूभारते—XII. 20.

ग—ततस्संवर्तसमयसच्छात्रे तादृशि कुरूणामुभयेषामपि संप्रहारे कृष्णा-
वेणिबन्धायुषा सह परिसमाप्ते ॥ 2996 ॥

वेणिः । ‘ कृदिकारात् ’ (ग. सू. 50. सू. 508) इति ङीषि वेणी ।

४८९ । सृष्टृषिभ्यां कित् ।

सृणिरङ्कुश. । ‘ वृष्णि. क्षत्रियमेषयोः ’ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2151. सृणिं शिताग्रम् ।

४९० । अङ्कनेलीपथ ।

अग्निः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 842. अग्निचित् ।

४९१ । वहिश्चिश्रुयुद्रुग्लाहात्वरिभ्यो नित् ।

वहिः । श्रेणिः । श्रोणिः । योनिः । द्रोणिः । ग्लानिः । हानिः । तूर्णिः ।

बाहुलकान्म्लानिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1985. वह्निः ।

रघुवंशे—I. 43.

श्रेणीबन्धाद्वितन्वद्विरस्तम्भां तोरणस्रजम् ।

सारसै. कलनिर्हादैः कचिदुन्नमिताननौ ॥ 2997 ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2881. हानिदद्रौ निदद्रौ ।

४९२ । घृणिपृश्निपार्ष्णिचूर्णिभूर्णि ।

एते पञ्च निपात्यन्ते । घृणि' किरणः । स्पृशतेस्सलोप । पृश्निरूपशरीरः ।
पृषेवृद्धिश्च । पार्णिः पादतलम् । चरेरुपधाया ऊत्वम् । चूर्णिः कपर्दकशतम् ।
बिभर्तेरुत्वम् । भूर्णिः घरणी ।

४९३ । बृहभ्यां विन् ।

वर्विः घसरः । दर्विः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2956 दर्वी । 'उल्मुकदर्विहोमिनः' (उ. सू 364)
इति तु दृणातेर्विः । दर्विः दर्वी ।

४९६ । कृविघृष्विछविस्थविकिकीदिवि ।

कृविस्तन्तुवायद्रव्यम् । घृष्विर्वराहः । छास्थोर्ह्रस्वत्वञ्च । छविर्दीप्तिः । स्थवि-
स्तन्तुवायः । दीव्यतेः किकीपूर्वात् । किकीदिविश्चाषः । बाहुलकाद्भूखदीर्घयोर्विनिमयः ।
चाषेण किकिदीविना ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 761. छविः ।

४८७ । पातेर्डतिः ।

पति० ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2811 पतिः ।

४९८ । शकेर्ऋतिन् ।

शकृत् ।

५०० । वहिवस्यर्तिभ्यश्चित् ।

वहतिः पवनः । 'वसतिर्गृह्यामिन्योः' । अरतिः क्रोधः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2531. अग्रेगतेन वसतिम् ।

५०१ । अञ्चेः को वा ।

अङ्कतिरञ्चतिर्वातः ।

५०२ । हन्तेरंह च ।

हन्तेरतिः स्यादंहादेशश्च घातो० । हन्ति दुरितमनया अंहतिः दानम् ।
' प्रादेशन निर्वपणमपवर्जनमहतिः ' II. VII. ३० इत्यमरः ।

५०४ । सूडः क्रिः ।

सूरिः ।

५०५ । अदिशदिभूशुभिभ्यः क्रिन् ।

अदिः । शदिः शर्करा । सूरि प्रचुरम् । शुभिर्ब्रह्मा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९४३. अद्रेः शृङ्गम् ।

५०६ । वङ्कचादयश्च ।

किन्नन्ता निपात्यन्ते । वङ्किर्वाद्यभेदो गृहदारु पार्श्वस्थि च । वपिः क्षेत्रम् ।
' अंहिरङ्घ्रिश्च चरणः ' । तन्दिर्मोहः । बाहुलकाद्गुणः । मेरिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १६८. अस्ता तन्दिरालस्यं यस्य तेन अस्ततन्दिणा ।

५०७ । राशदिभ्यां तिप् ।

रातिः । शक्तिः कुञ्जरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १६१. रातिः ।

५०८ । अदेस्त्रिनिश्च ।

चात्त्रिप् । अत्त्री अत्त्रिणौ अत्त्रिणः । अत्त्रि. ।

चम्पूरामायणे—II. ८५.

विस्तीर्णाक्षैर्विपिनहरिणैर्वीतभीतिप्ररोहै-

र्दभग्रासेऽप्यक्रुतरुचिभिस्सस्पृहं वीक्ष्यमाणः ।

रामः प्राप्य प्रकृतिमहितं स्थानमन्नेर्महर्षे-

र्जग्राहास्य प्रमुदितधियः प्रेमवर्था सपर्याम् ॥ २९९४ ॥

५०९ । पतेरत्तिन् ।

पतन्निः पक्षी ।

५१० । मृकणिभ्यामीचिः ।

मरीचिः । कणीचिः पल्लवो निनादश्च ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २७३८. शरच्चन्द्रमरीचिरोचिषम् ।

५१२ । वेजो ङिच्च ।

वीचिस्तरङ्गः । नञ्समासेऽवीचिर्नरकभेदः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २५१८. वीचिलोल ।

५१४ । पुरः कुषन् ।

पुर अग्रगमने । पुरुषः । 'अन्येषामपि' (सू. ३५३९) इति दीर्घः । पुरुषः ।

चम्पूभारते—II. ६९.

ग—सोऽपि तदिदं निश्चयं बलिपुरुषविशेषमन्दितशकटागमेन प्रथममेव कृनोन्मेष रोषं द्विगुणयन् गिरिकन्दरमन्दिरमुखात्सरभस निर्गत्य ॥ २९९९ ॥

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ९८४. आदिपुरुषः ।

५१५ । पूनहिकलिभ्य उषच् ।

पुरुषम् । नहुषः । कलुषम् ।

५१६ । पीयोरुषन् ।

पीय इति सौत्रो घातुः । पीयूषम् ।

५१७ । मस्जेर्नुम् च ।

मञ्जूषा ।

५१८ । गडेश्च ।

गण्डूषः गण्डूषा ।

५१९ । अर्तेररुः ।

अररुः शत्रुः । अररु अररवः ।

५२१ । शकादिभ्योऽटन् ।

शकटोऽस्त्रियाम् । कर्किर्गत्यर्थः । कङ्कट सन्नाह । देवटः शिल्पी । करट इत्यादि ।

चम्पूभारते—II, 48.

स शकटमधिरुह्य भीमसेनो
दधिकलशीकुलशीभराक्षराशिम् ।
बकभवनवनं विवेश शाखा-
नगरमिवान्तकवीरराजधान्याः ॥ ३००० ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1446. करटः ।

५२२ । कृकडिकडिकटिभ्योऽम्बच् ।

करम्बं व्यामिश्रम् । कदम्बो वृक्षमेदः । कडम्बोऽग्रभागः । कटम्बो वादित्रम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 191. करम्बिताङ्गी व्यामिश्रितरूपा । करम्ब-
शब्दात्तत्करोतीति ण्यन्तात् क्तः ।

चम्पूरामायणे—V. 15.

ग—ततस्तस्यां नागपुत्रागतालङ्घितालतमालकृतमालसरलवकुलवज्जुलतिलका-
मलककुटजलिकुचकतककोलाङ्गोलयङ्गविकङ्कतकेतकीकदम्बोदुम्बरकपित्थाश्वत्थकुरव-
कमरुबकमाकन्दकुन्दकुचन्दनस्यन्दनचम्पकचाप्येयपनसवेतसपलाशपाटलारसारुपि -
यालुप्रयैरनेकैरनोकहनिवहैः परिवृताया परिभ्रमन्नभ्रङ्गविकटवितपनिविडितगगनप्रपञ्चा
काञ्चन काञ्चनमयीं शिशुपामारुह ॥ ३००१ ॥

५२३ । कदेर्णित्पक्षिणि ।

कादम्बः कलहंसः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 93. कादम्बकादम्बिनी ।

५२४ । कलिकर्धोरमः ।

कलमः । कर्दमः ।

रघुवंशे—IV. ३७.

आपादपद्मप्रणताः कलमा इव ते रघुम् ।

फलैस्सर्वध्यामासुरुखातप्रतिरोपिताः ॥ ३००२ ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २६८५. आश्यानकर्दमान् ।

५२५ । कुणिपुल्योः किन्दच् ।

कुण शब्दोपकरणयोः । कुणिन्दः शब्दः । पुलिन्दो जातिविशेषः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २०३. पुलिन्दः ।

५२६ । कुपेर्वा वश्च ।

कुपिन्दकुविन्दौ तन्तुवाये ।

५२९ । सत्तेर्णिच्च ।

इति घथिन् । सारथिः ।

रघुवंशे—I. ७८.

स शापो न त्वया राजन् च सारथिना श्रुतः ।

नदत्याकाशगङ्गायाः स्रोतस्युद्दामदिग्गजे ॥ ३००३ ॥

५३० । खर्जिपिञ्जादिभ्य उरोलचौ ।

खर्जरः । कर्पूरः । वलूरं शुष्कमांसम् । पिञ्जूलं कुशवर्तिः ।

(ग. सू.) लंगेवृद्धिश्च । २०१.

लाङ्गूलम् । कुसूलः ।

(ग. सू.) तमेवृद्धिश्च । २०२.

तान्बूलम् ।

स्फुटं च पलैः करपलमूर्तिभि-
र्वियोगिहृदारुणि दारणायते ॥ ३००७ ॥

५३४ । शम्बोर्बन् ।

शम्बो मुसलम् ।

५३५ । उल्वादयश्च ।

बलन्ता निपात्यन्ते । उच समवाये । चस्य लत्वम् गुणाभावश्च । उल्बो
गर्भाशयः । शुल्बं ताम्रम् । निम्बः । बिम्बम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २८९८. बिम्बोष्ठम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २८४२. शिशिराशुबिम्बे ।

५३६ । स्थः स्तोऽम्बजवक्रौ ।

तिष्ठतेरम्बच् अवक एतौ स्तः स्तादेशश्च । ‘स्तम्बो गुच्छस्तृणादिक.’ ।
स्तवक, पुष्पगुच्छः ।

माघे—VI. ११.

इदमपास्य विरागिपरगिणी-

रलिकदम्बकमम्बुरुहा ततीः ।

स्तनभरेण जितस्तवकानम-

ज्वलते वलतेऽभिमुखं तव ॥ ३००८ ॥

५३७ । शाशपिभ्यां ददनौ ।

‘शादो जम्बालशष्पयोः’ । शब्दः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १३८०. शादा. शष्पाप्येषु देशेषु सन्तीति शाद्वलानि ।
‘मडशादाड्डवलच्’ (सू. १३०७) इति ड्वल्च् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १७८७. शब्दः ।

५३८ । अब्दादयश्च ।

अवतीत्यब्दः ।

(ग. सू.) कौतेर्नुम् । 205.

कुन्दः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1433. अपो ददातीत्यब्दः मेघः । 'आतोऽनुपसर्गे कः' (सू. 2925) इति कः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1769 कुन्दलता ।

५३९ । वलिमलितनिभ्यः कयन् ।

वलयम् । मलयः । तनय ।

माघे—VIII. 34.

सिञ्चन्त्याः कथमपि बाहुमुन्नमय्य

प्रेयास मनमिजदु खदुर्बलायाः ।

सौवर्णं वलयमवागलत्कराग्रा-

ल्लावप्यश्रिय इव शेषमङ्गनायाः ॥ 3009 ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2788 अस्मिन् समाजवलये ।

रघुवंशे—IV. 51.

स निर्विश्य यथाकामं तटेष्वालीनचन्दनौ ।

स्तनाविव दिशस्तस्याः शैलौ मलयदुर्दुरौ ॥ 3010 ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० 2854 भवतस्तनयेन ।

५४० । वृहोः पुग्दुकौ च ।

वृषय आश्रयः । हृदयम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 578. हृदयम् ।

५४१ । मिपीभ्यां रुः ।

मेरुः । पेरुः सूर्यः ।

५४२ । जत्रादयश्च ।

जत्रु जत्रुणी । अश्रु अश्रुणी ।

माघे—VI. 17.

रुरुदिषा वदनाम्बुरुहश्रियः

सुतनु सत्यमलङ्कारणायते ।

तदपि संप्रति सन्निहिते मघा-

वधिगमं धिगमङ्गलमश्रुणः ॥ ३०११ ॥

५४३ । रुशातिभ्यां क्रुन् ।

रुरुर्मृगमेदः । शातयतीति शत्रु ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३२८. शत्रुमान् ।

५४४ । जनिदाच्युसृष्टुमदिषमिनमिभृञ्भ्यः इत्वन्त्वन्तणिक्रन्शक्-

पढडटाटचः ।

जनित्वौ मातापितरौ । दात्वो दाता । च्यौत्वो गन्ताण्डजः क्षीणपुण्यश्च । सृणि-
रङ्कुशश्चन्द्रः सूर्यो वायुश्च । वृश आर्द्रकं मूलकं च । मत्स्यः । षण्ड । डित्वाट्टिलोपः ।
नमतीति नटः शैल्यः । विभर्ति भरटः कुलालो भृतकश्च ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २१५१. सृणिं शिताग्रम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २१८२. मत्स्यः । 'ऋतन्यञ्जि' (उ. सू. ४४२)
इति मदे स्यनि वा मत्स्यः ।

५४६ । कुसेरुम्भोमेदेताः ।

कुसुम्भम् । कुसुमम् । कुसीदम् । कुसितो जनपदः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1589 कुसुमम् ।

५४७ । सानसिर्वर्णसिपर्णसितण्डुलाङ्कुशचषालेखलपल्वलधिष्ण्यशल्याः ।

सनोतेरसिप्रत्यय उपधावृद्धि । सानसिर्हिरण्यम् । वृजो नुक् च । वर्णसि-
र्जलम् । पृ । पर्णसिर्जलगृहम् । तड आघाते । तण्डुलाः । अकि लक्षणे । उश्च ।
अङ्कुशः । चषेरालः । चषालो दूपकट्टक । इखलो दैत्यमेद । पल्वलम् । जि धृषा ।
प्यः । ऋकारस्येकारः । धिष्ण्यम् । शलेर्यः । शल्यम् । ' वा पुंसि शल्यं शङ्कुर्ना '
II, viii, 94. इत्यमरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 664. अङ्कुशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1112. चषालः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1380. पल्वलम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2979. शल्यम् ।

५४८ । मूशक्यविभ्यः क्लः ।

मूलम् । शक् प्रियवदे । अम्बजे रसः । बाहुलकादमेः । अम्बः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2788. मूलम् ।

५४९ । माछाससिभ्यो यः ।

माया । छाया । सस्वम् । बाहुलकात्सुनोतेः । ' सव्यं दक्षिणवामयोः ' ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 576. मायानाम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1354. छायाम् ।

५५० । जनेर्यक् ।

' ये विभाषा ' (सू. 2819) इत्यात्वम् । जन्य युद्धम् । जाया भार्या ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1407. तत्र जन्यम् ।

चम्पूभारते—III. 11.

जायया च पतिमिश्च कदाचि-

ज्जायते स्म न हि दम्पतिशब्दः ।

अद्भुतस्य खलु तस्य जगत्या-

मर्थतामनुभवन्ति भवन्तः ॥ 8012 ॥

जायया । जाया च पतिश्च दम्पती जम्पती जायापती । जायाशब्दस्य
जम्भावो दम्भावश्च निपात्यते ।

५५१ । अघ्न्यादयश्च ।

यगन्ता निपात्यन्ते । हन्तेर्यक् अडागम उपधालोपश्च । अघ्न्या माहेयी ।
अघ्न्यः प्रजापतिः । कनी दीप्तौ । कन्या । वन्ध्या ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 178. कन्या ।

चम्पूभारते—V. 94.

वीक्ष्य वन्ध्यवचनोऽपि गुणज्ञो

विस्मयाम्बुनिधिवीचिषु मग्नः ।

पद्मबन्धुरिति वादिनमेनं

पाटलस्मितरुचिर्गिरिमूचे ॥ 8013 ॥

५५२ । स्नामदिपद्यर्तिपृशकिभ्यो वनिप् ।

स्नावा रसिकः । मद्वा शिवः । पद्मा पन्थाः । ‘अर्वा तुरङ्गगर्ह्यो.’ । पर्व
ग्रन्थिः प्रस्तावश्च । शका हत्ती । ‘वनो र च’ (सू. 456) इति डीवरौ । शक-
र्थङ्गलिः ।

५५३ । शीङ्कुशिरुहिजिक्षिसृष्टृभ्यः कनिप् ।

शीवा अजगरः । कुश्वा सृगालः । रुह्वा वृक्षः । जित्वा जेता । क्षित्वा वायुः ।
सृत्वा प्रजापतिः । धृत्वा विष्णुः ।

५५४ । ध्याप्योस्सम्प्रसारणश्च ।

धीवा कर्मकरः । पीवा स्थूलः ।

५५५ । अदेर्घ च ।

अध्वा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1666. अध्वानम् ।

५५७ । सर्वधातुभ्य इन् ।

पचिरग्निः । तुङि । तुण्डि । बलिः । बटि । यजिः । देवयजिः । काशत
इति काशि । यति । मलि । मल्ली । केलि । मसी परिणामे । मसि । बाहुलकादुणः ।
कोटिः । हेलिः । बोधिः । नन्दिः । कलिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 498. यजन्तीति यजयः । देवानां यजयः तान् देव-
यजीन् ।

विश्वगुणादर्शे—82.

काशी सकाशीभवदिन्द्रोह-

सौधाग्रभागा बहुसतिनागा ।

इन्धे मयूत्रैरियमन्धकार-

व्युत्सत्तिशून्या शिवशेखरेन्दोः ॥ 3014 ॥

काशी । 'कृदिकारात्' (ग. सू. 50. सू. 503) इतीकारः ।

चम्पूभारते—V. 80.

पार्थाश्च कृच्छ्रादुत्तीर्णा पार्षदीं प्राप्य रेमिरे ।

हेमन्तात्पद्मिनीमुक्तां हेलेशिव कराङ्कुराः ॥ 3015 ॥

चम्पूभारते—III. 74.

यमेवमुद्दिश्य तवोक्तिभङ्गी

स एष दासोऽस्म्यनुकम्पनीयः ।

इति प्रकाश्य क्षणमर्जुनत्वं

बुचुम्ब तां चोरयतिः कपोले ॥ 3016 ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2887. मल्लीम् ।

चम्पूभारते—II. 8.

कुमारास्तूर्णमारुक्षन्कुम्भयोनेरनुग्रहात् ।

कोटिं कोदण्डसारस्य गुणिनस्ते गुणा इव ॥ ३०१७ ॥

विश्वगुणादर्श—95.

एतादृशे कलियुगेऽपि शतेषु कश्चि-

ज्जातादरो जगति यः श्रुतिमार्ग एव ।

यत्किञ्चिदाचरति पात्रमसौ श्रुतीना

श्लाघ्यं मितापमपि किं न मरौ सरश्चेत् ॥ ३०१८ ॥

५५८ । हृषिषिरुहिवृतिविदिछिदिकीर्तिभ्यश्च ।

इन् ।

‘हरिर्विष्णावहाविन्द्रे मेके सिंहे हये रवौ ।

चन्द्रे कीले एवञ्जे च यमे वाते च कीर्तितः ॥’

पेष्पिर्वज्रम् । रोहिर्नृती । वर्ति । वेदिः । छेदिश्छेत्ता । कीर्तिः ।

माघे—I. ३९.

करोति कंसादिमहीभृतां वधा-

ज्जनो मृगाणामिव यत्तव स्तवम् ।

हरे हिरण्याक्षपुरस्सरासुर-

द्विपद्विषः प्रत्युत सा तिरस्किया ॥ ३०१९ ॥

हरिर्विष्णुरेव हरिः सिंहः श्लिष्टरूपकम् ।

चम्पूभारते—III. 54.

कालाम्बुदालिनलिकात्क्षणदीप्तिवत्या

सधुक्षितात्सपदि सध्वनि निस्सरद्भिः ।

वर्षाश्मसीसगुलिकानिकरैः कठोरै-

र्धमाभियातिमङ्गवीर्यकालयोधः ॥ ३०२० ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1584 वेदिवत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1723. यत्कीर्तिस्तिलकायते ।

५५९ । इगुपधात्कित् ।

कृषिः । ऋषिः । शुचिः । लिपिः । बाहुलकाद्वत्वे लिभिः । तूल निष्कर्षे ।
तूलिः तूली । कूर्चिका ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 7. ऋषिणा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1611. लिपिकरी । 'दिवाविमा' (सू. 2985)
इति टः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 164. लिपी । 'कृदिकारात्' (ग. सू. 50.
सू 508) इति ङीष् ।

५६१ । क्रमितमिशतिस्तम्भायत इच्च ।

क्रिमिः । सम्प्रसारणानुवृत्तेः कृमिरपि । तिमिर्मत्स्यभेदः । शितिर्मेचकशुक्रयोः ।
स्तिम्भिः समुद्रः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 761. शितिवाससस्तनुम् ।

रघुवशे—XVI. 20.

रात्रावनाविष्कृतदीपभासः

कान्तामुखश्रीवियुता दिवापि ।

तिरस्क्रियन्ते कृमितन्तुजालै-

र्विच्छिन्नधूमप्रसरा गवाक्षाः ॥ 8021 ॥

५६२ । मनेरुच्च ।

मुनिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 879. मुनिः ।

५६३ । वर्णेर्बलिश्चाहिरण्ये ।

वर्णिः सौत्रो घातुः । अत्य बलिरादेशः । ‘करोपहारयोः पुंसि बलिः प्राण्यङ्गके
स्त्रियाम्’ III. 111. 195. इत्यमरः । हिरण्ये तु वर्णिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1941. मन्दमन्दमपयद्वलित्रया ।

५६४ । वसिवपियजिराजित्रजिसदिहनिवाशिवादिवारिभ्य इञ् ।

वासिश्लेदनवस्तुनि । वापिः । वापी । याजिर्यष्टा । राजिः । राजी । व्राजि-
र्वातालिः । सादिः सारथिः । निघातिर्लोहघातिनी । वाशिरमिः । वादिर्विद्वान् । वारि-
र्गजबन्धनी । जले तु क्लीबम् । बाहुलकाद्वारिः पथिकसंहतौ ।

माघे—IV. 9.

राजीवराजीवश्लोभभृङ्ग

मुष्णन्तमुष्ण ततिभिस्तरुणाम् ।

कान्तालकान्ता ललनास्सुराणा

रक्षोभिरक्षोभितमुद्रहन्तम् ॥ 3022 ॥

राजी । ‘कृदिकारात्’ (ग. सू. 50. सू. 503) इति ङीष् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1700. कविराजराजिः । इञ् ।

चम्पूरामायणे—IV. 13.

ग—अथ विदितवृत्तान्ता सन्तताश्रुनिष्यन्दकलुषिततरा तारा नगरान्निर्गत्य वारी-
वारितमिव वारणयूथपतिं निर्भयनिरीक्षमाणसुग्रीवं उन्नतग्रीवमुत्थातुमक्षमं क्षमातलार्पित-
कूर्परयुगलं गलदस्रवपसरशारशरीरं शरासनशिखरन्यस्तहस्तेन सन्निकर्षस्थितेन काकुत्स्थेन
कृतसल्लापमपेताङ्गम्बरमिवाम्बुनिधिमस्तोन्मुखमिव मयूखमालिनं बालिनमालिङ्ग्य स्वाङ्गो-
त्तंसिततदुत्तमाङ्गा रघुनाथमित्थमकथयत् ॥ 3023 ॥

वारी स्त्री । ‘कृदिकारात्’ (ग. सू. 50. सू. 503) इति ङीष् ।

रघुवंशे—IV. 19.

हंसश्रेणिषु तारासु कुमुद्रस्तु च वारिषु ।

विभूतयस्तदीयानां पर्यस्ता यशसामिव ॥ 3024 ॥

५६५ नहो भश्च ।

नाभिः स्यात्क्षत्रिये पुंसि । प्राण्यङ्गे तु स्त्रियां । पुंस्यपीति केचित् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 801. नाभिसरोजम् ।

५६७ । श्रः शकनौ ।

शारिः शारिका ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2863. शारीन् ।

५६८ । कृज उदीचां कारुषु ।

कारिः शिल्पी ।

५६९ । जनिघसिभ्यामिण् ।

जनिर्जननम् । घासिर्भक्ष्यमभिश्च ।

५७० । अन्यतिभ्याञ्च ।

आजिः सङ्ग्रामः । आति. पक्षी ।

५७१ । पादे च ।

पदाजिः । पदातिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2085. पदातयः ।

५७२ । अशिपणाय्यो रुडायलुकौ च ।

अशे रुट् । राशि पुञ्ज । पणायतेरायलुक् पाणि. करः ।

किरातार्जुनीये—IX. 50.

पाणिपल्लवविधूननमन्तः

सीत्कृतानि नयनार्धनिमेषाः ।

योषितां रहसि गद्गदवाचा-

मल्लतामुपययुर्मदनस्य ॥ ३०२५ ॥

५७३ । वातेर्डिच्च ।

विः पक्षी । स्त्रिया वीत्यपि ।

५७४ । प्रे हरतेः कूपे ।

प्रहिः कूपः ।

५७५ । नौ व्यो यलोपः पूर्वस्य च दीर्घः ।

व्येज इण्स्याद्यलोपश्च नेर्दीर्घः । नीवि नीवी । वल्लग्रन्थौ मूलघने च ।

५७६ । समाने ख्यः स चोदात्तः ।

समानशब्द उपपदे ख्या इत्यस्माद् इण् स्यात्स च डित् यलोपश्च । समानस्य तूदात्तः स इत्यादेशश्च । समानं ख्यायते जनैरिति सखा ।

माघे—II. ३६.

सखा गरीयान्शत्रुश्च कृत्रिमस्तौ हि कार्यतः ।

स्याताममित्रौ मित्रे च सहजप्राकृतावपि ॥ ३०२६ ॥

५७७ । आङि श्रिहनिभ्यां ह्रस्वश्च ।

इण् स्यात्स च डित् । आङो ह्रस्वश्च । 'स्त्रियः पात्यश्रिकोटयः' । II. viii.

९४. इत्यमरः । सर्पे वृत्तासुरेऽप्यहिः ।

५७८ । अच इः ।

रविः । पविः । तरिः । कविः । अरिः । अलिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ७३३. कवयः ।

नैषधे—III. ५१.

अन्येन पत्या त्वयि योजितायां

विज्ञत्वकीर्त्या गतजन्मनो वा ।

जनापत्रादार्यवमुत्तरीतुं

विधा विधातुः कतमा तरिः स्यात् ॥ ३०२७ ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८०१. अरिः ।

५७९ । खनिकष्यज्यसिगमिवनिसनिध्वनिग्रन्थिचलिभ्यश्च ।

खनि । कषिर्हिंस्र । अजि । असि । वसिर्वस्त्रम् । वनिरग्निः । सनिर्मक्ति-
र्दानञ्च । ध्वनिः । ग्रन्थिः । चलिः पशुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १६० खनी । 'कुटिकारात्' (ग सू. ५० सू. ५०३)
इति ङीष् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९ महासिवेन ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५११ धनीनाम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २२१५ अरीन् ।

५८२ । कृगृशृपृकुटिभिदिछिदिभ्यश्च ।

इ. कित्स्यात् । किरिर्विराह । गिरिर्गोत्राक्षिरेगयोः । शिरिः शलभो हन्ता च ।
पुरिर्नगर राजा नदी च । कुटिः शाला शरीरञ्च । भिदिर्वज्रम् । छिदिः परशुः ।

मट्टिकाव्ये—XIV. २५.

वानरा मुष्टिभिर्जघ्नुर्ददंशुर्दशनैस्तथा ।

निरासुश्च गिरीस्तुङ्गान् द्रुमान्विचक्रस्तथा ॥ ३०२८ ॥

५८३ । कुडिकम्प्योर्नलोपश्च ।

कुडि दाहे । कुडिर्देहः । कपिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २३३३ कपिना ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १०८०. कपयः ।

५८४ । सर्वधातुभ्यो मनिन् ।

क्रियत इति कर्म । चर्म । भस्म । जन्म । शर्म । स्थाम बलम् । 'इस्सन्'
(सू. 2985) इति ह्रस्वः । छद्म । सुत्रामा ।

भट्टिकान्ये—XIV. ३7.

तत्कर्म वालिपुत्रस्य दृष्ट्वा विश्व विसिष्मिये ।
सन्तेसू राक्षसास्सर्वे बहु मेने च राघव. ॥ ३029 ॥

किरातार्जुनीये—IX. 20.

द्यां निरुन्धदतिनीलघनाभं
ध्वान्तमुद्यतकरेण पुरस्तात् ।
क्षिप्यमाणमसितेतरभासा
शम्भुनेव करिचर्म चकासे ॥ ३0३0 ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 476 सुत्रामपुत्रारि ।
अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1405 उमाङ्गमङ्गविभक्तभस्मानम् ।

माधे—IX. 18.

रुचिघान्नि भर्तारि भृशं विमलाः
परलोकमभ्युपगते विविशुः ।
ज्वलनं त्विषः कथमिवेतरथा
सुलभोऽन्यजन्मनि स एव पतिः ॥ ३0३1 ॥

५८५ । बृहेर्नोऽच्च ।

नकारस्याकारः । 'वेदस्तत्त्वं तपो ब्रह्म ब्रह्मा विप्रः प्रजापतिः' । III. 111.
114. इत्यमरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2989. ब्रह्मन् ।

५८६ । अशिशकिभ्यां छन्दसि ।

अश्मा । शक्मा ।

किरातार्जुनीये—XIII ३१.

स गतः क्षितिमुष्णशोणितार्द्रः
 खुरदंष्ट्राग्रनिपातदारिताश्मा ।
 असुभिः क्षणमीक्षितेन्द्रसूनु-
 विहितामर्षगुरुध्वनिर्निरासे ॥ ३०३२ ॥

५८९ । वेगस्सर्वत्र ।

छन्दसि भाषाया चेत्यर्थः । वेमा तन्तुवायदण्डः । अर्धर्चादिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९. महासिवेन्द्रः ।

५९० । नामन्सीमन्व्योमन्रोमन्लोमन्पाप्मन्धामन् ।

सप्तमी निपात्यन्ते । ज्ञायतेऽनेनेति नामा । सिनोदेर्दीर्घः । सीमा सीमानौ
 सीमानः । पक्षे डाप् । सीमा सीमे सीमा । व्येजोऽन्त्यस्योत्वं गुणः । रौते ।
 रोम । लोम । पाप्मा पापम् । धाम परिमाण तेजश्च ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० २९४८. धाराधरनामानम् ।

चम्पूरामायणे—V. ५५.

घोरस्य राघवकलत्रतपोमयाग्ने-
 र्मा भूवमिन्धनमह क्षणमित्यवेत्य ।
 शैत्यं वितत्य दहनः पवमानसूनो-
 र्वालाग्रसीम्नि मणिदीप इवावतस्थे ॥ ३०३३ ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २१९८ व्योम ।

नैषधे—I. २१.

किमस्य रोम्णां कपटेन कोटिभि-
 विधिर्न रेखाभिरजीगणद्वुणान् ।
 न रोमकूपौषमिषज्जगत्कृता
 कृताश्च किं दूषणशून्यविन्दवः ॥ ३०३४ ॥

५९२ । सातिभ्यां मनिन्मनिणौ ।

स्यतीति साम सामनी । आत्मा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० 1687 आत्मा ।

५९३ । हनिमशिभ्यां सिकन् ।

हंसिका हसयोषिति । मक्षिका ।

चम्पूरामायणे— III. 11

खुलुकगतसमुद्रात्वादने कुम्भयोने-

रितरकरनिरस्ता मक्षिकोत्साररीत्या ।

गगनगतिविहीना ये घना पल्वलान्ते

विपिनमहिषवेष्टैः केवल ते वलन्ते ॥ 3035 ॥

५९५ । गिर उडच् ।

गरुडः ।

चम्पूभारते—III. 113

अथ गरुडवलीमुखध्वजाभ्या-

मनुमतिमेत्य स संननाह हर्षात् ।

वलरिपुमणिनीलमुत्पवाल

वनमशितु बडवास्यमूरिवाग्निः ॥ 3036 ॥

५९६ । इन्देः कमिर्नलोपश्च ।

इदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 3008. इदम् ।

५९७ । कायतेर्दिमिः ।

किम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 66. केन ।

५९८ । सर्वधातुभ्यः ष्टून् ।

वस्त्रम् । अस्त्रम् । शस्त्रम् । ' इस्स ' (सू. 2985) इति ह्रस्वत्वम् । छादना-
च्छत्रम् ।

चम्पूरामायणे—V. 48.

आनाकलोकपरिकीर्तितसच्चरित-

मत्तोपरुध्य रघुवशपतेः कलत्रम् ।

वैतानवेदिजनित पवमानबन्धु

वस्त्रेण बद्धमविनीत कथं यतेथा. ॥ 3037 ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० 1489. अस्त्रम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 314 शस्त्रैः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 916 शस्त्राशस्त्रि ।

नैषधे—I. 1.

निपीय यस्य क्षितिर्क्षिणः कथा-

स्तथाद्रियन्ते न बुधास्तुधामपि ।

नलस्सितच्छत्रितकीर्तिमण्डल-

स्स राशिरासीन्महसा महोज्ज्वलः ॥ 3038 ॥

५९९ । अस्जिगमिनमिहनिविश्यशां वृद्धिश्च ।

आष्टः । गान्त शकटम् । नान्न स्तोत्रम् । हान्नं मरणम् । वैष्टं विष्टपम् ।
आष्टमाकाशम् ।

६०० । दिवेर्द्युञ्च ।

द्यौत्रं ज्योतिः ।

६०१ । उषिखनिभ्यां कित् ।

उष्ट्रः । खान्नं स्निन्नं जलाधारश्च ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2151. इमोष्टौ ।

६०२ । सिविमुच्योष्टेरु च ।

सूत्रम् । सूत्रम् ।

रघुवशे—I. 4.

अथ वा कृतवाग्द्वारे वंशेऽसिन्पूर्वसूरिभिः ।

मणौ वज्रसमुत्कीर्णे सूत्रस्येवास्ति मे गतिः ॥ 3039 ॥

६०३ । अमिचिमिदिशसिभ्यः क्त्रः ।

आन्त्रम् । चित्रम् । मित्रम् । शस्त्रम् ।

६०४ । पुवो ह्रस्वश्च ।

पुलः ।

चम्पूभारते—II. 36.

पुलं तत्र घटोत्कचं पवनभूसङ्गादनङ्गातुरा

प्राप्तं सर्वगुणैर्मनोजवसता प्राप्तं नक्तञ्चरी ।

कुर्यां वः स्मृत एव कर्मसु हरेः शक्तेरपि संसना-

मित्युक्ता स पितृन्यथाभिलषितं युक्तस्तथा निर्ययौ ॥ 3040 ॥

६०५ । स्त्यायतेर्डट् ।

स्त्री ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1085. स्त्री च पुमांश्च स्त्रीपुंसौ । 'अचतुर'
(सू. 945) इति निपातनादच् समासान्तः ।

६०६ । गुधृवीपचिवचियमिसदिक्षदिभ्यस्त्रः ।

'गोत्रं स्यान्नामवंशयोः' । गोत्रा पृथिवी । धर्त्रे गृहम् । वेत्रम् । पक्त्रम् ।
वक्त्रम् । क्त्रम् । सत्रम् । क्षत्रम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० 1369 आकलितं गोत्वान्तर मालिनीत्यन्यत्राम यस्मिन्
तत् आकलितगोत्वान्तरम् । गोत्रा गोबृन्दः । खलुगोरथात् इत्यनुवृत्त्य 'इनितकथ्यचक्ष्व'
(सू 1260) इति समूहार्थे तत्प्रत्ययः ।

रघुवंशे—VI. 26.

ता सैव वेत्तग्रहणे नियुक्ता
राजान्तरं राजसुतां निनाय ।
समीरणोत्थेव तरङ्गलेखा-
पद्मान्तर मानसराजहसीम् ॥ 3041 ॥

चम्पूभारते — I. 7.

वक्त्रं विलासमणिदर्पणधार्यमाणं
वामा हिमांशुरयमित्यवधार्य यस्याम् ।
आदर्शविम्बधृतिरश्रुतदृष्टपूर्वा
तस्येति तादृशधिय विनिवर्तयन्ति ॥ 3042 ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 654. गोत्रं वंशः ।

६०७ । हुयामाश्रुभसिभ्यस्त्रन् ।

होत्रम् । यात्रा । मात्रा । श्रोत्रम् । भस्त्रा ।

नैषधे—I. 8.

यदस्य यात्रासु बलोद्धतं रजः
स्फुरत्प्रतापानलधूममल्लिम ।
तदेव गत्वा पतित सुधाम्बुधौ
दधाति पङ्कीभवदङ्कतां विधौ ॥ 3043 ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1081. श्रोत्राक्षि ।

६०८ । गमेरा च ।

गात्रम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 654 गात्र न केवलम् ।

६०९ । दादिभ्यश्छन्दसि ।

दात्रम् । पात्रम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० 867. गुणदात्रे गणरात्रे ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 900. पात्रना प्रियतमावदनानि ।

६१० । भूवादिगृभ्यो णित् ।

भावित्रम् । वादित्रम् । गारित्रमोदनम् ।

चम्पूभारते—II. 1.

ग —एकदा तु ते सर्वे सुपर्वसरित्सलिलेषु विहृत्य समुत्तीर्णा वीचीमि-
रनीचीमिरुत्कूलितफेनकूटेष्विव पटगृह्वाटेषु परिगृहीतमनोहराम्बरपटीरहाराभ्यवहाराः
कुमाराः कुशलकुशीलवकुलशीलितविचित्रवादित्रकलशीरवविवशीकृतमनसः सुखमासा-
मासुः ॥ 8044 ॥

६११ । चरेवृत्ते ।

चारित्रम् ।

६१२ । अशित्तादिभ्य इतोत्तौ ।

अशित्रम् । बहित्रम् । धरित्रो मही । त्रैङ् एवमादिभ्य उत्रः । त्रौत्र प्रहरणम् ।
वृञ्, वरुलं प्रावरणम् ।

६१३ । अमेद्विषति चित् ।

अमित्रः शत्रुः ।

६१४ । आः समिणिकषिभ्याम् ।

सम्पूर्वादिणो निपूर्वात्कषेश्च आ स्यात् । स्वरादित्वात् अव्ययत्वम् । समया ।
निकषा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० २८७. पर्वां समया ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २८२८. लङ्कां निकषा । उभयत्र 'अभितः परितः'
(वा. १४४२ & १४४३. सू. ५४४) इत्यादिना द्वितीया ।

६१६ । सूचैः सन् ।

सूक्ष्मम् ।

६१७ । पातेर्दुसुन् ।

पुमान् ।

६१८ । रुचिभुजिभ्यां क्लिप्यन् ।

रुचिप्यमिष्टम् । भुजिप्यो दासः ।

रघुवंशे—VI. ५३.

अथाङ्गदाश्लिष्टभुजं भुजिप्या
हेमाङ्गदं नाम कलिङ्गनाथम् ।
आसेदुषीं सादितशत्रुपक्षं
बालामबालेन्दुमुखीं बभाषे ॥ ३०४५ ॥

६१९ । वसेस्तिः ।

'वस्तिर्नाभेरधो द्वयोः' II. v. ७३. इत्यमरः । वस्तयः स्युर्दशासूत्रे ।
बाहुलकात् शासः । शास्तिः राजदण्डः । विन्ध्याख्यभगमस्यतीत्यगस्तिः । शकन्वादिः ।

६२० । सावसेः ।

स्वस्ति । स्वरादिपाठादव्ययत्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३८८. स्वस्त्यस्तु तुभ्यं नमः । 'नमः स्वस्ति'
(सू. ५८३) इति चतुर्थी ।

६२१ । गौ तरोः ।

वितस्तिः ।

६२२ । षदिप्रथिभ्यां नित् ।

पत्तिः । प्रथितिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1148. पत्तिः पदातिः ।

६२३ । दृणातेर्ह्रस्वश्च ।

इतिः ।

६२४ । कृतृकृपिभ्यः कीटन् ।

किरीटं शिरोवेष्टनम् । तिरीटं सुवर्णं । कृपीटं कुक्षिवारिणोः ।

६२५ । रुचिवचिकुचिकुटिभ्यः कितच् ।

रुचितमिष्टम् । उचितम् । कुचितं परिमितम् । कुटितं कुटिलम् ।

माघे—IX. 5.

उपसन्ध्यमास्त तनु सानुमतः

शिखरेषु तत्क्षणमशीतरुचः ।

करजालमस्तसमयेऽपि सता-

मुचितं खलच्चतरमेव पदम् ॥ 3046 ॥

६२६ । कुटिकुपिभ्यां कमलम् ।

कुट्मलम् । कुप्मलम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2769. ¹कुट्मलम् ।

६२८ । सर्वधातुभ्योऽसुन् ।

चेतः । सरः । पयः । सदः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1660 चेतोजन्म ।

चम्पूभारते—IV. 43.

1. कुट्मलमिति पाठाभिप्रायेणेदमुदाहरणम् ।

ग — सरसीव चरुक्कवन्धवन्धुरे समराजिरे तामरसच्छदानिव शतमपि
विमतानेतान् हेमन्त इवाह धार्तराष्ट्रशब्दशेषा महागदापत्तिं गमयिष्यामीति ॥३०४७॥

चम्पुभारते—III. 52.

पयसा परिपूरितौ घटौ परिपश्यन्पयि पाकशासनि. ।
कमलाक्षकनीयसी कुचौ कलयामास करस्थिताविव ॥ ३०४८ ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १३५९. सदसि ।

६३० । अशेर्देवने युट् च ।

देवने स्तुतौ । यश. ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६७९. यशोभिः ।

६३१ । उब्जेर्वले बलोपश्च ।

ओजः ।

६३२ । श्रयतेः स्वाङ्गे शिरः किञ्च ।

श्रयतेः शिरआदेशो असुन् किञ्च । शिरः शिरसी ।

६३४ । अर्तेरुच्च ।

उरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो ९७५. व्यूढमुरो यस्य स व्यूढोरस्कः । ‘ उरःप्रभृतिभ्यः
कप् ’ (सू. ४४९) इति नित्यकप् ।

६३५ । न्याधौ शुट् च ।

अर्शो गुदव्याधिः ।

६३६ । उदके नुट् च ।

अर्तेरसुन् स्यात्तस्य च नुट् । अर्णः अर्णसी ।

६३७ । इण आगसि ।

एनः ।

६४० । वृङ्शीङ्भ्यां रूपस्वाङ्गयोः पुट् च ।

वर्षो रूपम् शेषो गुह्यम् ।

६४१ । स्रुरीभ्यां तुट् च ।

स्रोतः । रेतः ।

६४२ । पातेर्बले जुट् च ।

पाजः पाजसी ।

६४३ । उदके थुट् च ।

पाथः ।

६४४ । अन्ने च ।

पाथो भक्तम् ।

६४५ । अदेर्नुम्धौ च ।

अदेर्भक्ते वाच्येऽपुन्नुमागमो धादेशश्च । अन्वोऽन्नम् ।

६४९ । उदके नुम्भौ च ।

अम्भः ।

६५० । नहेर्दिवि मथ ।

नभः ।

माघे—VI. 26.

गजकदम्बकमेचकमुच्चकैः

नमसि वीक्ष्य नवाम्बुदमम्भरे ।

अभिससार न वल्लभमङ्गना

न चकमे च कमेकरस रह ॥ ३०४९ ॥

नभसि श्रावणमासे । ' नभा० श्रावणिकश्च स० ' I. 111 16. इत्यमरः ।

माघे—VI 28

द्रुतसमीरचलैः क्षणलक्षित-

व्यवहिता विटपैरिव मञ्जरी ।

नवतमालनिभस्य नभस्तरो-

रचिररोचिररोचन वारिदैः ॥ ३०५० ॥

नभ आकाशस्तरुविव नभस्तरोः ।

६५१ । इण आगोऽपराधे च ।

' पापापराधयोः आगः ' III. 111. 230. इत्यमरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1990. आगः ।

६५२ । अमेर्हुक् च ।

अंहः ।

६५३ । रमेश्च ।

रंहः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2814 रंहसा सिंहवेधे ।

६५४ । देशे ह च ।

रमन्तेऽस्मिन् रहः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2831. रहसि नल्लितरूपे ।

६५४ । अश्चयञ्जियुजिभृजिभ्यः कुश्च ।

एभ्योऽसुन्कवर्गश्चान्तादेशः । अङ्कश्चिह्नशरीरयोः । अङ्गः पक्षी । योगस्समाधिः ।
भर्गस्तेजः ।

६५६ । भूरञ्जिभ्यां कित् ।

भुवः । रजः ।

६५७ । वसेर्णित् ।

वासो वस्त्रम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 761. शितिवाससः ।

६५८ । चन्देरादेश्छः ।

छन्दः ।

चम्पूरामायणे—I. 10.

छन्दोमयीनां निलयस्य वाचामन्तेवसन्तौ मुनिपुङ्गवस्य ।

एतौ कुमारौ रघुवीरवृत्तं यथाक्रमं गातुमुपाक्रमेताम् ॥ 3051 ॥

६५९ । पचिवचिभ्यां सुट् च ।

पक्षसी तु स्मृतौ पक्षौ । वक्षो हृदयम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1456. वक्षोभ्यः ।

६६२ । मिथुनेऽसिः पूर्ववच्च सर्वम् ।

उपसर्गविशिष्टो धातुर्मिथुनम् । तत्रासुनोऽपवादोऽसिः स्वरर्थः । सुयक्षा ।

६६३ । नञि हन एह च ।

अनेहाः अनेहसौ अनेहसः ।

६६४ । विघाज्जां वेध च ।

विदधातीति वेधः ।

६६६ । गतिकारकोपपदयोः पूर्वपदप्रकृतिस्वरत्वश्च ।

असिः स्यात् । सुतपाः । जातवेदाः ।

६६७ । चन्द्रे मो डित् ।

चन्द्रोपपदान्माडोऽसि. स्यात्स च डित् । चन्द्रमाः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३७०३. चान्द्रमसी चन्द्रमस इयं । 'तस्येदम्'
(सू. १५००) इत्यणि ङीप् ।

६७० । पुरसि च ।

पुरोषाः ।

चम्पूभारते—II. १०३.

विधिचोदनासु मणिदीपयष्टिका-

परितःस्फुरत्प्रतिकृतेश्च सुभ्रुवः ।

उभयोर्विविचनविधौ पुरोधसः

स्वलनं बभूव न तु मन्त्रतन्त्रयोः ॥ ३०५३ ॥

६७१ । पुरुरवाः ।

पुरुशब्दस्य दीर्घो रौतेरसिश्च निपात्यते ।

६७३ । उषः कित् ।

उषः ।

६७४ । दमेरुनसिः ।

सप्तार्चिर्दमुनाः ।

६७५ । अङ्गतेरसिरिडागमश्च ।

अङ्गिराः ।

६७६ । सर्तेरप्पूर्वादसिः ।

अप्सराः । प्रायेणायं भूम्नि । अप्सरसः ।

६७८ । वशेः कनसिः ।

सम्प्रसारणम् । उक्ष्णाः ।

॥ इत्युणादिषु चतुर्थः पादः ॥

॥ अथ पञ्चमः पादः ॥

—: * :—

६७९ । अदि भुवो डुतच् ।

अद्भुतम् ।

६८० । गुधेरूमः ।

गोधूमः ।

६८३ । पातेरतिः ।

पातिः स्वामी । संपातिः पक्षिराजः ।

चम्पूरामायणे — IV. 42.

इति ब्रुवाणं कृतसौहृदं तं

सम्पातिमपृच्छय परापरज्ञम् ।

प्रवृद्धहर्षाः प्रथितप्रभावाः

प्रतस्थिरे वानरयूथनाथाः ॥ 3053 ॥

६८६ । तृहेः कनो हलोपश्च ।

तृणम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 305. तृणाय ।

६८७ । वृञ्जुटितनिताडिभ्य उलच् तण्डश्च ।

त्रियन्ते लुट्यन्ते तन्यन्ते ताड्यन्ते इति वा तण्डुलाः ।

६८८ । दंसेष्टनौ न आ च ।

‘दासस्सेवकशूद्रयोः’ ।

६८९ । दंशेश्च ।

दाशो धीवरः ।

६९० । उदि चेर्द्वैसिः ।

स्वरादिपाठादव्ययत्वम् । उच्चैः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1187 उच्चैः ।

६९१ । नौ दीर्घश्च ।

नीचैः ।

६९३ । पूजो यणुग्रस्वश्च ।

यत्प्रययः । पुण्यम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 861. पुण्यः ।

६९४ । संसेः शि कुट् किच्च ।

संसतेः शिरादेशो यत्प्रयय, कित्तम्य कुडागमश्च । शिवयम् ।

६९५ । अर्तेः क्युरुच्च ।

उरणो मेषः ।

६९७ । उदि दृणातेरजलौ पूर्वपदान्त्यलोपश्च ।

उदरम् ।

नैषधे—II. 34.

उदरं नतमध्यपृष्ठतास्फुरदङ्गुष्ठपदेन मुष्टिना ।

चतुरङ्गुलिमध्यनिर्गतत्रिवलिभ्राजि कृतं दमस्वसुः ॥ 3054 ॥

नैषधे—II. 35.

उदरं परिमाति मुष्टिना कुतुकी कोऽपि दमस्वसुः किमु ।

धृततच्चतुरङ्गुलीव यद्वलिभिर्भाति सहेमकाञ्चिभिः ॥ 3055 ॥

६९८ । डित्स्वनेर्मुट् स चोदात्तः ।

अजल् च डित्स्याद्धातोर्मुट् स चोदात्तः । मुखम् ।

माघे—VIII. 29

किं तावत्सरसि सरोजमेतदारा-

द्राहोस्विन्मुखमवभासते युवत्याः ।

संशय्य क्षणमिति निश्चिकाय कश्चित्
बिब्वोकैर्वकसहवासिना परोक्षैः ॥ ३०५६ ॥

६९९ । अमेस्सन् ।

अंसः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ११६ असानाम् ।

७०० । मुहेः खो मूर्च ।

मूर्खः ।

७०१ । नहेर्हलोपश्च ।

नखः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २१६४. नखैः ।

७०२ । शीडो ह्रस्वश्च ।

शिखा ।

७०३ । माड ऊखो मय् च ।

मयूखः ।

७०४ । कलिगलिभ्यां फगस्योच्च ।

कुल्फः शरीरावयवो रोगश्च । गुल्फः पादग्रन्थिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६८. गुल्फद्वयसीं गुल्फप्रमाणाम् । प्रमाणे द्वयसः

७०५ । स्पृशेः श्वण्शुनौ पृ च ।

श्वण्शुनौ प्रत्ययौ पृ इत्यादेशः । 'पार्श्वमल्ली तयोरघः' II. ४१. १

इत्यमरः । पशुरायुधम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५८०. पार्श्वदुमाः ।

७०६ । स्मनि श्रयतेर्दुन् ।

स्मच्छब्दो मुखवाची । मुखमाश्रयत इति स्मश्रु ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1486. इमश्रुलैः प्रवृद्धमुखरोमवद्भिः । 'सिध्मादि-
भ्यश्च' (सू. 1904) इति लच् ।

७०७ । अश्रुादयश्च ।

अश्रु नयनजलम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 3011. अश्रुणः ।

७०८ । जनेष्टन् लोपश्च ।

जटा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2788. जटाः ।

७०९ । अच् तस्य जङ्घ च ।

तस्य जनेर्जङ्घादेशः स्यादच्च । जङ्घा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० 2800. चतुर्णवल्ङ्घनजङ्घालम् । 'प्राणिस्थादातो
लजन्यतरस्याम्' (सू. 1908) इति लच् ।

७१० । हन्तेः शरीरावयवे द्वे च ।

जघनम् । 'पञ्चान्नितम्बः स्त्रीकट्याः क्लीबे तु जघनं पुरः' II, vi, 74.
इत्यमरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1667. जघनम् ।

७११ । क्लिशेरन्लो लोपश्च ।

लृकारस्य लोपः । केशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 288. केशैः ।

७१२ । फलेरित्तिजादेशश्च पः ।

फलितम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० २२४७ पलितंभबुका । 'आव्यसुभग' (सू २९७३)
इत्यनुवृत्तौ 'कर्तरि भुवः' (सू. २९७४) इति खुकञ् ।

७१३ । कृजादिभ्यः संज्ञायां वुन् ।

करकः करका । कटकः । नरक नरकः । 'नरको नारकोऽपि च' इति
द्विरूपकोशः । सरकं गगनम् । कोरक. कोरकञ्च ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २७४१. कोरकाणि ।

७१४ । चीकयतेराद्यन्तविपर्ययश्च ।

कीचको वंशमेदः ।

रघुवशे—II. 12.

स कीचकैर्मारुतपूर्णरन्ध्रैः

कूजद्विरापादितवशकृत्यम् ।

शुश्राव कुल्लेषु यश. स्वमुच्चै-

रुद्धीयमानं वनदेवताभिः ॥ ३०५७ ॥

७१५ । पचिमच्योरिचोपधायाः ।

पेचकः । मेचकः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३०४९. गजकदम्बकमेचकं श्यामलम् ।

७१६ । जनेररष्ट च ।

जठरम् ।

चम्पूरामायणे—III. 10.

तस्मिन्महापथधिया वदन विगाढ

निर्गन्तुमक्षमतया जठरे लुठद्भिः ।

वन्यैर्गजैरजगराः पिशिताशनेभ्यो

वातापिदानवदशामुपदेशयन्ति ॥ ३०५८ ॥

७२२ । हर्यतेः कन्यन्हिरच् ।

हिरण्यम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १०९. हिरण्यस्य विकारो हिरण्यम् । 'दाण्डिनाथन'
(सू. ११४५) इति निपातनात्साधुः ।

७२३ । कृजः पासः ।

कर्पासः । बिस्वादित्वात्कार्गसं वस्त्रम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० १४८८. कार्पासवाससा ।

७२५ । ऊर्णोतेर्ङः ।

ऊर्णा ।

७२६ । दधातेर्यङ्गुट् च ।

धान्यम् ।

७२९ । ऋजेः कीकन् ।

ऋजीक इन्द्रो धूमश्च ।

७३० । तनोतेर्ङुडः सन्वच्च ।

'तितुडः पुंसि क्लीबे च' ।

७३१ । अर्भकपृथुकपाका वयसि ।

ऋधु वृद्धौ । अतो वुन् भकारश्चान्तादेशः । प्रथेः कुकन्सम्प्रसारणञ्च ।
पिबतेः कन् ।

७३२ । अवद्यावमाधमार्वरेफाः कुत्सिते ।

वदेर्नञि यत् । अवद्यम् । अवतेरमः । वस्य पक्षे धः । अवमः अवमः ।
अर्तेर्विम् अर्वा । रिफतेस्तौदादिकाव् अः रेफः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २२१७. नवममपि वासर अनवमं नवसंख्यारहितम्
अवमः शून्यो न भवतीति तथोक्तञ्च ।

७३४ । क्लिशोरीचोपधायाः कन्लोपश्च लो नाम् च ।

क्लिशोः कन्स्यादुपधाया ईत्वं लस्य लोपो नामागमश्च । कीनाशो यमः ।

माघे—I. ७३.

तदेनमुल्लङ्घितशासन विधे-

विधेहि कीनाशनिकेतनातिथिम् ।

शुभेतराचारविपक्तिमापदो

निपातनीया हि सतामसाधवः ॥ ३०५९ ॥

७३५ । अश्नोतेराशुकर्मणि वरट् च ।

चकारादुपधाया ईत्वम् । ईश्वरः । 'स्थेश' (सू. ३१५५) इति वरचि
ईश्वरः ।

७३६ । चतेरुन् ।

चतुरः ।

७३७ । प्रात्तेरुन् ।

प्रातः ।

७३८ । अमेस्तुट् च ।

अन्तर्मध्यम् ।

७३९ । दहेर्गो लोपो दश्च नः ।

गप्रत्ययो धातोरन्त्यस्य लोपो दकारस्य नकारश्च । नगः ।

७४० । सिचेस्संज्ञायां हनुमौ कश्च ।

सिञ्चतेः कप्रत्ययो हकारादेशो नुम् च स्यात् । सिद्धः ।

७४१ । व्याडि घ्रातेश्च जातौ ।

कप्रत्ययः स्यात् । व्याघ्रः ।

७४२ । हन्तेरच् घुर च ।

घोरम् ।

७४३ । क्षमेरुपधालोपश्च ।

चादच् । क्षमा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५३१. क्षमा ।

७४४ । तस्तेर्ङिः ।

त्रयः । त्रीन् ।

७४५ । ग्रहेरनिः ।

ग्रहणिः । ङीष् । ग्रहणी व्याधिभेदः ।

७४६ । प्रथेरमच् ।

प्रथमः ।

७४७ । चरेश्च ।

चरमः ।

चम्पूभारते—VI. 1.

तदनु ते भरता व्यवघाश्रया-

चरमहायनलङ्घनकाक्षिणः ।

अतिचिर रविमाण्डविवर्जितान्

अनुचरानिव तामटवीं जहु ॥ ३०६० ॥

७४८ । मङ्गेरलच् ।

मङ्गलम् ।

॥ इत्युणादिषु पञ्चमः पादः ॥

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ अथोत्तरकृदन्तप्रकरणम् ॥

३१७१ । भविष्यति गम्यादयः । (३. ३. ३)

‘ गमेरिनि. ’ (उ. सू. 446) इति, ‘ आङि णित् ’ (उ. सू. 447) इति च णिनि । गमी । आगामी । गम्यादि — ३. १०. ‘ गम्यादीनामुपसंख्यानम् ’ (वा 1247 सू 686) इति समास । मधुपिपासुप्रभृतीनां गम्यादिपाठात्समास इति वामनः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 568 कालयवनादयो राजानः एनं शिशुपालमनु-
यायिनः अनुयास्यन्तः । अनेन भविष्यदर्थे णिनिः । ‘ अकेनो. ’ (सू. 628) इति षष्ठीप्रतिषेधात् द्वितीया ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 569. अधो गामिता गमिष्यता । स्वर्गं गामी
गमिष्यति । अनेन गामिशब्दस्य भविष्यदर्थता । ‘ अकेनोः (सू. 628) इति षष्ठी-
प्रतिषेधाद्द्वितीया ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1854. आगामिनीमागमिष्यन्तीम् । पूर्ववत्
भविष्यदर्थता ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2986. भाविषु भविष्यत्सु ।

चम्पूभारते—V. 92.

वाञ्छामनासेन वनीपकेन

सहासवो दातृजनस्य यान्ति ।

तदद्य शकार्चनया धृतासो-

र्भावी वधो मे परमो हि लाभः ॥ 3061 ॥

३१७२ । दाशगोघ्नौ सम्प्रदाने । (३. ४. ७३)

दाशन्ति तस्मै दाश. । गां हन्ति तस्मै गोघ्नः अतिथिः ।

३१७३ । भीमादयोऽपादाने । (३. ४. ७४)

भीमः । भीष्मः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 626. विभेत्यसादिति भीष्मो भयङ्करः । 'भियष्णुवा' (उ. सू. 145) इत्यौणादिको मप्रत्ययः । अनेनापादानार्थता । भीमादिः—३. १३.

३१७५ । तुमुन्ण्वुलौ क्रियायां क्रियार्थायाम् । (३. ३. १०)

क्रियार्थायां क्रियायामुपपदे भविष्यत्यर्थे घातो. एतौ स्तः । कृष्णं द्रष्टुं याति । कृष्णं दर्शको याति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 580 प्रभो रामस्य वार्तामाख्यायकः आख्यास्यन् । भविष्यदर्थे ण्वुल् । 'अकेनोः' (सू. 628) इत्यादिना षष्ठीप्रतिषेधाद्वितीया ।

भट्टिकान्ये—III 88.

तं स्वस्थयन्तस्सचिवा नरेन्द्रं

दिघक्षयन्तस्समुद्दहुरारात् ।

अन्त्याहुतिं भावयितुं सविप्रा-

श्चिचीषयन्तोऽध्वरपात्रजातम् ॥ 3062 ॥

अन्त्याहुतिं भावयितुम् । अनेन तुमुन् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 884 मित्रकार्याणि कारकाः करिष्यन्तः । अनेन ण्वुल् । 'अकेनोः' (सू. 628) इति षष्ठीप्रतिषेधाद्वितीया । रामं द्रष्टुम् । अनेन तुमुन् । 'न लोक' (सू. 627) इत्यादिना षष्ठीप्रतिषेधाद्वितीया ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 507. सुग्रीवस्तव सख्यस्य कारकः कर्ता । 'ण्वुल्-तृचौ' (सू. 2895) इति ण्वुल् । षष्ठी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1870. पतत्तिर्णं हन्तुम् । अनेन तुमुन् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 568. प्रियतमेषु कृतकुध वधूरनुनायिका अनु-नेष्यन्ती । भविष्यदर्थे ण्वुल् । 'अकेनोः' (सू. 628) इति षष्ठीप्रतिषेधाद्वितीया ।

चम्पूभारते—I. 22.

आकर्ष्य क्षितिपहयारवानसह्या-

नामूल कुपितधियस्तिरो विषाणम् ।

व्याधूयान्तिकतरुषु क्षणान्निचरन्-

व्याक्रष्टुं पुनरपि तच्चिरात् शेकुः ॥ ३०६५ ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९०७. वक्तुमसांप्रतमयुक्तम् । साम्प्रतशब्दस्यार्थ-
त्वात् तद्योगे तुमुन् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १२७०. काकुत्स्थं रणे सहितुं कः क्षमः । शक्त्यर्थ-
त्वादनेन तुमुन् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ९८. मन्युर्विनेतुं शक्यः ।

माघे—XVII. ५०.

हरेरपि प्रति परकीयवाहिनी-

मधिस्यद् प्रववृतिरे चमूचरा ।

विलम्बितुं न खलु सहा मनस्विनो

विधित्सतः कलहमवेक्ष्य विद्विषः ॥ ३०६६ ॥

विलम्बितुं सहन्त इति सहाः क्षमाः । पचाद्यच् । न खलु ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २५६४. युवां पदमपि चलितुं न सेहे न शशाक ।

रघुवंशे—I. १०.

तं सन्तः श्रोतुमर्हन्ति सदसद्व्यक्तिहेतवः ।

हेमः सलक्ष्यते ब्रह्मौ विशुद्धिः श्यामिकापि वा ॥ ३०६७ ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १७७१. प्रतिमोक्तुमर्हसि ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २३६९. भटाश्च गन्तुं नोत्सेहिरे ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ७८. कर्तुं सहत इति सहा नास्ति ।

माघे—V ३७.

दानं ददत्यपि जलैस्सहसात्रिखडे
को विद्यमानगतिरासितुमुत्सहेत ।
यदन्तिन कटकटाहततान्मिमंक्षो
मक्षूदपाति परितः पटलैरलीनाम् ॥ ३०६८ ॥

आसितुमुत्सहेत ।

माघे—XII. ६७.

या धर्मभानोस्तनयापि शीतलै-
स्वसा यमस्यापि जनस्य जीवनैः ।
कृष्णापि शुद्धैरधिकं विधातुमि
विहन्तुमंहासि जलैः पटीयसी ॥ ३०६९ ॥

अंहांसि विहन्तुं पटीयसी समर्थतरा । 'पर्याप्ति' (सू. ३१७८) इति
तुमुन् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० २८४० परिस्पन्दितुमपि प्रभवो न भवन्ति ।
अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १७७९ विपक्षस्योच्छेदं कर्तुं प्रभवति शक्नोति ।
अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४३७. गन्तुं नोत्सहते न शक्नोति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १६४ सख्या भीमभुवः लीलाकपलं विलेखितु-
मशक्ति । भावे लुङ् । पाणिं तु नाशक्ति ।

नैषधे—VI. ११२.

श्रवणपुटयुगेन स्वेन साधून्नीतं
दिगधिपकृपयात्तादीदृशात्सन्निधानात् ।
अलभत मधु बालारागवागुत्थमित्थं
निषधजनपदेन्द्रः पातुमानन्दसान्द्रः ॥ ३०७० ॥

निषधजनपदेन्द्रो मधु पातुमलभत । लब्धवानित्यर्थः । अनेन तुमुन् ।

३९७८ । पर्याप्तिवचनेष्वलमर्थेषु । (३. ४. ६६)

पर्याप्तिः पूर्णता । तद्वाचिषु सामर्थ्यवचनेषूपपदेषु तुमुन्यात् । पर्याप्तो भोक्तु ।
प्रवीणः कुशल. पटुरित्यादि । पर्याप्तिवचनेषु किम् । अल भुक्त्वा । अलमर्थेषु किम् ।
पर्याप्त भुङ्क्ते । प्रभूततेह गम्यते न तु भोक्तुस्सामर्थ्यम् ।

किरातार्जुनीये—V 17.

अलमेष विलोकितः प्रजाना

सहसा सहतिमहसां विहन्तुम् ।

घनवर्त्म सहस्रधेव कुर्वन्

हिमगौरैरचलाधिपः शिरोभिः ॥ ३०७१ ॥

अचलाधिपः अहसा सहति विहन्तुमल समर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १६४ सख्या भीमभुव. कर्णोत्पलं विलेखितुमपारि
पर्याप्तम् । भावे लुङ् । अनेन तुमुन् । अक्षि तु नापार्येव ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १४१. दुर्मेघसोऽपि ग्रन्थानधीत्य व्याकर्तु व्याख्यातु-
मलं समर्थाः । तुमुन् ।

३९७९ । कालसमयवेलासु तुमुन् । (३. ३. १६७)

कालार्थेषूपपदेषु तुमुन्यात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १७०३. ते द्वितीयमाश्रम सङ्क्रमितुमर्थं कालः ।

३९८० । भाववचनाश्च । (३. ३. ११)

भाव इत्यधिकृत्य वक्ष्यमाणा घञादयः क्रियार्थायां क्रियाया भविष्यति स्युः ।
'तुमर्थाच्च भाववचनात्' (सू ५८२) इति चतुर्थी । यागाय याति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३५९. देवकार्यविघाताय देवकार्यं विहन्तुम् । अनेन
भविष्यति घञ् । चतुर्थी ।

भट्टिकान्ये—VII. 30.

ततः कपीना सङ्घाता हर्षाद्राघवभूतये ।

पूरयन्तस्समाजगुर्भयदाया दिशो दश ॥ 3072 ॥

राघवभूतये कपि नाम राघवस्य सम्पत्त्यादिति समाजगुरित्यस्यां क्रियायां क्रियार्थायामुपपदेऽनेन भविष्यति क्तिन् । चतुर्थी च पूर्ववत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 382 रावणप्रीत्यै रावणं प्रीणयितुम् । भविष्यति क्तिन् । चतुर्थी पूर्ववत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1025. द्विषां कर्मणि षष्ठी । विघाताय विहन्तुम् । पूर्ववत् ।

३१८१ । अण् कर्मणि च । (३. ३. १२)

कर्मण्युपपदे क्रियार्थायां क्रियायां चाण् स्यात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 3072 भयं दास्यन्तो भयदायाः । कर्मोपपदाद्दाते-
र्भविष्यदर्थे अण् ।

३१८२ । पदरुजविशस्पृशो घञ् । (३. ३. १६)

भविष्यतीति निवृत्तन् । पद्यतेऽक्षौ पादः । रुजनीति रोगः । विशतीति वेशः ।
स्पृशतीति स्पर्शः ।

भट्टिकान्ये—VII. 32.

कर्तास्मि कार्यमायातैरेभिरित्यवगम्य सः ।

काकुत्स्थपादपच्छायां शीतस्पर्शानुपागमत् ॥ 3073 ॥

शीतस्पर्शमाह्लादिकां काकुत्स्थपादपच्छायाम् । अनेन पादस्पर्शौ घञन्ता-
विति मल्लिनाथव्याख्यानम् । पद्यन्त इति पादाः । अनेन कर्तरि घञ् । शीतस्पर्श-
मनुद्वेजनकरीम् । स्पृश्यत इति स्पर्शस्तन्मात्र उच्यते । ‘अकर्तरि च’ (सू. 3186)
इति घञ् । न तु पदरुजेत्यादिना । तत्र हि स्पृश उपताप इति वक्तव्यमित्युक्तम्
इति जयमङ्गलव्याख्यानम् ।

३१८३ । सु स्थिरे । (३. ३. १७)

सर्तेः स्थिरे कर्तरि घञ् स्यात् । सरति कालान्तरमिति सारः ।

वा० । व्याधिमत्स्यबलेषु चेति वाच्यम् । (2174.)

अतीसारो व्याधिः । अन्तर्भावितपथर्थोऽत्र सरतिः । रुधिरादिकमतिक्षयेन सारयतीत्यर्थः । विसारो मत्स्यः । 'सारो बले दृढाशे च' III. iii 171. इत्यमरः ।

माघे—XIX. ३३.

बाहनाजनि मानासे साराजावनमा ततः ।

मत्कसारगराजेभे भारीहावज्जनध्वनि ॥ ३०७४ ॥

सारगा बलभाजः ।

भट्टिकान्ये—VII. ३३.

कार्यसारनिभ दृष्ट्वा वानराणां समागमम् ।

अवैत्राशं दशास्यस्य निर्वृत्तमिव राघवः ॥ ३०७५ ॥

सरति कालान्तरमिति सारः स्थिराशः । अनेन घञ् ।

३१८४ । भावे । (३. ३. १८)

सिद्धावस्थापन्ने धात्वर्थे वाच्ये धातोर्धञ् स्यात् । पाकः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३०७५ दशास्यस्य नाशम् । अनेन घञ् ।

३१८५ । स्फुरतिस्फुलत्योर्धञि । (६. १. ४७)

अनयोरेव आत्वं स्याद्धञि । स्फारः । स्फालः । 'उपसर्गस्य घञि' (सू 1044) इति दीर्घः । परीहारः । 'इकः काशे' (सू 1045) इति दीर्घः । नीकाशः ।

३१८६ । अकर्तरि च कारके संज्ञायाम् । (३. ३. १९)

कर्तृमित्रे कारके घञ् स्याज्जि अकर्तरि भावे च । घञ्च्याप्नङ्वाथुचो, ल्युः,
कर्तरीमनिच्, घोः किः, पुल्लिङ्गशेषे । (सू. ३१८४) 'भावे घञ्' (सू. २९०२)
आरभ्य, अज्णौ (सू. ३२३२) आरभ्य, अप् (सू. ३२६८) नङ् (सू. ३२९६)
घ (सू. ३०६७) अथुच् (सू. २८९६) ल्युः (सू. १७८४) इमनिच् (सू. ३२७०)
घोः किः । एते पुल्लिङ्गाः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २०८६. इषवोऽस्यन्ते एभिरितीष्वासः धनूषि । करणे
घञ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४९५. अस्यन्ते क्षिप्यन्ते शरा अनेनेति आसो
धनुः । करणे घञ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९४७. उद्धिद्यन्ते येष्विति उद्धेदाः । अधिकरणार्थे
घञ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४१ कपिसमाहारम् ।

३१८७ । घञि च भावकरणयोः । (६. ४. २७)

रज्जेर्नलोपः स्यात् । रागः । अनयोः किम् । रज्यत्यसिन् रज्ज ।

३१८८ । स्यदो जवे । (६. ४. २८)

स्यन्देर्घञि नलोपो वृद्धचभावश्च निपात्यते । स्यदो वेगः । अन्यत्र स्यन्दः ।

भट्टिकान्ये—XXII. ५.

प्रतन्त्यः कोमला विन्ध्ये सहितारः स्यदं न ते ।

लताः स्तवकशालिन्यो मधुलेहिकुलाकुलाः ॥ ३०७६ ॥

ते स्यदं जवम् ।

३१९० । परिमाणाख्यायां सर्वेभ्यः । (३. ३. २०)

घञ् । एकस्तण्डुलनिचायः । द्वौ शूर्पनिष्पावौ ।

वा० । दारजारौ कर्तरि णिलुक् च । (२१८२.)

दारयन्तीति दाराः । जरयतीति जारः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४१ निष्कृष्य चीयत इति निश्चायो राशिः ।
चिनेतेर्घञ् । एकनिश्चायं एकराशीभूतम् । एकशब्दस्य 'पूर्वकाल' (सू. ७२६)
इत्यादिना समासः ।

३१९१ । इडश्च । (३. ३. २१)

घञ् । उपेत्यास्मादधीयते उपाध्यायः ।

वा० । अपादाने स्त्रियामुपसरुयानं तदन्ताच्च वा ङीष् । (२१८४.)

उपाध्याया उपाध्यायी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४१. उपेत्याधीयतेऽस्मादित्युपाध्यायो गुरुः ।

३१९२ । उपसर्गे रुवः । (३. ३. २२)

घञ् । सरावः । उपसर्गे किम् । रुवः ।

भट्टिकाव्ये—VII. ३५

सजलाम्बोदसंरावं हनूमन्तं सहाङ्गदम् ।

जाम्बवन्नीलसहितं चारुसंद्रावमब्रवीत् ॥ ३०७७ ॥

जलाम्बोदस्येव संरावो यस्य तम् । घञ् ।

माघे—XI. ४०.

अरुणजलजराजीमुग्धहस्ताग्रपादा

बहुलमधुपमालाकज्जलेन्दीवराक्षी ।

अनुपतति विरावैः पत्तिणां व्याहरन्ती

रजनिमचिरजाता पूर्वसन्ध्या सुतेव ॥ ३०७८ ॥

विरावैः । घञ् ।

चम्पूरामायणे—I. १०५.

रवः कठिनकर्षणव्रुटितचापजन्मा क्षणा-

दिशा द्विरदधीकृतैः कृतहरित्पतिस्वागतः ।

जगद्भ्रमणकौतुकोच्चलितरामकार्यज्ञना-

प्रयाणपटहध्वनिं प्रथयति स्म तारध्वनिः ॥ ३०७९ ॥

अनुपसर्गे अप् । ‘ध्वनिध्वानिरवस्वना.’ I. v. २४. इति, ‘आरवाराव-
सरावविरावा’ I. v. २५. इति चामरः ।

३१९४ । समि युद्रुदुवः । (३. ३. २३)

संयूयते मिश्रीक्रियते गुडादिभिरिति सयावः पिष्टविकारोऽपूपविशेषः । संद्रावः ।
सदावः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३०७७. चारुसंद्रावं श्लाघ्यगतिम् । घञ् ।

३१९५ । श्रिणीशुवोऽनुपसर्गे । (३. ३. २४)

श्रायः । नायः । भावः । अनुपसर्गे किम् । प्रश्रयः । प्रणयः । प्रभवः ।
प्रभावो राज्ञ इति प्रकृष्टो भाव इति प्रादिसमासः । कथं राज्ञो नय’ इति । बाहुलकात् ।

भट्टिकाव्ये—VII. ३६.

यात यूय यमश्रायं दिशं नायैश्च दक्षिणाम् ।

विक्षावैस्तोयविश्रावं तर्जयन्तो महोदधेः ॥ ३०८० ॥

श्रीयत इति श्रायः । यमस्य श्रायं आश्रयं स्थानम् । नीयन्त इति नायैः
नीतिमि. । उपायैरित्यर्थः । उभयत्रापि कर्मणि घञ् ।

किरातार्जुनीये—I. ६.

निसर्गदुर्बोधमबोधविकृवा .

क भूपतीना चरितं क जन्तवः ।

तवानुभावोऽयमवेदि यन्मया

निगूढतत्त्वं नयवर्त्म विद्विषाम् ॥ ३०८१ ॥

तवानुभावः सामर्थ्यम् । अनुगतो भावोऽनुभाव इति प्रादिसमासः । अत एव
काशिकायां ‘कथं प्रभावो राज्ञाम् । प्रकृष्टो भाव इति प्रादिसमासः’ इति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९५३. अनुभावः । पूर्ववत्समासः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २३७. अय महात्मा तपसः प्रभावात् । पूर्ववत् ।

३१९६ । वौ क्षुश्रुवः । (३. ३. २५)

विक्षावः । विश्रावः । वौ किम् । क्षवः । श्रवः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३०८० विश्वावैः सिंहनादैः । उ क्षु शब्दे ।
विश्रूयत इति विश्रावं शब्दम् । उभयत्रापि कर्मणि घञ् ।

३१९७ । अवोदोर्नियः । (३. ३. २६)

अवनाय. अधोनयनम् । उन्नाय ऊर्ध्वनयनम् । कथमुन्नयः उत्प्रेक्षा इति ।
बाहुलकात् ।

भट्टिकाल्ये—VII. ३७.

उन्नायानधिगच्छन्त प्रद्रावैर्वसुधाभृताम् ।

वनामिलावान्कुर्वन्तः स्वेच्छया चारुविक्रमाः ॥ ३०८२ ॥

गिरीणामुन्नायान् उत्सेधान् । घञ् ।

३१९८ । प्रे द्रुस्तुस्रुवः । (३. ३. २७)

प्रद्रावः । प्रस्तावः । प्रस्त्रावः । प्रे इति किम् । द्रवः । स्तवः । स्रवः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३०८२. प्रद्रावैः प्रकृष्टगतिभिः । घञ् ।

३१९९ । निरभ्योः पूल्बोः । (३. ३. २८)

निष्पूयते शूर्पादिभिरिति निष्पावौ घान्यविशेषः । अभिलावः । निरभ्योः
किम् । पवः लवः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३०८३. वनानामभिलावानुत्सेधान् ।

३२०० । उन्नयोर्ग्रः । (३. ३. २९)

उद्गारः । निगारः । उन्नयो. किम् । गरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६५४. उद्गारः संस्त्रावः । गिरतेर्घञ् ।

३२०१ । कृ धान्ये । (३ ३. ३०)

कृ' इत्यस्माद्धान्यविषयकादुन्येर्धञ् स्यात् । उत्कारो निकारः । धान्यस्य
विक्षेप इत्यर्थः । धान्ये किम् । भिक्षोत्करः । पुष्पनिकरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५५४. धान्यानामुत्कारेषु राशिषु । घञ् ।

३२०२ । यज्ञे समि स्तवः । (३. ३. ३१)

समेत्य स्तुवन्ति यस्मिन्देशे छन्दोगास्त देशस्तस्तावः । यज्ञे किम् । संस्तवः
परिचयः ।

भट्टिकान्ये—VII. ३९

संस्तावमिव शृण्वन्तश्छन्दोगानां महाध्वरे ।

शिञ्जित मधुलेहानां पुष्पप्रस्तारशायिनाम् ॥ ३०८३ ॥

छन्दोगानां महाध्वरे संस्तावमिव सम्भूय स्तवनमिव । पाठव्वनिविशेषमिव
वा । घञ् ।

३२०३ । प्रे स्त्रोऽयज्ञे । (३ ३. ३२)

प्रस्तारः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३०८३. पुष्पाणां प्रस्तारा राशयः । घञ् ।

३२०४ । प्रथने वावशब्दे । (३. ३. ३३)

विपूर्वास्तृणातेर्धञ् स्यात् अशब्दविषये प्रथने । पठस्य विस्तारः ।

भट्टिकान्ये—VII. ४०.

आलोचयन्तो विस्तारमम्भसां दक्षिणोदधेः ।

स्वादयन्तः फलरसं मुष्टिरसं ग्राह्योडितम् ॥ ३०८४ ॥

दक्षिणोदधेरम्भसा विस्तारं परिणाहम् । घञ् ।

माघे—V 2.

तं सद्धिपेन्द्रतुलितातुलतुङ्गशृङ्ग-

मभ्युल्लसत्कदलिकावनराजिरुचैः ।

विस्ताररुद्धवसुधोऽन्वचल चचाल

लक्ष्मीं दधत्प्रतिगिरेरलघुर्बलीघ. ॥ ३०८५ ॥

विस्ताररुद्धवसुधो वैपुल्यव्याप्तमूमि. । घञ् ।

रघुवशे—VI 70.

तस्मिन्समावेशितचित्तवृत्ति-

मिन्दुप्रभामिन्दुमतीमवेक्ष्य ।

प्रचक्रमे वक्तुमनुक्रमज्ञा

सविस्तरं वाक्यमिदं सुनन्दा ॥ ३०८६ ॥

सविस्तरं सप्रपञ्च वाक्यम् । 'प्रथने वावशब्दे' (सू. ३२०४) इति घञो निषेधात् 'ऋदोरप्' (सू. ३२३२) इत्यप् । 'विस्तारो विग्रहो व्यासस्स च शब्दस्य विस्तरः' III. 11 22. इत्यमरः ।

३२०७ । उदि ग्रहः । (३. ३. ३५)

उद्गाहः ।

३२०८ । समि मुष्टौ । (३. ३. ३६)

मल्लस्य सङ्गाहः । मुष्टौ किम् । द्रव्यस्य सङ्गाहः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३०८४. मुष्टीना संग्राहः सम्यग्रहणम् । ग्रहेर्घञ् ।

३२०९ । परिन्योर्नीणोर्धूताभ्रेषयोः । (३. ३. ३७)

परिपूर्वाक्षयतेर्निपूर्वादिणश्च घञ् स्यात्क्रमेण द्यूतेऽभ्रेषे च विषये । परिणायेत शारान्हुन्ति । समन्ताक्षयनेनेत्यर्थः । एषोऽत्र न्यायः । उचितमित्यर्थः । द्यूताभ्रेषयोः किम् । परिणयो विवाहः । न्ययो नाशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १६४०. यदत्र न्याय्यं न्यायादनपेतम् । घञ् । 'धर्मपथ्यर्थ-न्यायादनपेते' (सू. १६४४) इति यत् ।

३२१० । परावनुपात्यय इणः (३. ३. ३८)

क्रमप्राप्तस्यानतिपातोऽनुपात्ययः । तव पर्यायः । अनुपात्यये किम् । कालस्य पर्यायः । अतिपात इत्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १५४०. पर्यायेणानुपात्ययेन । तवोपशायो ममोपशाय इति क्रमेणेत्यर्थः । पस्पिर्वादिणो घञ् ।

३२११ । व्युपयोः शेतेः पर्याये । (३. ३. ३९)

तव विशायः । तव राजोपशायः । पर्याये किम् । विशयः संशयः । उपशयः समीपशयनम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १५४० निशोपशायो निशया पर्यायशयनम् । ईशोपशाय इति पाठे राजोपशाय इत्यर्थः । उपपूर्वाच्छीडो घञ् ।

अनर्घराघवे—V. 19.

कुमुदवनविशाय जाग्रदम्भो-

रुहकृतयामिकविभ्रमा रमन्ते ।

मदकलकरिकर्णतलनृत्य-

न्मुखरमयूरमनोरमास्तटिन्यः ॥ ३०८७ ॥

विशायः पर्यायशयनम् । विपूर्वाच्छीडो घञ् ।

३२१२ । हस्तादाने चेरस्तेये । (३. ३. ४०)

पुष्पप्रचायः । हस्तादाने किम् । वृक्षाग्रस्थाना फलानां यष्ट्या प्रचयं करोति । अस्तेये किम् । पुष्पप्रचयः चौर्येण ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १५४० फलोच्चायः । सुष्णिग्वृत्यर्थमासन्नफलादानम् । चिनोतेर्घञ् ।

चम्पूरामायणे—IV. 3.

करतलैरपचायमथेक्षणैरपचयश्च वनेषु जनेषु च ।

सुमनसां मनसामपि यद्दिने विरचयन्ति विलोखविलोचनाः ॥ ३०८८ ॥

विलोलविलोचना करतलैर्वनेषु सुपनसामपचायम् । घञ् । ईक्षगैर्जनेषु
मनसामपचयम् । अत्राप् । विरचयन्ति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ३३० २७२९ अवचयः पुष्पफलादिच्छेदन यष्ट्यादिना न
तु हस्तेन । तदा अवचाय इति घञ् स्यात् ।

३२१३ । निवासचितिशरीरोपसमाधानेष्वदेश्व कः । (३. ३. ४१)

एषु चिनोतेर्घञ् स्यात् आदेश्व ककारः । उपसमाधानं राशीकरणम् । तच्च
धात्वर्थः । निवासे, काशीनिकाय । चितौ, आकायमग्निं चिन्वीत । चीयतेऽस्मिन्नस्थ्या-
दिकमिति काय । समूहे गोमयनिकाय । एषु किम् । चयः । 'च क' इति वक्तव्ये
आदेरित्युक्तेर्यङ्लुक्कादेरेव यथा स्यादिति । गोमयाना निकेचायः । पुन पुना
राशीकरणमित्यर्थः ।

भट्टिकाव्ये—VII. 42.

सीता रक्षेनिकायेषु स्तोकायैश्छलेन च ।

मृगया शत्रुनिकायाना व्यावहासीमनाश्रितैः ॥ ३०८९ ॥

रक्षेनिकायेषु राक्षसनिवासेषु । अधिकरणे घञ् । आदेश्व ककारः । स्तो-
कायैरल्पशरीरैः । चिन्वन्त्यस्माच्छुभमिति कायः । शरीरे घञ् ।

निकायादिषु निवासाद्यर्थेषु अनेन चिनोतेर्घञ् । आदेश्वकारस्य ककारः ।

उत्तररामचरिते—V. 9.

अयं शैलाघातक्षुभितवडवावक्त्रहुतभु-

वप्रचण्डक्रोधाचिर्निचयकवस्त्व व्रजतु मे ।

समन्तादुत्सर्पन्धनतुमुलहेलाकलकठ

पयोराशेरोधः प्रलयपवनास्फालित इव ॥ ३०९० ॥

३२१४ । संघे चानौत्तराधये । (३. ३. ४२)

चेर्घञ्, आदेश्व कः । भिक्षुनिकायः । प्राणिनां समूहः सङ्घः । अनौत्तराधये
किम् । सूकरनिचयः । सङ्घे किम् । ज्ञानकर्षसमुच्चयः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३०८९. शत्रुनिकायानामरिसमूहानाम् । निचीयत्
इति निकायः । कर्मणि घञ् ।

भट्टिकाव्ये—XII. ५.

हता जनस्थानसदो निकायाः
कृता जितोत्सातभट्टद्रुमा पूः ।
सदांसि दग्धानि विधेयमस्मिन्
यद्वन्धुना तद्वट्यस्व तस्मिन् ॥ ३०९१ ॥

३२१५ । कर्मव्यतिहारे णच् स्त्रियाम् । (३. ३. ४३)
घीलिङ्गे भावे णच् ।

३२१६ । णन्वः स्त्रियामञ् । (५. ४. १४)

३२१७ । न कर्मव्यतिहारे । (७. ३. ६)

अत्र ऐच्न स्यात् । व्यावक्रोशी । व्यावहासी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३०८९. व्यावहासीं मिथो हासव्यवहारम् । अजि
स्त्रियां ङीप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३१७. व्यात्युर्क्षीं परस्पराभ्युक्षणम् । पूर्ववत् ।

३२१८ । अभिविधौ भाव इनुण् । (३. ३. ४४)

३२१९ । अणिनुणः । (५. ४. १५)

‘इनप्यनपत्ये’ (सू. १२४५) इति प्रकृतिभावः । सांराविणं वर्तते ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १३३८. समन्ताद्रावः कलकलः सांराविणम् ।
सम्पूर्वाद्रौतेः इनुण् । ततोऽण् । ‘इनप्यनपत्ये’ (सू. १२४५) इति प्रकृतिभावात्
‘नस्तद्धिते’ (सू. ६७९) इति न टिलोपः ।

३२२० । आक्रोशेऽवन्योर्ग्रहः । (३. ३. ४५)

अव नि एतयोर्ग्रहेर्घञ् स्यात् शापे । अवग्राहस्ते भूयात् । अभिभव इत्यर्थः ।
निग्राहस्ते भयात् । बाध इत्यर्थः । आक्रोशे किम् । अवग्रहः पदस्य । निग्रहश्चोरस्य ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1338. वः सम्बन्धी । अरेः कर्मणि षष्ठी । निग्राह आक्रोशः शपनं अर्थवान्भवति । निपूर्वाद्गृहेः घञ् ।

३२२१ । प्रे लिप्सायाम् । (३. ३. ४६)

पात्रप्रग्राहेण चरति भिक्षुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1536. मैथिलीकृतैः सीताकृतैः सीतालिप्सया कल्पितैः पात्राणां प्रग्राहैः भिक्षापात्रस्वीकारैः । प्रपूर्वाद्गृहेर्घञ् ।

३२२२ । परौ यज्ञे । (३. ३. ४७)

यज्ञविषये घञ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1584. वेदिवत्सपरिग्राहा स्थण्डिलशयनादित्रतपरिग्रहवती । अन्यत्र संस्कारविशेषवती ।

३२२३ । नौ वृ धान्ये । (३. ३. ४८)

नीवाराः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1228. नीवारा अकृष्टपच्या त्रीहयः । निपूर्वाद्धृजो घञ् । 'उपसर्गस्य घञि' (सू. 1044) इत्यादिना नेर्दीर्घः ।

३२२४ । उदि श्रयतियौतिपूद्रवः । (३. ३. ४९)

उच्छ्रायः । उद्यावः । उत्पावः । कथं 'पतनान्तास्समुच्छ्रया' इति । बाहुलकात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1228. निरुद्रावाः स्थिराः । घञ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2516. उच्छ्रायः । मल्लिनाथस्तु उत्कृष्टः श्राय उच्छ्राय इति घञन्तेनोपसर्गसमासः । न तूपसृष्टात् घञ्, अनुपसर्ग इति नियमादिति ।

किरातार्जुनीये—XVI. 2.

मदस्तुतिश्यामितगण्डलेखाः

क्रामन्ति विक्रान्तनराधिरुद्धाः ।

सहिष्णवो नेह युधामभिज्ञाः

नागा नगोच्छ्रायमिवाक्षिपन्तः ॥ ३०९२ ॥

नगोच्छ्रायम् । मल्लिनाथस्तु पूर्ववद्वज्रान्तेनोपसर्गस्य समास इत्याह ।

भट्टिकाव्ये—VII. ४७.

उच्छ्रायवान् महारावो वानर जलदारवम् ।

गजाप्लावो हनूमन्तं रामः प्रोचे दुराप्लवम् ॥ ३०९३ ॥

उच्छ्रायवान् उन्नतियुक्तः । घञ् ।

३२२५ । विभाषाङि रुप्लवोः । (३. ३. ५०)

आरावः आरवः । आप्लावः आप्लवः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३०९३. महान् आरावो यस्य महारावः । भावे घञ् ।
जलदारवं मेघगंभीरघोषम् । आङ्पूर्वाद्रौतेरनेन विकल्पाद्धञ् । गजाप्लवः गजगमनः ।
पक्षे पूर्ववदप् । दूराप्लावं दूरमाप्लाव उद्गमनं यस्य । पूर्ववद्धञ् ।

चम्पूभारते—I. ८.

आलापकालसमपल्लविताङ्गवीणा-

सौरभ्यपातिमधुपारवसङ्कुलस्य ।

तन्त्रीस्वनस्य समितौ तरुणीस्वरस्य

जानाति यत्र चतुरोऽपि न तारतम्यम् ॥ ३०९४ ॥

आरवः । घञो विकल्पादप् ।

३२२६ । अवे ग्रहो वर्षप्रतिबन्धे । (३. ३. ५१)

विभाषेति वर्तते । अवग्रहः । अवग्राहः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १२१८. अवग्रहाद् वर्षाभावे । विकल्पाद्धञ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १२६४. रावण एवावग्रहो वर्षप्रतिबन्धः । अप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २९२१. अवग्रहविशेषिणाम् । अप् । 'वृष्टिर्षे
तद्विधातेऽवग्रहावग्रहौ समौ' I. ii. ११. इत्यमरः ।

३२२७ । प्रे वणिजाम् । (३. ३. ५२)

प्रे ग्रहैर्धञ्वा वणिजां सम्बन्धी चेत्प्रत्ययार्थः । तुलासूत्रमिति यावत् । तुला-
प्रग्राहेण चरति तुलाप्रग्रहेण वा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1718. तुला प्रगृह्यते येन सूत्रेण स प्रग्राहः । करणे
घञ् ।

३२२८ । रश्मौ च । (३. ३. ५३)

प्रग्रहः प्रग्राहः ।

भट्टिकाव्ये—VII. 50.

अभिज्ञानं गृहीत्वा ते समुत्पेतुर्नभस्थलम् ।

वाजिनः स्यन्दने भानोर्विमुक्तप्रग्रहा इव ॥ ३०९५ ॥

विमुक्तः प्रग्रहो निःसरज्जुर्येषां ते विमुक्तप्रग्रहाः । करणे घञ् । विभाषाग्रहण-
मनुवर्तते । घञभावपक्षे 'ग्रहवृ' (सू. ३२३४) इत्यप् ।

भट्टिकाव्ये—VII. 52.

प्राचीं तावद्विरव्यग्रः कपिभिर्विनतो ययौ ।

अप्रग्राहैरिवादित्यो वाजिभिर्दूरपातिभिः ॥ ३०९६ ॥

अप्रग्राहैः शिथिलितप्रग्रहैः । विकल्पात्पूर्वाद्गृहेः घञ् ।

३२२९ । वृणोतेराच्छादने । (३. ३. ५४)

विभाषा प्र इत्येव । प्रावारः प्रवरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1229. प्रावारैरुत्तरासन्नैरिव । घञ् । 'उपसर्गस्य
घञि' (सू. 1044) इति दीर्घः । 'द्वौ प्रावारोत्तरासन्नौ' II. vi. 117. इत्यमरः ।
प्रवरैः श्रेष्ठैः । अनाच्छादने 'ग्रह' (सू. ३२३४) इत्यादिना अप् ।

३२३० । परौ भुवोऽवज्ञाने । (३. ३. ५५)

परिभावः परिभवः । अवज्ञाने किम् । परिभवः सर्वतो भवनम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2538. परिभावम् अवज्ञानम् । घञ् । परिभवः ।
यजभावपक्षे अप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2610. परिभवोऽरिभवो हि सुदुस्तहः । अप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 595. भवता परिभावः । विभाषया घञ् ।

३२३१ । एरच् । (३. ३. ५६)

चयः जयः ।

वा० । भयादीनामुपसंख्यानं नपुंसके क्तादिनिवृत्त्यर्थम् । (2197. 2198.)

भयं वर्षम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2010. उच्चयः । उपूर्वाच्चिनोतेरनेनाच् । शिखामि-
रुचयो येषां तान् शिलोच्चयान् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 15. क्षयन्ति निवसन्त्यस्मिन्निति क्षये गृहे । 'निवासः
शरणं क्षयः' । शि निवासगत्योरित्यसादेरच् ।

३२३२ । ऋदोरप् । (३. ३. ५७)

ऋवर्णान्तादुवर्णान्तच्चाप् । करः । गृ निगरणे । गरः । शरः । यवः ।
रुवः । स्तवः । पवः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1555. संस्तीर्यत इति संस्तरः तरुपम् । अप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2010. शत्रोर्लवमुच्छेदम् । लृञ् छेदने । अप् ।
अत्तरान् अविद्यमानतरणान् । 'तृ लृवनतरणयोः' इत्यसात् अप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2658. अभिभवेन पराजयेन । भवतेरप् ।

रघुवंशे—I. 2

क सूर्यप्रभवो वक्षः क चारुपविषया मतिः ।

तितीर्षुर्दुस्तरं मोहादुडुपेनास्मि सागरम् ॥ 8097 ॥

प्रभवत्यसादिति प्रभवं कारणम् । दुस्तरम् । अप् ।

३२३३ । वृक्षासनयोर्विष्टरः । (८. ३. ९३)

अनयोर्विपूर्वस्य स्त्रः षत्वं निपात्यते । विष्टरो वृक्ष आसनञ्च । 'प्रथमे वावशब्दे' (सू. ३२०४) इति घञ् । पठस्य विस्तरः । घञ् । शब्दानां विस्तरः । न षत्वम् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १११९. विष्टरस्था पवित्रासनस्थाम् अपि । षत्वनिपातः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १६०१. विष्टरभाजं आसनगतम् ।

चम्पूरामायणे—II. ३४.

ग—तस्मिन् सुमन्त्रेण विज्ञाप्य प्रदर्शिते भूपतिर्भूताविष्ट इव विष्टरान्निपत्य सदारस्तदा रचितपरिदेवनो वनोत्कण्ठां स्वयमप्यकरोत् ॥ ३०९८ ॥

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १८९७. विष्टरमासनम् ।

चम्पूरामायणे—V. ६५.

वाचामिदानीं किमु विस्तरेण

लङ्कापुरीं रावणबाहुगुप्ताम् ।

काकुत्स्थदूतोऽयमुपेत्य चक्रे

कृतान्तद्वृतस्य सुखप्रवेशाम् ॥ ३०९९ ॥

वाचा विस्तरेण । अत्र न षत्वम् ।

माधे—II. २४.

संक्षिप्तस्याप्यतोऽस्यैव वाक्यस्यार्थगरीयसः ।

सुविस्तरतरा वाचो भाष्यभूता भवन्तु मे ॥ ३१०० ॥

सुविस्तरतराः प्रपञ्चतराः । अशब्द इति घञ्प्रतिषेधे 'ऋदोरप्' (सू. ३२३२) इत्यप् ।

३२३४ । ग्रहवृद्धनिश्चिगमश्च । (३. ३. ५७)

अप् स्यात् । ग्रहः । वर । दर । निश्चय । गम ।

षो० । वशिष्णोरुपसख्यानम् । (२२०८.)

रश्मिः । रणः ।

वा० । घञर्थे कविधानम् । (2204.)

प्रस्थः विन्नः ।

वा० । द्वित्वप्रकरणे के कृजादीनामिति वक्तव्यम् । (8429)

चकम् । चिक्लिदम् । चक्कम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1229. प्रवरैः श्रेष्ठैः । अप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2010. सीताया विनिश्चय स्थाननिर्णयम् । अप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 896. अभिगमोऽभिगमनं प्रयाणम् । भावे अप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 460. पुंसामगमं अगम्यं देशम् । कर्मण्यप् ।
पुंसामिति कर्तरि षष्ठी ।

भट्टिकान्ये—XIII. 9.

तुक्ता गिरिवरदेहा अगमं सलिलं समीरणो रसहारी ।

अहिमो रविकिरणगणो मायासंसारकारणं ते परमा ॥ 8101 ॥

अगममगम्यं सलिलम् । कर्मण्यप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 817. ग्लहो द्यूतपणः । 'पणोऽक्षेषु ग्लहः'

II. x. 45 इत्यमरः । 'अक्षेषु ग्लहः' (सू. 247) इति ग्रहेरेवाक्षपणे लृत्वनिपातः ।
अप्पत्ययस्त्वनेन ।

भट्टिकान्ये—VII. 56.

आदरेण गमं चक्रुर्विषमेष्वप्यसंघसाः ।

व्याप्नुवन्तो दिशो न्यादान् कुर्वन्तस्सव्यघान्दहरीन् ॥ 8102 ॥

विषमेष्वपि प्रदेशेषु गमं गमनं चक्रुः । आदरेणानवज्ञया । उभयत्राप्यप् ।

३२३५ । उपसर्गेऽदः । (३. ३. ५९)

अप् स्यात् ।

३२३६ । घञपोश्च । (२. ४. ३८)

अदेर्धल्ल स्याद्धव्यपि च । प्रघसः । विघसः । उपसर्गे किम् । घासः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३१०२ असंघसाः त्यक्ताहाराः । 'उपसर्गेऽदः' (सू. ३२३५) इत्यपि अनेन अदेर्धस्लादेशः । अन्यादान् परित्यक्ताहारान् । 'नौ ण च' (सू. ३२३७) इति निष्पूर्वादो णप्रत्ययः । तस्मिन्नदेर्धस्लादेशः । चकारादपि । तत्र निघसः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १८२१. गङ्गाप्रपातान्तनिरुद्धासम् । कर्मणि घञि अदेर्धस्लादेशः ।

चम्पूभारते—III. १८१.

क्षेत्रमप्यधिपतिः कुरु पूर्वं संश्रितौ सपदि दैवबलेन ।

चर्दितुरसकरस्वाढवममेस्तक्षकावभजतां विघसत्त्वम् ॥ ३१०३ ॥

'अमृतं विघसो यज्ञशेषभोजनशेषयोः' II. VII. २८. इत्यमरः ।

३२३७ । नौ ण च । (३. ३. ६०)

नौ उपपदे अदेर्णः स्यादप्च । न्यादः । निघसः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३१०२. अन्यादान् परित्यक्ताहारान् । णप्रत्ययः ।

३२३८ । व्यधजपोरनुपसर्गे । (३. ३. ६१)

अप्यात् । व्यधः । जपः । उपसर्गे तु आव्याधः । उपजापः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३१०२. सव्यधान् सप्रहारान् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६२९ व्यधौ वेधः । अप् ।

माघे—XVIII. ४७.

लब्धस्पर्शं भूयधादव्यधेन

स्थित्वा किञ्चिदन्तयोरन्तराले ।

ऊर्ध्वार्धासिच्छिन्नदन्तप्रवेष्ट

जित्वोत्तस्थे नागमन्येन सद्य ॥ ३१०४ ॥

अव्यधेन निर्व्यधेन । अप् ।

३२३९ । स्वनहसोर्वा । (३. ३. ६२)

अप् । पक्षे घञ् । स्वन स्वानः । हसः हास । अनुपसर्ग इत्येव । प्रस्वानः ।
प्रहासः । निस्वन इति तु 'नौगद्' (मू. ३२४१.) इत्यनेन बोध्यम् ।

'शब्दे' निनादनिनदध्वनिध्वानरवस्वनाः ।

स्वाननिर्घोषनिर्द्वाद्नादनिस्वाननिस्वनाः ॥ 'I. v. 24, 25. इत्यमरः ।

भट्टिकाव्ये—VII. 57.

सञ्चेरुसहसाः केचिदस्वनाः केचिदाटिषु ।

सयामवन्तो यतिवन्निनादानपरेऽमुचन् ॥ ३१०५ ॥

सहसाः सहासा । अस्वना निश्शब्दाः । उभयत्र विकल्पादप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १७३. सुहसं सुस्मितम् । अप् ।

भट्टिकाव्ये—XI. 1.

अथास्तमासेदुषि मन्दकान्तौ

पुण्यक्षयेनेव निधौ कलानाम् ।

समाललम्बे रिपुमित्रकल्पैः

पद्मैः प्रहासः कुमुदैर्विषादः ॥ ३१०६ ॥

प्रहासः । घञ् ।

भट्टिकाव्ये—XVII. 7.

आम्रन्मेरीर्महास्वानाः कम्बूश्चाप्यधमञ्जुमान् ।

अताडयन्मृदङ्गाश्च पेशाश्चापूरयन्कलाः ॥ ३१०७ ॥

महास्वाना महानादाः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १७३. विष्ण्वन्तीति विष्ण्वाः । पचाद्यच् । 'वेश्व'
(मू. २२७४) इति षत्वम् । सोपसृष्टत्वात्कर्त्रर्थत्वाच्च घञ्, नाप् ।

३२४० । यमः समुपनिविषु च । (३. ३. ६३)

एष्वनुपसर्गे च यमेरब्वा । संयमः संयामः । उपयमः उपयामः । नियमः
नियामः । वियमः वियामः । यमः यामः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३१०५. यतिवत् संयामवन्तो नियमवन्तः ।
विकल्पाद्धञ् ।

चम्पूरामायणे—II. 15.

वत्स कठोरहृदये नयनाभिरामं
रामं विना न खलु तिष्ठति जीवितं मे ।
घातुर्बलादुपयमस्त्वयि जातपूर्वः
कैकेयि मामुपयमं नयतीति मन्ये ॥ ३१०८ ॥

उपयमो विवाहः । अप् ।

चम्पूभारते—II. ३१.

उपयामविधौ त्वस्व मे कृपया मारशराश्शरारवः ।
दिवि वा भुवि वाथ दिक्षु वा रमये त्वामुपनीय रहसा ॥ ३१०९ ॥

उपयामो विवाहः । घञ् ।

३२४१ । नौ गदनदपठस्वनः । (३. ३. ६४)

निगदः निगादः । निनद निनादः । निपठ निपाठः । निस्वनः निस्वानः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३१०५. निनादान् । विकल्पाद्धञ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६८१. निनादं निनदम् । पक्षे घञ् । निगादान् इति
पाठे वचनानीत्यर्थः । घञ् ।

३२४२ । कणो वीणायां च । (३. ३. ६५)

नावनुपसर्गे च वीणाविषयाच्च कणैतेरब्वा स्यात् । वीणाग्रहण प्राद्यर्थम् ।
निकणो निकाणः । कणः काणः । वीणायास्तु प्रकणः प्रकाणः ।

‘निकाणो निकणः काणः कणः कणमित्यपि ।

वीणायाः कणतेः प्रादेः प्रकाणप्रकणादयः ॥’ I. v. 26, 27. इत्यमरः ।

भट्टिकाव्ये—VII 58.

अथ कृमादनिकाणा नरा क्षीणपणा इव ।

अमदास्तेदुरेकस्मिन् नितम्बे निव्विळा गिरेः ॥ ३११० ॥

निकाणा निश्शब्दा. । अनेन विकल्पेन घञ् । वीणादिविषयमेतत् ।

३२४२ । नित्यं पणः परिमाणे । (३. ३. ६६)

अप्यात् । मूलकपणः । शाकपणः । व्यवहारार्थं मूलकादीनां परिमितो मुष्टिर्बध्यते , सोऽस्य विषयः । परिमाणे किम् । पाण' ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३११०. क्षीणपणा इव अर्थरहिता नरा इव । पप्यन्त इति पणाः । इह वित्तमात्रं लक्ष्यते ।

३२४४ । मदोऽनुपसर्गे । (३. ३. ६७)

घनमदः । उपसर्गे तुन्मादः ।

३२४५ । प्रमदसम्मदौ हर्षे । (३. ३. ६८)

हर्षे किम् । प्रमादः । सम्मादः ।

भट्टिकाव्ये—VII. 59.

ततस्ससम्मदास्तत्र निरैक्षन्त पतत्त्रिणः ।

गुहाद्वारेण निर्यातः समजेन पशूनिव ॥ ३१११ ॥

संसमदाः सहर्षाः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६४७. आसादितसंसमदं प्राप्तहर्षम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २०४२. संमदेन हर्षेण ।

३२४६ । समुदोरजः पशुषु । (३. ३. ६९)

सम्पूर्वोऽजिस्समुदाये । उत्पूर्वश्च प्रेरणे । तस्मात्पशुविषयकादप् स्यात् । समजः पशूनां सङ्घः । उदज. पशूनां प्रेरणम् । पशुषु किम् । स्मजो ब्राह्मणानाम् । उदाजः क्षत्रियानाम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३१११. समजेन वृन्देन पशूनिव निर्यातः । अप्.

३२४७ । अक्षेषु ग्लहः । (३. ३. ७०)

अक्षशब्देन देवन लक्ष्यते तत्र यत्पणरूपेण ग्राह्यं तत्र ग्लह इति निपात्यते ।
अक्षस्य ग्लहः । 'व्यात्युक्षीमभिसरणग्लहामदीव्यन्' । अक्षेषु किम् । पादस्य ग्रहः ।
'ग्रहवृ' (सू. ३२४४) इत्यप् । अनेन ग्रहरेवाक्षपणे लत्वनिपातः ।

भट्टिकान्ये—VII. 60.

ग्लहमक्षेषु कुर्वाणान् छद्मना कितवानिव ।

मलिभ्रुचानिवापश्यन् शकुन्तानागतान् गिरेः ॥ ३११२ ॥

अक्षेषु पाचकेषु विषये छद्मना कपटेन ग्लहं पणं कुर्वाणान् । 'पणोऽक्षेषु
ग्लहः' II. x. 45. इत्यमरः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३१७. व्यात्युक्षीमभिसरणग्लहामदीव्यन् ।

चम्पूभारते—III. 99

ग्लहं निमग्नग्रहणेषु करपयन्

स्वयग्रहालिङ्गसुखं यद्वृद्धहः ।

सवर्णवर्ष्मा सलिले तटितनू-

सुखादगृह्णात्सुदृशस्तु ता न तम् ॥ ३११३ ॥

स्वयंग्रहालिङ्गसुखं ग्लहं पणं करपयन् । अनेन लत्वनिपातः । अन्यत्र स्वयग्रह
इति कर्मण्यप् ।

३२४८ । प्रजने सतैः । (३. ३. ७१)

प्रजनं प्रथमगर्भग्रहणम् । गवामुपसरः । कथमवसरः प्रसर इति । अधिकरणे
'पुंसि सज्ञायाम्' (सू. ३२९६) इति घः ।

भट्टिकान्ये—VII. 61.

वीनामुपसरं दृष्ट्वा तेऽन्योन्योपहवा गुहाम् ।

माविशन्नाहवप्रज्ञा आहावमुपलिप्सवः ॥ ३११४ ॥

वीनां पक्षिणामुपसरं नैरन्तर्येण निर्गमनं उपसर इवोपसरः । उपसरो हि स्त्रीग-
वीषु पुङ्गवानामभिगमनमुच्यते । स च संक्रमेण भवति । अप् ।

३२४९ । हः सम्प्रसारणञ्च न्यभ्युपविषु । (३. ३. ७२)

निहवः । अभिहवः । उपहवः । विहवः । एषु किम् । प्रहायः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३११४. अन्योन्यमुपहव आह्वानमेषा ते अन्योन्यो-
पहवाः । ह्यतेरप् सम्प्रसारणञ्च ।

३२५० । आङि युद्धे । (३. ३. ७३)

आह्वयन्तेऽस्मिन्निति आहवः । युद्धे किम् । आहायः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३११४. आहायन्ते सस्पर्धमाकारयन्त्यस्मिन्निति आहवो
युद्धम् । अप् सम्प्रसारणञ्च ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २७७७. महाहवाय । पूर्ववदप् सम्प्रसारणञ्च ।

चम्पूरामायणे—I. 47.

ग.—तदनन्तरमन्तरिक्षान्तरालादापतन्तमन्तकानीकभयानकं त पलाशगण-
मवलोक्य पलायमानाः करगलितसमित्कुशाः कुशिकनन्दनान्तेवासिनः ससभ्रममभि-
लषिताहवाय राघवाय न्यवेदयन् ॥ ३११५ ॥

आहवो युद्धम् । पूर्ववत् ।

चम्पूभारते—I. ३३.

न ह्यतीव विधिरप्यसुताना

नष्टते फलमिति श्रुतिसिद्धेः ।

जीवतो मम यथाहवसाध्यो

मीलतोऽपि न तथा परलोकः ॥ ३११६ ॥

शत्रुजनः आहवेन युद्धेन साध्यो यथा भवति तथा मीलतः परलोकः स्वर्गादिः
आहवेन ज्योतिष्टोमादियज्ञेन साध्यो न भवति । ‘आहवः सङ्गरे यज्ञे आह्वानेऽपि’
इति विश्वः । आह्वयन्त्याकारयन्त्यस्मिन्देवानिति आहवो यज्ञः । अधिकरणेऽप् ।

३२५१ । निपानमाहावः । (३. ३. ७४)

आङ्पूर्वस्य ह्यतेस्सम्प्रसारणमवृद्धिश्चोदकाधारश्चेद्वाच्यः । 'आहावस्तु निपानं स्यादुपकूपजलाशये' I. 1X. 26 इत्यमरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 3114. आहावं निमानार्थं जलाशयम् । निपातना-
त्साधुः ।

३२५२ । भावेऽनुपसर्गस्य । (३. ३. ७५)

अनुपसर्गस्य ह्यतेस्सम्प्रसारणमपू च स्याद्भावे । इवः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1966. आसानां हवमाह्वानम् । अपू सम्प्रसारणञ्च ।

३२५३ । हनश्च वधः । (३. ३. ७६)

अनुपसर्गादन्तेर्भावे अपू स्याद्बधादेशश्च । चाद्धञ् । घातः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1966. पिपासाया वधो निवृत्तिः । अपू । बधादेशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 51. कृतघातश्लो विहितवधोद्योगा । चाद्धञ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2653. वधेन ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 25 जनवधे ।

३२५४ । मूर्तौ घनः । (३. ३. ७७)

मूर्तिः कठिन्यं तस्मिन्नभिधेये हन्तेरप्स्यात् । घनश्चादेशः । अग्रघनः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1966. तमसो घनो मूर्तिः कठिनत्वम् । सङ्घात
इति यावत् ।

३२५५ । अन्तर्घनो देशे । (३. ३. ७८)

बाह्यीकग्रामविशेषस्य संज्ञेयम् । 'अन्तर्घण' इति पाठान्तरम् ।

मट्टिकाम्ये—VII. 63.

तस्मिन्नन्तर्घनेऽपश्यन् प्रघणे सौघसन्नः ।

अन्तर्घनस्य अन्तर्घनस्य अन्तर्घनस्य ॥ 3117 ॥

तस्मिन् बिले अन्तर्हन्त्यते गम्यत इत्यन्तर्धनोऽन्तर्धनो वा । बाह्यिकेषु देश इति काशिका । अत्राभ्यन्तरावकाशनात्रं लक्ष्यते । अन्तःपूर्वाद्धन्तेरप्यघनादेशः ।

३२५६ । अगारैकदेशे प्रघणः प्रघाणश्च । (३. ३. ७९)

द्वारैकदेशे द्वौ प्रकोष्ठावलिन्दौ आभ्यन्तरो बाह्यश्च । तत्र बाह्ये प्रकोष्ठे निपातनमिदम् । प्रविशद्विर्जनैः पादैः प्रकर्षेण हन्यत इति प्रघणः । प्रघाणः कर्मण्यप् । पक्षे वृद्धिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३११७. प्रघणेऽलिन्दे । ' प्रघाणप्रघणालिन्दा बहिर्द्वारप्रकोष्ठके ' II ११. १३. इत्यमरः । प्रपूर्वाद्धन्तेरप्प्रत्ययान्तो निपातः ।

३२५७ । उद्धनोऽत्याधानम् । (३. ३. ८०)

अत्याधानमुपरि स्थापनम् । यस्मिन्काष्ठेऽन्यानि काष्ठानि स्थापयित्वा तक्षन्ते तदुद्धनः । अधिकरणेऽप् ।

• • • अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३११७. उद्धन्यतेऽस्मिन्नित्युद्धनो हन्यमानस्य तत्तायपिण्डादेराधारभूतः अत्याधानारूपो लोहकूटः । हन्तेरुत्पूर्वादप्प्रत्ययान्तो निपातः ।

३२५८ । अपघनोऽङ्गम् । (३. ३. ८१)

अङ्गं शरीरावयवः । स चेह न सर्वः किन्तु पाणिः पादश्चैत्याहुः । करणेऽप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३११७. ललितापघनाम् ।

३२५९ । करणेऽयोविद्रुषु । (३. ३. ८२)

एषु हन्तेः करणेऽप्याद्धनादेशश्च । अयो हन्यतेऽनेनेत्ययोघनः । विघनः । द्रुघनः । द्रुघण इत्येके । ' पूर्वपदात्संज्ञायां ' (सू. ८५७) इति णत्वम् । संज्ञैषा कुठारस्य ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६३५. अयो हन्यते एभिरित्ययोघनाः लोहघण्टाः । द्रुहन्त्यतेऽनेनेति द्रुघणः कुठारादिः । उभयत्रापि करणार्थे हन्तेरप्प्रत्ययो घनादेशश्च । अरीहणादिपाठात् ' पूर्वपदात्संज्ञायां ' (सू. ८५७) इति वा द्रुघण इति णत्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2101. विहन्यते तमस्तेजोऽन्तर वानेनेति विघनः ।
करणे अप् ।

३२६० । स्तम्बे क च । (३. ३. ८३)

स्तम्ब उपपदे हन्तेः करणे कः स्यात् । अप् च । पक्षे घनादेशश्च । स्तम्बघनः ।
स्तम्बघनः । करण इत्येव । स्तम्बघातः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2101. स्तम्बा गुरुमा हन्यन्ते एभिरिति स्तम्बघ्नाः ।
स्तम्बोपपदाद्धन्तेः करणे कप्रत्ययः । ' गमहन ' (सू 2363) इत्यादिनोपघालोपः ।

३२६१ । परौ घः । (३. ३. ८४)

परौ हन्तेरप्स्यात्करणे घशब्दश्चादेशः । परिहन्यतेऽनेनेति परिघः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2101 परिघोऽर्गल । अप् घादेशश्च ।

३२६२ । उपपन्न आश्रये । (३. ३. ८५)

उपपूर्वाद्धन्तेरप्स्यादुपघालोपश्च । आश्रयशब्देन सामीप्यं लक्ष्यते । पर्वते-
नोपहन्यते सामीप्येन गम्यत इति पर्वनोपपन्नः ।

भट्टिकाव्ये—VII. 66.

पिपायाद्रिगुहोपपन्नानुद्धान्सङ्घश आगतान् ।

फलैर्नानाविधैश्चित्रैः स्वादुशीतैश्च वारिभिः ॥ 3118 ॥

अद्रिगुहोपपन्नान् तदाश्रयान् । हन्तेरप् उपघालोपश्च ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 519 उपपन्नवृक्षस्य परोक्षभावात् ।

३२६४ । सङ्घोद्धौ गणप्रशंसयोः । (३. ३. ८६)

संहननं सङ्घः । भावे अप् । उद्धन्यते उत्कृष्टो ज्ञायत इत्युद्धः । कर्मण्यप् ।
गत्यर्थानां बुद्धयर्थत्वाद्धन्तिर्ज्ञाने ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 3118. उद्धान् प्रशस्तान् । सङ्घो गणशः ।
सम्पूर्वाद्धन्तेरप् घादेशश्च निपातितः ।

३२६५ । निघो निमितम् । (३. ३. ८७)

समन्तान्मितं निमितम् । निर्विशेषं हन्यन्ते जायन्ते इति निघा वृक्षाः ।
समारोहपरिणाहा इत्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1511. निघानिघातरुच्छन्ने निमितानिमिततरुच्छन्ने ।
समारोहपरिणाहाभ्या निमितमित्युच्यते ।

३२६६ । ड्वितः क्तिम् । (३. ३. ८८)

अयं भाव एव स्वभावात् । 'क्तेर्मन् नित्यम्' (सू. 1570) इति मप् ।
डु पचप् । पाकेन निर्वृत्त पक्तिमम् । डु वप् । उत्त्रिमम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1511. लुब्धिमैर्लभनिर्वृत्तै फलैः । क्तिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 256. विपाकेन निर्वृत्त विपक्तिमम् परिपक्वम् । पचे-
क्ति । मप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1454. दत्त्रिमसभ्यतोषे । दानेन निर्वृत्तो दत्त्रिमः ।
विधानेन निर्वृत्ते विहित्तिमे । दाजो घञश्च अनेन क्तौ प्रथमस्य 'दो दद्धो.'
(सू. १077) इति ददादेशः । द्वितीयस्य 'दघातेर्हि' (सू. ३076) इति
हिरादेशः । मप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 63 जनो मार्जालमपि कृत्रिमं क्रियानिर्वृत्तं मेने
करोतेः क्तिः । मप्प्रत्ययः ।

३२६७ । ट्वितोऽथुच् । (३. ३. ८९)

अयमपि स्वभावाद्भाष एव । टु वेष्ट । वेष्टु । टु ओधि । श्वयथु ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1511. आजथुमती शोभावतीम् । टु आजृ दीप्तौ ।

अथुच् । तदन्तान्मतुप् ।

भट्टिकाव्ये—IV. 43.

केचिद्वेपथुमासेदुरन्ये दवथुमुत्तमम् ।

सरक्त वमथुं केचित् आजथुं न च केचन ॥ 8119 ॥

वेपथुं कम्पम् । टु वेष्टु कम्पने । दवथुं परिताम् । टु दु उपतापे ।
वमथुं वमनम् । टु वमु उद्धरणे । भ्राजथुं दीप्तिम् । टु भ्राजू दीप्तौ । सर्वताथुच् ।

भट्टिकाव्ये—V. 20.

सारोऽसाविन्द्रियार्थानां यस्यासौ तस्य नन्दथुः ।
तरूपे कान्तान्तरैस्सार्धं मन्येऽह धिङ् निमज्जथुम् ॥ ३120 ॥

नन्दथुरानन्दः । टु नदि समृद्धौ । निमज्जथुं निमज्जनम् । टु मस्जो शुद्धौ ।
उभयताथुच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 681. विस्फूर्जथुप्रख्यं वज्रघोषकल्पम् । ‘स्फूर्जथुर्व-
ज्रनिर्घोषः’ I. 11. 10. इत्यमरः । टु ओ स्फूर्जा वज्रनिर्घोषे । अथुच् ।

माधे—XV. 62.

गुरु निश्चसन्नथ विलोलसदवथुवपुर्वचोविषम् ।
कीर्णदशनकिरणाग्निकण. फणवानिवैष विससर्ज चेदिपः ॥ ३121 ॥

विलोलं सदवथु ससन्ताप वपुर्धस्य स विलोलसदवथुवपुः । टु दु उपतापे ।
अथुच् ।

३२६८ । यजग्राजयतविच्छप्रच्छरक्षो नङ् । (३. ३. ९०)

यज्ञः । याच्या । यत्नः । विश्व. । प्रश्नः । रक्षणः ।

भट्टिकाव्ये—VII. 68.

रक्षणां करोषि कस्मात्त्वं यत्नेनाख्याहि नः शुभे ।
स्वप्ने निधिवदामाति तव सन्दर्शनं हि नः ॥ ३122 ॥

त्वं यत्नेन रक्षण रक्षण करोषि । यतिरक्षतिभ्यां भावे नङ्प्रत्ययः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 64. यत्नः । नङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 51. कृतघातयत्नाः विहितवचोद्योगाः । नङ् ।

३२६९ । स्वपो नन् । (३. ३. ९१)

स्मः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३१२२. स्वप्ने स्वप्नावस्थायाम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० ५८५. दु स्वप्नबुद्ध्या । स्वप्नः कथमाप्नुयात् ।

३२७० । उपसर्गे घोः किः । (३. ३. ९२)

प्रधिः अन्तर्धिः । उपाधीयतेऽनेनेत्युपाधिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३१२२. निधिः । किः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २१४४. अन्तर्धा अन्तर्धानम् । अन्त.शब्दस्योप-
सर्गत्वात् ' आतश्चोपसर्गे ' (सू. ३२८३) इत्यङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० १६०७. अधिराजस्य भावः कर्म वा आधिराज्यम् ।
ब्राह्मणादित्वात्प्यञ् । तदेव पदमाधिराज्यपदम् । आधिश्च राज्यपदञ्च आधिराज्यपदम् ।
तस्य द्वन्द्वैकवद्भावः । ' पुस्याधिर्मानसी व्यथा ' I. ११. २९. इत्यमरः । घोः किः ।

३२७१ । कर्मण्यधिकरणे च । (३. ३. ९३)

कर्मण्युपपदे घोः किः स्यात् अधिकरणेऽर्थे । जलानि धीयन्तेऽस्मिन्निति जलधिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५०६. ततो जलधिगम्भीरान् समुद्रगम्भीरान् ।
घोः किः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १५१८. बाणा धीयन्तेऽस्मिन्निति बाणधिः । घोः किः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १३४०. शिरो धीयतेऽस्मिन्निति शिरोधिर्गावा ।
' शिरोधिः कन्धरा ' II. ११. ८८. इत्यमरः । किप्रत्ययः ।

किरातार्जुनीये—III. ५७.

अविलंध्य विकर्षणं परैः प्रथितज्यारवकर्म कर्मकम् ।

अगतावरिदृष्टिगोचरं शितनिर्झिशयुजौ महेषुधौ ॥ ३१२३ ॥

इषवो धीयन्तेऽन्योरिति इषुधौ । किः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1745 जलधिम् । पूर्ववत् ।

चम्पूरामायणे—VI. 15.

पश्येदार्नमुदधिपरिधापालिता कुत्र लङ्का

वाचातीतः क नु वनचरादागतो दुर्विपाकः ।

कर्तुं नक्तञ्चरपरिभवं ऋपि मायेति शङ्के

जाता सीता धरणिनयानानकी मैथिलीति ॥ 3124 ॥

उदकानि धीयन्तेऽस्मिन्नित्युदधिः । धोः कि. । ‘उदकस्योदः संज्ञायां’ (सू. 995) इत्युदकशब्दस्योदादेशः । समुद्रस्योदधिरिति सज्ञा । उदधिर्घट इत्यत्र पूर्ववत्किः । ‘पेषवासबाहनधिषु’ (सू. 996) इत्युदादेशः । घटस्योदधिरिति सज्ञा न ।

३२७२ । स्त्रियां क्तिन् । (३. ३. ९४)

स्त्रीलिङ्गे भावादौ क्तिन्स्यात् । कृतिः । चितिः । स्तुतिः । स्फायी, स्फातिः । स्फीतिकाम इति तु प्रामादिकम् ।

वा० । श्रयजीषिस्तुभ्यः करणे । (2211.)

श्रूयतेऽनया श्रुतिः । यजेरिषेच्च इष्टिः । स्तुतिः ।

वा० । चायतेः क्तिनि चिभावो वाच्यः । (4418.)

अपचितिः ।

वा० । सम्पदादिभ्यः क्तिप् । (2238.)

सम्पत् । विपत् । ‘क्तिन्नपीष्यते’ । सम्पत्तिः । विपत्तिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 506. विश्वकर्मणः । कुबोगात्कर्तरि षष्ठी । सृज्यत इति सृष्टिः । कर्मणि क्तिन् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 164. अतिविख्यातिभृता । भावे क्तिन् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 798. सम्पत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1018 कानिष्ठिनेयस्य कृते कार्यार्थम् । क्तिप् । अभ्ययमिति केचित् । सम्पदादिः—३. १२.

३२७३ । स्थागापापचो भावे । (३. ३. ९५)

क्तिन्यात् । ञडोऽपवादः । प्रस्थितिः । उपस्थितिः । संगीतिः । सम्पीतिः ।
पक्तिः । कथमवस्था संस्था इति । व्यग्रस्यायामिति ज्ञापकात् ।

भट्टिकाव्ये—VII 70

निहतश्च स्थितिं भिन्दन्दानवोऽसौ बलिद्रुहा ।
दुहिता मेरुसावर्णेरह नाम्नः स्वयम्भा ॥ ३125 ॥

स्थितिं मर्यादाम् । भावे क्तिन् । ' बलित्यति ' (सू. ३०७४) इतीत्वम् ।

३२७४ । ऊतियूतिजूतिसातिहेतुकीर्तयश्च । (३. ३. ९७)

अवते, ' ज्वरत्वर ' (सू. २६५४) इत्यूट् । ऊतिः । यूतिः । जूतिः । अन्यो-
दीर्घत्वञ्च निपात्यते । स्यतेः सातिः । ' बलित्यति ' (सू. ३०७४) इतीत्वे प्राप्ते इह
इत्वाभावो निपात्यते । सनोतेर्वा । हन्तेर्हिनोतेर्वा हेतिः । कीर्तिः ।

भट्टिकाव्ये—VII. 71.

जूतिमिच्छथ चेत्तूर्णं कीर्तिं वा पातुमात्मनः ।
करोमि वो बहिर्यूतीन् पिघध्वं पाणिभिर्दशः ॥ ३126 ॥

जूतिं बहिर्गीतिम् । यूतिर्मिश्रणम् । जूतियूत्योर्जवतेर्यौतेश्च दीर्घनिपातः ।
कीर्तयतेः कीर्तिः ।

३२७५ । व्रजयजोभावे क्यप् । (३. ३. ९८)

व्रज्या । इज्या ।

भट्टिकाव्ये—VII. 72.

व्रज्यावती निरुद्धाक्षान् विधेवानुष्ठितक्रियान् ।
निरचिक्रमदिच्छातो वानराश्चङ्गमावतः ॥ ३127 ॥

व्रज्यावती प्रशस्तगतिमती । भावे क्यप् । ततः प्रशंसायां मतुप् । ततो ङीप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३३९. इज्या यागः । भावे क्यप् ।

रघुवंशे—I. 68.

सोऽहमिज्याविशुद्धात्मा प्रजालोपनिमीलितः ।

प्रकाशश्चाप्रकाशश्च लोकालोक इवाचलः ॥ 3128 ॥

इज्या । पूर्ववत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 510 इज्या ।

३२७६ । संज्ञायां समजनिषदनिपतमनविदषुर्शीङ्भृजिणः । (३. ३. ९९)

समनादिभ्यः स्त्रियां भावादौ क्यप्स्यात्स चोदात्तसंज्ञायाम् ।

वा० । अजेः क्यपि वीभावो नेति वाच्यम् । (1596.)

‘अजेर्वी’ (सू. 3292) इति वीभावो न । समजन्त्यस्यामिति समज्या सभा । निषीदन्त्यस्यामिति निषद्या आपणः । निपतन्त्यस्यामिति निपत्या पिच्छिला भूमिः । मन्यतेऽनयेति मन्या गलपार्थसिरा । विदन्त्यनया विद्या । सुत्या अभिषवः । शय्या । भृत्या । ईयतेऽनया इत्या शिविका ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2405. समज्या गोष्ठी । पानगोष्ठीत्यर्थः । ‘समज्या परिषद्गोष्ठी’ II. vii. 15. इत्यमरः । क्यप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2200. निषीदन्त्यास्त्विति निषद्या आपणान् । ‘आपणास्तु निषद्यायां’ II. ii. 2. इत्यमरः । क्यप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1024. मन्या ग्रीवापृष्ठसिरा ‘पश्चाद्ग्रीवासिरा मन्या’ II. vi. 65. इत्यमरः । क्यप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 3127. विद्या ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1555. शेरतेऽस्यामिति शय्या । क्यप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1683. कुमारभृत्या बालचक्रित्सम् । क्यप् ।

३२७७ । कृजः श च । (३. ३. १००)

कृज इति योगविभागः । कृजः कथप्स्यात् । कृत्या । ‘श च’ । चाक्तिन् । क्रिया कृतिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३१२७. अनुष्ठितक्रियान् कृतोचितव्यापारान् । स्त्रियां शप्त्यये रिङादेश ।

चम्पूरामायणे—I. ९

ग.—एतौ मुनि. परिगृह्य स्वां कृतिं अपाठयत् ॥ ३१२९ ॥

चम्पूरामायणे—I. ७.

वाणीविलासमपरत्र कृतोपलम्भ-

मम्भोजभूरसहमान इवाविरासीत् ।

आभाति यत्कृतिरनेकविधप्रपञ्च-

व्याजेन्द्रजालविधिसाधकपिच्छिकेव ॥ ३१३० ॥

३२७८ । इच्छा । (३. ३. १०१)

इषेर्भावे शो यगभावश्च निपात्यते । इच्छा ।

वा० । परिचर्यापरिसर्यामृगयाटाटयानामुपसंख्यानम् । (२२१५.)

शो यक् च निपात्यते । परिचर्या पूजा । परिसर्या परिसरणम् । अत्र गुणोऽपि । मृग अन्वेषणे । चुरादावदन्तः । अतो लोपाभावोऽपि । शो यकि णिलोपः । मृगया । अटतेः शो यकि टयशब्दस्य द्वित्वम् । पूर्वभागे यकारनिवृत्तिर्द्विष्व । अटाटया ।

वा० । जागर्तेरकारो वा । (२२१६.)

पक्षे शः । जागरा जागर्या ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४८०. इच्छा मे । 'सूचिसूत्रि' (सू. २६३०) इति यङि अटाट्यते । 'अ प्रत्ययात्' (सू. ३२७९) इत्यकारप्रत्यये अतश्चापि अटाटा । अतो लोपः । 'यस्य हलः' (सू. २६३१) इति यलोपः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३१२७. इच्छातः । शप्त्यये यगभावो निपातितः ।

३२७९ । अ प्रत्ययात् । (३. ३. १०२)

प्रत्ययान्तेभ्यो घातुभ्यः स्त्रियामकारप्रत्ययः स्यात् । चिकीर्षा । पुलकाम्बा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 610 द्रष्टुमिच्छा दिदृक्षा । दृशेत्सन्ततात् स्त्रिया-
मप्रत्यये टाप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 589. पुत्रकाम्या आत्मनः पुत्रेच्छा । पुत्रशब्दा-
त्काम्यजन्तादप्रत्यये स्त्रियां टाप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1413 रोरुदा भृशं रोदनम् । रुदेर्यङन्तादप्रत्यये
टाप् । अतो लोपः । 'यस्य हलः' (सू 2631) इति यलोपः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1929 कुटिलं क्रमणं गतिश्चङ्क्रमा । 'नित्यं
कौटिल्ये गतौ' (सू 2634) इति यङि अप्रत्यये टाप् । अल्लोपयलोपौ ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2264 वरिवस्यया शुश्रूषया । 'वरिवस्या तु
शुश्रूषा' II v11, 35 इत्यमरः । 'नमोवरिवश्चित्रडः' (सू 2675) इति
कचचि अकारप्रत्यये टाप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2141 च्युताशनायाः निवृत्तक्षुवः । उदन्त्यां
पिपासाम् । 'अशनायोदन्या' (सू 2661) इति कचचि अप्रत्यये टाप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1923. परिसेसिचाम् ।

३२८० । गुरोश्च हलः । (३. ३. १०३)

गुरुमतो हलन्तास्त्रियामकारः स्यात् । ईहा । ऊहा ।

मट्टिकाव्ये—III, 5.

उक्षान् प्रचक्रुर्नगरस्य मार्गान्

ध्वजान्ववन्धुर्मुमुचु खड्गपान् ।

दिशश्च पुष्पैश्चकरुर्विचित्रै-

रथेषु राज्ञा निपुणा निरुक्ताः ॥ 3131 ॥

नगरस्य मार्गानुक्षान्तसेकवनं प्रचक्रुः । उक्षणमुक्षा । अनेनाकारः । स
विद्यते एषानिति अर्शआद्यच् । 'इजादेश्च गुरुमन' (सू. 2287) इत्यादिना आम्प्र-
त्यये प्रचक्रुरित्यनुपयोगो न घटते । 'कृञ्चानु-युज्यते' (सू. 2239) इत्यनुशब्दस्य
व्यवहितनिवृत्त्यर्थत्वात् इति जयमङ्गलव्याख्या । उक्षाप्रचक्रुरिति पाठः । नगरस्य
मार्गानुक्षान्तप्रचक्रुः धूलिप्रशमनार्थं निषिषिचुः । उक्ष सेवने । लिट् । 'इजादेश्च'

३२८२ । चिन्तिपूजिकथिकुम्बिचर्चश्च । (३. ३. १०५)

अङ् स्यात् । चिन्ता । पूजा । कथा । कुम्बा । चर्चा ।

चम्पूरामायणे—V. 9.

ग.—तदनु पारावारस्य पारे लम्बशिखरिणि लम्बमानः प्रतनुतरवपुर्लङ्का-
पुरोत्तरगोपुरद्वारमासाद्य नितान्तचिन्तातन्तुसन्तानसन्दानितान्तःकरणोऽमूत् ॥ ३१३५ ॥

चिन्ता । अङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १७५५. कथाभिः ।

भट्टिकाव्ये—VII. 74.

चिन्तावन्तः कथां चक्रुरपघाभेदभीरवः ।

अकृत्वा नृपतेः कार्यं पूजां लप्स्यामहे कथम् ॥ ३१३६ ॥

चिन्तावन्तः कथं पूजां संमानं लप्स्यामह इति कथां चक्रुः । सर्वत्राङ् ।

माघे—II. 40.

आलप्यालमिदं बभ्रोर्यत्स दारानपाहरत् ।

कथापि खलु पापानामलमश्रेयसे यतः ॥ ३१३७ ॥

कथा कथनम् । अङ् ।

३२८३ । आतश्चोपसर्गे । (३. ३. १०६)

अङ् स्यात् । क्तिनोऽपवादः । प्रदा । उपदा ।

वा० । श्रदन्तरोरुपसर्गवद्वृत्तिः । (११३१, ११४७.)

श्रद्धा । अन्तर्धा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३१३६. उपधा सम्यक् परीक्षा । ‘ उपधा सुपरीक्षापि ’
इति यादवः । स्त्रियां भावे ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १८५१. संस्था संस्थितिः । अङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८७८. उपज्ञायत इत्युपज्ञा । अनेनाङ् । प्राचेतस-
स्योपज्ञा प्राचेतसोपज्ञम् । कृद्योगे षष्ठीसमासे 'उपज्ञोपक्रमं' (सू. ८२४) इति
नर्पुसकत्वम् ।

३२८४ । ण्यासश्रन्थो युच् । (३. ३. १०७)

अकारस्यापवादः । कारणा । हारणा । आसना । श्रन्थना ।

वा० । घट्टिवन्दि विदिभ्यश्चेति वाच्यम् । (२२२२.)

घट्टना । वन्दना । वेदना ।

वा० । इषेरनिच्छार्थस्य । (२२२३.)

अन्वेषणा ।

वा० । परेर्वा । (२२२४.)

पर्येषणा परीष्टिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३०७४. वाहना निर्वाहयितृत्वम् । वहतेर्धन्ताद्युच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६८३ परिचयस्थैर्ये हेतुर्गुणानिका आग्नेडनम् । 'गुण
आग्नेडने' इत्यस्मात् चौरादिकात् युच् । ततः सज्ञाया कन् । 'प्रत्ययस्यात्कात्पूर्वस्य'
(सू. ४६३) इतीकारः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५०२. भरतोपज्ञ विज्ञापना । विपूर्वाज्ज्ञानाते-
र्धन्ताद्युच् ।

नैषधे—IV. ५३.

मुखरयस्व यशो नवडिण्डिमं

जलनिधेः कुलमुज्ज्वलयाधुना ।

अपि गृहाण वधूवधपौरुषं

हरिणलञ्छन मुञ्च कदर्थनाम् ॥ ३१३८ ॥

कुत्सितेऽर्थः कदर्थः पीडाकरः । 'कोः कत्' (सू. १०२७) इति कुशब्दस्य
कदादेशः । कदर्थीकरण कदर्थना । कदर्थशब्दात् तत्करोतीति धन्ताद्युच् ।

नैषधे — VI. 78.

सलीलमालिङ्गनयोपपीड-

मनामयं पृच्छति वासवस्त्वाम् ।

शेषस्त्वदाश्लेषकथाविनिद्वै-

स्तद्रोमभिस्सन्दिदिशे भवत्यै ॥ ३१३९ ॥

आलिङ्गनया आलिङ्गनेन । आङ्पूर्वालिङ्ग्यतेश्चौरादिकाद्युच् ।

नैषधे—I. ३४.

उपासनामेत्य पितुः स्म रज्जते

दिने दिने सावसरेषु वन्दिनाम् ।

पठत्सु तेषु प्रतिभूपती नलं

विनिद्रोमाजनि शृण्वती नलम् ॥ ३१४० ॥

उपासनां सेवाम् । उपपूर्वादास उपवेशने इत्यस्मात् युच् ।

भट्टिकान्ये—VII. 75.

प्रायोपासनया शान्तिं मन्वानो बालिसम्भवः ।

युक्ता योगं स्थितश्शैले विवृण्वंश्चित्तवेदनाम् ॥ ३१४१ ॥

प्रायोपासनया प्रायोपवेशनेन । उपपूर्वादासेयुच् । चित्तवेदनां मनोव्यथाम् ।
' वट्टिवन्दि ' (वा. २२२२. सू. ३२४४) इति विदेयुच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १८५९. व्याघट्टना सङ्घर्षणम् । पूर्ववद्युच् ।

चम्पूरामायणे—IV. २१.

आर्यार्यान्वेषणा कार्या शरदीत्युक्तसंविदा ।

कपीन्द्रेणार्थितो रामः किष्किन्धावर्तनं प्रति ॥ ३१४२ ॥

अन्वेषणा । इषेयुच् ।

३२८५ । रोगाख्यायां ण्वुल् बहुलम् । (३. ३. १०८)

प्रच्छर्दिका । प्रवाहिका । विचर्चिका ।

वा० । धात्वर्थनिर्देशे ण्वुक्त्वक्तव्यः । (2225.)

आसिका । शायिका ।

वा० । वर्णात्कारः । (2227.)

अकारः । ककारः ।

वा० । रादिफः । (2228.)

रेफः ।

वा० । मत्वर्थाच्छः । (2229.)

मत्वर्थीयः ।

वा० । इणजादिभ्यः । (2230.)

आजिः आतिः ।

वा० । इन्वपादिभ्यः । (2231.)

वापिः । वासिः ।

वा० । इक्कृष्यादिभ्यः । (2232.)

कृषिः । गिरिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 719. प्रस्कन्दिर्का रोगविशेषम् । स्कन्देः प्रपूर्वा-
द्रोगाख्यायां स्त्रियां ण्वुल् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1201. वाहिका रणमारोद्धहनम् । ' धात्वर्थनिर्देशे
ण्वुक्त्वक्तव्यः ' इति ण्वुल् ।

चम्पूभारते—IV. 70.

शबरत्वजुषः परस्य पुंसः शशिखण्डान्नु शकारसंविधानम् ।

भजति स तदा शिखण्डभावं भगवन्मस्तकमूषणं यदेषः ॥ 3143 ॥

शकारः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1218. 'कृषीवला. कर्षकाः । 'रजः कृषि' (सू. 1919) इति मत्वर्थीयो बलच् । 'बले' (सू. 1040) इति पूर्वस्य दीर्घः ।

३२८६ । संज्ञायाम् । (३. ३. १०९)

अल घातोर्ण्वल् । उद्दालकपुष्पभञ्जिका ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 719. सालभञ्जिकाः दारुदन्तवस्त्रादिनिर्मिताः क्रीडासाधनभूता. पुत्रिकाः । अनेन ण्वल् । 'नित्यं क्रीडाजीविकयोः' (सू. 711.) इति समासः ।

३२८७ । विभाषाख्यानपरिमिश्रयोरिश्च । (३. ३. ११०)

परिमिश्र आख्याने च गम्य इज्यात् । चाण्वल् । विभाषोक्तैर्यथाप्राप्तमन्येऽपि । का त् कारिं कारिका क्रिया कृत्या कृतिं वा अकार्षीः । सर्वो कारिं कारिका क्रियां कृत्या कृतिं वा अकार्षम् । एवं गणिं गणिका गणनाम् । पाचिं पाचिकां पचा पक्तिम् । इज्या इष्टिम् ।

भट्टिकान्ये—VII. 77.

या कारिं राजपुत्रोऽयमनुतिष्ठति ता क्रियाम् ।

अहमप्यनुतिष्ठामि सोऽप्युक्तैवमुपाविशत् ॥ 8144 ॥

अयं राजपुत्रो या कारिं अनुतिष्ठति ता क्रियामहमप्यनुतिष्ठामि । करोतेरिञ् । पक्षे 'कृजश्च च' (सू. 8277) इति शः ।

३२८८ । पर्यायार्हणोत्पत्तिषु ण्वुच् । (३. ३. १११)

पर्यायः परिपाटी क्रमः । अर्हणमर्हः योग्यता । पर्यायादिषु द्योत्येषु ण्वुज्जा स्यात् । भवत आसिका । शायिका । अग्रगामिका । भवानिक्षुभक्षिकामर्हति । इक्षु-भक्षिका उदपावि ।

भट्टिकान्ये—VII. 78.

उवाच मारुतिर्वृद्धे संन्यासिन्यत्र वानरान् ।

अहं पर्यायसंप्राप्ता कुर्वे प्रायोपवेशिकाम् ॥ 8145 ॥

पर्यायसम्प्राप्ता प्रायोपवेशिकां प्रायोपवेशनं पर्यायार्थे ण्वुच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६०५ हे मैथिलि ! तवोपशायिका परिपाठ्या
शयनम् । पूर्ववत् प्लुच् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ७१८ पङ्कभारिकाः पङ्कभरणानि । अईणार्थे प्लुच् ।

२८९ । आक्रोशे नञ्यनिः । (३. ३. ११२)

नञ्युपपदेऽति. स्यादाक्रोशे । अजीवनिस्ते शठ मूयात् ।

भट्टिकाव्ये—VII ७९.

अभावे भवतां योऽस्मिन् जीवेत्तस्यास्त्वजीवनिः ।

इत्युक्त्वा सर्व एवास्त्युर्बद्ध्वा योगासनानि ते ॥ ३१४६ ॥

यो जीवेत्तस्य अजीवनिरस्तु अजीवनमेवास्तु । धिक् तस्य जीवनमिति भावः ।
आक्रोशे जीवेरनिः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २७४०. यो दुःखदग्धोऽपि जीवति तस्याजननिर-
नुत्पत्तिरेवास्तु । नञ्पूर्वाञ्जनिघातोरनिप्रत्ययः ।

३२९० । ल्युट् च । (३. ३. ११५)

हसितं हसनम् । योगविभाग उत्तरार्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४९१. प्रपतनं शरीरपातम् । भावे ल्युट् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४९४. मन्दगतो मन्दगमनः । भावे क्तः । न शोभत
इत्यशोभनः अमङ्गलरूपः । 'कृत्यल्युटो बहुलं' (सू. २४४) इति कर्तरि ल्युट् ।
प्रायोपवेशनं मरणव्रतम् । अनेन ल्युट् ।

३२९१ । कर्मणि च येन संस्पर्शात् कर्तुः शरीरसुखम् । (३. ३. ११६)

कर्मोपपदात् भावे ल्युट् । पूर्वेषु सिद्धे नित्यसमासार्थं वचनम् । पयःपानं
सुखम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2494. पयःपानं क्षीरपानमिव भक्ष्यलाभात् ।
तद्वच्छरीरसुखकरमित्यर्थः । कर्मोपपदात् पिबते भावे ल्युट् ।

३२९३ । करणाधिकरणयोश्च । (३. ३. ११७)

ल्युट् स्यात् । इधमप्रव्रश्चनः कुठारः । गोदोहनी स्थाली । खलः प्राक् करणा-
धिकरणयोरित्यधिकारः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 708. वृश्चयते भिद्यतेऽनेनेति व्रश्चनम् । करणे
ल्युट् । 'कर्तृकर्मणोः कृति' (सू. 623) इति कर्मणि देहस्येति षष्ठी । 'कृद्योगा
च' (सू. 703) इति समासः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1595. तर्पणम् तृप्तिकरणम् । करणे ल्युट् ।
तर्पयतीति तर्पणम् । 'कृत्यल्युटो बहुलम्' (सू. 2841) इति कर्तरि ल्युडिति जयमङ्गल-
व्याख्या ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 40 पितॄणां तर्पणीः तृप्तिकरीरपः । पूर्ववल्ल्युट् ।
टित्त्वात्स्त्रिया ङीप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 42. धीयन्तेऽस्यामिति धानी । राज्ञा धानी
राजधानी । अधिकरणे ल्युट् । टित्वान्ङीप् ।

माघे—IV. 12.

अखिद्यतासन्नमुदग्रतापं रविं दधानेऽप्यरविन्दधाने ।

भृङ्गावर्लियस्य तटे निपीतरसानमत्तामरसा न मत्ता ॥ 3147 ॥

धीयन्तेऽस्मिन्निति धानम् । अधिकरणे ल्युट् । अरविन्दानां धानमिति
समासः । ल्युट् ।

३२९४ । अन्तरदेशे । (८. ४. २४)

अन्तश्शब्दाद्वन्तेर्नस्य ण. स्यात् । अन्तर्हणनम् । देशे तु अन्तर्हणनो देशः ।

भट्टिकान्ये—IX. 103

वेश्मान्तर्हणनं कोपान्मम शत्रोः करिष्यतः ।

मा कार्षीरन्तरयणं प्रयाणाहमवेद्यमुम् ॥ 3148 ॥

वेश्मान्तः गृहमध्ये हननं वेश्मान्तर्हणनम् । नकारस्य णत्वम् ।

३२९५ । अयनं च । (८. ४. २५)

अयनस्य णोऽन्तश्शब्दात्परस्य । अन्तरयणम् । अदेश इत्येव । अन्तरयनो देशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३१४८ अन्तरयणं विधातमन्तरायम् ।

३२९६ । पुसि संज्ञायां घः प्रायेण । (३. ३. ११८)

आकुर्वन्त्यस्मिन् आकरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ७०३ अशुभाकरं अमङ्गलालयम् । घः ।

किरातार्जुनीये—VII 40.

शाखावसक्तकमनीयपरिच्छदाना-

मध्वश्रमातुरवधूजनसेवितानाम् ।

जज्ञे निवेशनविभागपरिष्कृताना

लक्ष्मी पुरोपवनजा वनरादपानाम् ॥ ३१४९ ॥

परिच्छाद्यतेऽनेनेति परिच्छदः परिकरो वसनाभरणादिः । अनेन घः ।

‘छादेर्वेऽद्वयुपसर्गस्य’ (सू. ३२९७) इति ह्रस्वत्वम् ।

भट्टिकाव्ये—V. 19.

नास्त्यं पश्यति यस्तस्या निस्ते दन्तच्छदं न वा ।

सशृणोति न चोक्तानि मिथ्यासौ विहितेन्द्रियः ॥ ३१५० ॥

छाद्यतेऽनेनेति छदः । दन्तानां छदो दन्तच्छदोऽधरः । पूर्ववद्धः । ह्रस्वः ।

३२९८ । गोचरसञ्चरवहव्रजव्यजापणनिगमाश्च । (३. ३. ११९)

घान्ता निपात्यन्ते । ‘हलश्च’ (सू. ३३००) इति वक्ष्यमागस्य घञोऽपवादः ।

गावश्चरन्त्यस्मिन्निति गोचरो देशः । सञ्चरन्त्यनेन सञ्चरो मार्गः । वहन्त्यनेन वहः ।

व्रजः । व्यजस्तालवृत्तम् । निपातनाद्वीभावो न । आपणः पण्यस्थानम् । निगच्छन्त्य-

नेन निगमश्छन्दः । चात्कषः । निकषः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 708 पापगोचरं पापाश्रयम् । अधिकरणे निपातः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2678 सञ्चरन्त्यस्मिन्निति सञ्चरः सञ्चारस्थानम् ।
अधिकरणार्थे घान्तो निपातः । दण्डकारणं सञ्चरो यस्येति दण्डकारण्यसञ्चरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 186. सदसद्वेति सशयगोचरः सन्देहास्पदं उदरं
यस्यास्सा सदसत्संशयगोचरोदरी । 'नासिकोदर' (सू 511) इत्यादिना ङीप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 52 परेषा ग्रहणस्याक्रमणस्य न गोचरा अविषया या
नगरी । स्त्रीलिङ्गश्चिन्त्यः । 'नाम्न्यकर्तरि भावे च घञजठनङ्णघाथुच.' III.v.15.
इति पुल्लिङ्गशेषे नामलिङ्गानुशासनात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1049. अवाञ्जनसगोचरम् ।

रघुवंशे—XVI. 12.

निशासु भास्वत्कलनूपुराणा यस्सञ्चरोऽभूदभिसारिकाणाम् ।

नदन्मुखोल्काविचितामिषाभिः स बाह्यते राजपथः शिवामिः ॥8151॥

सञ्चरन्तेऽनेनेति सञ्चरः सञ्चारसाधनं राजपथः । घप्रत्ययान्तो निपातः ।

भट्टिकान्ये—XIII. 12.

गन्तुं लङ्कातीरं बद्धमहासलिलसञ्चरेण सहेलम् ।

तरुहरिणा गिरिजालं वहन्तु गिरिमारससहा गुरुदेहम् ॥ 8152 ॥

बद्धो घटितो महासलिले यः सञ्चरः तेन सेतुना ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1941. मध्ययष्टिरपि दृष्टिगोचरा ।

३२९९ । अवे तृस्तोर्घञ् । (३. ३. १२०)

अवतारः कृपादेः । अवतारो जवनिक्का ।

भट्टिकान्ये—VII 84.

नरकस्यावतारोऽयं प्रत्यक्षोऽस्माकमागतः ।

अवेष्टा यदिहान्यायादनेनात्स्यामहे वयम् ॥ 8153 ॥

अस्माकमय प्रत्यक्षो नरकस्यावतारोऽवतरणमार्गः । करणे घञ् ।

चम्पुभारते—III. ३०

ग.—तत्र तस्य हिमाचलस्य खरखुरपुटविनिमयविन्यासचन्द्रकितैरवतार-
पथैरपि रोमन्थफेनशकलतारकितैः प्रतीरनमेरुनलोपवेशैरप्यनुमेयहररुषभस्त्रैर्विहारासु
कटकसरसीषु वृजिनानि विशोध्य वनमदायलकलमविदलिनसारलद्रुमप्रवालपरिमलसुरभि-
लेनोपत्यकावत्मेना दिवि भुवि भरणकुशलाभ्या महेन्द्राभ्यां परिगृहीता हरितमवजगाहे
॥ ३१५४ ॥

अवतारपथैरवरोहणमार्गैः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३२. अवतर इत्यत्र 'ऋदोरप्' (सू. ३२३२) इति
अप्प्रत्ययः । तेन तरशब्देनावशब्दस्य सुप्पुषेति सभासः । न तुप्सृष्टप्रत्यययोत्पत्तिः ।
तदा 'अव तृ' (सू. ३२३९) इति घञ् स्यात् । सति तु तस्मिन् अवतार इति
स्यात् इति व्याख्या । वस्तुतस्तु अवतरतीत्यवतर । कर्तरि पचाद्यच् । तरतेः पचादिषु
स्थितत्वात् ।

३३०० । हलश्च । (३. ३. १२१)

घापवादः । रमन्ते योगिनोऽस्मिन्निति रामः । अपसृज्यतेऽनेन व्याख्यादिरि-
त्यपामार्गः ।

३३०१ । अभ्यायन्यायोद्यावमंहाराश्च । (३. ३. १२२)

अधीयतेऽस्मिन्नित्यध्यायः । नियन्त्युद्युवन्ति संहरन्त्यनेनेति विग्रहः ।

वा० । अवहाराधारावायानामुपसंख्यानम् । (२२३६.)

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३१५३. अन्यायात् । नीयतेऽनेनेति न्यायः ।
निपूर्वादिणः करणे घञन्तो निपातः । न न्यायः अन्यायस्तस्मात् ।

३३०२ । उदङ्कोऽनुदके । (३. ३. १२३)

उत्पूर्वादश्चतेर्घञ् स्यात् न तूदके । घृतमुदच्यते उद्ध्रियतेऽस्मिन्निति धृतोदङ्क-
श्चर्ममयं भाण्डम् । अनुदके किम् । उदकोदञ्चनः ।

भट्टिकाव्ये—VII. 85.

हृदयोदङ्कसंस्थानं कृतान्तानायसंनिभम् ।

शरीराखनतुण्डाग्रं प्राप्यासुं शर्म दुर्लभम् ॥ 3155 ॥

उदञ्चयते आकृष्यतेऽनेनेत्युदङ्कः उद्धरणी । करणे घञन्तो निपातः ।

३३०३ । जालमानायः । (३. ३. १२४)

आनीयन्ते मत्स्यादयोऽनेनेत्यानायः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 3155. आनीयते आकृष्यतेऽनेनेत्यानायः जालं जलजन्तुबन्धनम् । 'आनायः पुंसि जालं स्यात्' I. 18. 16. इत्यमरः । आङ्पूर्वा-
न्नयतेः करणे घञन्तो निपातः ।

रघुवशे—XVI. 55.

स तीरभूमौ विहितोपकार्या-

मानायिभिस्तामपकृष्टनक्राम् ।

विगाहितु श्रीमहिमानुरूप

प्रचक्रमे चक्रघरप्रभावः ॥ 3156 ॥

स कुशः आनायो जालमेषामस्तीति आनायिनो जालिकाः । तैरपकृष्टनक्रां
तां सरयू विगाहितु प्रचक्रमे ।

३३०४ । खनो घ च । (३. ३. १२५)

चाद्व्यू । आखनः आखानः ।

वा० । खनेडडरेकेकवका वाच्याः । (2238.)

आखः आखरः आखनिकः आखनिकवकः । एते खनित्वचनाः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 3155. आखन्यतेऽनेनेत्याखनः । करणे घः ।

३३०५ । ईषद्दुःसुषु कृच्छ्राकृच्छ्रार्थेषु खल्ल । (३. ३. १२६)

करणाधिकरणयोरिति निवृत्तम् । पृष्टु दुःखमुखार्थेषूपपदेषु खल् स्यात् ।
'तयोरेव' (सू २८३३) इति भावे कर्मणि च । कृच्छ्रे, दुष्कर कटो भवता ।
अकृच्छ्रे, ईषत्कर सुकर ।

वा० । निमिमीळिया खलचोरात्वे नेति वाच्यम् । (३४८७.)

ईषन्निमयः । दुष्प्रमयः । सुविलयः । निमयः । मयः । लयः ।

अनर्घराघवे—III, ३३.

उत्पादयन्कमपि कौणपकोटिहोम

तेजोहुनाशनसमिन्धनसामिधेनीम् ।

यस्ताटकामकृत बालसखैः पृषत्कै

रीषज्जयः स्फुटमनेन दशाननोऽपि ॥ ३१५७ ॥

अनेन रामेण दशाननोऽपि ईषज्जयोऽकृच्छ्रजयः । सुजय इति यावत् । कर्मण्य-
कृच्छ्रार्थे खल् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १४७ सङ्घर्षिणा मत्सरिणा कर्ता । गुणाभ्यधिकैः
सह दुरासम् । आसितुमशक्यमित्यर्थः । आसेरकर्मकाद्भावे खल् । 'तयोरेव कृत्यक्त-
खलार्थाः' (सू २८३३) इति नियमात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २०७५. दुःखेन हन्यत इति दुर्हणे निकुम्भे ।
कर्मणि कृच्छ्रार्थे खल् ।

अनर्घराघवे—IV. १६.

ग.—परन्त्वेनापि सकलमूर्धामिविक्तकण्ठकाण्डरुधिरावसेकपङ्क्तिविकुटारेण
दुरभिभवो दाशरथिः ॥ ३१५८ ॥

पूर्ववत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ९९९. द्विषा भङ्गसुलभः । कर्मण्यकृच्छ्रार्थे खल् ।
दुर्लभा सत्त्ववाच्यता । कर्मणि कृच्छ्रार्थे खल् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५५०. बलिः वैरोचनिः । स्वर्गमर्तुरिन्द्रस्य सुखेन
बध्यत इति सुबन्धः तत्तामगमत् । कर्मण्यकृच्छ्रार्थे खल् । 'न लोक' (सू. ६३७) ।
इत्यादिना कृद्योगषष्ठ्या एव निषेधात् स्वर्गमर्तुरिति शेषषष्ठी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३१५५ शर्म दुर्लभम् ।

३३०६ । उपसर्गात्खल्वजोः । (७. १. ६७)

उपसर्गादेव लभेर्नुम्यात् । ईषत्प्रलम्भः । दुष्प्रलम्भः । सुप्रलम्भः । षञ् । उपा-
लम्भः । उपसर्गात्किम् । ईषल्लभः । लामः ।

३३०७ । न सुदुर्भ्या केवलाभ्याम् । (७. २. ६८)

उपसर्गान्तररहिताभ्या सुदुर्भ्या लभेर्नुम स्यात् खल्वजोः । सुलभम् । दुर्लभम् ।
केवलाभ्या किम् । सुप्रलम्भः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३१५५. शर्म दुर्लभं । 'उपसर्गात्खल्वजोः'
(सू. ३३०६) इति प्राप्तस्य नुमः अनेन प्रतिषेधः ।

३३०८ । कर्तृकर्मणोश्च भूकृजोः । (३. ३. १२७)

कर्तृकर्मणोरीषदादिषूपपदेषु भूकृजोः खल् स्यात् । यथासंख्यं नेष्यते ।
कर्तृकर्मणी च बातोख्यवधानेन प्रयोज्ये । ईषदादयस्तु ततः प्राक् ।

वा० । कर्तृकर्मणोश्च्यर्थयोरिति वाच्यम् । (२२४१.)

खित्त्वान्मुम् । अनादयेन दु खेन भूयते दुरादयम्भवम् । ईषदादयम्भवम् ।
खादयम्भवम् । ईषदादयङ्करः । दुरादयङ्करः । खादयङ्करः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १८९४. सुराजम्भवं सुखेन राज्ञा भूयते । कर्तरि
ईषदादौ चोपपदे भवतेः खल्वत्ययेन लोपमुमागमौ ।

भट्टिकाव्ये—VII. ८६.

ईषदादयङ्करोऽप्येष न परत्राशुभक्रियः ।

अस्मान्तुमितोऽभ्येति परिग्लानो बुभुक्षया ॥ ३२५९ ॥

एष वानरगणः परत्राप्यकृच्छ्रेण सुखेनानादय आदयः कृतो विधात्रा
ईषदादयङ्करो न । इह तावदास्ता दैवेन परत्रापि सुखभाङ् न कृत इत्यर्थः । करोतेः
कर्मणि ईषदादौ चोपपदे खल्वत्ययः ।

३३०९ । आतो युच् । (३. ३. १२८)

खलोऽपवादः । ईषत्पान सोमो भवता । दुष्पानः ।

वा० । भाषायां शासियुचिद्विशिष्टमृषिभ्यो युञ्जाच्यः । (2243.)

दुःशासनः दुर्योधन इत्यादि ।

भट्टिकाव्ये—VII. 87.

संप्राप्य वानरान्पक्षी जगाद मधुरं वचः ।

के यूयं दुरुपस्थाने मनसाप्यद्रिमूर्धनि ॥ 3160 ॥

दुरुपस्थाने दुःखेनोपस्थातुं शक्ये गिरिमूर्धनि । आतो युच् । तत्रापि ईषदा-
दयोऽनुवर्तन्ते । कर्तृकर्मणोरिति न सर्थते ।

भट्टिकाव्ये — V. 82.

अन्तर्धत्स्व रघुव्याघ्रात्सत्तात्वं राक्षसेधर ।

सो रणे दुरुपस्थानो हस्तरोधं दधद्गुः ॥ 3161 ॥

रामो रणे दुरुपस्थानो दुःखेनोपस्थीयते उपगम्यत इति दुरुपस्थानः ।
आतो युच् ।

अनर्घराघवे—VII. 15.

जरयतु जगत्कुर्योच्छितौ पिप्लुं पयोधरान्

बहत्तु बडवावक्तृज्योतिर्दधातु सुधासुजः ।

भवतु वपुषा यावास्तावानगस्त्यरुषा पुन-

र्विधिरयमपामीषत्पानस्तर्पासि नमोऽस्तु वः ॥ 3162 ॥

अयमर्पांनिधिः अगस्त्यरुषा ईषत्पानः ।

किरातार्जुनीये—II. 8.

द्विषतामुदयस्सुमेधसा गुरुरस्वन्ततरस्सुमर्षणः ।

न महानपि मूर्तिमिच्छता फलसम्पत्त्यवणः परिष्वजः ॥ 3163 ॥

सुमेघसा द्विषतामुदयो वृद्धिः सुखेन मृष्यत इति सुमर्षणः सुसहः । 'भाषायां शासि' इत्यादिना खलर्थे युच् ।

३३१० । षात्पदान्तात् । (८. ४. ३५)

नस्य णो न । निष्पान सर्पिष्पानम् । षात्किम् । निर्णयः । पदान्तात्किम् । पुष्पाति ।

३३११ । आवश्यकाधमर्णयोर्णिनिः । (३. ३. १७०)

अवश्यंकारी । शतंदायी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५७१. इहैकग्राहि । दिवि कोटिगुणितं दायि दातृ ।
आधमर्ण्ये णिनिः । षष्ठीप्रतिषेधाद् द्वितीया ।

३३१२ । कृत्याश्च । (३. ३. १७१)

आवश्यकाधमर्ण्योरित्येव । अवश्यं हरिस्सेव्यः । शतं देयम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४८१. द्रष्टव्यमवश्यं दर्शनीयम् ।

३३१६ । अलंखल्वोः प्रतिषेधयोः प्राचां क्त्वा । (३. ४. १८)

प्रतिषेधार्थयोरलंखल्वोरुपपदयोः क्त्वा स्यात् । प्राचांग्रहणं पूजार्थम् । अलं दत्त्वा । पीत्वा खलु ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३१३७. इदं दारापहरणं आलप्यालम् । नाळपनीय-
मित्यर्थः । क्त्वाप्रत्ययः । समासे ल्यबादेशः । कथापि अश्रेयसे अलं शक्तम् ।
'नम स्वस्ति' (सू. ५८३) इत्यादिना चतुर्थी ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९०७ लेख्येन पत्रेण अर्थे वाच्ये निर्धारिते सति
वाचिकं व्याहृतार्थां वाचं खलुक्त्वा खलु । न वाच्यमित्यर्थः । खलुराद्यः प्रतिषेधे ।
अन्यो वाक्यालङ्कारे ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २७०८ गुरुं क्लिशित्वालं वृथा । गुरुर्न क्लेशनीय इत्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २३२२ अलमिष्टा मखान्मर्खा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९६०. रूपं प्राणियातुं प्राप्नुमलम् । रोषो न कर्तव्य
इत्यर्थः । क्त्वाप्रत्ययविषये तुमुप्रयोगो देशविभाषानुसाराङ्कृतः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३०७१. अचलाधिप अंहुसां संदति विहन्तुमलं समर्थः । 'पर्यासिवचनेष्वलमर्थेषु' (सू. ३१७८) इति तुमुन् ।

३३२० । समानकर्तृकयोः पूर्वकाले । (३. ४. २१)

समानकर्तृकयोर्धात्वर्थयोः पूर्वकाले विद्यमानाद्धातोः क्त्वा स्यात् । भुक्त्वा व्रजति । द्वित्वमतन्त्रम् । स्नात्वा भुक्त्वा पीत्वा व्रजति ।

३३२१ । क्तिव स्कन्दिस्सन्दोः । (६. ४. ३१)

एतयोर्नलोपो न स्यात् क्तिव परे । स्कन्त्वा । उदित्वादिङ् । स्यन्त्वा स्यन्दित्वा । अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९३६ गङ्गा दिवः स्यन्त्वा स्यन्त्वा स्नुत्वा-स्नुत्वा । 'आभीक्ष्ण्ये णमुल् च' (सू. ३३४३) इति चकारात् क्त्वा । शम्भोर्नृर्धि स्कन्त्वा गत्वा । अनुनासिकलोपप्रतिषेधः ।

३३२२ । न क्त्वा सेट् । (१. २. १८)

सेट् क्त्वा किञ्च स्यात् । शयित्वा । सेट् किम् । कृत्वा ।

३३२३ । मृडमृदगुधकुषकिलशवदवसः क्त्वा । (१. २. ७)

एभ्यस्सेट् क्त्वा कित् । मृडित्वा । 'क्लिशः क्त्वा' (सू. ३०४९) इति वेट् । क्लिशित्वा क्लिष्टा । उदित्वा । उषित्वा ।

भट्टिकाव्ये—VII. ९७.

बभूव याविशैलेन्द्रं मृदित्वेवेन्द्रगोचरम् ।

कुपित्वा जगता सारं सैका शङ्के कृतः भुवि ॥ ३१६४ ॥

इन्द्रगोचरमिन्द्रनिलयममरावत्याख्यं मृदित्वेव निष्पेक्ष्येव जगता सारं कुपित्वा उत्कृष्य । उद्धृत्येत्यर्थः । मृदित्वा कुपित्वेति 'न क्त्वा सेट्' (सू. ३३२२) इति क्तिव-प्रतिषेधे प्राप्तेऽनेन क्तिवम् ।

भट्टिकाव्ये — VII. ९८.

अमृडित्वा सहस्राक्षं क्लिशित्वा कौशले निजे ।

उदित्वालं चिरं यत्नात्सैका घात्रा विनिर्मिता ॥ ३१६५ ॥

सहस्राक्षममृडित्वा असुखयित्वा । 'मृड सुखने' इति धातोः क्त्वाप्रत्यये नञ्समासः । अनञ्पूर्व इति निषेधान्न क्तो ल्यबादेशः । चिरं क्लिशित्वा परिश्रम्य । चिरमभ्यस्येत्यर्थः । सर्वत्र क्तवः कित्त्वान्न गुणः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २७०८. अलं क्लिशित्वा । 'अलं खल्वोः' (सू. ३३१६) इत्यादिना क्त्वा । 'क्लिश. क्तवानिष्ठयोः' (सू. ३०४९) इति सेट् । 'न क्त्वा सेट्' (सू. ३३२२) इति कित्त्वनिषेधे प्राप्तेऽनेन कित्त्वम् ।

३३२४ । नोपधात्थफान्ताद्वा । (१. २. २३)

सेट् क्त्वा कित्स्याद्वा । श्रथित्वा श्रन्थित्वा । गुफित्वा गुम्फित्वा । नोपधात्किम् । कोथित्वा रेफित्वा ।

३३२६ । तृषिमृषिकृषेः काश्यपस्य । (१. २. २५)

एभ्यः सेट् क्त्वा कित्वा । तृषित्वा तर्षित्वा । मृषित्वा मर्षित्वा । कृषित्वा कर्षित्वा ।

भट्टिकान्ये—VII. 108

वञ्चित्वाप्यम्बर दूरं स्वस्मिन्तिष्ठन्तमात्मनि ।

तृषित्वेवानिश्वाद्वा पिवन्तं सरिता पयः ॥ ३१६६ ॥

तृषित्वेव । कित्त्वप्रतिषेधः ।

३३२७ । जृत्रश्चयोः कित्त्व । (७. २. ५५)

आभ्यां परस्य क्त्वा इट् स्यात् । जरीत्वा जरित्वा । वृश्चित्वा ।

भट्टिकान्ये—IX. 41.

जरित्वेव जवेनान्ये निपेतुस्तस्य शाखिनः ।

वृश्चित्वा विवशानन्यास्तलेनापातयत्तरुन् ॥ ३१६७ ॥

जरित्वेव जीर्णा भूत्वेव । पाणितलेन वृश्चित्वा छित्वा । क्त्वाप्रत्यये नित्यमिट् ।

३३२८ । उदितो वा । (७. २. ५६)

उदितः परस्य क्त्वा इङ् वा । शमित्वा शान्त्वा । दिवु, द्यूत्वा देवित्वा ।

भट्टिकाव्ये—IX 42.

दमित्वा रिपुसङ्घातान्श्रान्त्वा कपिकेसरी ।

वन चचार कर्तिष्यन् नत्स्यन्निव निरङ्कुशः ॥ 3168 ॥

रिपुसङ्घातान् दमित्वा दान्त्वा । अश्रान्त्वा अश्रमित्वा । दमेः श्रमेश्च क्त्वाया विकल्पादिट् ।

३३२९ । क्रमश्च क्त्वि । (६. ४. १८)

क्रम उपधाया वा दीर्घः स्यात् । क्रान्त्वा कन्त्वा ।

रघुवशे—I. 14.

सर्वोतिरिक्तसारेण सर्वतेजोऽभिभाविना ।

स्थितः सर्वोन्नतेनोर्ध्वं क्रान्त्वा मेरुरिवात्मना ॥ 3169 ॥

विकल्पादीर्घः ।

३३३० । जान्तनशां विभाषा । (६. ४. ३२)

जान्तानां नशेश्च नलोपो वा स्यात् क्त्वि परे । भक्त्वा भङ्क्त्वा । रक्त्वा रङ्क्त्वा । 'मस्जिनशोः' (सू. 2517) इति नुम् । तस्य पक्षे लोपः । नष्टा नष्टा । 'रधादिभ्यश्च' (सू. 2515) इतीट्पक्षे नशित्वा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 969. भुजौ भङ्क्त्वा । अनुनासिकलोपाभावपक्षे रूपम् ।

३३३१ । जहातेश्च क्त्वि । (७. ४. ४३)

हित्वा । 'दधातेर्हिः' (सू. 3076) इति क्त्वा । हाङ्क्त्वा हात्वा । 'अदो जग्धिः' (सू. 3080) इति जग्ध्योदेशो जग्ध्वा ।

भट्टिकाव्ये—III. ३६.

कृतेषु पिण्डोदकसञ्चयेषु हित्वाभिषेकं प्रकृतं प्रजाभिः ।

प्रत्यानिनीषुर्विनयेन रामं प्रायादरण्य भरतस्सपौरः ॥ ३१७० ॥

हित्वा । ओ हाक् त्यागे । क्त्वि हिरादेशः ।

३३३२ । समासेऽनञ्पूर्वे क्त्वो ल्यप् । (७. १. ३७)

अव्ययपूर्वपदेऽनञ्समासे क्त्वो ल्यवादेशः स्यात् । तुक् । प्रकृत्य । अनञ् किम् । अकृत्वा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३५२. समादाय गृहीत्वा । ल्यवादेशः ।

माधे—II. ५२.

अकृत्वा हेलया पादमुच्चैर्मूर्धसु विद्विषाम् ।

कथङ्कारमनालम्बा कीर्तिर्धामधिरोहति ॥ ३१७१ ॥

अकृत्वा । अनञ्पूर्व इति निषेधात् समासे न ल्यवादेशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३७७ अपृष्ट्वा । पूर्ववत् ।

माधे—XIX. ८.

उलमुकेन द्रुमं प्राप्य सङ्कुचत्पत्रसम्पदम् ।

तेजः प्रकिरता दिक्षु सप्रतापमदीप्यत ॥ ३१७२ ॥

प्राप्य । ल्यवादेशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३२७१. निरीय निर्गत्य । 'इण् गतौ' इति घातो. समासे क्त्वो ल्यप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ७८८. प्रोष्य प्रवासं कृत्वा । प्रपूर्वाद्धसधातोः समासे क्त्वो ल्यप् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ७७. अविध्वा । व्यध ताडने । निषेधान् ल्यवादेशः ।

३३३७ । विभाषाऽऽपः । (६. ४. ५७)

आमोतेर्णेऽरयादेशो वा स्याल्लघपि । प्रापय्य माप्य ।

नैषधे—IV. 49.

अयमयोगिवधूवधपातकै-

अमिमवाप्य दिवः खलु पात्यते ।

शितिनिशाहृषदि स्फुटमुत्पत

त्कणगणाधिकतारकिताम्बरः ॥ ३१७३ ॥

आमिमवाप्य प्राप्य । आमोतेर्धन्तात्त्वो रयवादेशः । विकल्पादः देशाभाव ।

३३४३ । आभीक्ष्ये णमुल् च । (३. ४. २२)

पौन.पुन्ये द्योत्ये पूर्वविषये णमुल् स्यात् क्त्वा च । द्वित्वम् । सारंसार नमति शिवम् । स्मृत्वास्मृत्वा । पार्थपायम् । भोजंभोजम् । श्रावंश्रावम् । 'चिण्णमुलो.' (सू. २७६२) इति णमुल्परि णौ वा दीर्घः । गामंगाम गमंगमम् । 'विभाषा चिण्णमुलो' (सू. २७६५) इति नुम्वा । लम्भंलम्भम् लभंलाभम् । व्यवस्थितविभाषयोप-सृष्टस्य नित्य नुम् । प्रलम्भंप्रलम्भम् । 'जामोऽविचिण्णल्' (सू. २४८०) इति गुणः । जागरजागरम् । प्यन्तस्याप्येवम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९३४. कचित्प्रदेशे स्थायंस्थायं पुन पुनः स्थित्वा । कचित् क्रान्तान्क्रान्तान् उत्प्लुत्योत्प्लुत्य । णमुल् क्त्वा च । 'नित्यवीप्सयोः' (सू. २१४०) इति द्विर्वचनम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १९३५. स्यन्त्वास्यन्त्वा सुत्वासुत्वा । अल चकारात् क्त्वा । द्विर्वचनम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४६५. स्पर्शस्पर्श स्पृष्टास्पृष्टा । आभीक्ष्ये णमुल् । मन्दंमन्दम् । 'नित्यवीप्सयोः' (सू. २१४०) इति उभयत्र द्विर्वचनम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३२६ श्लाघंश्लाघम् । णमुल् । द्विर्वचनम् ।

३३४६ । कर्मण्याक्रोशे कृजः खमुज् । (३. ४. २५)

कर्मण्युपपदे आक्रोशे गम्ये कृजः खमुज् स्यात् । चौरंकारमाक्रोशति । करोति. रुच्चारणे । चौरशब्दमुच्चार्येत्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८४७. भीतं कृत्वा भीतंकारम् । खमुज् । आक्रुश्य भीरुत्वमिति निर्भर्त्स्येत्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २४९३. चौरङ्कारं चौरवत्कृत्वा आकुश्यमानः ।
चौरिकामुच्चार्य वाकुश्यमानः । खमुञ् ।

३३४७ । स्वादुमि णमुल् । (३. ४. २६)

स्वाद्वर्धेषु कृञो णमुल्स्यादेकर्तृकयोः पूर्वकाले । अस्वादु स्वादु कृत्वा मुङ्क्ते
स्वादुङ्कार मुङ्क्ते । सम्पन्नकारम् । लवणकारम् । सम्पन्नलवणशब्दौ स्वादुपर्यायौ ।
वासरूपेण क्त्वापि । स्वादु कृत्वा मुङ्क्ते ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४५० स्वादुङ्कारं स्वादुङ्कृत्य । णमुल् ।

३३४८ । अन्यथैवंकथमित्थंसु सिद्धाप्रयोगश्चेत् । (३. ४. २७)

एषु कृञो णमुल् स्यात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४१७१. कथङ्कारम् । कथमित्यर्थः । करोतेः कथं-
पूर्वाणमुल् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४४४३. कथङ्कारं । पूर्ववत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० १११०. इत्थङ्कारं । आलोचन कृत्वेत्यर्थः । इत्थमुप-
पदात्करोतेर्णमुल् ।

३३५० । कर्मणि दृशिविदोः साकल्ये । (३. ४. २९)

कर्मण्युपपदे णमुल्स्यात् । कन्यादर्शं वरयति । सर्वाः कन्या इत्यर्थः । ब्राह्मण-
वेदं भोजयति । यं यं ब्राह्मणं ज्ञानाति लभते विचारयति वा तं सर्वं भोजयतीत्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ७३५. मांसशोणितसन्दर्शं कात्स्न्येन मांसशोणितञ्च
दृष्ट्वा । णमुल् । ' अमैवान्ययेन ' (सू. ७४३) इति समासः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ५१. विप्रान् साकल्येन दृष्ट्वा । विप्रदर्शम् । रात्रिचरी
साकल्येन जिघांसुं विदित्वा जिघांसुवेदम् । उभयत्रापि णमुल् । अत्र ताटकाया
एकत्वेऽपि अवयवाभिप्रायं साकल्यवचनं वेदितव्यम् ।

३३५१ । यावति विन्दजीवोः । (३. ४. ३०)

यावद्वेदं मुङ्क्ते । यावज्जीवमधीते ।

३३५२ । चर्मोदरयोः पूरेः । (३. ४. ३१)

कर्मणीत्येव । चर्मपूरं स्तृणाति । उदरपूरं मुङ्क्ते ।

३३५३ । वर्षप्रमाण ऊलोपश्चास्यान्यतरस्याम् । (३. ४. ३२)

कर्मण्युपपदे पूरेणमुल्स्यादृकारलोपश्च वा समुदायेन वर्षप्रमाणे गम्ये ।
गोष्पदपूरं वृष्टो देव । गोष्पदप्र वृष्टो देव ।

भट्टिकाव्ये—XIV. 20.

वदाल भूर्नमो रक्त गोष्पदग्रं वर्षं च ।

मृगाः प्रसस्तपुर्वाम खगाश्चुकुविरिञ्जुभम् ॥ ३174 ॥

नमश्च रक्त वर्षं । कियत्प्रमाण गोष्पदग्रम् । णमुल् ऊलोपश्च ।

३३५४ । चेले कनोपेः । (३. ४. ३३)

चेलार्थेषु कर्मसूपपदेषु कनोपेणमुल्स्याद्वर्षप्रमाणे । चेलकनोपं शब्दाययन् वृष्टो
देवः । वल्लकनोप वसनकनोपम् ।

भट्टिकाव्ये—XVII. 74.

मेवास्सविद्यतोऽवर्षश्चेलकनोपं च शोणितम् ।

अवान्भीमा नमस्वन्तः प्रारुवन्नशिवाश्शिवाः ॥ ३175 ॥

मेवाश्चेलकनोपं शोणितमवर्षन् यावता रक्तेन चेलं कनोपयते सिच्यते
तावत्प्रमाण वृष्टवन्तः । 'कनूयि शब्दे' इत्यस्य ष्यन्तस्य 'अर्तिही' (सू. 2570)
इत्यादिना पुक् । यलोपः ।

३३५५ । निमूलसमूलयोः कषः । (३. ४. ३४)

कर्मणीत्येव । कषादिष्वनुप्रयोगं वक्ष्यति । निमूलकाष कषति । समूलकाषं
कषति । निमूलं समूलं कषतीत्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 848 समूलकाषं समूलं कषित्वा चकषु । णमुल् ।
'कषादिषु यथाविध्यनुप्रयोगः' (सू. ३३67) इत्यनुप्रयोगः ।

अनर्धराघवे—IV. 28.

सविधमुपसरन् समूलकार्षं

कषितनृगान्वयमद्य मां धिनोषि ।

हरिमिव करिकुम्भकूटकोटि-

प्रकटकठोरनखाङ्कुरं कुरङ्ग ॥ ३१७६ ॥

पूर्ववत् ।

३३५६ । शुष्कचूर्णरूक्षेषु पिषः । (३. ४. ३५)

एषु कर्मसु पिषेर्णमुल् । शुष्कपेष पिनष्टि । शुष्कं पिनष्टीत्यर्थः । चूर्णपेषम् ।
रूक्षपेषम् ।

भट्टिकाव्ये—VI ३७

यम युनज्मि कालेन समिन्धानोऽस्त्रकौशलम् ।

शुष्कपेषं पिनष्मद्युर्वीमखिन्दान्, स्वतेजसा ॥ ३१७७ ॥

शुष्कं पिष्ट्वा शुष्कपेषं पिनष्मि सञ्चूर्णयिष्यामि । शुष्कं पिनष्मीत्यर्थः ।
णमुल् । कषाद्यनुप्रयोगः ।

माघे—XV. ७६

परिमोहिणा परिजनेन कथमपि चिरादुपाहृतम् ।

वर्म करतलयुगेन महत्तनुचूर्णपेषमपिषद्गुषा परः ॥ ३१७८ ॥

तनुचूर्णं सूक्ष्मचूर्णं पिष्ट्वा तनुचूर्णपेषं अपिषत् चूर्णितवान् । णमुल् । कषा-
द्यनुप्रयोगः । पिषो लुङ् । पुषादित्वादङ् ।

३३५७ । समूलाकृतजीवेषु हन्कृञ्ग्रहः । (३. ४. ३६)

कर्मणीत्येव । समूलघात इन्ति । अकृतकारं करोति । जीवग्राहं गृह्णाति ।
जीवतीति जीव । इगुपधलक्षण क । जीवन्तं गृह्णातीत्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ४४९. समूलं हत्वा समूलघातं न्यवधीत् निहतवान् ।
अनेन णमुल् । कषाद्यनुप्रयोगः । ' लुङि च ' (सू. २४३४) इति हनो वधादेशः ।

माघे—II ३३.

समूलघातमघ्नन्तः परात्रोद्यतमानिनः ।

प्रध्वसितान्धतमसस्तत्रोदाहरण रविः ॥ ३१७९ ॥

पूर्ववर्णमुल ।

माघे—XVIII. 66.

भिन्नानल्लैर्मोहभाजोऽभिजातान्

हन्तुं लोल वारयन्त. स्ववर्गम् ।

जीवग्राहं ग्राहयामासुरन्ये

योग्येनार्थ. कस्य न स्याज्जनेन ॥ ३१८० ॥

जीवान् जीवतो गृहीत्वा जीवग्राहं ग्राहयामासु. । जीवत एव ग्राहयामासुरि-
त्यर्थः । गमुल् । कषादित्वादनुप्रयोगः ।

चम्पूरामायणे—V. ३७.

ग.—पुनरपि निशमितामितनिशिचरणमारणो रावणः सचिवान् पञ्च पञ्चानन-
पराक्रमान् प्रहसनप्रमुखान् वलीमुख जीवग्राहं गृहीध्वमिति प्राहिणोत् ॥ ३१८१ ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६९ जीवग्राहं गृह्णन्ति ।

चम्पूभारते—II. १०.

कृते भलैर्धनुषि स गुरुद्रोहिणस्तस्य जीव-

ग्राहे बाहाञ्चलपरिचलत्सङ्गवलीसहाय. ।

पुत्रावल्या सुबलदुहितुः पूर्वपक्षीभवत्या

सिद्धान्तोऽभूदिवि भुवि बुधै. श्लाघितस्सव्यसाची ॥ ३१८२ ॥

जीवग्राहे जीवत एव ग्रहणे । जीवनीति जीवः तस्य ग्राहो ग्रहणम् ।
भावे घञ् ।

३३५८ । करणे हनः । (३. ४. ३७)

पादघात हन्ति । पादेन हन्तीत्यर्थः । यथाविध्यनुप्रयोगार्थः सन्नित्यसमासार्थोऽयं
योगः । भिन्नधातुसम्बन्धे तु ' हिंसार्थानां च ' (सू. ३३६९) इति वक्ष्यते ।

माघे—XVIII. 12.

रोषावेशादाभिमुख्येन कौचित्
पाणिग्राहं रहसैवोपयातौ ।
हित्वा हेती मल्लवन्मुष्टिघातं
घ्नन्तौ बाहूबाहवि व्यासृजेताम् ॥ ३183 ॥

मुष्टिभिर्हत्वा मुष्टिघातम् । अनेन णमुल् । घ्नन्तौ । कषादित्वादनुप्रयोगः ।
मुष्टिभिर्घ्नन्तावित्यर्थः । पाणिग्राहं अन्योन्यपाणिं गृहीत्वा । ‘द्वितीयाया’ (सू. ३३74)
इति णमुल् । बाहूबाहवि व्यासृजेताम् । ‘कर्तरि कर्मव्यतिहारे’ (सू. 2680)
इत्यात्मनेपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 735. तुण्डघातमयुध्यत । तुण्डेन घातो यस्मिन्कर्मणि
तद्यथा तथेति घञन्तोत्तरपदो बहुव्रीहिः । अनेन णमुलन्तत्वे पादघात इन्तीतिवत्
‘कषादिषु’ (सू. ३३67) इति यथाविध्यनुप्रयोगः स्यात् ।

३३५९ । स्नेहने पिषः । (३. ४. ३८)

स्निह्यते येन तस्मिन्करणे पिषेर्णमुल् । उदपेषं पिनष्टि । उदकेन पिनष्टीत्यर्थः ।
‘पेषवास’ (सू. 996) इत्युदकशब्दस्योदादेशः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1802. मत्तो हस्ती चक्रकृत स्वहस्त सरोषस्सन्
पादेन अस्तृक्पङ्केन पङ्कीभूतेनास्तृजा पिष्ट्वा अस्तृक्पङ्कपेषं पिपेष । रक्तपङ्केन स्नेहद्रव्येण
ममर्देत्यर्थः । अनेन णमुल् । कषादित्वादनुप्रयोगः ।

३३६० । हस्ते वर्तिग्रहोः । (३. ४. ३९)

हस्तार्थे करणे । हस्तवर्तं वर्तयति । करवर्तम् । हस्तेन गुलिकां करोतीत्यर्थः ।
हस्तग्राहं गृह्णाति । करग्राह पाणिग्राहम् ।

भट्टिकाव्ये—XV ३7.

अतौत्सीद्गदया गाढमपिषच्चोपगूहनैः ।
जानुभ्यामदमीचान्यान् हस्तवर्तमवीवृत् ॥ ३184 ॥

हस्तवर्तमवीवृतत् हस्ताभ्यां वर्तितवान् । पिष्टवानित्यर्थः । वृतेर्थाणामुल्ल ।
कषादित्वाद्यथाविध्यनुप्रयोगः ।

३३६१ । स्वे षुषः । (३. ४. ४०)

करण इत्येव । स्व इत्यर्थग्रहणम् । तेन स्वरूपे पर्याये विशेषे च णमुल्ल ।
स्वपोष पुष्णाति । घनपोषम् । गोपोषम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २०५६ या सीता युष्मान् स्वेन घनेन पुष्ट्वा स्वपोषं
अपुषत् । णमुल्ल । कषादित्वाद्यथाविध्यनुप्रयोगः । पुषादित्वाद्ङ् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १८१७. अस्मानपुषत्स्वपोषम् । पूर्ववत्सर्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ७५३. स्वपोषं पुष्टान् ।

३३६२ । अधिकरणे बन्धः । (३. ४. ४१)

चक्रबन्धं बध्नाति । चक्रे बध्नातीत्यर्थः ।

३३६३ । संज्ञायाम् । (३. ४. ४२)

बध्नातेर्णमुल्ल संज्ञायाम् । कौञ्चबन्धं बद्धः । मयूरिकाबन्धम् । अट्टालिकाबन्धम् ।
बन्धविशेषाणां संज्ञा एताः ।

३३६४ । कर्त्तोर्योर्वपुरुषयोर्नशिवहोः । (३. ४. ४३)

जीवनाश नश्यति । जीवो नश्यतीत्यर्थः । पुरुषवाह वहति । पुरुषो वहतीत्यर्थः ।

भट्टिकान्ये—XIV. ३१.

सम्पातिना प्रजङ्घस्तु युयुधेऽसौ द्रुमाहतः ।

चक्रमपेऽतीव लुक्रोश जीवनाशं ननाश च ॥ ३१८५ ॥

प्रजङ्घो नाम राक्षसो जीवनाशं ननाश जीवेन विनष्टः । णमुल्ल ।

३३६५ । ऊर्ध्वे शुषिपूरोः । (३. ४. ४४)

ऊर्ध्वे कर्तरि । ऊर्ध्वशेष शुष्यति । वृक्षादिरूर्ध्व एव तिष्ठन् शुष्यतीत्यर्थः ।
ऊर्ध्वपुरं पूर्यते । ऊर्ध्वमुख एव घटादिर्वर्षोदकादिना पूर्णो भवतीत्यर्थः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २६९२. ऊर्ध्वशोषं तृणवद्विशुष्कः तृणवदूर्ध्वं
शुषित्वा ऊर्ध्वशोषं विशुष्कः । पूर्ववण्णमुल् । अनुप्रयोगः । 'शुषः कः' (सू. ३०३०)
इति निष्ठातकारस्य कः ।

भट्टिकाव्ये—XI. ४०.

प्रबोधकालात्तिदशेन्द्रशत्रोः

प्रागूर्ध्वशोषं परिशोष्यमाणाः ।

हीना महान्तश्च समत्वमीयु-

र्द्धास्थैरवज्ञापुरुषाक्षिहृष्टाः ॥ ३१८६ ॥

ऊर्ध्वशोषं परिशोष्यमाणाः ऊर्ध्वं गता एव प्रबोधकाले शोषं नीयमानाः ।
णमुल् ।

३३६६ । उपमाने कर्मणि च । (३. ४. ४५)

चात्कर्तरि । घृतनिधाय निहितं जलम् । घृतमिव सुरक्षितमित्यर्थः । अजकनाश
नष्टः । अजक इव नष्ट इत्यर्थः ।

चम्पूरामायणे—III. ४२.

ग—तदनन्तरमनश्रुपात्रेषु राक्षसीनेत्रेषु सदोत्पादिततरवारिभ्यां रामलक्ष्मणयो-
स्तरवारिभ्यां कबन्धबाहुयुगलं कदलीलावमल्लयत् ॥ ३१८७ ॥

कदलीमिव लत्वा कदलीलावम् । कर्मणि णमुल् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २६९२. विद्युत्प्रणाशं प्रनष्टः । विद्युद्विवोत्पत्त्यनन्तर-
मेव विनाशं गतः । अत्र चकारात् 'कर्त्रोर्जीवपुरुषयोः' (सू. ३३६४) इत्यतः कर्तृ-
ग्रहणानुवृत्तौ कर्तृवाचिनि विद्युच्छब्द उपपदे णमुल् ।

क्रिरातार्जुनीये—XI. ७९.

विच्छिन्नाभ्रविलायं वा विलीये नगमूर्धनि ।

आसम्भ्यं वा सहस्राक्षमयशश्शस्यमुद्धरे ॥ ३१८८ ॥

विच्छिन्नं अताहतं यदभ्रं तदिव विलीयं विच्छिन्नाभ्रविलायम् । विलीये ।
कर्तर्युपपदे णमुल् । कश्चाद्विच्छिन्नाभ्रविध्यनुप्रयोगः ।

३३६७ । कषादिषु यथाविध्यनुप्रयोगः । (३. ४. ४६)

यसाणमुलुक्तः स एवानुप्रयोक्तव्य इत्यर्थः । तथैवोदाहृतम् ।

३३६८ । उपदंशस्तृतीयायाम् । (३. ४. ४७)

‘तृतीयाप्रभृतीन्यन्यतरस्या’ (सू 784) इति वा समासः । मूलकोपदंशं भुङ्क्ते मूलकेनोपदंशः । दृश्यमानस्य मूलकस्य भुजिं प्रति करणत्वात्तृतीया ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 850. कालखण्डेन यकृता उपदंशः कालखण्डो-
पदंशम् । कालखण्डमुपदंशं कृत्वेत्यर्थः । णमुल् । कालखण्डस्य दशनक्रियाकर्मत्वेऽपि
भुजिक्रियाकरणत्वात्तृतीयोपपदत्वम् । ‘तृतीयाप्रभृतीन्यन्यतरस्याम्’ (सू 784) इति
विकल्पेनोपपदसमासः ।

३३६९ । हिंसार्थानाञ्च समानकर्मकाणाम् । (३. ४. ४८)

तृतीयान्त उपपदेऽनुप्रयोगघातुना समानकर्मकाद्विंसार्थात् णमुल्स्यात् । दण्डो-
पघातं गा. कालयति दण्डेनोपघातम् । दण्डताडम् । समानकर्मकाणामिति किम् ।
दण्डेन चोरमाहत्य गाः कालयति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 785 असौ पक्षी अयुध्यत । युधेर्देवादिकादकर्म-
काल्ङ् । तुण्डघातमिति क्रियाविशेषणम् तुण्डेन घातो हननं यस्मिन्पुद्गल इति ।
अनेन णमुल् न । समानकर्मकताभावात् । अकर्मकत्वाद्युधे ।

३३७० । सप्तम्याञ्चोपपीडरुधकर्षः । (३. ४. ४९)

उपपूर्वेभ्यः पीडादिभ्यः सप्तम्यन्ते तृतीयान्ते चोपपदे णमुल्स्यात् । पार्श्वोपपीडं
शेते । पार्श्वयोरुपपीड पार्श्वभ्यामुपपीडम् । व्रजोपरोधं गाः स्थापयति । व्रजेन व्रजे
उपरोधं वा । पाण्युपकर्षं घानास्सङ्गृह्णाति । पाणानुपकर्षम् पाणिनोपकर्षम् । ‘तृतीया-
प्रभृतीनि’ (सू. 784) इति वा समासः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 3139. हे भैमि ! वासवस्त्वां आलिङ्गनयोपपीडं
उपपीड्य गाढमारिङ्गय । चकारात्तृतीयोपपदे णमुल् । ‘तृतीयाप्रभृतीन्यन्यतरस्याम्’
(सू. 784) इति विकल्पान्न समासः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2119. स्तनाभ्यामुपपीडयेति स्तनोपपीडम् ।
तृतीयोपपदे णमुल् । समासः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 74. बाहुभ्यामुपपीड्य बाहूपपीडम् । णमुल् ।
समासः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 8161. हस्तेन रोधः पीडन यस्य तत् हस्तरोधं धनुः ।
उपोपसर्गव्यभिचारान्न णमुल् । हस्तेन रुध्वा हस्तरोधम् । हस्तशब्दे तृतीयान्त उपपदे
अनेन णमुलिति केचित् । समासपक्षः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 77 मुष्ट्या पीडा निपीडन यस्मिन् कर्मणि तद्यथा
तथा मुष्टिपीडम् । अनेन णमुलिति केचित् । तच्चिन्त्यम् । उपोपसर्गव्यभिचारेण
तदसम्भवादिति ।

३३७१ । समासचौ । (३. ४. ५०)

तृतीयासप्तम्योर्धातोर्णमुल्स्यात्सन्निकर्षे गम्यमाने । केशग्राहं युध्यन्ते । केशेषु
गृहीत्वा । इत्तग्राह हस्तेन गृहीत्वा ।

३३७३ । अपादाने परीप्सायाम् । (३. ४. ५२)

परीप्सा त्वरा । शय्योत्थायं धावति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1555. शय्यायास्तत्त्वरमुत्थाय शय्योत्थायम् ।
णमुल् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1620. शय्योत्थायम् । पूर्ववत् ।

मट्टिकाव्ये—VI. 45.

सत्त्वानजसं घोरेण वनाकर्षं समश्नता ।

क्षुध्यता जगृहाते तौ रक्षसा दीर्घबाहुना ॥ 8189 ॥

अजसं सत्त्वान् वनात् त्वरया आकृष्य वनाकर्षम् । णमुल् । समश्नता रक्षसा
तौ जगृहाते ।

३३७४ । द्वितीयायां च । (३. ४. ५३)

परीप्सायामित्येव । यष्टिग्राहं युध्यन्ते । लोष्टग्राहम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३१८३. पाणिग्राहं अन्योन्य पाणिं गृहीत्वा । णमुल् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ६४८. गोत्रमभिधाय गोत्राभिधायम् । णमुल् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २५८३ शब्दकार सिंहनादकर. नराशिनम् । ' न शब्दश्लोक ' (सू. २९३७) इत्यादिना टप्रतिषेधात्कर्मण्यण् । शब्दकारमित्यत्र अनेन णमुल्लिङ्गि केचित् ।

३३७६ । स्वाङ्गेऽध्रुवे । (३. ४. ५४)

द्वितीयायामित्येव । अध्रुवे स्वाङ्गे द्वितीयान्ते घातोर्णमुल् । भ्रूविक्षेप कथयति । भ्रुव विक्षेपम् । अध्रुवे किम् । शिर उत्क्षिप्य । येन विना न जीवन तद् भ्रुवम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १२५२. अङ्गुलिस्फोट अङ्गुलीन् चालयित्वा वदन् भ्रुव विक्षिप्य भ्रूविक्षेपम् । उभयताप्यनेन णमुल् ।

३३७७ । परिक्लिश्यमाने च । (३. ४. ५५)

सर्वतो विबाध्यमाने स्वाङ्गे द्वितीयान्ते णमुल्ल्यात् । उर.प्रतिषेध युध्यन्ते । कृत्स्नमुरः पीडयन्त इत्यर्थः । ' उरोविदारं प्रतिचस्करे नसैः ' । ध्रुवार्थमिदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २१६४. उरो विदार्थ उरोविदारम् । णमुल् ।

३३७८ । विशिपतिपदिस्कन्दां व्याप्यमानासेव्यमानयोः । (३. ४. ५६)

द्वितीयायामित्येव । द्वितीयान्त उपपदे विश्यादिभ्यो णमुल्ल्याद्याप्यमाने आसेव्यमाने चार्थे गम्ये । गेहादिद्रव्याणां विश्यादिक्रियाभिस्साकल्येन सम्बन्धो व्याप्तिः । क्रियायाः पौनःपुन्यमासेवा । ' नित्यवीप्सयो. ' (सू २१४०) इति द्वित्वं तु न भवति । समासेनैव स्वभावतत्तयोरुक्तत्वात् । यद्यप्याभीक्ष्ण्ये णमुल्लुक्त एव तथाप्युप-पदसंज्ञार्थमासेवायामिह पुनर्विधिः । गेहानुप्रवेशमास्ते । गेहं गेहमनुप्रवेशम् । गेहगेह-मनुपपातम् गेहानुपपातम् । गेहानुपपादम् । गेहानुस्कन्दम् । असमासे तु गेहस्य णमुल्लन्तस्य च पर्यायेण द्वित्वम् ।

भट्टिकान्ये—II. 11.

लतानुपातं कुसुमान्यगृह्णात् स नद्यवस्कन्दमुपास्पृशच्च ।

कुतूहलाच्चारुशिलोपवेशं काकुत्स्थ ईषत्सयमान आस्त ॥ 3190 ॥

लतांलतामनुपत्यासाद्य तथा लतामनुपत्यानुपत्य च लतानुपातं कुसुमान्यगृह्णात् । नदीनदीमवस्कन्द्य तथा नदीमवस्कन्धावस्कन्द्य च नद्यवस्कन्दमुपास्पृशत् आचामति स्म । चारुशिलाचारुशिलामुपविश्य चारुशिलामुपविश्योपविश्य च चारुशिलोपवेशं आस्त । तत्रोपविष्ट इत्यर्थः । द्वितीयान्त उपपदे णमुल् ।

भट्टिकान्ये—XII. 84.

कीडन्मुजङ्गेन गृहानुपातं

कश्चिद्यथा जीवति सशयस्थः ।

ससेवमानो नृतति प्रमूढ

तथैव यज्जीवति सोऽस्य लाभः ॥ 3191 ॥

गृहानुपातं गृहं गृहमनुपत्य । णमुल् ।

३३८० । नाम्न्यादिशिग्रहोः । (३. ४. ५८)

द्वितीयायामित्येव । नामादेशमाचष्टे । नामग्राहमाह्वयति ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 449 नाम गृहीत्वा नामग्राहम् । णमुल् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1733. नामग्राहं । पूर्ववण्णमुल् ।

३३८१ । अव्ययेऽयथाभिप्रेताख्याने कृत्रः क्त्वाणमुलौ । (३. ४. ५९)

अयथाभिप्रेताख्यानं नाम अप्रियस्योच्चैः प्रियस्य च नीचैः कथनम् । उच्चैः कृत्य उच्चैः कृत्वा उच्चैः कारमप्रियमाचष्टे । नीचैः कृत्य नीचैः कृत्वा नीचैः कार प्रियं ब्रूते ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 848. एते बृहितमन्युवेगाः प्रबृद्धशोकवेगाः । अत एव रुदन्तः क्षितिपाल दशरथ रामवियोगशोकान्मृतं उच्चैः कारमुच्चैः कृत्वा आवेदयन्तः । पुत्रशोकान्मृत इत्युच्चैः कथयन्त इत्यर्थः । णमुल् ।

३३८५ । तूष्णीमि भुवः । (३. ४. ६३)

तूष्णीशब्द उपपदे भुवः क्त्वाणमुलौ स्तः । तूष्णीभूय तूष्णीभूत्वा तूष्णी-
भावम् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८५२ तूष्णीभूय तूष्णी भूत्वा । मौनीभूयेत्यर्थः ।
'मौने तु तूष्णी तूष्णीका' III 1v 9 इत्यमरः । पक्षे क्त्वाप्रत्ययः । 'क्त्वा च'
(सू ७८५) इति पक्षे समासे क्त्वो ल्यवादेशः ।

३३८६ । अन्वच्यानुलोम्ये । (३. ४. ६४)

अन्वक्छब्द उपपदे भुवः क्त्वाणमुलौ स्त आनुकूल्ये गम्यमाने । अन्वभूय
आस्ते । अन्वभूत्वा । अन्वभावम् । अग्रतः पार्श्वतः पृष्ठतो वानुकूलो भूत्वा आस्त
इत्यर्थः । आनुलोम्ये किम् । अन्वभूत्वा तिष्ठति । पृष्ठतो भूत्वेत्यर्थः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १७३३, रघुवृषभयोः अन्वगभावं अन्वभूत्वा ।
अनुकूलीभूयेत्यर्थः । णमुल् ।

॥ इत्युत्तरकृदन्तप्रकरणम् ॥

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ अथ वैदिकप्रकरणम् ॥

—००००—

३४०९ । छन्दसि सहः । (३. २. ६३)

ण्विः स्यात् । पृतनाषाट् ।

खुवंशे—XV. 40.

तमभ्यनन्दत्पणतं लवणान्तकमग्रजः ।

कालनेमिवधात्प्रीतस्तुराषाडिव शार्ङ्गिणम् ॥ ३192 ॥

तुरं वेगं सहत इति तुराषाडिन्द्रः । ण्विः । यद्वा सहतेर्णिचि कृते साहयतेः
क्विप् । 'अन्येषामपि दृश्यत' (सू. ३5३9) इति पूर्वपदस्य दीर्घः ।

भट्टिकान्ये—IX, 67,

पृतनाषाड्द्विषो धूर्षु युक्तान्यानस्य वाजिनः ।

आर्येषि त्वक्षु निर्भिद्य प्राभञ्जनिरमोचयत् ॥ ३193 ॥

पृतना सहत इति पृतनाषाडिन्द्रः । 'छन्दसि सहः' (सू. ३409) इति
ण्विप्रत्ययस्य छन्दसि विधानात् पुरुहूतद्विष इति पाठ भिन्दन्ति । अन्ये तु 'तुरासाहं
पुरोघाय' इत्यादिप्रयोगदर्शनात् भाषायामपीच्छन्ति ।

३४१८ । आतो मनिन्कनिव्वनिपश्च । (३. २. ७४)

सुप्युपसर्गे चोपपदे आदन्तेभ्यो धातुभ्यश्छन्दसि विषये मनिनादयस्त्रयः प्रत्ययाः
स्युः । चाद्विच् । सुधामा । सुधीवा । सुपीवा । मूरिदावा । घृतपावा । विच् ।
कीलालपाः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1276. रेतोधाः शुक्रार्पकः । विच् ।

३४४५ । रात्रेश्चाजसौ । (४. १. ३१)

रात्रिशब्दान्डीप्स्यादजस्विषये छन्दसि । लोके तु 'कृदिकारात्' (ग. सू. ५०. सू. ५०३) इति ङीप्प्यन्तोदात्तः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १६२. कालरात्रीव ।

३४६२ । अग्राद्यत् । (४. ४. ११६)

भट्टिकाव्ये—I. २२.

धानिष्यते तेन महान् विपक्षः स्थायिष्यते येन रणे पुरस्तात् ।
मा मां महात्मन् परिभूर्योग्ये न मद्विघ्नो न्यस्यति भारमग्रयम् ॥ ३१९४ ॥

३४६४ । समुद्राभ्राद्वा । (४. ४. ११८)

समुद्रियाभ्रियौ अब्धिभवे त्रिषु । समुद्रियं 'कादम्बिनी मेघमाला त्रिषु मेघ-
भवेऽभ्रिय' I. ११. ८. इत्यमरः ।

३४६६ । दूतस्य भागकर्मणी । (४. ४. १२०)

भागोऽशः । दृत्यम् ।

३५३९ । अन्येषामपि दृश्यते । (६. ३. १३७)

अन्येषामपि पूर्वपदस्थानां दीर्घः स्यात् । पूरुषः । दण्डादण्डि ।
अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ९८४. पूरुषः पुराणपुरुषः । वा दीर्घः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३१९२. तुरं वेगं सहत इति तुराषाट् । पूर्वपदस्य
दीर्घः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ८१३. हनू कपोलपार्श्वे । तद्वन्तं हनूमन्तः । निन्दार्थे
मत्तुप् । इतिग्रहणसामर्थ्यात्पाक्षिको दीर्घः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३०७७. ^१हनुमन्तम् । अत्र दीर्घो न ।

चम्पूभारते—XII. 8.

ग.—अथ तेन कृताञ्जलिना सविनयं निवेदितायां सार्वभौमलक्षणोपेतायां पदपङ्क्तौ लक्ष्यमाणैः सलिलमाहर्तुं वनदेवताभिराहितैरिव कलशैरङ्कितावतारपथात् सङ्गरङ्गप्रयुक्तविधायुषसविधाम्यस्ततैक्षण्यानीव मारुतिवचनानि निश्म्य विशालैः क्रोध-निधसैरुपरिकोरकितबुद्बुदकलकलोदयात्तसाज्जलाशयादुत्तीर्य मानिनामग्रणीस्सुयोधनो धीरवीरमनास्तादृशेन भीमेन सह भयानक गदागदि कलहं सरभसमुपचक्रमे ॥३१९५॥

गदागदि । दीर्घः ।

३६३८ । षष्ठ्याः पतिपुत्रपृष्ठपारपदपयस्पोषेषु । (८, ३, ५३)

वाचस्पति दिवस्पुत्र दिवस्पृष्ठ तमसस्पर इत्यादीनि ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ७८२. वाचस्पत्यं वाग्मिवम् । कस्कादित्वात्सः । अलुवपक्षे षष्ठ्याः पतिपुत्रेत्यादिना सत्वमिति स्वामी । तन्न । ^१ छन्दोविषयत्वात् । ब्राह्मणादित्वात् ष्यञ् ।

किरातार्जुनीये—XI. 43.

अविज्ञातप्रबन्धस्य वचो वाचस्पतेरपि ।

व्रजत्यफलतामेव नयद्रुह इवेहितम् ॥ ३१९६ ॥

वाचस्पतेः बृहस्पतेः । कस्कादित्वात्सः । अथवा षष्ठ्याः पतिपुत्रेति सकारः । एतस्मादेव ज्ञापकादलुगिति केचित् ॥

॥ इति वैदिकप्रकरणं समाप्तम् ॥

१ पातौ च बहुलमिति पूर्वमूत्राद्बहुलग्रहणानुवृत्त्या भाषायामपि अस्य सूत्रस्य प्रवृत्ति-सम्भवात् पक्षान्तरस्यापि क्लृप्तत्वात् स्वामिपक्षः सावीर्यान् इति भवति ।

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ अथ लिङ्गानुशासनप्रकरणम् ॥

॥ स्त्रीलिङ्गाधिकारः ॥

—: * :—

१ । लिङ्गम् । २ । स्त्री ।

अधिकारसूत्रे एते ।

३ । ऋकारान्ता मातृदुहितृस्वसृयातृननान्दरः ।

ऋकारान्ता एते पञ्च स्त्रीलिङ्गाः ।

४ । अन्यप्रत्ययान्तो धातुः ।

अनिप्रत्ययान्त ऊप्रत्ययान्तश्च धातुः स्त्रिया स्यात् । अविनिः । चमूः ।

५ । अशनिभरण्यरण्यः पुंसि च ।

इयमयं वाशनिः ।

६ । भिन्यन्तः ।

भिप्रत्ययान्तो निप्रत्ययान्तश्च धातुः स्त्रिया स्यात् । भूमिः । ग्लानिः ।

७ । वह्निवृण्यग्रयः पुंसि ।

पूर्वस्यापवादः ।

८ । श्रोणियोन्यूर्मयः पुंसि च ।

इयमयं वा श्रोणियोनिरूर्मिर्वा ।

९ । क्तिन्नन्तः ।

स्पष्टं । कृतिरित्यादि ।

१० । ईकारान्तश्च ।

ईप्रत्ययान्तः स्त्री स्यात् । लक्ष्मीः ।

११ । ऊडाबन्तश्च ।

कुरुः । विद्या ।

१२ । य्वन्तमेकाक्षरम् ।

श्रीः । मूः ।

१३ । विंशत्यादिरानवतेः ।

इयं विंशतिः । विंशत् । चत्वारिंशत् । पञ्चाशत् । षष्टिः । सप्ततिः । अशीतिः । नवतिः ।

१४ । दुन्दुभिरक्षेषु ।

इयं दुन्दुभिः । अक्षेषु किम् । अयं दुन्दुभिर्वाद्यविशेषोऽसुरो वेत्यर्थः ।

१५ । नाभिरक्षत्तिये ।

इयं नाभिः । 'नहो भश्च' (उ. सू. 565) इति इच् ।

१६ । उभावप्यन्यत्र पुंसि ।

दुन्दुभिर्नाभिश्चोक्तविषयादन्यत्र पुंसि स्तः । नाभिः क्षत्तियः । कथं तर्हि 'समुल्लसत्पङ्कजपत्रकोमलैरुपाहितश्रीष्युपनीवि नाभिभिः' इति भारविः । उच्यते । दृढ-भक्तिरित्यादाविव कोमलैरिति सामान्ये नपुंसकं बोध्यम् । 'वस्तुतस्तु 'लिङ्गमशिष्यं लोकाश्रयत्वाल्लिङ्गस्य' इति भाष्यात्पुस्त्वमपीह साधु । अत एव

'नाभिर्मुख्यनृपे चक्रमध्यक्षत्तिययोः पुमान् ।

द्वयोः प्राणिप्रतीके स्यात्स्त्रियां कस्तूरिकामदे ॥'

इति मेदिनी । रभसोऽप्याह—

'मुख्यराट्क्षत्रिये नाभिः पुंसि प्राण्यङ्गके द्वयोः ।

चक्रमध्ये प्रधाने च स्त्रियां कस्तूरिकामदे ॥'

इति । एवमेवविधेऽन्यत्रापि बोध्यम् ।

२४ । दर्विविदिवेदिखनिशान्त्यश्रिवेशिकृष्योषधिकद्व्यङ्गुलयः ।

एते स्त्रियां स्युः । पक्षे ङीप् । दर्वी दर्विरित्यादि ।

२५ । तिथिनाडिरुचिवीचिनालिधूलिकेकिकेलिच्छविनीविरात्र्यादयः ।

एते प्राग्वत् । इयं तिथिरित्यादि । अमरस्त्वाह ‘ तिथयो द्वयोः ’ I. 111. 1. इति । तथा च भारविः ‘ तस्य भुवि बहुतिथास्तिथयः ’ इति । स्त्रीत्वे हि बहुतिथ्य इति स्यात् । श्रीहर्षश्च ‘ निखिलां निशि पौर्णिमातिथीन् ’ इति ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1701. बहूनां पूरणाः बहुतिथाः बहुसङ्ख्याकाः । तस्य पूरणे ङट् । ‘ बहुपूग ’ (सू. 1852) इत्यादिना तिथुक् । तिथयः ।

२६ । शङ्कुलिराजिकुट्यशनिवर्तिभ्रुकुटिबुटिबलिपङ्क्तयः ।

एतेऽपि स्त्रिया स्युः । इयं शङ्कुलिः ।

२७ । प्रतिपदापद्विपत्सम्पच्छरत्ससत्परिषदुषःसंवित्क्षुत्पुन्मुत्समिधः ।

इयं प्रतिपदित्यादि ।

२८ । आशीर्धूःपूर्गीद्वारः ।

इयमाशीरित्यादि ।

रघुवशे—I. 34.

सन्तानार्थाय विधये स्वभुजादवतारिता ।

तेन धूर्जगतो गुर्वी सचिवेषु निचिक्षिपे ॥ 3198 ॥

२९ । अप्सुमनस्समासिकतावर्षाणां बहुत्वञ्च ।

अबादीना पञ्चाना स्त्रीत्व स्याद्बहुत्वञ्च । आप इमाः । ‘ स्त्रियः सुमनसः पुष्पम् ’ II. 1४. 17. ‘ सुमना मालती जातिः ’ II 1४. 73 सुपर्वाणस्सुमनसः I. 1. 7. इत्यमरः । देववाची तु पुंस्येव । बहुत्वं प्रायिकम् ।

३० । स्रक्त्वग्ज्योग्वाग्यवागूनौस्फिचः ।

इयं सक् । त्वक् । ज्योक् । वाक् । यवागूः । नौः । स्फिक् ।

३१ । तृटिसीमासम्बध्याः ।

इयं तृटिः । सीमा । सम्बध्या ।

३२ । चुल्लिवेणिसार्थश्च ।

स्पष्टम् ।

३३ । ताराघाराज्योत्त्वादयश्च ।

शलाका स्त्रियां नित्यम् ।

॥ इति स्त्रीलिङ्गाधिकारः ॥

—:~:—

॥ श्रीस्तु ॥

॥ अथ पुंलिङ्गाधिकारः ॥

—: * :—

३४ । पुमान् ।

अधिकारोऽयम् ।

३५ । घञवन्तः ।

पाकः । त्यागः । करः । गरः । भावार्थ एवेदम्

३६ । घाजन्तश्च ।

विस्तरः । गोचरः । चयः । जय इत्यादि ।

३७ । भयलिङ्गभगपदानि नपुंसके ।

एतानि नपुंसके स्युः । भयम् । लिङ्गम् । भगम् । पदम् ।

३८ । नङन्तः ।

नङ्प्रत्ययान्तः पुंसि स्यात् । यजः । यत्तः ।

३९ । याञ्छा द्वियाम् ।

पूर्वस्यापवादः ।

चम्पूरामायणे—III. 25.

तदनु जनकपुत्रीयाञ्छया तं जिवृक्षु-

हंरिणमनुजगाहे चापमदाय रामः ।

समय इति च भेजे वक्त्रमातत्य मृत्युः

कुशिकसुतमस्वाज्ञौ अष्टमेन जिघासुः ॥ 3199 ॥

४० । क्यन्तो घुः ।

किप्रत्ययान्तो घुः पुंसि स्यात् । आधिः । निधिः । उदधिः ।

४१ । इषुधिः स्त्री च ।

इषुधिशब्दः स्त्रिया पुंसि च । पूर्वस्यापवादः ।

४२ । देवासुरात्मस्वर्गगिरिसमुद्रनखकेशदन्तस्तनभुजकण्ठ-
खङ्गशरपङ्काभिधानानि ।

एतानि पुंसि स्युः । देवाः सुराः । असुराः दैत्याः । आत्मा क्षेत्रज्ञः । स्वर्गो
नाकः । गिरिः पर्वतः । समुद्रोऽन्विः । नख कररुहः । केशः शिरोरुहः । दन्तो
दशनः । स्तनः कुचः । भुजो दोः । कण्ठो गलः । खङ्गः करवालः । शरो मार्गणः ।
पङ्कः कर्दम इत्यादि ।

४३ । त्रिविष्टपतिभुवने नपुंसके ।

स्पष्टम् ।

४४ । द्यौः स्त्रियाम् ।

द्यौर्दिवोस्तन्त्रेणोपादानमिदम् ।

४५ । इषुबाहू स्त्रियां च ।

चात्पुंसि ।

४६ । बाणकाण्डौ नपुंसके च ।

चात्पुंसि । त्रिविष्टपेत्यादिचतुस्मृती देवासुरेत्यस्यापवादः ।

४७ । नन्तः ।

अयं पुंसि । राजा । तक्षा । न च चर्मवर्मादिष्वतिव्याप्तिः । ‘मन्द्यच्छोऽकर्तारि’
इति नपुंसकप्रकरणे वक्ष्यमाणत्वात् ।

४८ । क्रतुपुरुषकपोलगुल्फमेघाभिधानानि ।

क्रतुरध्वरः । पुरुषो नरः । कपोलो गण्डः । गुल्फः प्रपदः । मेघो नीरदः ।

४९ । अग्रे नपुंसकम् ।

पूर्वस्यापवादः ।

५० । उकारान्तः ।

अयं पुंसि स्यात् । प्रभुः । इक्षुः । ‘हनुर्हृद्विलासिन्यां नृत्यारम्भे गदे स्त्रियाम् । द्वयो. कपोलवयवे’ इति मेदिनी । ‘करेणुरिभ्यां स्त्री नेभे’ III. 111. 52. इत्यमरः ।

५१ । धेनुरज्जुकुहुसरयुतनुरेणुप्रियङ्गवः स्त्रियाम् । ५२ । समासे रज्जुः पुंसि च ।

कर्कटरज्जा । कर्कटरज्जुना ।

५३ । श्मश्रुजानुवसुस्वादश्रुजतुतपुताल्हनि नपुंसके । ५४ । वसु चार्थवाचि ।

अर्थवाचि किम् । ‘वसुर्मयूखामिघनाधिपेषु’ ।

५५ । मद्गुमधुसीधुशीधुसानुकमण्डल्हनि नपुंसके च ।

चात्पुंसि । अयं मद्गु । इदं मद्गु ।

५६ । रुत्वन्तः ।

मेरुः । सेतुः ।

चम्पूरामायणे—I. 94.

दुःखे सुखे च रज एव बभूव हेतु-

स्ताहग्विधे महति गौतमधर्मपत्न्याः ।

यस्माद्गुणेन रजसा विकृतिं गता सा

रामस्य पादरजसा प्रकृतिं प्रपेदे ॥ 8200 ॥

हेतुः ।

५७ । दारुकसेरुजतुवस्तुमस्तूनि नपुंसके ।

रुत्वन्त इति पुंस्त्वस्यापवादः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1396 वस्तुनः ।

५८ । सक्तुर्नपुंसके च ।

चात्पुंसि । सक्तुः । सक्तु ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 645. सक्तु ।

५९ । प्राग्रश्मेरकारान्तः ।

‘रश्मिदिवसाभिधानानि’ (लि सू. 98) इत्यतः प्राक् अकारान्त इत्यधि-
क्रियते ।

६० । कोपधः ।

कोपधोऽकारान्तः पुंसि स्यात् । स्तवकः । कल्कः ।

६१ । चित्पञ्चाङ्गप्रतिपदिकांशुकोल्युकानि नपुंसके ।

पूर्वसूत्रस्यापवादः ।

६२ । कण्टकानीकसरकमोदकचषकमस्तकपुस्तकतडाकनिष्कशुष्कवर्च-
स्कपिनाकभाण्डकपिण्डककटकशण्डकपिटकालकफलकपुलकानि
नपुंसके च ।

चात्पुंसि । अयं कण्टकः इदं कण्टकमित्यादि ।

६३ । टोपधः ।

टोपधोऽकारान्तः पुंसि स्यात् । घटः पटः ।

६४ । किरीटमकुटललाटवटविटशृङ्गाटकराटलोष्ठानि नपुंसके ।

६५ । कुटकूटकपटकवाटकपटनटनिकटकीटकटानि नपुंसके च ।

चात्पुंसि । कुटः कुटमित्यादि ।

नैषधे—I. 21.

किमस्य रोम्णां कपटेन कोटिमि-

र्विधिर्न रेखाभिस्त्रिजीमणद् गुणान् ।

न रोमकूपौघमिषाज्जगत्कृता

कृताश्च किं दूषणशून्यबिन्दवः ॥ ३२०१ ॥

नैषधे—I. २२.

अमुष्य दोर्भ्यामरिदुर्गल्लुण्ठने

ध्रुवं गृहीतागलदीर्घपीनता ।

उरःश्रिया तत्र च गोपुरस्फुर-

त्कवाटदुर्धर्षतिरःप्रसारिता ॥ ३२०२ ॥

६६ । णोपधः ।

णोपधोऽकारान्तः पुंसि स्यात् । गुणः । गणः । पाषाणः ।

६७ । ऋणलवणपर्णतोरणोष्णानि नपुंसके ।

पूर्वसूत्रापवादः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २९९७. तोरणस्रजम् । 'तोरणोऽस्त्री बहिर्द्वारं' II. ११. १७ इत्यमरः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३०२२. उष्णं सुष्णन्तम् । धर्मवाचिनि नपुंसकम् ।

माधे—IV १६.

फलद्विरुष्णांशुकरामिमर्शात्

कार्शानवं धाम पतङ्गकान्तैः ।

शशंस यः पात्रगुणाद् गुणाना

सङ्क्रान्तिमाक्रान्तगुणातिरेकाम् ॥ ३२०३ ॥

उष्णा अंशवो यस्य स उष्णाशुः । धर्मिवाचिनि विशेष्यलिङ्गम् ।

६८ । कार्षापणस्वर्णसुवर्णव्रणचरणवृषणविषाणचूर्णतृणानि नपुंसके च । चातुंसि ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० १७६५. व्रणः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे ग० २३९४. चरणाभ्याम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1900. मेघस्य वृषणं वृषा ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 3065. विषाणम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 305. तृणाय मत्वा ।

६९ । थोपघः ।

रथः ।

७० । काष्ठपृष्ठसिक्थोक्थानि नपुंसके ।

इदं काष्ठमित्यादि । काष्ठा दिगर्था स्त्रियाम् । इमाः काष्ठाः ।

चम्पूभारते—II. 6.

काष्ठां परा कर्षुककौशलस्य

काष्ठाः परास्तानपि तद्यशोऽपि ।

प्रज्ञाद्वारोपयितु प्रवृत्तो

व्यज्ञापयद्विष्णुपदीतनूजम् ॥ 3204 ॥

७१ । तीर्थग्रोथयूथगाथानि नपुंसके च ।

चातुंसि । अय तीर्थः । इदं तीर्थम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 7. तीर्थोपहृताः ।

७२ । नोपघः ।

अदन्तः पुंसि । इनः फेनः ।

७३ । जघनाजिनतुहिनकाननवनवृजिनविपिनवेतनशासनसोपान-

मिथुनश्मशानरत्ननिम्नचिह्नानि नपुंसके ।

पूर्वस्यापवादः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1667. जघनम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 761. एणाजिनम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 42. तुहिनकिरणः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2947. कानने ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2950. वनम् ।

चम्पूभारते—III. 14.

ग—तथाभूतेष्वस्मात् यो मिथुनकृतोपवेशे देशे दृशापि प्रविशेत् सोऽयं
वृजिनं विहातुमजिनं परिधाय सुकृतसार्थसमर्थापकतीर्थपरिमृष्टास्वष्टासु दिक्षु तत्त्रिगुण-
संख्याकान् पक्षान्क्षपयेदिति ॥ 3205 ॥

मिथुनं । वृजिनं । अजिनम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 862. विपिनम् ।

रघुवंशे—VI. 8.

वैदर्भनिर्दिष्टमसौ कुमारः क्लृप्तेन सोपानपथेन मञ्चम् ।

शिलाविभङ्गैर्मृगराजशाब. तुङ्ग नगोत्सङ्गमिवारुरोह ॥ 3206 ॥

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2837. श्मशाने ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1446. रत्नम् ।

७४ । मानयानाभिधाननलिनपुलिनोद्यानशयनासनस्थानचन्दनालान-
संमानभवनवसनसंभावनविभावनविमानानि नपुंसके च ।

चात्पुंसि । अयं मानः इदं मानम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 170. यानात् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 25. अभिधानपदम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2606. आलानम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 3000. बकभवनवनम् ।

विश्वगुणादर्शे—5.

विधावलोकस्पृहया कदाचि-

द्विमानमाख्य समानवेषम् ।

कृशानुविश्वावसुनामधेयं

गन्धर्वयुग्मं गगने चचार ॥ ३२०७ ॥

विमानम् ।

७५ । पोपधः ।

अदन्तः पुंसि । धूपः । दीपः । सर्पः ।

७६ । पापरूपोडुपतल्पशिल्पपुष्पशष्पसमीपान्तरीपाणि नपुंसके ।

इदं पापमित्यादि । समीपान्तरीपे । 'ऋक्पू' (सू. ९४०) इत्यप्प्रत्ययः ।
'द्व्यन्तरूपसर्गेभ्योऽप ईत्' (सू. ९४१) इति ईत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २१७६ पापमस्यास्तीति पापः । अर्शआद्यच् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३०९७. उडुपेन ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २८३१ नलिनतल्पे ।

७७ । शूर्पकुणपकुतपद्वीपविटपानि नपुंसके च ।

अयं शूर्पः इदं शूर्पमित्यादि ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० २९७७. कुणपमर्शनदोषम् ।

रघुवंशे—VI. ३८.

सङ्ग्रामनिर्विष्टसहस्रबाहुरष्टादशद्वीपनिखातयूयः ।

अनन्यसाधारणराजशब्दो बभूव योगी किल कार्तवीर्यः ॥ ३२०८ ॥

द्वीपः द्वीपम् । 'ऋक्पू' (सू. ९४०) इति अप्रत्ययः । 'द्व्यन्तः'
(सू. ९४१) इति ईत् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० १८७५. विटपममुम् । विटान्पिबति पातीति च
विटपा । 'आतोऽनुपसर्गे कः' (सू. २९१५) इति कप्रत्ययः । तदा विशेष्यलिङ्गम् ।

७८ । भोपधः ।

स्तम्भः । कुम्भः ।

७९ । तलमं नपुंसकम् ।

पूर्वस्यापवादः ।

८० । जृम्भं नपुंसके च ।

जृम्भं जृम्भः ।

चम्पूरामायणे—I 22.

ग.—पुरा खलु मम जृम्भारम्भे सम्भूतवान् जाम्बवानिति ॥ 3209 ॥

८१ । मोपधः ।

सोमः । भीमः ।

८२ । रुक्मसिध्मयुग्मेध्मगुल्माध्यात्मकुङ्कुमानि नपुंसके ।

इदं रुक्ममित्यादि ।

असिन्नेव ग्रन्थे ग. 1296. रुक्ममयकोशम् ।

८३ । सङ्ग्रामदाडिमकुसुमाश्रमक्षेमक्षौमहोमोदामानि नपुंसके च ।

चार्तुंसि । अयं सङ्ग्रामः इदं सङ्ग्रामम् इत्यादि ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1385 संग्रामः ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2253. होमः ।

८४ । योपधः ।

समयः । हयः ।

८५ । किसलयहृदयेन्द्रियोत्तरीयाणि नपुंसके ।

स्पष्टम् ।

८६ । गोमयकषायमलयान्वयाव्ययानि नपुंसके च ।

गोमयः गोमयम् ।

असिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1492. गोमयगोमुखानि ।

८७ । रोपधः ।

क्षुरः । अङ्कुर ।

८८ । द्वाराग्रस्फारतक्रवक्रवप्रक्षिप्रक्षुद्रनारतीरन्त्राश्रश्चअभीरगभीरविचित्र-
केयूरकेदारोदराजस्रशरीरकन्दरमन्दारपञ्जरजठराजिरवैरचामरपुष्कर-
गह्वरकुहरकुटीरकुटीरत्वरकाश्मीरनीराम्बरशिशिरतन्त्रयन्त्रक्षतक्षेत्र-
मित्रकलत्रचितमूतस्रत्रनेत्रगोताङ्गलितभलतशस्त्रशास्त्रवस्त्रपत्रपाल-
क्षताणि नपुंसके ॥

इदं द्वारमित्यादि ।

८९ । शुक्रमदेवतायाम् ।

इदं शुक्रं रेतः ।

९० । चक्रवज्रान्धकारसारावारपारक्षीरतोमरशृङ्गारशृङ्गारमन्दारोशीरतिमिर-
शिशिराणि नपुंसके च ।

चात्पुंसि । चक्रः । चक्रमित्यादि ।

९१ । षोपधः ।

वृषः वृक्षः ।

९२ । शिरीषशीर्षाम्बरीषपीयूषपुरीषकिल्बिषकल्माषाणि नपुंसके ।

९३ । यूषकरीषमिषविषवर्षाणि नपुंसके च ।

चात्पुंसि । यूषः यूषमित्यादि ।

९४ । सोपधः ।

वत्सः । वायसः । महानसः ।

९५ । पनसबिसबुससाहसानि नपुंसके ।

९६ । चमसांसरसनिर्यासोपवासकार्पासवासभासकासकांसमांसानि
नपुंसके च ।

चात्पुंसि । चमसं चमस इत्यादि ।

९७ । कंसं चाप्राणिनि ।

‘कसोऽस्त्री पानभाजनम्’ II. 1x. 32 इत्यमरः । प्राणिनि तु कंसो नाम
कश्चिद्राजा ।

९८ । रश्मिदिवसाभिधानानि ।

एतानि पुंसि स्युः । रश्मिर्मयूखः । दिवसो घञ् ।
अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 291. दिवसो नु मित्त्वम् ।

९९ । दीधितिः स्त्रियाम् ।

पूर्वस्यापवादः ।

१०० । दिनाहनी नपुंसके ।

अयमप्यपवादः ।

१०१ । मानाभिधानानि ।

एतानि पुंसि स्युः । कुडवः । प्रस्थः ।

१०२ । द्रोणाढकौ नपुंसके च ।

द्रोणं द्रोणः ।

१०३ । खारीमानिके स्त्रियाम् ।

इयं खारी । इय मानिका ।

१०४ । दाराक्षतलाजासूनां बहुत्वञ्च ।

इमे दाराः ।

१०५ । नाड्यपजनोपपदानि त्रणाङ्गपदानि ।

यथासंख्यं नाड्याद्युपपदानि त्रणादीनि पुंसि स्युः । अयं नाडीत्रणः अपाङ्गः
जनपदः । त्रणादीनामुभयलिङ्गत्वेऽपि क्लीबत्वनिवृत्त्यर्थं सूत्रम् ।

१०६ । मरुद्ररुत्तरदृत्विजः ।

अयं मरुत् ।

१०७ । ऋषिराशिदृतिग्रन्थिक्रिमिध्वनिबलिकौलिमौलिरविकविकपिमुनयः ।

एते पुंसि स्युः । अयमृषिः ।

१०८ । ध्वजगजमुञ्जपुञ्जाः ।

एते पुंसि ।

१०९ । हस्तकुन्तान्तव्रातवातदूतधूर्तसूतचूतमुहूर्ताः ।

एते पुंसि । अमरस्तु 'मुहूर्तो द्वादशाक्षिया' I 111. 11. इत्याह ।

११० । षण्डमण्डकरण्डभरण्डवरण्डतुण्डगण्डमुण्डपाषण्डशिखण्डाः ।

अयं षण्डः ।

१११ । वंशांशपुरोडाशाः ।

अयं वंशः । पुरो दाश्यते पुरोडाशः । कर्मणि घञ् । 'पौरोडाशपुरोडाशाश्
छन्' (सू. 1449) इति विकारप्रकरणे 'त्रीहेः पुरोडाशे' (सू. 1528) इति च
निपातनात्, प्रकृतसुत्त एव निपातनाद्वा दस्य इत्वम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1842. पुरोडाशमुजामिष्टम् ।

११२ । हृदकन्दकुन्दबुद्बुदशब्दाः ।

अयं हृदः ।

चम्पुभारते—XII. ५.

ग.—इत्थं सोदरदायादवलूथिनीनां रणक्षितौ परिक्षयमभिवीक्ष्य महीयसा साध्वसेन मनसि विरचितप्रथमप्रवेश. कचन दुर्ज्ञेयदेशे गूढावस्थितिरेव महती ममायुष्टो-
मेष्टिरित्यालोच्य श्रुतिं घटितकवचावकुण्ठनः पन्नगकेतनः स्यमन्तपञ्चकसामन्त सागर-
गम्भीरं त्वरितनामानं कञ्चन महाहृद्मासाद्य मद्भुजेन चिरधार्यमाणां क्षोणीं त्वय्येव
समर्पयिष्यामीति पातालवासिनः पन्नगाधिपतेर्द्विसहस्रविलोचनेषु रहसि बाचा निवेदयितु-
मिव दूरदूरं निमज्ज्य स्वविद्यया सर्वमप्यम्भः स्तम्भयामास ॥ ३२१० ॥

कञ्चन महाहृद्म् ।

११३ । अर्घपथिमथ्यूक्षिस्तम्बनितम्बपूगाः ।

अयमर्घः ।

११४ । पल्लवपल्लवकफरेफकटाहनिर्व्यूहमठमणितरङ्गतुरङ्गान्धस्कन्ध-

मृदङ्गसङ्गस-द्रुपुङ्गाः ।

अयं पल्लव इत्यादि ।

११५ । सारथ्यतिथिकुक्षिवस्तिपाण्यञ्जलयः ।

एते पुंसि । अयं सारथिः ।

॥ इति पुल्लिङ्गाधिकारः ॥

—: * :—

अथ नपुंसकलिङ्गाधिकारः

—; * :—

११६ । नपुंसकम् ।

अधिकारोऽयम् ।

११७ । भावे ल्युङन्तः ।

हसनम् । भावे किम् । पचनोऽग्निः । इध्मवध्वनः कुठारः ।

११८ । निष्ठा च ।

भावे या निष्ठा तदन्तं क्लीबं स्यात् । हसितं गीतम् ।

११९ । त्वष्यञौ तद्धितौ ।

शुक्लत्वम् शौक्ल्यम् ।

चातुर्यं चातुरी । सामग्र्यं सामग्री । औचित्यं औचिती । ष्यजष्विवासामर्थ्या-
त्पक्षे स्त्रीत्वम् ।

१२० । कर्मणि च ब्राह्मणादिगुणवचनेभ्यः ।

ब्राह्मणस्य कर्म ब्राह्मण्यम् ।

१२१ । यद्यदग्यगजण्वुञ्छाश्च भावकर्मणि ।

एतदन्तानि क्लीबानि । 'स्तेनाद्यन्तलोपश्च' (सू. 1790) स्तेयम् । 'सस्यु-
र्थः' (सू. 1791) सस्यम् । 'कपिज्ञात्योर्दक्' (सू. 1796) कापेयम् । 'पत्यन्त-
पुरोहितादिभ्यो यक्' (सू. 1798) आधिपत्यम् । 'प्राणमृज्जातिवयोवचनोद्गात्रादिभ्यो-
ऽञ्' (सू. 1794) औष्ट्रम् । 'हायनान्त्युवादिभ्योऽण्' (सू. 1795) द्वैहायनम् ।
'द्वन्द्वमनोज्ञादिभ्यो वुञ्' (सू. 1798) पितापुत्रकम् । 'होत्रादिभ्यश्छः'
(सू. 1800) अच्छावाकीयम् । 'अव्ययीभावः' (सू. 659) अव्ययि ।

१२२ । द्वन्द्वैकत्वम् ।

पाणिपादम् ।

१२३ । अभाषायां हेमन्तशिशिरावहोरात्रे च ।

स्पष्टम् ।

१२४ । अनङ्कर्मधारयस्तत्पुरुषः ।

अधिकारोऽयम् ।

१२५ । अनल्पे छाया ।

शरच्छायम् । 'छाया बाहुल्ये' (सू. ८२५) इति वा नपुंसकत्वम् ।

१२६ । राजामनुष्यपूर्वा सभा ।

इनसभमित्यादि । 'सभाराजामनुष्यपूर्वा' (सू. ८२६) इति वा नपुंसकत्वम् ।

१२७ । सुरासेनाच्छायाशालानिशा स्त्रियां च ।

'विभाषासेनासुराच्छायाशालानिशाना' (सू. ८२८) इति क्लीबत्वम् ।

१२८ । परवत् ।

अन्यस्तत्पुरुषः परवलिङ्गः स्यात् 'रात्राहाहाः पुंसि' (सू. ८१४) इति पुंस्त्वम् ।

१२९ । अपथपुण्याहे नपुंसके ।

'अपथं नपुंसकम्' (सू. ८१५) इति नपुंसकत्वम् ।

१३० । संख्यापूर्वा रात्रिः ।

त्रिरात्रम् । संख्यापूर्वेति किम् । सर्वरात्रः । 'संख्यापूर्व रात्रं क्लीबम्' (सू. ८१४) इति नपुंसकत्वम् ।

१३१ । द्विगुः स्त्रियाश्च ।

व्यवस्थया । पञ्चफली । त्रिभुवनम् ।

१३२ । इसुसन्तः ।

हविः । धनुः ।

१३३ । अर्चिः स्त्रियाम् च ।

इसन्तत्वेऽप्यर्चिः स्त्रिया नपुंसके च स्यात् । इयमिदं वार्चि ।

१३४ । छदिः स्त्रियामेव ।

इयं छदिः । छाद्यतेऽनेनेति छदेश्चुरादिष्यन्तात् 'अर्चिशुचि' (सू 265) इत्यादिना इस् । 'इस्सन्' (सू 2985) इत्यादिना हस्वः । 'पटल छदिः' II. 11. 15. इत्यमरः । तत्र पटलमाहचर्याच्छदिषः क्लीबता वदन्तोऽमरव्याख्यातार उपेक्ष्याः ।

१३५ । मुखनयनलोहवनमांसरुधिरकार्मुकविवरजलहलधनान्नाभिधानानि ।

एतेषामभिधायकानि क्लीबे स्युः । मुखमाननम् । नयनं लोचनम् । लोहं कालम् । वनं गहनम् । मांसमानिषम् । रुधिरं रक्तम् । कार्मुकं शरामनम् । विवरं बिलम् । जलं वारि । हलं लाङ्गलम् । धनं द्रविणम् । अन्नमशनम् । अस्यापवादानाह त्रिसूत्र्या ।

१३६ । सीरार्थौदनाः पुंसि ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 1057. सीरः पाणौ यस्य स सीरपाणि ।

१३७ । वक्त्रनेत्रारण्यगाण्डीवानि पुंसि च ।

वक्त्रो वक्त्रम् । नेत्रो नेत्रम् । अरण्योऽरण्यम् । गाण्डीवो गाण्डीवम् ।

१३८ । अटवी स्त्रियाम् ।

चम्पूभारते—I. 15.

ग—अथ कदाचन मृगयोपलालितहृदयो नरेश्वरोऽयमश्वे शशिश्चेतरोचिषि-
विजितमातरिश्चनि विश्वातिशायिनि कृताविरोहः पार्श्वविधृतविश्वकद्रुमिरनेकवागुराद्युपकर-
णैर्यौधैरनुद्रुतो मृदुभद्रविनयाभ्या यदुमद्रतनयाभ्यामनुरुद्धः सिद्धगणगणनीयमहिमवतो
हिमवतो जगाहे महतीमटवीतटवीथिकाम् ॥ 3211 ॥

१३९ । लोपघः ।

कुलं कूलं स्थलम् ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 452. कूलस्थस्य ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 2982 स्थले ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 143. स्थलीः अकृत्रिमा भुवः । 'जानपद'
(सू. 500) इत्यादिना अकृत्रिमार्थे ङीष् ।

१४० । तूलोपलतालकुसूलतरलकम्बलदेवलवृषलाः पुंसि ।

अयं तूलः ।

१४१ । शीलमूलमङ्गलसालकमलतलमुसलकुण्डलपललमृणालवालबाल-
निगलपलालविडालखिलशूलाः पुंसि च ।

चात्क्रीबे । इदं शीलमित्यादि ।

१४२ । शतादिस्संख्या ।

शतम् । सहस्रम् ।

१४३ । शतायुतप्रयुताः पुंसि च ।

अयं शतः । इदं शतमित्यादि ।

१४४ । लक्षा कोटिः स्त्रियाम् ।

इय लक्षा । इय कोटिः । 'वा लक्षा नियुत च तत्' III. v. 24. इत्यमरात्
क्रीबेऽपि । लक्षम् ।

१४५ । शङ्कुः पुंसि ।

सहस्रः कचित् । अयं सहस्रः । इदं सहस्रम् ।

१४६ । मन्द्ब्रचक्कोऽकर्तरि ।

मन्प्रत्ययान्तो द्व्यचकः क्रीबः स्यान्न तु कर्तरि । वर्म । चर्म । द्व्यचकः
किम् । अणिमा । महिमा । अकर्तरि किम् । ददातीति दामा ।

१४७ । ब्रह्मपुंसि च ।

अयं ब्रह्मा । इदं ब्रह्म ।

१४८ । नामरोमणी नपुंसके ।

‘मन् द्व्यचकः’ इत्यस्याय प्रपञ्चः ।

१४९ । असन्तो द्व्यचकः ।

यशः । मनः । तपः । द्व्यचक किम् । चन्द्रमा ।

१५० । अप्सराः स्त्रियाम् ।

एता अप्सरसः । प्रायोणायं बहुवचनान्तः ।

१५१ । त्रान्तः ।

पत्रम् । छत्रम् ।

१५२ । यातामाताभस्त्रादंष्ट्रावरताः स्त्रियामेव ।

१५३ । भृतामितछातपुत्रमन्त्रवृत्रमेदोष्टाः पुंसि ।

अयं भृत्तः । न मित्रममित्र । ‘तस्य मित्राण्यमित्रास्ते’ इति माघः ।
‘स्याताममित्रो मित्रे च’ इति च ।

माघे—II. 101.

तस्य मित्राण्यमित्रास्ते ये च ये चोभये नृपाः ।

अभियुक्त त्वयैर्न ते गन्तारस्त्वामतः परे ॥ ३२१२ ॥

ये च तस्य मित्राणि ये च तेऽमित्राः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० ३०२६ अमित्रौ मित्रे च ।

१५४ । पतपातपवितसूतछत्राः पुंसि च ।

१५५ । बलकुसुमशुल्बयुद्धपत्तनरणाभिधानानि ।

बलम् वीर्यम् ।

१५६ । पद्मकमलोत्पलानि पुंसि च ।

पद्मादयः शब्दाः । कुसुमाभिघायित्वेऽपि द्विलिङ्गाः स्युः । अमरोऽप्याह
‘वा पुंसि पद्मं नल्लिन्म्’ I. ix. 40. इति ।

१५७ । आहवसङ्ग्रामौ पुंसि । १५८ । आजिः स्त्रियमेव ।

१५९ । फलजातिः ।

फलजातिवाचिशब्दो नपुंसकं स्यात् । आमलकम् । आम्रम् ।

१६० । वृक्षजातिः स्त्रियामेव ।

कचिदेवेदम् । हरीतकी ।

१६१ । वियज्जगत्सकुच्छकन्पृषच्छकृद्यकृदुदश्वितः ।

एते क्लीबाः स्युः ।

१६२ । नवनीतावतानृतामृतनिमित्तवित्तचित्तपित्तव्रतव्रजतवृत्तपलितानि ।

१६३ । श्राद्धकुलिशदैवपीठकुण्डाङ्गदधिसक्थ्यक्ष्यस्थ्यास्पदा
काशकण्वबीजानि ।

एतानि क्लीबे स्युः ।

१६४ । दैवं पुंसि च ।

दैवम् । दैवः ।

१६५ । धान्याज्यसस्यरूप्यपण्यवर्ण्यधृष्यहव्यकव्यकाव्यसत्यापत्यमूल्य-
शिक्यकुड्यमद्यहर्म्यतूर्यसैन्यानि ।

इदं धान्यमित्यादि ।

१६६ । द्वन्द्वबर्हदुःखबडिशपिच्छबिम्बकुटुम्बकवचवरशरवृन्दारकाणि ।

१६७ । अक्षमिन्द्रिये ।

इन्द्रिये किम् । रथाज्ञादौ मा भूत् ।

॥ इति नपुंसकलिङ्गाधिकारः ॥

॥ अथ स्त्रीपुंलिङ्गाधिकारः ॥

१६८ । स्त्रीपुंसयोः ।

अधिकारोऽयम् ।

१६९ । गोमणियष्टिमुष्टिपाटलिवास्तिशाल्मलित्रुटिमसिमरीचयः ।

इयमय वा गौः ।

१७० । मृत्युसीधुकर्कन्धुकिष्कुक्कण्डुरेणवः ।

इयमय वा मृत्यु ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 68. मृत्युरेव द्विपः मृत्युद्विपः ।

१७१ । गुणवचनमुकारान्तं नपुंसकञ्च ।

त्रिलिङ्गमित्यर्थः । पटु पटुः । 'वोतो गुणवचनात्' (सू 502) इति स्त्रियां

वा ङीष् । पटुः पट्वी ।

१७२ । अपत्यार्थतद्धिते ।

औपगवः औपगवी ।

॥ इति स्त्रीपुंलिङ्गाधिकारः ॥

॥ अथ पुंनपुंसकलिङ्गाधिकारः ॥

—: * —

१७३ । पुंनपुंसकयोः ।

अधिकारोऽयम् ।

१७४ । घृतभृतमुस्तक्ष्वेलितैरावतपुस्तकबुस्तलोहिताः

अयं घृतः । इदं घृतम् ।

१७५ । शृङ्गार्धनिदाघोद्यमशल्यदृढाः ।

अयं शृङ्गः । इदं शृङ्गम् ।

१७६ । व्रजकुञ्जकुथकूर्चप्रस्थदर्पार्मार्धर्चदर्मपुच्छाः ।

अयं व्रजः । इदं व्रजम् । 'अर्धर्चाः पुंसि च' (सू. 816) इति पुंलिङ्गोऽपि ।

अर्धर्चादिः २. १८.

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 6. मधुः ।

अस्मिन्नेव ग्रन्थे श्लो० 870. मधुम् । मधुशब्दस्यार्धर्चादित्वात्पुंलिङ्गत्वम् ।

'मकरन्दस्य मद्यस्य माक्षिकस्यापि वाचकाः ।

अर्धर्चादिगणे पाठात्पुंनपुंसकयोर्मधुः ॥' इति ।

अर्धर्च इत्यत्र अर्धं ऋचः अर्धर्चः अर्धर्चम् । 'अर्धं नपुंसकं' (सू. 713)

इति समासः । 'ऋक्पूः' (सू. 940) इति समासान्त अकारः ।

१७७ । कचन्धौषधायुधान्ताः ।

स्पष्टम् ।

१७८ । दण्डमण्डखण्डशवसैन्धवपार्श्वाकाशकुशकाशाङ्कुशकुलिशाः ।

एते पुंनपुंसकयोः स्युः । 'कुशो रामसुते दर्भे योक्ते द्वीपे कुशं जले' इति विश्वः । शलाकावाची तु स्त्रियाम् । तथा च 'जानपद' (सू. 500) इत्ययोर्विकारे ङीष् । कुशी ।

१७९ । गृहमेहदेहपट्टपटहाष्टापदाम्बुदककुदाश्च ।

॥ इति पुंनपुंसकलिङ्गाधिकारः ॥

॥ अथावशिष्टलिङ्गाधिकारः ॥

—: * :—

१८० । अवशिष्टलिङ्गम् । १८१ । अव्ययं कतियुष्मदस्सदः ।

१८२ । षणान्ता संख्या ।

शिष्टा परवत् । एकः पुरुषः । एका स्त्री । एकं कुलम् ।

१८३ । गुणवचनञ्च ।

शुक्ल. पटः । शुक्ला पटी । शुक्ल वस्त्रम् ।

१८४ । कृत्याश्च ।

१८५ । करणाधिकरणयोर्युट् च ।

१८६ । सर्वादीनि सर्वनामानि ।

स्पष्टार्थेय त्रिसूत्री ।

॥ इत्यवशिष्टलिङ्गाधिकारः ॥

॥ इति लिङ्गानुशासनप्रकरणं समाप्तम् ॥

॥ इति श्रीवीरराघवाचार्यसंपादिता

सोदाहरणश्लोका पाणिनिसूत्रव्याख्या समाप्ता ॥

॥ शुभमस्तु ॥

—x:*:x—

APPENDIX I

॥ सूत्रसूची ॥

—०—

अ	सं. पृ.	अचतुरविचतुर-	सं. पृ.
अश हारी	I. ५७७	अचित्तहस्तिधेनोः	I. ३२०
अकथित च	I ५३	अचो यत्	I. ४२८
अकर्तरि च कारके	II ५२८	अचप्रत्यन्ववपूर्वात्	II २१८
अकर्तर्युणे पञ्चमी	I १०५	अजर्यं सङ्गतम्	I ३१९
अकर्मकाच्च	II १४५	अजादी गुणवचनादेव	II. २२४
अकर्मकाच्च	II. १५८	अजाद्यतष्टाप्	I. ६३२
अकर्मकाच्च	II. १६५	अजाद्यदन्तम्	I. १
अकुच्छे प्रियसुखयोः	I. ६७४	अजेर्व्यघ्रजपोः	I. २९७
अकुत्सार्वधातुकयोः	II. २०	अञ्जेः पूजायाम्	II २०
अकेनोर्भविष्यदा-	I. १४०	अञ्जेल्लुक्	II. ३२२
अक्षेष्ु ग्लहः	II. ५४८	अञ्जे. सिचि	I. ६२३
अक्ष्णोऽदर्शनात्	I. ३२०	अञ् नासिकायाः	II ७६
अगारान्ताठन्	I. ५०२	अणवकर्मकात्	I. २६५
अगारैकदेशे	II. ५५१	अणिनुणः	II १९१
अग्नेर्ढक्	I. ४१९	अण् कर्मणि च	II ५३७
अग्नेः स्तुस्तोमसोमा-	I. ३०८	अण् कुटिलिकायाः	II. ५२७
अग्नौ चेः	II. ३१०	अण् च	I. ४९४
अग्नौ परिचाय्य-	II. २३६	अत आदेः	I. ५९१
अग्राख्यायामुरसः	I २४०	अत इञ्	II ६
अग्राद्यत्	II. ५९५	अत इनिठनौ	I. ३८९
अग्रान्तशुद्धशुभ्र-	I. २८०	अतिथेर्ज्य	I. ६००
अङ्गुलेर्दार्शुणि	I. २६५	अतिरतिक्रमणे च	I. ६५४
अच उपसर्गात्.	II. ३३३	अतिशायने तमविष्टनौ	I. ७१
अचः कर्मकर्तरि	II. १९६	अतेः शुनः	I. ६३०
			I. २४०

अतो हलादेर्लबो.	II. १७ अनुग्वलंगामी	I. ५५६
अत्यन्तसंयोगे च	I. १८२ अनुदात्तङितः	II. १
अत्रिभृगुकुत्स-	I. ४०० अनुदात्तेतश्च	II. ३६०
अस्मृदृत्वर-	II. ९० अनुपदसर्वाङ्ग-	I. ५५४
अर्तिहीव्लीरी-	II ९० अनुपद्यन्वेष्टा	I. ५८१
अदिप्रभृतिभ्यः शपः	II. ६१ अनुपराभ्यां कृञः	II १८६
अदूरभवश्च	I ४३५ अनुपसर्गाञ्जः	II १८४
अदोऽनले	II. २९९ अनुपसर्गात्कुल्ल-	II ३१९
अधिकम्	I. ५७७ अनुपसर्गाद्वा	II १६४
अधिकरणवाचिनश्च	I. १३० अनुपसर्गाङ्गिम्प-	II. २४३
अधिकरणवाचिना च	I. १९३ अनुपसर्जनात्	I ९
अधिकरणे बन्धः	II ५८७ अनुपसर्गिणश्च	I ८९
अधिकरणे शेतेः	II. २६० अनुर्यत्समया	I. १७२
अधिपरी अनर्थकौ	I ७१ अनुर्लक्षणे	I. ६८
अधिरीश्चरे	I. १५४ अनुविपर्यभिनि-	II ३९
अधिशीङ्स्थासां कर्म	I ६३ अनुशातिकादीनाञ्च	I ४६९
अधीगर्थदयेशा	I. ११४ अनृष्यानन्तर्ये	I ३९१
अधुना	I. ६१९ अनेकमन्यपदार्थे	I. २५३
अधेः प्रसहने	II. १५८ अनो बहुव्रीहेः	I ६
अध्यायन्यायोद्याव-	II. ५७१ अनोरकर्मकात्	II. १६७
अध्वनो यत्त्वौ	I. ५५६ अनोऽश्मायःसरसां	I. २४०
अन उपधालोपिनः	I. ७ अनौ कर्मणि	II. ३१३
अनत्याधन उरसि-	I. २२१ अन्	I ४०२
अनद्यतने हिंल्	I ६१९ अन्त.पूर्वपदाङ्गम्	I. ४६९
अनभिहिते	I. ५२ अन्तरदेशे	I. ५६८
अनवकृप्यमर्ष-	II. २०७ अन्तरान्तरेण युक्ते	I. ६७
अनश्च	I १७७ अन्तर्धनो देशे	II ५५०
अनुकम्पायाम्	I. ६४४ अन्तर्धौ येनादर्शन-	I ९९
अनुकाभिकाभीकः	I. ५७७ अन्तर्वत्पतिवतोर्नुक्	I. २२
अनुगवमायामे	I. ३२८ अन्तात्यन्ताध्व-	II, २८५

अन्तिकवादयो-	I. ६३४	अ प्रत्ययात्	II. ५५९
अन्नाणः	I. ५०५	अभिजनश्च	I. ४७७
अन्नेन व्यञ्जनम्	I. १८५	अभिज्ञावचने लट्	II. १९९
अन्यथैवकथमित्यसु	II. ५८२	अभिनिविशश्च	I. ६४
अन्यारादितरर्ते-	I. १०१	अभिप्रत्यतिभ्य-	II. १८६
अन्येभ्योऽपि दृश्यते	II. ३७८	अभिरभागे	I. ७०
अन्येभ्योऽपि दृश्यन्ते	II. ३००	अभिविधौ भावे	II. ५३७
अन्येषामपि दृश्यते	II. ५९५	अमेश्वाविदूर्ये	II. ३२७
अन्येष्वपि दृश्यते	II. ३१३	अभ्यमित्राच्छ च	I. ५५६
अन्वच्यानुलोम्ये	II. ५९३	अमनुष्यकर्तृके	II. २९१
अन्ववतसाद्रहसः	I. ३२७	अमावस्यदन्य-	II. २३३
अपघनोऽङ्गम्	II. ५५१	अमूर्धमस्तकात्	I. ३३४
अपचितश्च	II. ३३०	अमैवाव्ययेन	I. २३४
अपथ नपुसकम्	I. २४५	अम्बाम्बगोमूमि-	II. २५३
अपपरिबहिरञ्चव.	I. १६७	अयनं च	II. ५६९
अपपरी वर्जने	I. १०४	अरण्यान्मनुष्ये	I. ४४७
अपरस्पराः	I. ३८०	अरुर्द्विषदजन्तस्य	II. २७०
अपरोक्षे च	II. २०२	अरुर्मनश्चक्षुः-	I. ६६१
अपवर्गे तृतीया	I. ७६	अर्तिल्लघूसूस्वन-	II. ३८१
अपस्करो रथाङ्गम्	I. ३८१	अर्थे विभाषा	I. ३६३
अपह्वे ज्ञः	II. १६४	अर्देस्संनिविभ्य.	II. ३२७
अपाच्चतुष्पाच्छकुनि-	II. १३५	अर्धं नपुसकम्	I. १९७
अपादाने चाहीय-	I. ६६०	अर्धर्चाः पुंसि च	I. २४५
अपादाने पञ्चमी	I. ९६	अर्घाच्च	I. २४०
अपादाने परोप्सायां	II. ५९०	अर्थः स्वामिवैश्ययोः	II. २२४
अपाद्वदः	II. १८२	अर्शआदिभ्योऽच्	I. ६०८
अपि. पदार्थसम्भावना-	I. ७२	अर्ह	II. २५८
अपूर्वपदादन्यतर	I. ४०५	अर्हः प्रशंसायाम्	II. ३४९
अपे क्लेशतमसोः	II. २९०	अर्हे कृत्यतृचश्च	II. २१२
अपे च लष.	II. ३५८	अलंकृन्निराकृन्-	II. ३५०

अलखल्वोः	II ५७६	अषष्ठ्यतृतीया-	I ३६३
अल्पाख्यायाम्	I २७८	अष्टन सज्ञायाम्	I ३७५
अल्पात्तरम्	I २९७	असूर्यललाटयोः	II २७५
अल्पे	I. ६४५	अस्त च	I. २२०
अवद्यपण्यवर्था-	II २२२	अस्ताति च	I ६२२
अवयवे च प्राण्यौषधि-	I. ४८१	अस्ति नास्ति दिष्ट	I ५००
अवसमन्धेभ्यस्तमस.	I. ३२५	असदो द्वयोश्च	I. २४६
अवाच्चालम्बन-	II. १४	असायामेधासजः	I. ६०५
अवात्कुटारच्च	I. ५६२	अस्य च्वौ	I. ६६०
अवाद् ग्रः	II. १६८	अस्यतिवक्तिख्याति-	II. ६३
अवारपारात्यन्त	I. ५५५	अहंशुभमोर्युस्	I. ६१३
अवेः कः	I. ६५५	अहस्सर्वैकदेश-	I. २३६
अवे ग्रहो वर्ष-	II. ५३९	अह्णखोरेव	I. २३७
अवोदोर्नियः	II ५३२	अहोऽदन्तात्	I. २३८
अव्यक्तानुकरणात्	I ६६५	अहोऽह एतेभ्य	I. २३८
अव्ययं विभक्ति-	I १५७		
अव्ययसर्वनाम्ना	I ६४३	आ	
अव्ययात्त्यप्	I ४४३	आकर्षादिभ्यः कन्	I. ५७७
अव्ययीभावः	I १५७	आकालिकडाद्यन्त-	I. ५३२
अव्ययीभावश्च	I १६६	आक्रोशे नञ्यनि.	II. ५६७
अव्ययीभावे चाकाले	I १६६	आक्रोशेऽवन्त्योर्ग्रह	II. ५३७
अव्ययीभावे शरत्-	I १७६	आ केस्तच्छील-	II ३४९
अव्ययेऽयथाभिप्रेत-	II ५९२	आख्यातोपयोगे	I. ९९
अशनायोदन्य-	I ११०	आड उद्गमने	II. १६२
अशब्दे यस्त्वौ	I ४६७, ४७२	आङि ताच्छीह्ये	II. २५८
अशाला च	I २५१	आङि युद्धे	II. ५४९
अश्वक्षीरवृष-	II. ११७	आडो दोऽनास्य	II. १३२
अश्वपत्यादिभ्यश्च	I ३८४	आडो यमहन	II. १४६
अश्वस्यैकाहगम.	I. ५५७	आडो यि	II. २२०
अषडक्षाशितङ्कु-	I. ६४९	आङ्मर्याङ्गामिविध्यो.	I १६८

आङ्मर्यादावचने	I १०४	आयुक्तकुशलाभ्या	I १५०
आ च हौ	II ६९	आयुषाच्छ च	I ४९३
आज्ञायिनि च	I. ३३१	आरगुदीचाम्	I ३९८
आढ्यपुमगस्थूल-	II २९३	आर्धघातुके	II ६२
आतश्चोपसर्गे	II २४२	आलजाटचौ	I ६०७
आतश्चोपसर्गे	II ५६२	आवश्यकाधमर्थ	II ५७६
आतोऽनुपसर्गे	II २५०	आवसथात्तल्ल	I ५०२
आतो मनिन्कनिप्-	II ५९४	आशसाया भूतवच्च	II २०५
आतो युक् चिष्कृतोः	II. १९४	आशिते भुव	II २८३
आतो युच्	II ५७५	आशिषि च	II २४८
आत्मनश्च	I. ३३२	आशिषि नाथ	I १२०
आत्मनेपदेष्वन्य-	II. ५०	आशिषि हन	II २८९
आत्मनेपदेष्वन्य	II. १४८	आश्चर्यमनित्ये	I. ३८१
आत्माने स्वश्च	II ३०६	आसन्दीवदष्टीवत्	I ५८३
आत्मन्विध्वजन-	I. ५१७	आसुयुवपिरपि-	II २३४
आत्माध्वानौ स्वे	I. ५१७, ५१८	आस्पद प्रतिष्ठाया	I ३८०
आदरानादरयोः	I २२०	आहस्य	II ६४
आदिकर्मणि क्त.	II. ३२४	आहि च दूरे	I. ६२५
आदितश्च	II. ३२०		
आहगमहनजन.	II. ३७५	इ	
आधारोऽधिकरणम्	I १४६	इकः काशे	I. ३७४
आनङ् ऋतो द्वन्द्वे	I ३०६	इको ह्रस्वोऽङ्य	I. ३५०
आनय्योऽनित्ये	II. १३५	इगन्ताच्च लघुपूर्वात्	I ५४८
आने मुक्	II ३४४	इगुपघज्ञामी-	II २४१
आन्महतः समानाधिकरण-	I २४२	इङश्च	II. ५३०
आपोऽन्यतरस्याम्	I. २८६	इङ्घार्यो.	II. ३४८
आप्लुप्युधामीत्	II. १०१	इत्कर्मव्यतिहारे	I. १७३
आमपदं व्याप्नोति	I. ५५४	इच्छार्थेभ्यो विभाषा	II. २११
आभीक्ष्ये णमुल् च	II. ५८१	इच्छार्थेषु लिङ्-	II. २१०
आप्तप्रत्ययवत्कृमः	II. ५	इजादेश्च गुरुमत	II ५

इणो गा लुङि	II. ६५ ईदमेः सोमवरुणयोः	I. ३०८
इणो यण्	II ६४ ईदासः	II. ३४६
इण्णशिजिसर्तिभ्यः	II. ३७० ईद्यति	II. २१९
इतश्चानिजः	I. ३९३ ईयसश्च	I. २८७
इतराभ्योऽपि	I ६१७ ईषदकृता	I २१५
इतरेतरान्योन्य-	II १२९ ईषदर्थे	I ३६४
इतो मनुष्यजाते	I. ४७ ईषदसमाप्तौ	I. ६४१
इत्थंभूतलक्षणे	I. ७८ ईषद्दुस्तुषु	II. ५७२
इदं किमोरीश्वकी	I. ३६०	
इदमस्थमुः	I. ६२१	उ
इदमो हिंल्	I. ६१९ उगवादिभ्यो यत्	I. ५१५
इदमो हः	I. ६१७ उगितश्च	I. २
इदितो नुम्बातो	II ७ उगितश्च	I. ३४३
इहरिद्रस्य	II. ६७ उग्रम्पश्येरम्मद-	II. २७६
इद्रृद्धौ	I. ३०९ उताप्योस्समर्थयोः	II. २०९
इनः स्त्रियाम्	I २८४ उत्क उन्मना	I ५७९
इनप्यनपत्ये	I. ४२२ उत्करादिभ्यश्छ	I ४३९
इनित्रकट्यचश्च	I. ४३२ उत्तमैकाभ्या च	I. २४०
इन्द्रवरुणभवशर्व	I ३९ उत्तराच्च	I ६२५
इरितो वा	II. ८ उत्तराघरदक्षिणा-	I. ६२३
इवे प्रतिकृतौ	I. ६४८ उत्सादिभ्योऽञ्	I. ३८५
इषुगमियमां छ.	II. ५६ उदकस्योद संज्ञायाम्	I. ३४७
इष्टकेषीकामालाना	I. ३५३ उदङ्कोऽनुदके	II ५७१
इष्टादिभ्यश्च	I. ५८० उदन्वानुदघौ च	I. ५८४
इष्टस्य यिट् च	I. ६३९ उदश्चरत्सकर्मकात्	II. १६९
इसुसुक्तान्तात्क.	I. ४१६ उदधितोऽन्यतरस्या	I. ४१६
	उदि कूले रुजिवहोः	II २७३
	उदि ग्रहः	II. ५३४
ई च खन	II. २२७ उदितो वा	II. ५७९
ई च गणः	II. ९२ उदि क्षयतियौति-	II. ५३८

उदीचामिञ्	I. ४०७	उपसर्गे घोः कि०	II. ५५५
उदुपधाद्वादि-	II. ३२५	उपसर्गे च सज्ञावां	II. ३१३
उद्गोऽनूर्ध्वकर्मणि	II. १४१	उपसर्गेऽद्	II. ५४३
उद्गनोऽत्याधानम्	II. ५५१	उपसर्गे रुवः	II. ५३०
उद्भिभ्यां काकुदस्य	I. २८१	उपसर्गा काल्या-	II. २२४
उद्भिभ्यां तपः	II. १४५	उपाच्च	II. १८८
उन्नयोर्ग्र०	II. ५३२	उपात्प्रतियत्न-	II ७८
उपम आश्रये	II. ५५२	उपात्प्रशसायाम्	II. २२१
उपजानूपकर्ण-	I. ४६४	उपाद्यमः स्वरकरणे	II. १७३
उपज्ञाते	I. ४७९	उपाधिभ्या त्यक्त्वा	I ५६३
उपज्ञोपक्रमम्	I २४८	उपा-मन्त्रकरणे	II. १४३
उपदशस्तृतीयायां	II. ५८९	उपान्वध्याङ्वस.	I ६४
उपपदमतिङ्	I. २२६	उपेयिवाननाश्वान्-	II. ३४२
उपपराभ्या	II. १६१	उपोऽधिके च	I. ६९
उपमानाच्च	I. २७८	उसे च	I. ४६६
उपमानादाचारे	II. ११२	उभयप्राप्तौ कर्मणि	I. १२७
उपमानानि सामान्य-	I. २०६	उभादुदात्तो नित्यम्	I. ५७२
उपमाने कर्मणि च	II. ५८८	उर.प्रभृतिभ्य. कप्	I. २८२
उपमितं व्याघ्रादिभिः	I २०६	उरसोऽण् च	I ५०८
उपर्यध्यधसः	I. ६७१	उषविदजागृभ्यः	II. ३३
उपर्युपरिष्ठात्	I. ६२३	उषासोषसः	I. ३०९
उपसर्गप्रादुर्भा	II. ६६	उष्ट्राद्गुञ्	I. ४८४
उपसर्गस्य घञ्यमनुष्ये	I. ३७१		
उपसर्गस्यायतौ	II. २८	ऊ	
उपसर्गाच्च	I. २६७	ऊङुत्त०	I. ४७
उपसर्गात्स्वरलोः	II. ५७४	ऊतियूतिजूतिसाति-	II. ५५७
उपसर्गात्पुनोति	II. १०	ऊदनोर्देशे	I. ३१९
उपसर्गादध्वनः	I. ३२८	ऊषसोऽनङ्	I. २१
उपसर्गादसमासे	II. १९	ऊरुतरपदादौपम्ये	I. ४८
उपसर्गाद्गुहलम्	I. २६८	ऊर्ध्वाद्धिभाषा	I. २७३

ऊर्ध्वं शुषिपूरो	II. ५८७	एतिस्तुशास्त्र-	II. २२७
ऊर्धादिचिबडाचश्च	I. २१८	एधाच्च	I ६२६
ऊषसुषिसुष्कमघोः	I. ५९३	एनपा द्वितीया	I ११३
		एनवन्यतरस्या	I. ६२३
		एरच्	II. ५४१
ऋ			
ऋवपूरब्धूः पथामानक्षे	I. ३१६	ऐ	
ऋतष्ठञ्	I ४७३	ऐषमो ह्यश्वसः	४४५
ऋतूब्धादिसूत्रान्तात्	I ४३३	ओ	
ऋतोरण्	I. ५३१	ओजस्सहोऽम्भः	I. ३३१
ऋतो विद्यायोनि-	I ३४०	ओजस्सहोऽम्भसा	I ४९५
ऋदुपधाचाकृपि-	II २२७	ओदितश्च	II ३१६
ऋहशोऽङि गुणः	II ५७	ओरञ्	I ४८२
ऋद्धनोः स्ये	II. ५०	*ओरावश्यके	II २३४
ऋण्यन्धकवृष्णि-	I ३९२	ओर्गुणः	I २६२
ऋहलोर्ण्यत्	II २३१	ओषधेरजातौ	I ६५७
ऋ		औ	
ऋदोरप्	II. ५४१	औक्षमनपत्ये	I. ४०५
ए		क	
एकं बहुव्रीहिबत्	I. ६७२	कंशंभ्या वभयु	I ६१२
एकगोपूर्वाट्ठञ्	I ६०४	कसीयपरशव्ययोः	I ४८६
एकधरास्त्रक् च	I ५०४	ककुदस्यावस्थाया	I २८१
एकस्य सकृच्च	I ६५२	कच्छादिभ्यश्च	I. ४४८
एकहलादौ पूरयितल्ये	I. ३४९	कडङ्करदक्षिणाच्छ	I ५२५
एकाच्च प्राचाम्	I ६४७	कण्डादिभ्यो यक्	II १२६
एकादाकिनिच्च	I. ६२९	कन्यादिभ्यो ढक्	I. ४४०
एकाद्धो ध्यमुञ्	I. ६२६	कथादिभ्यश्च	I ५११
एङ् प्राचां देशे	I ४४७	कन्याया कनीन च	I. ३९३
एजे खश्	II. २७०	कपिज्ञात्योर्ढक्	I. ५४५
एण्या ढञ्	I. ४८४	कपिष्ठलो गोत्रे	II. ३३४
		कम्बोजास्त्रक्	I. ४११

करणाधिकरणयोश्च	II. ५६८	कर्मणो रोमन्ध-	II. ११८
करणे च स्तोकाल्प-	I. १०७	कर्मण्यभ्याख्यायाम्	II. ३१०
करणे यजः	II. ३०७	कर्मणीनि विक्रियः	II. ३११
करणेऽयोविद्रुषु	II. ५५१	कर्मण्यण्	II. २४८
करणे हनः	II. ५८५	कर्मण्यधिकरणे च	II. ५५५
कर्कलोहितादीकक्	I. ६४९	कर्मण्याक्रोशे कृञ्	II. ५८१
कर्णललाटात्कनलङ्कारे	I. ४७२	कर्मन्दकृशाश्वादिनिः	I. ४७८
कर्णे लक्षणस्याविष्ट-	I. ३६७	कर्मप्रवचनीययुक्ते	I. ६८
कर्तरि कर्म-	II. १२७	कर्मप्रवचनीयाः	I. ६८
कर्तरि कृत्	II. २१५	कर्मक्कर्मणा	II. १९६
कर्तरि च	I. १९५	कर्मव्यतिहारे	II. ५३७
कर्तरि भुव. खिष्णुच्	II. २९४	कल्याण्यादीनामिन्ड्	I. ३९५
कर्तर्युपमाने	II. ३०४	कव चोष्णे	I. ३६४
कर्तु वयङ् सलोपश्च	II. ११२	कषादिषु यथाविध्यनु-	II. ५८२
कर्तुरीप्सिततम कर्म	I. ५२	कष्टाय क्रमणे	II. ११७
कर्तृकरणयोस्तृतीया	I. ७३	कस्येत्	I. ४१७
कर्तृकरणे कृता	I. १८४	काण्डाण्डादीरन्नीरचौ	I. ५९६
कर्तृकर्मणोः कृति	I. १२४	का पथ्यक्षयोः	I. ३६४
कर्तृकर्मणोश्च	II. ५७४	कापिइयाः ष्फक्	I. ४४३
कर्तृस्थे चाशरीरे	II. १५९	कामप्रवेदनेऽकच्चिति	II. २१०
कर्त्रोर्जीवपुरुषयोः	II. ५८७	काम्यच्च	II. १११
कर्मण उक्ञ्	I. ५३०	कारके	I. ५२
कर्मणा यमभिप्रैति	I. ८०	कारस्करो वृक्षः	I. ३८२
कर्मणि घटोऽठच्	I. ५६४	कारे सत्यागदस्य	I. ३५४
कर्मणि च	I. १९४	कर्मस्ताच्छील्ये	I. ५०१
कर्मणि च येन	II. ५६७	कालसमयवेलासु	II. ५२६
कर्मणि दशिविदोः	II. ५८२	कालाट् ठञ्	I. ४५३
कर्मणि द्वितीया	I. ५३	कालात्	I. ५२८
कर्मणि भृतौ	II. २६७	कालात्सावुपुण्यत्	I. ४६५
कर्मणि हनः	II. ३०८	कालाच्चनोरत्यन्त-	I. ७२

काश्यादिभ्यश्चञ्जितौ
 कासूगोणीभ्यां घृत्
 कास्तीराजस्तुन्दे
 कास्पत्ययादाममन्त्रे
 किंकिलास्त्यर्थेषु
 किं क्षेपे
 कियत्तदो निर्धारणे
 किंवृत्ते लिङ्लटौ
 किति च
 किमः क्षेपे
 क्रिमः सख्यापरिमाणे
 क्रिमश्च
 क्रिमिर्दभ्यां वो घः
 क्रिमेत्तिङ्यय-
 क्रिमोऽत्
 किरतौ लवने
 क्रिश्च पश्चभ्यः
 किसरादिभ्यः छन्
 कुगतिप्रादयः
 कुटीशमीशुण्डाभ्यो रः
 कुत्वा डुप्
 कुत्सिते
 कुमति च
 कुमद्विद्यामन्यतरस्यां
 कुमारशीर्षयोः
 कुमुदनडवेतस-
 कुम्भपदीषु च
 कुर्वादिभ्यो ण्यः
 कुलकुक्षिग्रीवाभ्यः
 कुलदाया वा

I. ४४७ कुलात्सः
 I. ६४६ कुशाग्राच्छः
 I ३८२ कुषिरज्जोः प्राचा
 II २२ कुसीददशैकादशात्
 II २०८ कुस्तुम्बुरुणि जातिः
 I. २०९ कृच्छ्रगहनयोः
 I. ६४६ कृज. प्रतियत्ने
 II. २०७ कृजः श च
 I ३८४ कृजो द्वितीयतृतीय
 I ३२९ कृजो हेतुताच्छील्य-
 I. ५७० कृञ्चानुपयुज्यते
 I. ६२१ कृतलब्धक्रीत-
 I ५७० कृते ग्रन्थे
 I. ६३१ कृत्यचः
 I. ६१७ कृत्यस्युटो बहुलम्
 II. ७४ कृत्याः
 II. १०१ कृत्याना कर्तरि वा
 I. ४९९ कृत्याश्च
 I. २१७ कृत्यैरधिकार्थवचने
 I. ६४५ कृत्वर्थप्रयोगे
 I. ६४६ कृपो रो लः
 I ६४३ कृभ्वस्तियोगे
 I ३७९ कृ धान्ये
 I २४१ केकयमित्रयुप्रलयानां
 II २९० केदाराद्यञ् च
 I. ४३७ केशाद्गोऽन्यतरस्यां
 I. २७९ केशाश्वाभ्या यञ्छौ
 I. ४०७ कोः कत्तत्पुरुषेऽचि
 I. ४४१ कोपघाच्च
 I. ३९६ कोशाड्डञ्

I. ४०५
 I. ६४८
 II. १९७
 I. ४९६
 I. ३८०
 II. ३२७
 I. ११९
 II. ५५८
 I. ६६६
 II. २६३
 II. ५
 I. ४६४
 I. ४७९
 II. २१६
 II. २१७
 II. २१५
 I. १४२
 II. ५७६
 I. १८४
 I. १२३
 II. ४०
 I. ६६०
 II. ५३३
 I. ३९९
 I. ४२६
 I. ५९५
 I. ४२८
 I. ३६३
 I. ४८१
 I. ४६५

कौमारापूर्ववचने	I. ४१५ क्षत्राद्धः	I ४०५
कौसल्यकार्मार्याभ्यां	I. ४०७ क्षायो मः	II ३१९
क्तक्तवत् निष्ठा	II. ३१४ क्षिप्रवचने लट्	II २०६
क्तस्य च वर्तमाने	I. १२९ क्षुद्राभ्यो वा	I ३९८
क्तादस्याख्यायाम्	I ४१ क्षुद्राभ्रमरवटर	I ४७९
क्तेन च पूजायाम्	I. १९२ क्षुब्धस्वान्तदान्त-	II ३२५
क्तेन नन्विशिष्टेनानञ्	I २०७ क्षुभ्रादिषु च	I २३८
क्तोऽधिकरणे च	II ३३६ क्षेत्रियच्चपरक्षेत्रे	I ५८१
क्त्वा च	I २३६ क्षेमप्रियमद्रे	II २८३
क्त्वि स्कन्दिस्यन्दोः	II. ५७७	
क्याच्छन्दसि	II. ३७५	ख
क्तौ कुण्डपाय्य-	II. २३६ ख० सर्वधुरात्	I. ५०४
क्रमः परस्मैपदेषु	II. २६, २७ खचि ह्रस्वः	II. २७८
क्रमश्च क्त्वि	II. ५७९ खट्वा क्षेपे	I १८२
क्रमादिभ्यो वुन्	I. ४३३ खनो घ च	II ५७२
क्रव्ये च	II ३०० खलगोरथात्	I ४३१
क्रियार्थोपपदस्य	I. ९१ खलयवमाषतिल-	I ५१६
क्रियासमभिहारे	II. २१३ खित्यनव्ययस्य	II २७१
क्रीड्जीना णौ	II. ९९	ग
क्रीडोऽनुसं-	II. १३३ गतिबुद्धिप्रत्यवसानार्थ	I ५६
क्रुचदुहेर्ण्यासुया-	I. ८५ गत्यर्थकर्मणि द्वितीया	I ९४
क्रुचदुहोरुपसृष्टयोः	I ८७ गत्यर्थकर्मक-	II ३३५
क्रुचमण्डार्थेभ्यश्च	II. ३६१ गत्वरश्च	II. ३७१
क्रौञ्चादिभ्यश्च	I. ४१२ गदमदचरयमश्च	II. २२१
क्रयादिभ्यः श्रा	II. ८० गन्धनावक्षेपण-	II १५६
क्रिञ्चः क्त्वानिष्ठयोः	II ३२३ गन्धस्येदुत्पूति-	I. २७७
क्रणो वीष्मयां च	II. ५४६ गमश्च	II २८५
कसुश्च	II. ३४० गमहनजनस्वन	II. ४८
कसि	I. ६१७ गम्भीराब्ज्यः	I. ४६८
कसिञ्च	II. ३०१ गर्गादिभ्यो यञ्	I. ३९१

गर्हायां च	II २०९	ग्रहवृद्धनिश्चि-	II. ५४२
गर्हायां लडपि	II २०६	ग्रहिज्यावयिव्यधि	II ५७
गवाक्षप्रभृतीनि च	I. ३०३	ग्रामकौटाभ्या च	I. २४०
गवियुधिभ्या स्थिरः	I ३३३	ग्रामजनवन्धुभ्यः	I ४२६
गस्थकन्	II २४७	ग्रामाद्यखजौ	I ४४०
गहादिभ्यश्च	I ४४८	ग्राम्यपशुसधेष्वातरुणेषु	I ३१५
गाङ् लिटि	II ६५	ग्रीवाभ्योऽण् च	I. ४६८
गाण्ड्यजगात्संज्ञाया	I ५९५	ग्लाजिस्थश्च वन्तुः	II. ३५३
गातिस्थाधुपाभुभ्यः	II. ४		
गाथिविदधिकेशि	I. ४३४	घ	
गापोष्ठक्	II. २५६	घकालतनेषु	I. ३३६
गिरेश्च सेनकस्य	I. १७९	घञपोश्च	II. ५४३
गुडादिभ्यष्ठब्	I ५११	घञि च भावकरणयोः	II ५२९
गुणवचनब्राह्मण-	I. ५४०	घरूपकल्पपुचेल्ड्	I. ३४३
गुणो यङ्लुको.	II १०४	घुषिरविशब्दने	II. ३२७
गुप्पूर्पविच्छि-	II २२		
गुप्तिज्किङ्ग्यस्सन्	II ५४	ङ	
गुरोश्च हलः	II. ५६०	ङ्यापोः संज्ञाछन्दसोः	I. ३५१
गृधिवश्चयोः	II. १८१		
गृहपतिना संयुक्ते	I. ५०५	च	
गेहे कः	II २४७	चक्षिङः ख्याब्	II. ६२
गोचरसञ्चरवह-	II. ५६९	चटकाया ऐरक्	I. ३९७
गोत्रोक्षोष्टोरभ-	I. ४२३	चतुर्थी चाशिष्यायुष्य	I. १४५
गोषाया ढक्	I. ३९८	चतुर्थी तदर्थाथि	I. १८५
गोपयसोर्थत्	I ४८५	चतुर्थी सम्प्रदाने	I. ८०
गोपुच्छाट्टब्	I. ४९०	चतुष्पाद्ग्यो ढञ्	I. ३९९
गोरतद्धितलुकि	I. २०४	चरणे ब्रह्मचारिणि	I. ३५९
गोश्च पुरीषे	I. ४८३	चरति	I ४९०
गोष्ठास्त्वन्मृतपूर्वे	I. ५५७	चरफलोश्च	II. १०६
गोष्पदं सेवितासेवित	I. ३८०	चरेष्टः	II. २६१

टिड्ढाणञ्द्वयसच् ट्वितोऽयुच्	ट	I १० II ५५३	ण्यासश्रन्थो युच् ण्युट् च ण्वुलृत्तृचौ	II. ५६३ II. २४७ II २३८
ठक्छौ च ठगायस्थानेभ्यः ठञ्कवचिनश्च ठस्येकः ठानादावूर्ध्वम्	ठ	I. ४३७ I ४७३ I. ४२६ I. ४०७ I ६४४	तत आगतः तत्पुरुषः तत्पुरुषः समानाधिकरणः तत्पुरुषस्याङ्गुलेः तत्पुरुषे कृति बहुलम् तत्प्रकृतवचने तत्प्रत्यनुपूर्वम्	I. ४७२ I १८१ I. २११ I. २३६ I. ३३५ I. ६५२ I ४९६
डाबुभाभ्यामन्य- ड्वितः क्तितः	ड	I. ६ II. ५५३	तत्प्रयोजकः तत्र कुशलः पथः तत्र जातः	II ९४ I ५७६ I. ४६२
ढकि लोपः ढक् च मण्डूकात् ढे लोपोऽकङ्गाः	ढ	I ३९८ I. ३९३ I. ३९९	तत्र तेनेदमिति तत्र नियुक्तः तत्र भवः तत्र विदित इति च तत्र साधुः	I. ५३५ I. २६१ I. ५०२ I. ४६६ I ५२२ I. ५०९
णचः स्त्रियामञ् णिचश्च णिश्रिद्रुस्तुभ्यः णेश्णौ यत्कर्म णेश्चयने वृत्तम् णेश्चिभाषा णौ चङ्गुपधायाः णौ च संश्रजोः ण्य० प्राचक्ष्यन्ते	ण	II. ५३७ II ८७ II २४ II १८० II ३२८ II. २१६ II २५ II ९९ II. २३३	तत्रोद्धृतमन्त्रेभ्यः तत्रोपपदं सप्तमीस्थम् तत्सर्वादेः पथ्यङ्ग- तथायुक्तं चानीप्सितम् तदधीते तद्वेद तदधीनवचने तदर्हति तदर्हम् तदस्मै दीयते	I. ४१६ I २२५ I. ५५३ I. ५३ I. ४३३ I. ६६४ I. ५२४ I. ५३६ I. ५०१

तदस्य पण्यम्	I. ४९८	तस्य विकारः	I. ४८१
तदस्य सञ्जातम्	I. ५६४	तस्यापत्यम्	I. ३८८
तदस्यास्त्यसिन्निति	I. ५८१	तस्येदम्	I. ४७९
तदो दा च	I. ६१९	तस्येश्वरः	I. ५२२
तद्धिताः	I. ५१	ताच्छील्यवयो-	II. ३४७
तद्धितार्थोत्तरपद-	I. २०२	तासि च क्लृपः	II. ४०
तद्धितेष्वचामादे-	I. ३८४	तिकादिभ्यः, फिञ्	I. ४०७
तद्युक्तात्कर्मणोऽण्	I. ६५७	तिङ्श्च	I. ६३०
तद्राजस्य बहुषु	I. ४११	तितुन्नतथसिप्-	II. ३८०
तद्वहति रथयुग-	I. ५०३	तित्तिरिवरतन्तु-	I. ४७८
तनोतेर्विभाषा	II. १०२	तिरोऽन्तर्धौ	I. २२०
तन्त्रादचिरापहृते	I. ५७७	ति विंशतेर्दिति	I. २६१
तपस्सहस्राभ्या	I. ५९१	तिष्ठद्गुप्रभृतीनि च	I. १७४
तमधीष्ठो भृतो	I. ५२८	तीर्थे ये	I. ३५९
तयोरेव कृत्यक्-	II. २१५	तीषसहस्रम्-	II. ३२
तरति	I. ४९०	तुदादिभ्यः	II. ७४
तरसमपौ षः	I. ६३१	तुन्दशोकयो-	II. २५४
तवकममकौ	I. ४५०	तुन्दादिभ्य इलच्	I. ६०४
तव्यत्तव्यानीयरः	II. २१५	तुन्दिबलिवटेर्म-	I. ६१३
तसिल्लादिष्वा-	I. २५६	तुमर्थाच्च भाववचनात्	I. ९१
तसौ मत्वर्थे	I. ५८२	तुमुन्षुलौ	II. ५२२
तस्मान्नृडचि	I. २१६	तुरिष्ठेमेयस्तु	I. ६३३
तस्मिन्नणि च	I. ४५०	तुर्यार्थैरतुलोपमाभ्यां	I. १४३
तस्मै प्रभवति	I. ५३०	तुह्योस्तातङ्	II. २
तस्मै हितम्	I. ५१६	तूष्णीमि भुवः	II. ५९३
तस्य च दक्षिणा	I. ५२९	तृजकाम्यां कर्तरि	I. १९४
तस्य निवासः	I. ४३४	तृणह इम्	II. ७६
तस्य पाकमूले	I. ५५९	तृणे च जातौ	I. ३६४
तस्य पूरणे ङट्	I. ५७३	तृतीयाप्रभृतीन्यन्यतरस्यां	I. २३५
तस्य भावस्त्वत्तलौ	I. ५३६	तृतीयार्थे	I. ६६

तृतीयासप्तम्योर्बहुलम्	I. १६५	दक्षिणोत्तराभ्यां	I. ६२२.
टृन्	II. ३४९	दण्डादिभ्यो यत्	I. ५२४
टृषिमृषिकृषेः	II. ५७८	ददातिदधात्योः	II. २४४
तृफलभजत्रपश्च	II. २१	दधातेर्हिः	II. ३३३
ते तदाजाः	I. ४११	दध्मष्क्	I. ४१६
तेन तुल्यं क्रिया	I. ५३४	दन्त उन्नत उरच्	I. ५९३
तेन दीव्यति खनति	I. ४९०	दन्तशिखात्संज्ञायां	I. ५९७
तेन निर्वृत्तम्	I. ४३४	दम्भ इच्च	II. १०२
तेन निर्वृत्तम्	I. ५२८	दयायासश्च	II. २८
तेन प्रोक्तम्	I. ४७८	दाणश्च सा चेत्	II. १७२
तेन रक्तं रागात्	I. ४१३	दाण्डिनायन-	I. ४००
तेन वित्तश्चुञ्चुचणपौ	I. ५६०	दाघेऽसिदसदो	II. ३६८
तेन सहेति	I. २६२	दानीं च	I. ६१९
तेनैकदिक्	I. ४७८	दामहायनान्ताच्च	I. २२
तौ सत्	II. ३४६	दाम्नीशसयुयुज	II. ३८०
त्यदादीनि च	I. ४४५	दाशगोत्रौ	II. ५२१
त्यदादीनि सर्वैर्नित्यम्	I. ३१४	दिक्पूर्वपदान्डीप्	I. ४५
त्रपुजतुनो. षुक्	I. ४८२	दिक्शब्देभ्य.	I. ६२२
द्वसिगृ विधृषि-	II. ३५४	दिक्संख्ये संज्ञायाम्	I. २०२
त्रिककुत्पर्वते	I. २८१	दिगादिभ्यो यत्	I. ४६६
त्रैर्मन्त्रित्यम्	I. ४९४	दित्यदित्यादित्य	I. ३८४
त्वेष्टयः	I. २४३	दिवः कर्म च	I. ७५
त्रेस्सम्प्रसारणश्च	I. ५७५	दिवसश्च पृथिव्याम्	I. ३०९
त्वे च	I. ३५२	दिवस्तदर्थस्य	I. १२३
		दिवादिभ्यः श्यन्	II. ७०
		दिवाविभानिशा-	II. २६५
द			
दंशसज्जत्वां	II. ५५	दिवो द्यावा	I. ३०९
दक्षिणादाच्	I. ६२५	दिवोऽविजिगीषायां	II. ३१८
दक्षिणापश्चात्पुरसः	I. ४४१	दीपजनवुध-	II. २९
दक्षिणेर्मा लुब्धयोगे	I. २७३	दीर्घ इणः किति	II. ६४

दीर्घाच्च वरुणस्य	I. ४१९	द्वन्द्वश्च प्राणितुर्य-	I. २९९
दु स्वात्मातिलेभ्ये	I. ६६७	द्वन्द्वाच्चुदषहान्तात्	I ३१०
दुन्योरनुपसर्गे	II २४६	द्वन्द्वाङ्गुवैर-	I. ४८०
दुष्कुलाङ्गक	I ४०६	द्वन्द्वे वि	I २९६
दुह. कञ्चश्च	II ३००	द्वन्द्वोपतापगङ्गात्	I ६०८
दुहश्च	II १९६	द्वारादीनाञ्च	I. ४५५
दूतस्य भागकर्मणी	II ५९५	द्विगुरेकवचनम्	I २०६
दूरान्तिकार्थेभ्यः	I १०८	द्विगुश्च	I. १८१
दूरान्तिकार्थैः	I ११३	द्विगोः	I. २०
दृग्दृशवतुषु	I ३६०	द्विगोर्थेप्	I ५२८
दृढ. स्थूलबलयोः	II ३२६	द्विगोर्लिंगनपत्ये	I ३८८
दृष्टिकुक्षिकलशि-	I ४६७	द्वितीयतृतीयचतुर्थ-	I १९८
दृशोः कचिप्	II ३११	द्वितीयायां च	II ५९१
देये त्रा च	I ६६५	द्वितीया श्रितातीत-	I १८१
देवताद्वन्द्वे च	I ३०७	द्वित्रिचतुर्भ्यस्सुच्	I ६५१
देवताद्वन्द्वे च	I ४१९	द्वित्रिभ्या तयस्यायज्वा	I ५७१
देवतान्तात्तादर्थ्ये	I ६५२	द्वित्रिभ्या ष मूर्ध्नः	I २६५
देवात्तल्	I ६५४	द्वित्रिभ्यामङ्गलेः	I २४१
देविकुशोश्चोप-	II ३५९	द्वित्र्योश्च षमुच्	I ६२६
देशे लुबिलचौ	I ५९२	द्विदण्ड्यादिभ्यश्च	I. २७३
दो दद्धोः	II. ३३३	द्विवचनविभज्यो-	I ६३२
द्यतिस्यतिमास्या-	II ३३१	द्विषत्परयोस्तापेः	II २७८
द्यावापृथिवीशुनासीर-	I ४१८	द्विषोऽमित्रे	II. ३४९
द्युद्धयो लुङि	II ३६	द्वीपादनुसमुद्रं	I. ४५३
द्युद्भ्या मः	I. ५९४	द्वेस्तीयः	I ५७५
द्युप्रागपागुदक्-	I. ४४३	द्वैपवैयाघ्रादञ्	I. ४१५
द्रोणपर्वतजीवन्ता-	I. ३९०	द्वयन्मगघकलिङ्ग-	I. ४०९
द्रोश्च	I ४८५	द्वयन्तरूपसर्गेभ्योऽपः	I. ३१९
द्रव्दं रहस्यमर्यादा-	I ६७५	द्वयष्टनः संख्यायां	I. २४२
द्रव्दमनेजादिभ्यश्च	I. ५५०	घः कर्मणि ह्रन्	II. ३७९

घनगणं लब्ध्वा	I ५०५	नदीमिश्र	I. १७५
घनुषश्च	I २७४	नद्या मतुप्	I. ४३७
धर्मं चरति	I ४९७	नद्यादिभ्यो ढक्	I ४४१
धर्मपथ्यर्थन्यायात्	I ५०६	नद्यतश्च	I २५५
धर्मशीलवर्णान्ताच्च	I ६१०	न नञपूर्वात्तत्पुरुषात्	I ५३७
धर्मादनिच् केवलात्	I २७१	न निर्धारणे	I. १८९
धातोरेकाचो	II १०४	ननौ पृष्ठप्रतिवचने	II. २०२
धान्यानां भवने	I ५५२	नन्दिग्रहिपचादि-	II. २३९
धारेरुत्तमर्णः	I ८४	नन्वोर्विभाषा	II. २०३
धुरो यङ्ढञौ	I ५०३	न पादभ्याङ्यमाङ्यस-	II १९२
धृषिंशसी वैयात्ये	II ३२६	नपुंसकमनपुंसकेन	I ३१२
ध्रुवमपायेऽपादानं	I ९६	न पूजनात्	I ३२९
		नपुंसकादन्यतरस्याम्	I १७९
		नपुंसके भावे क्तः	II ३३९
न			
न कर्मव्यतिहारे	II ५३७	न भामूपकमि-	II. २१६
न क्त्वा सेट्	II ५७७	नञ्राणनपान्नवेदा-	I २१६
न क्रोडादिबह्वचः	I. ४४	नम स्वस्तिस्वाहा-	I. ९२
नक्षत्रे च लुपि	I १५३	न मपूर्वोऽपत्ये	I ४०३
नक्षत्रेण युक्तः कालः	I ४१४	न माङ्योगे	II ४
नखमुखात्संज्ञायाम्	I. ४५	नमिकम्पिस्म्यजस-	II ३७२
न गतिर्हिंसार्थेभ्यः	II १२८	नमोवरिवश्चित्तङः	II १२२
नगोऽप्राणिष्वन्यतरस्या	I. २१७	न यः	II ३६१
नजः शुचीश्वर-	I ४७४	न यदि	II १९९
नजस्तत्पुरुषात्	I ३३०	न यासयोः	I ८
नज्	I. २१५	न य्वाभ्यां पदान्ताभ्या	I ३९०
नडशादाङ्ढलच्	I. ४३८	न रुध-	II १९७
नडादिभ्यः फक्	I. ३९०	न लोकाव्ययनिष्ठा-	I १३१
नडादीनां कुक् च	I ४३९	नलोपो नजः	I २१५
नत्ते नासिकाया	I. ५६३	न वृद्धयश्चतुर्थ्य-	II. ३८
न दधिपयजादीनि	I. ३०६	न शब्दश्लोक-	II. २६७

न संख्यादेः समाहारे	I २३९	निमूलसमूलयोः	II. ५८३
न सज्ञायाम्	I २८७	निरभ्योः पूर्वोः	II. ५३२
न सुदुर्भ्या	II ५७४	निर्वाणोऽवाते	II. ३१८
नस्तद्धिते	I १७८	निर्वृत्तेऽक्षयतादिभ्यः	I. ४९४
नहिष्टुतिवृष्टिव्यधि-	I ३६७	निवासचित्ति-	II. ५३६
नाग्लोपिशास्-	II ९२	निशाप्रदोषाभ्याश्च	I ४५४
नाडीमुष्टयोश्च	II २७२	नित्यवीप्सयोः	I ६६९
नानोर्ज्ञः	II १७५	निष्ठा	I २९०
नान्तादसङ्ख्यादेर्मट्	I ५७३	निष्ठा	II ३१४
नाभ्यादिशिग्रहोः	II ५९२	निष्कुलान्निष्कोषणे	I ६६६
नावो द्विगोः	I २४०	निसमुपविभ्यो ह्रः	II १५५
नाव्ययीभावादतोऽम्	I १६५	निसस्तपतौ	II ५७
नासिकास्तनयोः	II २७१	नुदविदोन्दीत्रा-	II ३२०
नासिकोदरौष्ठजङ्घा-	I ४३	नेन्द्रस्य परस्य	I. ४१९
निकटे वसति	I ५०२	नेन्सिद्धबध्नातिषु	I ३३९
निगारणचलन-	II १९०	नेर्गदनदपत-	II १८
निधो निमित्तम्	II ५५३	नेर्बिडज्जिरीसचौ	I. ५६३
नित्यं कौटिल्ये	II. १०५	नेर्विशः	II. १२९
नित्यं क्रीडाजीविकयोः	I. १९६	नोदात्तोपदेशस्य	II १९४
नित्यं पणः परिमाणे	II ५४७	नोपघात्थफान्ताद्वा	II ५७८
नित्यं वृद्धशरादिभ्यः	I ४८३	नौ गदनदपठ-	II ५४६
नित्यं शतादिमासार्ध-	I ५७६	नौ ण च	II. ५४४
नित्यं संज्ञाच्छन्दसोः	I २२	नौद्यचष्टन्	I. ४९०
नित्यं सपत्न्यादिषु	I. २४	नौवयोर्धर्मविष-	I ५०५
नित्यं स्मयतेः	II. ९६	नौ बृघान्ये	II. ५३८
नित्यं हस्तेपाणौ	I २२२	न्यग्रोषस्य च	I. ४८५
नित्यमसिच् प्रजा-	I. २७०		
निनदीभ्यां स्नातेः	II. ३३४	प	
निन्दहिंसक्रिय-	II. ३५९	पक्षिमत्स्यमृगान्	I. ४९७
निसानमाहावः	II. ५४९	पङ्क्तिर्विद्युतिर्निशस्य	I. ५२३

पङ्कोश्च	I. ४८	परिनिविभ्यः	II. १५
पचो वः	II ३१९	परिन्योर्नीणोः	II ५३४
पञ्चदशतौ वर्गे वा	I ५२४	परिमाणाख्याया	II ५२९
पञ्चमी भयेन	I १८६	परिमाणे पचः	II २७४
पञ्चमी विभक्ते	I १५१	परिमुख च	I ४९६
पञ्चम्यपाङ्परिभिः	I १०४	परिवृतो रथः	I ४१५
पञ्चम्याः स्तोकादिभ्यः	I. ३३१	परिव्यवेभ्यः	II. १३०
पञ्चम्यामजातौ	II. ३१२	परिषदो ण्यः	I. ४९८
पञ्चम्यास्तसिङ्	I. ६१५	परिस्कन्दः प्राच्य-	II. ३१७
पतः पुम्	II ४३	परैर्मृषः	II १८७
पत्यन्तपुरोहितादि-	I ५४५	परैर्वर्जने	I. ६७१
पत्युर्नो यज्ञसयोगे	I. २३	परेश्च	II. ५६
पथः पन्थ च	I ४६३	परोऽवरपरम्पर-	I. ५५५
पथः ष्कन्	I. ५२७	परौ घः	II ५५२
पथो विभाषा	I. ३३०	परौ भुवोऽवज्ञाने	II. ५४०
पथ्यतिथिवसति-	I. ५११	परौ यज्ञे	I. ५३८
पदमस्मिन्दृश्यम्	I ५०५	पर्यादिभ्यष्टन्	I. ४९१
पदरुजविशस्पृशो	II. ५२७	पर्यभिभ्या च	I ६१६
पदान्तस्यान्यतरस्या	I. ४९२	पर्यासिवचने-	II. ५२६
पदात्त्वैरिबाब्बा-	II २३१	पर्यायार्हणोत्पत्तिषु	II. ५६६
पद्यत्यतदर्थे	I. ३४६	पर्वताच्च	I. ४४९
पन्थो ण नित्यम्	I. ५२७	पलाशादिभ्यो वा	I. ४८२
परवलिङ्गं द्वन्द्व-	I. २४३	पश्चात्	I. ६२३
परश्वथाट्ठञ् च	I. ५००	पात्राध्माघेट्-	II. २४३
परस्य च	I ३३२	पात्राध्मास्थान्ना-	II. ४४
पराजेरसोढः	I. ९८	पाणिघताडघौ	II. २९२
परावनुपात्यय	II. ५३५	पाण्डुकम्बलादिनिः	I. ४१५
परिक्रयणे संप्रदान-	I. ८९	पात्रेसमिताद्यश्च	I. २००
परिक्लिश्यमाने च	II. ५९१	पादस्य पदाज्याति-	I. ३४५
प्रतिष्ठाया इम्	I. ५२०	पादस्य लोपो-	I. २७९

पादार्धाभ्या च	I ६५२	पूडश्च	II ३२४
पादोऽन्यतरस्याम्	I ५	पूड्यजोः शानन्	II ३४७
पानं देशे	I. ३७८	पूतक्रतोः च	I २४
पापाणके कुत्सितै.	I २०६	पूरणगुणसुहितार्थ-	I १९०
पाय्यसान्नाय्य-	II २३५	पूरणाद्वागे	I ६२७
पारस्करप्रभृतीनि	I ३८२	पूर्णाद्विभाषा	I २८१
पाराशर्यशिलालिभ्या	I ४७८	पूर्वकालैकसर्व	I २००
पारिषदो ण्य.	I ५११	पूर्वपदात्सज्ञायामग.	I २६६
पारेमध्ये षष्ठ्या वा	I १७४	पूर्ववत्सनः	II १७६
पाशादिभ्यो य.	I ४३०	पूर्वसदृशसमोनार्थ-	I १८३
पिता माता	I ३१३	पूर्वाधरावगणा	I ६२२
पितुर्यच्च	I. ४७४	पूर्वापरप्रथमचरम	I २०७
पितृव्यमातुल-	I. ४२०	पूर्वापराधरोत्तर-	I. १९६
पितृष्वसुदृच्छण	I. ३९८	पूर्वाह्वापराह्-	I ४६३
पुंयोगादाख्यायाम्	I ३८	पूर्वे कर्तरि	II. २६३
पुंवत्कर्मधारयजातीय-	I २११	पूस्सर्वयोर्दारिसहो.	II २८०
पुसि संज्ञाया घः	II. ५६९	पृथग्विनानानामि	I. १०६
पुच्छभाण्डचीवराणिङ्	II. १२३	पृथ्वादिभ्य इमनिज्वा	I ५३७
पुत्ताच्छ च	I. ५२१	पृषोदरादीनि	I. ३६५
पुत्रेऽन्यतरस्याम्	I ३४०	पेषवासवाहनधिषु	I ३४८
पुमान् स्त्रिया	I. ३११	पोटायुवतिस्तोक्-	I. २१०
पुरोऽग्रतोऽग्रेषु-	II. २६२	पोरदुपधात्	II. २१९
पुरि लृङ् चास्ते	II. २०३	प्याय. पी	II. ३३०
पुरुषहस्तिभ्यामण्	I. ५६९	प्रकारवचने जातीयर्	I. ६४३
पुरोऽव्ययम्	I. २२०	प्रकारवचने थाल्	I. ६२१
पुवस्संज्ञायाम्	II. ३८२	प्रकारे गुणवचनस्य	I. ६७२
पुषादिद्युताद्यदितः	II. ३४	प्रकाशनस्थेया-	II. १४०
पुष्करादिभ्यो देशे	I. ६११	प्रकृत्याशिषि	I. २६३
पुष्यसिध्यौ नक्षत्रे	II. २३०	प्रकृत्यैकाच्	I. ६३३
पूङः क्त्वा च	II. ३२४	प्रजने सर्वेः	II. ५४८

प्रज्ञादिभ्यश्च	I ६५७	प्राक्कारात्समास	I १५६
प्रज्ञाश्रद्धार्चाभ्यो णः	I ५९१	प्राक् क्रीताच्छः	I ५१५
प्रणायोऽसंमतौ	II २३५	प्राक्सितादङ्व्यवाये	II १६
प्रति- प्रतिनिधि-	I १०५	प्रागेकादशभ्य	I ६२८
प्रतिजनादिभ्यः खञ्	I ५०९	प्राग्विताद्यत्	I ५०३
प्रतिनिधिप्रतिदाने	I १०५	प्राग्विदशो विभक्तिः	I. ६१५
प्रतियोगे पञ्चम्या.	I ६५९	प्राग्दीव्यतोऽण्	I. ३८४
प्रतिष्कशश्च कशेः	I ३८१	प्राग्वतेष्टञ्	I ५२१
प्रतिस्तब्धनिस्तब्धौ	II ३१८	प्राग्वहतेष्टक्	I ४८८
प्रतेरुरस- सप्तमीस्थात्	I. ३२७	प्राणभृज्जातिवयो-	I ५४६
प्रत्यभिभ्या ग्रहेः	II २३१	प्राणिरजतादिभ्यः	I ४८३
प्रत्ययस्थात्कात्पूर्व-	I ८	प्राणिस्थादातो लच्	I ५८५
प्रत्ययोत्तरपदयोश्च	I ४५१	प्रातिपदिकान्तनुस्-	I ३७९
प्रत्याङ्भ्यां श्रुवः	I ८८	प्रातिपदिकार्थलिङ्ग-	I ५२
प्रत्याङ्भ्यां श्रुवः	II १७५	प्राद्वहः	II १८७
प्रथने वावशब्दे	II ५३३	प्राप्तापन्ने च	I १९९
प्रनिरन्त.शरेक्षु-	I ६७६	प्रावृट्शरत्काल-	I ३३६
प्रभवति	I ४७६	प्रावृष एण्यः	I ४५७
प्रभौ परिवृढः	II ३२६	प्रावृषष्टप्	I ४६३
प्रमदसम्भदौ	II ५४७	प्रियस्थिरस्फिरोरु-	I ६३६
प्रमाणे द्वयसच्-	I. ५६७	प्रियवशे वदः	II. २७६
प्रयोजनम्	I ५३१	प्रुसृत्वः समभि-	II २४८
प्रशंसाया रूपप्	I ६४०	प्रे दाज्ञः	II. २५५
प्रशसावचनैश्च	I. २१२	प्रे द्रुस्तुलुवः	II. ५३२
प्रशस्यस्य श्रः	I. ६३३	प्रे लपस्तद्रुमथ-	II. ३५८
प्रष्टोऽप्रगामिनि	II. २५३	प्रे लिप्सायाम्	II. ५३८
प्रसंभ्या जानुनोर्जुः	I. २७३	प्रे वणिजाम्	II. ५४०
प्रसितोत्सुकाभ्यां	I १५२	प्रे स्त्रोऽयज्ञे	II. ५३३
प्रस्कण्वद्हरिश्चन्द्रावृषी	I. ३८१	प्रैषातिसर्गप्राप्त-	II. २११
प्रहरणम्	I. ४९९	प्रोपाभ्यां युजे-	II, १७७

प्रोपाभ्यां समर्थाभ्यां	II १६३	ब्राह्मोऽजातौ	I ४०४
लुक्षादिभ्योऽण्	I ४८५	ब्रुव. पञ्चानामादित्	II ६४
फणा च सप्तानाम्	II ४१	भ	
फ		भक्ताण	I ५११
फले लुक्	I ४८५	भक्तादणन्यतरस्याम्	I ५०१
फलेग्रहिरात्मम्भरिश्च	II २६८	भक्ति	I ४७७
फल्गुनीप्रोष्ठपदाना	I २४७	भक्ष्येण मिश्रीकरणम्	I १८५
फेनादिलच्च	I ५८९	भजो णिव	II २९९
व		भज्जभासमिदो	II ३६९
बन्धे च विभाषा	I ३३५	भक्तवृत्तसौ	I ४४७
बलादिभ्यो मतुप्	I ६१२	भविष्यति गम्यादय	II ५२१
बहुपूगगणसङ्घस्य	I ५७४	भय्यगोयपवचनीय-	II. २३७
बहुलमाभीक्ष्ये	II ३०५	भस्त्रादिभ्य ण्	I ४९३
बहुव्रीहेरुधसो डीष्	I २१	भावकर्मणोः	II १२७
बहुव्रीहौ संख्येये	I २६४	भाववचनाश्च	II ५२६
बहुव्रीहौ सव्यक्ष्णौ	I. २६४	भावे	II ५२८
बहोर्लोपो मू च	I ६४८	भावेऽनुपसर्गस्य	II ५५०
बह्वादिभ्यश्च	I ३५	भाषाया सदवस-	II ३४१
बापोष्मभ्यां	II ११९	भासनोपसम्भाषा-	II १६६
बाहन्तात्संज्ञायाम्	I ४८	भिक्षादिभ्योऽण्	I ४२१
बाह्वादिभ्यश्च	I ३८९	भिक्षासेनादायेषु	II २६१
बिल्वादिभ्योऽण्	I ४८१	भिद्योद्धयौ नदे	II. २२९
बुधयुधनशजन-	II १८९	भिय क्रुवल्कनौ	II ३७६
बृन्दारकनाग-	I २०९	भियोऽन्यतरस्याम्	II ६८
बृहत्यया आच्छादने	I ६४९	भियो हेतुभये	II ९६
ब्रह्मणो जानपदारुयाया	I २४१	भीत्रार्थानां भयहेतु	I ९८
ब्रह्मभ्रूणवृत्रेषु	II ३०८	भीमादयोऽपादाने	II. ५२२
ब्रह्महस्तिभ्या वर्चसः	I ३२५	भीरोः स्थानम्	I ३६२
ब्राह्मणकोष्णिके	I ५७७	भीस्योर्हेतुभये	II. ९६
ब्राह्मणमाणव-	I. ४२६	भीहीमृदुबाम्	II. ६८

भुजोऽनवने	II. १७९	मन्थौदनसक्तुबिन्दु-	I. ३४९
भुवः प्रभव.	I १००	मन्यकर्मण्यनादरे	I ९३
भुवः संज्ञान्तरयोः	II ३७९	मयट् च	I ४७५
भुवश्च	II. ३५२	मयड्वैतयोर्भाषाया	I ४८२
भुवो भावे	II २२६	मयूरव्यंसकादयश्च	I. २१३
भूतपूर्वे चरट्	I ६२९	मस्करमस्करिणौ	I ३८१
भूते	II ३०७	मस्जिनशोर्झलि	II ७१
भूषणेऽलम्	I २२०	महाकुलादवृख्यौ	I ४०६
भृजोऽसंज्ञायाम्	II २२८	महाराजप्रोष्ठपदात्	I ४१९
भृशादिभ्यो	II ११४	महाराजाकुञ्	I ४७७
भोज्य भक्ष्ये	II २३४	महेन्द्राद्धाणौ च	I ४१८
भौरिक्याद्यैषुकारी-	I ४३२	माङि लुङ्	II ३
आजभास-	II ३७७	मातरपितरावुदीचाम्	I ३१०
आजभासभाष-	II ८८	मातुःपितुर्भ्यामन्य-	I ३५१
आतृपुत्रौ स्वसृ-	I ३१२	मातुरुत्सख्यासंभद्र-	I ३९२
		मातृपितृभ्यां स्वसा	I ३४१
म			
मड्डुकझर्झरादण्	I ४९९	मातृष्वसुश्च	I ३९९
मतजनहलात्	I ५०९	मादुपघायाश्च	I ५८३
मतिबुद्धिपूजा-	II ३३७	मान्बघदान्	II ५४
मतौ बह्वचोऽनजिर-	I ३७०	मासाद्वयसि यत्स्वञौ	I ५२८
मदोऽनुपसर्गे	II ५४७	मितनखे च	II २७४
मद्रात्परिवापणे	I ६६८	मित्रे चर्षौ	I ३७५
मध्याद्गुरौ	I. ३३४	मिथ्योपपदात्कुञ्	II १८२
मध्यान्मः	I ४५३	मुण्डमिश्रश्लक्ष्ण-	II १२४
मध्यपदेनिवचने च	I २२२	मुद्रादण्	I ४९५
मघ्वादिभ्यश्च	I ४३७	मूर्तौ घनः	II ५५०
मनः	I ५	मृजेर्विभाषा	II २२८
मनः	II ३०६	मृडमृदगुध-	II ५७७
मनोरौ वा	I २५	मृदस्तिकन्	I ६५९
मनोर्जातावन्यतौ	I, ४०८	मृषस्तितिक्षायाम्	II, ३२५

मेवर्तिभयेषु	II. २८१	यावत्पुरानिपात-	II. २०३
म्रियतेर्लङ्-	II ७४	यावदवधारणे	I. १६७
य		यावादिभ्यः कन्	I. ६५५
यडश्चाप्	I. ५०	युग्य च पत्रे	II २३३
यडोऽचि च	II १०८	युवाल्पयोः कन्	I ६३९
यच्चयत्रयोः	II २०८	युवोरनाकौ	I. ४२३
यजजपदशां यङ.	II. ३७२	युष्मदस्मदोरन्यतर-	I ४५०
यजयाचरुचप्रवच-	II २३३	यूनस्तिः	I ५१
यजयाजयतविच्छ-	II ५५४	ये च तद्धिते	I ५१६
यज्ञर्त्विभ्यां षस्वजौ	I. ५२६	ये चाभावकर्मणोः	I. ४०१
यज्ञे समि स्तुवः	II ५३३	येनाङ्गविकारः	I ७७
यज्ञजोश्च	I ३९१	येषां च विरोधः	I ३०३
यज्ञश्च	I १९	योगाद्यच्च	I ५३०
यज्ञिजोश्च	I ३९०	योजनं गच्छति	I ५२७
यतश्च निर्धारणम्	I १५०	योषधाद्रूपोत्तमात्	I ५४८
यत्तदेतेभ्यः	I ५६९	र	
यथातथायथापुरयोः	I ५४३	र ऋतो हलादेः	I ५३८
यथामुखसम्मुखस्य	I ५५२	रजःकृष्यासुति-	I ५९६
यथास्वे यथायथम्	I. ६७४	रङ्गेश्च	II ५५
यमः समुपनिविषु	II ५४५	रथवदयोश्च	I ३६३
यमरमनमातां	II ५१	रथाद्यत्	I ४८०
यमो गन्धने	II १४९	रदाभ्या निष्ठातो नः	II. ३१४
यवयवकषष्टिकाद्यत्	I ५५२	रश्मौ च	II ५४०
यश्च यङः	II ३७७	रसादिभ्यश्च	I. ५८२
यस्मादधिकं यस्य	I १५४	राजदन्तादिषु परम्	I २९४
यस्य च भावेन	I. १४८	राजनि युधिक्वजः	II ३११
यस्य चायामः	I १७३	राजन्यादिभ्यो वुञ्.	I. ४३२
याजकादिभिश्च	I १८८	राजन्वान् सौराज्ये	I. ५८४
याप्ये पाशप्	I ६२७	राज्यश्चशुराद्यत्	I. ४०१
यावति बिन्दजीवोः	II. ५८२	राजस्यसूर्य-	II. २२८

राजाहःसखिभ्यश्च	I २३७	लिङ् चोर्ध्वमौहृतिर्के	II. २११
राज्ञः क च	I. ४४९	लिटः कानज्वा	II. ३४०
रात्राहाहाः पुंसि	I. २४४	लिटि वयो यः	II. ५८
रात्रेः कृति विभाषा	I ३५५	लिट्यन्यतरस्या	II ६१
रात्रेश्वाजसौ	II ५९४	लिपिसिचिह्नश्च	II. ५८
राघो हिंसायाम्	II. ७३	लियः समानन-	II. ९६
राघीक्ष्योर्यस्य	I. ८८	लुक्तद्वितलुकि	I. ४६३
राष्ट्रावारपारात्	I ४४०	लुङि च	II. ६२
रीढृतः	I. ४१८	लुङ्सनोर्ध्वस्त्व	II ६१
रुच्यर्थनां प्रीयमाण.	I ८२	लुटि च क्लृपः	II ४०
रुजार्थानां भाव-	I १२०	लुपसदचरजप-	II १०५
रुदादिभ्यस्सार्धधातुके	II ६६	लुपि युक्तव्यक्ति-	I ४३६
रुवादिभ्यः श्रम्	II. ७६	लुप् च	I ४८६
रुष्यमत्वर-	II. ३२९	लुभो विमोहने	II ३२३
रुहः षोऽन्यतरस्यां	II. ९९	लटस्सद्वा	II ३४६
रुपादाहतमशंसयोः	I. ६०४	लोकसर्वलोकाट्ठञ्	I. ५२२
रेवत्यादिभ्यश्चक्	I ४०६	लोपः पिबतेरीच्च	II ९५
रोगाख्यायां ष्वुल्	II. ५६४	लोमादिपामादि-	I ५८९
		लोहितादिडाज्भ्यः	II ११५
लः कर्मणि च	II. १	लोहितान्मणौ	I ६५५
लक्षणहेत्वोः	II. ३४५	ल्युट् च	II ५६७
लक्षणे जायापत्योः	II. २९१	ल्वादिभ्यः	II ३१५
लक्षणेत्थंभूताख्यान-	I. ७०		
लक्षणेनामिप्रती	I. १६९	व	
लटः शतृशानचौ	I. ३४४	वचिस्वपियजादीनां	II. ५७
लट् स्मे	II. २०१	वचोऽशब्दसंज्ञा-	II. २३४
लवणाट्ठञ्	I. ४९९	वतोरिथुक्	I. ५७५
लवणाल्लुक्	I. ४९५	वत्सासाम्या काम-	I. ५८८
लषपतपदस्थ-	II. ३६२	वत्सोक्षार्धर्षमेभ्यः	I. ६४६
लाक्षारोचनाट्ठक्	I. ४१३	वदवजहलन्तस्याचः	II. ७

वदसुपि क्यप् च	II २२५	वाक्रोशदैर्न्ययोः	II. ३३३
वन पुरगामिश्रका-	I ३६९	वा गमः	II १४९
वनगिर्योस्सज्ञाया	I. ३६९	वा घोषमिश्रशब्देषु	I ३४७
वनो र च	I ५	वाचयमपुरन्दरौ	II २७९
वन्दिते भ्रातुः	I. २८८	वा चित्तविरागे	II. १००
वयसि च	II. २५८	वाचि यमो व्रते	II. २७९
वयसि प्रथमे	I २०	वाचो मिनिः	I. ६०७
वर्गान्ताच्च	I ४६७	वाचो व्याहृतार्थायां	I. ६५६
वर्चस्केऽवस्करः	I ३८१	वा जृम्भमुत्रसाम्	II ४३
वर्तमानसामीप्ये	II. २०५	वातातीसाराभ्यां	I ६०९
वर्तमाने लट्	II. १	वा दान्तशान्तपूर्ण-	II ३२८
वर्णद्वेष्टादिभ्यः ष्यञ्च	I. ५३९	वा बहूनां जाति-	I. ६४६
वर्णादिनुदात्तात्	I. २५	वा भावकरणयोः	I. ३७८
वर्णाद्ब्रह्मचारिणि	I. ६१०	वा आशम्भलाशम्भु-	II २६
वर्णो वर्णेन	I. २१२	वाय्वृतुपित्रुषसो	I. ४१८
वर्षप्रमाण ऊलोपश्च	II. ५८३	वारणार्थानामीप्सितः	I ९९
वर्षाभ्यष्टक्	I. ४५७	वा लिटि	II. ६२
वर्षाल्लुक् च	I. ५२९	वा शोकष्यञ्चोगेषु	I. ३४४
वले	I. ३७०	वा संज्ञायाम्	I. २७५
वशं गतः	I ५०५	वासुदेवार्जुनाभ्यां	I ४७८
वश्वास्यान्यतरस्यां	II. ५८	वाहनमाहितात्	I ३७७
वसतिक्षुधोरिट्	II. ३२१	वाहिताभ्यादिषु	I. २९०
वसन्तादिभ्यष्टक्	I. ४३४	विंशत्यादिभ्यस्तमङ्	I. ५७५
वस्तेर्ढञ्	I. ६४८	विकुशमिपरिभ्यः	II. ३३५
वस्तक्रयविक्रयाट्टन्	I. ४९२	विङ्गनोरनु-	II. ३०१
वस्वेकाजाद्धसाम्	II. ३४१	विदाङ्गुर्वन्त्वित्यन्य-	II. ६५
वहाभ्रे लिङ्	II. २७३	विदिमिदिच्छिदेः	II. ३६९
वर्षं करणम्	II. २२३	विदूराञ्चः	I. ४७६
वा क्यषः	II. ११५	विदेः शतुर्बसुः	II. ३४६
वाक्यादेशमन्त्रितस्य	I. ६७२	विदो लट् वा	II. ६५

विद्यायोऽनिसम्बन्धेभ्यः.	I ४७३	विभाषापः	II ५८०
विध्यत्यधनुषा	I ५०४	विभाषा परावराभ्या	I ६२३
विध्वरुषोस्तुदः	II २७५	विभाषा पुरुषे	I ३६४
विनल्भ्या नानाजौ	I. ५६१	विभाषा पूर्वाह्ण-	I ४६२
विनयादिभ्यष्टक्	I ६५६	विभाषा फाल्गुनी-	I. ४१७
विन्दुरिच्छुः	II ३७४	विभाषा भावादि-	II. ३२५
विन्मतोर्लुक्	I ६४०	विभाषामनुष्ये	I ४५०
विपराभ्या जेः	II. १३१	विभाषा लीयतेः	II ७०
विपूयविनीयजित्या-	II. २३०	विभाषा लुङ्लङोः	II ६५
विप्रतिषिद्ध च	I ३०५	विभाषावरस्य	I. ६२२
विप्रसम्भ्यो	II ३७९	विभाषा विप्रलापे	II १६८
विभाषा	I. १६७	विभाषा विवधात्	I ४९३
विभाषा कथमि	II २०६	विभाषा वृक्षमृग-	I. ३०३
विभाषा कदाकर्षोः	II २०४	विभाषा वेष्टिचेष्टयोः	II. ९५
विभाषाकर्मकात्	II. १८८	विभाषा श्वेः	II ६०
विभाषा कुरुयुग-	I ४४८	विभाषा सपूर्वस्य	I. २३
विभाषा कृजि	I १५५	विभाषा साकाङ्क्षे	II २००
विभाषा कृजि	I. २२०	विभाषा साति कात्स्न्ये	I ६६२
विभाषा कृवृषोः	II. २३१	विभाषा सुपो बहुच्	I. ६४२
विभाषाख्यानपरि-	II. ५६६	विभाषा स्वसृपत्योः	I. ३४१
विभाषा गमहन	II. ३४३	विभाषा हविरपूपादिभ्यः	I. ५१५
विभाषा गुणेऽस्त्रियाम्	I. १०६	विभाषोदरे	I ३५९
विभाषा ग्रहः	II. २४६	विभाषोपपदेन	II. १८५
विभाषाङि रुष्टुवो.	II. ५३९	विभाषोपयमने	II. १७४
विभाषा चत्वारिंशत्-	I. २४३	विभाषोपसर्गे	I. १२३
विभाषा चिष्णमुलो	II १९५	विभाषोषधि	I ३७७
विभाषा चेः	II. ७२	विशाखाषाढादण्	I. ५३२
विभाषाञ्चेरदिक्	I. ६५०	विशिपतिपदि-	II. ५९१
विभाषा तिलमाष-	I. ५५२	विशिष्टलिङ्गो नदी-	I. ३०३
विभाषा घेदृक्भ्योः	II. ५०	विशेषणं विशेष्येण	I. २०७

विशेषणानाञ्जाजते:	I ४३७	व्यवहृपणो:	I १२३
विष्किरः शकुनौ वा	I ३८१	व्याङ्परिभ्यो रमः	II १८७
विसारिणो मत्स्ये	I ६५१	व्युपयो. शेते	II ५३५
वुच्छण्कठजिल-	I ४३५	व्रजयजोर्भावे	II ५५७
वृक्षासनयोर्विष्टरः	II ५४२	व्रते	II ३०५
वृणोतेराच्छादने	II ५४०	व्रातेन जीवति	I ५५८
वृत्तिसर्गतायनेषु	II १६०	व्रीहिशाल्योर्दक्	I ५५२
वृद्धस्य च	I ६३४	व्रीह्यादिभ्यश्च	I ६०१
वृद्धाच्छः	I ४४५	श	
वृद्धिर्यस्याचामादि:	I. ४४५	शकटादण्	I ५०४
वृद्धेत्कोसल-	I. ४१०	शकधृषज्ञाग्ल-	II. ५२३
वृद्धयः स्यसनो:	II ३८	शकि लिङ् च	II. २१२
वृषाकप्यभिकुसित-	I. २४	शकिसहोश्च	II. २२१
वृतो वा	II. ५३	शक्तियष्टचोरीकक्	I ५००
वेः पादविहरणे	II १६२	शक्तौ हस्तिकवाटयोः	II. २९२
वेः शब्दकर्मणः	II १५८	शतमानविंशतिक-	I ५२१
वेः शालच्छङ्कटचौ	I ५६१	शतसहस्रान्ताच्च	I. ६०४
वेः स्कन्देरनिष्ठाया	II ५६	शदेदिशतः	II. ४८
वेः स्कभ्नातेर्नित्यम्	II ८१	शब्ददर्दुरं करोति	I. ४९७
वेतनादिभ्यो जीवति	I ४९२	शब्दवैरकलह-	II. १२०
वेत्तेर्विभाषा	II १५०	शमामष्टाना दीर्घः	II. ७१
वेश्च स्वनो भोजने	II १४	शमित्यष्टाभ्यो	II. ३५५
वैयाकरणाख्यायां	I. ३३२	शमिधातोस्संज्ञाया	II. २६०
वोतो गुणवचनात्	I ३४	शम्या. प्लञ्	I. ४८२
वोपसर्जनस्य	I. २६२	शयवासवासि-	I. ३३६
वौ कषलसकथ-	II. ३५७	शरादीनाञ्च	I. ३७१
वौ क्षुश्रुवः	II. ५३२	शरीरावयवाच्च	I. ४६७
व्यक्तवाचां समुच्चारणे	II १६७	शरीरावयवाद्यत्	I. ५१६
व्यञ्जनैरुपसिक्ते	I. ४९५	शर्करादिभ्योऽण्	I. ६४९
व्यञ्जपोरनुपसर्गे	II. ५४४	शर्कराया वा	I. ४३७

शल इगुपधात्	II. ३२ शोणात्पाचाम्	I. ३३
शलालुनोज्यतरस्यां	I. ४९९ श्याद्यधास्तु-	II. २४५
शाखादिभ्यो यः	I ६४८ श्येनतिलस्य पाते	I ४३३
शाच्छोरन्यतरस्याम्	II ३३२ श्रविष्ठाफल्लुनी	I. ४६३
शार्ङ्गरवाद्यञो ङीन्	I. ५० श्राणामासौदनात्	I. ५०१
शालीनकौपीने	I. ५५८ श्रिणीमुवोऽनुपसर्गे	II ५३१
शिखाया वलच्	I. ४३९ श्रुवः श्रु च	II ५३
शिलाया ढः	I. ६४८ श्रेण्यादयः कृतादिभिः	I. २०७
शिल्पम्	I ४९९ श्रोत्रियश्छन्दोऽधीते	I ५७०.
शिल्पिनि ष्वुन्	II २४७ श्लाघहुङ्स्थाश्लपां	I. ८२
शिवादिभ्योऽण्	I. ३९१ श्लिष आलिङ्गने	II. ७०
शिशुकन्दयमसभ	I. ४७६ श्लौ	II. ६८
शीङो रुट्	II. ६४ श्वगणाङ्गञ् च	I. ४९१
शीतोष्णाभ्या कारिणि	I. ५७७ श्वशुरः श्वश्वा	I. ३१४
शीर्षच्छेदाद्यच्च	I. ५२४ श्वसस्तुट् च	I. ४५५
शीलम्	I. ५०१ श्वसो वसीय.श्रेयसः	I ३२६
शुकाद्धन्	I ४१७ श्वादेरिणि	I. ४९१
शुभ्रादिभ्यश्च	I. ३९४ श्वीदितोनिष्ठाया	II. ३२०
शुषः कः	II. ३१८	ष
शुष्कचूर्णरुद्धेषु	II. ५८४ षट्कतिकतिपय-	I. ५७३
शूलात्पाके	I. ६६८ षण्मासाण्यच्च	I. ५२८
शूलोलाघत्	I. ४१६ षष्ठाष्टमाभ्या ज च	I. ६२८
शृङ्खलमस्य	I. ५७९ षष्ठी	I. १८७
श्रुतं पाके	II. ३२८ षष्ठी चानादरे	I. १४८
शृङ्ग्योरारुः	II. ३७५ षष्ठी शेषे	I. १०९
शेषाद्विभाषा	I. २८५ षष्ठी हेतुप्रयोगे	I. १११
शेषे	I. ४४० षष्ठ्यतसर्थप्रत्ययेन	I. ११२
शेषे प्रथमः	II. २ षष्ठ्या आकाशे	I ३३९
शेषे विभाषाकखादौ	II. ५ षष्ठ्याः पतिपुल-	II. ५९६
शेषो बहुव्रीहिः	I. २५३ षष्ठ्यादेश्चसंख्यादेः	I. ५७६

षष्ठ्या रूप्य च	I ६३०	संयोगादेरात	II. ३१५
षात्पदान्तात्	II ५७६	संशयमापन्नः	I. ५२७
षिद्धौरादिभ्यश्च	I २६	संसृष्टे	I ४९५
षिद्धिदादिभ्योऽङ्	II ५६१	संस्कृतम्	I ४९०
षिकुक्लमुचमा	II. २६	संस्कृतं भक्षाः	I. ४१६
स		सहितशफलक्षण-	I. ४९
संख्ययाव्ययासन्न-	I २६०	स एषां ग्रामणीः	I ५७८
संख्यापूर्व रात्रं	I २४४	संख्यशिथीति	I ४६
संख्यपूर्वो द्विगुः	I २०५	संख्युर्थे	I ५४४
संख्यायाश्च	I ६६६	सङ्ख्यादिभ्यश्च	I ४३५
संख्यायास्संज्ञासङ्घ-	I ५२३	सङ्ख्याया अवयवे	I ५७१
संख्या वश्येन	I. १७५	सङ्ख्यायाः क्रिया-	I. ६५१
संख्यासुपूर्वस्य	I २७९	सङ्ख्याया विचार्ये	I ६२५
संघे चानौत्तराधये	II ५३६	सङ्ख्यायास्संस्तर-	I ५२९
संज्ञापूरण्योश्च	I २५९	सङ्ख्याव्ययादेर्दीप्	I. २२
संज्ञायाम्	I ४९	सङ्ख्यैकवचनाच्च	I. ६५९
संज्ञायाम्	I ४७९	सङ्ग्रामे प्रयोजन-	I. ४३३
संज्ञायाम्	I ५८३	सङ्घोद्धौ	II ५५२
संज्ञायाम्	II ५६६	सत्यादशपथे	I ६६८
संज्ञायाम्	II ५८७	सत्यापपाशरूप-	II ८२
संज्ञायां जन्या	I ५०४	सत्सुद्विषद्रुह-	II २९७
संज्ञायां धेनुष्या	I ५०५	सदिरप्रतेः	II १३
संज्ञाया भृतृवृजि-	II २८४	सदेः परस्य लिटि	II ४८
संज्ञाया समञ-	II ५५८	सद्यः परुत्परारि-	I ६१९
संज्ञोऽन्यतरस्या	I. ७९	स नपुसकम्	I. २४७
संपरिभ्यां करोतौ	II. ७७	सनाद्यन्ता घातवः	II. २२
संप्रतिभ्यामनाध्याने	II. १६५	सनाशसमिक्ष उः	II. ३७३
संप्रोदश्च कटच्	I ५६१	सनि ग्रहगुहोश्च	II १०१
समाननोत्सङ्गन-	II १५८	सनि मीमाधुरम्-	II. १०२
संयोगादिश्च	I. ४०३	सन्धिवेलाद्युतु-	I. ४५६

सन्महत्परमोत्तम-	I. २०८	समासेऽङ्गुलेस्सङ्ग-	I. ३६१
सन्यतः	II २५	समासेऽनव्यपूर्वे	II ५८०
सन्निटोर्जे.	II ३१	समि ख्यः	II २५६
सपत्ननिष्पत्तादति-	I ६६६	समि मुष्टौ	II ५३४
सप्तमीपञ्चम्यौ	II १५४	समि युद्गुदुवः	II ५३१
सप्तमीविशेषणे	I २८९	समुच्चयेऽन्यतरस्यां	II २१३
सप्तमी शौण्डैः	I १९९	समुदाङ्भ्यो यमः	II १८३
सप्तम्यधिकरणे च	I १४६	समुदोरजः पशुषु	II ५४७
सप्तम्यां चोपपीड-	II ५८९	समुद्राभ्राद्धः	II ५९५
सप्तम्यां जनेर्ङः	II ३१२	समूलाकृतजीवेषु	II ५८४
सप्तम्याल्ल	I. ६१६	समो गम्यच्छिभ्यां	II १४९
सभाया यः	I ५१३	सम्पादिनि	I ५२९
सभा राजामनुष्य-	I २५१	सम्पृचानुरुध-	II ३५६
समः क्षणवः	II १७८	सम्बोधने च	I ५२
समः प्रतिज्ञाने	II १६८	सम्बोधने च	II ३४४
समयस्तदस्य	I ५३१	सम्भूते	I ४६५
समयाच्च यापनायां	I ६६६	सर्तिशास्त्यतिभ्यश्च	II ५२
समवप्रविभ्यः स्थः	II १३७	सर्वकूलाभ्र-	II २८०
समनायान्समवैति	I ४९७	सर्वचर्मणः कृतः	I ५५२
समवाये च	II ७७	सर्वत्राण् च	I ४५८
समस्तृतीयायुक्तात्	II १७०	सर्वनाम्नस्तृतीया च	I १११
समा समां विजायते	I. ५५६	सर्वपुरुषाभ्यां	I ५१९
समानकर्तृकयोः	II ५७७	सर्वभूमिपृथिवीभ्यां	I ५२२
समानकर्तृकेषु	II ५२३	सर्वस्य द्वे	I. ६६९
समानतीर्थे वासी	I ५१३	सर्वैकान्यर्कियत्तदः	I ६१८
समानस्य छन्दस्यमूर्ध-	I ३५६	सखौ प्रशसायाम्	I ६५९
समानोदरे शयितः	I ५१३	सहनञ्चिदमान-	I. ४५
समासतौ	II ५९०	सहयुक्तेऽप्रधाने	I ७७
समासाच्च तद्विषयात्	I ६४९	सह सुपा	I. १५६
समासान्ताः	I १७५	सहे च	II. ३१२

साक्षात्प्रभृतीनि च	I २२०	सुविनिर्दुभ्यः	II. ६७
साक्षाद्दृष्टरि	I ५८१	सुषामादिषु च	I ३६२
सात्पदाद्योः	I ६६२, ६६३	सुहृद्दुर्हृदौ	I २८१
साधकतमं करणम्	I ७३	सुत्रं प्रतिष्ठातम्	II ३३४
साधुनिपुणाभ्या-	I १५२	सूददीपदीक्षश्च	II ३६१
सासपदीनं सख्यम्	I ५५८	सूर्यतिथ्यागस्त्य-	I. ३०
सामि	I १८२	सृष्ट्यदः क्वरच्	II ३६८
सायचिरप्राहे	I ४५८	सृ स्थिरे	II ५२८
सास्मिन्पौर्णमासी	I ४१७	सेधतेर्गतौ	II. १७
सास्य देवता	I ४१७	सेनाया वा	I. ४९८
सिकताशर्कराभ्यां	I ५९२	सोढ.	II. ४४
सिचो यङि	II १०६	सोदराद्यः	I. ५१३
सिद्धशुष्कपक्वन्वैश्च	I. २००	सोमादृचण्	I. ४१८
सिध्मादिभ्यश्च	I ५८६	सोमे सुजः	II. ३१०
सिन्धुतक्षशिला-	I. ४७७	सोऽस्य निवासः	I. ४७७
सिवादीनां वा	II ४४	स्तम्भस्तुम्भ-	II ८०
सुः पूजायाम्	I ७१	स्तम्भेः	II. १४
सुकर्मपापमन्त्र-	II ३०९	स्तम्बकर्णयोः	II. २५९
सुखप्रियादानुलोभ्ये	I ६६६	स्तम्बशङ्कतोरिन्	II. २६८
सुखादिभ्यः कर्तृ-	II १२१	स्तम्बे क च	II ५५२
सुखादिभ्यश्च	I ६०९	स्तम्भसिवुसहा	II. ९४
सुट् कात्पूर्व.	II. ७९	स्तुसुषूब्भ्यः	II. ५३
सुधातुरकङ् च	I ३९०	स्तेनाद्यन्त्रलोपश्च	I. ५४४
सुनोतेः स्यसनोः	II ७२	स्तोकात्तिकद्वारार्थ	I १८७
सुप आत्मनः क्यच्	II १०९	स्त्रियाम्	I १
सुपि स्थः	II २५१	स्त्रिया क्तिन्	II. ५५६
सुपो धातुप्रातिपदिक-	I. १५६	स्त्रियाः पुंवद्भाषित-	I. २५४
सुप्यजातौ णिनिः	II ३०२	स्त्रीपुंसाभ्या नञ्ज्ञौ	I. ३८५
सुप्रातसुधसुदिव-	I २६८	स्त्रीभ्यो ढक्	I. ३९३
सुयजोर्ङिनिप्	II. ३४०	स्थः क च	II. ३०२

स्थण्डिलाच्छयितरि	I. ४१६	स्वादुमि गमुल्	II. ५८२
स्थागापापचो भावे	II. ५५७	स्वामिन्नैश्वर्ये	I ६०८
स्थादिष्वभ्यासेन	II. १७	स्वामीश्वराधिपति-	I १४९
स्थालीबिलात्	I. ५२६	स्वे पुषः	II ५८७
स्थूलदूरयुवहस्व-	I ६३५	ह	
स्थूलादिभ्यः प्रकार-	I ६४९	हनश्च वषः	II ५५०
स्थेशभासपिसकस.	II ३७६	हनस्त च	II २२६
स्तुक्रमोरनात्मनेपद-	II २८	हन्तेर्जः	II ६२
स्नेहने पिष.	II ५८६	हरतेरनुद्यमने	II २५६
स्पर्धायामाङः	II १५५	हरतेर्दतिनाथयोः	II २६८
स्पृहिगृहिपति-	II ३६६	हरत्युत्सङ्गादिभ्यः	I ४९३
स्पृहेरीप्सितः	I ८४	हरीतक्यादिभ्यश्च	I. ४८६
स्फायो वः	II ९८	हलदन्तात्सप्तम्याः	I. ३३२
स्फुरतिस्फुल्लयोः	II ७४	हलश्च	II ५७१
स्फुरतिस्फुल्लयोर्ध्वजि	II ५२८	हलसीराट्ठक्	I. ४८०
सोत्तरे लङ् च	II. ३	हलसीराट्ठक्	I ५०४
स्यदो जवे	II. ५२९	हलसूकरयोः पुव	II ३८१
स्रवतिशृणोति-	II ९४	हलस्तद्धितस्य	I १९
स्वतन्त्र कर्ता	I ७३	हशश्चतोलङ् च	II २००
स्वनहसोर्वा	II ५४५	हश्च व्रीहिकालयो.	II. २४८
स्वपो नन्	II. ५५५	हस्ताज्जातौ	I ६१०
स्वपितृषोर्नजिङ्	II ३७५	हस्तादाने चेरस्तेये	II. ५३५
स्वरतिसूतिसूयति-	II १७	हस्ते वर्तिग्रहो.	II ५८६
स्वरितञित.	II २	हायनान्तयुवादिभ्य.	I ५४७
स्वसुश्छ.	I ४०६	हिंसाया प्रतेश्च	II ७४
स्वागतादीना च	I ४८८	हिंसार्थाना च	II ५८९
स्वाङ्गाच्चेत.	I. २६०	हिते भक्षा.	I ५०१
स्वाङ्गाच्चोपसर्जना-	I ४१	हिमकाषिहनिषु	I ३४६
स्वाङ्गेऽध्रुवे	II ५९१	हीने	I. ६९
स्वादिभ्यः श्नुः	II. ७२	हृक्रोरन्यतरस्याम्	I. ६१

हृदयस्य प्रिय-	I ५०८ हेरचडि	II. ७२
हृदयस्य हृलेख-	I ३४३ हैयङ्गवीनं सज्ञाया	I. ५५९
हृद्गसिन्ध्वन्ते	I ३९६ हम्बम्य पिति कृति	II २२७
हृषेर्लोमसु	II ३३० हस्वात्तादौ तद्धिते	I ४४४
हेतुमति च	II ९४ हम्वे	I. ४६५
हेतुहेतुमतेर्लिङ्	II २१० ह्व सप्रसारणं च	II. ५४९
हेतौ	I ७९ ह्वावामश्च	II. २५०

इति पाणिनिसूत्रव्याख्यासूत्रसूची ।

—

APPENDIX II

वार्तिकसूची

	स. पृ		सं. पृ
अ		अप्रत्यादिभिरिति	I १५२
अकर्मकधातुभिर्योगे	I ५६	अप्राणिजातेश्चरज्वादी-	I ४८
अकारान्तोत्तरपदः	I २०५	अभिवादिहशोरात्मने-	I ६२
अकारान्तोत्तरपदः	I. २४७	अभुक्तार्थस्य न	I ६४
अग्निकलिभ्या ढक्	I ३८५	अभितःपरितःसमया-	I ६६
अग्रग्रामाभ्या	II २९७	अभूततद्भावे	I ६६०
अग्रादिपश्चाद्धिमच्	I ४५८	अभ्यर्हित च	I २९७
अजेः वयपि वीभावः	II ५५८	अभ्रुकुसादीनामिति	I ३५१
अङ्गस उपसंख्यानम्	I ३३१	अमेहकतसिन्धेभ्यः	I ४४३
अङ्भ्यासव्यवाये	II. ७४	अरण्याणः	I ४४४
अङ्भ्यासव्यवायेऽपि	II ७९	अर्णसो लोपश्च	I ५९५
अत्यादयः क्रान्ताद्यर्थे	I २२३	अर्तिश्रुदृशिभ्यश्चेति	II १५०
अदेः प्रतिषेधः	II १९०	अर्थवेदयोरप्यापुक्	II. ८२
अधर्माच्चेति वक्तव्यम्	I ४९७	अर्थाच्चासन्निहिते	I ६११
अधिकरणाच्चेति	II ११२	अर्थेन नित्यसमासः	I १८५
अध्यात्मादेष्टजिण्यते	I ४६९	अर्थक्षत्रियाभ्यां वा	I ४०
अनो नलोपश्च वा	I २४८	अर्हतो नुम् च	I ५४०
अन्ताच्च	I ३३४	अलाबूतिलोमा-	I. ५६१
अन्ताच्च	I. ४५८	अवरस्योपसंख्यानम्	I १८४
अन्यत्रापि दृश्यते	II. २८६	अवहाराधारा-	II. ५७१
अन्येभ्योऽपि दृश्यते	I ५९६	अवादयः क्रुष्टाद्यर्थे	I २२३
अन्येभ्योऽपि दृश्यते	I ६०४	अवारपारात्	I. ४४०
अपरस्यार्थे	I. २०७	अव्ययस्य च्वावीत्व	I. ६६०
अपादाने स्त्रियासुप-	I. ५३०	अशिष्टव्यवहारे	I. ८०
अपो योनियन्मतुषु	I. ३३७	अश्मनो विकारे	I. ४८१

अश्ववृषयोः	II ११०	इयदुवड् भावि-	I ३५१
अष्टनः कपाले हविषि	I २४२	हरिकादिभ्यः	I. ३७७
असि अके अने च	II २४७	इवेन समासः	I १५६
असितपलितयोर्न	I २६	इषेरनिच्छार्थस्य	II ५६३
अस्तोश्चेति वक्तव्यम्	I ३५४	ई	
आ		ईकक् च	I ३८५
आकालाट्ठश्च	I ५३३	ईक्षिमिभ्यां च	II २४९
आख्यानाख्यायिका	I ४३३	ईयसो बहुव्रीहेर्नेति	I २८८
आग्नीध्रसाधारणात्	I ६५४	ईषद्गुणवचनेनेति	I २१५
आढः प्रतिज्ञाया-	II १३९	उ	
आङि चम इति	II २६	उत्तरपदस्य चेति	I ३४७
आङि नुप्रच्छयोः	II १३५	उत्तानादिषु कर्तृषु	II २६०
आङ्पूर्वस्यान्भू-	II ३३१	उपसर्गादस्यलृङोः	II. १५०
आचार्यादणत्वे च	I ४०	उपाद्देवपूजा-	II. १४३
आदिस्त्राद्योर्न	I ६१	उभसर्वतसो. कार्या	I ६५
आद्यादिभ्य उप-	I ६६०	उरसो लोपश्च	II. २८६
आबन्तो वा	I २४७	उष्णभद्रयोः करणे	I. ३५४
आमयस्योपसख्यानम्	I ६०५	ऋ	
आलस्यसुखाहरण-	II २५४	ऋतुनक्षत्राणा	I. २९७
आशिषि नाथ	II १३३	ए	
आहौ प्रभूतादिभ्यः	I ४८८	एकाचो नित्यम्	I. ४८३
इ		एतदो वाच्यः	I. ६२१
इकारादाविति	I ४९१	ओ	
इके चरतावुप-	I ३४६	ओजसोऽप्सरसः	II. ११२
इक्कृष्यादिभ्यः	II ५६५	क	
इज्ज्वादिभ्यः	II ५६५	कच्छवा हस्त्ववञ्च	I. ५९३
इणजादिभ्यः	II ५६५	कप्रकरणे मूल-	II. २५५
इत्येऽनभ्याशस्य	I. ३५४	कमेरनिषेधः	I. १३१, १३९
इदम इश् समसण्	I. ६२०	कम्बोजादिभ्य इति	I. ४११
इदमोऽश् चश्च	I. ६२०	कर्तृकर्मणोश्च्यर्थ-	II. ५७४

कर्मणः करणसंज्ञा	I ८२	ख्यश्च	I २६८
कर्मणि समि च	II २८९	ग	
कर्मप्रवचनीयानाम्	I २२३	गङ्गादेः परा सप्तमी	I २८९
कर्मव्यतिहारे	I ६७२	गच्छतौ परदारादि-	I ४८८
कामप्रवेदन इति	II २११	गजसहायाभ्या	I ४२६
कारके छे च नायं	I ३६३	गणिकाया यजिति	I ४२६
कास्यनेकाजग्रहणं	II २२	गन्धस्येत्त्वे तदेकान्त-	I २७७
क्रियत्तद्बहुषु	II २६५	गमेस्सुपि वाच्यः	II २७६
किरतेर्हर्षजीविका-	II १३५	गम्यादीनामुपसं-	I १८१
कुक्कुट्यादीनामण्डादिषु	I २५९	गवादिषु विन्देः	II २४४
कुत्सित इति वक्तव्यम्	I ६०७	गवि च युक्ते	I २४२ !
कुत्सितग्रहण	II ३११	गिरिनद्यादीना वा	I ३७९
कृद्योगा च षष्ठी	I १८८	गिरौ ढश्छन्दसि	II २६०
कृष्णोदवपाण्डु-	I ३१९	गिलेऽगिलस्य	I ३५४
केलिमर उपसख्यानम्	II २१५	गुणवचनेभ्यः	I ५८३
क्तस्येन्विपयस्य	I १४७	गुणात्तरेण त्रलोप-	I १८८
क्रियया यमभिप्रैति	I ८१	घ	
क्रियासममिहारे	I ६७२	घञर्थे कविधानम्	II ५४३
क्रुकन्नपि वाच्यः	II ३७६	घटीखारीखरीषु	II २७३
क्रोशशतयोजन-	I ५२७	घट्टिवन्दिदिविद्भ्यः	II ५६३
कृपि सम्पद्यमाने	I ८९	च	
किञ्चचिप्रच्छ-	II ३७८	चञ्चद्बृहतोः	I ६४९
क्षिपकादीना च	I ९	चटकादिति वाच्यम्	I ३९७
क्षीरलवणयोः	II ११०	चतुरश्छयतौ	I ५७३
वसोऽपि वाच्यः	II २९५	चतुर्वर्णादीनाम्	I ५४३
ख		चरेराडि चागुरौ	II २२१
खच्च डिङ्गा वाच्यः	II २७६	चायतेः क्तिनि	II ५५६
खनेर्डडरेकेक-	II ५७२	चारौ वा	II २८९
खलादिभ्य इनिः	I ४३२	चित्तारेवती-	I ४६३
खुरखराभ्या वा	I २६६	चिरपरुत्परारिभ्यः	I ४५८

चीवरादार्जने	II १२३	तितुत्रेष्वमहादीनां	II ३८०
चूडादिभ्य उप-	I ५३२	तिप्यपुप्ययोर्नक्षत्राणि	I ३०
च्यर्थ इति वाच्यम्	I २२०	तीयादीकस्वार्थे	I ६२८
छ		त्यकनश्च निषेधः	I ८
छन्दसीति वक्तव्यम्	II २३१	त्यदादीनां मिथः	I ३१४
छागवृषयोरपि	I ४०७	त्रौ च	I ३६३
ज		त्र्युपाभ्या चतुरः	I ३२१
जागर्तरकारो वा	II ५५९	त्वतल्लोर्गुणवचनस्य	I २५६
जातिकालसुखादिभ्यः	I २९०	द	
जुगुप्साविराम-	I ९७	दारजारौ कर्तरि	II ५२९
जुहोतेदीर्घश्च	II ३७८	दारावाहनः	II २८९
ज्योतिरुद्गमन इति	II १६२	दिक्शब्देभ्यस्तीरस्य	I ३६७
ज्योत्स्नादिभ्य उप-	I ५९२	दिवश्च दासे	I ३३९
ठ		दुग्वोर्दीर्घश्च	II ३१५
ठक्छसोश्च	I २५६	दृशे चेति वक्तव्यम्	I ३६०
डाचि विवक्षिते	I ६६५	दृशेश्च	II ३४४
डे च विहायसः	II २८६	देवाद्यञौ	I ३८४
ण		देवानामिय इति	I ३३९
प्यन्तभादीनामुप-	II २१७	द्युतिगमिजुहोतीना	II ३७८
त		द्युश्चोभयाद्वक्तव्यः	I ६२०
तकिशसिचति-	II २१९	द्वन्द्वतत्पुरुषयोः	I २०४
तक्ष्णोऽण उप-	I ४०७	द्विगुप्तालपूर्व-	I २४३
तदन्ताच्च	I ६११	द्वित्वप्रकरणे के	II ५४३
तदाहेति माशब्दादि-	I ४८८	द्वित्वे गोर्युगच्	I ५६१
तद्ग्रहतोः करपत्योः	I ३८२	द्विषःशतुर्वा	I १३१, १४०
तनिपतिदरिद्राति-	II १०२	द्यच्च्यज्भ्यामेव	I ३७७
तपसः परम्पद च	II ११८	ध	
तप्पधमन्द्रधाम्	I ६०५	धर्माद्विवनियमः	I २९४
तादर्थ्ये चतुर्थी	I ८९	धात्वर्थनिर्देशे	II ५६५
तारका ज्योतिषि	I ९	ध्वनीजोर्बुक्तव्यः	II ९२

घेट उपसख्यानम्	II १९२	पथः संख्याव्ययादेः	I. २४८
घेनोर्भव्यायाम्	I. ३५४	परस्परोपपदाच्च	II १२९
ध्यायतेस्संप्रसारणं	II. ३७८	परस्मादेद्यव्यहनि	I. ६२०
न			
नगपासुपाण्डुभ्यश्च	I ५९३	परैर्धर्जने वावचनं	I. ६७१
नञो नलोपस्तिङि	I. २१६	परैर्वा	II ५६३
नञोऽस्त्यर्थानाम्	I २५३	पर्यादयो ग्लानाद्यर्थे	I २२३
नञ्स्त्रीककूर्युं	I १०	पत्यराजभ्या चेति	I ३२५
नवस्य नू आदेशो	I ६५३	पाण्डोडर्घण्	I ४०८
नवस्य न्वादेशो	I ४६१	पात्ताद्यन्तस्य न	I. २४८
न विद्याया.	I ६२८	पार्श्वादिषूपसंख्या-	II. २६०
नश्च पुराणे प्रात्	I ४६१	पालकान्ताच्च	I ३९
नश्च पुराणे प्रात्	I. ६५४	पितुर्भातरि व्यत्	I ४२०
नस्त्रासिकायाः	I ५१६	पिवतेस्सुराशीध्वोः	II २५६
नित्यमाग्रेडिते	I ६६५	पिशङ्गादुपसङ्घानम्	I २५
निमित्तपर्यायप्रयोगे	I ११२	पिशाचाच्च	I ६०९
निमित्तात्कर्मयोगे	I १४७	पीतात्कन्	I ४१३
निमिमीलियां	II ५७३	पुंसानुजो अनुषान्ध	I ३३१
निरादयः क्रान्ताद्यर्थे	I २२३	पुच्छादुदसने	II १२३
निष्के चेति वक्तव्यम्	I. ३४७	पुण्यसुदिनाभ्यामह	I २४८
निसो गते	I. ४४४	पुरुषाद्वधविकार	I ५१९
नीलादोषघौ	I ३२	पुष्पमूलेषु	I ४८६
नील्या अन्	I. ४१३	पूज एवेह	II. २१७
नीबद्धोर्न	I. ६०	पूजो विनाशे	II. ३१५
नृतिस्त्रनिरञ्जिभ्यः	II २४७	पूरण इति वक्तव्यम्	I. ३३२
नेतुर्नक्षत्रेऽब्बक्तव्यः	I २६५	पूरोरण् वक्तव्यः	I ४०८
नौ लिप्तेर्वाच्यः	II २४४	पूर्वपूर्वतरयोः	I ६२०
प			
पञ्चजनादुप	I ४६८	पूर्वान्यान्यतर-	I ६२०
पञ्चजनादुप-	I. ५१७	पृच्छतौ सुखातादिभ्यः	I ४८८
		पृथिव्या आजौ	I. ३८४

पृथुसृदभृश-	I. ५३९	भावप्रत्ययान्तात्	I. ४९४
पृष्ठादुपसख्यानम्	I. ४२६	भाषाया घाञ्कृत्-	II. ३७५
प्रकृत्या अके	I. ४२३	भाषायां शासियुधि-	II. ५७५
प्रकृत्यादिभ्य उप-	I. ७५	भूमनिन्दाप्रशसासु	I. ५८२
प्रहरणार्थेभ्यः परे	I. २९१	भ्रातृज्यायसः	I. २९८
प्राकृश्लादिति	I. २४२	आष्टान्योरिन्धे	I. ३५४
प्राणिनि च	I. ३२	म	
प्राप्यज्ञान	I. ६०९	मत्वर्थाच्छः	II. ५६५
प्रादयो गत्याद्यर्थे	I. २२३	मत्स्यस्य ङ्याम्	I. ३०
प्रादिभ्यो घातुञ्स्य	I. २५३	महाजनाट्टम्	I. ५१७
प्रायस्य चित्चित्तयोः	I. ३८३	महिषाचेति	I. ४३७
फ		माङ्ग्याक्रोश इति	II. ३४४
फलबर्हाभ्यामिनच्	I. ६०५	मातरि षिच्	I. ४२०
फलसेनावनस्पति	I. ३०४	मातुर्ङुल्च्	I. ४२०
फलगुन्याषाढाभ्यां	I. ४६३	मातुलोपाध्याययोः	I. ४०
फेनाचेति वक्तव्यम्	II. ११९	मातृपितृभ्या	I. ४२०
ब		मितद्रवादिभ्यः	II. ३७९
बलादूलः	I. ६०५	य	
बहिषष्टिलोपो यञ्च	I. ३८४	यज्ञर्त्त्रिभ्या तत्कर्म	I. ५२६
बहुष्वनियमः	I. २९७	यदायद्योरुपसख्या-	II. २०८
बालमूललघ्वल	II. ३९०	यवनालिप्याम्	I. ४०
बाह्वरूपपूर्वपदात्	I. ६११	यवाद्दोषे	I. ४०
ब्रह्मणि वदः	II. ३०२	र	
भ		रञ्जेर्णौ मृगरमणे	II. १००
भद्राचेति वक्तव्यम्	I. ६६८	रप्रकरणे स्वमुख-	I. ५९३
भयभीतभीतिभीमि-	I. १८६	राजघ उपसख्यानम्	II. २९२
भवने क्षेत्रे	I. ५६१	राज्ञो जातावेवेति	I. ४०१
भस्याडे तद्धिते	I. २५६	रादिफः	II. ५६५
भारूपपनामभ्यः	I. ६५४	ल	
भाष्ठात्समाचयने	II. १२३	लब्धश्चरं पूर्वम्	I. २९७

लोकस्य पृणे	I ३५४	वृत्तेश्च	I. ५९१
स्यन्नेर्ध्रुव इति	I ४४३	वृद्धाच्चेति वक्तव्यम्	I. ४२३
स्यन्लोपे कर्मणि-	I. १००	वृद्धेवृधुषिभावः	I ४९६
व		वेर्गो वक्तव्यः	I २६८
वत्त्वन्तात्त्वार्थे	I ५६७	वैरे देवापुरादिभ्यः	I. ४८०
वयस्यचरम इति	I २०	व्याधिमत्स्यबलेषु	II. ५२८
वर्णात्कारः	II ५६५	व्यासवरुडनिषाद-	I. ३९०
वर्णानामानुपूर्व्येण	I २९८	व्रताद्भोजन-	II. १२४
वशिरण्योरुपसख्यानं	II ५४२	व्रीहिबत्सयोरिति	II २६८
वसेस्तव्यत्कर्तरि	II २१५	श	
वस्त्रात्समाच्छादने	II १२४	शसिदुहिगुहिभ्यो	II. २२७
वा केशेषु	I ५१६	शकलकर्दमाभ्यां	I. ४१३
वा गोमयेषु	I ४४७	शक्तिलाङ्गलाङ्कुश-	II. २५७
वाग्दिवपश्यद्भ्यो	I ३३९	शप उपालम्भे	II. १३५
वातशुनीतिल-	II. २७०	शाकपार्थिवादीना	I. २०८
वातात्समूहे च	I ४३१	शसिचतियति-	II २३७
वातात्समूहे च	I ५८८	शसि बह्वर्थास्य	I २५६
वातात्समूहे च	I ६०५	शिक्षेर्जिज्ञासायाम्	II. १३३
वा नामधेयस्य	I ४४७	शीङो वाच्यः	II. ३६६
वा प्रियस्य	I २८९	शीतोष्णतृपेभ्यः	I. ६०५
वायुशब्दप्रयोगे	I ३०७	शीलिकामिभक्षि-	II २४९
वा लिप्सायामिति	II. १४३	शुनो दन्तदंष्ट्रा-	I ३७५
वा हितनाम्न इति	I ४०३	शूद्रा चामहत्पूर्वा	I २
विदिप्रच्छिस्वरतीना	II. १४९	शृङ्गचृन्दाभ्यामारकन्	I ६०५
विनापि प्रत्ययं	I ६४४	शोपपुच्छलाङ्गलेषु	I. ३३९
विपरीताच्चेति	I ४४०	शेषे विभाषा	I १२७
विरूपाणामपि	I ३११	श्रदन्तोरुपसर्ग-	II. ५६२
विस्तारे पठच्	I ५६१	श्रविष्ठाषाढाभ्यां	I ४६३
विसितप्रतिघात-	II. ३३०	श्रुयजीषित्भ्यः	II. ५५६
विद्वायसो विद् इति	II. २७६	श्रेण्यादिषु च्यर्थ-	I. २०७

श्रोत्रियस्य यलोपश्च	I ५४७	साधुकारिण्युप-	II. ३०२
श्वशुरस्योकाराकार-	I. ४८	साध्वसाधुप्रयोगे च	I १४७
ष		सामान्ये नपुंसकम्	I २४८
षट्त्वे षज्ञवच्	I ५६१	सासहिवावहि-	II ३७५
षाद्यनश्वाप् वाच्यः	I ५१	सिनोतेर्मासकर्म-	II ३१५
स		सुडपि हर्षादिष्वेव	II १३५
संख्याया अल्पीयस्याः	I २८९	सुदिनदुर्दिन-	II १२०
संख्याया नदीगोदा-	I ३१९	सुदुरोरधिकरणे	II २८६
संख्यायास्तत्पुरुषस्य	I २६४	सूचिसूत्रिमृत्रि-	II १०४
संज्ञायां वा	I ३२	सूतकापुत्रिका-	I. ९
सभ्रमेण प्रवृत्तौ	I ६७२	सूर्यागस्त्ययोश्छे च	I. ३०
संघाते कटच्	I ५६१	सूर्याद्वैवताया चाप्	I. ३९
सत्तकक्षकष्टकृच्छ-	II. ११७	सोपसर्गस्य न	II. ३३१
समानस्य सभावो	I. ६२०	स्तने घेटः	II २७१
समानान्ययोश्चेति	II. २९५	स्त्रियामपत्ये	I. ३९८
समिधामाधाने	I ४८०	स्त्रीनपुंसकयोः	I. ६७२, ६७४
समोऽकूजने	II १३३	स्त्रीप्रत्यययोरकाकारयोः	I. १२७
सम्पदादिभ्यः किप्	II. ५५६	स्थामोऽकारः	I. ३८५
सर्वजनाट्ठञ्	I. ५१७	स्नेहे तैलच्	I. ५६१
सर्वत्र गोरेजादि	I. ३८५	स्वराद्यन्तोपसर्गात्	II १७७
सर्वत्रपन्नयोः	II. २५८	स्वाङ्गकर्मकाचेति	II. १४५
सर्वप्रातिपदिकानां	II. ११०		
सर्वप्रातिपदिकेभ्यः	II. ११३	ह	
सर्वाण्यो वेति	I ५१९	हनुचलन इति	II. ११८
सर्वादेश्च	I. ६११	हनो वा यद्वषश्च	II. २१९
सर्वो द्वन्द्वो विभाषा	I. ३१०	हयगवयमुक्य	I ४७
सर्वोभयार्थभ्यामेव	I. ६१६	हरिद्रामहारजनाभ्यां	I. ४१४
सविशेषणस्य प्रतिषेधः	I. २४६	हरीतव्यादिषु	I. ४३७
सहायाद्वा	I. ५४८	हलिकस्योरदन्तत्वं	II. १२५
सहितसहाभ्यां चेति	I. ४९	इत्यादिभ्यो ऋहणे	II. १२५

हस्तिसूचकयोरिति	II. २५९ हिमारण्ययोर्महत्त्वे	I. ३९
हितयोगे च	I. ९० हृदयाच्चालुः	I. ६०५
हिमाच्चेलुः	I. ६०५ हृद्द्युभ्या	I. ३३३

॥ इति पाणिनिसूत्रव्याख्यावार्तिकसूची समाप्ता ॥

—: * :—

APPENDIX III

* उणादिसूत्रसूची *

—: * :—

अ	स. पृ.	अन्तुहम्भूजम्बू-	सं. पृ.
अगारे णिच्च	II ४०१	अन्ने च	II ४०२
अध्यादयश्च	II ४९०	अपदुःसुषु स्थ.	II. ५०८
अङ्केर्नलोपश्च	II ४७९	अब्दादयश्च	II ३८९
अङ्गतेरसिरिह-	II ५११	अमिचिमि-	II ४८७
अङ्गिमदिमन्दिभ्यः	II. ४६५	अमितम्योर्दीर्घश्च	II ५०२
अच इः	II. ४९६	अमिनक्षियजि-	II. ४२७
अच् तस्य जङ्घ च	II. ५१६	अमेर्दीर्घश्च	II ४६०
अजियमिशीङ-	II ४५४	अमेर्द्विषति चित्	II. ३९४
अजिरशिशिर-	II. ३९६	अमेर्हुक् च	II. ५०४
अजिवृरीरिभ्यः	II ४५०	अमेस्तुट् च	II ५०९
अजेरज च	II ४३२	अमेस्सन्	II. ५१९
अजेर्णिलुक् च	II ४५४	अम्बरीषः	II ५१५
अज्यतिम्याञ्च	II ४९५	अर्जिहशिकम्यमि-	II. ४७६
अङ्गेः को वा	II. ४८०	अर्जेर्ऋज च	II. ३८९
अञ्चयञ्जियुजि-	II ५०९	अर्तिकमिअमिचमि-	II ४७५
अङ्गिवृत्तिभ्यः	II. ४५७	अर्तिगृभ्या भन्	II. ४६४
अणश्च	II. ३८५	अर्तिपृवपियजि-	II. ४६८
अत्यविचमितमि-	II. ४६१	अर्तिसृष्टवम्य-	II. ४४२
अदि भुवो डुतच्	II ५१३	अर्तिस्तुष्टुहृस्-	II. ४४०
अदिशदिमृशुमिभ्यः	II. ४८१	अर्तेः क्दिच्च	II ४१४
अदेर्ध च	II. ४९१	अर्तेः क्युरुच्च	II. ४३३
अदेर्नुम्भौ च	II. ५०८	अर्तेररुः	II. ५१४
अदेस्त्रिनिश्च	II. ४८१	अर्तेरुच्च	II. ४८३
अनिङ्क्षिभ्यां	II. ४७४	अर्तेरुच्च	II. ५०७
			II. ४७८

अर्तेर्निच्च	II ४५९	आङि श्रिहनिभ्यां	II ४९६
अर्तेश्च	II. ४५४	आङ्परयोः खनि	II. ३९०
अर्तेश्च तुः	II ४००	आतृकन् वृद्धिश्च	II. ४०१
अर्देर्दार्विश्च	II ४२७	आनकः शीङ्भियः	II ४५६
अर्भकपृथुक-	II ५१८	आप्पोतेर्ह्रस्वश्च	II. ४३४
अलीकादयश्च	II ४७५		
अवतेष्टिलोपश्च	II. ४१५	इगुपघात्कित्	II ४९३
अवद्यावमाधम-	II ५१८	इण आगसि	II. ५०८
अविमह्योष्टिषच्	II ३९४	इण आगोऽपराधे	II. ५०९
अवितृस्तृतिन्निभ्यः	II ४६९	इणः कित्	II ४६९
अवे भृजः	II. ४२२	इष्भीकापाशस्यति-	II. ४५१
अशिन्नादिभ्यः	II ५०४	इप्सिज्जिदीङ्-	II. ४४४
अशिपणाय्यः	II ४९५	इन्देः कर्मिर्नलोश्च	II ५००
अशिशकिभ्यां	II ४९८	इषिमदिमुदि-	II. ३९५
अशुप्रुषिलटि-	II. ४१७	इषियुषीन्धिदसि-	II. ४१५
अशोरश च	II ४३६	इषेः वसुः	II. ४६९
अशोर्देवने	II ४५४	इष्यशिभ्या तकन्	II. ४६८
अशोर्देवने युट्	II ५०७		
अशोर्नित्	II ४६९	ईषेः किच्च	II. ३८६
अशोर्लेशश्च	II ४५४	ईषेः किद्ध्रस्वश्च	II. ४७४
अशोस्सरः	II ४५५		
अश्रोतेरश्च	II. ४७८	उदकं च	II. ४३१
अश्नोतेराशुकर्मणि	II. ५१९	उदके थुट् च	II. ५०८
अश्र्वादयश्च	II. ५१६	उदके नुट् च	II. ५०७
असिसज्जिभ्यां	II. ४६९	उदके नुम्भौ च	II. ५०८
असेरुरन्	II. ३९३	उदि चेर्ह्रैसिः	II. ५१३
		उदि ह्णातेरजलौ	II. ५१४
आ		उन्देरिच्चादेः	II. ३८६
आः समिग्निकषिभ्याम्	II. ५०४	उन्देर्नलोपश्च	II. ४३६
आङि णित्	II ४७२	उपसर्गे वसेः	II. ४६१
आङि शुषेस्सनः	II. ४४०		

उब्जेर्विले बलोपश्च	II. ५०७	कमेः पश्च	II. ३९७
उलकादयश्च	II. ४७८	कमेरठः	II. ४०४
उल्वादयश्च	II. ४८६	कलश्च	II. ४७२
उल्लुकदर्विहोमि-	II ४५६	कलस्तृपश्च	II. ४०५
उषः कित्	II. ५११	कलिकर्धोरमः	II ४८४
उषिकुषिगतिभ्यस्थन्	II ४२३	कलिगलिभ्यां	II ५१५
उषिखनिभ्या कित्	II. ५०१	कशेर्मुट् च	II ४७६
ऊ		कषिटृषिञ्यामीकन्	II. ४७४
ऊर्णोतिर्ईः	II ५१८	कषेश्छश्च	II. ४०२
ऊर्णोतिर्नुलोपश्च	II ३९०	कायतेर्डिमिः	II ५००
ऋ		किल्लरयोः श्रीणः	II. ३८४
ऋच्छेरः	II. ४६४	किलेर्बुक् च	II. ३९४
ऋजेः कीकन्	II ५१८	किशोरादयश्च	II ३९८
ऋञ्जेन्द्राग्रवज्र-	II ४२९	कुग्रोरुच्च	II ३८९
ऋतैत्यल्लिवनि-	II ४७१	कुटिकुषिभ्यां कमलम्	II ५०६
ऋषिवृषिभ्यां कित्	II ४६३	कुडिकम्प्योर्नलोपश्च	II ४९७
ऋषेर्जातौ	II ४५५	कुणिपुल्योः किन्दच्	II ४८४
ए		कुपेर्वा वश्च	II. ४८४
एतेर्णिच्च	II ४४२	कुम्बेर्नलोपश्च	II ३९७
एतेस्तुट् च	II. ४१३	क्युभ्यां च	II ४४८
क		कुर्भश्च	II ३८८
कल्लिमृजिभ्यां	II. ४६६	कुवश्चट् दीर्घश्च	II. ४८५
कठिचकिभ्यामोरन्	II. ३९८	कुसेल्लमेमेदेताः	II. ४८८
कणेष्टः	II. ४०५	कृकदिकडिकटि-	II. ४८३
कदेर्णित्पक्षिणि	II. ४८३	कृके वचः कश्च	II. ३८४
कनन् युवृषितक्षि-	II. ४१८	कृञ उच्च	II. ४७७
कपिगडिगण्डिकटि-	II. ३९८	कृञ उदीचां कारुषु	II. ४९५
कवेरोतः पश्च	II. ३९८	कृञ. क्रतुः	II. ४०१
कमिमनिञ्जनि-	II. ४००	कृञः पासः	II. ५१८
कमेः किदुचोपधायाः	II. ४६६	कृञादिभ्यः	II. ५१७

कृतिमिदित्यभिः	II. ४६८	सुधिपिशिमिथि-	II. ४५३
कृतेच्छः कृ च	II ४२८	ख	
कृत्यशूभ्यां	II. ४४६	खनिकष्यज्यसि-	II. ४९७
कृदाधारार्चि-	II. ४५०	खरुशङ्कुपीयु-	II. ३९१
कृधूमदिभ्यः	II. ४५५	खर्जिपिञ्जादिभ्यः	II ४८४
कृवापाजिमिस्वदि-	II. ३८३	खष्पशिल्पशष्प-	II. ४४८
कृविघृष्ट्विच्छवि-	II. ४८०	ग	
कृषिचमितनिधनि-	II ४०१	गडेः कड च	II. ४६५
कृषेर्वर्णे	II ४४५	गडेश्च	II. ४८२
कृह्म्यामेणुः	II. ४२२	गडेरादेश्च क	II ४६०
कृगृशृदभ्यो वः	II ४१८	गणशकुनौ	II. ४१२
कृगृशृपृकुटि-	II ४९७	गतिकारकोप-	II. ५११
कृगृशृवृञ्चतिभ्यः	II. ४४३	गन्गम्यद्योः	II. ४१०
कृतृकृपिभ्यः	II ५०६	गभीरगम्भीरौ	II ४७७
कृतृभ्यामीषन्	II ४७५	गमेरा च	II. ५७३
कृतृदारिभ्यः	II ४५२	गमेरिनिः	II. ४७२
कृतृजृसिद्रुपन्यनि-	II ४४५	गमेर्गश्च	II ४३६
कृतृपृकटिपटि-	II. ४७६	गमेर्डो	II ४३५
कृतृशलिकलि-	II ४६२	गर्वेरत उच्च	II. ४३४
के श्र एरङ् चास्य	II ४०२	गिर उडच्	II. ५००
क्रमितमिशति-	II ४९३	गुधुवीपचिवचि-	II ५०२
क्रिय इकन्	II ४३२	गुघेरूमः	II ५१३
क्लिशोरन्लो	II. ५१६	ग्रसेरा च	II. ४१५
क्लिशोरीचोपघायाः	II. ५१९	ग्रहेरनिः	II ५२०
क्वणोस्संप्रसारणं	II ४६६	ग्रीष्म.	II. ४१७
क्वादिभ्यः कित्	II ४०७	ग्लानुदिभ्यां डौः	II. ४३५
क्विब्बचिप्रच्छिश्चि-	II ४३४	घ	
क्वुन्शिल्पिसञ्ज्ञयो.	II. ४३१	घर्मः	II ४१६
क्षमेरुपचालोपश्च	II ५२०	घसेः किच्च	II ४७७
क्षिपेः किच्च	II. ४४१	घृणिपृश्निपार्णि-	II. ४७९

च		ञ	
चकिरम्योरुच	II. ४२७	अमन्ताङ्कः	II. ४०६
चक्षेः शिच	II. ४४२	ड	
चङ्कणः कङ्कणश्च	II. ४७४	डित्खनेर्मुट्	II ५१४
चतेरस्त्	II ५१९	ण	
चन्द्रे मो डित्	II ५११	णित्कसिपद्यर्तेः	II. ४०२
चन्देरादेश्च छ	II ५१०	त	
चरेवृते	II ५०४	तनिमृङ्भ्यां	II ४५७
चरेश्च	II. ५२०	तनोतेरनश्च वः	II ४३५
चायः कि	II ४००	तनोतेर्डङ्	II ५१८
चिक् च	II. ४३४	तमिविशिविडि-	II ४०८
चीकयतेराद्यन्त	II ५१७	तरतेर्ङि-	II. ५२०
चुपेरच्चोषाया.	II ४०६	तरत्यादिभ्यश्च	II. ४१०
छ		तलिपुलिभ्यां च	II ४३३
छापूखडिभ्य. कित्	II ४११	ताडेर्णिलुक् च	II ४०४
छित्त्वरछत्त्वरधीवर-	II ४४४	तिजेर्दीर्घश्च	II ४४७
ज		तिथपृष्ठगृथयूथ-	II ४२४
जञ्वाद्यश्च	II. ४८८	तुषारादयश्च	II ४६६
जनिघसिभ्यामिण्	II ४९५	तृणाख्यायां चित्	II. ४५४
जनिदाच्युष्टृ-	II ४८८	तृन्तृचौ शंसि-	II. ४३७
जनेररष्ट च	II ५१७	तृषिशुषिरसिभ्य	II. ४४६
जनेरुसिः	II ४४२	तृहेः ऋो हलोपश्च	II. ५१३
जनेर्यक्	II ४८९	तृभूवहिवसि-	II. ४६४
जनेष्टन् लोपश्च	II ५१६	त्यजितनियजिभ्यो	II ४१३
जहातेर्द्वेऽन्तलोपश्च	II ४५०	त्रो रश्च लः	II. ३८४
जहातेस्सन्वदालोप-	II. ४१५	त्रो रश्च लो वा	II. ४५३
जीवेरात्.	II. ४०१	द	
जृबृञ्भ्यामूथन्	II. ४२४	दशेश्च	II. ५१३
जृविशिभ्या झच्	II ४६४	दंसेष्टनौ	II ५१३
जेर्मुट् चोदाच.	II. ४५८	दघातेर्फुनुट् च	II. ५१८

दमेरुनसिः	II. ५११	नप्तृनेष्टृत्वष्टृ-	II ४३८
दमेडोसिः	II. ४३६	नयतेर्डिच्च	II ४४०
दहेर्गो लोपः	II ५१९	न रपरसृपिसृजि-	II ४२६
दादिभ्यश्छन्दसि	II ५०४	नहेर्दि वि भश्च	II ५०८
दाभाभ्यां नुः	II ४४९	नहेर्हलोपश्च	II ५१५
दिवः कित्	II ४६२	नहो भश्च	II ४९५
दिवेर्ऋः	II ४३९	नामन्सीमन्-	I.I ४९९
दिवेर्धुच्च	II. ५०१	नावश्चेः	II ३८७
दीडो नुट् च	II ४६६	निन्देर्नलोपश्च	II. ४२७
दुतनिभ्या दीर्घश्च	II ४५८	नियो मिः	II ४७८
दुरीणो लोपश्च	II ४२८	निशीथगोपीथा-	II. ४२४
दृणातेः धुग्नस्वश्च	II. ४१२	नौ दीर्घश्च	II ५१४
दृणातेर्ह्रस्वश्च	II. ५०६	नौ व्यो यलोपः	II ४९६
दृदलिभ्यां भः	II ४६८	नौ सदेः	II ४४३
दृसनिजनिचरि-	II ३८३	नौ सदेर्डिच्च	II ४५२
देशे ह च	II ५०९		
द्युतेरिसिन्नादेश्च	II ४४१	पच एलिमच्	II ४७७
द्रुदक्षिभ्यामिनन्	II. ४३३	पचिमच्योरिच्च	II ५१७
		पचिवचिभ्यां सुट्	II ५१०
धापृवस्यज्यतिभ्यो	II ४४५	पणेरिजादेश्च वः	II ४३६
धृषेर्धिष् च	II ४३६	पतिचण्डिभ्यामालञ्	II ४०७
घेट इच्च	II ४५०	पतेरङ्गच् पक्षिणि	II ४०९
घ्याप्योस्संप्रसारणं	II ४९०	पतेरत्रिन्	II ४८२
		पथस्थ च	II. ४७३
नञि च नन्देः	II ४३९	पदिप्रथिभ्या नित्	II. ५०६
नञि जहातेः	II ४१९	परमे कित्	II. ४७३
नञि लम्बेर्नलोपश्च	II. ४०२	परौ व्रजेः षः	II ४३४
नञि व्यथेः	II. ३९४	पर्जन्यः	II ४५९
नञि इन एह	II. ५१०	पर्फरीकादयश्च	II ४७४
नञ्याप इट् च	II ४५७	पातृतुदिवचि-	II. ४२४

मनेर्धश्छन्दसि	II. ४४२	र	
मन्थः	II. ४७३	रपेरिच्चोपधायाः	II ३८९
मन्दिवाशिमथिवति-	II. ३९२	रमेर्वृद्धिश्च	II ४०४
मसेश्च	II ३९३	रमेश्च	II ५०९
मस्जेर्नुस् च	II ४८२	रमेस्त च	II ४४६
महति ह्रस्वश्च	II. ३९०	राजेरन्यः	II ४५९
माड ऊखो मय् च	II. ५१५	रातेर्दैः	II ४३५
माछाससिभ्यो यः	II ४८९	राशदिभ्या त्रिप्	II ४८१
मिथिलादयश्च	II. ३९७	रासिबलिभ्या च	II ४६३
मिथुनेऽसि. पूर्व	II ५१०	रास्त्रासास्त्रास्थूणा-	II ४४६
मिपीभ्या रुः	II ४८८	रुचिवचिकुचि-	II ५०६
मीनातेरुरन्	II ३९९	रुचिभुजिभ्या	II. ५०५
मुकुरदर्दुरौ	II ३९२	रुशतिभ्या कुन्	II ४८८
मुदिमोर्गमौ	II ४१२	रुहे रश्च लः	II ४५८
मुषेर्दीर्घश्च	II ४३१	रुहेर्वृद्धिश्च	II ३९४
मुहेः किञ्च	II ४४३	रुहेश्च	II ४३४
मुहे खो मूर्च	II. ५१५	रोदेर्णिङ् लुक् च	II. ४२८
मूशक्यविभ्यः	II. ४८९	ल	
मृकणिभ्यामीचिः	II. ४८२	लक्षेमुट् च	II. ४७०
मृकणिभ्यामूक-	II. ४७८	लक्षेरट् च	II. ४४५
मृगय्वादयश्च	II. ३९१	लङ्घबहोर्नलोपश्च	II ३९०
मृगोरुति.	II. ४०३	लोष्टपलितौ	II. ४५८
मृजेष्टिलोपश्च	II. ४०६	व	
य		वङ्कचादयश्च	II. ४८१
यजिमनिशुन्धि-	II. ४४७	वदेरान्यः	II. ४५९
यतेर्वृद्धिश्च	II. ४३९	वयश्च	II ४६२
यापोः किट् द्वे च	II ४७०	वर्णेर्वलिश्चाहिरण्ये	II. ४९३
युजिरुचितिजा कुश्च	II. ४१६	वर्तमाने पृषद्बृहत्	II. ४३७
युष्यसिभ्या मदिकृ	II. ४१३	बलिमलितनिभ्यः	II. ४८७
यी द्वे च	II. ३८८	बलेरुक्	II. ४७८

वलेर्गुक् च	II ३८८	वृश्चिकृषो किकन्	II. ४३१
वशे कनसि.	II ५१२	वृषादिभ्यश्चित्	II ४०५
वशे कित्	II ४७६	वृहो पुगुदकौ च	II ४८७
वसिवपियजिराजि-	II ४९४	वृनृवदिहनि-	II ४५४
वसेश्च	II ४५५	वेजस्तुट् च	II ४६२
वसेस्तिः	II ५०५	वेजस्सर्वत्	II ४९९
वसेस्तुन्	II ४००	वेजो डिच्च	II ४८२
वहियुभ्या णित्	II ४६२	वेपितुहोर्हस्वश्च	II ४३३
वहिवस्यर्तिभ्यश्चित्	II ४८०	वौ तसे.	II. ५०५
वहिश्रिश्चयुदु-	II ४७०	व्याडि प्रातेश्च	II ५२०
वहो धश्च	II ४०२	व्याधौ शुट् च	II ५०७
वातप्रमी.	II ४७१	श	
वातेर्डिच्च	II. ४९६	श कित्सन्वच्च	II ३८८
विटपपिष्टप-	II ४६७	शकादिभ्योऽटन्	II ४८३
विडादिभ्य. कित्	II ४१०	शकिशभ्योर्नित्	II ४०६
विघाओ वेध च	II ५१०	शकेरुनोन्त-	II. ४५२
विषा विहा	II. ४०७	शकेर्ऋतिन्	II ४८०
विषेः किच्च	II ४५०	शते च	II. ३९१
विज्याज्वरिभ्यो	II. ४७९	शपेर्वश्च	II. ४०५
वीपतिभ्या तनन्	II. ४६८	शमेः कः	II. ४०४
वृङ्शीङ्भ्यां	II. ५०८	शमेर्वन्	II. ४८६
वृजेः किच्च	II ४३२	शल्मिण्डिभ्यां	II. ४७८
वृज एण्यः	II. ४५९	शावशेरासौ	II. ३९३
वृजश्चित्	II ४६०	शाशपिभ्यां ददनौ	II. ४८६
वृज्जुलटितनि-	II ५१३	शीडो धुक्कलब्	II. ४७७
वृतेर्वृद्धिश्च	II ४५६	शीडो हस्वश्च	II. ५१५
वृतेश्च	II. ४४१	शीङ्कुशिरुहिजि-	II. ४९०
वृतेस्तिक्न्	II. ४६८	शीङ्शपिरुगामि-	II. ४६१
वृहभ्यां विन्	II. ४८०	शुकक्कोल्काः	II. ४५१
वृश्चिषिभ्या रन्	II. ४२९	शुचेर्वच्च	II. ४२८

शुसिचिमीनां	II. ४२९	सर्वधातुभ्यः घृन्	II. ५०१
शृङ्गारभृङ्गारौ	II ४६५	सर्वधातुभ्योऽसुन्	II ५०६
शृणातेर्ह्रस्वश्च	II ४१२	सर्वनिघृण्वरिष्व-	II. ४१७
शृष्टृस्निहितप्यसि-	II ३८५	सातिभ्यां मनिन्-	II. ५००
शृदृभसोऽदि.	II ४१२	सानसिबर्णसि-	II ४८९
शृपृभ्यां क्च	II ४७५	सावसेः	II. ५०५
शृभ्योश्च	II ४५९	सिचेस्सज्ञायाम्	II ५१९
शेषवह्जिह्वा-	II ४१८	सितनिगमिमसि-	II ३९९
श्मनि श्रयतेर्डन्	II ५१५	सिविमुच्योष्टेरू च	II ५०२
श्यास्याह्जविभ्यः	II ४३२	सिवेष्टेरू च	II ४८५
श्र. करन्	II ४७२	सुज्यसेर्ङ्गन्	II ४३९
श्रः शकुनौ	II ४९५	सुयुरुवृजो युच्	II. ४३६
श्रयतेः स्वाङ्गे सिरः	II ५०७	सुवः कित्	II. ४५०
श्लिषेरञ्चोपधायाः	II ४४७	सुशृभ्यां निच्च	II ४४८
श्वन्नुक्षन्पूषन्-	II ४१९	सुसृधागृविभ्यः	II ४२८
		सूडः क्रिः	II ४८१
स		सूचेः सन्	II. ५०५
संश्चतृपद्वेहत्	II. ४३७	स्युवचिभ्यः	II. ४५६
सतेर्णित्	II ४२३	स्युवोर्वृद्धिश्च	II. ४१०
सपूर्वाच्चित्	II ४५५	स्युवभृशुषिमुषि-	II. ४५१
सप्यशूभ्या तुट् च	II. ४१८	स्युवृषिभ्यां कित्	II. ४७९
समि कस उकन्	II. ४३०	स्कन्देः सलोपश्च	II. ३८७
समीणः	II. ४२४	स्तनिहृषिपुषि-	II. ४४९
सलिकल्यनिमहि-	II. ३९६	स्त्यायतेर्डट्	II. ५०२
सर्तेर्णिच्च	II. ४८४	स्थः स्तोऽम्बजबकौ	II. ४८६
सर्तेर्नुम् च	II. ४७४	स्थाचतिमृजेरालच्-	II. ४०७
सर्तेरपः षुक च	II. ४६६	स्थो णुः	II. ४५०
सर्तेरपपूर्वादसिः	II. ५१२	स्नामदिपचर्ति-	II. ४९०
सर्तेरयुः	II ४४७	स्तुवश्चिक्कृत्युषि-	II. ४५५
सर्वधातुभ्य इन्	II. ४९१	स्पृशेः श्वण्डुनौ	II. ५१५
सर्वधातुभ्यो मनिन्	II. ४९७		

स्फायितश्चिवश्चि-	II ४२५	हन्तेर्मुट् हि च	II ४६४
स्यन्देस्सप्रसारणं	II ३८६	हन्तेर्हि च	II ४१६
स्यन्देस्सप्रसारण	II ३९९	हरिमितयोर्द्विव	II ३९१
ससेः शि कुट्	II. ५१४	हर्धने कन्यन्	II. ५१८
सरीभ्या तुट् च	II ५०८	हसिमृगिण्वामि-	II. ४५७
सुवः कः	II. ४३४	हुयामाश्रुमसि-	II ५०३
		हुवः श्लुवच्च	II ४३४
ह		हृपिषिरुहिवृति-	II ४९२
हनिकुषिनीरमि-	II ४२२	हृश्याभ्यामितन्	II ४५८
हनिमशिभ्या	II ५००	हृषेरुलृच्	II. ४०३
हन्ते. शरीरावयवे	II ५१६	हृसृरुहियुषिभ्यः	II ४०३
हन्तेरह च	II ४८१	ह्रिय. कुक् रश्च	II ४५६
हन्तेरच् घुर च	II ५२०	ह्रियो रश्च लो वा	II ४५२

॥ इति पाणिनिसूत्रव्याख्योणादिसूत्रसूची समाप्ता ॥

APPENDIX IV

* लिङ्गानुशासनसूची *

	सं. पृ.		सं. पृ.
अ		इसुसन्तः	II ६१७
अक्षमिन्द्रिये	II ६२१	ई	
अटवी स्त्रियाम्	II. ६१७	ईकारान्तश्च	II ५९८
अनङ्कर्मधारयः	II ६१६	उ	
अनल्पे छाया	II. ६१६	उकारान्तः	II ६०४
अन्यूपत्ययान्तो	II ५९७	उभावप्यन्यत्र	II ५९८
अपत्यार्थतद्धिते	II ६२२	ऊ	
अपथपुण्याहे	II ६१६	ऊढाबन्तश्च	II ५९८
अप्सराः स्त्रियाम्	II ६१९	ऋ	
अप्सुमनस्समा-	-II. ६००	ऋकारान्ता मातृ-	II ५९७
अभाषाया हेमन्त-	II ६१६	ऋणलवणपर्ण-	II ६०६
अम्र नपुसकम्	II ६०३	ऋषिराशिहृति-	II ६१३
अर्धपथिमथ्यु-	II ६१४	क	
अर्चि स्त्रिया च	II ६१७	कस चाप्राणिनि	II ६१२
अवशिष्टलिङ्गम्	II ६२४	कष्टकानीक-	II. ६०५
अत्रय कतियुष्मत्	II ६२४	कबन्धौषधायुध-	II. ६२३
अशनिभरण्यरणयः	II ५९७	करणाधिकरणयोः	II. ६२४
असन्तो द्व्यच्कः	II. ६१९	कर्मणि च	II ६१५
आ		कार्षापणस्वर्ण-	II ६०६
आजिः स्त्रियामेव	II. ६२०	काष्ठपृष्ठसिक्थ-	II ६५७
आशीर्ध् पूर्णद्वारः	II ६००	किरीटमकुट-	II ६०५
आहवसग्रामौ	II ६२०	किसलयहृदय-	II ६१०
इ		कुटकूटकपट-	II ६०५
इषुधिः स्त्री च	II ६०३	कृत्याश्च	II. ६२४
इषुब्राह्म स्त्रियां च	II. ६०३	कोपचः	II. ६०५

किन्नन्त-	II. ५९७	त	
क्यन्तो घु.	II. ६०२	तल्लन्त.	II ५९९
कृतपुरुषकपोल-	II ६०३	तल्लं नपुंसकं	II. ६१०
स्त		ताराधाराज्योत्खा-	II. ६०१
खारीमानिके	II ६१२	तिथिनाडिरुचि	II. ६००
ग		तीर्थप्रोथयूथ-	II. ६०७
गुणवचन-	II ६२२	तूलेपल्लाल-	II ६१८
गुणवचन च	II. ६२४	तृटिसीमासन्वध्याः	II. ६०१
गृहमेहदेह-	II ६२३	त्रान्तः	II ६१९
गृहशशाभ्याम्	II ५९९	त्रिविष्टपत्रिभुवने	II. ६०३
गोमणियष्टि-	II. ६२२	त्वप्यञौ तद्वितौ	II. ६१५
गोमयकषाय-	II. ६१०	थ	
घ		थोपधः	II. ६०७
घञन्तः	II ६०२		
घाजन्तश्च	II. ६०२	. द	
घृतभूतमुस्त-	II ६२३	दण्डमण्डलण्ड-	II ६२३
च		दर्विविदिवेदि-	II. ६००
चक्रवज्रान्धकार-	II ६११	दाराक्षतलाज-	II. ६१२
चमसासरस-	II ६१२	दारुकसेरुजतु-	II ६०४
चिबुकशाल्क-	II ६०५	दिनाहनी नपुंसके	II. ६१२
चुल्लिवेणिसार्यश्च	II. ६०१	दीधितिः स्त्रियां	II ६१२
छ		दुन्दुभिरक्षेषु	II. ५९८
छदिः स्त्रियामेव	II ६१७	देवासुरात्मस्वर्ग-	II. ६०३
ज		दैव पुंसि च	II. ६२०
जघनाजिन-	II. ६०७	द्यौः स्त्रियाम्	II. ६०३
जृम्भ नपुंसके	II. ६१०	द्रोणाढकौ	II. ६१२
ट		द्वन्द्वबर्हदुःख-	II. ६२१
टोपधः	II. ६०५	द्वन्द्वैकत्वम्	II. ६१६
ण		द्वारामस्फरा-	II. ६११
णोपधः	II. ६०६	द्विगुः स्त्रियां च	II. ६१६

ध		ब	
धान्याज्यसस्य-	II ६२०	बलकुसुमशुक्ल-	II ६१९
धेनुरज्जुकुहु	II ६०४	बाणकाण्डौ	II ६०३
ध्वजगजमुञ्ज-	II. ६१३	ब्रह्मन्युसि च	II. ६१९
न		भ	
नङन्तः	II ६०२	भयलिङ्गभग-	II ६०२
नन्तः	II ६०३	भा सुक्लदिगुणि-	II ५९९
नपुंसकम्	II ६१५	भावे ल्युङन्तः	II ६१५
नवनीतावतानृत-	II ६२०	भूमिविद्युत्सरित्	II ५९९
नाड्यपजनोप-	II ६१३	भृतामित्रच्छात्र-	II ६१९
नाभिरक्षत्रिये	II ५९८	भोपधः	II. ६०९
नामरोमणी	II ६१९		
निष्ठा च	II ६१५	म	
नोपधः	II ६०७	मद्रुमधुसीधु-	II ६०४
		मनद्वयचको	II ६१८
		मरुद्गुत्तर-	II ६१३
प		मानयानामिधान-	II. ६०८
पत्तपात्रपवित्र-	II ६१९	मानामिधानानि	II ६१२
पद्मकमलोत्पलानि	II ६२०	मिन्यन्त.	II ५९७
पनसविस-	II. ६११	मुखनयनलोह-	II. ६१७
परवत्	II ६१६	मृत्युसीधुर्ककन्धु-	II ६२२
पल्लवपरुषल-	II ६१४	मोपधः	II. ६१०
पापरूपोडुप-	II ६०९		
पुंनपुंसकयोः	II ६२३	य	
पुमान्	II. ६०२	यद्यद्वयग-	II. ६१५
पोपधः	II. ६०९	याच्चा ल्रियाम्	II ६०२
प्रतिपदापद्विपत्-	II ६००	यात्रामात्राभस्त्रा-	II ६१९
प्राग्रश्मेरकारान्तः	II ६०५	यादो नपुंसकम्	II ५९९
प्रावृट्प्रिमुट्-	II. ५९९	यूषकरीषमिष-	II ६११
		योपधः	II. ६१०
फ			
फलजातिः	II ६२०	य्वन्तमेकाक्षरम्	II. ५९८

र		शूर्पकुणप-	II. ६०९
रश्मिदिवसामि-	II ६१२	शृङ्गार्थनिदाघ-	II ६२३
राजामनुष्यपूर्वा	II ६१६	श्मश्रुजानुवसु-	II ६०४
रुक्मसिधमयुग्म-	II ६१०	श्राद्धकुलिशदैव	II ६२०
रुक्मन्तः	II ६०४	श्रोणियोन्यूर्मयः	II ५९७
रोपघ.	II ६११	ष	
ल		षण्डमण्डकरण्ड-	II. ६१३
लक्षा कोटिः	II ६१८	षोपघ.	II ६११
लिङ्गम्	II ५९७	ष्णान्ता संख्या	II. ६२४
लोपघः	II. ६१८		
व		स	
वशांशपुरोडाशाः	II. ६१३	सक्तुर्नपुंसके	II. ६०५
वक्तूनेत्रारण्य-	II ६१७	सङ्ख्यापूर्वा रात्रिः	II. ६१६
वह्निवृष्ण्यग्नयः	II. ५९७	सङ्गामदाडिम-	II. ६१०
विंशत्यादिरानवतेः	II ५९८	सर्वादीनि सर्वनामानि	II. ६२४
वियज्जगत्सकृत्	II ६२०	सारथ्यतिथि-	II. ६१४
वृक्षजातिः	II. ६२०	सीरार्थोदनाः	II ६१७
व्रजकुञ्जकुथ-	II ६२३	सुरासेनाच्छाया-	II. ६१६
श		सोपघः	II. ६११
शङ्खः पुंसि	II. ६१८	स्त्री	II. ५९७
शतादिः संख्या	II. ६१८	स्त्रीपुंसयोः	II ६२२
शतायुतप्रयुताः	II ६१८	स्थूणोर्णे नपुंसके	II. ५९९
शङ्कुलिराजि-	II. ६००	सक्त्वज्ज्योक्	II. ६००
शिरीषशीर्ष-	II ६११	ह	
शीलमूलमङ्गल-	II. ६१८	हस्तकुन्तान्त-	II. ६१३
शुक्रमदेवताया	II. ६११	हृदकन्दकुन्द-	II. ६१३

॥ इति पाणिनिसूत्रव्याख्यालिङ्गानुशासनसूची समाप्ता ॥

APPENDIX V

* गणानुक्रमणी *

—: * :—

	सं. पु.	पृष्ठ	सूत्र		सं. पु.	पृष्ठ	सूत्र
अ				उद्गात्रादि:	I	५४६	१७९४
अक्षय्यादि:	I	४९४.	१५६९	उरःप्रभृतीनि	I.	२८२.	८८९
अजादि:	I	१	४५४	ऊ			
अजिरादि:	I.	३७०	१०४१	ऊर्थादि:	I.	२१८.	७६२
अण्डादि:	I.	२५९	८३६	ऋ			
अध्यात्मादि:	I	४६९	१४३७	ऋश्यादि:	I.	४३५.	१२९२
अनुशक्तिकादि:	I	४६९.	१४३८	ऐ			
अपूपादि:	I.	५१५	१६६४	ऐषुकार्यादि:	I	४३२	१२६३
अरीहणादि:	I	४३५	१२९२	क			
अर्धर्चादि:	I	२४६	८१६	कच्छादि:	I	४४८.	१३५७
अर्शादि:	I.	६०८	१९३३	कण्डादि:	II	१२६.	२६७८
अश्मादि:	I	४३५	१२९२	कन्त्यादि:	I	४४०	१३१५
अश्वपत्यादि:	I	३८४	१०७३	कथादि:	I.	५११.	१६५४
आ				कम्बोजादि:	I.	४१२.	११९४
आकर्षादि:	I	५७७.	१८६४	कर्णादि:	I.	५५९.	१८२५
आद्यादि:	I	६६०.	२१११	कर्णादि:	I.	४३६	१२९२
आपदादि:	I	४४७	१३४०	कल्याण्यादि:	I.	३९५.	११३१
आहिताभ्यादि:	I.	२९०.	९००	काशादि:	I.	४३५	१२९२
इ				काश्यादि:	I.	४४७.	१३४०
हरिकादि:	I	३७७	१०५१	किंशुलकादि:	I.	३६९.	१०३८
इष्टादि:	I.	५८०.	१८८८	किसरादि:	I.	४९९	१६०३
उ				कुक्ष्यादि:	I.	२५९.	८३६
उत्करादि:	I	४३९	१३०९	कुमुदादि:	I.	४३५.	१२९२
उत्सङ्गादि:	I.	४९३.	१५६५	कुमुदादि:	I.	४३६.	१२९२
उत्सादि:	I.	३८५.	१०७८	कुम्भपद्यादि:	I.	२७९.	८७८

कुर्वादि:	I ४०७ ११७५	तिकादि:	I. ४०७. ११७८
कृतादि:	I. २०७ ७३८	तिष्ठद्रुप्रभृति:	I. १७४ ६७१
कृशाश्वादि:	I ४३५ १२९२	तुन्दादि	I ६०४ १९२४
कोटरादि:	I ३६९ १०३८	तृणादि.	I. ४३५ १२९२
क्रमादि:	I ४३३. १२७१	द	
कौट्यादि:	I ४१२. १२००	दण्डादि.	I. ५२५. १७३१
क्षिपकादि.	I ९. ४६४	दधिपयआदि.	I. ३०६ ९१८
क्षुभ्नादि:	I. २३८ ७९२	दिगादि:	I. ४६६. १४२९
ख		दृढादि:	I ५३९. १७८७
खलादि:	I ४३२. १२६०	द्वारादि:	I. ४५५ १३८६
ग		द्विदण्ड्यादि:	I. २७३. ८६७
गम्यादि:	II ५२१. ३१७१	न	
गर्गादि:	I ३९१ ११०७	नडादि:	I. ३९०. ११०१
गवादि:	I. ५१५ १६६२	नडादि:	I. ४३९. १३१०
गवाश्वादि:	I ३०३. ९१५	नद्यादि:	I. ४४१. १३१७
गहादि:	I. ४४८. १३६२	नन्वादि.	II. २३९. २८९६
गिरिनद्यादि:	I. ३७९. १०५४	प	
गुडादि:	I ५११. १६५५	पक्षादि:	I. ४३६. १२९२
गौरादि:	I. २६. ४९८	पचादि:	II. २३९. २८९६
ग्रन्थादि:	II. २३९. २८९६	परदारादि:	I. ४८८. १५४९
च		पर्पादि:	I. ४९१. १५५८
चतुर्वर्णादि:	I. ५४३. १७८९	पलाशादि:	I. ४८२. १५२१
छ		पात्रेसमितादि:	I. २००. ७२५
छेदादि:	I ५२४. १७२९	पामादि:	I. ५८९. १९०७
ज		पारस्करादि:	I. ३८२. १०७१
ज्योत्स्नादि:	I. ५९२. १९१०	पार्थादि:	II. २६०. २९२९
त		पाशादि:	II. ४३०. १२५८
तक्षशिलादि:	I. ४७७. १४७३	पिच्छादि:	I. ५८९. १९०७
तसिलादि:	I. २५६. ८३६	पीत्वादि:	I. ५५९. १८२५
तारकादि:	I. ५६४. १८३७	पुरोहितादि:	I. ५४५. १७९३

पुष्करादिः	I ६११. १९४१	माशब्दादिः	I ४८८. १५४८
पृथ्वादिः	I. ५३७. १७८४	मूलविभुजादिः	II २५५. २९१९
पृषोदरादिः	I. ३६५. १०३४	य	
प्रकृत्यादिः	I ७५. ५६१	यवादिः	I ५८३. १८९७
प्रगद्यादिः	I. ४३६. १२९२	याजकादिः	I १८८. ७०३
प्रज्ञादिः	I ६५७. २१०६	यावादिः	I ६५५. २०९७
प्रतिजनादिः	I. ५०९. १६५१	युवादिः	I ५४७. १७९५
प्रभूतादिः	I. ४८८. १५४८	र	
प्रियादिः	I २५४. ८३१	रजतादिः	I. ४८४. १५३२
प्रेक्षादिः	I. ४३५. १२९२	रसादिः	I. ५८२. १८९५
लक्षादिः	I. ४८५. १५४२	राजदन्तादिः	I. २९४. ९०२
व		राजन्यादिः	I. ४३२. १२६२
बलादिः	I. ४३६. १२९२	रेवत्यादिः	I. ४०६. ११६९
बलादिः	I. ६१२. १९४२	ल	
बह्वादिः	I. ३५. ५०३	लोमादिः	I ५८९. १९०७
बाह्वादिः	I. ३८९. १०९६	लोहितादिः	II. ११५. २६६८
विदादिः	I ३९१. ११०६	व	
बिल्वादिः	I. ४८१. १५१६	वराहादिः	I. ४३६. १२९२
ब्राह्मणादिः	I. ५४०. १७८८	वसन्तादिः	I. ४३४. १२७३
भ		विनयादिः	I. ६५६. २१०२
भक्षादिः	I ४९३. १५६६	वेतनादिः	I. ४९२. १५६२
भिक्षादिः	I ४२१. १२४४	व्याघ्रादिः	I २०६. ७३५
भिदादिः	II. ५६१. ३२८१	व्रीह्यादिः	I. ६०१. १९२३
भीमादिः	II. ५२२. ३१७३	श	
भृशादिः	II. ११४. २६६७	शरदादिः	I. १७६. ६७७
भौर्विक्यादिः	I. ४३२. १२६३	शरादिः	I. ३७१. १०४२
म		शरादिः	I. ४८३. १५२४
मध्वादिः	I. ४३७. १३०५	शर्करादिः	I. ६४९. २०६२
मन्त्रेणादिः	I. ५५०. १७९८	शाकपार्थिवादिः	I. २०८. ७३९
मयुष्यसकादिः	I. २१३. ७५४	शाखादिः	I. ६४८. २०५५

शार्ङ्गवादिः	I. ९. ५२७	साक्षात्प्रभृतिः	I. २२०. ७७५
शिवादिः	I. ३९१. १११५	सिध्मादिः	I. ५८६. १९०४
शुभ्रादिः	I. ३९४. ११२६	सिन्ध्वादिः	I. ४७७. १४७३
शौण्डादिः	I. १९९. ७१७	सुखादिः	I. ६०९. १९३७
श्रेण्यादिः	I. २०७. ७३८	सुखादिः	II १२१. २६७४
स		सुतङ्गमादिः	I. ४३६. १२९२
सख्यादिः	I ४३६. १२९२	सुषामादिः	I. ३६२ १०२२
सङ्कलादिः	I. ४३५ १२८७	सुस्नातादिः	I. ४८८ १५४९
सङ्काशादिः	I ४३६ १२९२	स्थूलादिः	I. ६४९. २०७५
सन्तापादिः	I. ५३० १७६५	स्वागतादिः	I. ४८८ १५४९
सन्निवेलादिः	I ४५६. १३८७	ह	
सपत्न्यादिः	I २४ ४९२	हरीतक्यादिः	I. ४८६. १५४६
सम्पदादिः	II ५५६. ३२७२	हस्त्यादिः	I. २७९ ८७७

॥ इति पाणिनिसूत्रव्यख्या गणानुक्रमणी समाप्ता ॥

APPENDIX VI

* गणसूत्रसूची *

—०००००—

	अ	स. पृ.	द	सं. पृ.
अज्ञात्कल्याणे		I. ५९० दुकोः कुक् च		II. ४८५
अर्थान्नजः		I. २८२ देवस्य च		II ४४८
	आ		न	
आख्यातमाख्यातेन		I २१३ नृनरयोर्वृद्धिश्च		I. ५०
आचार्यादणत्व च		I ५१७	प	
आपदादिपूर्वपदात्		I ४४७ पथः पन्थ च		I. ४३६
आपदादिपूर्वपदात्		I. ४५३	भ	
	उ		भोज क्षत्रिये	I. ४१२
उपायात् ह्रस्वत्वञ्च		I ६५६	म	
	ऊ		माला क्षेपे	I. ६०१, ६०९
ऊधसोऽनङ् च		I. ५१५	र	
	क		राजासमासे	I ५४५
कमेर्बुक् च		II ४०६	ल	
कुम्जनस्य परस्य		I ४४८ लङ्गेर्वृद्धिश्च		II ४०६
कुटिकशिकौतिभ्यः		II ४०६ लङ्गेर्वृद्धिश्च		II ४८४
कृदिकारादक्तिन		I ३६	व	
कूपेस्सप्रसारणञ्च		II ५६१ वातदन्तवलल्लाट-		I. ५८६
कौतेर्नुम् च		II. ४८७ वेणुकादिभ्यश्छण्		I ४४८
	च		श	
चतुर्वेदस्योभयपद-		I ४५३ शुनः संप्रसारणं वा		I ५१५
चोर्नुम् च		I ४७४ शृणादेर्दुर्गृद्धिश्च		II ४८५
			स	
	त		संख्यापूर्वं रात्रं क्लीबम्	I. २४४
तक्षन्नलोपश्च		I ४३९ सुराया अहौ		I ६४९
तमेर्बुवृद्धिश्च		II ४८४ सूत युवत्याम्		I. ४१२

॥ इति पाणिनिमूत्रव्याख्यागणसूत्रसूची समाप्ता ॥

—०००००—

APPENDIX VII

* उदाहरणश्लोकसूची *

अ	सं. पृ.	अमीनवरिवस्यध्व	सं. पृ.
अंशुपाणिमिरतीव	II. ३१९	अम्याहितजन-	II. १२२
अकरोच्च तदौर्ध्व-	I. ४७०	अग्रजेन प्रयुक्ताशीः	I. २९१
अकरोदचिरेध्वरः	I. ६६३	अग्रे गतेन वसति	I ५६४
अकुप्यदिन्द्रजित्तत्र	I. ४२०	अग्रेगावा च	II. २३७
अकृतस्वसन्न	II. १३९	अघानि ताटका तेन	I २३२
अकृत्रिमत्वचरण	I. ४२१	अङ्गदेनाहसातां	I. ६६
अकृत्वा हेळया	II ५८०	अचिरादुपकर्तुः	I. २९९
अकृष्टपच्याः	II २२८	अचिराद्यज्वभिर्भागं	I ६५६
अकोकूयिष्ट तत्	I ६३	अचीकरचारु हयेन	I. ६०६
अक्लेश्यमसिना-	II २१७	अच्छैत्ताञ्च महात्मानौ	I. ६१
अक्षारिषुः शराम्भासि	II. ८	अजगणनगणश.	II. ८
अक्षीणवक्तृशशि-	I. ६२७	अजनि पुनस्समीक-	II. ९२
अक्षेम. परिहासः	I. ६१५	अजनि पुनस्समीक-	I. ६२९
अक्ष्णोः पतञ्जील-	II ४११	अजिग्रहर्त जनकः	I. ३१६
अक्ष्वेलिताराव-	I २८७	अजिग्रहस्तथैव	II. ५८
अखण्डित प्रेम	I. १९८	अजिग्रमोजिष्ट	I ६४०
,,	II २०१	अजिह्वदत्	II. ८९
अखिद्यतासन्नमुदग्र-	II. ५६८	अज्ञवन्नोत्सहेयाः	II २०७
अगस्त्याज्ञासद्य.	I. ६६८	अज्ञातदोषैर्दोषज्ञैः	I. ४९७
अगाधत ततः	II १	अटाट्यतावमत्य	II. १०४
अगूढगाढस्तन-	I. ३८८	अटाट्यमानोऽरण्यानी	I. ४०
अगूढहासम्फुट	II. ३३	अणीयसे विश्व-	I. ६७३
अभिचित्सोमसुत्	II. २३३	अतत्वरश्च तान्	II. ९५
अभिष्टोमादिसंस्थे	I. ३०८	अतन्दिता सा	I ५६७
		अतस्तम्भदयं	II. २४

अतायस्योत्तमं	II. १९६	अथ ते मुनयः	I. ५६५
अतिकायाद्विना	II. १०७	अथ ददृशुरुदीर्घं	I. २८
अतिकोमलमेकतः	I. ६४२	अथ ददृशुरुदीर्घ-	I. २६४
अतिप्रियत्वान्न हि	I. २३०	अथ दशरथस्तनयैः	II. ९
”	II. २९०	अथ दशरथेन	II. ३८१
अतियाति नः सतृष-	I. १४९	अथ धूमाभिताम्राक्षं	I. ४००
अतिशयपरिणाह-	II. ३९०	अथ नलस्य गुणं	II. ३१
अतिशयितसुरा-	I. २९३	अथ पथि गमयित्वा	I. ३२०
अतिसुरमिरभाजि	I. ५३७	अथ पथि गमयित्वा	I. ५६६
अतीते वर्षुके काले	I. १३९	अथ पुरुजवयोगात्	I. ६३४
अतुल्यमहसा	II. २६४	अथ प्रजानामधिपः	I. ९१
अतुष्टपीठमासन्ने	II. ३२	अथ प्रयत्नोन्नमिता-	I. १६९
अतुष्यन्नमराः	II. १६	अथ प्राचेतसोपज्ञं	I. २४९
अतौत्सीद्गदया	II. ५८६	अथ बाणेन जविना	I. २३२
अत्यन्तवाक्यत्	I. ६४४	अथ ब्रह्मशिरोऽस्त्रस्य	I. ३५३
अत्रानुगोदं मृगया	I. १७२	अथ भीमभुजेन	I. ३१८
अथ कदाचन	II. ६१७	अथ भीमसुता-	II. ४३३
अथ कदाचित्	II. ११७	अथ भूतानि वार्त्रज्ञ-	II. ४३
अथ कदाचिदपरि-	II. ४५६	अथ मदनवधूरूप-	I. ४६०
अथ कनकपत्र-	II. ३४	अथ मद्रनायक-	II. ४२६
अथ क्लृमादनिकाणा	II. ५४७	अथ मिथिलां प्रति	II. ३९७
अथ गरुडवलीमुख-	II. ५००	अथ मुदा कथितात्म-	I. ३३४
अथ जगदुरनीचैः	II. १४७	अथ मुहुर्बहु-	II. २७५
अथ जयद्रथ-	I. ५७१	अथ मौलिगतम्येन्दोः	I. ३४
अथ जातुषालय-	I. ४८२	अथ यथाविधि	I. ४७०
अथ तथेत्यभ्युपगम्य	II. १३४	अथ यन्तारमादिश्य	I. ५०३
अथ तमुवाच	II. २७७	अथ रिरंसुमसुं	I. १६४
अथ तीक्ष्णायसैः	I. ६६४	अथ रोघसि	II. ८२
अथ तेन	II. ५९६	अथ लक्ष्मणानुगत-	I. ५९०
अथ तेन दशाहतः	I. २०४	अथ क्स, गोपुर	I. ५०२

अथ वा कृतवाम्द्वारे	II ५०२	अथैकघेनोरपराध-	I २१
अथ वा भवतः प्रवर्त-	I १२८	अथोच्चकैर्जरठ-	II १६९
अथ विदितवृत्तान्ता	II ४९४	अथोत्तस्थे रणाटव्या	I ५३५
अथ विदितवृत्तान्तैः	II ३२१	अथोपनीतं विधि-	I २८९
अथ वीचिचयच्छन्न-	II ४०४	अथोपशरदेऽपश्यत्	I १६६
अथ वैतानिकात्	I ५४५	अथोरगाख्यस्य पुरस्य	I १६
अथ श्रिया भर्त्सित-	I ५०६	अदिदीपत्ततः	II ८९
अथ संपत्ततः	I २६५	अदिहंश्चन्दनै-	II १२५
अथ स रुलित-	I २७५	अदूरवर्तिनीं सिद्धिं	I ३६
अथ स विषय-	I ४११	अदृक्षताम्भासि	I २७८
अथ सान्द्रसान्ध्य-	I ४५६	अदेवीद्वन्धुभोगानां	I ११५
अथ सा पुनरेव	I ४२	अदोहीव विषादः	II १९४
अथ सावितः	II ४०७	अद्यो द्विजान्देव-	I १२२
अथ सेनान्यमिच्छद्भिः	II १२	अद्य ते सविधं	II ४३७
अथ स्फुरन्मीन-	II १५६	अद्य प्रभृत्यवनताङ्गि	I १०२
अथाग्रयमहिषी	II २९०	अद्य सीतामया	I ७३
अथाङ्गदाश्लिष्ट-	II ५०५	अद्राष्टा तं रघुन्याम्रौ	II ६४
अथाश्वितोरस्कं	II ३२२	अद्रेः शृङ्गं हरति	I ६७३
अथाजिज्ञाषाद-	I २९१	अधरीचकार च	I १०६
अथाथर्वनिधेः	I १५१	अधर्माज्ञात्रतः	II २७
अथानुकूलश्रवण-	II ३५४	अधारि पद्मेषु	I ४५४
अथानुकूलान्	I २६९	अधिकं शुशुमे	I ४७३
अथान्तरेणावदु	I ५१४	अधिज्यचाप-	I १५३
अथार्थार्थ विधातार	I २९४	अधिरजनि जगाम	II २५७
अथार्थमधुपर्कधं	I ६५३	अधि रामे प्रराक्रान्त-	I १५४
अथाधिरात्रे स्तिमित	I १५६	अधिरुद्ध पुष्प-	II १६
अथावासं शान्तेः	II ४१५	अधिरुद्धममी	I ५९८
अथास्तमासेदुषि	II ५४५	अधीतिबोधचरण-	I ६१६
अथास्मिन्मना	II २७२	अधीयन्त्यमबद्धिषां	I ३८२
अथेतरे हस रघु-	I २५६	अधुनीत नगाः स	I २१६

अध्यगीष्टार्थशास्त्राणि	II २९	अनुरागवन्तमपि	I १९७
अध्यध्वमरुदवते	I १५८	अनुलसद्दिनकर-	I ५९७
अध्यायच्छकजिह्वस	I. ३९०	अनृतोद्य न	II २२५
अध्यासामासुरुत्तुङ्ग-	I. ६४	अनेकराजन्य	I २७८
अध्यासिसिषमाणे	II ६	अनेकशो निर्जित-	I ४२४
अध्यासीद्राघवस्य	II १९०	अनेन सम्बन्धमुपेत्य	I ६३२
अध्यास्य चाम्भः	I ६४८	अनैषघायैव जुहोति	I ११८
अध्वरेष्वभिचित्वत्सु	I ४१८	अन्तःपुरेषु विहरन्	I ८४
अध्वरेष्विष्टिनां पाता	I १४७	अन्तकः पर्यव-	II १४२
अनंसीदूभ्रभरेणास्य	II. ३६	अन्तर्धत्स्व रघु-	II ५७५
अनन्तरमपक्रान्त-	I ६१२	अन्यर्णो गिरि-	II ३२७
अनन्तरं स्ववशा	I. ४३२	अन्यूनोजतयोः	I. ४७८
अनन्यभाजं	I. २५९	अन्येद्युरब्धिमिलितैः	I. ५४६
अनपेक्ष्य गुणागुणं	I ३०६	अन्येद्युरात्मज-	II २९५
अनप्राणां समुद्धर्तुः	I. ४१०	अन्येद्युरात्मानु-	I. ६२०
अनयोर्बल्योर्महा-	I. ९२	अन्येन पत्या त्वयि	II. ४९६
अनर्दिषुः कपिव्याघ्राः	II ६३	अन्योऽयं स व्यति-	I ५८४
अनल्पदग्धारि	II २९३	अन्योन्यरक्तमनसा	I ५०१
अनाकृष्टस्य विषयैः	II ५६१	अन्योऽन्येषाम्	I. ६७४
अनादरोपात्त-	I ३४८	अपचितकुसुमा	II ३३०
अनिमिषमुबने	II. २८८	अपध्यमायतौ	II. ४६
अनिमिषमविरामा	I २०१	अपदान्तरञ्च	I. ६०२
अनिर्लोडितकार्यस्य	I ५००	अपनीतशिरस्त्राणाः	I. ३७२
अनुकूलमस्य च	I. २९२	अपनेयमुदेर्तुं	I. ४७५
अनुगिरमृतुभिः	I १५९	अपमन्युस्ततः	I २५३
अनुजज्ञासता	II. १७५	अपयन् घनुषः	I. ३३६
अनुदेहमागत-	I १६२	अपराहृशीतल-	I. १९६
अनुनयमगृहीत्वा	II. ३८४	अपरेद्युर्निखिल-	I. ६२१
अनुपदमभि	II ८५	अपलापयमानस्य	II. ७०
अनुययौ विविधोप-	II. ४०५	अपशक्नमङ्ग	I. ५८८

अपशूलं तमासाद्य	I. ५५३	अभिज्ञात्रु सयति	I. १७०
अपि कथमसौ	I ३७३	अभिषिषेणयिषु	II. ११
अपिकुशवममर्त्या	II ४३७	अभिष्यन्त कर्पि	II १०
अपि क्रुषामावसते.	I. ३	अभीषयन्त ये	II. ९६
अपि चेदानीं पटीर-	I ६४६	अमूनृपो विबुध-	I १८६
अपि तत्र रिपुः सीता	I ६१८	अभैषु कपयः	I २००
अपित्वदावर्जित-	I १४५	अभ्याजतोऽभ्यागत-	I २१२
अपि प्रसन्नेव	I ५७५	अभ्यायतस्सन्नत-	II ४२१
अपिबदियममन्त्रे	I १०५	अम्रलिहस्य	I. ४९९
अपि स्तुब्धपि सेध	I ७२	अमनोहरतां यती	I ९६
अगूजयश्चतुर्वक्त्र	II. २७	अमर्षो मे परः	II. २०७
अपूपुजन्विष्टर	I ३३९	अमितं पचमीशानं	I. २२७
अष्टष्टो नु ब्रवीति	II २०३	अमितं मधु तत्	II. २३६
अपौहङ्गाणवर्ष	II. ८०	अमी तटसमीप-	II. ४७६
अप्यग्रणीर्भिन्त्र-	II. २९९	अमी ततस्तस्य	I ५६९
अप्पर्धमार्गे	I ६१०	अम्भश्च्युतः कोमल-	II. ४४९
अप्रतिस्तब्धविकान्तं	II ४४	अम्भोघरोदर-	I ५८६
अपासन्नूतनशर	II ४७२	अमुष्य दोर्भ्यामरि-	II ६०६
अवभ्राजत्	II. ८९	अमुष्य विद्या	I २४२
अविभ्रजत्	II. ८९	अमूहश तु तव	I. ३६१
अब्धौ बानरपातित-	I ७८	अमृडित्वा सहस्राक्षं	II. ५७७
अभायत यथार्केण	I. २६९	अम्बर विनयत.	II. १६०
अभावे भवतां	II. ५६७	अयं कालः काल-	I. ६१३
अभिज्ञानं गृहीत्वा	II. ५४०	अयं तु प्राचेतसीयं	I. ५७९
अमितापदसंपदं	II १०२	अयं भगवान्	II. ४२३
अमितिग्मरश्मि	I. १७२	अयं महात्मा तपसः	I. ५७
अभिघ्नौतिष्यते	I. ७१	अयं मृदुमृणालिनी	I. ४९०
अभिन्यविक्षथास्त्वं	I. ६४	अयं शैलाघात-	II. ५३६
अभिरश्मिमालि	I. ५७४	अयं सुजातोऽनु-	I. १७३
अभिबीक्ष्य स्तमिक्कत-	I. १८२	अयमतिजरताः	I. २०

अयमपि किष्किन्धा-	I. ३९५	अवगम्य कथीकृतं	II. २६६
अयमयोगिवधु-	II ५८१	अवग्राहे यथा वृष्टि	I. ३७०
अयमसुखयदेव	II १२२	अवचयपरिभोग-	II. ३३९
अयमहमहर्षति-	II ४०९	अवदत्त विदत्त	II. ३३३
अयशोभिदुरा-	II. ३६९	अवधीर्य धैर्यकलिता	I. १६
अयि किं ब्रवीमि	II. ४३९	अवधृत्य दिवोऽपि	I ४२१
अयि सकल-	II. २५४	अवन्तिनाथोऽयं	II. ४५२
अयुक्तरूप किमतः	I. ६४१	अवभृथेऽवसिते	II. ४२३
अये प्राभातिकी	I. ४५३	अवलोक एव	II. ५४
अये प्रसन्नोज्ज्वला-	I. १५२	अवश्यपान्यं पवसे	II. २३४
अरण्ययाने सुकरे	II. १७७	अवश्यभग्येषु	II. २३७
अरमयन्भवनात्	II. ३७४	अवश्यायकणास्त्राव-	II. २४५
अरिष्टशय्यां परितो	I. ६७	अवसायो भविष्यामि	II. २४६
अरुणजलजराजी	II. ५३०	अवसाव नोन्द्रेषु	II २००
अरुणिताखिल-	II २५०	अवहितहृदयः	I ५३६
अरे ब्रह्मबन्धो	I ३९४	अवाक्छिरसमुत्पादं	I. २८०
अरोदीद्राक्षसानीक	I. ८३	अवादीन्मा किमित्याहो	II ८
अर्चनाभिरुचितोच्च	I. १६७	अवाद्वायुः	II. ८७
अलं क्लिप्तिवा	II ३२४	अवाप्यते वा किमियत्	I. २७९
अलं च ते राम-	I. ३०९	अविज्ञातप्रबन्धस्य	II. ५९६
अलं महीपाल तव	I. ८०	अविभाव्य तारकं	II. ४४९
अलं सजन् धर्म-	I. ७४	अविरलपुलकः	I. १६२
अलकेशयोषिदलके-	I. ३३७	अविलम्ब्य विकर्षणं	II. ५५५
अलमिष्ट्वा मखान्	II. १४५	अविवेष्टन्नृपा-	II. ९५
अलमेष विलोकितः	II. ५२६	अव्यग्रमुपतिष्ठस्व	I. २८१
अलम्बुसायामिक्ष्वाकोः	II. ४०८	अव्याहतक्षिप्र-	I. ५०६
अलसललितमुग्धा-	I. २२२	अशक्नुवन् सोढुमधीर-	II. ३२
अलसैर्मदेन सुहृशः	I. ६४५	अशप्यन्निहुवानः	I. ८३
अलोष्ठि च	II. २५	अशिथिलमपरा	II. १२
अवकाशमाशु	I. २७५	अशिश्नवन्नात्यधिकं	I. ५९

अशेषतीर्थोपहृताः	I. २	अलामास तृण	II. ११३
अश्च्योतदुधिरं	II २७	अलैस्समानामति-	II. ३५९
अश्रीतपिबतीयन्ती	I १५३	अस्पन्दिष्टाक्षि	II. ३६
अश्वान्विभीषणः	I ३४	अस्मद्गोत्रमहत्तरः	I. ५८४
अष्टघण्टां महाशक्तिं	II १८४	अस्मिन्नगृह्यत	II. ३७७
असप्राप्ते दशग्रीवे	I. १४८	अस्मिन्पुरा पुरभिदः	II. ४६३
असंविदानस्य	II १५१	अस्मिन्माख्यवत.	II २९४
असंस्कृत्रिमसंख्याना	I ३७२	अस्मिन्यश्च पौरुष-	I ३२८
असकलकलिका-	II ३४५	अस्यदन्निन्दुमणयः	II. ३४
असह्यधुवधोपज्ञं	I २४९	अस्य निर्वर्त्य कर्तव्य	I. ३८३
असह्यपीड	II. २७.	अस्य प्रयाणेषु	II २६३
असह्यविक्रमः सद्यं	I. १८७	अस्यां खलु नगर्या	I. ६५४
असितमेकसुरा-	I. ४६२	अस्यसच्चादृतः	I. ६२
असीतो रावणः	I. ७९.	अस्माक्षुरक्षं करणं	I. ३६५
असुरसमरवेला-	II. १६९	अहं तु शुश्रुवान्	I. १३३
असुरस्त्वया	II. १४९	अहं न्यवधिषं	I. ९९
असूत सद्य. कुसुमानि	I १०२	अहं रामश्रियः	I. २९१
असृष्ट यो यश्च	I ९६	अह वैश्यस्य शूद्रायां	I २
असृष्ट यो यश्च	I ६१८	अहं शूर्पणखा	I. ५८१
असौ कुमारस्त	II. ३३५	अहं स्वप्नक्	II. ३७५
असौ द्वघदभिज्ञानं	I १०९	अहमन्तकरः	II. २६५
असौ महाकाल-	I. ५०८	अहमेव मतो महीपतेः	I. १९२
असौ महेन्द्रद्विप-	I. २०३	अहह यथा	I. ५१०
असौ शरण्यः	I ५०९.	अहतादनपत्रपः	I. ५००
असौ सीरध्वजः	I. १००	अहो तप.कल्प-	II. १०८
अस्ति प्रशस्तविभवैः	I. ५४४	अहो नरपति-	I. ३५८
अस्तुबन्वन्दिन	I ३०५	अहो यत. प्रभृति	I. ४२५
अस्तृणादधिकं	I ७६	अहाय यावज्	I. ५७९
अस्त्रमात्मसमनाम-	I ४८२	आ	
अस्त्रवेदमधिगम्य	I. ३९१	आ देवि अम्	I. ३६९

आंहिषातां रघुव्याघ्रौ	I ४०४	आतिथेयीमथासाद्य	I. १३
आंहिष्ट तानसंमान्य	II ५९	आतिथ्यमेभ्यः	I ६३८
आः कष्टं बत ही	II ४३८	आतिष्ठद्गु जपन्	I. १५१
आः पाप क्षत्रियायाः	I ४१	आत्मनः परिदेवध्वे	I ३५९
आकर्ण्य क्षितिप-	II. ५२४	आत्मनीनमुपतिष्ठते	I. ५१८
आकीर्णं बलरजसा	I ४१३	आत्मम्भरिस्त्वं	I. ११७
आकुञ्चिताभ्यामथ	I. १६०	आत्मानमपजानानः	I. ५६२
आकुलश्चलपतत्	I ४५४	आमोदयः परज्यानिः	I. २१८
आक्रम्यैकामग्रपादे-	I. १००	आत्रिकूटमकार्षुर्य	I. २६५
आख्यन्मुनिस्तस्य	I. १३३	आदरेण गर्मं चक्रुः	II. ५४३
आख्यन्मुनिस्तस्य	II ६३	आदाय तत्सगुण-	I. ९७
आख्यातासि हतं	II ३६४	आदाय भीममति	I. ५८६
आगच्छतोऽनूचि	I ३७७	आदिक्षदादीप्त	I. ६४२
आगताद्व्यवसितेन	I ६५८	आदिदेश स	II. १६५
आवूर्णिष्टां क्षतौ	I ४२०	आदिदेशाथ	II २९२
आमन् मेरीः	II ५४५	आदिष्टवर्त्मा	II. २५३
आम्राय श्रमज-	I ४४४	आहत्यस्तेन वृत्येन	II २२७
आचाम्यं सन्ध्ययो.	II २३५	आधावन्तः समुखं	I १६९
आचिवयाते च मूय.	II ७२	आधौ सिद्धौषधि-	I २३
आचिचाय स तैः	II ३१	आननेन शशिनः कला	I ११
आच्छादितायत-	II ३२९	आनाकल्लोकपरि-	II ५०१
आच्छाद्य पुष्पपट	II २२	आनामेस्सरसि	II ४१०
आजगाम सः	I ६४४	आपादपद्मप्रणताः	II ४८४
आजघ्नुस्तूर्य-	II १४७	आपादलम्बिजट	I ३९
आजन्मब्रह्मचारी	II १७८	आपिङ्गुरुक्षोर्ध्व	I ५८५
आजिघ्रति प्रणत-	I ४६६	आपिङ्गरा बद्धरजः	I ५८९
आज्ञा कारय रक्षोभिः	I ६२	आपीतमधुका	I २६९
आढ्यङ्करणविक्रान्तः	I. १३५	आपीनभारः	II ३३१
आतङ्कपीडा-	II ४७३	आपृच्छस्व प्रिय-	II १३७
आतपे धृतिमता	I. ५६५	आपृच्छथ त तदनु	I. २७२

प्राप्तया तर्जिताः	I. ७३	आवर्तगर्तसंभ्रान्त-	II ४७७
प्राप्यान् स्कन्ध-	I ३९२	आशङ्कमानो वैदेहीं	I. ३६०
प्राबद्धप्रचुर-	I. ३५०	आशामीशानबन्धोः	I. ३१
प्राबद्धभीमभ्रुकुटी	II. ६०	आशितंभवमुत्कृष्टं	I. २२९
प्राप्तक्षीयं दक्षिणीरं	I. ३०५	आशीर्भिरभ्यर्च्य	I. २७४
प्राप्तुक्ताभरणः	I. ६०६	आशुश्रूषन्स	II ४७
प्राप्तुश्चद्विरभित.	II. ३४८	आश्रयं यच्च यत्र	II. २०९
प्रायान्तीनामविरत-	I ४२४	आश्रयस्थूललक्षं	I ५१०
प्रायासादलघुतर-	I. १७०	आश्रुतः श्रुत-	II १६७
प्रायुषस्सन्ततिं	II ४४२	आश्लिष्टभूमिं	II १२०
प्रायोषणे स्थायुकं	II ३६२	आसक्तभरणीकाशै	I. ३७४
प्रायश्च मममव	II. ६९	आसन्नद्विपदवी	I ८५
प्रायश्चैव शरवण-	I. २८९	आसा जलस्फालन-	II ३७०
प्रा रामदर्शनात्पाप	I ७१	आसादितस्य तमसा	II. ४६०
प्राकूढः पतित इति	I. ३८	आसिष्ट नैकत्र शुचा	I २०८
प्राकूढः पतित इति	I. ३८	आसीना तटमुवि	I. ४
प्राकूढे चामर्कविवे	I. ४३२	आसेदुषां गोत्र	II २२
प्राचीन्द्विजातीन्	I ६३७	आस्कन्दलक्ष्मण	II. ८०
प्राञ्छन् वामं मृगाः	I. ११६	आस्तिवयशुद्धमवतः	I. २७२
प्राद्रिकेसरसुगन्धि	I. २	आस्ते सरन् स	I. ११६
प्राय्यार्यान्वेषणा	II ५६४	आस्थानसीमि तनया	I. ६
प्राप्यालमिद	II ५६२	आस्माकी युवति	I ४५०
प्राप्वालवलयेषु	I. ५८६	आस्त्व साकं मया	I. ६३
प्रापकालसम-	II. ५३९	आहोपुरुषिकां	I. २१४
प्रापैस्तुलित	II ६६	आहास्यते विशङ्कः	II. ४१
प्राप्येकयत्स	II ९७		
प्राप्यकयामास	I. २९५	इच्छच्छायानिषादिन्यः	I. १४
प्राप्येव यातुसव-	I ५८९	इच्छ स्नेहेन दीव्यन्ती	I. ७३
प्राप्येवयन्तः	II. ५३३	इच्छा मे परमानन्देः	II. २११
प्राप्येवपुंकरमुलः	I. १७८	इतः पौरस्त्वायां	I. ४४२

इतः स्म मित्रावरुणौ	I. ३०७	इत्थं विदितवृत्तान्ते	I. ६५५
इतरानपि क्षितिभुजः	I २५१	इत्थं विलप्य	II ३९८
इतरेऽपि रघोर्वश्या	I २२	इत्थं व्रत धारयतः	II ४३३
इतरो रावणादेष	I १०१	इत्थं सोदरदायाद-	II. ६१४
इतस्ततोऽस्मिन्	II ४२९	इत्थङ्कार रहसि	I ३२८
इति कियद्वचसैव	I १८२	इत्थमत्र विततक्रमे	I. ५१३
इति चिन्तावती	I १०८	इत्थमसुं विलपन्तं	II ४४०
इति चैनमुवाच	I ५६५	इत्थमेतन्महातीर्थं	II. १७८
इति तस्य	II २९५	इत्यपास्तमस्व-	I ५१०
इति तत्तदा	II २८२	इत्यसङ्कोचं	II ४५५
इति निश्चितप्रिय-	II १६३	इत्याकर्ण्य क्षितीश.	II ३६३
इति पूर इवोदकस्य	I ३३६	इत्याप्तवचनात्	II १६०
इति प्रगल्भं	I. ५८९	इत्याप्रसादादस्या-	I १६९
इति प्रणम्योत्थितान्	I ५९४	इत्याश्वासितवत्	II ३६८
इति प्रतिश्रुते राज्ञा	I ६०	इत्युक्त एष	II २५२
इति ब्रुवन्तं तमुवाच	I १९०	इत्युक्तवत्या निहिता-	I १०४
इति ब्रुवाणं	II ५१३	इत्युक्त्वा मैथिलीं	II. १३०
इति वचनमसौ	I. ३५२	इत्युदीरितगिरं	II १४१
इति वदन्तमनन्तर-	I ४१	इत्येकिका स	I २३
इति विविधमुदासे	I. १५३	इत्येना भाषमाणा	I. ४२९
इति विविधरसामिः	I ५९४	इत्योषधिप्रस्थ-	I २३९
इति विशकलितार्था	II १४२	इदं नक्तन्तनं दाम	I. ४५९
इति व्याजस्तुति-	I ३१२	इदं निशम्य स्मित-	I ४३
इति शत्रुषु	I ५७२	इदं मैथिल्यमिज्ञान	I ५२
इतीरिता पत्र-	II ३२१	इदमत्रोत्तरं	I ५०८
इत्थं गिर. प्रिय-	II ४७५	इदमपास्य विरागि-	II. ४८६
इत्थं गिरा किञ्चित्	II ४८५	इदमयुक्तमहो	I. ११५
इत्थं दाशरथि-	II १४५	इदमिदमिति	I ३२७
इत्थं नारीर्षटयितुं	I ४००	इदमेव हि सद्य	II ४३०
इत्थं रथाश्वेभ-	I. १०२	इन्दु चषकसङ्क्रान्तं	II, १७७

इन्दोः स्यन्दिष्यते	II ३९	उच्चैर्भहारजत-	I ३५८
इभकुम्भतुङ्ग-	I ४३	उच्छ्रायवान्	II ५३९
इयं च तेऽन्या	I. ३२५	उज्जृम्भितस्य तरसा	I ३५४
इय च दुर्वारमहा-	I ३१	उज्जत्सु सहारः	II १३३
इयक्षमाणेनाहूत	I १४०	उक्षिप्तगात्रः	II. १८१
इयमेभिरालवालै.	I. ५८७	उक्षिप्तस्फुटित-	I. ३४६
इषुमति रघुसिंहे	I १७	उत्तरन्ति विनिकीर्य	I. ६०४
इह मुहुर्मुदितैः	I १७६	उत्तरादि वसन्नाम.	I. १०१
इह युवतिवदन-	II. २५५	उत्तरीयविनयात्	I. ५६२
इह बनेषु सः	I ४६१	उत्तारतालीवन-	I. ३९७
इह सा व्यलिपत्	II ५८	उत्तिष्ठमानस्तु परः	I. ५०७
इहासिष्ठाशयिष्ठेह	I. ११६	उत्तिष्ठस्व मते	II २१२
		उत्तीर्णभारलघुना	I. ४२३
ई	II. ५	उत्तीर्णी वा कथं	I. २२७
ईक्षाञ्चकेऽथ	I ३०८	उत्तेरिथ समुद्र	II. २१
ईदृशा प्रागजायन्त	II ६५	उत्थातुमिच्छन्	II. ३६०
ईयुर्भरद्वाज-	I. १५०	उत्थायाथ क्षितीन्द्रः	I. २७६
ईश्वरस्य निशाटानां	II. ५७४	उत्पत्य स्व	II. १६४
ईषदाढ्यङ्करः	I. ११८	उत्पाताः प्रावृत्तस्तस्य	II. ५१
ईष्टे घनानां		उत्पादयन्कमपि	I. २३८
उ	II. ५६०	उत्पादयन्कमपि	II. ५७३
उक्षान् प्रचक्रुः	I. २३	उत्सङ्गिताम्भःकण-	I. २८६
उग्रम्पश्याकुले	I. २२८	उत्सङ्गे समविषमे	I. १७९
उग्रपश्येन सुग्रीव-	II ५०	उदकशतवर्लि	I. ४६०
उच्चरुनाते नलेन	I. २१८	उदक्षिपन् पट्ट-	I. ३००
उच्चस्थे ग्रहपञ्चके	I. ५७९	उदतारीदुदन्बन्तं	II. ९
उच्चारणज्ञोऽथ	I. ३०२	उदमज्जि कैटभ-	II. २९८
उच्चिक्वियरे पुष्प-	II. ३२३	उदयाद्रिमूर्ध्नि	II. १३
उच्चैरध्वितलाङ्गूलः	II. ५९	उदर नतमध्व-	II. ५१४
उच्चैरसौ राघव-	I. ६८	उदरं परिमाति	II ५१४
उच्चैर्गन्धिर्जगति			

उदरे चाजरन्नन्ये	II २०	उपाग्न्यकुरुता	I. १५९
उदासितार निगृहीत-	I १०७	उपाददे तस्य सहस्र-	I ११३
उद्धतान् द्विषत-	I १२३	उपाघत सपत्नेषु	I ३५५
उद्यंस्यति हरिर्वज्र	II. १७९	उपायमास्थित-	II. ३६७
उद्यच्छमाना	II. १८४	उपारसीच्च	II १८८
उद्यत्कृशानु-	II. १६३	उपारताः पश्चिम-	I. २१
उद्यत्वादं घन्विभिः	I ५२४	उपासनामेत्य पितुः	II. ५६४
उन्नमन् सपदि	II ३४६	उपासाञ्चकिरे	II. २३
उन्नम्रताम्रपट-	II ३९३	उपास्थिषत संप्रीताः	I १९६
उन्नस दधती वक्तुं	I २८०	उपाहितैर्वपुषि	II ४२
उन्नाभ इत्युद्धतः	I ३२०	उपेत्य तां पाण्डुः	II २३४
उन्नाथानधिगच्छन्तः	II ५३२	उपेयिवांसि कर्तारः	I. ४२५
उन्मज्जन्मकरः	II १४८	उभावकृन्तता	I. ५४८
उन्मिष्योन्मिष्य	I ५४५	उभौ यदि व्योम्नि	II. ४०८
उन्मीलन्ति मृणाल-	II १२०	उरोभुवा कुम्भयुगेन	II. ३३९
उन्मीलितं तूलिकयेव	I २६९	उरमुकेन दुर्मं	II. ५८०
उन्मुच्य स्त्रजमात्मीया	I ५१९	उवाच चैन	II ४१३
उपकारकमायतेः	II. ५४	उवाच मारुतिर्वृद्धे	II. ५६६
उपकारपरः	II. २६४		
उपक्रममाणश्च	II. ८४	ऊ	
उपग्नवृक्षस्य	I. १२८	ऊर्जस्वलं हस्ति-	I. ३०१
उपनयनविवाहौ	I ४०	ऊर्ध्वं भ्रिये	II. २०२
उपपन्नं ननु शिवं	I. ४२५	ऊहिरे मूर्ध्नि सिद्धार्था	II. २३
उपप्लुतं पातुमदः	I. ५९९	ऋ	
उपमानमलाभि	II १९५	ऋजुजुषमधीयाना	I. ३१०
उपयामविधौ त्वरस्व	II. ५४६	ऋजुता नयतः	I. २७४
उपरिजतरुजानि	I. १३६	ऋणाढ्य इव	I. १०६
उप शूरं न ते वृत्तं	I. ७०	ऋश्यमूकमगात्कान्तः	I. २३१
उपसन्ध्यमास्त	II. ५०६	ऋश्यमूकेऽनवचः	I. १४३
उपश्रुतैः	II. ७८	ऋश्यशृङ्गादयस्तास्य	I. ५९१

ए		एवं को वापराधोति	II ३६३
एक एव सुसखा	I. ३२९	एव भगवत्. कुशलानु-	I. १०
एकल स्फटिकतटांशु	I. २९	एव भर्ता भर्त्सिता	II ४५१
एकदा तत्र	II २९४	एव यदात्थ	II १६५
एकदा तु ते सर्वे	II. ५०४	एवं युवा मम	II ४१
एकदा सुन्दे	I. ६१८	एवं क्सभावे	II ११५
एकस्मै स्पृहयाल्लनां	I. ८५	एवं विजिग्ये ता	II. ३१
एकहायनसारङ्ग-	II. २४८	एवमभिहितया तया	I ८१
एकातपलं जगतः	I १११	एवमश्रान्तमृगया-	II ३११
एकेन यत्सुबलम्	II. १४०	एवमाप्तवचनात्सः	I. ५४७
एकेन वाली निहतः	II ४१९	एष त्रैवर्ण्यमात्र-	I ५९१
एकेषुणा सङ्घ-	I. ५७५	एष पेक्ष्याम्यरीन्	II २०५
एकैव सत्यामपि	I. ३१२	एष प्रावृषिजाम्भोद-	I ३३६
एको वेषपरिग्रहः	I. ५८०	एष मृगाङ्कोऽपि	I ५२३
एतदार्क्यं	II. १८५	एष शोकच्छिदः	I २९७
एतद्दर्शनेन	I. २१७	एष क्षेणकपोल-	I ६३१
एतस्मिन्नधिकपयः-	I. ३०	एषा मूतपुरी निरीक्षित-	I. १२
एतस्मै समराज्जण-	I. ४१९	एषा राक्षससार्वभौम-	I ४७१
एतां प्रशान्तिं मुजया	I. ७	एषोऽक्षमालावल्यं	I. १४८
एताः पश्य पलाद-	I. ४०४	ऐ	
एतादृशे कलियुगे	II ४९२	ऐक्षेतामाश्रमादारात्	I. ६४१
एता दैवानुरोधिन्यः	II ३५७	ऐक्ष्वाकेण पुरापि	II. ३५३
एतानि याचकमिह	I. १४०	ऐरावतास्फालन-	I. १९८
एतावतो बन्धु-	I. ५७०	ऐषीः पुनर्जन्म-	II. ३५
एतेन स्वत्वकरुणेन	I. १०८	ऐहिष्ट तं कारयितुं	I. ५६४
एतेऽपि पावका	I. ५०५	ओ	
एते ववृषिरे	II. ४१४	ओजायमाना	II. ११३
एते हि हृदयमर्म-	II. ५५	ओमित्युक्तवतोऽथ	I. ४१०
एतौ मुनिः	II. ५५९	ओषाधकार कामाभिः	II. ३३
एतौ कवयोरु-	I. ९४	ओषधकाराणि	I. ३४४

	औ	कपोलसंश्लेषि	I १४१
औदास्यं किमिदं	I ५५७	कमण्डलुकपालेन	I ४१४
औषसातपभया-	I ४५७	कमनीयशोभरे	II १७२
	क	कमितुरमिसृत्तरीणा	I. १८
कः पण्डितायमानस्त्वा	I ६५	कम्पेन मूर्ध्नि	II ३०८
ककुभा मुखानि	I २३९	कम्बोजास्समरे	I. ४१२
ककुभि कुलिश-	II ४०३	कम्पाभिरावृतः	I १३४
कङ्कालेष्वयकल्पित-	II ३९७	करकुड्मलेन	II १४७
कच्चित्कान्तारभाजा	II ३७६	करजदशनचिह्न	I ४५५
कच्चिदस्मद्वियोगार्ति-	II ६६७	करतलैरपचाय-	II ५३५
कच्छान्ते सुर-	II ३२९	करदीकृतभूपालः	I १२६
कञ्चिदूरादायतेन	I. ४७५	करपदाननलोचन-	I. ६२९
कटिलम्बितवल्कलः	I. ५८५	करेण मीन	II ४४४
कठिनशठनरेन्द्र-	I ६२७	करेण बाञ्छेव	I ४६१
कण्ठच्छायनिपीत-	I २५२	करोति कंसादि-	II ४९२
कण्ठयतः कटभुवं	I २७८	करोति वैरं	II ३०७
कण्ठयमानेन	II १२६	कर्णेजपैराहित	I ३८७
कण्ठलद्विपगण्ड-	I ३८१	कर्तास्मि कार्यमायातैः	II ५२७
कतिपयरात्रमायुध	I २४५	कलत्रनिन्दागुरुणा	I. ३५१
कथं दुःस्थः स्वय	I २३४	कलत्रवानहं बाले	I. १
कथं नु शक्योऽनुनयः	I. १४६	कलशे निजहेतु-	II. ४०७
कथं सुभद्राकमनीय-	I ९०	कल्पन्ते कामरामा-	I ९०
कथमुपर्युपरि	I. ६६	कल्पान्तकर्कश	I. १२१
कनकभङ्गपिशङ्ग-	I ३२३	कल्पिष्यते हरेः	II. ४१
कनकाङ्गदद्युति-	II. ३७	कल्याणं वो विधत्ता	I. ४६२
कन्यकात्वेऽपि मय्येषा	I. ९	कल्याणवादसुखितां	I. ४७
कन्या काचिदिहापि	I. ४१	कश्चित्कान्ताविरह-	I. ९७
कन्यान्त पुरवोध-	I. ३५५	काकुत्स्थोऽप्यथ	II. ४८५
कपिनाम्भोधि-	II १५०	काचित्क्रीणां रजोमि-	I. १७६
कपिशृङ्गक्रमणः	II. ३६०	का त्वमेकाकिनी	I. ६२९

कान्ताजनेन रहसि	I. ४५८	कुनोऽधि यास्यसि	I. ७१
कान्तारकर्मणि मृगा.	I २७४	कुन्तेनोचैस्सादिना	I. ३९४
कान्ति स्वा वह-	II १८५	कुप्यताशु भवता	I. ८७
कापिशायनसुगन्धि	I ४४३	कुमारभृत्या-	I ५६७
कामं कर्णान्त-	II ४४५	कुमारास्तूर्ण-	II ४९२
काम नृपास्सन्तु	I ३६	कुमारिकायाः	II ४०८
कामः कौसुमचाप-	II ३५२	कुमुदवनविशाय-	II. ५३५
कामनीयकमघः	I ५४९	कुङ्कुमना कुरुते	I ३५६
कामो जनम्य जह्याः	II २०९	कुरु करे गुरु	II. ६२
कार्यसारनिभम्	II ५२८	कुरुकेलिवनेषु	II ३८८
कालाम्बुदालि-	II ४९२	कुरुतेति ततस्सहैव	I ३७८
कालिदासगिरा सार	I ३५२	कुरु बुद्धि कुशाम्रीयां	II ५५५
कालेन सङ्गततमा	I ४९४	कुर्याद्योगिनमप्येष	I. ३०५
काव्यमिदं विहित	II २६५	कुर्वन्तमित्यतिभरेण	I. २१७
काशी सकाशी-	II ४९१	कुर्वन्ति परिसारिण्यः	II ३५६
काषायपरिवीतेन	I ४१३	कुर्वन्तो हवमासाना	II. ७
काष्ठा परा	II ६०७	कुलभार्या प्रकुर्वाण-	I ११०
किं तावत्सरसि	II. ५१४	कुशल खलु तुभ्य-	I. १४५
किं नागतस्ते	II. ३९८	कुशावर्ती श्रोत्रिय-	I. ५७९
किं वा चिकीर्षुरसि	I. ८०	कुशिकसुतसय्या	I ५१८
किं विधेयमनया	I. २६३	कुशेशयाताम्र	I ४७१
किञ्चिन्नोपावदिष्ट	II १५२	कुशेशयैरत्न	II. ३३८
किमस्य रोम्णा	II. ४९९	कुसुमकार्मुक	I. ५३०
किमस्य रोम्णां	II. ६०५	कुसुमनगवन	II १५४
किमित्यपास्य	I. ५५०	कुसुममेव न	I. ५३१
किमु तदन्तरुभौ	I. ५७८	कुसुमयन् फलिनीः	I. ६४०
किमुपेक्षसे कथय	I. २९	कुसुमादपि	II. १४६
कीर्णा रेजे साजिमूमिः	I. ६४३	कुसुमितमवलम्ब्य	I. ३४
कुण्डपाय्यवता	II २३६	कूपस्य तीरे निवसन्	I. ४४
कुण्डिनेन्द्रसुतया	II. ५२३	कूर्मराजमुजग-	I. ५०४

कूलस्यस्यानुकुर्कन्	I. ११०	कृगानुरपधूम-	II. २६६
कृतकृतकरुषा	I. ७१	कृतोपचारां चतुर-	I. २७०
कृतकेशविडम्बनैः	I. ५४	केचिद्वेपथुमासेदुः	II. ५५३
कृतगुरुतर-	II. १३७	के न सविदते	II. १५५
कृतगोपवधूरते-	I. २१२	केन सविदते	I. ५८८
कृतमण्डलबन्ध-	I. ३२८	केनापि दौष्टु कलेयेन	I. १५
कृतमद निगदन्त-	II. २८९	केशमचुरलोकस्य	II. १६
कृतसकलजगत्	I. २६८	केशानलुब्धिषुस्तस्य	II. २६
कृतसीतापरित्यागः	II. १७९	कोट्या कोट्या	I. ६७२
कृताभिषेकां	I. ५८०	को न्विम हरितुरङ्ग-	I. ३३६
कृतादिषड्वर्गजयेन	I. ३८	कोपात्काश्चित्प्रियैः	I. ३३
कृतावधानं जित-	I. ३८	कोशातकीपुष्प	I. ४४
कृतावरोहस्य	I. ३६८	कौवेरदिभागमपा-	I. ११
कृतास्पदा भूमिभृतां	I. २७	कौ युवां युवानौ	II. ४१९
कृती श्रुती वृद्ध-	I. १४७	कौशिकेन स किल	I. ५५
कृते कानिष्ठिनेयस्य	I. २९५	कौसल्य इत्युत्तर-	II. ३१०
कृतेनोपकृतं	II. १३०	कौसल्ययासावि	I. ५०
कृतेषु पिण्डोदक-	II. ५८०	क्रमादतिपतिते	I. २४५
कृते सौभागिनेयस्य	I. ३९३	क्रमेण निस्तीर्य च	I. १०४
कृतोरुवेगं युगपत्	I. ४९८	क्रव्यात्पूगैः	II. १३३
कृतोर्मिरेखं	I. ५९२	क्रव्यादवपुषा	II. ३००
कृते भलैर्धनुषि	II. ५८५	क्रीडती मण्डलीभूय	I. ४२२
कृतैः कीर्णा मही	I. २९५	क्रीडन् भुजङ्गेन	II. ५९२
कृतैरपि दृढक्रोधः	II. २८	क्रुद्धोऽदीपि रघु-	II. ३०
कृत्वा कर्म यथोद्दिष्टं	I. १३२	क्रुध्यन् कुलं घक्ष्यति	II. १८५
कृत्वा कृत्यविदस्तीर्थे	II. ६६	क्रोधावेशाद्भावतां	I. ७०
कृत्वा पुंवत्पातं	II. ४२०	कचिज्जलापाय-	I. ४४९
कृत्वा मारुति-	II. ३९९	कचित्पथा संचरते	II. १७०
कृत्वा वाञ्छिद्रुहं	I. २३१	कचिदस्मद्वियोगार्थि-	I. ६०९
कृत्वा सेतुं किल	I. २२	क सूर्यप्रभवः	II. ५४१

क्षणं भद्रावतिष्ठस्व	II. १३८	गच्छन्तीनां रमण-	I. २९८
क्षणमनुहिनवान्नि	I. २८६	गजकदम्बक-	II. ५०८
क्षणमाश्लिषत्	II. ७०	गजपतिद्वयसीरपि	I. १५
क्षणशयितविबुद्धाः	I १९७	गजानां प्रददुः	II. ४०६
क्षणेन च प्रतिमुख-	II २८२	गण्डोज्ज्वलामुज्ज्वलना	I ३५
क्षत्रियस्तनय पाण्डो	II २५१	गत तिरश्चीन	I ६५०
क्षितिपतितनयाना	II १४०	गत एव न ते	I ५६७
क्षितिपतिष्ठोऽपि	I २२५	गतमङ्गुलिषङ्गत्व	I ३६२
क्षिपति योऽनुवनं	I ४१४	गतया निरन्तर-	I १५८
क्षिप्तं पुरो न	I ११५	गतया पुरः प्रति	I. १५३
क्षिप्तं ततोऽध्वन्य-	I. ४०२	गतसन्तमसैर्जवेन	I ३२६
क्षीराम्मोघेर्जठर-	II २८८	गतान् पशूना	II २५०
क्षीरोदवेलेव	I ३४७	गतासु तासु मैथिल्या	I ७९
क्षुत्पीडया स्तनरसे	I २९९	गता स्यादवचिन्वाना	I ५४
क्षुत्पपीडयति मामयि	I ७५	गते तस्मिञ्जलशुचि.	I २८०
क्षुद्राज जङ्घुः	II १०३	गते तस्मिन् समा-	I ९१
क्षेत्रमप्यधिपतिः	II ५४४	गते मुखच्छदपट	I २९
ख		गतैस्सहावैः	II १५३
खं पराजयमानः	I ९८	गतो वनं श्वः	I ४२७
खचरैः क्षयमक्षये	I ५३५	गदा शक्रजिता	II. ७३
खनिभि. सुषुवे रत्न	I ३६	गन्तुं लङ्कातीर	II ५७०
खमट घामट	II. २१४	गन्धर्वाणां पत्युः	I. ३९७
खमूयुर्वसुधामूवु.	I ९२	गन्धर्वानपि दयिता-	I. ९४
खर्जूरीस्कन्ध-	II ४८५	गम्भीरगाण्डिव-	I. ५९५
ग		गम्यतामुपगते	II. ११६
गगनादवतीर्णा	II २६२	गहनमस्तशराह	I. ३३८
गगने शिरः	II ३०३	गाण्डीवमेतेन	I ५९५
गङ्गा सप्ताकृति.	II ४१९	गात्र न केवलमशेष	I १६८
गच्छता दशरथेन	I. १३७	गाधेयदिष्टं विरसं	I. ३९३
गच्छतापि गगनाग्र-	I. १३७	गिरिमन्वसृपत्	I. ८१

गुणानामायथात्थ्यात्	I ५४१	घोरस्य राघव-	II. ४९९
गुरुकाव्यानुगा	I. १४	च	
गुरुनिबिडनितम्ब-	I ५६३	चकाराघस्पदं	I २१४
गुरु निश्चसन्नथ	II ५५४	चकासाञ्चक्रुः	II २३
गुरुचञ्चत्कर-	I २९६	चक्रन्दुरुच्चैर्नृप-	I २९७
गुर्वीरजस्तं दृषदः	I ६६	चक्राज्जीमद-	I. ३४०
गुहाया निरगात्	II २९७	चक्राणाशङ्कितः	I ३०५
गूहमानः स्वमाहात्म्यं	I. ८६	चञ्चूर्ध्वन्तेऽमितः	I. ५३७
गृध्रस्येहाश्वताम्	II २०	चतुर्थोपायसाध्ये	II १२
गृहमागताय कृपया	I. ८६	चतुष्कपुष्पप्रकरा-	I. ४२
गोत्रे साक्षादजनि	I. ५४३	चन्द्रपादजनित-	I. ५६५
गोपृष्ठलम्	II ४२५	चमरीगणैर्गण-	I. १११
गोष्ठेषु गोष्ठीकृत-	I ४४०	चयस्त्विषामित्यव-	II ३७९
ग्रहविमानगणा-	I ११९	चर्मणि द्वीपिन	I १४८
ग्रामेष्व्वात्मविसृष्टेषु	I ६५३	चलाचलप्रोथतया	II ४९५
ग्राम्यभावमपहातुम्	I ४४०	चाटुप्रयोगे	II ३८३
ग्रीष्मेषु शीतकर-	I ४६०	चापल्ययुक्तस्य	I ५४२
ग्लहं निमग्नग्रहणे	II. ५४८	चारचुञ्चुश्चिरारेची	I ५६०
ग्लहमक्षेषु	II ५४८	चिकुरप्रकरा जयन्ति	I ४
ग्लानिच्छेदि	I २३५	चिकिसया कृत्रिम-	I १४
घ		चिचेत रामस्तत्कृच्छ्र	II. ३३
घण्टानादो निस्त्वन.	I ४६८	चित्रं चरित्र	II ३८२
घनं विदार्यार्जुन-	I. ३०४	चित्र दिदर्शयिषुणा	II ३९७
घनगिरीन्द्रविलङ्घन-	I. ४५	चिन्तयन्तिथ	II. १९०
घनगिरीन्द्रविलङ्घन-	I. १३५	चिन्तावन्तः कथां	II. ५६२
घनपोत्रविदीर्ण-	II. १५६	चिरं क्लिशित्वा	I. ३६८
घनानि कामं कुसुमा-	I. १६४	चिरं रुदित्वा करुण	I. १६५
घर्मे निदाघ-	II. २७५	चिरकालोषित जीर्ण	I. १४६
घानिष्यते तेन	II. ५९५	चिरादक्ष्णोर्जाड्यं	I. ५८६
घूर्णयन्मदिरा-	II. ३९५	चिराय रात्रिञ्चर-	I. ६

चिरेणानुगुणं प्रोक्ता	I. ७७	जरयतु जगत्करूप-	II ५७५
चुकोपेन्द्रजित्	II १५५	जरित्वेव जवेन	II. ५७८
चुलुकगत-	II. ५००	जलानि या तीर-	I ४११
चूताङ्कुरास्वाद-	II ३९२	जले मत्स्यान्दधान	II. ४७१
चेतोजन्मशर-	I ५५९	जले विक्रममाणा	II १६२
चेलानि कर्षश्चिरं	II २९४	जल्पाकीमि सहासीन.	I. २७
		जल्पितोत्कृष्ट-	II. १६७
छन्दोमयीनां	II ५१०	जहातु नैनं	II १४१
छलेन दयितारण्य-	I. २२८	जहार चान्येन	I ८६
छायां निजश्री-	II ३४५	जहीहि शोकं वैदेहि	II ६९
छायामपास्य महती	I ४२७	जात वशे भुवन-	I. १९३
छायाविधायिभिः	II ३७	जाज्वल्यमाना जगत.	I. १६
		जातप्रीतिर्या मधु-	I १५७
जक्षिमोऽनपराधे	I ३२२	जातस्सोऽहं दिनकर-	I ४९६
जगति श्रिया	II १७३	जातुचिदपत्यैस्सह	II. ४४१
जगत्प्रसूतिः	II. ३४३	जानीष्व प्रत्यभिज्ञान-	I ११४
जगत्प्रपार्याप्त-	II. ३२१	जायया च पतिमिध्व	II. ४९०
जगदन्तकाल-	II. १४८	जिते नृपारौ	I. ६६१
जगन्ति धत्स्व धत्स्व	I. ३२२	जिज्ञासोः शक्तिमस्त्राणां	I. २३१
जगर्जुर्जहृषुः	II. ४२	जुगोपात्मानं	II ३५४
जगाद चैनामयं	II. २६८	जूतिमिच्छथ चेत्	II. ५५७
जम्मुः प्रसादं मुनि-	I. १३४	जेता यज्ञद्रुहा	I. २९५
जघनमलघु	I. ५६३	जेतुं जैत्रादेशकिरे	I. ६५८
जटां धत्ते मूर्धा	I. ४८४	ज्ञात्वेज्जितैर्गत्वरतां	I. ३३८
जनायुः पुण्यकृत्	II. ३०९	ज्ञाने मौन क्षमा	II. ५६१
जनकः स्वकनीयासं	I. २७६	ज्ञायिष्यते मया	II. ३०६
जनपदे न गदः	I. ५२२	ज्यानिनादमथ	I. ६०२
जनस्य साकेत-	I. ६११	ज्येष्ठाभिगमनात्पूर्वं	I. ६३४
जयमत्रभवान्न	I. ६१७	ज्योत्स्नामृतं शशी	I. ५८
जरतीमपि बिभ्राणः	I. २८३	ज्वलतः क्षमनाय	II. २४९

ज्वलद्भ्रकोटर	I ५३५	ततः प्रकोष्ठे हरि	I ३६७
ज्वालं विषक्तमिव	I. २१५	ततः प्रजघटे	II. ४२
ज्वालतापभर	I ३५	ततः प्ररुदितो राजा	II ५०
त		ततः प्रविवाजयिषुः	I ९५
तं कर्णभूषण	I. ३५८	ततः प्रसूने च	I. ५५३
तं जागरुकः कार्येषु	I ५७	ततः प्रहस्यापमयः	I ५८०
तं जगाद् गिरमुद्गिर-	I ५५	ततः प्राकार-	II ८८
तं दृष्ट्वाचिन्तयत्सीता	I ९६	ततः प्रास्थिषत	I ६६५
तं पश्यन्नकुल	I २५७	ततः प्रोदसहन्	II ११८
तं प्राप्य सर्वावयवा	II २२३	ततः स्वकीयस्य	I ३५३
तं भीतङ्कारमाकुश्य	I २३४	ततश्च विराघवध-	I ८
तं मनोहरमागम्य	I. २२६	ततश्च शावाशौच	I ४७४
तं यायजूकाः सह	I ३०२	ततश्च सापि शबर-	I २२१
तं राजवीथ्यामधि-	I २०३	ततश्चित्रीयमाणो	I ४७६
तं विकृष्य	II ४६७	ततश्चोदकान्त-	I ५३२
तं विनिष्पिष्य	II २०४	ततश्चतसहस्रेण	I. ५०३
तं विप्रदर्शं कृतघात-	I १२	ततस्तं बललोऽपि	I. ३८७
तं वीक्ष्य तत्र तरु	I १७	ततस्तेन जानकी-	I. २७६
तं सद्विपेन्द्र-	II ५३४	ततस्ते वन्याशनैः	I. ३१७
तं सन्तः श्रोतु	II ५२४	ततस्ते सर्वोत्तरा	I ८६
तं स्वस्थयन्तः	II. ५२२	ततस्तैः प्रस्ताविता	I. ३७१
ततः कपिसमाहार-	I ५८	ततस्तस्यां नाग-	II. ४८३
ततः कपीनां	II. ५२७	ततस्तीक्ष्णतर-	II. ४४७
ततः कर्ता वनाकम्पं	I १३५	ततस्सर्वतिसमय-	II ४७९
ततः कृपामन्दमनाः	I २०९	ततस्सदर्पं प्रतनु	II ३१९
ततः क्षणादेव	I २१९	ततस्समाज्ञापय-	II. ३३४
ततः खड्गं समुद्यम्य	I ५३	ततस्ससमदास्तन्न	II. ५४७
ततः पातालभुवि	II १००	ततस्सुचेतीकृत	I. ६६१
ततः परमहर्षेण	I. ४०३	ततो गीर्वाणगण-	I. ३४०
ततः, परिजनकृता-	I. ८२	ततोऽग्रभूमि	I. २०९

ततोऽचित्रीयत	II ९२	तत्र कञ्चन	II ४५३
ततो जलधिगम्भीरान्	I १२५	तत्र कदाचित्	II ११९
ततोऽद्विषुर्निरालोके	I ८७	तत्र कापि तरुणी	I ७४
ततो धरित्रीधर-	II ३०४	तत्र जन्य रघोः	I ४५०
ततोऽघावन्महाघोर	II. १०५	तत्र तत्र युधि	II. १७२
ततो नदीष्णान्	I ५७६	तत्र तस्य हिमाचलस्य	II. ५७१
ततो नृपाणां श्रुत-	I २०	तत्र दक्षिणेन पुर	I ६२४
ततो नृपेणानु-	II ३५३	तत्र दशरथसीता	II ४५८
ततो बलिंश्मपस्यं	I २२९	तत्र दीक्षितमृषिं	I ३२६
ततो भाविनि संग्रामे	I ३७९	तत्र नानाजनपद-	I ४६०
ततोऽभ्यगाद्वाधि-	I २९३	तत्र मन्त्रपति	II. ३२४
ततो मन्दगत	II. २१८	तत्र मुहूर्त-	II ११३
ततो बालिपशौ	I २३१	तत्र बनीभवति	I. ५५७
ततो बावृत्यमाना	II. १७३	तत्र बालिकरनुन्न-	II ३२०
ततो विनिद्र	I ६५५	तत्र व्यक्तं दृषदि	I. ९३
ततोऽशीतिसहस्राणि	I ५२३	तत्र सलं परित्वातुं	I. ३७६
ततो हनूमान्	II १४२	तत्र स दुर्मेधा.	I. २७०
तत्कर्म बालिपुत्रस्य	II ४९८	तत्र सामात्यः	II. ४६१
तत्काले पिशिताश-	I. ५६२	तत्र स्कन्ध नियत-	I. २२४
तत्क्षणं क्षणप्रमा-	I. ३३९	तत्रागतेषु युधि	I. ३५३
तत्क्षणमतितितिक्षया	I. ४७२	तत्रागारं धनपति-	I. ११३
तत्क्षणमशनिहतः	II. ४४०	तत्रान्तरे ज्वलितवर्ण-	I. ३
तत्तादृक्कृतुण्पूल-	I. २७	तत्रामूत्कृत्तिका-	II. ४६८
तत्तादृक्दशकण्ठ	II. ११७	तत्रावश्यं वलय-	II. ९८
तत्तादृशं कथमुदेति	I. २४७	तत्रासन द्रुत	II. २७७
तत्तादृशं तरणि-	I. ५३८	तत्रेन्द्रजितमैक्षेतां	II. ४५
तत्तादृशो भगवतो	II. ४४०	तत्सुराणि भवति	I. ३२९
तत्पूर्वमसद्वयस	I. ५६८	तत्सौभ्रातृशरव्यस्य	I. २८८
तत्प्रतीतमनसामुप	I. ५१२	तथा धर्मवृत्तिरार्थ-	I. ६३४
तत्प्रार्थितं बबन्-	II. ३६१	तथापि छात्र-	II. ३०८

तथा पौरस्त्यायां	I. ४४२	तदानीमेव रजत-	II १७२
तथाभूतेष्वस्मासु	II ६०८	तदा प्रभृत्युन्मदना	I. ४७२
तथातोऽपि क्रिया	I ५०६	तदिदं रघुसिंहानां	I. ५८५
तथाविध एवासौ	II. ८३	तदिन्द्रसन्दिष्ट-	I ५१७
तदङ्गनिष्यन्द-	I २२४	तदीयमातङ्ग-	I. २८५
तदङ्गमग्र्यं	I. ५९९	तदुपेत्य मा स्म	I. ८२
तदङ्गससर्गमवाप्य	I ९३	तदेतदाजानु	I ५८८
तदद्य नः कण्ठ-	II ४०५	तदेनमुल्लङ्घित	II. ५१९
तदनन्तर समन्तात्	I. १४६	तद्वनूमान्	II. १८६
तदनन्तरमन्तरिक्ष-	II. ५४९	तद्रक्ष कल्याण	I. ५९८
तदनन्तरमनश्च-	II. ५८८	तनुमिच्छिणेन-	I २६६
तदनन्तरमसौ	II. २७९	तनुमवजितलोक-	I. २०३
तदनन्तरमहस्कर-	I ३८२	तनुरुहाणि पुरो	II. २७८
तदनन्तरमात्मत्यागाय	I. ८५	तत्र चित्तमवनी-	II. ४७४
तदनु कण्डूलवर-	I. ५८५	तन्मातर चाश्रुमुखी	I. २५८
तदनु कोक-	II. २९३	तन्वी श्यामा शिखरि-	I. ४३
तदनु जनकपुत्री-	II ६०२	तपःकृशतरैः	II. १७८
तदनुज्वलनं	II ३३७	तपनपवनयोर्थः	II. ४१४
तदनु तत्र परस्पर-	I. ४८९	तपनमण्डल-	I. ४५५
तदनु तदनुधावनात्	I. २१५	तपस्यनधिकारित्वात्	I. ५२४
तदनु ते भरताः	II. ५२०	तपस्विनः स्थाणु	I. १७
तदनु निखिल	II ८४	तपस्विनस्तस्य	I. ३५७
तदनु पारावारस्य	II. ५६२	तपेन वर्षाः शरदा	II २१६
तदनु वारुणेन	II. २७२	तपोबलेनैष विधाय	I. १२२
तदनु सरभस	II. २८२	तमङ्गदे मन्दर-	I. ६३७
तदनु हरिदङ्गण-	II. २८४	तमध्वरे विश्वजिति	I. ३९२
तदनु हविराहरणाय	I. २७६	तमनतिशयनीयं	I. २८३
तदन्वये शुद्धिमति	I. २०६	तमन्वगिन्द्रप्रमुखाः	I. २०९
तदलक्ष्यरत्नमय-	I. ३७२	तमभ्यनन्दत्प्रणतं	II. ५९४
तदस्मत्सम्भवं राज्ये	I. १४२	तमर्घ्यमर्घ्यादिकया	I. २८५

तमर्चयित्वा	I ५३६	तस्मिन् कृशानुसात्	I. ६६३
तमातिथेयी	I. ५१२	तस्मिन् कैलास-	II १८७
तमार्थगृहं निगृहीत-	I ४०८	तस्मिन्नद्रौ कतिचित्	I. ४१५
तमिमं प्रसुवा	II. २९७	तस्मिन्नन्तर्धने-	II ५५०
तमिस्रामूर्छाल-	I ३५५	तस्मिन्नमस्तरणि-	I. ४८०
तमुद्यतनिशातासिं	I ५५६	तस्मिन्नवसरे	II. २८६
तमृषिं मनुष्यलोक-	I. १२८	तस्मिन्नसमशरसमर-	I ६७
तमेनमन्वजायन्त	I ६९	तस्मिन्नात्मचतुर्भागे	I २७९
तमेनमृश्यमूके	II ४१८	तस्मिन्महापथ-	II ५१७
तथा तटिन्या जाह्नव्या	I ५७	तस्मिन् रक्षसि	I ३६१
तयोरुपान्तस्थित-	I ३६७	तस्मिन्वदति रुष्टो	I १४८
तयोर्दिवम्पते	II ३५७	तस्मिन् व्रते स्वप्न-	I ४२८
तयोर्वानरसेनान्यो	I २३२	तस्मिन्समावेशित-	II ५३४
तरुणतमाल-	I. ५९९	तस्मिन् सुमन्त्रेण	II ५४२
तरुणतातरणि-	II ४०९	तस्मै निशाचरैश्चर्यै	I ८९
तरुमूरुयुगेन-	I ३०	तस्मै विसृज्योत्तर-	II २२५
तर्कुटङ्कलिखितार्क-	I २५२	तस्य क्षेमे	II ९४
तर्पण प्रजनिष्णूना	I. ५३४	तस्य नातु मलय-	II २६८
तव धर्मराज	II २५४	तस्य प्रभानिर्जित	I. ३१
तव मन्त्रकृतो	II ३०९	तस्य मार्गवशादेका	I. ४४५
तव रूपमिदं तथा	I १०७	तस्य मित्राण्यमित्रास्ते	II ६१९
तव सपदि	II ४६१	तस्य संवृतमन्त्रस्य	I. ४५९
तवार्हतो नाभिगमेन	I ७५	तस्य सावरणदृष्ट-	I १८२
तवोपशायिका	I १२५	तस्याः स्पृष्टे	II १७०
तस्माददृश्यादपि	I. ९४	तस्याभ्यन्वुक्रिया	II. १३९
तस्मादस्माभिरपि	I ३६१	तस्याज्ञयैव परिपाल	I. १९
तस्माद्गच्छेरनु-	I. १७३	तस्यात्मा शितिकण्ठस्य	I. ५४५
तस्मान्निरपतत्	II. ८०	तस्याथ द्वेषिसेना-	II. ४००
तस्मान्मुच्ये यथा	I. १३७	तस्याधिवासे तनु-	I. २४
तस्मिन्कुलापीड-	I. २७०	तस्यानलौजाः	I. ४३८

तस्यामेव वधूमिमां	I. २२३	तामग्रतस्तामरसा	I. ४
तस्यामेवास्य यामिन्थां	I २२	तामर्चिताभ्य. कुल-	I. ६०
तस्यालमेषा	II. ३२२	तामापतन्तीं	II. १२०
तस्यालिपत शोकाग्निः	II ५९	तामायुष्मन्मम	I. ११०
तस्याशयं हृदि	II २८१	तामावसद्दशरथः	I ६५
तस्यास्सासद्यमानायाः	II १०५	तामुवाच सगौष्ठीने	I ४८
तस्याहारिषत	II २५	तामेकमार्या	I. ३७४
तस्यै प्रतिश्रुत्य	II २७४	तामैक्षन्त क्षण सभ्याः	I. १०
तस्यै स्पृहयमाणो	I ८४	तावत्सरभसमुपेत्य	I २२०
तस्योल्लसत्काञ्चन	I. ५४१	तावत्सोऽपि	II ४६६
तां कस्याचित्	II ११५	तावदनाकर्णित-	II ११
तां कैतवेन	II १७५	तावभाषत पौलस्त्यः	I ६०
तां देवतापित्रतिथि-	I १३०	तावस्फावयतां	II ९८
तां पराजयमाना स	I ९८	तावुमौ च भृगु-	II ४१८
तां प्रत्यभिव्यक्त-	II २५२	तासाञ्च पश्चात्	I ६०२
तां प्रत्यैच्छन्	II. ५६	तासु श्रिया राज-	II ३५
तां प्राङ्मुखीं तत्र	I ४५	तास्सान्त्वयन्ती	I ४२७
तां प्रातिकूलिकीं मत्वा	I १६	तिग्मेन बाणेन	II ४१६
तां प्राविशत्कपि-	I ३३३	तिरस्कृतस्तस्य	I २१७
तां विप्रवदमानैरैत्	I ३०१	तिरोबभूवे सूर्येण	I ३६
तां सैव वेत्तप्रहणे	II. ५०३	तिष्ठन् क्षत्रार्हवृत्तौ	I. ६५४
तात शुद्धा समक्ष	I १६१	तिष्ठन्तं पयसि	I ५६८
तादृक्षे समुपस्थिते	II २७९	तीर्त्वा जवेनैव	II १३५
तादृशः प्रलय-	II. ४६५	तीर्थं शास्त्राध्वर-	II ४२४
तान्दृष्ट्वातिदृढान्	II ३२६	तीर्थे तोयव्यतिकर-	II. २१५
तान्प्रत्यवादीदथ	I. ५०७	तीव्रं स्यन्दिष्यते	II. ३९
तान्विलोक्यासहिष्णु	II ३५०	तीव्रमुत्तपमान.	II. ४९
तापोपशान्ति-	II. ४०४	तीव्रवेगधुत	II २४३
ताभिर्गर्भं प्रजामूल्यै	I ३०	तीव्रोदयादवि	II. २७
ताभ्यामन्योन्यमासाद्य	II. १९४	तज्जा गिरिवरदेहा	II. ५४३

त्व स वेत्थ	II. २०२	ददृशे पर्णशालायां	I. ८३
त्वं हृद्गता भैमि	I २५८	ददौर्दु स्वस्य माहृक्	I. १२६
त्वद्ग्रसूची-	II ४८५	दधतमाकरिमिः	I. १८५
त्वदर्थीयकव्यात्	I. ५२१	दधतस्तनिमानं	I ५४०
त्वदितरोऽपि हृदा	I ५८	दधति सुमनसो	I. ३५
त्वद्गुच्छावलि-	I. ६५६	दधतो बहुशैव-	I. १३२
त्वमजानन्निदं	I ११८	दधतो मयानक	II. ८५
त्वयापि नाम रहिताः	II २०६	दधानभम्भोरुह-	II. ३४४
त्वया सन्दर्शितारौ	II ३२३	दधाना वलिमं	I. ७९
त्वया सह प्रस्थित-	I २७२	दमितारि. प्रशान्तौजाः	II. ३२८
त्वया साधु समारम्भ	I ६३८	दमित्वा रिपुसङ्घातान्	II ५७९
त्वयि नस्तिष्ठते	I. ८३	दयिताय सासव-	I. ४८७
त्वयि पूजनं जगति	I २१६	दयिताहृतस्य	I. ५८१
त्वयि भक्तिमता	II २२२	दर्पोऽय भवतः	I ४६९
त्वयि भौमं गते	I ७	दर्शनीयतमाः पश्यन्	I १५०
त्वष्टुस्सदाभ्यास-	II ४३८	दर्शयाञ्चकिरे	I. ६३
त्विषां ततिः पाटलि-	II २६३	दलितकोमल-	II. ३५८
त्विषां पतिः पाटलि-	I २५९	दलोदरे काञ्चन-	II. ३६२
द		दशमुखशर-	II. १२४
दक्षिणीयमधिगम्य	I १७	दहति कण्ठमयं	I. ५३५
दग्धशैल इवाभासीत्	II ७	दद्येऽहं मधुनो	II. २४६
दग्धाः प्रदीप्त-	II १२३	दातुः स्थातुर्द्विषा	I. १३५
दण्डका दक्षिणेन-	I ११३	दानं ददत्यपि	II. ५२५
दण्डकामध्यवात्ता	I १८९	दानपात्रमधमर्ण-	I. १४२
दण्डादण्डि चलत्	I २६२	दारिद्र्यदारिद्र्यविणौ-	I. ५५
दत्तः स्वदोषैर्भवता	I ५०७	दाशरथिरपि	I. ३३५
दत्तमात्तमदनं	I. २५१	दाशरथेरजय्यायाः	I. ५९०
दत्तार्जुनविलासेन	II. ११३	दिकूलङ्घ्यकीर्ति-	I. ४०३
दत्तावधानं मधु	I ३६८	दिक्पालद्विपदर्थ-	II. २५९
ददाल मूर्नभो	II. ५८३	दिगन्तरलुटकीर्तिः	I. १४४

दिगीशवृन्दांश-	I. ८	दूरोत्क्षिप्तक्षिप्त-	I ६१०
दिग्दन्तावलदन्त-	I ३७०	दृढभक्तिरिति ज्येष्ठे	I. २५४
दिग्धे सन्तमसैः	I. १४५	दृष्टदानवनिशा-	I ५३७
दिङ्मण्डलीमुकुट-	I. ४८९	दृष्ट्यत्पौलस्त्यकण्डू-	I. ४७०
दिङ्मूलशैल-	I. ४८९	दृष्ट्वा त मधुर-	II ४४७
दिदृक्षमाणः परितः	I. ८१	दृष्ट्वा तामभनक्	II. १७
दिलीपानन्तरं	I ५६७	दृष्ट्वा दयितया	I. ६६२
दिलीपेऽपि द्विव	I. ६११	दृष्ट्वा भिया सदसि	I. ४२९
दिवं मरुत्वानिव	II १८०	दृष्ट्वा राघवकान्तां	II १९०
दिवसोऽनुमित्र-	I ६९	दृष्ट्वा सुषुप्त राजेन्द्र	II. ६७
दिव्यानामपि कृत-	I. ११५	दृष्ट्वेव निर्जितकलाप-	I. ३३
दिशि दिशि मृगयायै	II. ३८६	दृष्ट्वेर्णवानान्	I. २९४
दिशि मन्दायते	I ४०९	देव कपिवलमखिल-	I. १२३
दिशो द्योतयमाना-	II. १४८	देव त्वत्तनयस्य	I. ३७४
दिशो व्यश्नुवते	I. ४५२	देव प्रणम्यतामयं	I. १७५
दीनधीः स तपसा	I १३४	देवस्त्वा सविता	I. ३०८
दीपतुल्यः प्रबन्धो	I. १०१	देवस्याम्बुज-	II. ३६४
दीपितस्त्वमनुभाव-	I. ५४२	देवाकानिनि	I. ३६४
दीपैरगारमणि-	I. ३११	देवि विरम रामाभि-	I. ९७
दीव्यमानं शितान्	I. ७६	देवि वैदेहि दृश्यता-	I. ११३
दुःखायते जनस्सर्वः	II. ११४	देवे स्थितेऽपि	I. ३४७
दुःखेन भोजयितु-	II. ९१	देहं विभ्रक्षुरस्त्राग्रौ	I. ७५
दुःखे सुखे च	II ६०४	देहवध्ननतुण्डाग्रं	I. १८९
दुग्धाम्बुराशितनया	I. १३	दैत्याभिभूतस्य	I. ३८५
दुरासदानरीनुग्रान्	I ८	दैव न विदधे	II. २०१
दुरितैरपि कर्तृमात्म-	I. ६६४	दैवाद्बिभीहि काकुत्स्थ	I. ८७
दुरीक्षतामभजत	II. १५	दोषैररमतैमिस्ते	I. २४३
दुर्लभं दिगधिपैः	I. २२१	दोस्सन्दोहवश-	II. २८०
दुर्बार्गर्वासहनो	II. ४५६	दौवारिकाभ्याहत-	I. ४५६
दुर्गैरन्तर्गौर्वाणैः	I. २२९	धां निरुन्धदति-	II. ४९८

धामिवाह्यमानं	II १५६	धनूंष्यारोपयाञ्चक्रुः	II ९९
धावाभूमी निरुन्धन्	I ३०९	धन्योऽसि यस्य	I १६१
द्योतितान्तःसभैः	I. २८०	धरस्योद्धर्तासि	I १९४
द्रष्टासि प्रीतिमा-	I. ११९	धर्मकृत्यरतां	II २३१
द्रष्टास्थस्तत्र तिस्रौ	I. ५५५	धर्मभूरथ सहोदरैः	I १४१
द्रष्टुं नालमगाधता	I १०९	धर्मात्प्राप युधिष्ठिरं	I १०९
द्रष्टु प्रक्रममाणो	II. १६३	धर्मात्मजो धर्म-	II १०२
द्रुघणोद्विन्नकल्पा-	I १६२	धर्मोऽस्ति सत्य तव	I १२१
द्रुत सस्वरिषीष्ठाश्च	II १५१	धर्म्यासु कामार्थ-	I २३
द्रुतपदमिति मा	II ४०१	धातुश्चतुर्मुखीकण्ठ-	I. ६०८
द्रुतमत्रास्त सुग्रीवो	I ४०६	धारयैः कुसुमोर्भीणा	I. १२६
द्रुतविगमित-	II १९	धार्य. कथङ्कार	II. २१३
द्रुतशातकुम्भनिभ-	I ६४७	धिक् चपल	I. ४९३
द्रुतसमीरचलैः	II ५०९	धिक् त विधेः पाणिः	I. ६५
द्रुमङ्गध्वनि-	II ३१७	धिगस्तु तृष्णा-	I. ५७०
द्रोणस्य सेनाचर-	I १९	धिग्दाशरथिमित्यूचुः	I. २३२
द्विरद द्विरद.	I ३४५	धुन्वन् सर्वपथीनं	I. २०२
द्विरददन्तवलक्ष-	I. ४६४	धूतधौतासयः	II. १३९
द्विषतः परासिसिषुः	II. ३०६	धूमधूमो वसागन्धी	I ३७२
द्विषतामुदय.	II. ५७५	धूमाकार दधति	II. ३१६
द्विषद्विरेवास्य	I. ३८०	धृततुषारगणस्य	II. ४६६
द्विषन्वनेचराग्रघाणा	I. ३३५	धृतहेतिरप्यधृत-	I. २९२
द्विषा विघाताय	I. २९८	धृतिरस्तमिता	II. २१८
द्विष्कुर्वता चतुष्कुर्वन्	I. ३५१	धौम्यस्य सुधामधु-	I. १३
द्वेष्ट्योऽपि संमतः	II. २३३	ध्यानमयहृष्टि-	I. ५५४
		ध्येयमेकमपथे	II. ४५
		ध्रुवेण भर्त्रा ध्रुव-	I. ४४
धनुर्मृतोऽप्यस्य	II. ४२७	ध्वजानुद्दधुतुः	II. २३
धनुर्मधुस्विन्नकरः	I. ६६४	ध्वनतो नितरां	II. ३८७
धनुष्मन्त्रौ वत्सौ	I. ५८८	ध्वनीनामृद्धमैः	I. १२६

ध

न		नरकस्यावतारोऽयं	II. ५७०
न किलानुययुस्तस्य	I ३८३	न लङ्घयामास	I ३७५
न खलु दूरगतो	I ४२८	नलिन मलिन	I ५९८
न खलु वयममुष्य	I ६४३	नलेन भायाः शशिना	I १६१
न गच्छामि पुरा	II २०४	नवकुङ्कुमारुण-	II १९७
न च त तदेति	I ८८	नवगन्धवारि-	I. ६६२
न च सुतनु न	I ४६	नवतरुणिमलक्ष्मी	I ६२६
न चोपलेभे	II २९०	नवनखपदमङ्ग	I १६३
न जिजीवासुखी	I २०६	नवनगवनरेखा-	I ४०२
न जिह्याचकार	I १५३	नवहाटकेष्टक-	I. ३५३
न ज्ञातं तात यत्तस्य	I १२९	नवानघोऽघो बृहतः	I. ६६
न त पश्यामि	II. २४४	नवा लता गन्धवहेन	I. ४४
नतगात्रि यदागमेन	I ४४	न विसिस्मिये	II. १४
न तज्जलं यन्न	II. ७	न सर्वैरात्तकल्याण्यः	I. १८३
न त्व पापानु रामं	I. ६९	न सुवर्णमयी तनुः	I. ४५१
न दृष्टे सात्वतीसूनुः	I. २५	नस्यागृहीतोऽपि	I. ३२
नद्यास्सुतेन	II. २८१	न स्रजो रुरुचिरे	II २२०
न ध्यातं पदमीश्वरस्य	II ३३१	न हि प्रेष्यवध	II. २६५
ननु सन्दिशेति	I. ५३९	न ह्यतीव विधि-	II. ५४९
नन्दनानि मुनीन्द्राणा	I ४३५	नाकमेत्य धनुः	II. ४५३
न पपात	II. ११६	नाकलोकमिषजोः	I. ५४९
न प्रणाय्यो जनः	I. ८६	नारवेयः सागरः	I. १४३
न प्राणिषि दुराचार	I. ११८	नाञ्जसानिगदितं	I. ३३१
न बिभाय न	II. ४९	नात्र चित्रमनु तं	I. ३५६
नमन्तृपतिमण्डली	I. ६३०	नानाजावव-	II. १६५
नमस्त्रिमूर्तये तुभ्यं	I. १०२	नानाविधाविष्कृत-	I. ४८३
न मे द्विया शसति	I. ४०९	नाभिज्ञाते	II. २००
नयनादिव शूलिनः	I. ६३१	नाभिज्ञाते महाराज	II. १९९
न यावदेतावुदपश्यत्	I. ४५९	नामग्राहं कपिभिः	I. ५८७
नयो. हि. साङ्गामिक	I. ५३०	नाम्नां कमल	I. ५९१

नायास्यसि तपस्यन्ती	II ११८	निपीय यस्य	II ५०१
नाराचैः कृतवीर्य	I ३१३	निरन्तरालेऽपि	II २९
नारायणाय नलिनायत-	I १९५	निरवर्त्यन्न चेद्द्वार्ता	II. ३८
नालम्बते दैष्टिकतां	I ५०१	निराकरिण्वः	II. ३५०
नालीकात्कुवलय-	II २८८	निराकरिण्यू वर्तिष्णू	I. ६७
नावकल्प्यमिदं	II २०८	निरासू राक्षसाः	I ३०२
नावैत्याप्यायितारं	I १३९	निरुद्धवीवघासार	I. ५४
नासा मातृष्वसेय्याश्च	I. ३४१	निरुध्य वायु निभृतं	I. १८
नास्यं पश्यति	II. ५६९	निर्गुणोऽपि विमुखः	I. १३६
नाहं सुकेतुतनया	I. २१	निर्जिताखिलमहा-	II. १५
निःश्रेयसप्रणयिनीं	II. १२	निर्मज्जच्चक्षु-	II. १३२
निकुञ्जे तस्य वर्तिष्वा	I. १३०	निर्माणदक्षस्य	I. १९१
निलिखामिति कुर्वत-	I. ११९	निर्मितेषु पितृषु	II. ३७९
निघानिघतरुच्छले	I. ४९४	निर्मुक्तशेषधवलैः	II. ३२५
निजप्रियाकैश्य	I. ४२९	निर्लेङ्को विमदः	I. १५०
निजरजःपटवास-	I. १०	निर्वर्त्यते यैर्नियमा-	I. १९१
निजसौरभप्रमित-	I. १७०	निर्वाणं कृतमुद्यान-	I. ३७६
निजौजसोज्जासयितुं	I. १२०	निलयः श्रियः सतत-	I. २५९
नित्यं नियत्या	II. १५१	निलयेषु लोहितक-	I. १०
नित्यमुद्यच्छमानामिः	II. १८३	निवर्त्य राजा दयितां	I. १३
निदधिरे दयितोरसि	I. ४८	निवर्त्य सोऽनुव्रजतः	I. २२४
निदाघघामानमिव	I. १७१	निवृत्ते भरते	II. ३४२
निधाय मूर्तिं कपटेन	I. २९	निवेशयामासिथ	II. ६
निनाय सात्यन्त-	I. ३४८	निशमय्य तदूर्जित	II. २५७
निन्दको रजनिमन्यं	II. २७१	निशम्य ताः शेष-	I. २०४
निन्धते पितृभिः	I. ५१९	निशाचराणां तमसा	I. ४३७
निपतितेऽघिशिरः	I. २६०	निशातुषारैर्नयनाम्बु-	I. ३
निपपात सम्भ्रम-	II. १९	निशासु भास्वत्कल-	II. ५७०
निमहन्तुममरेश-	I. १२१	निशि जातु निकेत-	I. १९७
निश्चितिसुहृत्स्वामि-	I. २८२	निषेव्यमाणेन	I. ३७०

निष्क्रम्य शिक्षया	II. ५६१ नौचैर्यदा तरु-	I. ५१७
निष्ठां गते दन्निम-	I. ४६६ नोदकण्ठिष्यतात्यर्थ	I. २१८
निसर्गचित्रोज्ज्वल-	I. ३७८ न्यग्रोधपल्लसमतां	II. ४०१
निसर्गदुर्बोध-	II ५३१ न्यवर्तयत्सुमित्रा-	II ३०१
निहतश्च स्थितिं	II ५५७ न्यवसिष्ट ततो द्रष्टुं	II. ३५
निहन्ता वैरकाराणा	II २६४ न्यविक्षत महाग्राह	II १२९
निहितसरस-	II ४६७ न्यस्यन् शस्त्राण्यभी-	I. ८३
नीते भेदं धौत-	I ६५८ न्याय्य यद्यत्र तत्कार्यं	I. ५०८
नीतोच्छाय मुहुः	I २५ प	
नीवारपाकादि-	I. ४७३ पक्षिभिर्वितृदैर्युनां	I. १२६
नीवारफलमूलाशा	I ३७३ पञ्चधा प्रवहन्तीनां	I. ६२६
नूनं मत्तः परं	I १०३ पञ्च पञ्चनखाः	I २३४
नृपतेर्व्यजनादिभिः	I. ९० पञ्चवध्यां ततो रामः	I २१
नृपस्य दूरीकृत-	I २१९ पटलमम्बुमुखां	I ५२७
नृपारमजौ चिह्नितशतुः	I. २४९ पणबन्धमुखान्	II १७७
नृपानप्रत्यक्षान्	II. १८३ पतत्पतङ्गपतिम-	II. ४५
नृपेण पाणिग्रहणे	I १२८ पतत्रिकोष्ठुजुष्टानि	I २०७
नेच्छन्ती समममुना	II ७० पतिते पतङ्गमृग-	I २०६
नेर्तु शोकरस	I ३०७ पतिते व्यसने	II. ८५
नेत्रत्रजाः पौर-	II ३८१ पतिष्यति क्षितौ	II. ४४९
नेदानीं शक्रयज्ञेन्द्रौ	II ६७ पति पदार्ति रथिनं	I ३४५
नैतन्मतं मत्कमिति	I ४५२ पद शतेनाप	II. २६७
नैतल्लघ्वपि भूयस्या	I. ६२९ पदे पदे सन्ति	I ६७०
नैनं त्यज क्षीरधि-	I. ३४८ पद्भ्यां नृपः	II १७१
नैरन्तर्यच्छिन्न-	II ६१ पद्मभूरिति सृजन्	I. ६२६
नैऋतमथ	II २९२ पन्थानमाशु	II २५९
नैव विरहदुःखेन	II. ४१ पयसा परिपूरितौ	II. ५०७
नैवायं भगवानुदञ्चति	I. १५ पयोधरांश्चन्दन-	II. ११५
नैवेन्द्राणी न रुद्राणी	I. २५ पयोधरैराश्रम-	II. २७२
नैषधे बत वृते	I. ६२ पयोनिनीनाम्बु-	I. १३९

परं त्वनेनापि	II. ५७३	पवनसखदृशोर्मुदं	I. २५८
परमास्त्रपरिग्रहः	I २९६	पवितो नु गुणैः	II ३२१
परलोकनवप्रवासिनः	I १९९	पश्चादुच्चैर्मुजतरु	I. २५५
परलोकविधौ च	I २९०	पश्येदानीमुदधि	I ३४८
परस्परस्पर्धिपरार्ध्य-	I २११	पश्येदानीमुदधि-	II. ५५६
परस्परेण स्पृहणीय-	I ६७५	पस्पन्दे तस्य वामाक्षि	II. ४२
परस्य मर्माविध-	I. २८५	पाञ्चालपुत्रीप्रहिताः	II ४०९
परानमी यदप-	II १८२	पाणिना परिमृशन्	II ९९
परार्ध्यवर्णास्तरण-	I ६३९	पाणिपल्लव-	II ४९५
परिकल्पितसान्निध्या	I ५०७	पाणिपीडनमहं	I. ५४४
परिकीर्णमुद्यत-	I ११२	पादात पादातं रथ्या	I ४२२
परिधाबल्यच्छलेन	I १२	पापकृत्सुकृतां	I २३३
परिधेणावधिष्ठ	II ९०	पापापनुत्तयै परि-	I. १०७
परिपर्युदधे रूपं	I. १०५	पारेजल नीरनिधेः	I १७४
परिपाति न केवलं	II ३५५	पारेसिन्धु प्रथित-	I. १७४
परिभावं मृगेन्द्राणां	II. २४२	पार्थमेव पुरतो	I ४०९
परिभावीनि ताराणां	I. ३३५	पार्थाश्च कृच्छ्रात्	II ४९१
परिमोहयमाणेन	II. १९२	पाश्चात्यपाथोनिधि-	I ४४२
परिमोहिणा परि-	II ५८४	पिकरुतश्रुतिकम्पि-	I ३३७
परिशिथिलितकर्ण-	I २७३	पितायं रेतोधास्तव	I ३९४
परिशेष न नास्त्रोऽपि	I. ७२	पितुर्नियोगाद्वन-	I २९६
परिस्फुरन्मीन-	I ४९	पितुस्सखाय परि-	I १९२
परीक्षितमुपाकृत्	II १६१	पिच्यमंशमुपवीत-	I. ४१८
परेद्यव्यद्य	II. २९६	पिच्यमंशमुपवीत	I. ४७३
परेद्यु. परिस्फुरित-	I ५४६	पिप्रायाद्रिगुहो-	II ५५२
परैराहूतानां	I ५९६	पिशङ्गमौञ्जीयुजम्	I. २११
पर्यच्छे सरसि	II ३५१	पिशाचमुखवौरेयं	I २६३
पर्यशाप्सीद्विष्टा	II. ७१	पीताकरममित्राणां	I २९२
पर्याप्तपुष्पस्तवक-	I ४१	पीतशीघ्रमधुरैः	II ४७७
पर्याप्तमदमुप-	I. ५११	पीताम्बरालङ्कृत-	I. २०

प्रणिपत्य सुरास्तस्मै	I. ३०६	प्रपित्सोः किं च ते	I. ८८
प्रणिशाम्य दशग्रीव-	II. ५	प्रबोधकालात्	II. ५८८
प्रण्यगादीत्प्रणि-	II. १८	प्रभाते पृच्छन्तीरनु-	I ३२७
प्रतन्यः कोमला-	II ५२९	प्रभामहत्या शिखया	I ३६६
प्रतिकृतिरचनाभ्यः	I १५२	प्रभामिवाकीं तमसा	I ४०४
प्रतिक्रियायै विधुर.	I ३०	प्रभुर्बुभूषुर्भुवन-	I ९३
प्रतिघः कुतोऽपि	II १७०	प्रमदामनु संस्थितः	I. ६८
प्रतिजग्राह कालिङ्गः	I ४०९	प्रययावातिथेयेषु	I. ४५७
प्रतिनिध्वसिते	I १६६	प्रययाविन्द्रजित्	I ४६४
प्रतिपक्षजिदप्यसं-	I १६२	प्रयाणनग्रे तदनु	I. १८७
प्रतिपद्य मनोहर	I. ३५१	प्रयातस्तव यम्यत्वम्	II. २२२
प्रतिपरिसर भूयानर्घः	I १९	प्रयास्यतः पुण्यवनाय	I ०५
प्रतिमासमसौ	I १६३	प्रयुक्तसत्कार-	I ५५९
प्रतिशब्दपूरित-	I ३९७	प्रलयमखिलतारा-	I ६३
प्रतिशरणमशीर्ण-	I २९१	प्रलापिनो भविष्यन्ति	II ३५८
प्रतिशुश्राव काकुत्स्थः	I ८९	प्रलुठितमवनौ	I. १९०
प्रतिहृष्टपथे घर-	I १६४	प्रवहन्तं मदामोद	II १८७
प्रतीयुषा पूर्वदृशे	II ३४३	प्रविकर्षनिनाद-	I ५९५
प्रतुष्टुवुः कर्म-	I. ५२६	प्रविश्य विपिनं	I २४२
प्रतोदा जगलुर्बाम	I ५२६	प्रविश्य विपिनं	II ४३३
प्रत्यंसं विलुलित-	I ३३४	प्रवृत्त एव स्वयं	I १२२
प्रत्यन्यदन्ति-	I १७१	प्रवृद्धमन्द्राम्बुद-	I ४६८
प्रत्याय्यते चपलता	I २३	प्रवृद्धसिन्धूर्मिचय-	I ६३५
प्रत्यासन्नतुषार-	II. १२४	प्रवृद्धौ हीयते	II ३६५
प्रत्यासन्ने नभसि	I. ६२	प्रष्टव्यं पृच्छतः	II २१६
प्रत्यूचे मारुती	I. २२८	प्रसन्नदिक्पांसु-	II ३७६
प्रत्यूचे राक्षसेन्द्रः	I ६०८	प्रसुप्तबर्हिणश्वास	I. ६०७
प्रत्यूचे वालिनं	II ३१४	प्रसृतं रभसादयः	I. ३३
प्रथम शरीरज-	II. ३६६	प्रस्कन्दिकामिव	I. १९६
प्रदक्षिणीकृत्य हुतं	I. २०८	प्रस्थास्यमानावुप-	II. १३९

प्रहीयते कार्य-	I ५४७	प्रियंभावुकतां	I १३५
प्रह्लादस्य व्यसन	II ३८०	प्रियंवदोऽपि नैवाहं	I. १२२
प्राचीं तावद्विरव्यग्र-	II ५४०	प्रियतमाभिरसौ	II ३०९
प्राचीं वासक-	II २७३	प्रियमभि कुसुमोद्यत-	I १७१
प्राचीनं व्यसनं	I ६५१	प्रियवसतेरप-	II १६७
प्राचीनाचलचुम्बि-	I ४५४	प्रियसखीसदृशं	II ३७०
प्राचीविभ्रम-	II १६९	प्रियाकर्तुं त्वस्मै	I ६६७
प्राचुचूर्णश्च	II ९७	प्रिये जनकनन्दिनि	II ४५१
प्राच्यमाजिहिषांचक्रे	I ३८५	प्रीतेन तेन पुनः	I ४५१
प्राज्ञास्तेजस्विन-	II ४७	प्रीते विधातरि पुरा	I. ६१३
प्राणायमानमहिला	I. ६३८	प्रीतोऽहं भोजयिष्यामि	I. ५७
प्राणायामोपदेष्टा	I. ३६२	प्रीत्या नियुक्तान्	I. ५४
प्राणिषुर्निहिताः	II ५२	प्रीत्यापि दत्ते	II ३७७
प्राणैस्सम कनक-	II. २७३	प्रीत्यै यूनां	II २७१
प्रादमयन्त	II ८७	प्रेता वरेण शकस्य	I. ६०६
प्रादिदृक्षत नः	II १७४	प्रेम तस्य न	I. ६०४
प्रादुष्णन्ति न	II ६६	प्रेयरूपकविशेष-	I. ५५०
प्राप्य चञ्चूर्यमाणा	I ५७८	प्रौर्ण्वीतेजसा-	II ९०
प्राप्य चाशु जन-	I २५०		
प्राप्य नाभिनद-	I ४६५	फलद्विरुष्णाशु-	II ६०६
प्राभातिकी भुवनस्य	I १८	फलमस्योपहासस्य	I ४६
प्रायुङ्क्त राक्षसी	I ८१	फलानि पुष्पाणि च	I. ४२५
प्रायेण नीचानपि	I. ५७	फलान्यादत्त्व	II. १३२
प्रायोपासनया	II. ५६४		
प्रार्थमानपद-	I. १३८	बदरीतपोवन-	II ३५०
प्रालेयशीत-	I. ३९९	बद्धदर्भमयकाञ्चि	I. ७
प्राशुराशु	II. १३१	बद्धो दुर्बलरक्षार्थ	I. ४६५
प्रासादशोभाति-	II. ३६७	बन्धूनशङ्किष्ट	I ३०४
प्रास्थापयत्पूगकृतान्	I. २०७	बन्धौ विपन्नेऽनेकेन	I २८५
प्राहिणोष महितं	II. ४३८	बभूव याविसैलेन्द्र	II. ५७७

बभौ सदशन-	I २११	ब्रह्मादघाद्वधं	II ४६
बलान्यभिषिषिक्षन्त	II ३१	भ	
बलारिसूनुं	II ३७५	भगवतो दिवस्पते	I ३४१
बलिक्रियावर्जित-	II २१७	भगवन्कौशिक	I २७५
बलद्विषः पाद-	I २९७	भगवन् प्रसीद तावत्	I ७४
बलिनावसुमद्रीन्द्र	I २२६	भगवन् सर्वाद्वुत	I ४३३
बलैरध्युषिताः	II ३२२	भग्नोऽयं कथमस्ति	II. १३६
बलोर्मिभिस्तत्क्षण-	I. २५८	भजन्ति विपद	II १३८
बहवः खलु	II २९९	भद्र स्वस्यस्तु	I ९३
बहुधा भिन्नममाणः	I २६६	भयङ्करः प्राणभृता	II २५२
बह्वपि प्रियमय	I. ५१९	भयसंहृष्ट-	II ३३०
बाणभिन्नहृदया	II ३४०	भरतस्तेषु कैकेय्या	I २९४
बाणेन सप्रति नृपा-	I २५२	भल्लापवर्जितैस्तेषां	I ४७९
बालेयतण्डुल	I ५२०	भल्लैश्च विभिदुः	II. ८५
बाहुचन्दननिषङ्ग-	I. ४५१	भवतः स्मरतां	I १५१
बाहुप्रतिष्ठम्भ-	II १४	भवत्यामुत्सुको रामः	I. १५२
बिभ्रत्यस्त्राणि	II. १११	भवद्गिरामवसर-	I ४४५
बिभ्राणमायति-	I. ४२३	भवद्वियोग-	II. ३७०
बिभ्राणया बहल-	I १७३	भवन्त कार्ववीर्यः	I. ६२
बिम्बोष्ठं बहु-	II ४२३	भवन्तमेतर्हि	I. ६१९
बुद्धिपूर्वं द्रुवन्न	I. २३३	भवन्तस्तावत्	I. ५४९
बुद्धिशिखः प्रकृत्यङ्गः	I ६५७	भवल्लब्धवरोदीर्णः	I. २०८
बुभुत्सवो भ्रुवं	I. ९१	भविष्यतः पत्युरुमा	II. १८८
बृन्दिष्ठमार्चीत्	I. ३६०	भव्यमुखाः सामारम्भाः	I. २७१
बृहच्छिलानिष्ठुर	II. २६	भस्मसात्कृतवतः	I. ६६३
बृहत्तुलैरप्यतुलैः	I. ५६२	भस्माङ्कुरेति खुर-	I. ३११
बृहत्पात्रप्राप्त्या	I. ५५८	भावः तत्प्रस्तूयताम्	I. ४८३
बृहत्सहायः कार्यान्तं	I ६३६	भाम्बत्करव्यति-	II. ४६२
बृहदुद्वहन्	II ३०५	भिन्ननौक इव	I. २८४
ब्रह्मर्षयोर्भिर्विर्वर्तस्य	I. ६२५	भिन्नानन्नैर्भोद-	II. ५६५

म

भीमकान्तैर्नृप-	II ३०३	मघोनस्तद्धोरं	II १८०
भुजविटपमदेन	II १३६	मणल्लरपुरे संपत्	I. ९
भुजौ चकृततुस्तस्य	I २२५	मण्डलान्याटता	II ४७
भुव कोष्णेन कुण्डोद्गी	I. ३६५	मत्परं दुर्लभं मत्वा	I १०३
भूभुजोऽस्य सविधे	II ४२५	मदर्थसन्देशमृणाल-	I १८५
भूमात्र कियदेतत्	I ३६१	मदसिक्तमुखैः	II. १९२
भूमिष्ठस्यासमं	II २५४	मदस्रुतिश्यामित-	II ५३८
भूमौ शेते दशग्रीवः	II ४६	मदिराक्षि मदानना-	II. ३९५
भूयस्ततो रघुपतिः	I ४३०	मदोदग्राः ककुब्जन्तः	I ३२४
भूयस्तराणि यदमूनि	I ६३२	मधुकरविटपा-	I. ३७३
भूयिष्ठानि मुखानि	I. ६००	मधुकरविरुतैः	I. १११
भूरेणुना रासभ-	II ४६३	मधुकैरैरप-	II. १००
भृङ्गालिकोकिल-	I ३६९	मधु द्विरैफः	I. २१३
भृशमदूयत या	II. ४१६	मधुरैरपि भूयसा	I. २३७
भेष्यते मुनिभिः	II ३०६	मधुसाद्रूतकिञ्चल्क-	I. ६६२
भैमीमुपावीणयदेत्य	I २९०	मध्येकृत्य घनं	I. २२२
भोक्तुमन्नमपि	II ४४६	मध्येसमुद्रं ककुभः	I. २६
भोगिवेष्टनमार्गेषु	I ४६८	मध्वपाययत	II. १८१
भो भोः पौरजान-	I ५३०	मनागनभ्यावृत्त्या	II. ३५५
भो भो परिव्राजक	I ६६७	मनुष्यवाहं	II. २२३
भो भो लक्ष्मण	II. १६७	मनोऽपि शङ्कमानाभिः	I. ६५०
भो भो विदितं किं	I. ३९५	मनोऽभिरामा.	II. ५३
भो वाचोयुक्तिज्ञ	I. ३४०	मन्तूयिष्यति	II. १२६
भ्रमणरयविकीर्ण-	I. ४४६	मन्त्रे जातु वदन्त्यज्ञाः	II. २०६
भ्रमी कदम्बसमिन्नः	II. ३५५	मन्दं मन्दं नुदति	I. ६७०
भ्रातृरि न्यस्य यातः	I. ३६८	मन्दं मन्दमुपेत्य	I. ११४
भूभङ्गमादाय	II. ९८	मन्दः कवियश-	II. २३२
भ्रेजिरेक्षतवद्योधा	I. ५८३	मन्दमन्दमपयत्-	I. ६७१
भ्रेयुः शिखोच्चयान्	II. २१	मन्दकिर्त्तनन्दन-	II. ४६६

मन्दाकिन्यास्सलिल-	II १३४	मांसं हतानामिव	II. ३७४
मन्दायमानगमनः	I ४८	मासविक्रयिणः	I. २३३
मन्त्रियोगाच्च मारीचः	I. ४५२	मासान्योष्ठावलोप्यानि	I १८५
मन्यसेऽरिवधः	I ६३१	मासेनास्याश्वताम्	II २०
मन्युर्मन्ये मम	II २०	मासोपभोग-	II. ३१७
मन्ये किञ्जमहं	II ३१३	माजीवन्यः	II. ३४५
मन्ये दर्पामयाविभ्या	I ६०६	मातामहावास-	I ९५
मन्यप्यसूनिह-	I ३७५	मातुराज्ञां वहन्	I ९५
मरिष्यामि विजेष्ये	II. १३१	मातुर्मुखं मम पुरः	I ५६९
मरुता पतिः स्वित्	I. ५९२	मा न सावीर्महा-	II. १८४
मरुत्पयुक्ताश्च	II. १३६	मानुषानभिलष्यन्ती	I. ४०८
मरुपृष्ठान्युदम्भांसि	I. ५०६	मानुषानभिलष्यन्ती	I. ६१०
मरुल्लस्सपल्लव-	I ५०	मानुषीमनुसरत्यथ	I. ३८
मर्मदत्तदशना	II. २७७	मानुषो नाम पत्काषी	I. ३४६
मलयगिरिचरोऽयं	I. ४४६	मानेन तर्पेष्वायथा	I. ५५३
मल्लिनाथः सुधीः	II. २८०	मान्यभक्तिरथ वा	I. ५८
मल्लिनाथकविस्सोऽयं	I. ४७६	मापराधोदित्यं	II. ३
मल्लीं चूतवनादिव	II ३९४	मा भुत्स्वपदपञ्च-	I. ४५१
महर्षभस्क्न्ध-	II. ४६३	मा भूदाश्रमपीडेति	II. ३
महाकुलीन ऐक्षवाके	I. ३८९	ना भूजाशो युगप	I. १२४
महानले भिन्न-	II. ३०५	मा भैष्टं कमठेन्द्र-	II. ३५५
महामाग सर्वथा	I. ५७४	मासुपास्त दिदृक्षावा-	I. १५३
महामहानील-	II. २४	मायानामीधरास्ते	I. १४३
महारथ त्वं मम	II. २६९	मायामिस्सुचिरं	II. ३२४
महासमरसूचकः	II. ३९९	माया स्विदेषा	II. १६२
महास्त्रदुर्गे	II. ३१६	मारयिष्यामि वैदेहीं	I. ६१
महीभूतः पुत्रवतः	I. ३१२	मारीचोऽप्याकर्णित-	II. ४४९
महीयमाना	II. ३६८	मार्गं तावच्छृणु	I. ६७०
महेन्द्रमास्थाय	I. ३२४	मा वधिष्ठाः	II. १४४
महोक्षिता वत्सतरः	I. ३२५	मावमस्था नमस्यन्तं	I. ५२

माशोचिष्ट रघु	- II. ३०	मुहुः प्रतिस्खलित-	I. ६३५
मा स तिष्ठत	II ४	मुहुरमुसमं	II १४७
मा स द्राक्षीर्मृषा	II. २५	मुहुरिति वनविभ्रमा-	I. ३४३
मा स भूर्माहिणी	I १८९	मूर्खास्त्वामाववञ्चन्त	II १८२
माहेन्द्र नगममितः	I १९०	मूर्धजान्स विलुञ्चन्ति	I ११६
मित्रघ्नस्य प्रचुक्षोद	II २९१	मूर्ध्ना दिवमिवालेखी	II ३५
मिथिलां प्रविश्य	II ५४	मूलं दोषस्य हिंसादे-	II. ३४
मिथ्यैव श्रीः श्रिय	I २२१	मृगया न विगीयते	II २८६
मुकुन्दस्यासितमिदं	I १३१	मृगयुमिव मृगोऽथ	I २६५
मुकुन्दस्यासितमिदं	II ३३६	मृगविद्विषामिव	I १४९
मुक्तं मुक्तागौरमिह	I. ३२	मृगाः प्रियालद्रुम-	I. ५६
मुक्तामय सारस-	I ५५४	मृगान् विनिघ्नन्	I ११२
मुखमुल्लसित-	I २०२	मृणालसुतामल-	I. १५६
मुखरयस्व यशः-	II. ५६३	मृत्पिण्डशेखरित-	I ३२४
मुखसन्धानविश्लेष-	II ४७२	मृदङ्गा धीरमास्वेनुः	II ४३
मुखसरोजरुचं	II १८६	मृदुचरणतलाग्र-	I ६३२
मुखापणेषु प्रकृति-	I ५९	मृदुचरणलताग्र-	I २८
मुग्धत्वादविदित-	I ७६	मृषासि त्व हविः	I २३३
मुग्धाया स्मरललितेषु	I. ४६	मृषोर्ध्वं प्रवदन्ती	II २२५
मुदमब्दमुवामपां	I ४५९	मेघङ्करमिवायान्त-	I २२९
मुदितयुवमनस्काः	I. १६	मेघनादः परिष्कन्दन्	II. ५६
मुदितैस्तत्रेति	I २५४	मेघास्सविद्युतः	II ५८३
मुदे मुरारैर्मरैः	II २२९	मेदस्विनं विपुल-	II. ४४८
मुनिरूपोऽनुरूपेण	I १८१	मेदस्विनस्सरभस-	I ५९९
मुनिरेष यदाभ्ययात्	I. ५९४	मेनका मनसि	II २४३
मुनिर्भृशाश्वोपज्ञानि	I २४९	मैत्रे मुहूर्ते शश-	I २४७
मुनिशापकृतोत्पत्ति-	I. ११	मोज्जिग्रहः	II. १६१
मुरलामारुतोद्धूत-	I ४८६	म्रियमाणस्स	II १९९
मुरारिनारीमुख-	II ४१४	य	
मुषित्वा धनदं पापः	I. ५४	यं किल पराशर-	I. ३५९

य प्रासूत सहस्रपा-	I. ७८	यदस्य यात्रासु	II. ५०३
यं लघुन्यपि	I ६३०	यद्देहेनर्दिनमसौ	I २००
यः करोति वधोदका	I १३	यद्गोत्रस्य प्रथम-	I १५०
यः क्षलदेहं परि-	I ४०५	यद्गोष्ठीप्रतिहार-	II. ४६०
यः पयो दोग्धि पाषाण	I ५३	यद्वाहुराहुरसना-	II. ४१३
यच्च यत्र भवान्	II २०८	यद्यस्ति कौतुकं	II ४३२
यजुषि तैत्तिरीयाणि	I. ४७८	यद्यह नाथ नायास्य	I. २६८
यज्ञवाटमधिष्ठाय	I ५२८	यन्मतौ विमलदर्पणिका	I १८
यज्ञोपप्लवशान्तये	I ३९०	यन्मुखग्रहण-	II १५
यतः परार्धानि	I. ५३२	यम युनजिम	II ५८४
यत्कीर्तिस्त्रिलकायते	I ५८४	यमास्यदृधरी तस्य	I. ५
यत्कृतेऽरीन्	II १४४	यमेवमुद्दिश्य	II ४९१
यत् प्रोणुवितु तूर्ण	I. १५	ययुर्विन्ध्य शरन्मेघै	I ३७३
यत्राधिरुढेन	I ४८४	यवनीमुखपद्मानां	I ४६
यत्रावदत्तामति-	I ४२५	यशस्करसमाचार	I ६६
यत्रोज्जिताभिः	II २८७	यशोमिराब्रह्मसभ	I १७८
यत्स्वधर्ममधर्म	II २८३	यस्ते नव. पल्लवित.	I ५६४
यथा प्रह्लादनात्	II. १००	यस्मिन्नर्जुनदो.सहस्र-	I २१०
यथा यथा पटद्-	II २६२	यस्मिन्महीं शासति	I. १९८
यथा यथा सेवन-	I. ५९२	यस्मिन् हिमानीभृति	I ३९
यथार्थं सञ्चिन्ते	II १६८	य स्या वासयते	II ८८
यदगारघटाद्-	I. ३१६	यस्या महानीलतटी-	I. ३२
यदङ्गनारूप-	I ३५७	यस्यामुदग्रनृप-	II. ३९६
यदतनुस्त्वमिदं	I ९१	यस्याश्चलद्वारिधि-	I. १६३
यदताप्सीच्छनै.	II ३१७	यां कारिं राजपुत्र.	II ५६६
यदर्नर्गलगोपुर-	II ५३	या खलु पुरा	I ४४६
यदपूपुजस्त्वमिह	I. १२९	या धर्ममानोः	II. ५२५
यदपूरि पुरा मही	II. ३०	यात यूय यमश्राय	II. ५३१
यदराज्ञि राजवत्	I ८१	यातस्य ग्रथित-	I २८३
यद्भवोच्चत वीक्ष्य	I. १३८	या तु न. पदवी	II. ४००

याते ततो निजपुरीं	I. २७२	यो मघोनि दिव	II. १६९
यातैश्चातुर्विध्य-	I ४९३	योषितामतितरां	I. १८४
यातोऽस्तमेषः	II. २६९	योषिद्वृन्दारिका-	I. ९
या न ययौ प्रिय-	I १५१	र	
यानाज्जनः परिजनैः	I. ३८	रक्त प्रचुश्चतुः	II. ६०
यानैः समचरन्तान्ये	I. ८०	रक्तपङ्के गजाः	II. १६३
यान्ति न्यायप्रवृत्तस्य-	I ३३०	रक्तपीतकपिशाः	I. २१३
यान्तीनां सममसित-	I २६	रक्तेनाचिह्नितत्	II. ९०
यामिकाननुपमृद्य	I ४९६	रक्षःस्त्रीवदनारविन्द-	I २०
यामेवाहुर्निशिचर-	II ३९७	रक्षसा मृगरूपेण	I ५६६
यायास्त्वमिति	II २१०	रक्षस्सङ्घट्टचूर्णी-	II ४४३
यावत्पताप-	II. १६२	रक्षासि वेदिं परितः	I. ६६
यावत्स एव समयः	I. ४९२	रक्षांसीति पुरापि	II १५३
यावदर्थपदां वाचं	I. १६७	रक्षोऽभिचारचरु-	I. ७८
युगान्तकालप्रति-	II. २४०	रक्षोविद्वत्सु घोरेषु	I ७९
युद्धमित्थं विधूतान्य-	II. ३२	रक्षणं करोषि	II ५५४
युवजानिर्धनुष्पाणिः	I २५४	रघुनाथोऽप्यगस्त्येन	I. २३९
यूपाङ्कुरप्रकर-	I ५९३	रचय चारुमते	I ४२९
यूयं समैष्यथ	I. २४७	रचितं रतिपण्डित	I ५३१
ये चान्ये कालयवन-	I. १४१	रजनिचरमभागे	I ३७
येनापविद्धसलिलः	I. ५५	रजसाभ्यवकीर्णानि	II. ४३१
येन पूतक्रतोर्मूर्ध्नि	II. २०२	रणाय जैत्र.	I. ६५९
ये सूर्यमुपतिष्ठन्ते	I. ५७१	रणे चिक्रीड	II. १३२
यैरघानि खरः	II ५१	रतान्तरे यत्न	II ४१०
योगक्षेमकरं	II २६४	रतिपतिप्रहितेव	I. १४०
योगनिद्रान्तविशदैः	I. ४७०	रतौ हिया यत्र	I. १५७
योगिनो यं	II. ३५७	रत्नस्तम्भेषु सङ्क्रान्त-	I. ४२१
योगेन लभ्यो यः	II. २२०	रथमास्थितस्य च	I. २६७
योनौ जलावतारे	II ४२४	रथवाजिपत्ति-	II. १५१
योऽपचक्रे वनात्	I. १२२	रथाङ्गसक्रीडित-	I. ३१३

रथ्याघोषैर्वृहणैः	I. ४३१	रामस्य दयमानोऽसौ	I. ११७
रमसादुदस्थुः	II १४२	रामस्य शयित भुक्तं	I १३१
रम्या इति प्राप्त-	II ४७५	रामाकर्षणभग्न-	I ३६६
रयेण रणकाम्यन्तौ	II १११	रामादधीतसंदेशः	I. ९९
रवः कठिनकर्षण-	II ५३०	रामेण लिस्सत	I ५२३
रवितुरज्जतनूरुह-	II ४७५	रामे बाहुबल	I ५६६
रविस्तप्स्यति निश्शङ्क	II ३९	रामे रिपुशरान्	II ३३२
रसान् संहर	II २१४	रामोऽपि हत-	II १५२
रहसि नलिनतरुपे	II. ३९१	रामोऽवोचद्धनूमन्तं	I २२७
रहस्तदानीं रजनी-	I ३५२	रावणश्शुश्रुवान्	II ३४२
राक्षसाना मयि गते	I १२१	रावणस्येह रोक्ष्यन्ति	I १२०
राक्षसान्वटुयज्ञेषु	I २००	रावणाङ्कपरिक्लिष्टा	I ३४४
राक्षसेन्द्रस्य संरक्ष्यं	I १४३	रावणाय नमस्कुर्वाः	I ९२
राक्षसोऽन्तर्जयत्	II १५४	रावणावग्रहक्लान्त-	I ३८८
रागकान्तनयने	II २८७	रावणोऽपि विभीषण-	I. ४८१
रागान्धीकृत-	I. ३५०	रित्ते पुष्पैः सिद्ध-	I ३०७
राघवं पर्णशालायाः	I. ३२७	रुणोरुरोधः-	II २८१
राघवस्य ततः कार्यं	I २०५	रुचिघाम्नि भर्तरि	II ४९८
राघवस्याभृशायन्त	II ११४	रुधिरं पातुकामेन	I ३८३
राघवस्यामुषः	II ३६	रुन्धती नयन-	II. ३२०
राघवाभ्यां शिवं	I १४५	रुन्धन्नष्टविधेः	I ७८
राघवास्त्रविदीर्णानां	I ४५	रुरुजुर्भ्रंजिरे	II ९७
राघवो न दयाञ्चक्रे	II २८	रुरुदिषा वदनाम्बु-	II ४८८
राजा स यज्वा	I ६६५	रे काकुत्स्थाः कथं	I २६१
राजीवराजीवश-	II ४९४	रेखामात्रमपि	II ४७८
राजन्भवतः	II. ४०१	रे रे क्षत्रियसत्तम	I. ५३८
राजन्यरुधिराम्भोधि-	I ४०१	रोचमानः कुहृष्टिभ्यः	I. ८०
रात्रावनाविष्कृत-	II ४९३	रोचिष्णुकाञ्चन-	II ३५१
रात्रिन्दिबविभागेषु	I ३२२	रोदोरन्ध्र	II. ९२
राममुच्चैरुपाकृत्व-	I. २३२	रोमोद्धम. प्रादुरभूत्	I. २०५

रोषभीममुखेनैव	I २३९	व	
रोषवेशादाभि-	II ५८६	वशस्थितिं वशकरेण	I २०२
ल		वक्तुं विलासमणि-	II ५०३
लक्ष्मणं सा वृषस्यन्ती	I ३२५	वक्षोभ्यो घनमनु	I ४६७
लक्ष्मणः प्रथमं श्रुत्वा	I १	वङ्ग कङ्ककुलामिषं	I ४१०
लक्ष्मीभृतोऽम्भोधि-	I १५८	वङ्गानुत्खाय तरसा	I ४१०
लघु ललितपद	II ४३२	वचन रक्षसा पत्यु-	I ५४
लघूकरिष्यन्नतिभार-	I. ६३०	वचस्यवसिते	I ३९६
लज्जते न गदितः	I ६१८	वञ्चित्वाप्यम्बर	II ५७८
लज्जा तिरश्चा यदि	I ५०	वणिक्पथे पूग-	II. ४११
लतानुपात	II. ५९२	वणिक् प्रग्राहवान्	I. ५८२
लताप्रतानोद्गृथितैः	I. ५६	वत्स कठोरहृदये	II ५४६
लताबलाढ्य-	I १४९	वत्स गुह न तावत्	II १७६
लब्धस्पर्श	II ५४४	वत्स गुह स्पृहयामि	I. ८५
लब्धा ततो विश्व-	I ४६७	वत्स द्वेषिनियुद्ध-	II ११९
लभ्यमेकमुकृतेन	I ६९	वत्स लक्ष्मण	II १२१
लभ्या कथं नु	I १४२	वत्स लक्ष्मण	II. ३६७
ललितविभ्रमबन्ध-	I. २४६	वत्स साधु समर्थयसे	I ३०७
लवङ्गमालाकलिता-	I ३१७	वत्से भवत्सेवासम्प्रदा-	I. २
लवणेन विलुप्तेज्याः	I ६१२	वत्सौ समन्तादुप-	I. ५४१
लिपिर्न दैवी सुपठा	I ६५७	वदनगर्भगतं न	I १६२
लीलयैव सुतनोस्तुल्यित्वा	I. १९	वधेन सङ्गृहे	II. २९६
लीलाचलस्त्री-	I. १५९	वनं यियासोः	II. ४५३
लुम्पन्नहृष्टजामातृ-	II. १२१	वनतापसके	I. ६४४
लेखया विमलविद्रुम-	I २६	वनस्पतीना सरसां	I ३१३
लेडि भेषजवत्	II. ४७	वनानि तोयानि च	I. ६४१
लोकसजि	II. ५२३	वनान्तरादुपावृत्तैः	II. २५८
लोकालोकव्याहतं	I. ५५८	वनेषु वासतेयेषु	I. ५१२
लोकोत्तरं हि	II. ५५	वनेषु सायन्तन-	I. २७७
लोहितश्याम-	II. ११६	वन्येभदानानिरु-	I. २४५

वपुश्चान्दनिकं	I ४६५	वामदेव किमुच्यते	I. ५४१
वयमथैव गच्छामः	I ९२	वायव्याक्षेण तं	II २९
वरेण तु मुनेर्वाली	I २३०	वारांस्त्रीनभिषुण्वते	I १४
वर्तिष्यमाणमात्मानं	II ३८	वार्थस्तपोधन-	I. ४३०
वर्धते ते तपः	II. १३१	वार्षिकं सञ्जहारेन्द्रः	I. ४५७
वर्धावद्धा धौरितेन	I ४३०	वालिनं पतितं	I २३२
वर्षेषु यद्भारतं	II १२३	वासस्त्वचां भवतु	II ४३५
वल्गूयन्तीं विलोवय	II २१	वाहनाजनि	II. ५२८
वशां करे स विभ्राणं	II ३९२	विकचोत्पलचारु-	I २०४
वसन् स तस्या वसतौ	I. ८४	विक्रथी याचते	II. ३५७
वसानस्तन्त्रकनिभे	I. ५००	विकर्तनकुलस्य	I १२५
वसानां वल्कले	II. २३०	विकसितसङ्कुचित-	II ३७७
वसिष्ठधेनोरनु	II ३२२	विकुर्वे नगरे	II. १५८
वसुधान्तनिस्सृत-	I ४०२	विक्रीय दिश्यानि	I ४४४
वसुधराया कृत्स्नायां	I २२९	विगणय्य कारण	II. ३२
वसूनि तोय	I ५३४	विगतवारिधरा-	I. २६
वसूनि देशांश्च	II. १६८	विगतसस्य-	II ६२
वस्त्रान्नपान	II ४५	विचित्रमुच्चैः	II २७०
वागर्थाविव संपृक्तौ	I ४७	विचुकुशुर्भूमिपतेः	II. ३९४
वाचंयमान् स्थण्डिल-	I. ३४५	विच्छिन्नाभ्रविलाय	II. ५८८
वाचंयमोऽहमनृते	I २२८	विजिगीषते यदि	II. १३२
वाचाभिदानीं किमु	II ५४२	विजितकृधमीक्षता-	I १२९
वाञ्छामनासेन	II. ५२१	विज्ञापनीया न गिरः	I. ३६५
वाणीविलासमपरत्र	II. ५५९	वितानसहितं तत्र	I. ४७३
वाताहतचलच्छाखा	II. २४७	विदर्भसुभ्रूस्तन-	II ११८
वातूल इव तूलानां	I. ४३१	विदाङ्कुर्वन्तु रामस्य	II. ६६
वादयाश्चकिरे	II. ६	विदितं वो यथा	II. ३३७
वानर. कुलशैलामः	I. ६२७	विदितमेव हि भवतां	I. ११७
वानरा मुष्टिभिर्जघ्नु	II. ४९७	विदित्वा शक्तिं	II. ३
वानरैश्च कपिः	I. १४९	विद्यामथैतं विजयां	I. १३२

विद्युत्प्रणाशं स	II. ३१८	विभिन्नवर्णा-	II. ४७६
विद्युन्नाशं रवेर्भासः	II ५२	विभिन्नशङ्खः कलुषी-	I. २७१
विद्विषोऽद्विषुः	II. २२९	विभिन्ना जुधुरूर्ध्वोर	II ६१
विधानमानुश्रविकं	II ७५	विभीषणस्ततः	II ३०
विधाय तस्यापचितिं	I. ६००	विभीषणोक्तं बहु	I. ५५०
विधाय वैरं	II १	विमतानपि तैर्जित्वा	I. १४१
विधिं बधूसृष्टिं	II १३४	विमुच्यमानैरपि तस्य	I. ४०
विधिचोदनासु	II ५११	वियति व्यत्यतन्वाता	II. १२८
विधिना कृतमर्ध-	I. ५४८	वियत्यशेषासु	II. १५३
विधुरमानि तथा	II. ३८८	वियोगदुःखानु-	II. २५२
विधृतनिशितशङ्खैः	I ४९१	विरक्तसन्ध्याकपिश	I. ३७१
विनङ्क्ष्यति पुरी	II. ७१	विरहपाण्डिम-	I ५४०
विनतेः पदयोः	I ५७२	विरहिवर्गवध-	I. २८६
विनम्रशालिप्रसवौ	I. ३२	विलम्बिनीलोत्पल-	I २९
विनयति सुदृश.	II १६०	विलासवापीतट-	I. ३७
विनयन्ते स	II. १५९	विलुलितकमलौघ.	I. १६३
विनिहितं परितापि-	I ३३३	विलेखितु भीमभुवः	I. ३७
विनीताध्वश्रमाः	II. १५९	विलोकनेनैव तव	I. ६३७
विनेप्ये क्रोधमथवा	II १५९	विलोचन दक्षिण-	I. ४२
विनोदमिच्छन्नथ	I. ६	विलोचनाम्बु-	I. ६६४
विन्ध्यगिरिराज.	I. ४३८	विलोक्य तं आतरं	I. १५
विन्ध्यस्य संस्तम्भयिता	I. ४८८	विलोक्य द्योतन	I. १५३
विन्यस्तवैङ्कर्य-	I ३७५	विलोक्य सलिलोच्चया-	I. १८८
विपक्षमखिलीकृत्य	II. १३८	विबरेऽपि नैन-	I. २१६
विपदां प्रतिकर्तारः	II २३८	विवर्तयन्मदकलुषी-	I. २५
विपाकोऽयं दशग्रीव-	II. ४८	विशङ्कटे वक्षसि	I. १६०
विपिनमथ जगाद्दे	II. ३८७	विशिखान्तराण्यति-	II. ३६१
विप्रकृष्ट महेन्द्रस्य	I. १०८	विशिखासयिषाञ्चक्रुः	II. २३
विफलीकृतयत्नस्य	I. २७५	विशेषविदुषः शास्त्रं	I. १८२
विभिन्नपातितान्ध्रिय-	I. ४३०	विश्रुताश्रित-	II. ७८

विश्वावलोकस्पृहया	II. ६०८ वीर्यं मा न ददर्शः	II. ९
विश्वासप्रदवेषः	II २५५ वृक्षाद्गृक्ष परी-	I ९६
विषाङ्गिण प्रतिपद-	I १९५ वृक्षेण वृक्षं गिरिणा	II ४५५
विषसादेन्द्रजित्	II. १३ वृक्षेशया यष्टि-	I. ३३२
विषह्य राक्षसा.	II. १५ वृत तेनेदमेव प्राङ्	I. ८९
विष्टरं तटकुशालि-	I. ६५३ वृतस्त्व पात्रेसमितैः	I. १३५
विष्फुलङ्घिः	II. ७४ वृत्तान्तमेवमवकर्ण्य	I. ६०
विष्यन्दमानरुधिरः	II. ४० वृत्तैरिव क्रतुसहस्र-	I. ८२
विसृष्टपार्श्वानुचरस्य	I १४४ वृषस्यन्ती वृषस्कन्ध	II. १११
विस्तीर्णाक्षैर्विपिन-	II ४८१ वेणुना दशमपीडिता-	I. १४
विस्रस्तमसादपरः	II. ३५८ वेदिवत्सपरिग्राहा	I. ५२६
विहगाः कदम्ब-	II. २७८ वेदोऽङ्गवास्तैः	II. ३७१
विहङ्गराजाङ्ग-	II. २७८ वेशन्तपङ्कविवृते-	I. १३४
विहित मयाद्य	I. १३० वेश्मानि रामः	I ३४४
विहितागसौ मुहु-	I. ५७४ वेश्मान्तर्हणनं	II. ५६८
वीक्षितस्त्वामसि	I. ९४ वैखानसेभ्यः श्रुत-	I. ७०
वीक्ष्य तस्य वरुणः	II. २२६ वैदर्भनिर्दिष्टमसौ	II. ६०८
वीक्ष्य तस्य विनये	II. ६४ वैदेहि पश्यामलयात्	I. ५८९
वीक्ष्यवन्ध्यवचनः	II. ४९० वैदेहीं दृष्टवान्	I. १३२
वीचिक्षोभस्तनित-	I. २२५ वैमानिका. पुण्य-	I. ४९१
वीचिलोलभुजयोः	II. २३० वैवाहिकीं तिथिं	I १०४
वीणासुनीन्द्रः	I. ४५४ व्यक्त बलीयान्यदि	I. ३५८
वीणास्समस्ता-	II. ४४६ व्यचलन्विशङ्कट-	I. ५६२
वीतप्रभावतनुः	II. ३६५ व्यजिघृक्षत् सुरान्	II. ७१
वीतशङ्कमिह तेऽद्य	I. २९ व्यतिघ्नन्तीं	II. १२८
वीतोष्ठरागाणि	I. ६२० व्यतिजिग्ये	II. १२८
वीनामुपसरं	II. ५४८ व्यथितमपि भृशं	I. ३५१
वीरं तनूजमनु	I ५८७ व्यरमत्प्रथनात्	II. १८७
वीरमिन्द्रजितं	I. ५२५ व्यश्नुते स्म ततः	II. २०१
वीरेण तेन	II. ३६७ व्यादिदेश गणशः	I. ६५९

व्यासं गुहाशयैः	I. २२७	शम शर्म नमस्वन्तः	I. ६६९
व्यायच्छमानयोर्मूढ.	I २३१	शमिततापमपोढ-	II २८७
व्यावर्तध्वमुपाध्व-	I ९८	शय्या जगत्युभय-	II २५९
व्यावृत्तगतिरुद्याने	I ५४४	शय्यागतेन रामेण	I ४३
व्यावृत्तवक्तैरखिलैः	I ६००	शरदम्बुदरच्छाया	I. १८
व्यासेद्धुमसान्	II. २०४	शरीरमात्रेण नरेन्द्र-	I. ४४४
व्यूढोरस्को वृषस्कन्धः	I. २८२	शरीरसादादसमग्र-	I ९
व्योम प्राचिनुतां	II ९१	शरैरताडयद्धन्धुं	I. २४३
व्योमस्पृशः प्रथयता	I ५६०	शरैरुत्सवसङ्केतान्	I. ६०
व्रजति विषयमक्षणां	I ६०१	शर्मद मारुतिं	I. २२६
व्रजन्ति ते मूढ	I. ६०६	शल्य ततः परं	II ४६७
व्रज्यावती निरुद्धा-	II. ५५७	शशस तुल्यसत्त्वाना	I. ३३८
व्रणभृता सुतनोः	II ३१३	शशकलङ्क-	II २८२
व्रताय तेनानु-	II ३०३	शशाम वृष्ट्यापि	I १०७
व्रातीनव्यालदीप्रास्त्रः	I २४१	शशिमयं दहनास्त्र-	I ४१७
श		शस्त्राशस्त्रिकथैव	I २६२
शक्तिं सस्वजते	II ५५	शस्त्रैर्दिदेविषुं	I ७५
शक्तिवैकल्यनम्रस्य	I ६०३	शाखावसक्त-	II ५६९
शक्तैः सुहृद्भिः	I. १४७	शाम्भवं चापमारेप्य	I ९०
शक्नोति यो न	II ४२०	शाम्यत्यृतु-	II ११८
शङ्का धवित्तवचनं	II. ३८२	शालिन्तामविगणय्य	I १८३
शङ्खान् दध्मुः	II ४३०	शिखिपिच्छकृत-	I १८३
शठ नाकलोक-	I ७७	शिलाशयां तामनिकेत-	I ३३७
शतमखमणिस्तोम-	I २६७	शिलीमुखाभ्या	I ४७४
शतसाहस्रमारक्षं	I. ४५३	शिवध्वजिन्य. प्रति	I १६४
शल्लुभान्युधि	I २३०	शिवप्रणुत्वेन	II ३८५
शल्लुभगमयत्स्वर्गं	I ५६	शिवयोर्युञ्जतोः	I ६५५
शनैः शनैरनयो.	I २१५	शिवाः कुण्णन्ति	I ३५७
शबरत्वजुष.	II ५६५	शिशिरमासमपास्य	II. २५७
शब्दितामनपशब्द-	I. ६०३	शीघ्रायमाणैः	I. १८४

शीर्षघातिनमायातं	I. २३०	श्रिया हसद्भिः कमलानि	I. १९२
शीर्षच्छेद्यमतोऽहं	I १८९	श्रीमद्भिः सरथगजैः	I. १८८
शुकाङ्गनीलोपल-	I ४८३	श्रीर्निष्कुप्यति	II. १९७
शुक्लैस्तारैर्मुकुली-	I २५५	श्रीहर्षं कविराज-	I ५७४
शुचीभूताः स्नानै-	I. ९७	श्रीहर्षं कविराज-	I. ६२८
शुद्धवंशजनीतोऽपि	I. १३९	श्रुतदेहविसर्जनः	II. ३१०
शुद्धाः सङ्गं न	I १८७	श्रुतस्य यायादयं	II २१२
शुद्धान्तसम्भोग-	I ७४	श्रुतिपथमधुराणि	I १६०
शुश्राव रामस्तत्सर्वं	I. ४९८	श्रुतिसमधिकमुच्चैः	II १८
शूलानि भ्रमयाञ्चक्रुः	II ४३	श्रुतिसुख-	II. ८३
शृणु कस्ते कार्य-	I. ४९७	श्रुत्वा ततः परमत	I ४३०
शृण्वद्भ्यः प्रतिशृण्वन्ति	I ८८	श्रुत्वा दाशरथी	I. ४४१
शृण्वन् सदार-	I २८७	श्रुत्वा विस्फूर्जयु-	I. १८१
शैलाधिरोहाभ्यसन-	I. ४४९	श्रेणीबन्धाद्वितन्वद्भिः	II ४७९
शैले विश्रयिणं	I. ५०८	श्रोत्राक्षिनासा-	I ३००
शैलोपशल्य-	I ५८३	श्लाघ्यस्त्यागोऽपि	I ४००
शैशवव्ययदिन	I ६७०	श्वःश्रेयसमवासा	I ३२७
शैशवेभ्यस्तविद्यानां	I. ४२५	श्वगणिवागुरिकै-	I. ४९१
शोचित्वाग्रे भृत्ययोः	II. २२४	श्वश्रूजनः काङ्क्षति	II. ३९३
शोणरुचा शिखया	I ३३	श्वश्रूजनानुष्ठित-	I ४८
शौरैः प्रतापोप	I. ६०२	ष	
श्मश्रुप्रवृद्धिजनित-	I. ५९०	षड्गुणाः शक्तयस्तिष्ठः	I. २७१
श्यामारुणैर्वारण-	I. २१३	षाड्गुण्यमुपयुङ्गीत	II. २४१
श्यामो नाम वटः सोय	I ६५	स	
श्येनपक्षपरिघूसर-	I ५९६	संकीडन्ती तेजिता	I ३१७
श्रवणपुटपुगेन	II ५२५	संक्रुध्यसि मृषा किं	I. ८७
श्रियः कुरुणाम्	I ४३४	संक्षिप्तस्याप्यतः	II ५४२
श्रिय.पतिः श्रीमति	II ३७८	संक्षोभे नगरस्य	II. ४२०
श्रियस्तदालिङ्गन-	I ६०९	संक्षुण्वान इव	II. १७८
श्रियाजुष्टं दिव्यैः	II. १२७	संग्राममूमीषु	I. १६१

संग्रामस्तुमुलस्तस्य	I ४४२	स क्षेमधन्वानं	I. २७४
संग्रामे तानधि	II १०	सखा गरीयान्	II. ४९६
संज्ञमाते तावपाया-	I. १०३	सखा दशरथस्यापि	II. ७७
सं ज्ञाप्य नः स्वध्वज	I २२४	सखी तदीया	I. ६११
सज्जारिणेव	II ३५६	सखीनिव प्रीतियुजः	I. ६३
संद्ध्यते तव	I. ५५०	सखे सीरध्वज	I ८२
सदृष्टं तव	II. ८३	सखे सीरध्वज	I. ३१८
संप्रत्यसाम्प्रतम्	I ६५७	सखे सीरध्वज	I ३४१
संप्राप्य वानरान्	II ५७५	सख्यस्य तव सुग्रीव	I. १२५
सम्भूतोपकरणेन	II १०१	स गतः क्षितिमुष्ण-	II ४९९
संयुगे सांयुगीनं	I. ५१०	स गरुडनदुर्ग-	II ४०३
संरम्भवेगोज्झित-	II ३९६	सङ्कीर्णकीचक-	II ४६५
संवत्सरेण यान्त्येव	I ७६	सङ्क्रान्त प्रियतम-	I. ६
सवाता मुहुरनिलेन	I ४४९	सङ्ख्याय यानेषु	II ११२
सवित्तस्सह-	II १५२	सङ्गच्छ पौस्नि खणं	I. १९
सवुर्वर्षं स्वमाकूर्तं	II २२०	सङ्गच्छ राम	II १५२
सशृणुष्व कपे	I ४५२	सङ्गमाय निशि	II. २४५
संसर्गी परिदाही	II ३५६	सङ्गमनिर्विष्ट-	II ६०९
संस्तावमिव शृण्वन्तः	II ५३३	सङ्घर्षयोगिनः	I. ३७९
संस्पर्शप्रभवसुखो-	I २८	स चतुर्धा बभौ	I. ६२५
स इन्द्रनीलस्थल-	I ३५०	स चापि रुधिरै-	I. ११८
स एष मानुषात्	I. ५९७	स जगाम विसर्गं	II. १०२
स कदाचिदवेक्षित-	I. २७०	स जयत्यरिसार्थ-	II ४२४
स काञ्चने यत्न	II १३०	सजलाम्भोद-	II ५३०
सकारनानारका	I ४२२	सञ्चारपूतानि	II १६४
स किंसखा साधु	I ५५	सञ्चेरुस्सहसा.	II. ५४५
स किल संयुगमूर्ध्नि	I. ५९	सञ्जहार सहसा	I. २८८
स किलाश्रममन्य-	I १०३	सञ्जानानान्परि-	II. १६६
स नीचकैर्नरित-	II. ५१७	सज्जितानि सुरभीप्यव	I. २५७
स कुलोन्नितमिन्द्रल	I. ५४९	सज्जन्तमभि-	II. ७५

सततं सदर्थि-	II. ४७१	सन्तस्य पूर्वमसुत.	I. ४५२
स तमाससाद	II. ३८१	सन्त्वासयाचकारारि	I ६०
स तान्नाजीगणत्	II ९३	सन्दानान्तात्	II. ३३२
सतामरुष्कर	II. २६६	सन्दिदर्शयिषुस्साम	I ६६७
स तामूचेऽथ	II. २३२	सन्दृश्य शरण	I ५४
स तीरभूमौ	II ५७२	स पृथ्वलोत्तीर्ण-	I ४३८
स तीर्त्वा कपिशां	I ३१७	स पाटलाया गवि	II २४०
स तेजो वैष्णव	I ३०९	स पिङ्गाक्षः श्रीमान्	I ६५२
सत्यवृत्तमपि	I ६०२	स पुण्यकीर्तिः	I २००
सत्योद्यां गिरमिह	II १३८	स पुर पुरुहूतश्रीः	II १६४
सत्रान्ते सचिवसख.	I ४०१	स पूर्वतः पर्वत-	II ११
स त्वं प्रशस्ते	I २६०	सप्तभेदकर-	I ३२४
स त्वं हनिष्यन्	II ५०	सप्राणा चेज्जनक-	I ५१५
सत्त्वमेजयसिंह-	I २२७	स प्रोषिवानेत्य	II २१९
सत्त्वानजस्रं	II ५९०	स बाल आसीद्वपुषा	I ७७
स दक्षिणं तूण-	II २९१	स विभ्रेष प्रचुक्रोष	II २४
सदिधं समचिच्छदत्	II २५	स भवान् भ्रातृवत्	II. २१०
सदृशी तव शूर-	I १३८	स भस्मसाच्चकार	I ६६३
सदोद्गारसुगन्धीनां	I १३८	समक्षुण्वत	II १७८
सद्वंशत्वादङ्ग-	I २५७	समगतकपिसैन्यं	II ३०
सनातनः पुमान् पुरीं	I ७	समगध्वं पुरः	II. ४
स निकामघर्मित-	I ४२४	समदनमवतसिते	I २४
स निर्विश्य यथा-	II ४८७	समनात्सीत्ततः	II ८९
स निवेश्य कुशावत्यां	I. ३७१	समन्तादुत्तालैः	II. ३०१
स नौ विमानादव-	I २५५	समन्तादुन्मीलत्-	I. ३७
सन्तानकतरुच्छाया-	I २५१	स मन्थरावल्लित-	II १८९
सन्तानार्थाय	II. ६००	सममिसृत्य रसात्	I ६४३
सन्तापन्न सकल	I ३१६	सममेणमदैर्यदा	I ५९९
सन्तुष्टे तिसृणां	I ५८७	सममेव समाक्रान्ते	I ४१८
सन्तो मनसि कृत्यैव	I. २२१	समय एव करोति	I. ३०६

समरेषु रिपून्	I ३८६	स राजसूययाजी	II, २२६
समासो मधुपर्कः	I २८	स राज्य गुरुणा	I, ४०२
समानेऽपि हि	I, २८८	सरितः कुर्वती	II, ३१५
स मारुतिसमानीत	I ५४९	सरिदात्मजशासितः	I, २१९
समाविष्ट ग्रहेणेव	I ५८२	सर्गशेषप्रणयनात्	I, १०४
समाश्वसिमि केनाहं	II, ६७	सर्वकार्यशरीरेषु	I ४७७
समीहे मर्तुं	II १३६	सर्वङ्गषयश.शाखं	I, २२८
समुच्छ्वसत्-	II ५९९	सर्वज्ञस्त्वमविज्ञातः	II, २४२
समुज्झिता यावद-	I १६७	सर्वत्र दयिताधीन	I ३०५
समुत्क्षिपन् य	I १५७	सर्वनारीगुणैः प्रष्टां	I, ३३३
समुत्तरन्तावव्यथ्यौ	II २२९	सर्वराजकदुर्घर्ष	I, ४२४
समुद्रोपत्यका हैमी	I ८	सर्वस्य जायते मानः	I ९८
समूलकार्षं चकधू	I, २३४	सर्वातिरिक्तसारेण	II, ५७९
समूलघातमघ्नन्तः	II, ५८५	सललितचलित-	I ३३४
स मृणये वीत-	I ५११	सलिलद्रवराह-	II, २६६
सम्पत्य तत्सनीडे	II ३५४	सलीलमालिङ्गन-	I, २३५
सम्पदस्तव गिरा	II २	सलीलमालिङ्गन-	II, ५६४
सम्पातिना प्रजङ्घस्तु	II ५८७	सलीलमासक्तलता	II ५५
सम्प्रत्युपेयाः	II ६३	सविकचोत्पल-	II, ४१२
सम्प्राप्य तीरं	II, ४११	सवितुः परिभावुकै-	I, १३६
सम्प्राप्य राक्षस-	I १०९	सविधमुपसरन्	II, ५८४
सम्बभूवुः कबन्धानि	II, २१	सविनयमथ दर्शितं	I, ४६२
सम्भोगक्षमगहना-	I, १६०	सविनयमपरा	I, २८४
सम्यग्विनीतमथ	II, २५८	सविशेषं सुते	II, १२१
सरजसमकरन्द-	I, ३२३	स विसृष्टस्तथा-	II, १७९
सरजसमपहाय	I, २८४	सव्यलीकमवधीरित-	I, २०१
सरभसमवलम्ब्य	I, ४१४	स व्यासवत्या परितः	I, ३
सरसपटीरकुञ्ज-	II, २७०	स व्रीहिणां यावत्	I, ४२६
सरसीः परिशीलितुं	I, ४३	स शकटमधिरुद्ध	II, ४८३
सरसीव चलत्-	II, ५०७	स शत्रुलावौ	I, २२६

स शापो न त्वया	II ४८४	सायं शशाङ्ककिरण	II. ४०
स शुश्रुवास्तद्वचनं	I १३३	सारोऽसाविन्द्रियार्थानां	II ५५४
स शुश्रुवान्मातरि	II ३४२	सार्धं कथञ्चिदुचितैः	I ५३९
स श्रीकण्ठकिरीट-	I. ३२६	सार्धं कथञ्चिदुचितैः	I ६३३
स सञ्चरिष्णुर्भुवना-	I १५६	सावज्ञमुन्मील्य	I ६५२
स सासिः सासुसूः	II २१९	सावलेपमुप-	II ११०
स सैन्यपरिभोगेन	I २७७	सास्तम्भपद-	II ४९
स सैन्यपरिभोगेन	I. ४७६	सिंहलद्वीपमम्भोधि-	I ५४३
स स्वयं प्रहत-	I २७	सिञ्चन्त्या कथमपि	II ४८७
स हत्वा लवणं	I ३५९	सितं सितिम्ना	II ४५७
सहशरधि निज	I २६३	सितदीपमणि-	I. २४६
सहस्रसंख्यैर्गगन	I २८७	सितारविन्दप्रचयेषु	I. २६
सहायवन्त उद्युक्ता	I २२२	सिताशुवर्णैर्वियति	I. ५
साराविण न	I ४२२	सिद्धार्थको महामात्यः	I ४४३
सार्कं शक्तिधरेण	II १०	सिन्धुजातकलशी-	II ३८६
सा किलाश्वासिता	I ३६	सीता जिघांसु	II. ९
साङ्ग च वेदमध्याप्य	I ५९	सीता दिदृक्षुः	II. १८२
साचि लोचनयुग	II १८९	सीता सौमित्रिणा	I. ४
सा तु दीर्घं निश्चस्य	II ४५२	सीतां हिता दशमुख-	II. १७४
साधारणी क्षितिभृता	I ११७	सीतान्तिके विवृत्सन्तं	II. ३८
साभोरपि स्व खलु	I. १४२	सीतापि निजाभरण-	I ६५०
सा नीयमाना	II २८३	सीता रक्षोनिकायेषु	II. ५३६
सापि शक्तिरभिहत्य	I. ५१०	सुकुमारमेकमणु	I. ६४७
सा ऋणवर्षिणं	I. २५०	सुकृत प्रियकारी	II. १४४
सा मन्दुरासंश्रयि-	II. ३६५	सुखजातस्पुरापीतः	I. २९०
सामर्थ्यं चापि सः	II ४	सुखश्रवा मङ्गल-	I ३६६
सामोदाः कुसुम-	I ११०	सुखाच्चक्षु श्रवः	I. ५४२
सामोदो भीमसम्भूति-	I. ४७४	सुखेन लभ्या दधतः	I. ४३५
सायतनीं तिथिप्रप्यः	I. १३	सुगेषु दुर्गेषु च	II. २८७
सायं मङ्गलम्	I. २४०	सुमीवस्तनाभिः	I. ३५७

सुग्रीवो मुमुदे	II. १०	सोऽपश्यत्प्रणिधानेन	I. ५८
सुचरितमिदमैति-	I ४३३	सोऽपि तदिद	II ४८२
सुता तदीया	II. ३००	सोऽपि प्लवङ्गमभि-	II १२२
सुताः कमाहूय	II ३७३	सोऽपि सुमन्त्रवचनात्	I ५२२
सुते पितृत्वादिम -	I. ५३८	सोऽपृच्छल्लक्ष्मणं	I ५३
सुत्रामपुत्रारिशिली-	I ११७	सोऽयं कदाचित्	II १७१
सुदतीजनमज्जन-	I २६०	सोऽहमाजन्मशुद्धाना	I १६९
सुपाद्विरदनासोरु	I ५	सोऽहमिज्याविशुद्ध	II ५५८
सुप्तस्य तस्य तु	II ४५७	सौख्यावहस्य पत्रनात्म-	I ११
सुप्तो नभस्तः पतितं	I ६१५	सौमित्रिराकुलः	II ८०
सुप्रतिष्ठातसूत्राणां	II. ३३४	सौमित्रे मामुषायंस्थाः	I १२
सुप्रातमासादित-	I. १६५	स्कन्धधूननविसारि-	I २६६
सुराधिकत्वेऽपि पदे	I. ५९	स्कन्धाधिरूढोज्ज्वल-	II. ४२८
सुरापाणपरिक्षीव	I ३७९	स्तनयोस्समयेन	II. ३४७
सुरापैरिव घूर्णद्भि.	I २२६	स्तम्भ महान्तमुचितं	II ४२२
सुषार्णीं सर्वतेजस्तु	I ७	स्तुतौ मघोनस्त्यज	I. ५८१
सुसहर्तैर्दधदपि	II ५३	स्तोकोन्निद्र-	II. १६६
सूतोऽपि गङ्गासलिलैः	I. ११६	स्थाने भवानेक-	I. २१४
सुमरोऽभङ्गुर-	II. ३६८	स्थायंस्थायं क्वचिद्यान्तं	I ६६९
सेकान्ते मुनिकन्याभिः	I. ६४५	स्थिताः क्षण पक्षमसु	I. ३४९
सेनाना यावतीः	I ५६९	स्थितः स्थितामुच्चलितः	I. ३
सेयं स्वदेहार्पण-	I ५०८	स्थित्यै दण्डयतः	I. ५२५
सेव्योऽपि सानुनय-	I. ६०३	स्नानेऽभ्यषिचत	II. ५९
सेहे जिष्णुर्न तत्तारेः	I. १८	स्निग्धगम्भीरनिर्घोष	I. ४५७
सैषा भागीरथी	II. ४५०	स्निग्धाज्जनश्याम-	I. २०५
सोढवात्रो दश-	I. २८९	स्निह्यन्ती दशमपरा	I. १७२
सोऽधिकारमभिकः	I. ५७८	स्त्रीपुंसयोर्भावनटौ	I. ३२१
सोऽध्यष्टीयत	II. १५४	स्त्रीपुसावात्मभागौ	I. ३१४
सोऽध्यैष्ट वेदान्	I. २३५	स्पर्शमुष्णमुचितं	I. ६०१
सोपचारमुपशान्त-	I. ५८	स्पृशन् सशङ्कः	I. ३४९

स्पृहयालुं कपि	I ८४	स्वामिनो निष्क्रयं	I २९२
स्फुटता न पदैरपा-	I १९१	स्वाम्युक्ते यो न यतते	I १
स्फुटमिवोज्ज्वल-	II ४५९	स्वेदजलपिच्छिला-	I ५९०
स्फुरत्तुषाराशु-	I १२	ह	
स्फुरदधीरतटित्-	I ४४	हंसश्रेणिषु	II ४९४
सरत्यदो दाशरथि-	I ६७	हतबन्धुर्जगामासौ	I १७५
सरन्ति लोकार्थं	II १२९	हतरिपु विनिवृत्त-	I ५६८
सरपरिभव-	I. ३३२	हता जनस्थानसदः	II. ५३७
स्मरहुताशन-	I ३७७	हते हिडिम्बरिपुणा	I ३९२
स्मेरा दिशः कुमुद-	II २६९	इन्तु क्रोधवशात्	II २८
स्यन्त्वास्यन्त्वा दिवः	- I ६६९	इया जिह्वेधरे	II ४६३
स्याता नाम कपीन्द्र-	I ६३७	हरत्यघ संप्रति	I ४४७
स्व कर्म कारयन्	I. ३११	हरसैनिका.	I. ४९८
स्वकालपरिमाणेन	I ३२२	हरामि रामसौमित्रि	I. ५५७
स्वगुणैराफलप्राप्तेः	I २६७	हरितपत्रमयीव	I ४२
स्वच्छाम्भस्त्रपन-	I ५७०	हरितारुणचारु-	I २१२
स्वतस्सिद्ध यस्मिन्	I ४४६	हरिमर्चितवान्स	I. ८६
स्वपोषमपुषधुष्मान्	II. ३४	हरेः प्रगमनं	II २१७
स्वर्थं प्रणमतेऽरूपे	I ६४२	हरेरपि प्रति-	II. ५२४
स्वयमेव शन्तनु-	I ५२५	हविरावर्जितम्	II ४३८
स्वरसस्कारवत्या	II १४३	हविर्जक्षिति निश्शङ्कः	II. ६७
स्वर्गे वास कारयन्त्या	I ३३८	हविषे दीर्घसत्तस्य	I. ६४
स्वर्गे विद्यस्व	II. २१४	हस्तस्थिताखण्डित-	I. ६४५
स्ववपुषि नखलक्ष्म-	I. ६३	हस्ते करिष्यति	II. ३७१
स्वसमाननाम्नि	II ३०३	हस्तेनाग्रे वीतभीतिं	II. ११२
स्वस्ति भवते	I. २६४	हा तात हा जननि	II. ४५८
स्वस्त्रीय मम राजेन्द्र	I. ४०६	हा नाथ क चिरायसि	I. ३६९
स्वागत स्वानधी-	I. ८१	हित्वाशितञ्जवीनानि	I. ६५०
स्वादनेन सुतनोः	II. १७१	हित्वैव बर्त्मकमिह	I. २४८
स्वापतेयमधिगम्य	I. ५१३	हिमञ्जतावपि ताः	I. ४७५

हिमलवसदृशः	I. ३४९	हृदयमरिबध	I ५३९
हिरण्मयी साललतेव	I ११	हृदयोदङ्कसस्थान	II ५७२
ही चित्तं लक्ष्मणेनोचे	I ३८९	हृदि दमस्वसुरश्च	I ५६६
हुताशकीनाश-	II ३५२	हृदि विदर्ममुव	I ३००
हुताशनपरित्रासात्	I ४३१	हेमाम्भोजप्रसवि	II ३६६
हृतरत्नश्च्युतः	I. २४	हे वीरा यूथनाथा	I ३८०
हृत्तसारमिवेन्दु-	I ३६	हैयङ्गवीनमादाय	I ५५९
हृदयङ्गममूर्ति	II २८५	है वाच देहि धैर्यं	II ५०
हृदयदत्तसरोरुह-	I १४४		

॥ इति पाणिनिसूत्रव्याख्योदाहृतगद्यपद्यसूची समाप्ता ॥

—: * :—

APPENDIX VIII

* उदाहृतपदसूची *

	सं. पृ.		सं. पृ.
अ		अकृच्छायत्	II. ११८
अंशः	II ६१३	अकृत	II १९६
अंशकः	I ५७७	अकृतकारम्	II ५८४
अंशभाक्	II २९९	अकृत्वा	II. ५८०
अंशहरः	II २५६	अकृशलक्ष्मीः	I २८३
अंशुकम्	II ६०५	अकृष्टपच्याः	II. २२८
अंशुमाली	I ६०१	अकेशा	I. ४५
अंसः	II ५१५	अकौशलम्	I ४७४, ५३७
अंसं, अंसः	II. ६१२	अक्तं	II ४५७
अंसद्वयसम्	I ५६८	अक्तः	II ३२२
अंसमात्रम्	I. ५६८	अकमत	II. २६, १६१
असलः	I ५८८	अकमीत्	II. २८
अंहः	II ५०९	अकृध्यत् सीतायै	I ८५
अंहतिः	II ४८१	अक्लाम्यत्	II २६
अंहिः	II ४८१	अक्षम्	II ६२०
अकम्पनकम्पनौ	I २९९	अक्षः	II ४५४, ४५५
अकल्पस्यत्	II. ४१	अक्षताः	II. ६१२
अकारः	II ५६५	अक्षधूः	I ३१६, ३१७
अकारयत् ताम्	I ६१	अक्षमालावान्	I ५८२
अकारि	II १९६	अक्षम्यम्	II. २२०
अकिञ्चनः	I २१३	अक्षरम्	II ४५५
अकिञ्चनत्वम्	I २१४	अक्षशौण्ड	I. १९९
अकिञ्चनम्	I २१४	अक्षि	II ४६९, ६२०
अकुतोभयं	I. २१५	अक्षिभ्रुवम्	I. २९४, ३२१
अकुतोभयः	I. २१३	अक्षैतज्जम्	I, ४७६

अक्षरक्षान्वा दीव्यति	I. ७५	अमिचित्	I. २३३, II. ३१०
अक्षौत्सुः	II. ८	अमिचित्या	II. २३६
अक्षणम्	II. ४४६	अमिदेवत्यम्	I. ६५२
अक्षणा अन्धैः	I. ७८	अमिदेश्यम्	I. ६४२
अक्षणा काणः	I. ७७	अमिममि	I. १६९
अक्षणा काणीचकार	I. ७८	अमिमिन्धः	I. ३५४
अक्षणा बधिराणि	I. ७८	अमिवत्	I. ५३५
अक्षमापयताम्	II. ९१	अमिवायू	I. ३०७
अस्वदीत्	II. १७, ८	अमिष्टुत्	I. ३०८
अस्वादीत्	II. ८	अमिष्टोमः	I. ३०८
"	१७	अमिष्टोमम्	I. ३०८
अखेयः तस्य	I. १४३	अमिष्टोमयाजी	II. ३०७
अगः	I. २१७	अमिसात्	I. ६६४
अगच्छत्	II. ५७	अग्नीवरुणौ	I. ३०८
अगदङ्कारः	I ३५४, ३५५	अग्नीषोमौ	I. ३०८
अगम	II. ५४३	अग्न्यादितः	I. २९०, २९१
अगम पुंसाम्	I. १२४	अग्नी.	II. २९७, २९९
अगमयत्	I. ५६	अग्नतस्सरः	II. २६२
अगर्धयत्	II. १८२	अग्रम्	II. ४२९, ४३०, ६११
अगस्तिः	II ५०५	अग्रसरः	II. २६३
अगाः	I २१७	अग्राङ्गुलि	I. २९६
अगातां	II. ६५	अग्रिमं	I ४५८
अगात्	II. ४, ६५	अग्रिमः	I. ४६०
अगाधत	II १	अग्नेगावा	I. २३२, II. ३०१
अगापयत् सुरवधू	I. ६०	अग्नेगूः	II. ४३५
अगुः	II. ६५	अग्नेवणम्	I. २९५, ३६९
अगोष्पदानि	I. ३८०	अग्नेसरः	I. ३३५ II. २६२, २६३
अग्रास्त्री	I. २४	अग्रयः	I. ६४८, ५०९
अग्निं प्रति	I. १६९	अग्रयम्	II. ५९५
अग्निः	II, ४७९, ५९७	अग्रासीत्	II, ५२

अलुचत्	II. २०	अङ्गुलीयकम्	I ५२, ४७१,
अलोचीत्	II. २०	"	II ४७२
अघटते	I २१६	अङ्गुलीयम्	I ४७१
अघसत्	II ६१	अङ्घ्रि.	II. ४८१
अघसन्	II. ३६, ६१	अङ्घ्रिभिः पङ्क्तुः	I. ७८
अघृक्षत्	II ३२	अचचेष्टत्	II. ९५
अघ्नयः	II ४९०	अचतुरः	I ३२०
अघ्न्या	II ४९०	अचलयन्	II. १९१
अङ्कः	II ५१०	अचिक्रमन्	II. २६
अङ्कतिः	II. ४८०	अचिवेष्टत्	II ९५
अङ्कितोरुः	I ४९	अचित्रीयत्	II १२३
अङ्कुरः	II ३९२, ६११	अचीकरत् भवन्तम्	I. ६२
अङ्कुशः, अङ्कुशः	II ६२२	अचीकरत् हयेन	I ६१
अङ्कुशः	II ४८९	अचूचुरत्	II २४
अङ्कुरः	II. ३९२	अच्युतत्	II ८, ९
अङ्ग	II ६२०	अच्योतीत्	II. ८
अङ्गः	II ५१०	अच्छावाकीयम्	II. ६१५
अङ्गकम्	I ६४५	अच्छिदन्	II ८
अङ्गदसुः	I. २३१, II २९७	अच्छैत्ताम्	II ८
अङ्गना	I. ५९०	अजः	II ३१३
अङ्गससङ्गिनीत्वम्	I २५७	अजकनाशम्	II. ५८८
अङ्गाः	I ४३६	अजक्षीरम्	I ३५१
अङ्गारः	II ४६५	अजगणत्	II. ९२
अङ्गिरसः	I ४०१	अजगणन्	II. ९२
अङ्गिराः	II. ५११	अजगवम्	I. ५९५
अङ्गुलिः	II. ४७१, ६००	अजतुन्दम्	I. ३८२
अङ्गुलित्रम्	II २५१, ६११	अजत्वम्	I. ३५२
अङ्गुलिषङ्गः	I. ३६२	अजथ्या	I २५६
अङ्गुली	II. ४७२	अजननिः	II. ५६७
अङ्गुलीय-	I, ४७१	अजनि	II. ३०

अजनिष्ठ	II २९	अञ्जसानिगदितम्	I. ३३१
अजपदः	I. २६८	अञ्जिष्ठः	II. ४७१
अजरत्	II २०	अटवी	II. ६१७
अजरन्	II २०	अटाटा	II ५५९
अजर्यम्	II. २२४ २२५	अटाट्या	II. ५५९
अनस्तुन्दम्	I. ३८२	अटाट्यमानः	II. १०४
अजस्रम्	II. ३७२, ६११	अटाट्यमानोऽरण्यानीम्	I ५६
अजा	I. १	अटाट्यसे	II. १०५
अजातककुत्	I. २८१	अट्टालिकाबन्धम्	II. ५८७
अजात्वम्	I ३५२	अणककुलालः	I. २०६
अजानाना	II १८५	अणव्यम्	I. ५५२
अजारीत्	II २०	अणिमा	II. ६१८
अजिः	II. ४९७	अणुः	II. ३८५
अजिघ्रत्	II. ४५	अणुकः	I. ६४९
अजिजीवत्	II ९०	अण्डः	II. ४०७
अजिनम्	II. ४३२, ६०७, ६०८	अण्डसूः	II. २९७
अजिरम्	II. ३९६, ६११	अण्डीरः	I. ५९६
अजिरवती	I ३७०	अतः	I. ६१५
अजीगणत्	II. ९२, ९३	अतनुतरता	I ५३७
अजीजिवत्	II. ८९	अतन्द्रिता	I. ५६७
अजीवनिः	II. ५६७	अतसः	II. ४६१
अजीहरत् द्विषा	I. ६२	अतस्तंभत्	II. २४
अजैषीः	II. १३१	अतस्तरत्	II ९०
अज्ञासिषं	II. ५२	अतानिष्ठाम्	II. १८
अञ्चतिः	II. ४८०	अतायि	II. ३१, १९६
अञ्चितं	II. ३२२	अतिचारी	II ३५६
अञ्चितः	II. ३२२	अतिथिः	II. ४७१, ६१४
अञ्चित्वा	II ३२३	अतिमालः	I. २२३
अञ्जलिः	II. ४७१, ६१४	अतिराजा	I. ३२९
अञ्जसाकृतम्	I. ३३१	अतिराजी	I. २३७

अतिरात्रः	I. २३६	अदयालुवत्	I. ५३४
अतिरामम्	I. ७२	अदयिष्ठ स्वेषाम्	I. ११८
अतिश्रेयसिः	I. २८८	अदरः	II. ५४३
अतिश्वः	I. २४०	अदर्शत्	II. ५७
अतिश्वी	I. २४०	अदसीयः	I. ४४६
अतिसर्वः	I. २२३	अदिदीपत्	II. ८९
अतीतनक्षत्रपथम्	I. २२५	अदीदिपन्	II. ८९
अतीन्द्रियम्	I. २२४, २४४	अदीपि	II. २९, ३०
अतीसारः	II. ५२८	अदीपिष्ठ	II. २९
अतीसारकी	I. ६०९	अदीव्यन् व्यात्युक्षीम्	I. ७६
अत्कः	II. ४५१	अदूरत्रिंशः	I. २६१
अत्तः	II. ६१	अदृष्टचरम्	I. ६२९
अत्ति	II. ६१	अदृष्टजः	II. ३१३
अत्तः	II. ४४५	अदृष्टपूर्वा	I. १५६
अत्यन्तगः	I. २२९ II. २८६	अदेवत सायकैः	I. ७६
अत्यन्तीनः	I. ५५५	अदेवीत् बन्धुभोगानाम्	I. १२३
अत्यन्तीनम्	I. ५५५	अदोहि	II. १९६, १९७
अत्यञ्जम्	I. २२४	अद्गः	II. ४१०
अत्ययी	II. ३६५	अद्भिः	II. ४३४
अत्यादित्यम्	I. २२४	अद्भुतम्	II. ५१३
अत्यायः	II. २४५	अद्भ्यः	II. ४३४
अत्रभवान्	I. ६१७, ६१८	अद्भरः	II. ३६८
अत्रयः	I. ४०१	अद्य	I. ६२०
अत्रसः	II. २७	अद्युतत्	II. ३४, ३७
अत्रासयन्	II. १९१	अद्योतिष्ठ	II. ३७
असिः	II. ४८१	अद्राक्षीत्	II. ९
असी	II. ४८१	अद्राक्ष्म	II. ९
अददरत्	II. ९०	अद्रिः	II. ४८१
अदन्ति	II. ६१	अद्रिसत्	II. २९७
अद्वि	II. १९४	अद्विषन् बानरेभ्यः	I. ८७

अद्विषुः स्वेभ्यः	I ८७	अधितिष्ठति पातालम्	I. ६४
अधः	I. ६२२	अधितष्ठौ	II १७
अधमः	II. ५१८	अधित्यका	I. ८, ५६३, ५६४
अधमत्	II. ४५	अधिपतिः नरेषु	I १४९
अधमर्णिकः	I ६००	अधिमूर्षा	I २२४
अधसत्	I. ६२३	अधि रामे	I. १५४
अधरेण	I. ६२३	अधिरूढः	II. ३३५, ३३६
अधरोत्तरम्	I. ३०४	अधिरोपयति	II. ९९
अधरोत्तरे	I. ३०४	अधिवसति	I. ६४
अधस्तात्	I. ६२२	अधिवात्सीः	II. ५
अधस्पदम्	I. २१४	अधिवास्तव्यैः छायां	I. ६५
अधासीः	II. ५१	अधिवेलम्	I. १५८
अधि	I. ७१	अधिशयितं	I. १३० II. ३३५, ३३६
अधिकम्	I. ५७७	अधिशयितः	II. ३३५
अधिकः लोके, लोकाद्वा	I. १५४	अधिशेते सल्लिराशिम्	I. ६३
अधिकचत्वारिंशः	I. २६१	अधिशेष्य शय्याम्	I. ६३
अधिकर्णम्	I. १५८	अधिष्ठाः	II. ५
अधिकर्ता क्षयं	I. १५५	अधिष्ठास्तुः	II. ११
अधिकारः	I. ३७३	अधिष्ठास्यन्	II. १०
अधिकुरुते	II. १५८	अधिष्ठितः	II. ३३५
अधिगृहम्	I. १५७	अधिक्षि	II. ६१५
अधिचक्रे	II. १५८	अधीकारः	I. ३७३
अधिजः	II. ३१३	अधीतसन्देशः रामात्	I. ९९
अधिजगाते	II. ६५	अधीतिनी	I. ५८०
अधिजगिरे	II. ६५	अधीती	I. ५८०
अधिजगे	II. ६५	अधीती व्याकरणे	I. १४७
अधिजग्मिवान्	II. ३४०	अधीते उपाध्यायात्	I. ९९
अधिज्यन्वा	I. २७५	अधीयन्	II. ३४८
अधिज्यन्	I. २५३	अधीयन्ति उपकाराणाम्	I. ११६
अधितिष्ठति वैकुण्ठे	I. ६३	अधीयन् राषक्योः	I. ११६

अधीयन् वेदं	I. १३१	अध्युरः	I. १५८
अधीष्ठः	I. ५२८	अध्युषितः	II. ३२२
अधुना	I. ६१९	अध्युषिताः	II. ३३५
अधुरम्	I. ३३०	अध्युषिवान्	II. ३४१
अधूनयत्	II. ९२	अध्यैष्ट	II. ६५
अधोऽधः	I. ६५, ६७१	अध्यैष्ट द्युमणेः	I. १००
अधोऽधः पयोधरान्	I. ६६	अध्वगः	II. २८६
अधोऽधो लोकम्	I. ६७१	अध्वनीनः	I. ५१८, ५५६
अध्यगीष्ट	II. ६५	अध्वनीनम्	I. ५१८, ५१९, ५५६
अध्यजीगपत्	II. ९९	अध्वन्यः	I. ४०२, ५१८, ५५६
अध्यधि	I. ६५	अध्वा	II. ४९१
अध्यध्वम्	I. १५८, १७७, १७८	अनंसीत्	II. ५१
अध्ययनात्पराजयते	I. ६१५	अनन्तरं विश्वयोनेः	I. १०४
अध्यरोहयत्	II. ९९	अनन्तरमपगमात्	I. १०४
अध्यरोहयत् पथः	I. ५७	अनन्यपूर्वः	I. २५८
अध्यशयिष्ट गाम्	I. ६३	अनन्यभाक्	I. २५९
अध्यष्टुः	II. ४	अनभिद्रुहः भृतानाम्	I. ८८
अध्यात्मम्	I. १५८, १७७, १७८	अनभ्याशमित्यः	I. ३५४
अध्यात्मम्	II. ६१०	अनभ्याशे	I. १४६
अध्यापयति	II. ९९, १८९	अनमस्यन्	II. १२२
अध्यापयत्	I. ५६	अनर्थकः	I. २८२
अध्यापयन्तम्	II. ९९	अनवद्यम्	II. २२३
अध्यापिपत्	II. ९९, १००	अनवनी	I. १० II. २१८, २४०
अध्यापिपत् कपिसमाहारम्	I. ५८	अनवनी चेतसाम्	I. १२६
अध्यायः	II. ५७१	अनवहितहृदो नियमात्	I. ९७
अध्यावसन्तम् हृदयम्	I. ६५	अनवीनगवी	I. १३
अध्यासयन् आसनम्	I. ६४	अनध्वः	I. २१६
अध्यासामासुः	II. ६, २९	अनादरी	II. ३६५
अध्यासामासुः पीठानि	I. ६४	अनाधान्	II. ३४२, ३४३
अध्यास्ते वैकुण्ठं	I. ६३	अनिगूढम्	I. २१६

अनिच्छुः	I. ४	अनुजिज्ञासन्	II. १७५
अनिलः	II. ३९६, ३९७	अनुजीर्णः	II. ३३५
अनीकं, अनीकः	II. ६०५	अनुजीवी	II ३०२
अनीकम्	II. ४७४	अनुतूलयति	II. ८२
अनु	I ७०	अनुदेहम्	I. १६२
अनुकः	I. ५७७	अनुनदि	I १६०
अनुकनखलम्	I. १७३	अनुनायिका	II. ५२२
अनुका	I ५७८	अनुनायिका वधू	I. १४०
अनुकामीनः	I ५५५	अनुपदी	I. ५८१
अनुकुर्वत्	II १८६	अनुपदीना	I. ५५५
अनुकुर्वन् अग्रजस्य	I. १३८	अनुबभूवे	II. १२७
अनुक्रीडति	II १३३	अनुभावः	II. ५३१
अनुक्रीडते	II. १३३	अनुभूः	II ३६
अनुक्रीडमाना	II १३४	अनुमाधवधाम	I १७३, १७९
अनुक्षपम्	I. १६४	अनुयायिवर्गः	II. ३०२
अनुयङ्गम्	I १७४	अनुयायी II ३०३, ३०४, ५२१	
अनुगवम्	I ३२८	अनुयायी एनम्	I. १४१
अनुगवीनः	I ५५६	अनुरहसम्	I ३२७
अनुगिरम्	I १५९, १७३	अनुरोधिनी	II ३५७
अनुगिरम्	I १७९, १८०	अनुरोधी	II. ३५६
अनुगृणन्ति गृणद्भ्य	I. ८९	अनुलोम	I ३१९
अनुगृणाति होले	I ८९	अनुलोमयति	II ८२
अनुगोदम्	I. १७२	अनुवचनम्, पापम्, प्रमदाम्	
अनुचकार	II १८६	मित्रं एनं	I ६८, ६९
अनुचरः	II २६२	अनुवनम्	I १७२
अनुजः	II ३१३	अनुवनान्तम्	I. १५७
अनुजज्ञे	II १८५	अनुवसति	I ६४
अनु जपं	I. ६६	अनुवाक्या	II २३२
अनुजातः	II ३३५	अनुशासनमाचार्येणाचार्यस्य	I. १२७
अनुजिज्ञासति	II. १७५	अनुष्यन्दते	II. ३९

अन्नम्	II. ४४५, ४४६, ४४८,	अन्ववदिष्ट	II. १६७
	६१७	अन्ववसत् वनम्	I. ६५
अन्नादः	II. २९९	अन्ववसिता नदी	I. ६८
अन्य. पूर्वसात्	I. १०१	अन्वसृपत्	II. ३६
अन्यत्कारकः	I. ३६३	अन्वहम्	I. १६३
अन्यदर्थः	I. ३६३	अन्वहम्	I. १७९
अन्यदा	I. ६१८	अन्वारत्	II. ५२, ५७
अन्यदाशा	I. ३६३	अन्वेषणा	II. ५६३, ५६४
अन्यदाशीः	I. ३६३	अपः	II. ४३४
अन्यदास्था	I. ३६३	अपकरः	I. ३८१
अन्यादास्थितः	I. ३६३	अपघनः	II. ५५१
अन्यदीयः	I. ३६३	अपचत्सरिरे	II. १३५
अन्यदुत्सुकः	I. ३६३	अपचक्रे	II. १५७
अन्यदूतिः	I. ३६३	अपचायः	II. ५३५
अन्यद्रागः	I. ३६३	अपचायितः	II. ३३०
अन्यवधूभ्यः सारतरम्	I. १५१	अपचारी	II. ३५६, ३५७
अन्यव्यासक्तघाती	I. २३३, II. ३०८	अपचितः	II. ३३०
अन्यादृक्	II. २९५	अपचितम्	II. ३३०
अन्यादृक्षः	II. २९५	अपचिता	II. ३३०
अन्यादृशः	II. २९५	अपचितिः	II. ५५६
अन्यार्थः	I. ३६३	अपजानानः	II. १६५
अन्याशीः	I. ३३३	अपजानीते	II. १६४
अन्येषुः	I. ६२०	अपणिष्ट प्राणानाम्	II. १२३
अन्योन्यम्	I. ६७४	अपत्यम्	II. ६२०
अन्योन्येषाम्	I. ६७४	अपत्रपिण्डः	II. ३५०, ३५१
अन्वगभावम्	II. ५९३	अपथम्	I. २४, ३१८, ३१९,
अन्वगभूत्वा	II. ५९३		३३०
अन्वगभूय	II. ५९३	”	II. ६१६
अन्वयं, अन्वय.	II. ६१०	अपदिशम्	I. १६६
अन्ववदत्	II. १६७	अपदिशे	I. १६६

अपदिशेन	I. १६६	अपस्किरते	II. १३५
अपनगरम्	I. १०५	अपस्किरमाणा	II. १३६
अपन्थाः	I. ३३०	अपस्किरमाणैः	II. १३५
अपस्तन्	II. ४३	अपस्कीर्णम्	II. १३५
अपमन्युः	I. २५३	अप हरेः	I. १०४
अपमृषितं यस्य	I. १३०	अपहारः	II. २४६
अपमृषितम्	II. ३२५	अपहास्यता	II. २३२
अपरकायः	I. १९६	अपाक्यम्	II. २३२
अपरदिक्	I. १९७	अपाङ्गः	II. ६१३
अपररात्रः	I. १९७, २३७, २४४	अपाच्यम्	I. ४४३
अपरस्पराः	I. ३८०	अपात्	II. ४
अपराध्यति मद्यम्	I. ८६	अपामार्गः	II. ५७१
अपराहः	I. १९६, २३८, २४४	अपाययत	II. ८७, १८१, १९१, १९३
अपराहकः	I. ४६३		
अपराह्वेतनम्	I. ४६२	अपाययत वापीः, ताम्	I. ५८
अपरिस्कन्द	II. ५६, ३१७	अपाययत्	II. १९३
अपरेण	I. ६२३	अपारि विलेखितुम्	II. ५२६
अपरेद्युः	I. ६२१	अपास्य कौवेरदिभागम्	I. १३७
अपलापयमानस्य	II. ७०, ९६	अपि गृह्यम्	II. २३१
अपलाषी	II. ३५८	अपि ग्राह्यम्	II. २३१
अपलोकेभ्यः	I. १०५	अपि जायां त्यजसि, जातु	
अपवदते	II. १८२	गणिकामाधत्से, गर्हितमेतत्	II. २०६
अपवदन्ते	II. १८२	अपि तनुमः	II. २०६
अपवदमान	II. १८२	अपि नाम्न, स्थापयिष्यति	I. ७२
अपवदमानो नृभ्यः	I. ८६	अपिपीडन्	II. ८८
अपवदसे	II. १८३	अपि प्रशिष्याः	II. २०९
अपविष्णु	I. १६८	अपि स्तुयाद्विष्णुं	I. ७२
अपविष्णोः	I. १६८	अपि स्तुहि	I. ७२
अपष्ठु	II. २५४, ३८९	अपिस्थाणुम्	I. ७२
अपस्कारः	II. १३६	अपिस्फवत्	II. ९८

अपि हन्यादर्थं हरिः	II. २०९	अवभासत्	II. ८९
अपीपिडत्	II. ८८, ८९	अवभ्राजत्	II. ८९
अपीप्यत्	II. ९५	अवादीत्	II. १७
अपीप्यन्	II. ९५, १९३	अविभिताम्	II. ६९
अपीप्यन् वधूः	I. ५८	अविभीषत्	II. ९७
अपुस्का	I. २८२	अविभ्रजत्	II. ८९
अपुत्रः	I. २५३	अबोधि	II. ३०
अपुषः	II. ३४	अबोभूयिष्ट	II. १०४
अपुषत्	II. ३४, ३७	अब्दः	II. २५१, ४८७
अपुष्पवती	I. ३	अब्राह्मणः	I. २१५
अपूजितं सतां	I. १२९	अभयङ्करः	II. २८१, २८२
अपूषीयम्	I. ५१५	अमायत्	II. १२७
अपूष्यम्	I. ५१५	अमाययत्	II. ९८
अपूरि	II. ३०	अमावि	II. १९४
अपृच्छत् लक्ष्मणम्	I. ५३	अभासीत्	II. ५१
अपृष्ट्वा	II. ५८०	अभि	I. ७०
अपेक्ष.	II. २४१	अभिकः	I. ५७७, ५७८
अपौहत्	II. १५४	अभि क्रुध्यति क्रूरम्	I. ८७
अप्यनुमन्यसे	II. २०६	अमिक्षिपति	II. १८६
अप्यायि	II. १९६	अमिक्षिपन्	II. १८७
अप्रजसौ	I. २७०	अभिगमं वनाय	I. ९५
अप्रजाः	I. २७०	अभिगमः	II. ५४३
अप्सरसः	II. ५१२, ६१९	अभिचैद्यम्	I. १७०
अप्सराः	II. ५१२	अभिजानासि यदभुञ्जमहि	II. १९९
अप्सरायते	II. ११२	अभिजानीहि	II. २००
अप्सल्य.	I. ३३७	अमितः	I. ६१६
अप्सासीत्	II. ५१	अमितापी	II. ३०६
अप्सुमन्तौ	I. ३३७	अमितिग्मरश्मि	I. १७२
अप्सुयोनिः	I. ३३७	अमितुष्टाव	II. १०
अवदीत्	II. १७	अभिदेवकीष्टुतम्	I. १७०

अभिद्रुट् भूतानाम्	I १२५	अभिसृत्वरी	I. १८
अभिद्रुहति	I. ८७	अभिहवः	II ५४९
अभिघान, अभिघान्	II ६०८	अभिहितम्	II ३३३
अभिनभः	I १७०	अभीकः	I ५७७
अभिनिविशते सन्मार्गम्	I ६४	अभीका	I ५७८
अभिनिवेशः पापे	I. ६४	अभीरुः	I ४८
अभिन्यविश्रथाः मन.	I ६४	अभीरुक्	I. ३६८
अभिभवः	II. ५४१	अभीषयत	II ९७
अभिभवन्तम्,	I ७१	अभीषयन्त	II ९६
अभिमूः	II ३०१	अभुनक्	II. १७९
अभिमतम्	I ७१	अमूतपूर्वा	I. १५६
अभिमनायेत	II. ११४	अमृशायन्त	II. ११४
अभिरुचितं भवते	I. ८२	अभ्यग्नि	I १६९
अभिलष्यति	II. २७	अभ्यमित्रीणः	I. ५५६, ५५७
अभिलष्यन्ती	II २७	अभ्यमित्रीयः	I. ५५६
अभिलावः	II ५३२	अभ्यमिन्त्यः	I. ५५६
अभिवादयते	II. १२७	अभ्यमी	II ३६५
अभिवादयते भक्तं, भक्तेन वा	I. ६२	अभ्यम्भः	I. १७०
अभिश्नु	I. १७०	अभ्ययोध्यम्	I १७१
अभिश्नौरि	I. १७०	अभ्यर्णम्	II. ३१५, ३२७, ३२८
अभिषिक्तम्	II. १२	अभ्यलषत्	II. २७
अभिषिषेणयिषति	II. ८२	अभ्यषिक्त	II. ५९, ६०
अभिषिषेणयिषु.	II. ११, १७	अभ्यषिचित	II. ५९, ६०
अभिषुण्वन्	II. १०	अभ्यषिचित्	II. ५८
अभिषेणयतः	II. ८५	अभ्यषिञ्चत्	II. १२
अभिषेणयति	II. ८२, ८५	अभ्यषिञ्चन्	II. १६, ५८
अभिषेणयन्	II. ११, ८५	अभ्यषुण्वन्	II. १६
अभिषेणयितुं	II. ८५	अभ्यषेणयत्	II. ८२
अभिष्यन्तं	II. १०	अभ्यसूयत सीतायै	I. ८५, ८८
अभिसंक्रुध्यन् माम्	I. ८७	अभ्याधुती	II. ३५६

अभ्याशादागतः	I. १८७	अमूहक्षः	I. ३६०
अभ्याशे समुद्रस्य	I १०८, ११३	अमूहशः	I. ३६०
अम्रलिहम्	II. २७४	अमूहशम्	I ३६१
अम्रलिहः	I २२७, II. २७४	अमृतपः	II २५०, २५६
अम्रघनः	II ५५०	अमृतम्	II. ६२०
अम्रक्लृषं	II २८०, २८१	अमृतायते	II. ११६
अम्रक्लृषः	I. २२८, II २८०	अमृताश्म	I. २४०
अम्रपाती	II ३०५	अमृष्महि	II २०६
अम्रमुकामुकः	I १३९	अमेघाः	I २७०
अम्रम्	II ६०३	अमोघधन्वा	I. २७४
अम्रलिप्ती	I ४१	अम्बरम्	II ६११
अम्रविलायम्	II ५८८	अम्बरीषम्	II ६११
अम्रिता	I ५६७	अम्बरीषः	II ४७६
अम्रियम्	II. ५९५	अम्बलः	II ४८९
अमतः	II ४६०	अम्बुदं, अम्बुदः	II ६२२
अमत्रम्	II. ४६०	अम्भः	II. ५०८
अमनिः	II. ४४०	अम्भस्तः	I ६१६
अमन्यत बल्वजेभ्यः	I. ९४	अम्भयः	I. ४८३
अमरावती	I. ३७०	अम्भः	II. ४८९
अमात्यः	I. ४४३, ६१७	अयथातथ्यम्	I. ५४३
अमावस्या	II. २३३	अयथापुर्यम्	I. ५४३
अमावास्या	II २३३	अयमागच्छामि	II २०५
अमितः	II. ३२९	अयमागमम्	II. २०५
अमितम्	II. ३२९	अयांबभूवे	II. २९
अमित्रः	II. ५०४, ६१९	अयानयीनः	I. ५५५
अमुचत्	II. ३६	अयासयन्त	II. १९२
अमुतः	I. ६१५	अयासिषुः	II. ५२
अमुषः	II. ३६	अयुक्तरूपम्	I. ६४१
अमुहः	II. ३६	अयुग्मच्छदगन्धिः	I. २७९
अमूहक्	I. ३६०	अयुतं, अयुतः	II. ६१८

अयोधनः	II. ५५१	अरोचत राज्ञे	I. ८२
अयोधयत्	II. १९१	अरोचयत	II. ८८, १९३
अरज्यत्	II. १९७	अरौत्सीत्	II. ९
अरणिः	II. ४४०, ५९७	अर्कः	II. ४५०, ४५१
अरण्य	II. ४५९	अर्घ, अर्घः	II. ६२२
अरण्यः	II. ६१७	अर्घः	II. ६१४
अरण्यानी	I. ४०	अर्घ्य	I. ५२५, ६५२, ६५३
अरतिः	II. ४८०	अर्घ्यः	I. ५२५
अरतिः	II. ४७१	अर्घ्यादिका	I. २८५
अररम्	II. ४६४	अर्चनीयम्	II. २१२
अररु.	II. ४८३	अर्चिः	II. ४४१, ६१७
अरविन्दः	II. २४४	अर्चितः	II. ३३७
अरविन्दसमुत्सुकः	I. १९९	अर्च्यः	II. २३२
अरविन्दसमुत्सुकाः	I. १५३	अर्च्यम्	II. २३३
अराजा	I. ३३०	अर्च्याः	II. २१२
अरार्थसे	II. १०५	अर्जयन् वसति	II. ३४५
अरासिषुः	II. १८	अर्जयिष्यन् वसति	II. ३४६
अरिः	II. ४९६	अर्जुनः	II. ४५४
अरित्रम्	II. ३८१	अर्जुनकः	I. ४७८
अरिन्दमः	II. २८४	अर्जुनम्	II. ४५४
अरिहणः	II. ३०९	अर्जुनबाणपूगम्	I. ३०४
अरुः	II. ४४२	अर्णः	II. ५०७
अरुचत्	II. ३७	अर्णवः	I. ५८२, ५९५
अरुणः	II. ४५४	अर्थः	II. ४२३, ६१७
अरुद्ध	II. १९६, १९७	अर्थः कृष्णाय, कृष्णस्य	II. १४५
अरुधत्	II. ९	अर्थगौरवम्	I. १९१
अरुन्तुदः	I. २२८, II. २७५	अर्थधर्मौ	I. २९४
अरुषः	II. ३६	अर्थवान्	I. ६११, ६१२
अरुष्करः	II. २६५, २६६	अर्थापयति	II. ८२
अरु करोति	I. ६६१	अर्थापिताः	II. ८६

अर्थाप्यते	II. ८६	अलंकर्मीणः	I. ५५४
अर्थी	I. ६००, ६११	अल क्लिप्तिवा	II. ५७६
अर्थम्	I ५०६	अलंतराम्	I. ६३१
अर्थ्या	I. ५०७	अल दत्वा	II. ५७६
अर्दितः	II ३२७	अलं दैत्येभ्यः	I ९२
अर्घ पिप्पलीनाम्	I. १९७	अलं पुरुषीणः	I. ६४९
अर्घनावम्	I. २४१	अलं प्रणियातु	II ५७६
अर्घपिप्पलि	I १९७	अलं प्रातराशाय	I ९२
अर्घरात्रः	I १०८, २३७, २४४	अल भुक्त्वा	II ५२६
अर्घर्च, अर्घर्च.	II ६२२	अलं विहन्तु	II. ५२६, ५७७
अर्घर्चः	I २४६, ३१६	अलं व्याकर्तुम्	II ५२६
अर्घर्चम्	I २४६	अल श्रमेण	I ८०
अर्घशरीरम्	I १९८	अलका	I ९
अर्घाशभाक्	II २९९	अलकेशयः	I. ३३७
अर्घासनम्	I १९८	अलङ्कारिण्यु	II. ३५०
अर्घिसः	II ४७१	अलङ्कारिण्यु हरि	I. १३१
अर्मः	II ४६८	अलङ्कर्मीणः	I. ६४९, ६५०
अर्मकः	II ५१८	अलङ्कृत्य	I. २२०
अर्म, अर्मः	II ६२२	अलमालप्य	II ५७६
अर्मः	II ४१४	अलमिच्छया	I. ८०
अर्यः	II २२४	अलमिष्टा	II ५७६
अर्यमा	II ४२०, ४२१	अलम्भि	II. १९५
अर्यम्	II २२४	अलाबु	I. ४६४, ४८५
अर्या	I. ४१	अलावूः	II. ४०२
अर्याणी	I. ४१	अलावूकटम्	I. ५६१
अर्या	I ४१	अलामि	II. १९५
अर्वा	II ४९०, ५१८	अलिः	II. ४९६
अर्शः	II. ५०७	अलिपत	II. ५९
अर्शसः	I ६०८	अलिपत्	II. ५९
अर्हन्	II. ३४९	अलिपन्	II. ५८

अलिप्त	II. ५९	अवटीटा	I. ५६३
अलिभयम्	I. १८६	अवतमसम्	I. ३२५
अलीकम्	II. ४७५	अवतम्	II. ६२०
अलुठन्	II ३६, ३८	अवतरः	II ५७१
अलोठिषत	II. ३४, ३५, ३८	अवतरीतु	II. ५४
अलोठिष्ट	II ३८	अवतारः	II. ५७०, ५७१
अरूपपचः	I. २२७, II. २७४	अवतिष्ठते	II. १३७, १३८
अरूपशः	I २५६	अवतिष्ठन्ते	II १३८
अरूपान्मुक्तः	I. १८७	अवतिष्ठस्व	II. १३८
अल्पिष्ठः	I ६३९	अवतीर्णः मार्गम्	I १३७
अवः	I ६२२	अवत्तः	II. ३३३
अवकटः	I ५६३	अवदाता	I २६
अवकरः	I ३८१	अवद्यः	II २२३
अवकीर्णी	I ५८०	अवद्यम् II २२२, २२६, ५१८	
अवकुठारः	I ५६३	अवधीरितस्त्रिज्ज	I २०१
अवकोकिल	I २२३	अवनाटम्	I. ५६३
अवकीर्णीते	II १३०	अवनायः	II. ५३२
अवगथ.	II. ४२४	अवनिः	II ४४०, ५९७
अवगिरते	II १६८	अवन्तिः	II. ४५२
अवगिरमाणः	II. १६८	अवभृथ.	II ४२२, ४२३
अवगृह्यम्	II २३१	अवभ्रटम्	I ५६३
अवग्रह.	II ५३७, ५३९	अवमः	II ५१८, ५१९
अवग्राहः	II ५३७, ५३९	अवमूर्धशय.	II २६०
अवचयः	II ५३६	अवरतः	I. ६२३
अवचिन्वाना अश्रमद्रुमान्	I. ५४	अवरस्तात्	I. ६२२, ६२३
अवचूर्णयति	II ८२	अवरहसन्	I. ३२७
अवजानाना	II. १६५	अवरिवस्यन्	II १२२
अवञ्चयत	II १८२	अवरोधिका	I ६००
अवटीटः	I ५६३	अवरोप्यमाणाः	II. ९९
अवटीटम्	I, ५६३	अवलमोद्धृतपद्मिनीकः	I. २५५

अवल्लोकाय	I. ९२	अविकः	I. ६५५
अववञ्चन्त	II १८२	अविकटः	I ५६१
अववेष्टत्	II ९५	अविहूर दुकूलात्	I. ११३
अवश्यंकारी	II. ५७६	अविधा	II. ५८०
अवश्यपाच्यम्	II २३३	अविनः	II ४३२
अवश्यायः	II २४५	अविपटः	I. ५६१
अवष्टब्धान्	II. १४	अविबोधयन्	II. ८८, १८९
अवसः	II. ४६१	अविवेष्टत्	II ९५
अवसरः	II ५४८	अविषः	II ३९४
अवसामम्	I. ३१९	अविषीदन्	II. १३
अवसायः	II. २४५, २४६	अविस्मापयमानः	II. ९६
अवसाव	II २००	अवीः	II ४६९
अवस्कन्द	II. २१४	अवीचि	II ४८२
अवस्करः	I. ३८१	अवेक्षितप्रजः	I. २७०
अवस्करकः	I ४६३	अवेदयत्	I ५६
अवस्तात्	I. ६२२	अव्यथी	II ३६५, ३६६
अवस्तारः	II ५७०	अव्यथ्यः	II २२८
अवस्था	II ५५७	अव्यथ्यौ	II. २२९
अवहारः	II. २४५	अव्यय, अव्ययः	II. ६१०
अवाकिरत्	II १३६	अव्याधी	I १६२
अवातस्तम्भत्	II. ९५	अत्राजीत्	II. ८
अवादि	II १९४	अशना	II. ११०
अवादीत्	II. ८	अशनायति	II. ११०
अवाप्य	II ५८१	अशनाया	II. ५६०
अवाबुद्ध	II ३०	अशनिः	II. ४४०, ५९७, ६००
अवारपारं, अवारपार.	II. ६११	अशपत् मैथिल्यै, द्विषद्भ्यः	I. ८३
अवारपारीणः	I. ४४०, ४६२, ५५५	अशप्यत्	II. १३७
अवारीणः	I. ४४०, ५५५	अशप्यत् सीतायै	I. ८३
अवारुद्ध	II १९७	अशप्यन्त ताभ्यः	I. ८३
अवासिषुः	II ५१	अशप्सत्	II. १३७

अशब्दायन्त	II. १२०	अश्लिषत्	II. ७०
अशमि	II १२४	अश्व.	II. ४१७
अशाप्सीत्	II. १३७	अश्वकः	I. ६४३, ६४८
अशित्रम्	II ५०४	अश्वकुञ्जरम्	I. ३०५
अशिश्रवत्	II. २४	अश्वतरः	I. ६४६
अशिश्रवन्	II. २४	अश्वताम्	II. २०, ५०
अशिश्रवन् तम्	I ५९	अश्वत्थामः	I ३८५
अशिश्रियत्	II. २५	अश्ववडवम्	I. ३०४
अशिश्रियत्	II. २०, ५०	अश्ववडवौ	I. ३०४
अशिश्री	I. ४६	अश्वयुक्	II. २९७
अशिषत्	II ५२	अश्वरथेन्द्रा.	I. २९७
अशिषत् लक्ष्मणाय	I. ८१	अश्वपङ्कवम्	I ५६१
अशीतिः	I. ५२३, II. ५९८	अश्वस्यति	II. ११०
अशीयत	II ४८	अश्वीयम्	I ४२८, ४३०
अशीशयत	II. ४७	अश्वीयराजन्यकहास्तिकम्	I. ३००
अशुभशंसी	II ३०४	अश्वधोरसम्	I. २४०
अशुश्रूषत	II १७४	अडक्षीण.	I. ६४९
अशेरत	II १	अषडक्षीणम्	I. ६५०
अशौचम्	I. ४७४, ५३७	अषाढा	I ४६३
अश्वद्युतत्	II. ८, ९	अष्ट	II ४१८, ४१९.
अश्वद्योतीत्	II ८	अष्टकर्णः	I ३६७
अदनीतपिबतीयन्ती	II १०९.	अष्टका	II. ४६८
अश्ममयम्	I. ४८२	अष्टचत्वारिंशत्	I. २४३
अश्मरः	I ४३५	अष्टपुत्रः	I. ३७५
अश्मा	II. ४९८, ४९९	अष्टमः	I ६२८
अश्रमताम्	II ३४	अष्टमी	I. १२, ५७३
अश्रम्	II. ६११	अष्टाकपालः	I. २४२
अश्रिः	II. ४९६, ६००	अष्टागवम्	I. २४२
अश्रु	II. ४८८, ५१६, ६०४	अष्टाचत्वारिंशत्	I. २४३
अश्लिषः	II. ७०	अष्टादश	I. २४२, २४३

अष्टापद	I. ३७४, ३७५	असुसुवत्	II. २५
अष्टापदं, अत्रापदः	II. ६२२	असूयति न्यसनाय	I. ८६
अष्टाविंशतिः	I. २४२	असूयति हरये	I. ८५
अष्टीवत्	II. २६	असूर्यपश्या	I. २२८
अष्टीवान्	I. ५८३	असूर्यपश्याः	II. ४६, २७५, २७६
असशयम्	I. १६२	असृक्पङ्कपेषम्	II. ५८६
असकौ	I. ६४३	अस्कुनात्	II. ८०
असस्त्रा	I. ३३०	अस्कुभ्नात्	II. ८०
असत्कृत्य	I. २२०	अस्तंगत्य	I. २२०
असवः	II. ६१२	अस्तभत्	II. २०
असहतरा	I. २८, ६३२	अस्तभ्नात्	II. ८०
असहिष्णुः सुतविप्रयोगम्, दार-		अस्तम्भीत्	II. २०
शब्दम्	I. १३३, १३४	अस्तिक्षीरा	I. २५३
असह्यम्	II. २२१	अस्ति भोक्तुम्	II. ५२३
असाधुर्मातुले	I. १४७	अस्तुंकारः	I. ३५४
असाधुवत्	I. ५३४	अल्लुचुः	I. ५६०
असिः	II. ४९७	अल्लम्	II. ५०१
असितभ्रः	I. २६	अल्लविद्वान्	I. १३७
असिता	I. २६	अल्लामास	II. ११३
असिपत्रवनम्	I. ३६९	अस्थि	II. ४६९, ६२०
असिसवत्	II. ९४	अस्थिमान्	I. ५८३
असीदताम्	II. ४७	अल्लासीत्	II. ५१
असुः	II. ३८५	अस्फावयताम्	II. ९८
असुखयत्	II. १२२	असद्	II. ४१३
असुरः	II. ३९३	असदीयः	I. ४५०
असुरसभा	I. २५१	असदीयम्	I. ४४६
असुराः	II. ६०३	असरत् अल्लम्	I. ११९
असुलभा मूभुजाम्	I. १३७	असार्षीत् जलनिधिमन्थनस्य	I. ११५
असुसुवः	II. २९९	अस्यदत्	II. ३४, ३८
असुसुवत्	II. ९४	अस्यमानः गदाः	I. १३३

अस्यमानम्	II. ३४८	आकर्षकः	I ५७७
अस्याम्	I १४६	आकाय.	I ५३६
अस्युद्यतः	I. २९१	आकालिकः	I ५५३
अस्रसत्	II ३८	आकालिका	I ५३३
अस्विदन्	II ३४	आकालिकी	I. १७, ४५४, ४६९,
अहं ब्रवीमि	I. २४६		५३३
अहंयुः	I. ६१३	आकाशं	II. ६२०
अहः	II ४१९, ६१२	आकाशं, आकाशः	II. ६२२
अहनि	I १२४	आकृष्टः	II. ३३७
अहमहमिका	I २१४	आकौशलम्	I. ४७४, ४७५, ५३७
अहम्	II ४१३	आक्रममाणा	II. १६२
अहरहः	I. ६७०	आक्रमते	II १६२
अहर्दिवम्	I. ३२१, ३२३	आक्रान्तलक्ष्मीकः	I २८३
अहसाताम्	II. १४९	आक्रामति	II. १६२
अहस्करः	II. २६५, २६६	आक्रीडते	II. १३३
अहासिषुः	II. ५२	आक्रीडी	II. ३५६
अहिः	II ४९६	आक्रोशक.	II ३५९
अहिनकुलम्	I ३०३	आक्षय्यतिकम्	I. ४९४
अहीवती	I. ५८३	आक्षिकः	I. ४९०
अहंक्रियाकम्	I. २८७	आक्षिकम्	I. ४९०
अहोरात्रः	२३६, २४४	आक्षेपज्ञम्	I. ४७४
अहोष्ट	II. २९	आखः	II. ५७२
अहिसकः प्राणिनाम्	I. १४१	आखनः	II. ५७२
अह्ना क्रोशेन वाधीतः	I. ७६	आखनिकः	II. ५७२
अहि	II. ४१९	आखनिकवकः	II. ५७२
अहृत	II. ५९	आखरः	II. ५७२
अह्नास्त	II. ५९	आखानः	II. ५७२
आ		आखुः	II. ३९०
-आकरः	II. ५६९	आखुघातः	II. २९१
आकृत्रिकः	I. ५०२	आख्यत्	II. ६३, ६४

आख्यन् अस्मै	I ८१	आचार्यभोगीनः	I ५१७
आख्यामि स	II. २०२	आचार्यानी	I. ४०
आख्यायकः	II. १२४, ५२२	आचिकाय	II. ७२
आख्यायकः वार्ताम्	I १४०	आचिक्याते	II ७२
आगः	II ५०९	आचिचाय	II. ७२
आगमितम्	I. ५६६	आजघ्नु	II. १४७
आगस्त्यः	I ३१	आजघ्ने	II. १४८
आगामिनी	II. ४७३, ५२१	आजन्म	I. १६९
आगामी	II. ४७२ ५२१	आजाद्यः	I. ४१०
आग्निमारुतम्	I. ३०७, ३०८, ३०९,	आजानेयः	I ३९४
	४१९	आजिः	I, ३४५, II. ४९५, ५६५
आग्निवारुणम्	I. ३०९		६२०
आग्निवारुणी	I ४१९	आजिघ्राः	II. २४३
आग्निद्योमिकी	I. ५२९	अ जिघ्राः पुष्पगन्धानाम्	I. १२६
आग्नीध्रम्	I ६५४	आजिघ्रैः	II. ४५
आग्नीध्री	I. ६५४	आजिहीते	II. २
आग्नेयम्	I. ३८५, ४१९	आजुहाव	II. १५५, १५६
आग्रभोजनिकः	I. ५०१	आजुहुवे	II १५५
आग्रती	II. १४७	आज्ञाकरः	II. २६३
आज्ञानः	II. ४९, १४६	आज्ञाकामोत्सुकः	I. १५३, II. १९९
आज्ञः	I. ४०९	आज्यम्	II. ६२०
आचख्यौ	II. ६३	आज्ञीः	II. ७६
आचर्थः	II. २२१	आटाटयत	II. १०४
आचामति	II. २६	आढकं, आढकः	II. ६१२
आचाम्यम्	II. २३४, २३५	आढ्यकुलीनः	I. ४०५
आचारनिपुणः	I. १८४	आढ्यङ्करणम्	I. २३०, II २९३
आचारशुद्धिः	I. १८४	आढ्यचरः	I ६२९
आचार्यः	II. २२१	आढ्यतमः	I. ६३०
आचार्यकम्	I. ५४९	आढ्यम्भविष्णुः	II. २९५, २९६
आचार्यत्वम्	II. २२२	आढ्यम्भावुकः	II, २९५

आणकभार्या	I. २०६	आदतुः	II. ६१
आणवीनम्	I ५५२	आदत्ते	II १३२
आण्डीरः	I ५९६	आदत्स्व	II. १३२
आतपशुष्कः	I. २००	आददिरे	II १३२
आतिः I ३४५, II. ४९५, ५६५		आददे	II १३६
आतिथेयः	I ५१२	आदयति	II. १९०
आतिथेयम्	I. ५११	आदयते	II. १९०
आतिथेयी	I. १३, ५११	आदायचरः	II २६१
आतिथ्यम्	I. ६५४	आदितः	I. ६६०
आतिष्ठद्	I. १६८	आदित्यः	I. ३८४
आतिष्ठते	II १३९	आदिमम्	I. ४५८
आतिष्ठमानौ	II १४०	आहत्यः	II. २२७
आत्थ	II ६४	आदे	II. ६१
आत्मकृतम्	I ३३२	आदेवकः	II. ३५९
आत्मनः उपकर्तुं	I. ११०	आ द्युलोकात्	I १०५, १६९
आत्मना द्वितीयः	I ३३२	आद्यनः	II. ३१८
आत्मना पञ्चमः	I ३३२	आधर्मिकः	I. ४९७
आत्मना शासितुः	I. ७५	आधिः	II. ५५५, ६०२
आत्मनीनम्	I ५१७, ५१८	आधिदैविकम्	I. ४६९
आत्मनेपदम्	I. ३३२	आधिपत्यम् I. ५४२, ५४६, II. ६१५	
आत्मनेभाषा	I. ३३२	आधिभौतिकम्	I. ४६९
आत्ममानी	II. ३०७	आधिराज्यम्	I. ५४५, ५४६
आत्मम्भरिः	II. २६८, २६९	आध्यात्मिकम्	I. ४६९
आत्मसात्	I. ६६४	आध्वम्	II. २११
आत्मा	II. ५००, ६०३	आनञ्जुः	II. ७
आत्मानुजः	I. २३४, II. ३१३	आनताङ्गी	I. ४४
आत्मीया	I. ५१९	आनन्देः	II. २११
आत्सरोः	I. १६९	आनाकम्	I. १६९
आथर्वणिकः	I. ४००, ४३४	आनायः	II. ५७२
आव	II. ६१	आनाययामास शिष्यैः	I. ६०

आनायि वराङ्गनामिः	I. ६१	आपीनम्	II. ३३१
आनाय्य.	II. २३५	आपूपिकः	I ४९८, ५०१
आनाय्यम्	II २३५	आपूरि	II. ३०
आनिरुद्धः	I ३९२	आपृच्छते	II. १३५
आनुकूलिकः	I ४९६	आपृच्छमानः	II. १३७
आनुते	II. १३५	आपृच्छस्व	II १३७
आनुयात्रिकः	I ५३२	आप्यानम्	II. ३१५ ३१७, ३३१
आनुवाना	II १३६	आप्यायिता	II ३५०, ३६१
आनैपुणम्	I ४७४, ५३७	आप्यायिता कमलानि	I. १३९
आनैर्धर्मम्	I. ४७४, ४७५, ५४२	आप्रपदीनः	I ५५४
आन्तः	II ३२९	आप्रपदीनम्	I. ५५४
आन्तर्वेशिकम्	I ४६९	आ प्रसादात्	I १६९
आन्त्रम्	II ५०२	आप्लवः	II ५३९
आन्नः	I. ५०५	आप्लावः	II ५३९
आन्वीपिकः	I ४९६	आप्लान्यम्	II. २३७
आप.	II. ४३४, ६००	आप्लवः	II ४१८
आपगा	II २८९	आफलोदयम्	I १६९
आपणः	II ५६९	आबालम्	I १६८
आपत्	II ६००	आभः	II २४२
आपत्कालिका	I. ४४७, ४५३	आभ्यामेकेन	I. १५२
आपत्कालिकी	I ४५३	आभ्रिकः	I ४९०
आपन्नजीविकः	I १९९	आमनन्	II ४५, ४६
आपपृच्छे	II. १३६	आमनन्ति	II ४५ ४६
आपम्	I. ४२१	आमयावी	I. ६०५, II ६०६
आपाण्डु	I. १६८	आमलकम्	I. ४८५, II. ६२०
आपात्यः	II २३७	आमलकीतरा	I. ३४३
आपात्याः	II २३७	आमात्	II २९९
आपीतमधुका	I. २८२	आमिक्षीयम्	I. ५१५
आपीनः अन्तुः	II. ३३१	आमिक्ष्यम्	I. ५१५
आपीनमूषः	II. ३३१	आमिषम्	II. ३९४

आमुक्ति	I १६८	आयुधीयः	I. ४९३
आमुक्तेः	I. १०४	आयुष्टोमः	I. ३६२
आमोषि	II ३५६	आयुष्यम् कृष्णाय, कृष्णस्य	I. १४५
आमोषी	II. ३५६	आरः	I ४२२
आम्नाती	I ५८०	आरण्यः	I. ४४४, ४४७
आम्नाती नीतिषु	I. १४७	आरण्यकः	I. ४४४, ४४५, ४४७, ४४८
आम्बष्ठयः	I. ४१०		
आम्भसिकः	I ४९५	आरत्तां	II. ५२
आम्नमयम्	I. ४८३	आरभ्य भवात्	I. १०१
आम्नम्	II. ४२७, ६२०	आरमन्	II १८७
आम्नवणम्	I ३७६, ३७७	आरवः	II. ५३९
आयच्छते	II १४६, १८३	आराद्वनात्	I. १०१
आयच्छमाना	II. १४८, १८३	आरामदर्शनात्	I १०५
आयतस्तूः	II ३७८	आरार्यन्त	II १०५
आयतीगवम्	I. १७४	आरावः	II. ५३९
आयथातथ्यम्	I ५४१, ५४३	आरिवान्	II ३४१
आयथापूर्यम्	I. ५४३	आरीहणकम्	I. ४३५
आयध्वम्	II १४६	आरूः	II ४०२
आयाति ग्रामात्	I. ९६	आरूढः	II ३३५
आयातेन	I. ८०	आरूढवान्	II. ३१४
आयामयते	II. १९२	आरेसुः	II. १८८
आयामी	II. ३५६	आरोपयांचक्रुः	II ९९
आयासयते	II १९२	आरोपयामास	II. ९९
आयासी	II ३५६	आरोपयामास त्रिशङ्कुम्	I. ५७
आयुः	II ४४२	आरोहयते	II. १८१
आयुक्तः दूतकर्मणि	I १५०	आर्चः	I ५९१
आयुक्तः हरिपूजने	I १५०	आर्च्छन्	II ४७
आयुर्ध, आयुधः	II. ६२२	आर्णवम्	I. ४६२
आयुधच्छायम्	I. २५०	आर्तवम्	I. ५३६
आयुधिकः	I. ४९३	आर्त्विजीनः	I. ५२१

आर्द्रकः	I ४६३	आवां ब्रूवः	I. २४६
आर्द्रकेसरः	II ४२७	आविभूतम्	I २१८
आर्द्रम्	II ४२७	आवृतनेत्रमाल	I २८७
आर्षिपः	II. ९१	आव्याघः	II ५४४
आर्यः	II २२४, २३२	आशसुः	II ३७३, ३७४
आर्यगृह्यः	II २३१	आशंसुः क्षेमम्	I १३४
आर्यगृह्यम्	II २३१	आशयति	II १९०
आर्हन्ती	I ५४०	आशयत्	I ५६
आर्हन्त्यम्	I ५४०	आशितंभवः	I २२९
आलम्भ्यः	II २२१	आशितः	II ३३९
आलानं, आलानः	II ६०८	आशितङ्गवीनम्	I ६४९, ६५०
आलानिकम्	I ६५६	आशितम्भवः	II २८३, २८४
आलिङ्गनयोपपीडम्	I. २३५	आशिताः फलानाम्	I १३८
„	II ५८९	आशिश्रियताम्	II २५
आलिङ्गना	II ५६४	आशीः	II ६००
आलिपन्	II ५८	आशीविष.	I ३६७
आलोकपथात्	I ९६	आशु	II. ३८३
आवधि	II १४८	आशुतरम्	I ६३१
आवधिषाताम्	II १४८	आशुशुक्षणिः	II. ४४०
आवधिष्ट	II १४८	आशुश्रूषति	II १७६
आवधिष्ठा.	II. १४८	आशुश्रूषन्	II. १७६
आवन्त्यः	I ४१०	आशृणोति विप्राय गा	I ८८
आवयोः	I ३१४	आशौचम्	I ४७४, ५३७
आवरीषत	II ५३, ५४	आश्रयम्	I. ३८१
आवर्ती	II ३०६	आश्रयो गवा दोहोऽगोपेन	I १९४
आवसति	I ६४	आश्म	I ४८१
आवसत् ताम्	I ६५	आश्मनम्	I ४८१, ४८२, ६५८
आवसथ.	II ४६१	आश्मनम्	II. ३१५
आवसथिकः	I. ५०२	आश्रम, अश्रम.	II ६१०
आवसथिकी	I. ५०२	आश्लिक्षत्	II. ७१

आश्लिषत्	II. ७०	आसितमिदमेषां	I १३०
आश्लिष्टः	II ३३५	आसितम्	II. ३३६
आश्लिष्टा	II ३३५	आसितुमुत्सहेत	II ५२५
आश्वः	I. ४४०	आसिसिषमाणः	II. १७६
आश्वपतम्	I ३८४	आसीनः	II. ३४६
आश्वम्	I ४२८, ५४६	आसीना	II. ३४६
आश्वीनः	I ५५७	आसुतीवलः	I. ५९६
आश्वीनम्	I. ५५८	आसुरः	II. ३९३
आषाढः	I ५३२	आस्तिकः	I. ५००
आषाढी	I ४१५, ४१७	आस्ते	II १२७
आषाढीयः	I. ४६३	आस्थताम्	II. ६३
आष्टमः	I. ६२८	आस्पदम्	I. ३८०, II. ६२०
आष्टम्	II ५०१	आस्माकः	I ४५०
आसः	II ५२९	आस्माकी	I. ४५०
आसते	II. १	आस्माकीनः	I ४५०
आसनं, आसनः	II ६०८	आस्यते	II १२७
आसनवान्	I. ५८३	आस्त्रावः	II. २४५
आसना	II. ६६३	आस्वन्तिः	II. २९
आसनात्येक्षते	I. १००	आस्वान्तः	II. ३२९
आसन्दीवान्	I. ५८३	आस्वान्तककुभम्	I. ३२०
आसन्नविंशः	I. २६१	आस्वेनुः	II. ४३
आसन्नविंशाः	I. २६१	आहत	II. १४७
आसमुद्रम्	I. १६९	आहते	II. १४६
आसयत्	I. ५७	आहध्वम्	II १४६, १४८
आसांचक्रिरे	II. २९	आहन्ति	II. १४६
आसांचके	II. २९	आहसिष्यावः	II. २००
आसाव्यम्	II. २३४, २३५	आहवः	II ५४९
आसिकः	I. ४९९	आह स	II. २०२
आसिका	II. ५६५, ५६६	आहावः	II. ५५०
आसितः	II. ३३६	आहिताग्निः	I, २९०

आहेयः	I ४६८	इच्छु. माम्	I १३३
आहोपुरुषिका	I २१४, ५५१	इच्छु विजयम्	I १३६
आह्निकम्	I ४५४, ५२८	इच्छेत्	II. २११
आहः	II ५८	इज्या	II. ५५७, ५५८, ५६६
आहृत	II ५९, १५५, १५६	इत	I. ६१५, ६६०
आहृन्	II ५८	इतर. रावणात्	I. १०१
आहृन्त	II ५९	इत्थकारम्	II ५८२
आहृम्	II ५८, ५९	इत्थम्	I. ६२१
आहृयत	II १५५	इत्य.	II. २२७, ५५८
आहृयति	II १५५	इत्वर	II. ३७०
आहृयते	II १५५, १५६	इदम्	I ५२, II. ५००
आहृयमानम्	II १५६	इदमिच्छति	II १११
आहृययत्	II ८८	इदानीम्	I. ६१९
आहायः	II ५४९	इध्मः	II ४१५
आहास्त	II. ५९, १५५	इध्मम्	II. ६१०
आहास्यते	II १५५	इध्मपत्रश्चनः	I १८८
	इ	"	II ५६८, ६१५
इक्षुः	II ४६९, ६०४	इध्मावर्हिषी	I. ३०६
इक्षुच्छायम्	I २५०	इनः	II ४४४, ६०७
इक्षुमती	I ४३७	इनसभम्	I. २५१, II. ६१६
इक्षुरसोदः	I ३४८	इन्दुः	II ३८६
इक्षुवाहणम्	I. ३७७	इन्द्रः	II ४२९, ४३०
इक्षुशाकटम्	I ५६१	इन्द्रजननीयम्	I ४७६
इक्षुशाकिनम्	I. ५६१	इन्द्रवाहन	I ३७८
इक्षुवाकवः	I ४११	इन्द्रवाहनम्	I ३७७
इच्छसि स	II २०२	इन्द्राणी	I. ३९
इच्छा	II. ५५९	इन्द्रावृहस्पती	I ४१९
इच्छामि भुञ्जीत भुङ्क्तां वा	II. २११	इन्द्राश्वरथाः	I. २९७
इच्छु	II. ३७४, ३७५	इन्द्रियम्	II. ६१०
इच्छुः प्रसादम्	I. १३४	इभः	II. ४६९

इभपोटा	I २१०	ईक्षितव्यम् परस्त्रीभ्यः	I ८८
इभयुवतिः	I २१०	ईडिषे स	II. २०२
इयमियम्	I ६७३	ईदृक्	I. ३६०
इयान्	I ५७०	ईदृक्षः	I. ३६०
इरमदः	II. २७६	ईदृशः	I ३६०, ३६१
इरा	II ४३०	ईदृशम्	I. ३६१
इरिकावनम्	I ३७७	ईयिवान्	II ३४२
इरिणम्	II ४३३	ईयुः	II ६५
इल्वल्	II ४८९	ईर्मम्	II ४१५
इषिरः	II ३९५	ईर्ष्यति हरये	I. ८५
इषीकतूलम्	I ३५३	ईशकृष्णौ	I २९७
इषीका	II ४७४	ईशनं सर्पिषः	I ११४
इषुः	II ३८७, ६०३	ईशिता दिशाम्	I. १२५
इषुधी	II ५५५	ईशिषे मायानाम्	I. ११८
इषुमान्	I. ५८२	ईशिषे विषयाणाम्	I. ११८
इष्टः	II. ३३७	ईशिषे स	II. २०२
इष्टकचित्तम्	I. ३५३	ईश्वर	II. ३७६, ५१९
इष्टका	II. ४६८	ईश्वरः तेजसां, निशाटानां	
इष्टिः	II. ५५६, ५६६	मायानां वा	I. १५०
इष्टी	I. ५८०	ईश्वरसभम्	I. २५१
इष्टी अध्वरेषु	I १४७	ईश्वरा	II. ३७७
इष्मः	II ४१५	ईश्वराधीनः	I. १९९, ६५०
इष्मः	II. ४१७	ईषज्जयः	II. ५७३
इष्वासः	II. ५२९	ईषत्करः	I. २१५, II. ५७३
इह	I. ६१७, ६१८, ६१९	ईषत्करः प्रपञ्चो हरिणा	I. १३१
इहत्यः	I. ४४३, ६१७	ईषत्यानः	II. ५७५
ई		ईषत्पिङ्गलः	I. २१५
ईक्षते कृष्णाय	I. ८८	ईषत्प्रलम्भः	II. ५७४
ईक्षाञ्चक्रे	II. ५	ईषदादयङ्करः	II. ५७४
ईक्षितम्	II. ३३९	ईषदादयम्भम्	II. ५७४

ईषद्रक्तम्	I २१५	उच्चैःकृत्य	II. ५९२	
ईषन्निमय.	II ५७३	उच्चैः कृत्वा	II ५९२	
ईषल्लभः	II ५७४	उच्चैस्तम.	I ६३१	
ईष्टे घनानाम्, तनोः	I ११८, ११९	उच्चैस्तमा	I. ६३१	
ईष्वः	II ४१७	उच्चैस्तरम्	I ६३२	
ईहा	II. ५६०	उच्छूनः	II. ३१६	
उ		उच्छूयः	II ५३८	
उक्थम्	II ४२४, ६०७	उच्छूयः	II ५३८, ५३९	
उक्षतरः	I ६४६	उच्यते स्म	II. २०१	
उक्षा	II ४१९, ४२०, ५६०	उज्जासन चौरस्य	I १२०	
उक्षावभूवुः	II ५	उज्जासय मन्योः	I १२०	
उखास्त्रत्	II ३०१	उज्जासयितुं जगद्द्रुहाम्	I १२०	
उख्यम्	I ४१६	उज्जिता	II २३०	
उग्रं पश्य.	I २२८	II. २७६	उज्जिषष्ठानि	I १९१
उग्रः	II ४३०	उडुपम्	II ६०९	
उग्रम्	II ४३०	उत अनुशोचेयुः	II. २०९	
उचितम्	II. ५०६	उत हन्यादधं हरिः	II. २०९	
उच्चकैः	I. ६४३	उत्कम्	I. ५७९	
उच्चक्षू करोति	I ६६१	उत्कटम्	I ५६१	
उच्चरुनाते	II ५०	उत्कण्ठमानः गुरुणाम्	I ११६	
उच्चतरस्तनी	I ४१	उत्करीयः	I. ४३९	
उच्चयः	II ५४१	उत्कलादर्शितपथ	I. ३१७	
उच्चरति	II. १६९	उत्काकुत्	I २८१	
उच्चरते	II. १६९	उत्कारः	II ५३३	
उच्चरन्ते	II १६९	उत्किराः	II २४२	
उच्चरमाण	II १६९	उत्कुरुते	II १५७	
उच्चायः	II. ५३५	उत्क्रुष्टम्	II. ३३९	
उच्चावचम्	I. २१३	उत्तः	II. ३२०	
उच्चैः	II. ५१३, ५१४	उत्तपति	II. १४५ १४६	

उत्तपमानः	II. १४५	उत्तिपतिषोः	II १०२
उत्तमासिः	I २०९	उत्पुच्छयते	II. १२३
उत्तमाह.	I २३७	उत्पुच्छयमानः	II १२३
उत्तरतः	I. ६२२	उत्सङ्गिताम्भःकणकः	I २८६
उत्तरतारम्	I. ३६७	उत्साहवान्	I ६१२
उत्तरतीरम्	I ३६७	उत्साहिनी	II. २४०
उत्तरफल्गुनीषु	I २४७	उत्साही	I ६१२
उत्तरा	I ६२५	उत्सुकः भवत्यां	I. १५२
उत्तरात्	I. ६२३	उत्सुकः हरिणा, हरौ वा	I १५२
उत्तराहि	I ६२५	उत्सुकता रसेन	I. १५३
उत्तराहि समुद्रात्	I. १०१	उत्सुकायमाना	II ११४
उत्तरीयम्	I. ४४९, II ६१०	उदककुम्भ	I. ३४९
उत्तरेण	I ६२३, ६२४	उदकविन्दवः	I ३४९
उत्तरेण गृहान्	I ११३	उदकमन्थ	I. ३४९
उत्तरेण ग्रामं, ग्रामस्य	I. ११३	उदकुम्भः	I. ३४९
उत्तथु	II. १४३	उदकोदञ्चनः	II ५७१
उत्तानशयः	II. २६०	उदकौदनः	I ३४९
उत्तिष्ठति	II. १४१	उदक्	I. ४६४, ६२२
उत्तिष्ठते	II. १४१, १४२	उदक्षः	I २६४
उत्तिष्ठमानः	II. १४१	उदक्षा	I. २८
उत्तेरिथ	II. २१	उदगाह.	I. ३५०
उत्था	II. २४३	उदगमूम.	I. ३१९
उत्पचिष्णुः	II. ३५०	उदङ्कः	II. ५७१, ५७२
उत्पतिष्णुः	II. ३५०, ३५१	उदचरत	II. १६९
उत्पथः	I. ३१८	उदचरत्	II. १७०
उत्पलं, उत्पलः	II. ६१९	उदचरन्त	II १६९
उत्पलमालभारी	I. ३५३	उदजः	II. ५४७
उत्पादः	I. २८०	उदञ्चितम्	II ३२३
उत्पादनचणम्	I. ५६०	उदतिष्ठत्	II. ४५, १४३
उत्पावः	II. ५३८	उदधिः I. ३४८, II. ५५६, ६०३	

उदन्यति	II. ११०	उदास	II. १५४
उदन्यन्	II. ११०	उदासे	II. १५३, १५४
उदन्वान्	I. ५८४	उदित्वरम्	II ३७०
उदपेषम्	I. ३४८, II ५८६	उदित्वा	II ५७७
उदविन्दुः	I. ३५०	उदीच्यम्	I. ४४३
उदभारः	I. ३५०	उदेजयः	II २४४
उदमन्थः	I. ३४९	उदेजयः हृदयानाम्	I. १२६
उदमेघः	I. ३४७	उदौदनः	I ३४९
उदयच्छत्	II १८४	उद्वन्धिः	I. २७७
उदरपूरम्	II ५८३	उद्गारः	II. ५३२
उदरम्	II. ५१४, ६११	उद्ग्राहः	II. ५३४
उदरम्भरिः	II २६९, २७०	उद्धः	II. ५५२
उदरशयः	II. २६०	उद्धनः	II. ५५१
उदवज्रः	I ३५०	उद्दामः	II. ६१०
उदवासः	I. ३४८	उद्दालकपुष्पभञ्जिका	I. १९६, II. ५६६
उदवाहनः	I. ३४८	उद्दावः	II. ५३८
उदश्रु	II ४२६	उद्धतैः	II ४५
उदधित्	II. ६२०	उद्धमाः	II. २४३
उदस्थात्	II. १४२	उद्धमाः ध्वनीनाम्	I १२६
उदस्थित	II १४१	उद्धयाः	II २४३
उदस्थुः	II. १४२	उद्धयाः मधूनाम्	I १२६
उदाकुरुते	II १५७	उद्धर्ता	I. १९४, II २३८
उदाचचार	II १७०	उद्धयः	II. २३०
उदाजः	II. ५४७	उद्धयमिद्यौ	II. २३०
उदानेष्ट्ये	II १५९	उद्धयेरावती	II. ३०३
उदायैसत	II १८४	उद्धासिनी	II. २४०
उदायैस्त	II. १४९	उद्धासीनि	II. २३९
उदायत	II. १४९	उद्धिदुरम्	II ३७०
उदारभूमा	I. ६३८	उद्धेदः	II ५२९
उदारवैद्यः	I. ४६६	उद्यच्छति	II. १८३

उद्यच्छते	II १८३	उपचर्म	I. १७९
उद्यच्छमाना	II. १८३, १८४	उपचर्मम्	I १७९
उद्यम, उद्यमः	II ६२२	उपचाय्यः	II २३६
उद्यान, उद्यानः	II. ६०८	उपजानु	I. १६०
उद्यावः	II ५३८, ५७१	उपजापः	II ५४४
उद्युङ्क्ते	II १७७	उपजीवी	II. ३०२, ३०३
उद्विग्नः	II ३१७	उपज्ञा	II. ५६३
उन्द्रः	II ४२५	उपतस्थे	II १४३, १४४
उन्नः	II ३२०	उपतिष्ठति	II. १४३
उन्नतनासिकम्	I २६७	उपतिष्ठते	II. १४३, १४५
उन्नयः	II ५३२	उपतिष्ठन्ते	II. १४३
उन्नयते	II १५८	उपतिष्ठमानः	II १४५
उन्नसः	I २६७	उपतिष्ठसे	II १४४
उन्नाटनम्	I १२०	उपतिष्ठस्व	II १४५
उन्नायः	II. ५३२	उपतिष्ठे	II. १४३
उन्मदिष्णुः	II. ३५०, ३५२	उपत्यका	I ८, ५६३, ५६४
उन्मनी स्यात्	I ६६१	उपदशाः	I. २६०, २६४
उन्मादः	II ५४७	उपदा	II ५६२
उन्मादी	II. ३५५	उपधा	II. ५६२
उन्मुक्तः वियोगेन	I. १०६	उपनदम्	I. १७९
उपकुरुते	II १५७	उपनदि	I. १६६, १७९
उपकुर्वन्	II १५७	उपनयते	II १५८, १५९
उपक्रमते	II. १६१, १६३	उपनाय्य क्षत्रा	I ६०
उपक्रममाणः	II १६४	उपनिषत्	II. २९७
उपगङ्गम्	I. १६०, १६६	उपनिषत्कृत्य	I. २२३
उपगिरम्	I १७९	उपपौर्णमासम्	I. १७९
उपगिरि	I. १७९	उपपौर्णमासि	I. १७९
उपग्नः	II. ५५२	उपभैमि	I. १६०, १६६
उपचक्रमिरे	II १६४	उपमः	II. २४२
उपचतुराः	I ३२१	उपमा	II. २४२

उपमा कृष्णस्य	I १४३	उपवीण्यमानम्	II. ८४
उपयच्छते	II १७३	उपशयः	II. ५३५
उपयमः	II ५४६	उपशरदम्	I १६६, १७६
उपयामः	II. ५४६	उपशायः	II ५३५
उपयुङ्क्ते	II. १७७	उपशायिका	I १९५
उपयेमे	II. १७४	उपशायिका तव	I. १२५
उपरमति	II. १८८	उपशुनम्	I ३२१
उपरराम	II. १८९	उपशूर शूरेषु	I. ७०
उपराजम्	I. १७८	उपशूरेषु	I १५५
उपरि	I. ६२३	उपश्लोकयति	II ८२
उपरि ग्रामस्य	I ११२	उपश्लोक्तिवान्	II. ८४
उपरि शिरसः	I ११२	उपश्लोक्तिं	II. ८४
उपरिष्ठात्	I. ६२३	उपसरः	II. ५४८
उपरिष्ठाद्रामस्य	I. ११२	उपसर्या	II. २२४
उपरुन्धन्तु पुरीम्	I. ५४	उपसीम	I. १५९, १७७, १७९
उपर्युपरि I. ६५, ६२३, ६७१		उपसुरेषु	I ६९
उपर्युपरि ग्रामं	I. ६७१	उपस्कौरैः	II. ७८
उपर्युपरि हृषदः	I. ११३	उपस्किरति	II ७४
उपर्युपरि पुष्करावर्तकान्	I. ६६	उपस्कुरुते	II. ७८, १५७
उपलः	II. ६१८	उपस्कुरुते	II. १५७
उपलभ्यः	II २२१	उपस्कृतं ब्रूते	II ७८
उपलभ्यः	II. २२१	उपस्कृतं मुङ्क्ते	II. ७८
उपलभ्या II. २२०, २२१		उपस्कृता कन्या	II. ७८
उपवदते	II १६६	उपस्कृता ब्राह्मणाः	II. ७८
उपवसति	I ६४	उपस्कृथाः	II ५, ७८
उपवासं, उपवास	II ६१२	उपस्कृथाः कस्यचित्	I ११९
उपवीणयति	II ८२	उपस्थानीयम्	II. २३७
उपवीणयितुं	II. ८२, ८३	उपस्थितः	II १४३
उपवीणितं	II. ८३	उपस्थितिः	II ५५७
उपवीणितः	II. ८३	उपहनिष्यते	II. ५०

उपहवः	II ५४९	उपायध्वम्	II. ४, १४०
उपहारय माम्	I ६२	उपायुङ्क्त	II १७७, १७८
उपहितम् मुरद्विषि	I ८१	उपारसीत्	II १८८
उपाक्रसि	II. १६१	उपारस्त	II १८९
उपाक्रस्त	II १६१, १६३	उपारराम	II १८८
उपागमत्	II ३५	उपालभथाः	II. ३, ४
उपासि	I १५९	उपालम्भः	II ५७४
उपाग्रहायणम्	I. १७९	उपावदिष्ट	II १६६
उपाग्रहायणि	I. १७९	उपाविक्षत्	II ३२
उपाचायिष्ट	II. १९६	उपावीणयत्	II ८४
उपातिष्ठत्	II १४४	उपासना	II ५६४
उपादाता	II ३४९	उपासांचक्रिरे	II २९
उपादाता यशः	I १३२	उपासितः	II ३३५
उपाधि-	II ५५५	उपास्कृथाः	II. १५७
उपाध्यायः	II. ५३०	उपास्कृषातामागमस्य	I २२०
उपाध्याया	I ४०, II ५३०	उपास्कृषाताम्	II ७८, १५७
उपाध्यायादधीते	I. ६१५	उपास्थित	II १४३, १४४
उपाध्यायानी	I ४०	उपास्थिषत्	II १४४
उपाध्यायी	I. ४०, ५३०	उपास्थुः	II १४४
उपानत्	I ३६८, II ५९९	उपेयिवान्	II. ३४२, ३४३
उपानसम्	I. २४०	उपेयिवान् स्त्रियम्	I १३३
उपानूषम्	I. १५९	उपेयुषी	II. ३४३
उपानेष्ट	II १५९	उपोषितः	II. ३२२, ३३५
उपाभुङ्क्त	II १७९	उप्त्रिमम्	II. ५५३
उपायंसत्	II १७३	उभयतः	I. ६५
उपायंस्त	II ४, १४९, १७३, १७४, २०६	उभयद्युः	I. ६२०
		उभयम्	I. ५७२
उपायस्थाः	II. १७३, १७४, २०५	उभयी	I. १६, ५७२
उपायत	II. १७४	उभयेद्युः	I. ६२०
उपायथाः	II. १७३	उभ्यम्	I. ५५२

उरः	II ५०७	उषिवान्	II. ३४१
उरःप्रतिषेधम्	II. ५९१	उष्ट्र	II ५०१, ५०२, ६१९
उरगः	II २८६, २८७	उष्ट्रकौशी	II ३०४
उरणः	II ५१४	उष्ट्रगोयुगम्	I ५६१
उरसिकृत्य	I २२१	उष्ण	II. ४४४, ६०६
उरसिकृत्वा	I २२१, २२२	उष्णकरणम्	I ३५४
उरसिलः	I ५८९	उष्ण भुङ्क्ते कदाचित्	II ३०२
उरसिलोमा	I ३३४	उष्णः	II ४४४
उरस्यः	I ५०८	उष्णक	I. ५७७
उरस्वान्	I ५८९	उष्णभोजी	II ३०२
उरु	II. ३९०	उष्णाष्ट्रः	I. ५७७, ६०५
उरुपयोधरा	I. ४४	उष्णिका	I. ५७७
उरोविदारम्	II ५९१	उष्णिक्	II ५९९
उर्वा	I ३९१	उत्तः	II ४२६
उलपम्	II. ४६७	ऊ	
उल्लकः	II ४७८	ऊचुः	II. ५७
उल्लका	II ४५१	ऊतिः	II ५५७
उल्लवः	II. ४८६	ऊघन्यः	I. ५१५
उल्लुकम्	II ४५६, ६०५	ऊनः	II ४४४
उल्लाघः	II ३१९	ऊनम्	II ४४४
उल्लापयते	II ९६	ऊयतुः	II ५८
उशनाः	II. ५१२	ऊयु	II. ५८
उशन्ति	II. ५७, ५८	ऊरीकृत.	I २१९
उशीरं	II ४७६	ऊरीकृत्य	I २१८
उशीरं, उशीरः	II ६११	ऊरु	II. ३९०
उषः	II. ५११, ६००	ऊरुद्वयम्	I. ५६७
उषस्यम्	I ४१८	ऊरुद्वयसम्	I. ५६७
उषासासूर्यम्	I. ३१०	ऊरुवली	I ६११
उषितः	II. ३२१, ३३५, ३३८	ऊरुमात्रम्	I ५६७
उषित्वा	II. ५७७	ऊर्क	II. ३७७

ऊर्जस्वलं	I. ५९८, ५९९	ऋजीषम्	II. ४७५
ऊर्जस्वलः	I. ५९८	ऋजुः	II. ३८९
ऊर्जस्वी	I. ५९८	ऋज्रः	II. ४२९
ऊर्जा	II. ३७७	ऋणम्	II. ६०६
ऊर्ण, ऊर्णा	II. ५९९	ऋतव्यम्	I. ४१८
ऊर्णा	II. ५१८	ऋतिङ्कर.	II. २८१
ऊर्ध्वं व्यहात्	I. १०४	ऋतीषट्	I. ३६८
ऊर्ध्वजानुः	I. २७३	ऋतुः	II. ४००
ऊर्ध्वजुः	I. २७३	ऋते कृष्णात्	I. १०१
ऊर्ध्वपूरम्	II. ५८७	ऋते कौर्यात्	I. १०१
ऊर्ध्वशेषम्	II. ५८७, ५८८	ऋते नलाशां	I. १०४
ऊर्मिः	II. ४७८, ५९७	ऋते व्याकरणात्	I. १०१
ऊर्वशीवम्	I. ३२१	ऋत्विक्	I. २३१, II. २९६
ऊवतुः	II. ५८	ऋमुक्षाः	II. ६१४
ऊवुः	II. ५८	ऋश्यकम्	I. ४३५
ऊषरः	I. ५९३	ऋषभः	II. ४६३
ऊषरम्	I. ५९३	ऋषभतरः	I. ६४६
ऊष्मायते	II. ११९	ऋषिः	II. ४९३, ६१३
ऊष्मायमाणः	II. ११९	ऋषिवत्	I. ५३६
ऊष्मलः	I. ५८८		ए
उहा	II. ५६०	एकं, एका,	II. ६२३
	ऋ	एकः	I. ६२९, II. ४५२
ऋक्थम्	II. ४२४	एककः	I. ६२९
ऋक्षः	II. ४५५	एककरः	II. २६५
ऋक्षम्	II. ४५५	एकमाहि	II. ५७६
ऋकूसामे	I. ३०६, ३२१	एकतमः	I. ६४७
ऋग्यजुषम्	I. ३१०, ३२१, ३२४	एकतरः	I. ६४७
ऋच्छन्ति	II. ४६	एकदा	I. ६१८
ऋच्छरा	II. ४६४	एकघा	I. ६२६
ऋजीकः	II. ५१८	एकधुरः	I. ५०४

एकधुरीणः	I. ५०४	एनः	II ५०८
एकनिश्चायम्	I २०१, II ५३०	एष गच्छामि	II. २०५
एकनाथः	I २०१	एष गमिष्यामि	II २०५
एकपत्नी	I २४	ऐ	
एकपदी	I २७९	ऐकध्यम्	I ६२६
एकविंश	I ५७५	ऐकशतिकः	I ६०४
एकविंशतितमः	I ६७५	ऐकसहस्रिकः	I. ६०४
एकशततमः	I ५७६	ऐक्ष्वाकः	I ४००, ४०८, ४०९
एकषष्ठ.	I. ५७६	ऐणम्	I ४८४
एकषष्ठितमः	I. ५७६	ऐण्यम्	I. ४८४
एकत्याह.	I. ६५१	ऐण्यी	I १४, ४८४, ४८५
एकाकिनी	I. ६२९	ऐतिहासिक.	I ४३३
एकाकी	I. ६२९	ऐन्द्रमहिकम्	I ५३१
एकादश.	I. ५७३	ऐन्द्राबार्हस्पत्यम्	I. ३०७, ३०८,
एकादशी	I. ५७३	३८३, ४१९	
एकाहः	I. २४०	ऐन्द्रावरुणम्	I. ४१९
एकिका	I. ८	ऐरावत, ऐरावत.	II. ६२२
एके	II. ४५१	ऐषम.	I. ६२०
एकैकमक्षरम्	I ६७२	ऐषमस्तनम्	I. ४४५
एकैकम्	I ६७२	ऐषमस्त्यम्	I ४४५
एणीपद.	I २६८	ऐषुकारिमक्तम्	I. ४३२
एतः	II. ४५७	ऐहलौकिकम्	I. ४६९
एतद्	II. ४१३	ओ	
एतर्हि	I. ६१९	ओजः	II. ५०७
एतावान्	I. ३६१, ५६९, ५७०	ओजसाकृतम्	I. ३३१
एति स	II. २०१	ओजायते	II. ११२
एतौ गावौ	I. ३१५	ओजायमाना	II. ११३
एषिता	II. ३६०	ओजिष्ठः	I. ६४०
एषोदकस्योपस्करण	I. ११९	ओतुः	II. ३९९
एषोदकस्योपस्क्रुते	I. १०९	ओदनः	II. ४३६, ६१७

ओम्	II ४१५	औपयिकः	I ६५६
ओषधि.	II ६००	औपयिकी	I ६५६
ओषाचकार	II ३३	औपाध्यायकः	I ४७३
ओष्ठः	II ४२३	औमीनम्	I ५५२
ओष्ठावलप्यम्	I १८५	औरसः	I ५०८
औ		और्ध्वदैहिकम्	I. ४७०
औक्षकम्	I ४२३	औलखल	I ४४०
औक्षम्	I ४०५	औषधं, औषध	II ६२२
औक्षणः	I. ४०५	औषधम्	I ६५७
औचिती	I ५३९, II ६१५	औषस.	I ४५४, ४५६
औचित्यम्	II ६१५	औष्ट्रकः	I. ४८४
औजसिकः	I ४९५	औष्ट्रकम्	I ४२३
औडुपिकः	I ४९०	औष्ट्रम्	I ५४६ II ६१५
औडुलोमिः	I ३८९	क	
औत्तरपदकीयम्	I ४४८	कंतः	I ६१२
औत्सः	I. ३८५, ४६२	कंतिः	I. ६१२
औत्सङ्गिकः	I ४९३	कतुः	I. ६१२
औदनिकः	I. ५०१	कंभः	I ६१२
औदधित.	I ४१६	कय.	I ६१२
औदधित्कः	I ४१६	कयु.	I ६१२
औद्गात्रम्	I. ५४६	कंवः	I ६१२
औन्नेत्रम्	I. ५४६	कसं, कसः	II ६१२
औपकर्णिकः	I ४६४	कसः	II ४५४
औपकर्णिकम्	I. ४६५	कसीयम्	I ४८६
औपगवम्	I. ४७९	क	I. ७३
औपगवः, औपगवी	II ६२१	ककार.	II ५६५
औपजातुकः	I. ४६४, ४६५	ककुदं, ककुद	II. ६२२
औपनिषदः	I. ४४०	कक्षम्	II. ४५४
औपनीविकः	I. ४६४, ४६५	कक्षायते	II. ११७
औपम्यम्	I. ५४३	कक्षीवान्	I. ५८३

कक्ष्यावान्	I ५८३ कण्टक, कण्टक.	II ६०५
कङ्क.	I. ४१० कण्टकित.	I ५६५
कङ्कट.	II ४८३ कण्ट.	II ४०५, ६०३
कङ्कणः	II ४७४ कण्टच्छायम्	I. २५२
कच्चिजीवति	II २१० कण्टेकाल.	I. २८९, ३३४
कच्छुरः	I ५९३ कण्टेगडुत्वम्	I ३३५
कच्छूः	II ४०२ कण्टेगुणत्वम्	I ३३४
कञ्जारः	II ४६६ कण्टयम्	I. ५१६
कटं, कटः	II ६०५ कण्डु.	II ६२१
कटकं, कटक.	II ६०५ कण्डूयमान.	I I १२६
कटक	II ५१७ कण्डूलः	I ५८७, ५८८
कटप्	II. ३७८, ४३४ कण्वम्	II ४१७, ६२०
कटम्बः	II ४८३ कतम.	I ६४६
कटाहः	II ६१४ कतमन्	I ६४७
कटिः	II ६०० कतर.	I. ६४६
कटीर.	II ४७६ कतिथः	I ५७३, ५७४
कटुः	II ३८५ कतिपयथः	I ५७३
कटोलः	II ३९९ कतिपयरात्रम्	I २४५
कटूरम्	II ४४४ कतृणम्	I ३६४
कठधूर्तः	I. २१० कत्तयः	I. ३६३
कठिवम्	II ४३२ कथम्	I ६२१
कठोरः	II ३९८ कथकारम्	II. ५८२
कठोरम्	II ३९८ कथ धर्मं त्यजे, त्यजसि वा	II २०६
कडङ्करीय	I. ५२५ कथं प्रकुर्याम	II. २०७
कडङ्कर्थ.	I ५२५ कथनीयम्	II. २१६
कडत्रम्	II ४६० कथमवैति	II २०७
कडम्बः	II ४८३ कथा	II. ५६२
कडारः	II ४६५ कदन्न.	I. ३६३
कडार	II ४६५ कदम्बः	II ४८३
कणीचिः	II. ४८२ कदर्थना	II. ५६३

कदलीलावम्	II. ५८८	कपिष्ठलः	II. ३३४
कदधः	I. ३६३	कपिस्थलम्	II. ३३४
कदा	I ६१८, ६१९	कपोतः	II ३९८
कदा आगतोऽसि	II २०५	कपोतपाली	I. १४
कदा गमिष्यसि	II. २०५	कपोतपाख्यः	II. २४९
कदा भवति	II २०४	कपोलः	II. ३९८, ३९९, ६०३
कदा भुङ्क्ते	II. २०४	कफः	II. ६१४
कदा भोक्ता	II. २०४	कबन्धं, कबन्धः	II ६२२
कना भोक्ष्यते	II. २०४	कवरा	I. ३३
कदुष्णम्	I ३६३, ३६५	कवरी	I. ३३
कद्रथः	I ३६३	कमठः	II. ४०४
कद्रथवत्	I. ५३४	कमण्डलु, कमण्डलुः	II ६०४
कद्रूः	I. ५०	कमरः	II. ४६४
कद्रुदः	I ३६३, II २३९	कमलं, कमलः	II. ६१८, ६१९
कनयन्ति	I. ६३९, II. ८७	कमलिनी	I. ६११
कनिष्ठः	I. ६३९	कम्पनः	II. ३५९
कनीयान्	I. ६३९	कम्पयति	II १९०
कन्तुः	II. ३८९, ४००	कम्पः	II ३७२
कन्द.	II. ६१३	कम्पम्	II ३७२, ३७३
कन्दरम्	II. ६११	कम्बल	II ४०६, ६१८
कन्दुः	II ३८७	कम्बोजः	I. ४११
कन्यका	I. ९	कम्बोजाः	I. ४१२
कन्या	I. २०, II ४९०	कम्पः	II. ३७२
कन्यादर्शम्	II. ५८२	कम्प्रा	II. ३७३
कपटं, कपट.	II. ६०५	करः	II. ५४१, ६०२
कपाटघ्नी	II. २९२	करकः	II. ५१७
कपालम्	II. ४०८, ४०९	करग्राहम्	II ५८६
कपिः	II. ४९७, ६१३	करटः	II. ४८३
कपिनन्दनः	I. १२५, १८९	करण्ड	II. ४१२, ६१३
कपिलः	II. ३९७	करदीकृतः	I. २१८, ६६१

करप्रचेयम्	I. १८५	कर्णनासिकम्	I. ३००
करमः	II. ४६२, ४६३	कर्णवान्	I. ६०४
करम्बम्	II. ४८३	कर्णिकः	I. ६०४
करम्बितम्	II. ४८३	कर्णिका	I ४७२
करम्बिताङ्गी	I ४४	कर्णिलः	I. ६०४
करवर्तम्	II ५८६	कर्णी	I. ६०४
कराटम्	II. ६०५	कर्णेजपः	I. ३३५, II. २५९
करिष्ठः	I. ६३३	कर्ण्यम्	I. ४६७
करिष्यते	II. ५०	कर्ता	II. २३८, ३४९, ३५०
करिष्यन्तं पश्य	II ३४६	कर्ता कटम्	II. ३४९
करिष्यमाण पश्य	II. ३४६	कर्ता जगतः	I १२४
करिष्यामि	II ५०	कर्ता लोकान्	I. १३१
करीरः	II ४७६	कर्ता बनावम्पम्	I. १३५
करीषं, करीषः	II ६११	कर्तुं प्रभवति	II ५२५
करीषः	II. ४७५	कर्तुं सहा	II. ५२४
करीषङ्कषा	II २८०	कर्तुं सुखं	I. १३१
करुणः	II ४५२	कर्तुमर्थी	II. ५२३
करुणा	II ४५२, ४५३	कर्दमः	II. ४८४
करेण कुणिभिः	I ७८	कर्पटं, कर्पटः	II. ६०५
करेणुः	II ४२२, ६०४	कर्पासः	II ५१८
करेणुवर्या	I १९०	कर्पूरः	II. ४८४
कर्कः	II. ४५०	कर्बुरम्	II. ३९३
कर्कटरञ्जना	II ६०४	कर्म	II. ४९८
कर्कटरज्वा	II ६०४	कर्मकरः	II. २६७
कर्कन्धुः	II ६२१	कर्मकारः	II २६७
कर्करीका	II. ४७४	कर्मकृत्	II. ३०९
कर्णः	II. ४४५	कर्मठः	I. ५६४
कर्णजपः	I ३३५	कर्मण्यः	I. ५०९
कर्णजाहम्	I ५५९	कर्मन्दिनः	I. ४७८
कर्णजाहे	I. ५६०	कर्बः	II. ४१८

कर्वरः	II. ४४३	कल्पयिष्यते तस्मै	I ९०
कर्षित्वा	II. ५७८	कल्पेत	II ४०
कर्षुः	II ४०१	कल्पेत नुत्यै	I. ९०
कर्हि	I ६१९	कल्पास्थः	II. ४१
कर्हि भुक्ते	II २०४	कल्प्यम्	II. २२७
कर्हि भोक्ता	II २०४	कल्माषम्	II ६११
कर्हि भोक्ष्यते	II २०४	कल्याणक्रोडा	I ४४
कर्हि वदति	II २०४	कल्याणधर्मा	I. २७१
कलत्रम्	II. ४६०, ६११	कल्याणाचारा	II २४९
कलभः	II. ४६२, ४६३	कल्याणी	I ३६
कलमः	II ४८४	कवचम्	II. ४७१, ४७२, ६२०
कलयति	II १२५	कवचहरः	II. २५८
कलहकारः	II २६७	कवर्गीयम्	I ४६७, ४७१
कलहभोजी	II ३०३	कवसः	II. ४७१
कलहायमानः	II १२१	कवाटं, कवाटः	II. ६०५, ६०६
कलहोदयात्पाक्	I १६८	कवाटम्	II. २९२
कलिः	II. ४९१, ४९२	कविः	II ४९६, ६१३
कलिङ्गः	I ४१०	कवोष्णम्	I ३६५
कलिङ्गाः	I. ४३६	कव्यम्	II. ६२०
कलिप्रियः	I. २९०	कशेरुः	II. ४०२
कलिलः	II. ३९६	कशेरुः	II. ४०२
कलुषम्	I. ६०९ II ४८२	कश्मलम्	II ४०६
कल्कः	II. ६०५	कश्मीरः	II ४७६
कल्पतरुच्छाया	I २५०	कषाय, कषायः	II. ६१०
कल्पते	II ४०	कषिः	II ४९७
कल्पते ज्ञानाय	I. ८९	कषितम्	II ३२७
कल्पते फलाय	I ९०	कषीका	II. ४७४
कल्पते विशुद्धये	I. ९३	कष्टम्	II. ३२७
कल्पन्ते रसिकजनमुदे	I. ९०	कष्टश्रितः	I १८१
कल्पयिष्यते	II. ४१	कष्टायते	II. ११७

कसेरु	II. ६०४	काण्डम्	II. ४०७
कस्मात्	I ६१५	काण्डीरः	I. ५९६
कस्मै निमित्ताय	I ११२	कातीरम्	I. ३८२
कस्य हेतोः	I १११, ११२	कात्त्रेयकः	I. ४४०
कस्वर.	II. ३७६	काथिकः	I ५११
काक्षी	II ७	कादम्बः	II. ४८३
कासं, कासः	II ६१२	काद्वेयः	I. ३९४
कास्यः	I ४८६, ४८७	काननम्	II ६०७, ६०८
कास्यम्	I ४८६	कानिष्ठिनेयः	I ३९३, ३९५
काकः	II. ४५१, ४५२	कानीनः	I ३९३
काकतालीयः	I. ६४९	कान्दिशीकः	I. २१५
काकपेया	I १८४	कापथम्	I. ३६४
काकम्	I ४२१	कापिशायनम्	I. ४४३
काकस्य काण्ठ्यम्	I १९१	कापिशायनी	I. ४४३
काकुत्स्थः	I. ३९२	कापिष्ठलिः	II ३३४
काकुत्स्थम्	I ५३	कापुरुषः	I. २१७, ३६४
काकुत्स्थस्य	I १०९	कापेयम्	I. ५४५ II ६१५
काकुदम्	I २८१	कामण्डलेयः	I ३९९
काकोल्लकलम्	I ३०३	कामदुघः	I. २३२ II. ३००
काकोल्लकिका	I ४८०	कामदुघा	II ३००
काक्षः	I. ३६४	कामनीयकम्	I. ५४९
काक्षम्	I २१८	कामयांचकिरे	II. २३
काच्छः	I. ४४८	कामयिष्यते	II. २०७
काजलम्	I. ३६४	कामुकः	II ३६३
काञ्चनी	I. १५, ४८४	कामुकः लक्ष्म्याः	I १३१, १३९
काञ्चिदामा	I. ७	कामुकी	I. ३३, II. ३६३
काणूकः	II ४७८	कामो मे भुञ्जीत भवान्	II. २१०
काणेयः	I. ३९८	काम्बोजाः	I. ४७७
काणेरः	I. ३९८	कायः	II ५३६
काण्डं, काण्डः	II. ६०३	कायम्	I. ४१७

कारकः	I. १९४ II. २३८, ५२२	कार्मुकम्	I. ५३०, II. ६१७
कारकाः मित्रकार्याणि	I. १४०	कार्यकरः	II. २६५
कारकः सख्यस्य	I. १२५, १४१	कार्यम्	II. २३१, २३२
कारकरः	I. ३८२	कार्शाश्वीयम्	I. ४३५
कारणा	II. ५६३	कार्षापण, कार्षापणः	II. ६०६
कारयति	II. १८२	कार्षापणः	I. ६०४
कारयति भृत्य	I. ६१	कार्ष्यवणम्	I. ३७६
कारयते	II. १८६	कालखण्डोपदशम्	I. २३५
कारयन्	II. ८८, १८५	,,	II. ५८९
कारयमाणा	II. १८५	कालशेयम्	I. ४६७
कारयमाणामिः	II. ८८	कालायसम्	I. २४०
कारयामास वधूम्	I. ६१	कालिङ्गः	I. ४०९
कारस्करः	I. ३८२	कालिदासः	I. ३५२
कारिः	II. ४९५, ५६६	काली	I. ३२
कारिका	II. ५६६	कालीमन्या	II. ३०६
कारीरम्	I. ४८२	कालेजः	I. ३३६
कारुः	II. ३८३	कालेयम्	I. ३८५
कारुण्यापम्	I. ३१६	काल्याग्निनेयः	I. ३९५
कार्काक	I. ६४९	कावचिकम्	I. ४२६
कार्णवेष्टकिकम्	I. ५२९	कावादः	I. ३६४, ६०८
कार्णायनिः	I. ४३६	कावेरी	I. ४७६
कार्तिकः	I. ४१७	काव्यः	I. ४०७
कार्तिकिकः	I. ४१७	काव्यम्	I. ५४०, ५४८
कार्दमः	I. ४१३	,,	II. ६२०
कार्दमिकः	I. ४१३	काव्यवत्	I. ५३५
कार्पासं, कार्पासः	II. ६१२	काशं, काशः	II. ६२२
कार्पासम्	I. ४८१, II. ५१८	काशिः	II. ४९१
कार्मः	I. ५०१	काशिलः	I. ४३५
कार्मणम्	I. ६५७	काशी	II. ४९१
कार्मार्यायणिः	I. ४०७	काशीनिकायः	II. ५३६

काश्मीरम्	II. ६११	किङ्करी	II. २६५
काषायम्	I ४१३	किण्वम्	II. ४१७
काष्ठम्	II ६०७	किमिच्छति	II. १११
कासं, कासः	II. ६१२	किमुत्सहेथाः	II २०७
कासाचक्रे	II ६, २२	कियत्	I. ३६१
कासारः	II ४६६	कियन्तः	I ५७०
कासूः	II ४०२	कियान्	I. ५७०
कासूतरी	I ६४६	किर.	II. २४१
कास्तीरम्	I ३८२	किरातार्जुनीयम्	I ४७६
किं	II. ५००	किरिः	II ४९७
किंकायति	II १११	किरीटम्	II ५०६, ६०५
किंकारणम्	I ११२	किलकिलायन्तः	I. ६६५, II. ११७
किं किल अवाप्स्यति	II २०८	किल्बिषम्	II ३९४, ६११
किंगव.	I ३२९	किशोरः	II. ३९८
किंगौः	I ३२९	किष्किन्वा	I. २३१, ३८२, ३८३
किंजम्	II ३१३	,,	II. २५१
किंतमाम्	I. ६३१	किष्कुः	II. ६२१
किं निमित्तम्	I. ११२	किसरिकः	I. ४९९
किं प्रभुः	I. २१०	किसलयम्	II. ६१०
किं प्रयोजनम्	I. ११२	कीचकः	II. ५१७
किंराजः	I. ३२९	कीटं, कीटः	II. ६०५
किंराज्य	I. २१०, ३२९	कीडक्	I. ३६०
किंवदन्ती	II ४५२	कीडक्षः	I. ३६०
किंशुलकागिरिः	I. ३६९	कीडशः	I. ३६०
किंसखः	I ३२९	कीडशम्	I. ३६१
किंसखा	I. २१०, ३२९	कीनाशः	II. ५१९
किकिदीविः	II. ४८०	कीर्तयन्	II ३४६
किकीदिविः	II. ४८०	कीर्तिः	II. ४९२, ४९३, ५५७
किङ्करः	II. २६५, २६७	कीलालपाः	II. ५९४
किङ्करा	II. २६५	कुङ्कुरः	II. ३९३

कुसुद्वती	I. ३, ४३७	कुबलयितः	I. ५६६
कुसुद्वान्	I. ४३७, ४३८	कुबलीतरा	I. ३४३
कुम्भा	II ५६२	कुविन्दः	II. ४८४
कुम्भः	II ६०९	कुशं, कुशः	II. ६२२
कुम्भकारः	I. २२६, II. २४८	कुशकाशम्	I. २९७, ३०३
कुरङ्गः	II. ४१०	कुशकाशाः	I. ३०३
कुरवः	I. ४३४, ४३५, ४३६	कुशल कृष्णाय, कृष्णस्य वा	I. १४५
कुरीरम्	II ४७७	कुशलं तुभ्य	I १४५
कुरुः	II ३८९	कुशलः अन्वेषणस्य	I. १५०
कुरुकुरुक्षेत्रम्	I ३०३	कुशलोः भोक्तुम्	II. ५२६
कुरुचरः	I ३३५, II २६१	कुशलः हरिपूजने	I १५०
कुरुचरी	II २६१	कुशाग्रीया	I ६४९
कुरुत मांसैः	I ७३	कुशावती	I ३७१
कुराट्	II २९८	कुषित्वा	II ५७७
कुरुः	II ५९८	कुष्ठः	II. ४२२
कुर्वन्	II ३४५	कुष्ठलम्	II ३३५
कुर्वन् ब्राह्मणस्य	I १३१	कुष्मलम्	II ५०६
कुर्वन् सृष्टिं	I १३१	कुष्यति	II १९७
कुर्वाणः	II. ३४५	कुष्यते	II. १९७
कुर्वाणः सृष्टिं	I १३१	कुसितः	II. ४८८
कुलम्	II ६१८	कुसीदम्	II ४८८
कुलालः	II ४०८, ४०९	कुसीदिक	I ४९६
कुलिश, कुलिशः	II ६२२	कुसुमं, कुसुमः	II. ६१०
कुलिशम्	II. ६२०	कुसुमतरुः	I. २०८
कुलीनः	I ४०५	कुसुमम्	II. ४८८, ४८९, ६१९
कुलीरम्	II ६११	कुसुमयन्	I. ६४०
कुम्फः	II ५१५	कुसुमितम्	I. ५६५
कुल्य.	I ४०५	कुसुमोत्किरः	I. १२६, १८९
कुल्या	I ४०५, ५०९	कुसुम्भम्	II. ४८८
कुल्यामास	II ११४	कुसुल्य	II, ६१८

कुसूलपादः	I. २७९	कृतवान्	II. ३१४
कुस्तुम्बुरुः	I. ३८०	कृतवान् वधम्	I १३५
कुहकः	II ४३१	कृताकृतम्	I. २०७
कुहरम्	II. ६११	कृताकृतानि	I २०८
कुहः	II ६०४	कृतान्तवाहनम्	I ३७८
कूची	II ४८५	कृतार्थता	I. २५७
कूटं कूटः	II ६०५	कृतिः	II ५५६, ५५८, ५५९
कूप.	II. ४४८		५६६, ५९७
कूपमाण्डकि	I ३९३	कृतिः कृष्णस्य	I १२४
कूर्च, कूर्चः	II ६२२	कृतिः हरेर्हरिणा वा	I. १२७
कूर्चिका	II. ४९३	कृती	I. ५८०
कूलङ्कषा	II २८०, २८१	कृती वृद्धमतेषु	I १४७
कूलमुद्रजः	I २२७, II २७३	कृते	II ५५६
कूलमुद्रह.	I २२७, २७३	कृत्तिका	II ४६८
कूलम्	II ६१८	कृत्तिकारोहिण्यौ	I २९७
कूलस्थस्य अनुकुर्वन्	I. ११०	कृत्यम्	II २३१, २३२
कूष्ठो राजा	I ३६३	कृत्या	II. ५५८, ५६६
कृकवाकुः	II. ३८४	कृत्रिमम्	I. ४९४, ४९५, ५५३
कुच्छम्	II ४२८	कृत्वा	II ५७७
कुच्छात्	I. १०८	कृत्वा कर्म	I १३२
कुच्छादागत.	I. १८७	कृत्सम्	II ४५५
कुच्छेणाधीते	II. ३४८	कृत्स्नम्	II. ४४६
कुच्छे धारयति	II. ३४८	कृपा	II. ५६१
कृतकटः	I. २९०	कृपीटम्	II. ५०६
कृतकृत्यः	I २९०	कृमि.	II. ४९३
कृतकम्	II. ४३१	कृविः	II ४८०
कृतमः	II २९१	कृशः	II २४१, ३१९
कृतजः	I. २३४, II. ३१२	कृशानु.	II. ४७१, ४७२
कृतम्	II. ३१४	कृशानुकल्पम्	I ६४२
कृतयति	II, १२५	कृशानुसाङ्गतः	II. ६६३

कृशाधिनः	I. ४७८	केन	II. ५००
कृषिः	II ४९३, ५६५,	केन निमित्तेन	I. ११२
	६००	केन हेतुना	I. १११
कृषिकः	II. ४३१	केयूरम्	II. ६११
कृषित्वा	II. ५७८	केरलः	I. ४१२
कृषीवलः	I. ३७०, ५९६, ५९७	केलिः	II. ४९१, ६००
"	II ५६६	केवलवैयाकरणाः	I. २०१
कृष्टपच्याः	II २२८	केशः	II. ५१६, ६०३
कृष्णं नमेचेत् सुखं यायात्	II २१०	केशग्राहम्	II. ५९०
कृष्णं नमस्यति चेत्		केशवः	I. ५९५
सुख यास्यति	II २१०	केशवान्	I. ५९५
कृष्णः	I ५८३,	केशाकेशि	I. २६२, २७३
"	II ४४५	केशिकः	I ५९५
कृष्णचरः	I. ६३०	केशी	I ५९५
कृष्णतः	I ६५९	केशेषु चमरीं हन्ति	I १४८
कृष्णतः प्रति	I १०५	केशै	I ७९
कृष्णभूमः	I ३१९	कैकयीतः	I ६६०
कृष्णरूप्यः	I ६३०	कैकेयी	I. ३९९
कृष्णश्रितः	I १८१	कैकेयुपञ्चम्	I २४९
कृष्णसखः	I २३७	कैटभजित्	II. २९८
कृष्णसारः	I २१३	कैदारकम्	I. ४२६
कृष्णात्पति	I १०५	कैदारिकम्	I. ४२६
कृष्णायते	II ११२	कैदार्यम्	I. ४२६
कृष्णिमा	I ५३९	कैशिकम्	I ४२८
कृष्णी भवति, करोति	I ६६०	कैशोरम्	I. ५४६
कृसर	II ४५५	कैश्यम्	I. ४२८, ४२९
केकि.	II ६००	कोकिला	I. १
केतकम्	I. ४६४, ४८६	कोटरावणम्	I ३६९
केतुः	II ४००	कोटिः	II. ४९१, ४९२, ६१८
केदारम्	II. ६११	कोथित्वा	II. ५७८

कोमलम्	II ४०६	कौशली	I. २९, ५४२
कोमलाङ्गी	I ४४	कौशल्यम्	I ५४७
कोरकः	II. ५१७	कौशाम्बी	I. ४३४, ५२८
कोरकम्	II. ५१७	कौशेयम्	I ४६५
कोरकितः	I ५६४	कौसल्यः	I. ४१०
कोष्ठम्	II. ४२३	कौसल्या	I. ५०, ४११
कोष्णम्	I. ३६५	कौसल्याजः	I. २३४, II. ३१३
को हरिं निन्देत्, निन्दिष्यति वा	II २०७	कौसल्यायनिः	I ४०७, ४०८
को हेतुः	I. ११२	वनूयिता	II. ३६१
कौक्षेयकः	I ४४१	क्रंस्थाः	II १६१
कौक्षेयम्	I. ४६७	क्रतुः	II ४०१, ६०३
कौटतक्षः	I २४०	क्रन्त्वा	II ५७९
कौटलिकः	I. ४९४	क्रमकः	I ४३३
कौत्सः	I. ३९२, ४०१	क्रमते II २८, १६०, १६१, १६४	
कौपीनम्	I ५५८	क्रमन्ते	II १६०
कौबेरदिक्	I २११	क्रममाणः	II. १६१, १६४
कौमारः पतिः	I ४१५	क्रयविक्रयिकः	I. ४९२
कौमारम्	I ५४६	क्रयिकः	I. ४९२, ४९३, II. ४३२
कौमारी	I. ४१६	क्रव्यात्	२२७, २३२, II. ३००
कौमारी भार्या	I. ४१५	क्रव्यादः	II. ३००
कौमुदिकः	I ४३६	क्रशितम्	I ५३९
कौरवः	I. ४४८	क्राथनम्	I. १२०
कौरवकः	I ४४८	क्रान्त्वा	II. ५७९
कौरव्याः	I. ४०७	क्रान्त्वा क्रान्त्वा	I ६६९, II. ५८१
कौलटिनेयः	I. ३९६, ३९८	क्रापयति	II. ९९
कौलटेयः	I. ३९६, ३९८	क्रामति	II. २७, २८, १६४
कौलटेरः	I. ३९६, ३९८	क्राम्यति	II. २७
कौलिः	II. ६१३	क्रिमिः	II. ४९३, ६१३
कौलेयकः	I. ४०५, ४४१	क्रियतेतराम्	I. ६३०, ६३१
कौशलम्	I, ५४७	क्रिया	II. ५५८, ५५९, ५६६

क्रुध्यति हरये	I ८५ कत्यः	I. ४४३, ६१७
क्रुध्यन्तः मदानिलाय	I. ८५ कत्या	I ४४४
क्रुध्यसि माम्	I. ८७ काणः	II. ५४६
क्रुधा	II. ४९० क्षणमूचे	I. ७२, १२४
क्रूरः	II. ४२८ क्षणशयितविबुद्धाः	I. २०१
क्रोधनः	II ३६१ क्षणसाशङ्काः	I १८३
क्रोधनम्	II. ३६१ क्षणानुत्पन्नम्	I १८३
क्रोशं कुटिला	I ७२ क्षत्ता	II ४३७
क्रोश गिरिः	I ७२ क्षत्त्रम्	II. ५०२ ६११
क्रोशस्यैकदेशे पर्वतः	I. ७२ क्षत्रियः	I. ४०५
क्रोष्टा	II. ३५९, ३९९ क्षत्रियक.	I. ६४४
क्रौञ्चबन्धम्	II ५८७ क्षत्रियकान्तिके	I. १८७
क्रौञ्चा	I. ४१२ क्षत्रियक्षुद्रः	I. २१०
क्रौशशक्तिकः	I ५२७ क्षत्रियजः	II ३१३
क्लमी	II. ३५५ क्षत्रिया	I. ४१, ४७
क्लिन्दते	II. ७ क्षत्रियाणी	I. ४१
क्लिशितः	II ३२३ क्षत्रियायाः पुत्रः	I. ३४०
क्लिशितवान्	II. ३२३ क्षत्रियी	I. ४१
क्लिशिता	II ३२४ क्षमा	II. ५६१
क्लिशित्वा	II. ३२३, ३२४, क्षमी	II ३५५
	५७७, ५७८ क्षयः	II. ५४१
क्लिष्टः	II. ३२३ क्षयिष्णुः	II. ३५२
क्लिष्टा	II. ३२४, ५७७ क्षयी	II. ३६५
क्लेदा	II. ४१९ क्षात्रिः	I. ४०५
क्लेदुः	II. ३८५ क्षान्तः	II. ३३७
क्लेशकः	II ३५९ क्षामम्	II. ३१९
क्लेशापहः	I. २३०, II. २९० क्षामा	II. ३१९
क्लेद्यम्	II. २१७ क्षितः	II. ३३३
क्ल	I ६१७ क्षितायुर्वा	II. ३३३
क्लणः	II. ५४६ क्षितिपालभाक्	II. २९९

क्षितिर्वर्धनम्	I १८९	क्षुधित्वा	II ३२१
क्षित्वा	II. ४९०	क्षुधुनः	II ४५३
क्षिपः	II. २४१	क्षुब्धः	II ३२५
क्षिपणिः	II ४४१	क्षुभितम्	II ३२५
क्षिपन् तम्	I १३५	क्षुभ्रता	I २३९
क्षिप्नुः	II ३५४, ३५५	क्षुरः	II ४२९, ६११
क्षिप्नुः एनम्	I. १३९	क्षेत्तम्	II ६११
क्षिप्नुः रक्षोगणम्	I. १३२	क्षेत्रियः	I ५८१
क्षिप्रं नङ्क्ष्यति	II २०६	क्षेपिमा	I ६३५
क्षिप्रम्	II. ४२५, ४२६, ६११	क्षेपिष्ठः	I ६३५
क्षीणः	II ३३३	क्षेम, क्षेमः	II ६१०
क्षीणः क्षीणः	I. ६७०	क्षेमः	II ४१४
क्षीणपणः	II. ५४७	क्षेमम्	II ४१४
क्षीणवान्	II. ३३३	क्षेमकरः	I. २२९
क्षीणायुर्भव	II ३३३	क्षेमकर.	II. २६४, २८३
क्षीबः	II. ३१९, ३२०	क्षेमकरम्	II २८३
क्षीबा	II. ३१९	क्षेमकारः	II. २८३
क्षीरं, क्षीरः	II ६११	क्षेमङ्करः	II. २८३
क्षीरपा	II. २५६	क्षेमङ्करम्	II २८३
क्षीरपाणम्	I. ३७८	क्षेमघन्वा	I २७५
क्षीरपाणाः	I. ३७८	क्षोदयन्ति	I. ६३६, II. ८६
क्षीरपानम्	I. ३७८	क्षोदिमा	I. ६३५
क्षीरपायिणः	II. ३०५	क्षोदिष्ठः	I. ६३५
क्षीरम्	II. ४७७	क्षोदीयान्	I. ६३६
क्षीरत्यति	II. ११०	क्षोमम्	II. ४१४
क्षीरोदः	I. ३४७	क्षौद्रम्	I. ४७९
क्षुत्	II. ६००	क्षौमं, क्षौमः	II. ६१०
क्षुद्रः	II. ४२५, ४२६	क्षौमम्	II. ४१४
क्षुद्रम्	II. ६११	क्ष्मा	II. ५२०
क्षुधितः	II. ३२१, ३२२	क्ष्मायिता	II. ३६१

क्ष्वेलित, क्ष्वेलितः	II. ६२२	खलिनी	I ४३२
ख		खलु पीत्वा	II ५७६
खचरः	I ३३५	खलुक्त्वा	II. ५७६
खचरोत्तम.	I. १९०	खल्यम्	I ५१६
खट्वा	II ४१७	खल्या	I ४३१
खट्वाखुडः	I १८२	खशय.	I ३३६, II २६०
खङ्गः	II. ४११, ६०३	खष्प.	II ४४८
खङ्गकृष्टः	I २९२	खाङ्गिकः	I ५००
खङ्गम्	I. ५३, II ४११	खात्रम्	II. ५०१
खङ्गमुसलप्रासचक्रवाणगदाकरौ	I २९३	खादयिष्यामि	II १९१
	३०२	खादयिष्यामि राक्षसैः	I ६१
खङ्गिकः	I ६०१	खादिरम्	I ४८२
खणः	II ३५९	खारिपत्रः	II २७४
खण्डं, खण्ड.	II ६२२	खारी	II. ६०१, ६१२
खण्ड	II ४०७	खिदिरः	II ३९५
खदिरः	II ३९६	खिद्रः	II ४२६
खनकः	II २४७	खिन्न. खिन्नः	I. ६७०
खनकी	II २४७	खिल, खिलः	II ६१८
खनिः	I ३६, II. ४९७, ६००	खुरः	II. ४२९, ४३०
खनित्रम्	II ३८१, ५०१	खुरणसः	I २६६
खनी	I. ३६, II. ४९७	खुरणाः	I २६६
खमट द्यामटेत्यटन्त्यः	II २१४	खेचरः	II. २६१
खरः	I. ५९३	खेयः	II. २२७
खरणसः	I. २६६	खेयम्	II. २२७
खरणाः	I २६६	खेशयः	I. ३३६
खरनादी	II. ३०४	ग	
खरुः	II. ३०१	गगनम्	II. ४३६
खर्ज.	II ४०१	गङ्गा	II. ४१०, ४११
खर्जूरः	II. ४८४	गङ्गापारात्	I. १७४
खर्जूरी	II. ४८५	गङ्गामध्यात्	I. १७४

गङ्गायमुने	I. ३०३	गदयितुः	II. ४४९
गङ्गाशोणम्	I. ३०३	गदागदि I. २६२, २७३,	II ५९६
गङ्गी स्यात्	I. ६६०	गद्यम्	II. २२१
गच्छतां गच्छत्सु वा	I. १५०	गद्य त्वया	I. १४२
गच्छत्वा निर्वृतिम्	I १३७	गन्तुं नोत्सहते	II. ५२५
गच्छति ग्राम, ग्रामाय वा	I. ९४	गन्तु नोत्सेहिरे	II. ५२४
गच्छन् गगनाग्रम्	I १३७	गन्तु मनुष्यजगते	I. ९४
गजः	II. ६१३	गन्तुः	II. ३९९
गजता	I. ४२६, ४२८	गन्तुमैजिहत्	II ५२३
गजपतिद्वयसी	I. १५, ५६८	गन्धः	II ६१४
गडोलः	II ३९९	गभीरः	II ४७७
गणः	II ६०६	गभीरम्	II. ६११
गणना	II ५६६	गर्मगमम्	II. ५८१
गणबलस्य	I. १११	गमः	II. ५४२, ५४३
गणरात्रम्	I. २४४, २४५	गमथः	II. ४६१
गणशः	I. ६५९	गमय रावणम्	I. ५७
गणिः	II. ५६६	गमागमसहः	I. १८८
गणिका	II. ५६६	गमी	II. ४७२, ५२१
गण्ड.	II. ४०७, ६१३	गभी खर्गम्	I. १४२
गण्डयन्तः	II. ४६४	गम्भीरः	II. ४७७
गण्डूषः	II. ४८२	गम्यमानम्	II. १२७
गण्डूषा	II. ४८२	गरः	II. ५३२, ५४१, ६०२
गण्डोलः	II. ३९९	गरहायते	II. ११२
गण्यः	I. ५०५	गरिम	I. ६३७
गतं बालिना	II १३९	गरिष्ठः	I. ६३६
गतः	II. ३३५	गरिष्ठम्	I. ६३६
गतमेषां	I १३०	गरीयसी	I. ६३७
गतम्	II. ३३९, ३४०	गरीयान्	I. ६३८
गत्वरः	II. ३७१	गरुडः	II. ५००
गत्वरी	I. १८, II. ३७१	गरुडवत्	I. ५३५

गरुत्	II. ४०३	गाणपतम्	I. ३८४
गरुत्मान्	I. ५८३, II. ४०३,	गाणिक्यम्	I. ४२६
गर्गः	II ४१२	गाण्डिवम्	I. ५९५
गर्गाः	I ३९१	गाण्डीवः	II. ६१७
गर्तः	II. ४५७	गाण्डीवधन्वा	I. २७५
गर्दिभः	II ४६२	गाण्डीवम्	I. ५९५
गर्धनः	II. ३६०	गात्रुः	II ४००
गर्धयते	II. १८१	गात्रम्	II ५०३, ५०४
गर्भः	II ४६८	गार्धं, गाथः	II. ६०७
गर्भिणी	II ४३४	गाथफ.	II. २४७
गर्वः	II ४१८	गाथा	II ४२३
गर्वरः	II. ४४३	गाधेयः	I ३९३
गर्वायमाणः	II ११७	गान्तम्	II ५०१
यवयी	I ४७	गान्धर्वम्	I. ४८४
गवां, गोषु वा	I १५०	गापयामास शैशवौ	I ५९, ६०
गवाक्षः	I. ३२०	गार्मं गामम्	II. ५८१
गवाक्षम्	I. ३२०	गामिका	II. ५६६
गवाश्वम्	I ३०३	गामिता	II. ५२१
गविष्ठिरः	I ३३३	गामी व्रजं	I १४०
गविष्ठिरा	I ३३३	गामुकः	II. ३६४
गवोद्धः	I २१२	गामुकः अध्वानम्	I १३९
गव्यम्	I ३८५, ४८५, ५१६	गामुकः अन्तिकम्	I. १३२
गव्या	I ४३१	गामुका	II. ३६४
गव्यूतिमात्री	I १५	गाम्भीर्यम्	I ४६८
गहीयः	I ४४८	गायनः	II. २४७, २४८
गह्वरम्	II. ४४४, ६११	गायनी	II. २४७
गाः	II ४३५	गारित्रम्	II. ५०४
गाङ्गः	I. ३९१	गार्ग्यः	I. ३९१
गाङ्गायनिः	I ३९१	गार्ग्यायणः	I ३९०
गाङ्गेयः	I. ३९१	गार्भिणम्	I. ४२१

गार्हपत्यः	I ५०५	गुरुफः	II ५१५, ६०३
गार्हस्थ्यम्	I ५४१	गुरुफद्वयसी	I १५, ५३८
गाव इमाः	I. ३१५	गुरुमम्	II. ६१०
गिरिः	II ४९७, ५६५, ६०३	गुहाशयः	I. २२७, ३३८, II २६०
गिरिकल्पम्	I ६४१	गुह्यम्	II. २२७
गिरिणदी	I ३७९	गूथम्	II ४२५
गिरिनदी	I. ३७९	गूनः	II ३१५
गिरिशः	I ५८९, ५९०	गूहमानः	II २, १२७
”	II २६०, २६१	गृधुः	II ३८८
गीः	II ६००	गृधुः	II ३५४
गीतम्	II ६१५	गृध्यम्	II २२७
गुडधानाः	I १८५	गृध्र	II ४२८
गुडप्रियः	I २८९	गृध्रच्छायम्	I २५०
गुडमिश्र	I १८४	गृहं, गृहः	II ६२२
गुडसमिश्राः	I. १८४	गृहपतिः	I २४
गुणः	II. ६०६	गृहपत्नी	I. २४
गुणनिका	II ५६३	गृहम्	II. २४७
गुणप्रियः	I २८९	गृह्यालुः	II ३६६
गुणागुणम्	I ३०६	गृह्यालुः द्वयपथम्	I १३४
गुण्यः	I ६०४	गृह्यालुः श्रियः	I १३८
गुण्याः	I ६०४	गृहस्थूणम्	II ५९९
गुसिबन्धः	I ३३५	गृहाः	II. २४७
गुफित्वा	II ५७८	गृहानुपातम्	II. ५०२
गुम्फित्वा	II. ५७८	गृहीतदिक्	I २८५
गुरुः	I. ३४, II. ३८९	गृह्यकः	II २३१
गुरुकाव्यौ	I. २९९	गृह्या	II २३१
गुरुदक्षिणार्थौ	I ६१२	गेयः	II २३७
गुरुप्रियः	I २८९	गेय साज्ञां	१४२
गुर्विणी	II ४३४	गेहगेहमनुप्रवेशम्	II ५९१
गुर्वी	I, ३४	गेहानुपपातम्	II, ५९१

गेहानुप्रपादम्	II. ५९१	गोपी	I ३८
गेहानुप्रवेशम्	II. ५९१	गोपीथम्	II. ४२४
गेहानुस्कन्दम्	II. ५९१	गोपोषम्	II. ५८७
गेहेनर्दी	I. २००	गोप्यम्	II. २२८
गेहेशूरः	I २००	गोप्या	II. २४९
गोघ्नः	II. ५२१	गोप्रकाण्डम्	I. २१२
गोचरः	I. ५६९	गोवृन्दारकः	I. २०९
"	II. ५७०, ६०२	गोमचर्चिका	I. २१२
गोचरा	I १२	गोमणिः	II. ६२१
गोचरोदरी	I. ४३	गोमतल्लिका	I. २१२
गोणी	I. ३२	गोमयं, गोमयः	II ६१०, ६११
गोणीतरी	I. ६४६	गोमयनिकायः	II. ५३६
गोतमाः	I. ४०१	गोमयम्	I. ४८३
गोतल्लजः	I. २१२	गोमहिषम्	I. ३०४
गोता	I. ५३६	गोमहिषाः	II. ३०४
गोत्रमित्	II. २९८	गोमान्	I. ५८१
गोत्रम्	II. ५०२, ५०३, ६११	गोमायुसारङ्गम्	I. ३०४
गोत्रा	I. ४३२, II. ५०२	गोमी	I ५९८
गोत्राभिधायम्	II. ५९१	गोरक्षितम्	I. १८५
गोत्वम्	I. ५३६	गोविन्दः	II २४४
गोदः	II २५०	गोव्याघ्रम्	I. ३०३
गोदुहः	II. २९८	गोशालम्	I. २५१
गोदोहनी	II. ५६८	गोशाला	I. २५१
गोधुक्	II. २९७	गोषु दुष्टमानासु	I. १४८
गोधूमः	II. ५१३	गोष्ठः	II. २५२
गोपवधूः	I. २१२	गोष्ठम्	II. २५३
गोपाः	II. २५०, २५१	गोष्ठश्चः	I. ३२१
गोपायकाना	II २२	गोष्ठाः	II. २५३
गोपायति	II. २२	गोष्पदः	I. ३८०
गोपिका कलमस्य	I. १४१	गोष्पदपूरम्	II. ५८३

गोष्पदप्रम्	II. ५८३	ग्रामगामी	I. १८३
गोष्पदम्	I ३८०	ग्रामगृह्या	II २३१
गोष्पदमात्रम्	I ३८०	ग्रामणिपुत्रः	I ३५०
गोसङ्ख्यः	II २५६	ग्रामणीः	II. २९७
गोसुखम्	I. १८५	ग्रामणीपुत्रः	I. ३५०
गोहितम्	I १८५	ग्रामतः	I. ६६०
गोह्यम्	II २२७	ग्रामत आगच्छति	I ६१५
गौः	II ४३५	ग्रामतक्ष	I २४०
गौडिकः	I ५११	ग्रामता	I. ४२६, II. ५९९
गौघारः	I. ३९८	ग्रामवासः	I. ३३६
गौघेरः	I. ३९८	ग्रामवासी	I. ३३६
गौपुच्छिकः	I. ४९०	ग्रामादागच्छति	I ६१५
गौरः	II ४३०	ग्रामार्धः	I. १९७
गौस्सुखा	I. ४५	ग्रामीणः	I. ४४०, ४४१
गौरी	I. २९	ग्रामेयकः	I ४४०
गौरीपतिः	I. ३५०	ग्रामेवासः	I. ३३६
गौरुतल्पिक	I. ४८८	ग्रामेवासी	I. ३३६
गोल्मिकः	I ५०२	ग्रामो ग्रामो रमणीयः	I. ६६९
गौशतिकः	I. ६०४	ग्राम्यः	I. ४४०, ४४१
गौष्ठीनः	I ५५७	ग्रावस्तुत्	II. ३७७
गौष्ठीनम्	I. ५५७	ग्राहः	II २४६
गौसहस्रिकः	I ६०४	ग्राहिणी	II. २४०
ग्रन्थिः	II. ४९७, ६१३	ग्राही	II. २३९
ग्रन्थिला	I. ५८७	ग्रीवा	II. ४१८
ग्रहः	II. २४६, ५४२, ५४८	ग्रीष्म	II. ४१७
ग्रहणिः	II. ५२०	ग्रीष्मवसन्तौ	I. २९७
ग्रहणी	II. ५२०	ग्रैवम्	I. ४६८
ग्रहिला	I. ५९०	ग्रैवेयकः	I ४४१
ग्रामः	II. ४१५	ग्रैवेयम्	I. ४६८
ग्रामगः	II. २८६	ग्रैष्मम्	I. ४५६

ग्लपिताः	II. ९१	घुषितम्	II. ३२७
ग्लहः	II. ५४३, ५४८	घुष्टः	II ३२७
ग्लानिः	II. ४७९, ५९७	घुष्टा रज्जुः	II. ३२७
ग्लयेत्	II. २०८	घृणिः	II ४८०
ग्लास्तुः	II ३५३	घृतं, घृतः	II. ६२२
ग्लेयम्	II. २१९	घृतनिधायम्	II ५८८
ग्लौः	II ४३५	घृतपात्रा	II. ५९४
ग्लौचुकायनकम्	I. ४२३	घृतम्	II ४५७
	घ	घृतविक्रयी	II ३११
घटः	II ६०५	घृतस्पृक्	II २९५
घटिंघयः	II. २७३	घृतोदङ्कम्	II. ५७१
घटिंघमः	II. २७३	घृष्टिः	II. ४८०
घटिकः	I. ४९०	घोरम्	II ५२०
घटोघ्नी	I २१	घोरस्वना	I. १
घटोऽनुपलब्धे	I. १०६	घ्राणः	II. ३२०
घट्टना	II. ५६३	घ्रातः	II. ३२०
घनः	II. ५५०	च	
घनवत्	I. ५३४	चकासां चक्रुः	II. २३
घर्मः	II. ४१६	चकितचकितम्	I ६७३
घर्मितम्	I ५६६	चकोरः	II ३९८
घसरः	II ३६८	चकोराक्षि	I २६४
घातः	II. ५५०	चकं, चक्रः	II. ६११
घातयिष्यन्	II. ३४७	चक्रम्	II. ५४३
घातुकः	II ३६३	चक्रणितम्बा	I. ३७९
घातुकः दैत्यान्	I १३१	चक्रनितम्बा	I ३७९
घात्यः	II. २१९	चक्रबन्धः	I. २००, ३३९
घासः	II. ५४३, ५४४	चक्रबन्धम्	II. ५८७
घासिः	II. ४९५	चक्रम्ने	II. १६४
घुक्षः पत्युः	I. ९९	चक्रवाकी	I. ४६
घुण्डः	II. ४०७	चक्रवान्	I. ५८३

चक्रिः	II. ३७५	चतुर्धा	I. ६२५
चक्रीवाम्	I ५८३	चतुर्मुखसमीरिता	I २०२
चक्रुः	II. ३८८	चतुर्युगम्	I २४८
चक्रूपे	II. ४०	चतुष्टयी	I. ५७१
चक्षुः	II. ४४२	चतुष्पथम्	I. २४८
चक्षुषः सतृषः	I १४९	चत्यम्	II. २१९
चक्षुष्यः	I ४६७	चत्वरम्	II. ४४३, ६११
चङ्कणः	II ४७४	चत्वारिंशत्	II. ५९८
चङ्कुरः	II. ३९२	चन्द्रः	II. ४२६
चङ्कमः	II. ५४३	चन्दनं, चन्दनः	II. ६०८
चङ्कमणः	II. ३६०	चन्दनलिप्ता	I. ४१
चङ्कमा	II. १०५, ५६०	चन्द्रः	II ४२६, ४२७
चञ्चत्कः	I ६४९	चन्द्रमा	II. ५११, ६१९
चञ्चरीकः	II. ४७४	चन्द्रिरौ	II ३९५
चञ्चुरः	II. १०६, १०८	चपलम्	II. ४०६
चञ्चूर्यन्ते	II. १०५	चपलाजनः	I. २५९, २६०
चञ्चूर्यमाणा	II. १०५	चमरः	II. ४६४
चटु	II. ३८३	चमर्यः	II. ४६५
चटुलम्	II. ४०३	चमसं, चमस	II. ६१२
चण्डः	II. ४०७	चमसः	II. ४६१
चण्डालः	II. ४०७	चमूः	II. ४०१, ४०२, ५९७
चण्डिमा	I. ५३८	चमूचरः	II. २६१
चण्डी	I. ३६	चयः	II. ५३६, ५४१, ६०२
चतुः	I. ६५१	चरणं, चरणः	II. ६०६
चतुरः	II. ३९२, ५१९	चरमः	II. ५२०
चतुरश्रः	I. २६८	चराचरविधायकः	I. १९५
चतुरश्रम्	I. २६९, २७०	चरितः	II. ३३९
चतुर्थः	I. ५७३, ६२८	चरित्रम्	II. ३८१, ३८२
चतुर्दन्	I. २८०	चरिष्णुः	II. ३५०
चतुर्दशसाहसम्	I. ५२९	चरी	II. २६२

चरुः	II ३८४	चात्वालः	II ४०७
चर्चा	II ५६२	चान्द्रमसी	II ५११
चर्म	II. ४९८, ६१८	चान्द्री	I १४, ४७९
चर्मणि द्वीपिन हन्ति	I १४८	चापल्यम्	I. ५४२, ५४८
चर्मण्वती	I ५८३	चामरम्	II ६११
चर्मपूरम्	II. ५८३	चारः	I. ६५७
चर्मवती	I. ५८३	,, II. २४०, २४१, २४५	
चर्त्यम्	II. २२७	चारचुञ्जुः	I. ५६०
चर्थम्	II. २२१	चारयिष्यामः	II २००
चलः	II २४५	चारायणः	I. ३९०
चलनः	II ३५९	चारित्रम्	II. ५०४
चलयति	II १९०	चारु	II. ३८३
चलिः	II. ४९७	चारुशिलोपवेशम्	II. ५९२
चलितु न सेहे	II ५२४	चार्मणः	I ४०३
चषकं, चषकः	II ६०५	चार्मणम्	I. ४०४
चषकः	II ४३१	चार्वाघाट	II. २८९
चषकम्	II ४३१	चार्वाघातः	II २८९
चषालः	II. ४८९	चालः	II. २४५
चाक्रवर्मणः	I ४०३	चिकरिषति	II १०१
चाक्रिणः	I ४०३	चिकित्स्यः	I. ५८१
चाक्षुषम्	I. ४४०	चिकीर्षा	II. ५५९
चाटकैरः	I. ३९८	चिकीर्षुः	II. ३७३
चाटु	II. ३८३	चिकीर्षुः कर्म	I १३२
चाटुकारः	II. २६५, २६८	चिक्वे	II ७२
चातुरम्	I. ४४०	चिक्रिसया	II २८
चातुराश्रम्यम्	I. ५४३	चिक्रिसा पत्तिपक्तेः	II. १२६
चातुरी	I. २९, ५४२, II. ६१५	चिह्नदम्	II. ५४३
चातुर्यम्	II. ६१५	चिचाय	II. ७२
चातुर्वर्ण्यम्	I. ५४३	चिच्ये	II. ७२
चातुर्वैधः	I. ५४३	चित्तिः	II. ५५६

चित्तम्	II. ६२०	चूतगन्धि	I २७८
चित्य	II. २३६	चूर्ण, चूर्णः	II ६०६
चित्रगु	I २५४	चूर्णता	I ५३७
चित्रम्	II ५०२, ६११	चूर्णपेषम्	II ५८४
चित्रा	I ४६३	चूर्णयाचक्रु	II. ८५
चित्रितः	I ५६७	चूर्णिः	II. ४८०
चित्रीयते	II १२२	चूर्णिन	I ४९५
चित्रीयन्ते	II. १२२	चेतः	II ५०६
चित्रीयमाणः	II. १२३	चेतय	II २४४
चिलीयमाणम्	II १२२	चेयम्	II. २१८
चिन्ता	II ५६२	चेलक्तोपम्	II. ५८३
चिन्मात्रम्	I २१३	चेष्टन	II. ३६०
चिबुकम्	II ६०५	चैत्रः	I ४१७
चिरंजीवितं कृष्णाय, कृष्णस्य	I. १४५	चैत्रवत्	I ५३५
चिरकालोषितम्	I. १८३	चैत्रिकः	I. ४१७
चिरलः	I. ४६१	चैद्यः	I. ४१०
चिरत्नम्	I. ४५८	चोरघातः	II. २९१
चिरन्तनः	I. ४५९	चोर चोर घातयिष्यामि	I. ६७२
चिरन्तनम्	I. ४५८	चोरभयम्	I १८६
चिह्नम्	II. ६०७	चोरयति	II. ८२
चीरम्	II. ४२९	चोरयते	II. ८७
चीवरम्	II. ४४४	चोरात् त्रायते	I. ६१५
चुकुपु. आत्मजाय	I. ८६	चोराद्धिमेति	I. ६१५
चुकोप तस्मै	I. ८६	चोलः	I. ४१०, ४१२
चुकम्	II. ४२७	चोलम्	I. ४१२
चुब्रम्	II ४२९	चौडम्	I. ५३२
चुली	II. ६०१	चौरकारमाकोशति	II. ५८१,
चूडालः	I. ५८५		५८२
चूडावान्	I. ५८५	चौरस्य कुलम्	I. ३३९
चूतः	II. ६१३	च्यौतः	II. ४८८

छ	छिदुरा	II. ३७०
छत्रं, छत्रः	II. ६१९ छिद्रकर्णः	I. ३६७
छत्रम्	II. ५०१, ६१९ छिद्रम्	II. ४२६
छत्रोपानहम्	I. ३१० छिन्नकर्णः	I. ३६७
छत्वरः	II. ४४४ छेदिः	II. ४९२
छदि.	II. ४४१, ६१७ छैदिकः	I. ५२४
छघ्न	II. ४९८	
छन्द.	II. ५१० जक्षतुः	II. ६१
छन्दस्यम्	I. ५०८ जक्षिति	II. ६७
छन्न	II. ३२८, ३२९ जक्षिवान्	II. ३४१
छर्दिः	II. ४४१ जक्षुः	II. ६१
छविः	II. ४८०, ६०० जगत्	II. ३७८, ४३७, ६२०
छागः	II. ४११ जगत्त्रयी	II. ५७१
छाग्यायनिः	I. ४०७ जगत्पति	I. ५२
छातः	II. ३३२ जगन्वान्	II. ३४३
छात्रः	II. ६१९ जगाद तं	I. ५५
छात्राणां छात्रेषु वा	I. १५० जग्न्वा	II. ५७९
छादितः	II. ३२८ जग्मिः	II. ३७५
छादितम्	II. ३२९ जग्मिवान्	II. ३४३
छाया	II. ४८९ जघनम्	II. ५१६, ६०७
छायातरुः	I. २०८ जघन्यः	I. ६४८
छितः	II. ३३२ जघन्वान्	II. ३४३
छित्	II. ३७८ जघास	II. ६१
छित्स्वरः	II. ४४४ जघ्निवान्	II. ३४३
छिद.	II. ३७८ जघ्नुः	II. ३८८
छिदा	II. ५६१ जङ्घा	II. ५१६
छिदिः	II. ४९७ जङ्घालः	I. ५८६
छिदिरः	II. ३९५ जङ्गपूकः	II. १०६, ३७२
छिदुरः	II. ३७० जङ्गप्यते	II. १०६
छिदुरम्	II. ३६९ जङ्गिः	II. ३७५

जटा	II ५१६	जम्पती	I. २९४
जटामिस्तापस	I ७९	जम्बु	I. ४६४, ४८५
जटालः	I. ५८५	जम्बूः	II. ४०३, ४८६
जटिलः	I. ५९०	जयः	II. ५४१, ६०२
जठरः	II. ५१७	जयन्तः	II. ४६४
जठरम्	II. ६११	जयिनी	II. ३६५
जडभूयम्	II. २२६	जयी	II ३६५
जतु	II. ३८७, ३८८, ६०४	जरठः	II. ४०४
जत्रु	II ४८८	जरठा	I. २०
जनकाश्रमस्थम्	II. २५१	जरन्	II. ३४०
जनकीयम्	I. ४४८	जरन्तः	II. ४६४
जनता	I. ४२६, ४२७	जरन्नैयायिकाः	I. २०१
जनपदः	II. ६१३	जरा	II. ५६१
जनमता	I. १३५, १८४, १९३	जरित्वा	II. ५७८
जनयेजयः	II. २७०	जरीत्वा	II. ५७८
जनयति	II. १८९	जरूथम्	II. ४२४
जनयेयम्	II. १९०	जर्जरः	II. ४६४
जनस्यालोकपथात्	I. ६१५	जर्णः	II. ४४५
जनिः	II. ४९५	जलं	II. ६१७
जनित्वौ	II. ४८८	जलजाक्षी	I. २६४
जनुः	II. ४४२	जलदनादि	II. ४०६
जनुषान्वः	I. ३३१	जलधिः	II. ५५५, ५५६
जन्तुः	II. ४००	जलसरसम्	I. २४०
जन्म	II. ४९८	जलेजम्	II ३१२, I. ३३५
जन्मी	I. ६०३	जल्पाकः	II. ३६४
जन्यः	I. ५०९	जल्पाकी	I २७, II. ३६५
जन्यम्	II. २१९, २३७, ४८९	जल्पितं रामस्य	I. १३१
जन्या	I. ५०४	जल्पितम्	II. ३३६, ३३९, ३४०
जन्युः	II. ४४७		
जपः	II. ५४४	जवनः	II. ३६०, ३६१

जवना	II ३६१	जानाना	II १८४
जहातु	II. २११	जानाहि	II १८५
जहाहि	II ६९	जानीते	II १८४
जहि	II ६२	जानीष्व प्रत्यभिज्ञानस्य	I ११४
जहितः	II ६९	जानु	II. ३८३, ६०४
जहिहि	II. ६९	जापयति	II ९९
जहीतः	II ६९	जामदमघः	I. ३९१
जहीहि	II ६९	जाम्बवम्	I ४८५
जहुः	II. ४५०	जाम्बशाल्किन्यौ	I ३०३
जब्धाः	II २१०	जायते ज्ञानाय	I ८९
जागरं जागरम्	II ५८१	जाया	II. ४८९
जागरा	II. ५५९	,,	४९०
जागरुकः	II. ३७२	जायामः	II २९१
जागर्या	II. ५५९	जायापती	I २९४
जाङ्गलिक	I. ४६९	जायुः	II. ३८३
जाज्वल्यमाना	II. १०४	जारः	II. ५२९
जाड्यम्	I. ५४०	जिगरिषति	II १०१
जाड्याज्जाड्येन वा बद्धः	I १०६	जिगलिषति	II. १०१
जातः वायोः	I. १००	जिगाय	II. ३१
जातवेदाः	II. ५११	जिघत्सा	II. ६२
जातु त्वादृशो हरिं निन्देत् नाव-		जिघत्सो.	II ६१
करुपयामि न मर्षयामि	II. २०८	जिघांसु.	II ३७३, ३७४
जातु प्रमुञ्चेत्	II २०८	जिघासुः दन्दशूकान्	I. १३४
जातु वदन्ति	II. २०६	जिघांसुवेदम्	II. ५८२
जातुषम्	I. ४८२	जिघाय	II. ७२
जतोक्षः	I. ३२१	जिघृक्षति	II. १०१
जानकीजानि	I २७६	जिघ्ये	II. ७३
जानपदः	I. ४७३	जिघ्नः	II. २४३
जानपदा	I. ३१	जिज्ञासते	II. १७४
जानपदी	I. ३१	जिज्ञासमानः	II. १७५

जिज्ञासमाना	II. १७४	जीविकापन्न.	I. १९९
जिज्ञासाचक्रिरे	II २३	जीविकाप्राप्त	I. १९९
जितसयतः	I २०१	जुगुञ्ज	II ७
जित्यः	II २३०	जुगुप्सते पापात्	I ९७
जित्वरः	II ३७०, ३७१	जुष्टः	II. ३३७
जित्वरा दिशाम्	I १२६	जुष्य.	II २२७
जित्वा	II ४९०	जुहवाचकार	II ६८
जिन.	II. ४४४	जुहवावमूविरे	II ६८
जिष्णु.	II ३५३	जुहुतः	II. ६८
जिष्णु. तरुम्	I १३४	जुह्वः	II ३७८, ४३१
जिष्णु. नरकस्य	I १३१	जुहोति	II. ६८
जिह्व	II ४१५	जूः	II ३७७, ४३४
जिह्वयांचकार	II ६८	जूर्णि.	II. ४७९
जिह्वा	II. ४१८	जूतिः	II ५५७
जिह्वामूलीयम्	I. ४७१	जृम्भं, जृम्भः	II. ६१०
जिह्वालः	I. ५८६	जृम्भितम्	II ३३९
जीनः	II ३१५	जेयम्	II २१८, २३०
जीमूत	I. ३६६, II. ४५८	जेरुः	II. ४३
जीमूतनादायितम्	II ११२	जेष्यावः	II १९९
जीमूतस्येव	I. १५६	जैत्र.	I. ६५८, ६५९
जीर्णः	II. ३४०	जैवन्तायनः	I. ३९१
जीर्णवान्	II ३४०	जैवन्तिः	I. ३९१
जीर्यन्	II. ३४०	जैवावृक्.	II. ४०१
जीवक.	II. २४८	जैह्वाशिनेय	I ४००
जीवग्राहम्	II. ५८४, ५८५	ज्ञः	II. २४१, २४२
जीवथः	II ४६१	ज्ञप्तः	II. ३२८
जीवनाशम्	II. ५८७	ज्ञातं ते	I. १२९
जीवन्	II. ३४५	ज्ञातम्	II. ३३८
जीवातुः	II. ४०१	ज्ञातेयम्	I. ५४५
जीविकाकृत्य	I. २२३	ज्ञापितः	II. ३२८

ज्ञास्यसि	II १६५	तक्षकीय·	I ४३९
ज्ञास्ये	II १६५	तक्षा	II. ४१८, ६०३
ज्यानिः	II ४७९	तच्छायम्	I २५२
ज्यायान्	I ६३३, ६३४	तटिन्नयना	I ४४
ज्येष्ठ	I ६३३, ६३४	तडाक, तडाक·	II ६०५
ज्येष्ठम्	I ६३३	तडित्	II ४०४
ज्यैष्ठिनेय·	I ३९३	तण्डुलनिचायः	II ५२९
ज्योक्	II ६००	तण्डुला·	II. ४८९, ५१३
ज्योतिः	II ४४१	तत्	I ६१५
ज्योतिष्टमा	I. ४४४	ततम्·	I ६४६
ज्योतिष्टमा सर्वतेजस्तु	I १५१	ततम्	II ४५७
ज्योतिष्टोमः	I ३६२	ततर	I ६४६
ज्योतिस्सात्	I ६६२, ६६३	ततस्त्य·	I ४४३
ज्योत्स्ना	I. ५९८, II ६०१	”	६१७
ज्योत्स्नाविलिप्ती	I. ४१	ततोभवन्तम्	I ६१७
ज्यौत्स्नः	I. ५९२	ततोभवान्	I. ६१७
ज्वलः	II २४५	तत्करा	II. २६५
ज्वालः	II. २४५	तल	I ६१७
झ		तत्रत्यः	I. ४४३, ६१७
झर्झरः	II ४६४	तत्रत्यम्	I ४४४
झर्झरीकम्	II. ४७४	तलभवन्तम्	I. ६१७
झर्झरः	I ४९९	तत्रभवान्	I ६१७
झर्झरिकः	I ४९९	तत्रगिणु·	I ६१८
ड		तल्लसु·	II. ४३
डाकिनी	I ४३२	तथा	I. ६२१, ६२५
त		तदा	I. ६१८, ६१९
त भवन्तम्	I. ६१७	तदानीम्	I. ६१९
तव्यम्	II. २१९	तदीयः	I. ४४५
तक्रम्	II. ४२५, ६११	तदीयम्	I. ४४६
तक्षकस्य सर्पस्य	I. १९१	तदुपरि	I. १९१

तद्	II ४१३	तसरहसम्	I. ३२७
तद्म	I ५६८	तमतः	II. ४६०
तनय	II ४८७	तमसः	II ४६१
तनु	II. ३८४	तमसस्पा	II. ५९६
तनुः	I. ३४, II. ३८४, ३८५,	तमालः	II. ४०८
	४४२, ६०४	तमिस्त्रम्	I ५९८
तनुच्छित्	I. २३२	तमिस्रा	I. ५९८
तनुच्छिदः	II २९८	तमी	II. ३५५
तनुः	II ४०१	तमोऽपहः	I. २३०, II. २९०
तनूतपात्	II. २१७	तरः	II ५४१
तन्तु	II ३०९	तरङ्गः	II. ४१०, ६१४
तन्तुवाय.	I २५०	तरङ्गिणी	I. ६११
तन्त्रकः	I ५७७	तरङ्गितम्	I. ५६६
तन्त्रकम्	I ५७७	तरणिः	II ४४०
तन्त्रम्	II. ६११	तरन्तः	II. ४६४
तन्त्रीः	II. ४६९	तरलः	II ४०५, ६१८
तन्द्रालः	II. ३६६, ३६७	तरिः	II. ४९६, ४९७
तन्द्रिः	I. ३८, II. ४८१	तरीः	II. ४६९
तन्यतुः	II ४७१	तरीषः	II ४७५
तन्वी	I. ३४	तरु	II. ३८४, ३८५
तपः	II. ६१९	तरुच्छाया	I. २५१
तप फलस्तनी	II ४१	तरुणः	II ४५३
तप स्थः	II. २५२	तरुणता	II. ४५३
तपसः	I. ४६१	तरुमृगोत्तमम्	I १९९
तपस्यति	II. ११८	तरुवत्	I. ५३५
तपस्यन्	II. ११८, ११९	तरोः एति	I. ९६
तपस्यन्ति	II. ११८	तर्जिता आसया	I. ७३
तपस्यन्ती	II. ११८	तर्पणम्	II. ५६८
तपस्वी	I. ५९१, ६०६	तर्पणी	I. १०, II. २३९, ५६८
तपुः	II. ४४२	तर्पयिता	II. ३४९

तर्पयिता पितृन्	I १३५	तापसकुञ्जरः	I. २०९
तर्षित्वा	II ५७८	तापसपर्वतौ	I. २९७
तर्स.	II ४५४	तामिस्रः	I ५९२
तर्सम्	II ४५४	ताम्बूलम्	II. ४८४
तर्हि	I ६१९	ताम्रमुखी	I ४२, ४५
तर्ल, तल.	II. ६१८	ताम्रम्	II. ४२७
तलभम्	II ६१०	तारका	I ९.
तल्लिनम्	II ४३३	तारकितम्	I. ५६४
तल्लुन.	II. ४५३	तारा	II ६०१
तल्लैकवर्तिनी	II ३०३	तार्कवम्	I. ४८१
तल्पम्	II ४४८, ६०९	तार्तीयिकः	I. ५७५, ६२८
तस्कर.	I. ३८३	तालः	II ६१८
तस्थिवान्	II ३४०	तालक, तालकः	II. ६०५
तस्थे	II १४०	तालु	II. ३८४, ६०४
तस्थे सौमित्रये	I ८३	तावकः	I. ४५०, ४५१
तस्मिन् प्रतिगते	I. १४८	तावकीनः	I. ४५०
तस्मिन् वदति	I १४८	तावकीना	I. ४५१
तस्य हेतोः	I. ११२	तावत्	I. ५६९
ताक्षण्यः	I ४०७	तावती	I. ५६९
ताक्षशिलः	I ४७७	तावद्वयसम्	I ५६७
ताक्ष्ण.	I ४०७	तावन्मात्रम्	I ५६७
ताडघ.	II २९२	तावान्	I. ३६०, ५६९
ताडघातः	II. २९२	तिक्कायते	II. ११६
तात.	II. ४५८	तिग्मम्	II. ४१६
तादृक्	I. ३६०	तित्तः	II. ५१८
तादृक्ष.	I. ३६० II. २९५	तित्तंसति	II. १०२
तादृक्षम्	I. ३६१, II. २९५	तित्तनिषति	II. १०२
तादृशः	I. ३६०	तितांसति	II. १०२
तापसः	I. ५९१, ५९२	तितीक्षा	II. ५४
तापसक.	I. ६४४	तितीक्षेत	II. ५४

तेथः	II ४२५	तीर्थम्	II ४२४
तेथिः	II. ६००	तीवर	II ४४४
तेथिप्रणीः	II १९	तुङ्गनासिका	I ४३
तेन्तिडीक.	II ४७४	तुङ्गनासिकी	I ४३
तेमिः	II ४९३	तुङ्गिः	II. ४९१
तेमिङ्गिलः	I ३५४	तुण्ड	II. ६१३
तेमिर, तिमिर.	II. ६११	तुण्डघातम्	II. ५८६, ५८९
तेमिरम्	II ३९५	तुण्डिः	II. ४९१
तेरः कृत्य	I २२०	तुत्थः	II. ४२४
तेरः कृत्वा	I. २२०	तुदति	II. ७४
तेरश्चीनम्	I ६५०	तुदते	II. ७४
तेरस्कृत्य	I. २२०	तुन्दपरिमार्ज.	II. २५४
तेरीटम्	II. ५०६	तुन्दपरिमृजः	II. २५४, २५५
तेरोभूय	I २२०	तुन्दवान्	I. ६०४
तेलुतुदः	II. २७१	तुन्दिकः	I ६०४
तेलकितः	I. ५६६	तुन्दिभः	I. ६१३
तेलतैलम्	I ५६१	तुन्दिलः	I. ६०४
तेलमात्रम्	I ५६८	तुन्दिलापा	I. ३१६
तेलेभ्यः प्रतियच्छति	I. १०५	तुन्दी	I. ६०४
तेल्यम्	I. ५१६, ५५२	तुरङ्ग	II ६१४
तिष्ठत	II. ४	तुरङ्गयायी	II ३०२
तिष्ठते	II. १४०, १४१	तुराषाट्	II. ५९४, ५९५
तिष्ठद्	I. १७४	तुरीयः	I. ५७३
तिष्ठसे	II १४०	तुरीयम्	I ५७४
तिष्ठामहे तुभ्यम्	I ८३	तुर्यः	I. ५७३, ५७४
तिष्ठेत्	II. १४०, १४१	तुलां दन्तवाससा, राज्ञा	I. १४५
तीक्ष्णम्	II. ४४७	तुला कृष्णस्य	I. १४३
तीरम्	II. ६११	तुल्यं प्राणैः	I. १४४
तीर्णवान्	II. ३१४	तुल्यः कृष्णस्व, कृष्णेन वा	I. १४३
तीर्थ, तीर्थः	II. ६०७	तुल्यम्	I. ५०५

तुषारः	II. ४६६	तृप्ता रसस्य	I. ७४
तुहिनम्	II. ४३३, ६०७, ६०८	तृप्तिः	I १९२
तूणी	I ३०	तृप्यति यस्य	I. ७५
तूर्णः	II. ३२९	तृप्यन्ति महोत्सवानम्	I. ७४
तूर्णमेप्यन्ति	II २०६	तृप्तिः	II ४२५
तूर्णम्	II. ३२९	तृप्ताल्ल	I. ६०५
तूर्णिः	II ४७९	तृफला	II ४०५
तूर्यम्	II ६२०	तृषित्वा	II. ५७८
तूल	II ६१८	तृष्णक्	II ३७५
तूलिः	II ४९३	तृष्णा	II. ४४६
तूष्णीभावम्	II ५९३	तेजस्वीनि	I ३१३
तूष्णीभूत्वा	II ५९३	तेरुः	II २१
तूष्णीभूय	I २३६, II ५९३	तैत्तिरीयम्	I ४७८
तूस्तम्	II ४५७	तैत्तिरीयाः	I. ४७८
तृट्	II. ५९९	तैलपाता	I. ४३३
तृटिः	II ६०१	तैलकम्	I. ६४५
तृणं, तृणः	II ६०६, ६०७	तैलीनम्	I. ५५२
तृणम्	II ५१३	तैषम्	I. ४५६
तृणसम्	I ४३५	तोत्रम्	II. ३८०
तृणमास	II ११३	तोमर, तोमरः	II ६११
तृणेडु	II २	तोमरातोमरि	I २६२, २७३
तृणेहि	II ७६	तोयोत्सर्गस्तनिते	I २९८
तृप्या	I ४३०	तोरणम्	II ६०६
तृतीय	I ५७५, ६२७, ६२८	तोरणाद्धिः	I १६८
तृतीया	I ६२८	तौ	I ३१४
तृतीयाकरोति	I ६६६	त्यत्	II. ४१३
तृपत्	II ४३७	त्याग	II ६०२
तृपला	II ४०५	त्यागिमम्	I ४९४
तृप्तः	I १९२	त्यागी	II ३५६, ३५७
तृप्ताय अणं	I. ७४	त्याज्यः	II. २३३

त्याज्यम्	II. २३३	त्रितयम्	I. ५७१
त्रपा	II. ५६१	त्रिदशगोपमात्रः	I. ५६८
लपाकरः	II. २६४	त्रिधा	I. ६२६
त्रपिष्ठः	I. ६३६	त्रिनयनः	I. २३९
त्रपु	II. ३८५, ६०४	त्रिनेत्रः	I. २३९
त्रयः	II. ५२०	त्रिपथम्	I. २४८
त्रयम्	I. ५७१	त्रिपात्	I. २७९
त्रयश्चत्वारिंशत्	I. २४३	त्रिपुष्कराणि	I. २०२
त्रयस्त्रिंशत्	I. २४३	त्रिभुवनप्रथितः	I. २०३
त्रयोदश	I. २४३	त्रिभुवनभुक्	II. ३०१
त्रयोविंशतिः	I. २४३	त्रिभुवनम्	I. २०३, २४८, ६०३
त्रस्तुः	II. ३५४	”	II. ६१६
त्रस्यन्ती	II. २७	त्रिमार्गगा	I. २०३
त्राणं रावणात्	I. ९८	त्रिमुनि	I. १७५
त्राणः	II. ३२०	त्रिमूर्धः	I. २६५
त्राणशौण्डः	I. १९९	त्रिरात्रम्	I. २४४, II. ६१६
त्रातः	II. ३२०	त्रिरेखम्	I. २०२
त्रापुषम्	I. ४८२	त्रिलोकभर्ता	I. १८८, १९५
त्राप्यम्	II. २३४	त्रिलोकी	I. २०५
त्रायते चोरात्	I. ९८	त्रिविष्टपम्	II. ६०३
त्रिंशत्	I. ५२३, ५७३	त्रिस्तप्तकृत्व.	I. ६५१
”	II. ५९८	त्रुटिः	II. ६००, ६२१
त्रिंशत्तमम्	I. ५७६	त्रेधा	I. ६२६, ६२७
त्रि.	I. ६५१, ६५२	त्रेपे	II. २१
त्रिककुत्	I. २८१	त्रेपे तस्मात्	I. १००
त्रिचतुरः	I. ३२१	त्रोधम्	I. ६२६
त्रिचतुराणि	I. २६१	त्रैमातुरः	I. ३९२
त्रिचत्वारिंशत्	I. २४३	त्रैयक्षम्	I. ३९०
त्रिणता	I. २६७	त्रैलोक्यम्	I. ५४३
त्रिणेत्रः	I. २६६	त्रैहायनम्	I. ५४७

त्रोत्रम्	II ५०४	दक्षिणीरम्	I. ३६७
व्यहः	I. २०४, २३७, २३९	दक्षिणा	II. ४३३, ६२५
	२४०, २४५	दक्षिणा ग्रामात्	I. १०१
व्यहात् पुंसा स्त्रियः	I. १५४	दक्षिणात्	I. ६२३
व्यायुषम्	I ३२१	दक्षिणादागतः	I ६२५
त्वक्	II. ४३५, ६००	दक्षिणाहि	I. ६२५
त्वक्सज्जम्	I ३१०	दक्षिणाहि ग्रामात्	I. १०१
त्वङ्मयम्	I ४८३	दक्षिणीयः	I. ५२५
त्वचयति	II ८२	दक्षिणीयम्	I. ५२५
त्वचिष्ठः	I ६४०	दक्षिणेन	I. ६२३, ६२४
त्वचिसारः	I ३३२	दक्षिणेन ग्रामं, ग्रामस्य वा	I ११३
त्वचीयान्	I ६४०	दक्षिणेन दण्डकां	I ११३
त्वत्कः	I. ५७८	दक्षिणेर्मा	I २७३
त्वत्कृता	I ४५२	दक्षिण्यः	I ५२५, ५२६
त्वत्पुत्रः	I ४५१	दण्डं, दण्डः	II ६२२
त्वदधीनम्	I १९९	दण्डः	II ४०७
त्वदीयः	I ४५१	दण्डपाणिः	I २९१
त्वम्	II ४१३, ४१४	दण्डादण्डि	I. २६२, २७३, II. ५५९
त्वरितः	II. ३२९	दण्डिकः	I. ६००
त्वष्टा	II ४३८	दण्डी	I. ६००
त्विट्	II ५९९	दण्डोपघातम्	II. ५८९
त्सरुः	II ३८४, ३८५	दण्ड्यः	I. ५२५
द		दत्तः	II. ३३३, ६४४
दष्ट्रः	II ३८०, ६१९	दत्तम्	II ३३३
दंष्ट्री	I ६०४	दत्त सीतायै	I ८१
दक्षिणः	II ४३३	दत्ताभार्यः	I. २५९
दक्षिणतः	I. ६२२, ६२३	दत्तामानिनी	I. २५९
दक्षिणतः ग्रामस्य	I ११२	दत्त्रिमः	I. ४९५
दक्षिणतः लवणतोयस्य	I. ११२	,,	II. ५५३
दक्षिणतारम्	I. ३६७	ददः	II. २४४, २४५

ददः दुःखस्य	I १२६ दन्त्यम्	I ४६७, ५१६
ददर्शः	II ९ दन्दशूकः	II. १०६, ३७२
ददाति विप्राय गां	I. ८० दन्दद्व्यते	II. १०६
ददिवान्	II. ३४१ दन्दमणः	II ३६०
ददृशिवान्	II ३४४ दन्दमणाः	II १०५
ददृशेतराम्	I. ६३० दअः	II. ४२६
ददृश्वान्	II ३४४ दमयते	II. १९२
दधः	II २४४ दमथः	II ४६१
दधत् लक्ष्मताम्	I १३२ दमयन्ती	II १९२
दधदभिज्ञानम्	I १३२ दमितः	II. ३२८
दधन्	II ३४४ दमित्वा	II ५७९
दधानः	II ३४४ दमी	II. ३५५
दधाना मध्यम्	I. १३२ दमुना.	II. ५११
दधि	II ६२० दम्पती	I. २९४
दधिः	II ३७५ दयन सपिषः	I ११४
दधिशीरम्	I. ३०५ दयमान. रामस्य, जीवितस्य,	
दधिघृतम्	I. ३०४ प्राणिना वा	I ११७
दधिघृते	I. ३०४ दयते मृगीणाम्	I ११८
दधिपयसी	I. ३०६ दयसे तेषाम्	I ११७
दधिस्यति	II. ११० दयांचक्रे	II २८
दधृक्	II. २९६ दयाकरः	II २६४
दध्यस्यति	II ११० दयालुः	II ३६६, ३६७
दध्योदनः	I. १८५ दरः	II ५४२
दन्तः	II. ४५७, ६०३ दात्	II ४१२
दन्तच्छदः	II. ५६९ दरिद्रितः	II. ६७
दन्तयोर्हन्ति कुञ्जरं	I. १४८ दरी	II ३६५
दन्ताबलः	I. ३७०, ५९७ दरीशयः	I. ३३८
दन्तुरः	I ५९३ दर्दरीकम्	II. ४७४
दन्तुरम्	I. ५९३ दर्दुरः	II. ३९२
दन्तोष्ठम्	I. २४७ दर्प, दर्पः	II ६२२

दायि	II. ५७६	दित्सते	II. १०३
दायिकोटिगुणितं	I. १४२	दित्सया	II १०३
दायी शतं	I १४०	दिदृक्षते	II १७४, १७५
दारगवम्	I २९५, ३२१	दिदृक्षमाणः	II १७५
दारगवाणाम्	I ३७९	दिदृक्षा	II ५६०
दाराः	II. ५२९, ६१२	दिदृक्षु हरिं	I १३१
दारामास	II. ११३	दिदेविषन् प्राणै.	I. ७५
दारु	II ३८३, ६०४	दिदेविषु शस्त्रै	I. ७५
दारुः	II ३६८	दिद्युत्	II. ३७८
दारुणम्	II ४५२	दिनम्	II. ४३२, ४३३, ६१२
दारुणा	II. ४५३	दिवसः	II ४६२, ६१२
दारुमयी	I ११	दिवसम्	II. ४६२
दार्तेयम्	I. ४६७	दिवस्पतिः	I. ३४१
दार्दुरिक	I ४९७	दिवस्पुत्रः	II ५९६
दाढ्यम्	I ५३९	दिवस्पृथिव्यौ	I. ३०९
दार्वाघाटः	II. २८९	दिवस्पृष्ठः	II. ५९६
दार्षदः	I ४४०	दिवाकरः	II २६५
दावः	II २४६	दिवातनम्	I. ४५८, ४५९, ४६०
दाशः	II. ५१३, ५२१	दिवातनी	I. ४५९
दाशरथिः	I. ३८९	दिवाभूतः रात्रिः	I. ६६०
दासः	II ५१३	दिवामन्या	II. ३०६
दासितः	II. ३२८	दिविजः	I. ३३६
दासीदासम्	I. ३०३	दिविष्ठा	I. ३३३, II. २५४
दासीपुत्रः	I. ३४०	दिविस्पृक्	I. ३३३
दासेयः	I. ३९८	दिवोदासः	I ३३९
दासेरः	I. ३९८	दिवौकस	I. ३६७
दास्याः पुत्रः	I. ३४०	दिव्यवर्मिणी	I. ६१०
दिक्	II. २९७, ५९९	दिव्यम्	I. ४४३
दितः	II. ३३२	दिशोदण्डः	I. ३६९
दिस्तति	II. १०३	दिश्यम्	I. ४६६

दीक्षिता	II ३६२	दुरध्वम्	I. २२३
दीधिति	II ६१२	दुरभिभवः	II. ५७३
दीनः	II. ४४४	दुराव्यङ्कर.	II. ५७४
दीनार.	II ४६६	दुराव्यम्भवम्	II ५७४
दीप	II. ६०९	दुराप. इक्ष्वाकूणाम्	I. १३७
दीपिता	II ३६२	दुरासम्	II. ५७३
दीपः	II ३७२	दुरुपस्थानः	II. ५७५
दीपम्	II. ३७२, ३७३	दुर्गः	II. २८६, २८७
दीप्राख्यधनुः	I २७४	दुर्मनायमानः	II. ११५
दीर्घसक्थ.	I २६४	दुर्मेधाः	I. २७०, २७१
दीर्घसक्थि	I २६४	दुर्योधनः	II. ५७५
दीर्घाहनी	I ८	दुर्लभम्	II ५७४
दीव्यति	II ७०	दुर्वचं वागधिपस्य	I. १३९
दीव्यति शतस्य, शतं वा	I १२३	दुर्विनीत दुर्विनीत	I ६७२
दीव्यन्ती विषयान्	I ७६	दुर्हणः	II. ५७३
दीव्यमान. बाणान्	I. ७६, १३३	दुर्हृत्	I. २८१
दीव्यमानम्	II ३४८	दुर्हृदयः	I. २८१
दु खम्	II ६२०	दुष्करं अन्यैरपि	I. १३२
दु खाकरिष्यति	I ६६७	दुष्करः	II ५७३
दु खाकरोति	I. ६६७	दुष्कुलीनः	I. ४०६
दु.खातीतः	I. १८१	दुष्कृतबहिष्कृतः	I. २९२
दुःखायते	II. १२१	दुष्कृतवत्	I. ५३५
दुःखिता	I. ५६५	दुष्टु	II. ३८९
दुःखी	I. ६०९	दुष्पानः	II. ५७५
दु शासनः	II ५७५	दुष्प्रजाः	I. २७०
दुष्कूलम्	II ४८५	दुष्प्रमय.	II. ५७३
दुता	II. २१६	दुष्प्रलम्भः	II. ५७४
दुष्टु. परिषम्	I. ७५	दुष्प्रवृत्तिहरा	II. २५७
दुन्दुभिः	II. ५९८	दुष्टतेः	II. ६७
दुर्ध्वः	I. २१९, ३२८, ३२९	दुस्तरः भवता	I. १३८

दुस्तरम्	II ५४१	द्वपथः	I. ३१८
दुस्थः	II २४२	द्वपथम्	II ४७३
दुहतः रोहिणीः	I. ५४	दढं, दढः	II ६२२
दुहिता	II. ४३८, ४३९, ५९७	दढ.	II. ३२६
दुहितुः पतिः	I ३४१	दढधूः	I ३१६
दुष्टम्	II. २२७	दढपतिः	I २४
दृतः	II. ४५८, ६१३	दढपत्नी	I. २४
दूत्यम्	I. ५४४, II ५९५	दढभक्तिः	I. २५४, २५५
दूनः	II. ३१५	दति	II. ५०६, ६१३
दूर ग्रामस्य, ग्रामाद्वा	I ११३	दतिहरिः	II. २६८
दूरं विन्ध्यपर्वतात्	I. ११३	दतिहारः	II २६८
दूरगः	I २२९, II २८६	दप्रः	II. ४२५
दूरभाक्	I. २३२, II २९९	दषत्	II. ४१२
दूरम्	I. १०८, ११३ II. ४२८	दष्टवान् वैदेहीम्	I १३२
दूरात्	I. १०८, ११३	दष्टा मया	I. ७३
दूरात् ग्रामस्य, ग्रामाद्वा	I. ११३	दहितः	II. ३२६
दूरात् देशतः	I. ११४	देयम्	II. २१९, ५७६
दूरात् विन्ध्यपर्वतात्	I १०८	देवः	I. ६४४
दूरादागतः	I १८७	देवकीयम्	I. ४४८
दूरान्मुक्तः	I. १८७, ३३१	देवगाथी	II ३०३
दूरीकृतः	I. २१९	देवगृह्या	II. २३१
दूरे	I. १०८, ११३	देवटः	II. ४८३
दूरे गिरां	I. १०९, ११४	देवता	I. ६५४, ६५५
दूरे ग्रामस्य, ग्रामाद्वा	I. ११३	,,	II. ५९९
दूरेण	I. १०८, ११३	देवदत्तः	I. ६४४
दूरेण ग्रामात्, ग्रामस्य वा	I ११३	देवदत्तमयम्	I. ४७५
दूर्वावणम्	I. ३७७	देवदत्तस्यायुष्यमस्ति	I. १४५
दूर्वावनम्	I ३७७	देवदत्तीयः	I. ४४७
दूषीका	II. ४७४	देवदारुवनम्	I. ३६९, ३७७
द्वंद्वितः	II. ३२६	देव देव वन्द्योऽसि	I. ६७२

देवपूजकः	I. १८८	दैवासुरम्	I. ४८०
देवप्रियः	I ३३९	दैवी	I. ४७२
देवभूयम्	II २२६	दैव्यम्	I. ३८४
देवयजि.	II ४९१	दैष्टिकः	I. ५००, ५०१
देवयिता	II ३५९	दोः	II ४३६
देवयुः	II. ३९१	दोषि पाषाणम्	I. ५३
देवरः	II ४३९	दोषातनम्	I. ४५८, ४६०
„	II ४६४	दोषातनी	I. ४६१
देवरि	II. ४४०	दोषामृतमहः	I. ६६०
देवलः	II ६१८	दोषामन्यम्	II २७१, ३०७
देवश्चेदवर्षीत् धान्यमवाप्स	II २०५	दोषी	II ३५६
देवश्चेद्वर्षति धान्य वपामः	II २०५	दोहः गवामगोपेन	I १२७
देवश्चेद्वर्षिष्यति धान्य वप्स्याम,	II २०५	दोही	II. ३५६
देवसात्	I ६६५	दोहीयसी	I ६३३
देवा	II. ४३९	दोह्यम्	II २२७
देवाः	II ६०३	दौर्भागिनेयः	I ३९३, ३९५
देवासुराः	I. ३०३		३९६, ४७१
देवित्वा	II ५७९	दौलेय.	I ३९३
देवी	I १२	दौवारिकः	I ४५६, ५०२
देहं देह	II ६२२	दौवारिकी	I. १६, ४५५, ५०२
देहवश्चनम्	I. १८९	दौण्डुलेय	I. ४०६
दैत्यः	I. ३८५	दौष्टवम्	I ५४६
दैत्यपुरः	I ३१६	दौहिताः	I. ३९१
दैवतः	I ६५७	द्यावाक्षामे	I. ३०९
दैवतम्	I ६५५, ६५८	द्यावापृथिवीयम्	I. ४१८
दैवदत्तः	I. ४४७	द्यावापृथिव्यम्	I. ४१८
दैवदारवम्	I ४८२	द्यावापृथिव्यौ	I. ३०९
दैवम्	I. ३८४	द्यावामूमी	I. ३०९
दैवम् दैवः	II. ६२०	द्युतितम्	II. ३२५
दैवागारिकः	I. ५०२	द्युतिमालभारी	I. ३५३

द्युतिलोचना	I. ४५	द्रुणसः	I. २६६
द्युनिवासभूयम्	II. २२६	द्रुततरम्	I. ६३२
द्युमः	I. ५९५	द्रुमः	II. ३९१, I. ५९५
द्युवा	II ४१८	द्रुमशैलम्	I. ३०३
द्युसत्	II २९७	द्रुहः	II. २९८
द्युतम्	II ३१८	द्रुहति हरये	I. ८५
द्युत्वा	II ५७९	द्रुहति धर्माय	I. ८६
द्युनः	II. ३१८	द्रूः	II ४३४
द्योतनम्	II ३६०	द्रोणं, द्रोणः	II ६१२
द्योतितम्	II ३२५	द्रोणः	II ४४५
द्यौः	II. ४३५, ६०३	द्रोणिः	II ४७९
द्यौत्रम्	II. ५०१	द्रोहि	II. ३५६
द्रढिम	I ५३९	द्रोही	II ३५६
द्रढिमा	I ५३९	द्रौणायणः	I. ३९१
द्रव	II. ५३२	द्रौणिः	I. ३९१
द्रविणम्	II. ४३३	द्र-द्रम्	I. ६७५, II. ६२०
द्रव्यम्	I. ४८५	द्रयम्	I. ५७१
द्रष्टव्यम्	II. २१२, ५७६	द्रया.	I ५७१
द्रष्टा	I. १९४	द्रा	II ६००
द्रष्टा मैथिल्याः	I १२५	द्राचत्वारिंशत्	I २४३
द्रष्टुम्	II ५२२	द्रादश	I. २४२, २८९
द्राघिमवन्ति	I. ६३८	द्रादशाहिकी	I ५२९
द्राघिष्ठः	I. ६३६	द्रारम्	II ६११
द्राधीयान्	I. ६३८	द्रारवती	I. ३७१
द्राणः	II. ३१५	द्रारवतीत्वम्	I. २५८, २५९
द्रावयति	II. १८९	द्राविंशतिः	I २४२
द्रावयिष्यामि	II. १९०, १९१	द्राविंशम्	I २६१, ५७३
द्रुः	II. ३९१	द्विः	I. ६५१
द्रुघणः	I. २६७, II. ५५१	द्विकरः	II. २६५
द्रुघ्नः	II. ५५१	द्विगुणकरोति	I. ६६६

द्विगुणाकर्णः	I. ३६७	द्विरदनासोरुः	I. ४८
द्विचत्वारिंशत्	I. २४३	द्विरहः	I. १२३
द्विजः	I. २३४, II. ३१३	द्विरात्मम्	I. २३६, २४४
द्विजस्य कुर्वन्, कुर्वाणो वा	I. १९१	द्विर्मुक्ते	I. ६५१
द्विजार्थः	I. १८५	द्विवर्षः	I. ५२९
द्विजार्थम्	I. १८५	द्विवर्षीणः	I. ५२९
द्विजार्था	I. १८५	द्विवार्षिकः	I. ५२९
द्वितयम्	I. ५७१	द्विविंशतिः	I. २४३
द्वितीयः	I. ५७५, ६२७, ६२८	द्विशः	I. ६५९
द्वितीयमिक्षा	I. १९८	द्विषः	II. २९८
द्वितीया	I. ५७५, ६२८	द्विषन्	II. ३४५, ३४९
द्वितीयाकरोति	I. ६६६	द्विषन्तपः	I. २२८, II. २७८, २७९
द्वित्राः	I. २४२, २८९	द्विषन् मुरस्य, मुरं वा	I. १३१
द्वित्राणि	I. २६०, २६४	द्विषन् मुरम्	I. १४०
द्विदन्	I. २८०	द्वीपं, द्वीपः	II. ६०९
द्विदन्तः	I. २८०	द्वीपम्	I. ३१९
द्विदशाः	I. २६१	द्वेषा	I. ६२६
द्विधा	I. ६२६	द्वेषी	II. ३५६
द्विपः	I. २२६, II. २५१	द्वेषिणी	II. ३५७
द्विपदी	I. ५	द्वेष्टि गुणेभ्यः	I. ८७
द्विपात्	I. ५, २७९	द्वैतीयकः	I. ५७५, ६२८
द्विपुंस्कः	I. २८२	द्वैषम्	I. ६२६
द्विपुमान्	I. २८२	द्वैपः	I. ४१५
द्विमूमः	I. ३१९	द्वैपम्	I. ४१५
द्विमास्यः	I. ५२८	द्वैप्यः	I. ४५३
द्विमुनि	I. १७५	द्वैप्यम्	I. ४५३
द्विमुसलि	I. २७३	द्वैप्या	I. ४५३
द्विर्मूर्धः	I. २६५	द्वैमातुरः	I. ३९२
द्वियमुनम्	I. १७५	द्वैमित्रिः	I. ३८८
द्विरदगामी	II. ३०२, ३०४	द्वैहायनम्	I. ५४७, II. ६१५

द्व्यङ्गुलम्	I २३६	घमनिः	II. ४४०
द्व्यङ्गुला	I २६५	घय	II. २४३
द्व्यङ्गुलम्	I २४१, ३८८	घया	II. २४३
द्व्यङ्गुलि	I २४१	घरणिः	II ४४०
द्व्यशीतिः	I २४२	घरण्याम्	II. ४४०
द्व्यह.	I २३९, २४४	घराः	II. २४१
द्व्यहीन	I २३७	घराशैलसमुद्रा	I. २९७, २९९
द्व्यहः	I. ३८८	घरिली	II ५०४
द्व्यायुषम्	I ३२१	घर्त्रम्	II ५०२
घ		घर्मः	II ४१४
घत्स्व घत्स्व	I. ६७४	घर्मसभा	I. २५१
घत्स्व घत्स्वेति दधती	II. २१३	घर्मात्प्रमाद्यति	I ६१५
घनञ्जयः	II. २८४	घर्मार्थिकामा	I २९६
घनञ्जययुधिष्ठिरौ	I २९९	घर्मार्थौ	I २९४
घनपोषम्	II. ५८७	घर्म्यम्	I ५०५, ५०६
घनमदः	II. ५४७	घर्म्या	I ५०६, ५०७
घनम्	II. ६१७	घर्षितः	II ३२६
घनायति	II. ११०	घविलम्	II ३८१, ३८२
घनायितुम्	II. ११०	घाकः	II. ४५०
घनुः II. ३८४, ३८५, ४४२, ६१७		घाता	II ३५०
घनुर्घरः	II. २४०	घातुः	II. ३९९
घनुष्करः	II. २६५	घात्री	II. ३७९
घनुष्पाणिः	I. २९३	घानम्	II. ५६८
घनूः	II. ४०१	घाना	II. ४४५
घनेन कुलम्	I. १०६	घानाशङ्कुलि	I. ३०१
घयः	I. ५०५	घानी	II. ५६८
घन्व	II. ४१८	घानुष्कः	I ४९२, ४९९, ५००, ६०३
घन्वा	II. ४१८		
घन्वी	I. ६०३	घानुष्क घानुष्क	I. ६७२
घमः	II. २४३	घान्यमायः	II. २५०

धान्यम्	II ५१८, ६२० धुर्यः	I. ५०३
धान्यार्थी	I ६११ धूः	II. ३७७, ६००
धापयते	II १९२ धूपः	II ६०९
धाम	II ४९९ धूपायति	II. २२
धायः	II २४५ धूमः	II ४१५
धाय्या	II २३५, २३६ धूमादग्निमान्	I १०६
धारयः	II. २४४ धूमायमान.	II ११७
धारयः कुसुमोर्मिणाम्	I १२६ धूमितः	I. ५६७
धारयति भक्ताय	I ८४ धूम्या	I ४३०, ४३१
धारयन्	II ३४८ धूर्तः	II ४५७, ६१३
धारयन् एतस्यै	I ८४ धूलिः	II ६००
धारा	II. ६०१ धूसरः	II. ४५५
धारालम्	I. ५८७ धूसरस्त्री	I. ४२
धारु.	II. ३६८ धृतधनुः	I २७५, २९२, २९३
धारु. आमरम्	I. १३३ धृतहेति	I. २९२
धार्मिकः	I ४९७ धृत्वा	II ४९०
धार्यः	II. २१३ धृषुः	II. ३८८
धिक् पाणिम्, त्वाम्, लोकम्	I. ६५, धृष्टः	II. ३२६
	६६ धृष्टम्	II. ३२६
धिग्देवदत्तं	I ७२ धृष्णक्	II ३७५
धित्सति	II १०३ धृष्णुः	II ३५४
धित्सते	II. १०३ धृष्यम्	II. ६२०
धिषणः	II. ४३६, ४३७ धेनुभव्या	I ३५४
धिषणा	II ४३६ धेनुः	II ४५०, ६०४
धिष्यम्	II. ४८९ धेनुष्या	I. ५०५
धीः	II. ३७८ धेन्वनडुहौ	I. ३२१
धीरः	II ४२८ धैनुकम्	I. ४२८
धीवरः	II. ४४४ धैर्यकलिता	I. २९२
धीवा	II. ४९० धैवत्यः	I. ४००
धुरीणः	I. ५०३ धैरेवः	I. ५०३

घौरियः	I ५०३	नमङ्करणम्	II २९३
घौरयी	I. १३	नमङ्करणी	I. १९, II २९३
ध्वजः	I. २४६, II. ६१३	नममुषितमख्यम्	I. २९५
ध्वजम्	I २४६	मट, नट.	II. ६०५
ध्वनिः	II ४२७, ६१३	नटः	II. ४८८
ध्वनितम्	II ३२५	नडकीयम्	II. ४३९
ध्वाङ्क्षरावी	II ३०४	नड्डल.	I. ४३८
ध्वान्तम्	II. ३२५	नड्डलम्	I. ४३८
	न	नड्वान्	I ४३७
नष्टा	II. ५७०	नतगात्री	I. ४४
नः	I. २४७	नदीमातृकता	I. २५७
न करोमि	II. २०३	नदीमातृकम्	I २५६
नकुलः	I २१६	नदीमातृकाः	I. २५५
नक्तञ्चरी	II. २६१	नदीष्णः	II. २५२, ३३४
नक्तन्तनम्	I. ४५९	नद्वी	II ३८०
नक्तंदिवम्	I. ३२१, ३२२	नद्यवस्कन्दम्	II. ५९२
नक्रः	I. २१७	ननान्दा	II. ४३९, ५९७
नक्षत्रम्	I. २१७, II. ४६०	ननु करोमि भोः	II. २०२
नखंपचः	II. २७४	नन्दकः	II. २४८
नखंपचा	II. २७४, २७५	नन्दथुः	II. ५५४
नखः	II. ५१५, ६०३	नन्दनः	II. २३९
नखमिन्नः	I. १८४	नन्दनानि	II. २३९
नखम्	I. २१६	नन्दनायितम्	II. ११३
नखलक्ष्मा	I. ६	नन्दयन्तः	II. ४६४
नखलनम्	I. १८४	नन्दिः	II. ४९१
नगः	II. ५१९	नन्दोपक्रमम्	I. २४८
नगरघातः	II २९१	नपात्	I. २१६
नगरम्	I. ५९३	नप्ता	II. ४३८
नगाः	I. २१७	नभः	II. ५०८, ५०९
नमङ्करणः	II. २९४	नभसः	II. ४६१

नाडिन्धमः	I. २२७, II. २७१,	नाव्यम्	I. ५०५, ५०६
	२७२, २७३	नाव्याः	II. ४३५
नाडिन्धमान्	II. ४५	नाशः	II. ५२८
नाडिधयः	II. २७२	नाशयति	II १८९
नाडीत्रण.	II. ६१३	नाशयेयम्	II. १९०, १९१
नाथते	II १३३	नासत्याः	I. २१६
नाथन्ति इष्टदेवम्	I ५५	नासिकंघमः	II २७१
नाथस्व	II. १३५	नासिकंघयः	II. २७१
नाथस्व धृत्याः	I १२०	नास्तिकः	I. ५००
नाथहरिः	II २६८	निःश्रेयसकरी	I. १३
नाथहारः	II. २६८	निःश्रेयसम्	I. ३२१, ३२३
नादेयम्	I ४४१	निःस्फुरति	II. ७४
नाना	I ५६१	निकटं, निकटः	II. ६०५
नान्त्वम्	II. ५०१	निकषः	II ५६९
नापितः	II. ४५७	निकषा I. ६६, II. ५०४, ५०५	
नाभिः	II. ४९५, ५९८, ५९९	निकषा लङ्कां	I. ६७
नाभ्यम्	I. ५१६	निकामभीषणम्	I. १५७
नाम	II. ६१९	निकायः	II. ५३६, ५३७
नामग्राहम्	II. ५९२	निकाय्यः	II. २३५
नामधेयम्	I. ६५४	निकाय्यम्	II. २३६
नामा	II. ४९९	निकारः	II. ५३३
नामादेशम्	II. ५९२	निकेचायः	II. ५३६
नायः	II. २४६, ५३१	निकणः	II. ५४६
नारकः	II. ५१७	निकाणः	II ५४६, ५४७
नारम्	II. ६११	निगदः	II. ५४६
नारायणतः	I. ६६०	निगमः	II. ५६९
नारी	I. ५०	निगलं, निगलः	II. ६१८
नालिः	II. ६००	निगादः	II. ५४६
नालिकेरान्तरपः	II. ३१७	निगाद्यम्	II. २२२, २३३
नाविकः	I. ४६०	निगारः	II. ५३२

निगारयति	II १९०	निपुणा मारयितृषु	I १५२
निगृह्णाः	II. ३	निपुणो मातारि	I १५२
निग्रहः	II. ५३७	निपेतुषी	II ३४०
निग्राहः	II. ५३७, ५३८	निप्रघ्नन् अमीषाम्	I. १२१
निघ	II ५५३	निप्रहणनम्	I १२०
निघसः	II. ५४४	निप्रहन्तुं अमरेशविद्विषाम्	I. १२१
निघातयिष्यन् यातुधानान्	I. १३२	निबिडम्	I. ५६३
निघातिः	II ४९४	निबिरीसम्	I. ५६३
निघृष्वः	II. ४१७	निमयः	II. ५७३
निघ्नन् द्विषतः	I १२३	निमित्तम्	II. ३२९
निघ्नानं	II ४८	निमित्तम्	II. ६२०
निघ्नानः	II ३४७	निमूलकाषम्	II ५८३
निघ्नानः शात्रवान्	I. १३३	निघ्नम्	II. ६०७
निघ्नानम्	II. ३४८	निम्बः	II. ४८६
निचयः	II. ५३६	नियच्छसि	II ४८, ५७
नितम्ब.	II. ६१४	नियमः	II. ५४६
नित्यः	I. ४४३	नियम्या	II २२२
निदार्धं, निदाघः	II ६२२	नियामः	II. ५४६
निद्रा	II. ४२७	नियुक्त	II १७७
निद्रालुः	II. ३६६	निरङ्कुलम्	I २३६
निद्रितः	I. ५६५	निरदिक्षत्	II. ३२
निधिः	II. ५५५, ६०२	निरवस्थित	II. ३८, ३९
निनङ्क्षुः	II ७१	निरस्यति	II. १५०
निनदः	II. ५४६	निरस्यते	II. १५०
निनादः	II. ५४६	निराकरिण्युः	II. ३५०, ३५१, ३५२
निन्दकः	II. ३५९	निराकरिण्युः वीर्यं	I. १३५
निपठः	II ५४६	निरामय कृष्णाय, कृष्णस्य वा	I. १४३
निपत्या	II ५५८	निरासिरे	II. १५३
निपाठः	II. ५४६	निरासे	II. १५४
निपीतसुधाकम्	I. २८६	निरास्थत्	II. ६३

निरास्यत	II. १५४	निश्चायः	II. ५३०
निरास्येताम्	II. १५४	निश्चयसकरी	II. २६४
निरीक्षितचरी	I. १२, २५७, ६२९	निषण्णघम्वा	I. २७४
निरीय	II. ५८०	निषद्य	II. १३
निर्णयः	II. ५४३, ५७६	निषद्या	II. ५५८
निर्यातशेषा	I. २११	निषद्वरः	II. ४४३
निर्यासं, निर्यासः	II. ६१२	निषद्वरी	II. ४४३
निर्लङ्कः	I. २२५, २४४	निषन्ति	II. ६६
निर्वणम्	I. ३७६	निषसाद	II. ४८
निर्वत्स्यति	II. ३९	निषादः	I. ३७१, ३७४
निर्वाणम्	II. ३१८	निषिद्धम्	II. ११
निर्विन्ध्या	I. २२५	निषिषिघतुः	II. १७
निर्व्यूहः	II. ६१४	निषिषेघ	II. १७
निलिम्पाः	II. २४४	निषेदुषी	I. ३, II. ३४१
निलीयते मातुः कृष्णः	I. ९९	निषेव्यमाणेन	II. १५
निवचनेकृत्य	I. २२२	निष्कं, निष्कः	II. ६०५
निवचने कृत्वा	I. २२२	निष्कः	II. ४५२
निवध्वम्	II. २११	निष्कुलाकरोति	I. ६६६
निवापः	I. ३७१	निष्कौशाश्विः	I. २२३
निवित्	II. २९७	निष्टपति	II. ५७
निविशती	II. १३०	निष्टपन्ती	II. ५७
निविशते	II. १२९	निष्टयः	I. ४४४
निवेशयामासिथ	II. ६	निष्णः	II. ३३४
निशाकरः	II. २६५, २६६	निष्णातः	II. ३३४
निशाचरः I. २२७, ३३५, II. २६१		निष्पत्रं करोति	I. ६६६
निशातम्	II. ३३२	निष्पत्रा करोति	I. ६६६
निशिचरः I. ३३५, II. २६१		निष्पानम्	II. ५७६
निशीथः	II. ४२४	निष्पावः	II. ५३२
निश्चप्रचम्	I. २१३	निष्फुरति	II. ७४
निश्चयः	II. ५४२	निष्पन्द	II. ४०

निष्यन्दि	II. ४०	नीरुक्	I. ३६८
निष्यन्दिना	II. ४०	नीलङ्गुः	II. ३९१
निष्यात्	II. ६६	नीलम्	I. ४१३, ४१४
निसेसिच्यते	II. १०७	नीला	I. ३२
निसोष्यन्तं	II. ७२	नीलाङ्गुः	II. ३९१
निस्तब्धः	II ३१८	नीली	I. ३२, ३३
निर्क्षिपः	I. २२५, २६४	नीलोत्पलम्	I. २०७
निर्क्षिपानि	I. २६४	नीवरः	II. ४४४
निस्वनः	II. ५४५, ५४६	नीवापः	I. ३७१
निस्वानः	II. ५४६	नीवारः	I. ३७३
निहननम्	I. १२०	नीवारा	II. ५३८
निहनिष्यसि रावणम्	I १२३	नीवि	II. ४९६
निहन्तासि दशग्रीवम्	I १२२	नीविः	II ६००
निहन्ति नः	I. १२२	नीवी	II. ४९६
निहन्मः देवयजीन्	I. १२२	नीवृत्	I. ३६८
निहन्मि बलं	I १२२	नु करोमि	II. २०३
निहवः	II. ५४९	नुत्त.	II. ३२०
निहितम्	II. ३३३	नुत्तम्	II. ३२१
निहुवानः सीतायै	I. ८३	नुन्नः	II. ३२०
निह्वयते	II. १५५	नु ब्रवीति	II. २०३
नीकाशः	I. ३७४, II. ५२८	नूतनम्	I. ४६१, ६५३
नीचैः	II. ५१४	नूतम्	I. ४६१, ४६२, ६५३
नीचैःकारम्	II ५९२	नृजम्बः	I. २९१
नीचैःकृत्य	II. ५९२	नृणां नृषु वा	I. १५०
नीचैः कृत्वा	II. ५९२	नृत्ता	II. ३३८
नीथः	II ४२२	नृप.	II. २५१
नीपः	II ४४८	नृमांसादः	II. २९९
नीरजाक्षी	I. २८	नृवरामास	II. ११३
नीरजीकारिता	I. ६६२	नृसोमः	I. २०६
नीरम्	II. ४२६, ६११	नेता	II. ३४९

नेता अत्यन्तीनत्वम्	I १३५	न्यवधि	II. १४९
नेत्रः	II ६१७	न्यवधिषं	II. ६२
नेत्रकरूपम्	I ६४१	न्यविक्षत	II. १२९, १३०
नेत्रम्	II ३८०, ३८१, ६११	न्यविक्षथाः	II. १३०
नेत्रावतरत्वबोधिका	I १९४	न्यविशत	II. १३०
नेदयति	I. ६३४, II ८६	न्यवीविशत्	II २४
नेदयत्	I. ६३४, II. ८६	न्यवृत्तत्	II ३५, ३७
नेदिष्ठः	I ६३४	न्यषदताम्	II. १३
नेदीयान्	I ६३४	न्यषिञ्चत्	II १२, १७
नेपः	II ४४८	न्यषेधत्	II. १६
नेमः	II. ४१४	न्यषेधिष्यत्	II १६
नेमिः	II. ३७५, ४७८	न्यषेधीत्	II. १६
नेष्टा	II ४३८	न्यसीषहत्	II ९५
नैर्ऋतमम्	II. २९२	न्यादः	II ५४४
नैकटिकः	I ५०२	न्याय.	II. ५३४, ५७१
नैकधा	I. २१६, ६२६	न्याय्यम्	I ५०६, ५०८, II ५३४
नैघेयः	I. ३९३	न्यकार्षम्	II २०३
नैपुणम्	I. ५४८		
नैयप्रोर्धम्	I. ४८५	पक्तिः	II ५५७, ५६६
नैशम्	I. ४५४, ४५५	पक्तम्	II. ५०२
नैशिकम्	I. ४५४, ४५५	पक्तिमम्	I ४९४, II. ५५३
नैष्कशतिकः	I. ६०४	पक्कं	II. ३१९
नैष्कसहस्रिकः	I. ६०४	पक्कः	II ३१९
नौः	II. ४३५, ६००	पक्वविम्बाघरोष्ठी	I. २०८
न्यङ्कुः	II. ३८७	पक्वेष्टकचितम्	I. ३५३
न्यपसन्	II. ३६	पक्षतिः	I. ५६०
न्यमाङ्शुः	II. ७१	पक्षौ	II. ५१०
न्यमिमीलत्	II. ९०	पक्कः	II. ६०३
न्ययः	II. ५३४	पक्कजनाभः	I. ३२०
न्यर्णः	II. ३२७	पक्कभारिका	I. १९५

पङ्क्तिः	I ५९०	पञ्चघा	I. ६२५, ६२६
पञ्चः	II. ६००	पञ्चनदम्	I. ३१९, I १७५
पञ्चतः	II. २३९	पञ्चपात्रम्	I २४८
पञ्चतिक्कम्	II ४६०	पञ्चफली	II. ६१६
पञ्चतितमा	I ६४१	पञ्चमः	I ५७३, ६२८
पञ्चति पञ्चति	II ६३१	पञ्चमीपाशा	I. २५९
पञ्चतिरूपम्	I ६६९	पञ्चमीभार्यः	I. २५९
पञ्चनः	I ६४०	पञ्चवटी	I. २१, २०५
पञ्चन्तं चैत्र पश्य	II. ६१५	पञ्चविंशतिः	I. २४३
पञ्चमानं चैत्र पश्य	II ३४४	पञ्चाङ्गुलम्	I २६५
पञ्चा	II. ३४४	पञ्चालाः	II ४०८, ४११, ४३६
पञ्चि	II ५६६	पञ्चाशत्	II ५९८
पञ्चेलिम्	II. ४९१	पञ्जरम्	II. ६११
पञ्चेलिमः	II. २१६, ४७७	पटः	II. ६०५
पञ्चेलिमाः	II ४७७	पटपटाकरोति	I. ६६५
पञ्चयते	II २१५	पटपटाकृत्य	I. २१८
पञ्चक	II. १९६	पटपटायति	II ११५
पञ्चकः	I. ५२३	पटपटायते	II ११५
पञ्चकपालः	I ५२४	पटहं, पटहः	II. ६२२
पञ्चकर्णः	I. ३८८	पटिति करोति	I. ६६६
पञ्चकृत्वोऽहः	I ३६७	पटीयसी	I. २
पञ्चखट्वम्	I १२३	पटीयांसः	I. ६३२
पञ्चखट्वी	I २४७	पटीरः	II ४७६
पञ्चगवम्	I. २४७	पटुः	I. ३५, II. ३८७
पञ्चजनीनम्	I. २४७	पटु, पटुः, पट्वी	II. ६२१
पञ्चतक्षम्	I. ५१७	पटुकल्पः	I. ६४२
पञ्चतक्षी	I. २४८	पटुचरी	I. २५६
पञ्चतयम्	I. २४८	पटुजातीयः	I. ६४३
पञ्चद्वर्गः	I. ५७१	पटुजातीया	I. २५६
	I. ५२४	पटुतरा	I. २५८

पटुतराः	I. ६३२	पतत्तिभ्यः प्रातस्तारा	I. १५१
पटुपटुः	I. ६७२	पतयालु	II. ३६७
पटुपट्टी	I. ६७२	पतयालुः	II. ३६६
पटुप्रकारः	I. ६४३	पतसः	II. ४६१
पटुरहं ब्रवीमि	I. २४६	पताका	II. ४७३
पटुरूपः	I. ६४०	पताकी	I. ६०२
पटुर्भोक्तुम्	II. ५२६	पतिवरा	II. २८४
पटुलक्ष्मीः	I. २८३	पतिः	II. ४८०
पटू स्यात्	I. ६६१	पतिः स्त्री	I. २४
पटोलः	II. ३९९	पतिघ्नः	I. २३०, II. २९१
पट्टं, पट्टः	II. ६२२	पतिघ्नम्	II. ४९
पट्टितमा	I. २५६	पतिघ्नी	II. २९१
पट्टितरा	I. २५६	पतिवली	I. २२, २३
पट्टी	I. ३४	पतीयन्ती	II. २१, १०९
पठिता	II. ३५९	पत्काषी	I. ३४६, II. ३०२
पणसः	II. ४६१	पत्तनम्	II. ४६८, ६१९
पण्डः	II. ४०७	पत्तिः	II. ५०६
पण्डा	II. ४०७	पत्नी	I. २३
पण्डितमन्यः	II. ३०६	पत्ये शेते	I. ८१
पण्डितमानी	II. २०६	पत्नम्	II. ३८०, ६११, ६१९
पण्डितायमानः	II. ११४	पथकः	I. ५७६
पण्यः	II. २२२	पथिकः	I. ५२७, ५७६
पण्यम्	II. ६२०	पथिप्रज्ञः	II. २५५
पण्या	II. २२२	पथिलः	II. ३९७
पण्यैः	II. २२३	पथ्यम्	I. ५०६, ५०७
पतङ्गः	II. ४०९	पथ्यं कृष्णाय, कृष्णस्य वा	I. १४५
पतति धावतोऽश्वात्	I. ९६	पदं	II. ६०२
पतत्रम्	II. ४६०	पदगः	I. ३४५
पतलिः	II. ४८२	पदघ्नीवम्	I. ३२१
पतलि	II. ४६०	पदसङ्घाटः	II. २८९

पदसङ्घातः	II २८९	पन्नगः	II २८५, २८७, ४४६
पदाजिः	I ३४५, II ४९५	पन्निष्कः	I ३४७
पदातिः	I ३४५, II ४९५	पन्मिश्रः	I ३४७
पदिकः	I ३४६	पपीः	II ४७०
पदेकृत्वा	I २२२	पपुः	II. ३८८
पदेकृत्य	I २२२	पयः	II. ५०६, ५०७
पदे पदे	I ६७०	पयःपानम्	II ५६७, ५६८
पदोपहतः	I. ३४५	पयस्यम्	I. ४८५
पद्मः	I. ३४५, ३४६, ३४७,	पयोधरः	I १८८
”	II ३१३	पयोधरीभूता.	I ६६०
पद्माः	II २८९	परतप.	II. २७०, २७८, २७९,
पद्मोषः	I ३४७		२८५
पद्मतिः	I. ३४६	पर मत्तः	I. १०३
पद्मिमम्	I. ३४६	परकीयम्	I. ४४८
पद्मं	II. ४१४	परतः	I ६२३
पद्म, पद्मः	II ६१९	परमराजः	I. २३७
पद्मगन्धिः	I २७८	परमर्षिः	I. २०९
पद्मनाभः	I ३१९	परमेष्ठी	II २५४, ४७३
पद्मासनकौशलः	I १९१	परम्परीणः, परम्परीणा	I. ५५५
पद्मिनी	I ६११	परशव्यम्	I. ४८६
पद्मः	I. ५०५	परशुः	II. ३९०
पद्माः	I. ३४६, ५०४	परशताः	I. २९५, २९६, ३८३
पद्मः	II. ४२६	परस्तात्	I. ६२३
पद्मः	II ४१७	परस्त्रीवाहिणम्	I. ३७९
पद्मा	II. ४९०	परस्मैपदम्	I. ३३२
पनसम्	II. ६११	परस्मैभाषा	I. ३३२
पनसः	II. ४६१, ४६२	पराकुर्वन्	II. १८६
पन्थकः	I. ४६३, ५२७	पराक्रंस्त	II. १६१
पन्थाः	II. ४७३, ६१४	पराक्रमते	II. १६१
पन्नः	II. ४४५	पराक्रमन्ते	II. १६२

पराक्रान्तम्	II ३३९	परितः वेदिम्, अरिष्टशय्याम् I.	६६,
पराङ्मुखा	I ४२		६७
पराजयते	II. १३१	परिदाही	II. ३५६
पराजयते अध्ययनात्, शत्रून्	I ९८	परिदेवकः	II. ३५९
पराजयमानः	II. १३१	परिदेविनी	II ३५७
पराजयमाना प्रीतेः, खम्	I. ९८	परिदेवी	II ३५६
पराजिग्ये	II. ३२	परिहनम्	I ३६८
परारि	I ६२०	परिनाभि	I. १५८
परारिक्तम्	I ४५८	परिपरि	I. ६७१
परि	I. ७१	परिपरि बज्जेभ्यो वृष्टः	I. ६७१
परिक्रीडते	II. १३३, १३४	परिपर्युद्धेः	I. १०५, ६७१
परिक्रीडस्व	II १३४	परिपाकः	I. ३७१, ३७३
परिक्रीणानः	II. १३०	परिपुच्छयते	II. १२३
परिक्रीणीते	II. १३०	परिपुच्छयमानः	II. १२४
परिक्रीतः शतेन शताय वा	I ८९	परिवृंहितः	II. ३२६
परिक्रीतः संभोगाय	I. ८९	परिवृद्धः	II. ३२६, ३२७
परिक्षेपी	II. ३५६, ३५७	परिवृंहितः	II. ३२६
परिखा	II ३१३	परिभवः	II. ५४०, ५४१
परिमादः	II ५३८	परिभवि	II. ३६६
परिघः	II ५५२	परिभवी	II. ३६५
परिचर्या	II. ५५९	परिभावः	II. ५४०, ५४१
परिचाय्यः	II. २३६	परिभावीनि	II. २३९
परिच्छदः	II. ५६९	परिभावुकः मरीचीन्	I. १३६
परिज्मा	II. ४२०	परिमर्षति	II. १८७
परिणतदिक्रिकः	I. २८४	परिमृष्यति	II. १८७
परिणतिं	II. १८	परिमृष्यन्	II. १८७
परिणयः	II. ५३४	परिमोहयते	II. १९२
परिणायः	II. ५३४	परिमोहयमाणः	II. १९२, १९३
परिणायकस्य	II. १९	परिमोहयमाणा	II. २१६
परितः	I. ६१६	परिमोहयमाण	II. २१६

परिमोही	II. ३५६, ३५७	परि स्त्रीम्	I. ७१
परिरन्ध्रेयसी	I. २८८	परिस्पन्दितुम्	II. ५२५
परिराटी	II ३५६	परि हरेः	I १०४
परि वज्रेभ्यः	I. ६७१	परीतत्	I. ३६८
परिवादः	I ३७४	परीपाकः	I. ३७१, ३७३
परिवादी	II. ३५६	परीप्सुः	II. १०२
परिवारः	I ३७२	परीरम्	II. ४७६
परिविष्णु	I १६८	परीवारः	I. ३७२
परि वृक्ष, विष्णुं, हरिं	I ७०	परीष्टिः	II ५६३
परिवाट्	II. ४३४	परीहारः	II ५२८
परिषत्	II ६००	परुः	II ४४२
परिषद्वलः	I. ५९६, ५९७	परुत्	I. ६२०
परिषिञ्चति	II १२	परुत्तम्	I. ४५८
परिष्कणः	II. ५६, ३१७	परुषम्	II ४८२
परिष्कन्दः	II ३१७	परेद्यवि	I. ६२०
परिष्कन्दति	II. ५६	परेद्युः	I. ६२१
परिष्कन्दन्	II ५६	परेषां उपकुरुते	I ११०
परिष्कन्दन्ते	II. ५६	परोवरीणः	I. ५५५
परिष्करोति	II. ७७	पर्जन्य.	II ४५९
परिष्कृतम्	II १६	पर्णम्	II. ४४५, ६०६
परिष्ठलम्	II ३३५	पर्णः	II. ४४५
परिसर्या	II. ५५९	पर्णसिः	II ४८९
परिसारिणी	II ३५६	पर्षम्	II. ४४८
परिसारी	II ३५६	पर्षिकः	I. ४९१
परिसेधतः	II. १७	पर्फरीकम्	II ४७४
परिसेसिचां	II. १३, १०७	पर्यध्ययनः	I. २२३
परिसोढा	II ४४	पर्यपूजत्	II. २४
परिस्कन्दः	II. ३१७	पर्ययः	II. ५३५
परिस्कन्दति	II ५६	पर्यरमत्	II. १८७
परिस्कन्तः	II. ५६, ३१७	पर्यषद्वत्	II. ४४

पर्यष्कार्षीत्	II. ७७	पश्यवर्चसम्	I. ३२५
पर्यष्वजत्	II. १६	पल्लवः	II. ६१४
पर्यष्वजत्	II. ५६	पल्लवितः	I ५६४
पर्यसहत्	II ४४	पल्वलम्	II. ४८९
पर्यसहिष्ट	II. १५	पल्वलः	II. ६१४
पर्यसीषिवत्	II ९५	पवः	II ५३२, ५४१
पर्यस्कारि	II १६, ४४, ७७	पवनभूः	II ३०१
पर्यस्कार्षीत्	II. ७७	पवमानः	II. ३४७
पर्याप्तं भुक्ते	II. ५२६	पवमानः सोमं	I. १३१
पर्याप्तो भोक्तुम्	II ५२६	पवमानसखः	I. २३८
पर्यायः	II. ५३५	पविः	II. ४९६
पर्युदधि	I. ६७१	पवितम्	II ३२४
पर्येषणा	II ५६३	पवित.	II ३२४
पर्व	II. ४९०	पवित्तम्	II. ३८२
पर्वतः I. ६०५, ६०७, II. ४६०		पवित्रं, पवितः	II. ६१९
पर्वतादवरोहति	I. ६१५, ६६०	पशुः	II. ३८९
पर्वतीयः	I. ४४९, ४५०	पशुना रुद्र यजते	I. ८२
पर्वतीयानि	I. ४५०	पश्चात्	I. ६२३
पशुः	II. ३९०, ५१५	पश्चार्धः	I. २०७
पश्चद्वलम्	I. ५९६	पश्चिमम्	I. ४५८
पललं पललः	II. ६१८	पश्चिमरात्रिः	I. १९७, २३७
पललम्	II. ४०५	पश्चिमा	I. ४६०
पलायांचकिरे	II. २८	पश्चिमेन	I. ६२४
पलायांचके	II. २८	पश्चिमेन सुवेलं	I. ११३
पलालं, पलालः	II ६१८	पश्यः	II. २४३
पलालम्	II. ४०८, ४०९	पश्यतां	II १८६
पलितम् II. ४५८, ५१६, ५१७,		पश्यतोहरः I. १४९, ३३९, ३४०	
	६२०	”	II २५७
पलितङ्करणी	I. १९, II. २९४	पश्यन्ति	II. ४७
पलितम्भावुकः	II. २९५	पांसुः	II. ३८९

पांसुरः	I. ५९३	पाणिपादवती	I. ६०९
पाकः	II. ४५१, ५१८, ५२८,	पाणौकृत्य	I. २२२, २२३
पाकिमम्	I. ४९४	पाण्डिम	I. ५४०
पाक्षायणः	I. ४३६	पाण्डुकम्बली	I. ४१५
पाक्षिक.	I. ४९७	पाण्डुभूमः	I. ३१९
पाचकतमः	I. ६३३	पाण्डुरः	I. ५९३
पाचकतरः	I. ६३३	पाण्डुरम्	I. ५९४
पाचिः	II. ५६६	पाण्डयः	I. ४०८, ४०९
पाचिका	II. ५६६	पाण्युपकर्षम्	II. ५८९
पाजः	II. ५०८	पातालम्	II. ४०७
पाञ्चजन्यः	I. ४६८	पाति.	II. ५१३
पाञ्चालः	II. ४०९	पातुकः	II. ३६२
पाटयामास मभ्यात्	I. १००	पातुका	II. ३६२
पाटलिः	II. ६२१	पातुकामः	I. ३८३
पाटलिपुत्रेभ्य आढ्यतराः	I. १५१	पातुकामा	I. ३८३
पाणः	II. ५४७	पातुमलभत	II. ५२५
पाणिघमः	II. २७६	पात्र, पात्रः	II. ६१९
पाणिः	II. ४९५, ६१४	पात्रम्	II. ५०४, ६११
पाणिग्रहणं भवत्याः	I. १२८	पात्रसात्	I. ६६३
पाणिग्राहम्	II. ५८६, ५९१	पात्रेसमित.	I. २००
पाणिग्राहवत्	I. ५३५	पात्रेसमिता.	I. २००
पाणिघ.	I. २३०, II. २९२	पाथः	II. ५०८
पाणिघाः	II. २९३	पाथेयम्	I. ५११
पाणिघात.	II. २९२	पादः	II. ५२७
पाणिनः	I. ४३४	पादघातम्	II. ५८५
पाणिनिः	I. ४३४	पादघोष.	I. ३४७
पाणिनीयम्	I. ४३४, ४७८, ४७९	पादपः	II. २५२
पाणिन्धमः	II. २७६	पादपम्	I. ४७९
पाणिन्युपज्ञम्	I. २४८	पादमिश्र.	I. ३४७
पाणिपादम्	I. २९९, II. ६१६	पादातः	I. ४२२

पादुकः	II. ३६२	पारयः	II २४४
पादेन खञ्जः	I. ७८	पारलौकिकम्	I. ४६९
पाद्यम्	I. ३४६, ५०४, ६५२, ६५३	पारशवः	I ४८६
पानशौण्डः	I. १९९	पारश्वधिकः	I. ५००, II. ३९०
पान्थः	I. ५२७, ५७६	पारश्वधिकधानुष्कशाक्तीकप्रासिकम्-	
पान्थाः	I ५२७	पारस्करः	I ३०१
पान्थायनः	I ४३६	पारस्त्रेणयः	I ३९५, ४७१
पापः	II ४४८	पारावारीणः	I. ४४०, ५५५
पापकृत्	I २३३, II ३०९	पाराशरिणः	I. ४७१
पापदृष्टा	I २३३, II ३११	पारिखेयी	I ५२०
पापनापितः	I २०६	पारिपार्श्विकः	I. ४९६
पापम्	II. ४४८, ६०९	पारिमुखिकः	I ४९६
पापाज्जुगुप्सते	I. ६१५	पारिषदः	I ५१५
पापानु	I. १८२	पारिषद्यः	I ४९८, ५१८
पाप्मा	II ४९९	पारीणः	I. ४४०, ५५१
पामनः	I. ५८९	पारीणम्	I. ५५५
पाम्पम्	I. ४३५	पारेगङ्गात्	I. १७४
पायपायम्	II. ५८१	पारेजलम्	I. १७४
पायय	II. १९३	पारेसिन्धु	I. १७४
पाययति	II. १९२	पार्थिवः	I. ५२२
पाययते	II १९२, १९३	पार्थिवा	I. ३८४
पाययते सिन्धुः	I ५९	पार्थिवी	I. ३८४
पायय मां	I. ५९	पार्वतानि	I ४५०
पायुः	II. ३८३	पार्वतायनः	I ३९१
पाय्यम्	II २३५	पार्वतिः	I. ३९१
पारगः	II. २८६	पार्वती	I ४७, ३८८
पारदारिकः	I. ४८८	पार्विकः	I. ४५४
पारदृष्टरी	I. ५, II ३११	पार्श्व	II. ५१५, ६२२
पारदृष्टा	I. ५, II. ३११	पार्श्वः	II. ६२२

पार्श्वतः	I ६६०	पितापुत्रकम्	II. ६१५
पार्श्वशयः	II २६०	पितापुत्रौ	I ३०६
पार्श्वोपपीडम्	II ५८९	पितामहः	I ४२०, ४२१
पार्णिः	II ४८०	पितामही	I. ४२०
पार्णिजलम्	II. २५०	पितुःपुत्रः	I. ३४०
पालः	II. २३९	पितुःष्वसा	I ३४१
पालकः सतः	I १४०	पितुः स्वसा	I. ३४१, ३४२
पालाशम्	I ४८२	पितुरन्तेवासी	I. ३४०
पावनः	II २१८	पितृदेवत्यम्	I ६५२
पाव्यम्	II २३४	पितृभोगीणः	I. ५१७
पाशकल्पा	I ६४१	पितृव्यः	I. ४२०
पाशी	I ३५	पितृव्यघाती	II. ३०८
पाशीकरुपा	I. २५७, ३४३, ६४२	पितृव्यम्	I. ४२०
पाशुपतम्	I. ४१७	पितृष्वसा	I ३४२
पाश्चात्यः	I ४४२	पितृसमः	I १८३
पाश्या	I. ४३०	पितृघ्नम्	II. २९१
पाषण्डः	II ६१३	पितृम्	II ६२०
पाषाणः	II ६०६	पिड्यः	I. ४१८
पास्यावः	II २००	पिड्यम्	I. ४१८, ४७४
पिच्छम्	II ६२०	पित्सति	II. १०२, १०३
पिच्छवान्	I ५८९	पित्सते	II. १०३
पिच्छिलः	I. ५८९	पिनाकं, पिनाकः	II. ६०५
पिच्छिला	I ५९०	पिनाकः	II. ४७३
पिञ्जूरम्	II. ४८४	पिपतिषति	II. १०२
पिटकं, पिटकः	II. ६०५	पिपासावधकांक्षी	II. ३०३
पिण्डकं, पिण्डकः	II. ६०५	पिपासू	II. ३७३
पिण्डाश्मः	I २४०	पिष्टुच्छिषति	II. १०१
पिण्डेशूरः	I. २००	पिष्टुच्छिषूणाम्	II. १०१
पितरौ	I. ३१३, ३१४, II. ४३८	पिबः	II. २४३
पिता	II. ४३८	पिबत	II. ४५, २११

पिबति	II ४५ पुच्छ, पुच्छः	II ६२२
पिबन्ती	II १८६ पुञ्जः	II ६१३
पिशङ्गमौञ्जी	I. २११ पुण्डरीकः	II ४७४
पिशङ्गी	I २६ पुण्डरीकम्	II. ४७४
पिशाचकी	I ६०९ पुण्यकृत् I २३३, II ३०९	
पिशाचसमम्	I २५१ पुण्यम्	II. ५१४
पिशितम्	II. ४५९ पुण्यरात्र	I २३६
पिशुनः	II ४५३ पुण्याहवोषायितम्	II. ११२
पिशुना	II ४५३ पुण्याहम् I. २४०, २४४, २४८,	
पिष्टपम्	II ४६७ ,	II. ६१६
पीठम्	II ६२० पुत्	II. ६००
पीडिताघरा	I ४५ पुत्त. II ५०२, ६१९	
पीतः	I ६०८ पुत्रक. I. ६४४	
पीतकम्	I ४१३ पुत्रकाम्यति II. १११	
पीतचरम्	I. ६२९ पुत्रकाम्या II १११, ५५९, ५६०	
पीतिम्	I. ५४० पुत्रपौत्रीण I ५५५	
पीतोदकः	I. २९० पुत्रपौत्रीणता I. ५५५	
पीथः	II ४२४ पुत्रबलः I ५९६	
पीन मुखम्	II. ३३१ पुत्राः I. ३१२	
पीनः स्वेदः	II. ३३१ पुत्री I ५०	
पीनौ	II ३३१ पुत्रीयः I. ५२१	
पीयुः	II. ३९१ पुत्रीयता II. १०९	
पीयूषम्	II. ४८२, ६११ पुत्रीयति II. ११२	
पीलुकुणः	I. ५५९ पुत्रीया I. ५२१, ५२२	
पीवरः	II. ४४४ पुत्रेण तुल्यः स्थूलः I. ५३४	
पीवा	II. ४९० पुत्रौ I. ३१२	
पुंसानुजः	I ३३१ पुत्र्यः I. ५२१	
पुःसरा	I. १० पुनस्तराम् I. ६३१	
पुङ्खः	II. ६१४ पुनीहि पुनीहि I. ६७३	
पुङ्खवः	I. २०४, २०५ पुनीहि पुनीहि इति पुनन् II. २१३	

पुपूषता	II. १०१	पुरुषोत्तमः	I. १९०
पुप्रोथ भस्मै	I ९२	पुरूरवाः	II ५११
पुमनुजा	II ३१३	पुरो ग्रामस्य	I ११२
पुमान्	II ५०५	पुरोडाशः	II ६१३
पुरः	I ६२२	पुरोडाशीया.	I ५१५
पुरगावणम्	I ३६९	पुरोडाश्यम्	I. ५१५
पुरन्दरः	II. २७९, २८०	पुरोडाश्या.	I ५१५
पुरस्कृत्य	I २२०	पुरोधा.	II ५११
पुरस्तात्	I ६२२	पुरोहितामात्यौ	I २९७
पुरस्तात् ग्रामस्य	I ११२	पुलकं, पुलकः	II. ६०५
पुरस्सरः	II २६२	पुलिनं, पुलिन	II ६०८
पुरस्सरा	II. २६२	पुलिनम्	II ४३३
पुरा गच्छामि	II २०४	पुलिन्द.	II ४८४
पुरा चलति	II २०४	पुष्करम्	II. ४७२, ६११
पुराणः	I. ३६६	पुष्करवान्	I. ६११
पुराणमीमासकाः	I. २०१	पुष्करिणी	I. ६११
पुरातनः	I ४६१	पुष्कलम्	II ४७२
पुरा त्यजसि	II. २०३	पुष्पाति	II. ५७६
पुरा दूषयति	II. २०४	पुष्पचणः	I. ५६०
पुरा भुङ्क्ते	II २०३	पुष्पघनुः	I २७५
पुरा विबोध्यसे	II २०३	पुष्पघन्वा	I. २७५
पुरा संशृणुमहे	II. २०३	पुष्पनिकरः	II. ५३३
पुरिः	II. ४९७	पुष्पन्धवः	II. २७२
पुरीषम्	II. ४७५, ६११	पुष्पप्रचयः	II. ५३५
पुरुः	II. ३८८	पुष्पप्रचायः	II. ५३५
पुरुषः	II. ४८२, ६०३	पुष्पफलम्	I. ३०१, ३०२
पुरुषद्वयसम्	I. ५६०	पुष्पम्	II. ६०९
पुरुषवाहम्	II. ५८७	पुष्पाहरः	II. २५८
पुरुषव्याघ्रः	I. २०६	पुष्पितः	I. ५६४
पुरुषायुषम्	I. ३२१, ३२३	पुष्यः	II. २३०

पुष्यनेत्राः	I. २६५	पूर्ववैयाकरणः	I. २०५
पुस्तकं	II ६०५, ६२२	पूर्वसरः	II २६३
पुस्तकः	II ६०५, ६२२	पूर्वसरी	I. २५९, II. २६३
पू	II ३७७, ६००	पूर्वसारः	II. २६३
पूगः	II ४११, ६१४	पूर्वाः प्रोष्ठपदाः	I. २४५
पूगकृताः	I २०७, ६६१	पूर्वाः फल्गुन्यः	I. २४५
पूजा	II ५६२	पूर्वापरम्	I. ३०४
पूजार्हा	II. २५८	पूर्वापरे	I. ३०४
पूजित	II ३३८	पूर्वाह्नः	I. १९६, २३८, २४४
पूजितः	II. ३३७	पूर्वाह्नकः	I ४६३
पूत	II ३१५	पूर्वाह्नकाले	I. ३३४
पूतः	II. ३२४	पूर्वाह्नतने	I ३३४
पूतक्रतायी	I. २४	पूर्वाह्नतमे	I ३३४
पूतिगन्धिः	I. २७७	पूर्वाह्नतरे	I ३३४
पूत्वा	II. ३२४	पूर्वाह्निकाले	I. ३३४
पूनः	II. ३१५	पूर्वाह्नितनम्	I. ४६३
पूरयाञ्चक्रुः	II. ६	पूर्वाह्नितने	I. ३३४
पूरयिता	II. २३८	पूर्वाह्नितमे	I. ३३४
पूरयिता नमः	I. १३५	पूर्वाह्नितरे	I. ३३४
पूरित	II. ३२८	पूर्वेण	I. ६२४
पूरितः	II. ३२८	पूर्वेण ग्रामं	I. ६२४
पूरुषः	II. ४८२, ५९५	पूर्वेण लङ्काम्	I. ११३
पूर्णः	II. ३२८	पूर्वेद्युः	I. ६२४
पूर्णककुत्	I. २८१	पूर्वे प्रोष्ठपदे	I २४५
पूर्णकाकुत्	I. २८१	पूर्वे फल्गुन्यौ	I. २४५
पूर्णकाकुद्	I. २८१	पूर्वो ग्रामात्	I. १०१
पूर्ती कर्मसु	I. १४७	पूषा	II. ४१९, ४२५
पूर्वं पक्षच्छेदात्	I. १०३	पूषाचन्द्रौ	I. ३०५
पूर्वकायः	I. १९६	पृतनाषाद्	II. ५९९
पूर्वरात्रः	I. २३६, २४४	पृथक्	II. ४१९

पृथक् नभस्वतः, प्रकृतेः	I. १०६, १०७	पोषरोधाः	I. २१
पृथक् रामेण रामात् रामं वा	I १०६	पोषयितुः	II ४४९
पृथ्वी	II ४१७	पौलः	I. ३८७
पृथिवी	I २७, II ४१७	पौली	I १९, ३८८
पृथुः	II ३८९	पौतिमाण्या	I ५१
पृथुकः	II ५१८	पौत्रः	I. ३९१
पृथ्वी	I ३५, II ४१७	पौनःपुन्यम्	I. ५४१
पृथ्विः	II ४८०	पौरवः	I. ४०८, ४०९
पृषतः	II ४६०	पौरस्त्यः	I ४४२
पृषत्	II ४३७, ६२०	पौरस्त्रियः	I २११
पृषोदरम्	I ३६५	पौराणिकः	I. ४३३
पृष्ठम्	II ४२५, ६०७	पौरुषम्	I. ५४७, ५६९
पृष्ठतः	I ६६०	पौरुषेयम्	I. ४२१
पृष्ठशयः	II २६०	पौरुषेयः	I. ५१९
पृष्ठयम्	I ४२६	पौरोहित्यम्	I ५४५
पेक्ष्यामि	II २०५	पौर्णमासी	I ४२०
पेचकः	II ५१७	पौलोमी	I. ४०३
पेरुः	II ४८८	पौष	I. ४१४
पेषणम्	I १२०	पौषः	I ४१७
पेषिः	II. ४९२	पौषी	I. ३१, ४१४
पेष्टु भुवनद्विषाम्	I १२२	पौष्कलम्	I ४३५
पेस्वरः	II ३७६	प्यानः	II. ३३१
पैतामहकः	I ४७३	प्रकटम्	I ५६१
पैतृकम्	I. ४७३, ४७४	प्रकटार्थता	I २५७
पैतृष्वसेयः	I ३९८	प्रकण्वः	I ३८१
पैतृष्वस्त्रीयः	I ३९८	प्रकरूप्यति	II. ४१
पैप्पलम्	I. ४८१	प्रकाशः	I. ३७४
पोतः	II ४५७	प्रकुरुते	II. १५७
पोता	II ४३८	प्रकृत्य	II. ५८०
पोत्रम्	II. ३८१	प्रक्रमते	II. १६३

प्रक्रममाणः	II. १६३	प्रणं	I. ४६१, ६५४
प्रक्रान्तं रामस्य	I. १३१	प्रणदितम्	II. १९
प्रक्रान्तम्	I. १९३, II. ३३६	प्रणमय्य ताम्	I. ६०
प्रक्कणः	II. ५४६	प्रणम्रां	II. १९
प्रक्काणः	II. ५४६	प्रणयः	II. ५३१
प्रगमनम्	II. २१७	प्रणश्यन्	II. १९
प्रगृह्यम्	II. २३१	प्रणसः	I. २६८
प्रगेतनम्	I. ४५८	प्रणाव्यः	II. २३५
प्रगोपयांचकार	II. २४	प्रणिगदति	II. १८
प्रग्रहः	II. ५४०	प्रणिगदन्तः	II. १८
प्रग्राहः	II. ५३८, ५४०	प्रणिग्नन्तं	II. १८
प्रग्राहवान्	I. ५८२	प्रणिचिकाय	II. ७२
प्रग्लः	II. २४२	प्रणिजगदु	II. १८
प्रघणः	II. ५५१	प्रणिजानीहि	II. ५
प्रघसः	II. ५४३	प्रणिनदन्	II. १८
प्रघाणः	II. ५५१	प्रणिपातः	II. १८
प्रचक्रमिरे	II. १६३	प्रणिभवति	II. ५
प्रचक्रमे	II. १६४	प्रणियातुं	II. १८
प्रचय	II. ५३५	प्रणिशम्य	II. १८
प्रचुक्रुषु तं	I. ८८	प्रणिशाम्य	II. ७१
प्रच्छर्दिका	II. ५६४	प्रणिशाम्यति	II. ७१
प्रजनिष्णुः	II. ३५०	प्रणिहननम्	I. १२०
प्रजवी	II. ३६४, ३६५	प्रणिहनिष्यति	II. १९
प्रजा	I. २३४	प्रणिहनिष्यति राक्षसानाम्	I. १२१
प्रजाः	II. ३१३	प्रणिहन्मि	II. १८
प्रजागरांचकार	II. ३३	प्रणिहन्मि ते	I. १२१
प्रजानाति	II. १८४	प्रणिहितः	II. १८
प्रजायन्ते ब्रह्मणः प्रजाः	I. १००	प्रणीः	II. २९८
प्रज्ञः	II. २४२, २५५	प्रणुजम्	II. १९
प्रज्ञुः	I. २७३	प्रण्यगादीत्	II. १८

प्रतनम्	I. ४६१, ६५४	प्रतियुवम्	I. १७२, १७७, १७८
प्रतस्थे	II १३९	प्रतियोषम्	I. १६४, १६५
प्रतस्थाते	II १३९	प्रतिलोमं	I ३१९
प्रति अमित्रम्, अद्रिम्, श्रियम्	I ७०,	प्रतिवनम्	I. १६३
	७१	प्रतिविपाशम्	I. १७६
प्रतिकशः	I. ३८१	प्रति वृक्षम्, विष्णु	I ७०
प्रतिकारः	I ३७२	प्रतिव्रजन् मन्दिराय	I ९५
प्रतिकृतिरचनाभ्यः समधिकतर-		प्रतिशुश्राव	II. १७६
रूपाः	I. १५२	प्रतिशुश्राव तस्मै, तेभ्यः	I. ८९
प्रतिगृणाति होत्रे	I ८९	प्रतिशुश्रूषति	II १७६
प्रतिगृह्यम्	II २३१	प्रतिशुश्रूषते	II. १७६
प्रतिग्राह्यम्	II. २३१	प्रतिशृणोति विप्राय गा	I. ८८
प्रतिचस्करे	II. ७५	प्रतिशृण्वन्ति शृण्वद्भ्यः	I. ८८
प्रतिजज्ञे	II १६५	प्रतिश्यायः	II. २४५
प्रतिजानीते	II. १६५	प्रतिश्रुतम् अस्मै	I. ८९
प्रतिदिवा	II. ४१८	प्रतिष्कशः	I ३८१
प्रतिदिशम्	I १६३, १७६	प्रतिष्ठमेन	II. १४
प्रतिदीव्यति शतस्य, शतं वा	I. १२३	प्रतिष्ठते	II. १३७
प्रति नारायणतः	I १०५	प्रतिष्ठातम्	II ३३४
प्रतिनिश्चितम्	I १६६	प्रतिसामम्	I ३१९
प्रतिपत्	II ६००	प्रतिस्किरति	II. ७४
प्रतिपथम्	I १७७	प्रतिस्किरन्ती	II ७५
प्रतिपदम्	I १६२	प्रतिस्तब्ध.	II. ३१८
प्रतिपादम्	I. १५८	प्रतिस्त्रातम्	II ३३४
प्रतिपादुकः प्रकृतिम्	I १३६	प्रतिहृष्टपथम्	I १६४, १६६
प्रतिभट्टत्वम्	I ५३७	प्रतिहारः	I. ३७२
प्रतिभाति	I ६६	प्रतिहाररक्षी	II २४९
प्रतिभूः	II. ३७९	प्रतीकारः	I ३७२
प्रतिमासम्	I १६३	प्रतीच्यम्	I. ४४३
प्रतिमोक्षतुमर्हसि	II. ५२४	प्रतीपम्	I. ३१९

प्रतीपनाम्नी	I. ७	प्रदा	II. ५६२
प्रतीपा	I. ३१९	प्रदोषकः	I ४६३
प्रतीपायसे	II. ११४	प्रद्रावः	II. ५३२
प्रतीयिवान्	II ३४३	प्रद्रावी	II. ३५८
प्रत्तं	II. ३३३	प्रद्विट्	II २९७
प्रत्तः	II ३३३	प्रधः	II २४४
प्रत्तवान्	II. ३३३	प्रधिः	II. ५५५
प्रत्तवान् रक्षोभ्यः	I. ८०	प्रधुक्	II. २९७
प्रत्नम् I ४६१, ४६२, ६५४		प्रधुक्	II. २९७
प्रत्यक् I. ४६४, ६२२		प्रनिभवति	II. ५
प्रत्यक् ग्रामात्	I १०१	प्रपतनम्	II ५६७
प्रत्यग्नि	I. १६९	प्रपर्णः	I २५३
प्रत्यज्ञास्त	II. १६६	प्रपित्सुः	II. १०३
प्रत्यदुद्रवत्	II. २५	प्रपित्सुः	II. १०२
प्रत्यनिलम्	I १७१	प्रप्यानः	II. ३३१
प्रत्यन्यदन्ति	I. १७१	प्रफुल्ल	II. २४०
प्रत्यबोधयत् एनम्	I. ५८	प्रफुल्लः	II ३१९
प्रत्यभिजावते	II. १६६	प्रभवः	II ५३१
प्रत्यमिलम्	I. १७२	प्रभवति हिमवतो गङ्गा	I. १००
प्रत्यहम् I. १७७, १७८		प्रभवनीयम्	II २१७
प्रत्याचक्षे	II ६३	प्रभवन्ती आदित्यात्	I १००
प्रत्युरसम्	I. ३२८	प्रभविष्णु	II. ३५२
प्रत्यैच्छन्	II. ५६	प्रभाकरः	II. २६६
प्रथमः	II. ५२०	प्रभाक्	II. २९९
प्रथिति	II. ५०६	प्रभातकल्या	I. २५७, ६४२
प्रथिमा I. ५३७, ५३८		प्रभानम्	II. २१७
प्रथिष्ठः	I. ६३३	प्रभानीयम्	II. २१७
प्रथीयसी	I. ५३८	प्रभापनीयम्	II. २१७
प्रथीयान्	I. ६३३	प्रभावः	II. ५३१, ५३२
प्रदः II. २४४, २५५, २५६		प्रभुः	II. ३७९, ६०४

प्रभुः दैत्येभ्यः	I ९२	प्रवणम्	I. ३७६
प्रभुः भुवनत्रयस्य	I ९३	प्रवदमानः	II १६७
प्रभृति भवात्	I १०१	प्रवपणीयः	II २१७
प्रभृति स्कन्धात् अब	I १०२	प्रवयणम्	I २६७
प्रमदः	II ५४७	प्रवरः	II ५४०, ५४३
प्रमत्त. स्वाधिकारात्	I ९७	प्रवर्तेना भवतः	I १२८
प्रमन्युः	I ४७	प्रवहति	II १८७
प्रमाथी	II. ३५८, ३५९	प्रवहन्	II १८७
प्रमादः	II ५४७	प्रवाच्यम्	II. २३३
प्रमादवान्	I ५८२	प्रवादी	II ३५८
प्रमादी	II ३५५	प्रवासी	II ३५८
प्रमाद्यति धर्मात्	I ९७	प्रवाहिका	II. ५६४
प्रमाद्यति स्वहितात्	I. ९८	प्रवीणो भोक्तुम्	II ५२६
प्रयच्छति	II. ४६	प्रवेपनम्	II २१७
प्रयाणीयम्	II २१६	प्रवेशः	I. १२८, १९४
प्रयापणीयम्	II. २१६	प्रवेशः पुरः	I. १२७
प्रयापनीयम्	II २१६	प्रशस्तभ्राता	I. २८८
प्रयास्यतः पुण्यवनाय	I. ९५	प्रश्नः	II. ५४५
प्रयुक्	II २९७	प्रश्रयः	II. ५३१
प्रयुङ्क्ते	II १७७	प्रष्टं	II. २४२
प्रयुञ्जते	II १७८	प्रष्टः	II. २४२, २५३
प्रयुञ्जानः	II १७७	प्रष्टा	II. २५३
प्रयुतः	II ६१८	प्रसरः	II. ५४८
प्रयोजन कृष्णाय, कृष्णस्य	II १४५	प्रसवि	II ३६६
प्ररुदित	II ३२५	प्रसवी	II ३६५
प्रलम्बनः	II २९१	प्रसादसाफल्यम्	I. १९२
प्रलम्भप्रलम्भम्	II. ५८१	प्रसारी	II. ३५८
प्रलापी	II. ३५८, ३५९	प्रसित. वैदेह्या	I. १५३
प्रवकः	II. २४८	प्रसितः सङ्गमेन	I. १५२
प्रवचनीयम्	II. २३७	प्रसितः हरिणा, हरौ	I. १५२

प्रसिता सरकर्मणि	I. १५३	प्राक् प्रभातात्, सृष्टेः, उदयात्,	
प्रसुवा	II २९७		I १०१, १०२
प्रसूः	II २९७	प्राक्तन.	I ४५९
प्रसूत. गवां गोषु वा	I. १४९	प्राक्स्त	II. १६३
प्रस्कण्वः	I ३८१	प्राक्रमत	II १६३
प्रस्कन्दिका	II. ५६५	प्राक्षुभन्	II ३६, ३८
प्रस्तारः	II. ५३३	प्रागद्य.	I. ४३६
प्रस्तावः	II ५३२	प्राग्वनम्	I. १६८
प्रस्तावीः	II ५३	प्राड्मुखी	I ४५
प्रस्थं, प्रस्थः	II. ६२२	प्राचकम्पत्	II ७
प्रस्थंपचा	II २७४	प्राचार्यः	I. २२३
प्रस्थ.	II ५४३, ६१२	प्राचीनम्	I. ६५१
प्रस्थायी	II ४७३	प्राचेतसोपज्ञम्	I २४९
प्रस्थास्यमान	II ३४७	प्राच्यम्	I ४४३
प्रस्थास्यमानौ	II. १३९	प्राजापत्यः	I ३८४, ५४५
प्रस्थितिः	II. ५५७	प्राज्ञः	I ५९१, ६५७
प्रस्नाव.	II ५३२	प्राज्ञी	I. ६५७
प्रस्वान	II ५४५	प्राट्	II. ३७८, ४३४
प्रस्वेदित चैत्रेण	II. ३२५	प्राणथः	II. ४६१
प्रस्वेदितश्चैत्र.	II ३२५	प्राणादः	I २३२, II. २९९, ३०१
प्रहणनम्	I. १२०	प्राणिमि	II. ६७
प्रहास.	II. ५४५	प्राणेशानमि	I. १७१
प्रहिः	II. ४९६	प्रातः	II. ५१९
प्रहीणः	II ३१६	प्रातःकमनीयम्	I. २४८
प्रहृतम्	II. ३१४	प्रातिकूलिकी	I. १६
प्रह्वः	II. ४१७, ४१८	प्रातिजनीनः	I. ५०९
प्रहायः	II. ५४९	प्रातिपदिकम्	II. ६०५
प्राकषिकः	II. ४३१	प्रातिलोमिकः	I. ४९६
प्राक्कालीनम्	I. ४५३	प्रातिष्ठन्त	II. १३९
प्राक् आम्रात्	I. १०१	प्रातीषिकः	I. ४९६

प्रादमयन्त	II ८७	प्रालेयम्	I. ३९९, ४००
प्रादिदृक्षत	II. १७४	प्रावयति	II. १८९
प्रादुःषन्ति	II ६६	प्रावयन्ती	II १९०
प्रादुःष्यात्	II ६६	प्रावार.	I ३७३, II ५४०
प्रादुद्रुवन्	II. २५	प्रावृट्	I. ३६८, II ५९९
प्रादेवीत् आत्मसम्पदम्	I १२३	प्रावृतत्	II ३५, ३७
प्रादोषम्	I ४५४	प्रावृषिकः	I ४६३
प्रादोषिकम्	I. ४५४	प्रावृषिजः	I ३३६
प्राध्वः	I ३२८	प्रावृषिजाम्भोदनादी	I ३०४
प्रापणिकः	I ५३२, II ४३१	प्रावृषेण्यः	I. ४५७
प्रापयत् पितृन्	I ५७	प्रावेशयत् तम्	I ५७
प्रापय्य	II ५८०	प्रासङ्ग्य.	I ५०३
प्राप्तः	II ३३५	प्रासादात्प्रेक्षते	I १००
प्राप्तजीविकः	I. १९९	प्रासादीयति	II ११२
प्राप्ता गङ्गा तेन	II. ३३५	प्रासिक.	I ५००
प्राप्य	II ५८०	प्राहितनम्	I ४५८
प्राप्स्यावः	II. २००	प्राहितमाम्	I ६३१
प्राब्रवीत् रावणम्	I. ५४	प्रियवदः	II. २७६
प्राभातिकी	I. १८, ४५३	प्रियवदा	II २७६
प्रामाद्यत्	II ७१	प्रियः	II. २४१, २४२
प्रायच्छत्	II. ४६	प्रियकारः	II. २८३
प्रायच्छत् अस्यै	I ८१	प्रियकारी	II. २८३
प्रायश्चित्तम्	I ३८३	प्रियगुडः	I. २८९
प्रायश्चित्तिः	I ३८३	प्रियङ्करः	I. २२९, II. २८३
प्रायुक्त	II. १७७	प्रियङ्करणम्	I. २३०, II. २९३
प्रायुध्यन्त	II १२९	प्रियङ्करणी	I १९, II. २९४
प्रायोपवेशनम्	II. ५६७	प्रियङ्गु	II. ६०४
प्रायोपवेशिका	II. ५६६	प्रियचूतप्रसवः	I. २९०
प्रार्थ्यांचक्रे	II. २४	प्रियतमा	I. २५७, ६३०
प्राक्किम्	II. १९५	प्रियधर्म	I. २७२, २९०

प्रियप्रियेण ददाति	I. ६७४	प्लक्षः	II. ४५४
प्रियमधुः	I. २८४	प्लक्षन्यप्रोषम्	I. ३०३
प्रियमभि	I. १७१	प्लक्षन्यप्रोधाः	I. ३०३
प्रियम्भविष्णुः	I. २३०, II. २९५,	प्लक्षन्यप्रोधौ	I. ३०४
	२९६	प्लवगः	II. २७७, २८८
प्रियंभावुकः	I. २३०, II. २९५,	प्लवङ्गः	II. २७७
	२९६	प्लवङ्गमः	II. २७७
प्रियाकरोति	I. ६६७	प्लाक्षम्	I. ४८५
प्रियाकर्तुं	I. ६६७	प्लीहा	II. ४१९
प्रियेण ददाति	I. ६७४	प्लक्षिः	II. ४६९
प्रीणम्	I. ४६१, ६५४	फ	
प्रुष्वः	II. ४१७	फणित्	II. ३२५
प्रुष्वा	II. ४१७	फलकं, फलक.	II. ६०५
प्रेक्षी	I. ४३५	फलाना तृप्त.	I. १०९
प्रेमकर.	II. २६५	फलाना सुहित.	I. १९१
प्रेमा	I. ६३६	फलाहर	II. २५८
प्रेयान्	I. ६३६	फलितः	I. ५६४
प्रेयुषी	II. ३४३	फलिनः	I. ६०५, ६०६
प्रेष्ठम्	I. ६३६	फलेग्रहिः	II. २६८, २६९
प्रेष्ठः	I. ६३६	फल्युः	II. ३८७
प्रेयरूपकम्	I. ५५०, ५५१	फल्युनः	I. ४६३, II. ४५३
प्रोक्ता विरेण	I. ७७	फल्युनी	I. ४६३
प्रोथ	II. ४२५	फाण्टम्	II. ३२५
प्रोथ, प्रोथ.	II. ६०७	फाल्गुन.	I. ४१७, II. ४५३
प्रोथः	II. ४२५	फाल्गुनिकः	I. ४१७
प्रोदयंसीत्	II. ५१	फुलः	II. ३१९
प्रोषितार्थमा	I. ७	फुलवान्	II. ३१९
प्रोष्ठपदः	I. २६८	फेनः	II. ४४४, ६०७
प्रोष्य	II. ५८०	फेनलः	I. ५८९
प्रौष्ठपदिकम्	I. ४१९	फेनवान्	I. ५८९

फेनायते	II. ११९, १२०	बलिदमः	I. २२९, II. २८४
फेनायमानः	II. १२०	बलिः	II. ४२१, ४२४
फेनायमानम्	II. १२०	बली	I. ६१२
फेनिलः	I. ५८९	बल्लः	I. ६०५
फेनिलम्	I. ५८९	बल्लोदधिः	I. ३४९
	व	बल्यम्	I. ४३६
बहिष्ठः	I. ६३६	बहिः ग्रामात्	I. १०१
बंहीयान्	I. ६३७	बहिः तोरणात् पुराम्	I. १०२, १०३
बडिशम्	II. ६२०	बहिर्वनम्	I. १६८
बदरामलकम्	I. ३०४	बहिर्विकारम्	I. १६८
बदरामलकानि	I. ३०१	बहु	II. ३९०
बदरामलके	I. ३०४	बहुः	I. ३५, II. ३९०
बद्धः ऋणात्	I. १०६	बहुकरः	II. २६४, २६५, २६७
बधिरः	II. ३९५	बहुकुलीन.	I. ४०५
बन्धु.	II. ३८५	बहुकुल्यः	I. ४०५
बन्धुता	I. ४२६, ४२७, ४२८	बहुक्षामा	II. २४९
बन्धुरः	II. ३९३	बहुतः	I. २५६, ६१५
बन्धूरः	II. ३९३	बहुतिथः	I. ५७४
बभ्राजे	II. ४१, ४२	बहुतृणम्	I. ६४२
बभ्रुः	II. ३८८	बहुत	I. २५६, ६१७
बर्हम्	II. ६२०	बहुथा	I. २५६
बर्हिणः	I. ६०५, ६०७	बहुदण्डिकः	I. २८४
बल	I. ६४४	बहुदण्डिका	I. २८४
बलम्	II. ६१९	बहुदण्डी	I. २८४
बलवत्	I. ६१२	बहुपट्ट	I. ६४२
बलवान्	I. ६१२	बहुमालः	I. २८६
बलाकः	I. ३६५	बहुमालकः	I. २८६
बलाका	I. ४७, II. ४७३	बहुमालाकः	I. २८६
बलाकिनी	I. ६०२	बहुमूर्धा	I. २६५
बलाबलम्	I. ३०६	बहुयज्वा	I. ६

बहुयुवा	I. ५१	बाहुकुलेयकः	I. ४०५
बहुशः	I २५६	बाहुबली	I. ६११
बहुश्रेयसी	I. २८८	बाहूपपीडम्	I. २३५, II ५९०
बहुश्रेयान्	I २८८	बाहूवाहवि	I. २६२, २७३
बह्वारब्धम्	I. ६४३	बाह्यः	I. ३८४
बह्वी	I ३५	बाह्विदेश्यः	I ४६६
बाकम्	I ४२१, ४८३	बिडलं, बिडालः	II ६१८
बाडव्यम्	I ४२६	बिडालः	II. ४०८
बाढम्	II. ३२५	बिडौजा.	I ३६७
बाणं, बाणः	II ६०३	बिदाः	I. ३९१
बाणधिः	II ५५५	बिन्दुः	II. ३८५, ३८६
बाणपाणिः	I २९३	बिभयांप्रचकार	II. ६८
बाधिर्यम्	II. ३९६	बिभरामास	II. ६८
बान्धकिनेय.	I ३९४, ३९५	बिभित्सा रुद्रस्य जगतः	I १२७
बान्धवः I. ६५७, ६५८, II. ३८६		बिभीतः	II. ६९
बान्धवक्रोशी	I. २३२, II. ३०४	बिभेति चोरात्	I. ९८
बार्हिस्पतम्	I. ४१७	बिभ्यती रावणात्	I. ९८
बालं, बाल.	II ६१८	बिभ्राणः	II. ३४७
बालसखः	I. २३८	बिम्बम्	II. ४८६, ६२०
बालस्या	II. २५३	बिम्बाधरोष्ठी	I ४३
बाला	I. १	बिम्बोष्ठम्	II. ४८६
बालेयम्	I. ५१९, ५२०	बिसम्	II. ६११
बाल्यम्	I. ५४१	बीजम्	II ६२०
बाष्पः	II. ४४८, ४४९	बीजाकरोति	I. ६६६
बाष्पायते	II. ११९	बीभत्सन्ते	II. ५५
बाष्पायमाणः	II. ११९	बीभत्समानाः	II. ५५
बाष्पायितुं	II. ११९	बुद्धः	II. ३३७
बाह्विः	I. ३८९	बुद्धिमान्धम्	I १९१
बाहुः	II. ३८९, ६०३	बुद्ध्या मुक्तः	I. १०६
बाहुका	I. ४९०	बुद्ध्वम्	II. ३

ब्राह्मणस्य कृत्वा	I. १९१	भजे शम्भोश्चरणयोः	I १०९
ब्राह्मणाः पूज्याः	I. २४६	भद्रंकरणम्	I. ३५४
ब्राह्मणा इमे	I ३१५	भद्रं कृष्णाय, कृष्णस्य	I. १४५
ब्राह्मणानामन्त्रयिता	II ३०२	भद्रं रामाय	I. १४६
ब्राह्मणिकल्पा	I ३४३, ६४१	भद्रबाहूः	I. ४८
ब्राह्मणिगोत्रा	I ३४३	भद्रम्	II. ४२९, ४३०
ब्राह्मणिचेली	I. ३४३	भद्रा करोति	I. ६६८
ब्राह्मणितमा	I. ३४३	भन्दते	II ७
ब्राह्मणितरा	I. ३४३	भयं रामात्	I. ९८
ब्राह्मणिब्रुवा	I. ३४३	भयङ्करः	II २८१, २८२
ब्राह्मणिरूपा	I. ३४३, ६४०	भयङ्करता	II २८२
ब्राह्मणीपुत्रः	I ३४०	भयङ्करम्	II. २८१
ब्राह्मणीभार्यः	I २६०	भयदम्	II. २५१
ब्राह्मण्यम्	I. ४२६, ५४०, ५४१	भयदायः	II. ५२७
"	II ६१५	भयम्	II. ५४१, ६०२
ब्राह्मम्	I ४०४	भयानक.	II. ४५६
ब्राह्मी	I ४०४	भयानकम्	II ४५६
ब्रूते स रामम्	I. ५३	भयाय जम्मुः	I ९१
भ		भरटः	II ४८८
भक्ताः	I ५११	भरणिः	II ५९७
भक्ता	II ५७९	भरण्ड	II ४१२, ६१३
भक्षिका	II. ५६६	भरतः	II ४६०
भगन्दरः	II. २८०	भरतप्रतीक्षा	II २४९
भगम्	II ६०२	भरतोपज्ञं	I १२५, २४९
भङ्क्ता	II ५७९	भरिष्यति	II ५०
भङ्क्ष्यावः	II. २००	भरुः	II. ३८४
भङ्गुरः	II. ३६९	भर्गः	II. ५१०
भङ्गुरम्	II ३६९	भर्तुं शक्तिं	I. १२५
भङ्गुरा	II ३६९	भलत्रम्	II. ६११
भङ्गुरम्	I. ५५२	भल्लकः	II. ४७८

भवः	II. २४६, ५४१	भाक्तिकः	I ५०१
भवता मिषताम्	I १४९	भागधेयम्	I ६५४
भवतात्	II. २	भागिनी	II ३५७
भवता यष्टव्यम्	II. २११	भागी	II ३५६
भवति भोक्तुम्	II. ५२३	भाङ्गीनम्	I ५५२
भवतु	II २	भाजी	I ३२
भवत्य.	I ३१५	भाण्डाक, भाण्डाक	II ६०५
भवदीय	I ४४७	भातुः	II. ४००
भवदीयम्	I ४४७	भाद्रदारवम्	I ४८२
भवदीयाः	I २५६	भाद्रमातुरः	I ३९२
भवदेकवृत्ति	I २५८	भाद्रसामः	I ४०३
भवनं, भवनः	II. ६०८	भानु.	II. ४४९
भवन्तः	II ४६४	भापयते	II ९६
भवन्तमभि	I. १७१	भामः	II ४१४
भवन्तिः	II ४५२	भामा	I ६४४
भवाद्दशः	I ३६१	भाययेः	II ९८
भवानी	I ३९	भारता.	I ४३३
भवान्	II. ३८८, ३९८	भारवाहणः	I. ३७८
भवान् यजता	II २११	भारहारः	II. २५६
भविता	II. ३६०	भारिका	II ५६७
भविष्णुः	II ३५२	भार्योढम्	I. २९१
भव्यः	II. २३७	भावः	II ५३१
भव्यम्	II २३७	भावत्क.	I ४४७
भसत्	II ४१२	भावत्कम्	I २५७, ४१६
भस्त्रा	II ५०३, ६१९	भावत्काः	I. २५६
भक्षिकः	I ४९३	भावयितुम्	II. ५२२
भक्षिकी	I ४९३	भावा.	II २४६
भस्त्र	II ४९८	भावितम्	II. ५०४
भस्त्रसात्	I. ६६३	भावी I. ५२८, II ४७२, ४७३	
भाः	II. ३७७, ५९९		५२१

भावुकः	II ३६२	मिद्रम्	II ४२६
भासु, भासः	II. ६१२	मिन्नकर्ण.	I. ३६७
भासन्तः	II. ४६४	मिन्ननौक.	I. २८४
भासुरः	II ३६९	मिन्नवक्त्रेन्दुलक्ष्मीः	I २८३, २८६
भासुरम्	II ३६९	मिन्नवत्	I. ५३४
भास्करः	II २६५, २६६	मिषक्	II. ४१३
भासनः	I. ४०३, ४८१	मिषवपाश	I. ६२७
भास्वरः	II. ३७६	भीतङ्कारः	I २३४
भास्वरा	II ३७६	भीतकारम्	II ५८१
भिक्षमाणः वनम्	I. ५४	भीमः	II. ४१६, ५२२, ६१०
भिक्षाचरः	II २६१	भीमसेनः	I. ६४४
भिक्षाद्वितीयम्	I १९८	भीरम्	II. ६११
भिक्षाकः	II ३६४	भीरुः	II. ३७६
भिक्षार्हः	I. २२६, II. २५९	भीरुकः	II ३७६, ४३१
भिक्षुः	II ३७३, ३७४	भीरुष्ठानम्	I. ३६२
भिक्षुनिकाय.	II ५३६	भीरुः	I. ४७
भिक्षोत्करः	II. ५३३	भीरोः स्थानम्	I. ३६२
भित्	II ३७८	भीलुकः	II. ३७६
भित्तिका	II ४६८	भीषणम्	II. २३९, २४०
भिदा	* II. ५६१	भीषणा	II. २३९
भिदिः	II. ४९७	भीषणान्	II. २३९
भिदिरम्	II. ३९५	भीषणे	II. २३९
भिदुः	II. ३८८	भीषयते	II. ९६, १२७
भिदुरः	II. ३६९	भीषयांचक्रिरे	II. ९७
भिदुरम्	II. ३६९	भीष्मः	II. ४१६, ५२२
भिदुरा	II. ३६९, ३७०	मुक्तं	I. १९३, II. ३३६
भिदेल्मिमा.	II २१५	मुक्तं रामस्य	I. १३१
भिद्यः	II. २३०	मुक्तमेषा	I. १३०
भिद्यते	II. १९६	मुक्ता ब्राह्मणाः	II ३३६
भिद्योद्धयौ	II. २३०	मुक्ता मुक्ता	I. ६६९

मुक्ता व्रजति	II ५७८	भूमिवत्	I ५३४
मुम	II ३१६	भूमिवर्धनौ	I १८९
मुङ्क्ते	II. १७९	भूमिशयः	I ३३६
मुज.	II ६०३	भूमिष्ठ.	II २५२, २५३
मुजगः	II. २८८	भूयसी	I ६३९
मुजङ्गः	II. २७६, २७७	भूयस्तरम्	I ६३२
मुजङ्गमः	II २७६, २७७	भूयान्	I ६३८, ६३९
मुजङ्गेभ्यो व्यालतमाः	I १५१	भूयिष्ठ	I ६३९
मुजिष्यः	II ५०५	भूयिष्ठम्	I ६३९
मुजिष्या	II. ५०५	भूरि	II ४८१
मुज्युः	II ४४७	भूरिदावा	II ५९४
मुज्जानः	II. ३४७	भूर्णिः	II ४८०
मुनक्ति	II. १७९, १८०	भूषण.	II ३६१
मुवः	II. ५१०	भूष्णु	II. ३५३, ३५४
मुवनविदितः	I १९३	भृगवः	I ४०१
मुवनहितम्	I १८६	भृगुः	II. ३८९
मुवनान्तरम्	I. १५६	भृङ्गः	II. ४११
भूः	II ५९८	भृङ्गार, भृङ्गारः	II. ६११
भूकम्	II. ४५१	भृङ्गारः	II ४६५
भूत	II. ३	भृतः	I. ५२८
भूतं, भूत	II. ६२२	भृत्य	II. २२८
भूतः	I ५२८	भृत्यपाशक.	I. ६२७
भूतपूर्वः	I. १५६	भृत्या	II. ५५८
भूतबलिः	I. १८५	भृत्या.	II. २२८
भूत्	II. ३	भृत्रः	II. ६१९
भूमयन्ति	I. ५३७, ६३८, II. ८७	भृशायते	II. ११४
भूमा	I. ६३८	भृशाश्वोपज्ञम्	I २४९
भूमिः	II. ४७८, ५९७, ५९९	भेकः	II. ४५१
भूमिञ्जयः	II. २८५	भेत्ता	II. २३०
भूमिमान्	I. ५८३	भेदिका रुद्रस्य जगतः	I. १२७

भेरिः	II. ४८१	भ्रुकुसः	I ३५१
भेरी	II ४३०	भ्रुकुटिः	I ३५१
भेलः	II ४३०	भ्रूणहा	II. ३०८
भैक्षम्	I ४२१	भ्रूमङ्ग	I ३५१
भोक्तुमिच्छति	II ५२३	भ्रुविक्षेपम्	II ५०१
भोक्ष्यते	II १७९, १८०	भ्रुजिरे	II ४२
भोग्यम्	II. २३४	भ्रजे	II ४१
भोजंभोजम्	II ५८१	भ्रमुः	II ४३
भोजयति	II. १९०	भ्रौणहत्यः	I. ४००
भोजयिष्यामि	II १९१		
भोजयिष्यामि भवतीम्	I. ५७	मकरः	I. ३८१
भोज्यम्	II. २३४	मकरी	I ३८१
भोज्या	I. ४१२	मकुटम्	II ६०५
भौरिकिविघम्	I ४३२	मकुरः	II. ३९२
भ्रमरः	II. ४६४, ४६५	मक्षिका	II. ५००
भ्रमी	II. ३५५	मघवा	II. ४२०, ४२१
भ्राजथुः	II. ५५३	मघा.	I. ४१५
भ्राजिष्णुः	II. ३५२, ३५३	मघालु	I. १५४, ४३६, ४८६
भ्रातरौ	I. ३१२	मघोनी	I. ३८
भ्राता	II. ४३८	मङ्गलं, मङ्गलः	II. ६१८
भ्रातृकम्	I. ४७३	मङ्गलम्	II. ५२०
भ्रातृवलः	I. ५२६	मज्जथुः	II. ५५४
भ्रातृव्यः	I. ४०६	मज्जा	II. ४१९
भ्रामरम्	I. ४७९	मञ्जूषा	II. ४८२
भ्राष्ट्रः	II. ५०१	मठः	II. ६१४
भ्राष्ट्रमिन्ध	I ३५४	मणिः	II. ६१४
भ्राष्ट्रः	I ४१६	मणिकः	I ६५५
भ्रुकुस	I ३५१	मणिकर्णः	I. ३६७
भ्रुकुटिः	I ३५१, ६००	मणिरत्नाधिस्त्रयितम्	I १९४
भ्रुः	II. ४३५, ४३६	मण्डं, मण्डः	II. ६२२

मण्ड.	II. ४०७, ६१३	मदु, मदुः	II. ६०४
मण्डन.	II ३६१	मदुः	II ३८४
मण्डना	II ३६१	मदुरः	II ३९३
मण्डयन्तः	II. ४६४	मद्यस्	II. २१७, २२१, ६२०
मण्डयमान आत्मान	I १३१	मद्यपीतः	I २९१
मण्डूकः	II. ४७८	मद्र करोति	I. ६६८
मण्डूकसरसम्	I. २४०	मद्रं कृष्णाय, कृष्णस्य वा	I १४५
मतेसताम्	I. १३०	मद्रः	II. ४२६
मतः	I १९३, II. ३३७	मद्रकारः	II. २८३
मता	II ३३७	मद्रकेकयाः	I. ३०३
मत्कम्	I. ४५२, ५७८	मद्रङ्करः	II. २८३
मत्कः	I. ५७८	मद्रा करोति	I ६६८
मत्तः	I. ६१५	मद्रीयः	I. ५३९
मत्तमत्ते	I ६७०	मद्वर्गीणः	I ४६७, ४७२
मत्परम्	I १०३	मद्वर्गीयः	I ४६७, ४७२
मत्पुलः	I. ४५१	मद्वर्ग्य.	I ४६७, ४७२
मत्यम्	I ५०९	मद्वा	II. ४९०
मत्वर्थीय.	II ५६५	मधु	II. ३८७
मत्वा तृणाय	I. ९४	मधु, मधुः	II. ६०४, ६२२
मत्सरः	II. ४५५	मधु.	I. २४६, II. ४४२
मत्सरी	II. ४५६	मधुपः	II. २५०, २५६
मत्सी	I. ४७	मधुपर्कपाणिः	I २९३
मत्स्यः	II ४७१, ४८८	मधुपायिनी	II ३०५
मथुरा	II. ३९२	मधुप्रायी	I. २३२
मदयितु.	II. ४४९	मधुमान्	I. ४३७
मदर्थे	I. १८५	मधुरः	I. ५९३
मदारः	II. ४६५	मधुरा	I ५९४
मदिरा	II ३९५	मधुरावत्	I ५३५
मदीयम्	I. ४४६, ४५२	मधुरिम	I. ५३९
मदीयः	I. ४५१	मधुलेही	II. ३०२

मधुसात्	I ६६३	मनोहरः	I २२६, II २६८
मधुसाङ्गता.	I. ६६२	मन्ता	II. ४३७
मधुसूदन.	II ३६२	मन्तुः	II. ४००
मधुस्यति	II ११०	मन्तूयति	II २१, १२६, ४००
मध्यत.	I. ६६०	मन्तूयिष्यति	II. १२६, ४००
मध्यमम्	I. ४५३	मन्त्र.	II. ६१९
मध्यमः	I. ४५३	मन्त्रकृत्	II. ३०९
मध्याह्नः	I. १९६	मन्त्रस्पृक्	II. २९५
मध्यैकृत्य	I. २२२	मन्था.	II. ४७३, ६१४
मध्ये कृत्वा	I २२२	मन्थीनि	II. २३९
मध्ये गङ्गात्	I. १७४	मन्दंमन्दम्	I. ६७०, II. ५८१
मध्ये गुरुः	I. ३३४	मन्दगतः	II ५६७
मध्ये जलम्	I. १६५, १७५	मन्दते	II. ७
मध्येन तन्वी	I. ७७	मन्दमन्दम्	I. ६७१, ६७३
मध्ये समुद्रम्	I. १७५	मन्दायन्ते	II. ११५
मध्वस्यति	II. ११०	मन्दायमानम्	II. ११४, ११५, ११६
मनः	II. ६१९	मन्दारं, मन्दारः	II. ६११
मनसाज्ञायी	I. ३३१	मन्दार.	II. ४६५
मनसिकृत्य	I. २२१	मन्दिरम्	II. ३९५
मनसि कृत्वा	I. २२१	मन्दिरा	II. ३९५
मनसिज.	I. ३३४	मन्दुरजः	II. ३१२
मनसिशयः	I. ३३२, II. २६०	मन्दुरा	II. ३९२
मनायी	I. २५	मन्द्रः	II. ४२६
मनावी	I. २५	मन्त्रियोगः	I. ४५२
मनीषी	I. ३६६	मन्यन्ते तृणानि	I. ९४
मनुः	I. २५, II. ३८५	मन्या	II. ५५८
मनुष्यः	I. ४०८	मन्युः	II. ४४७
मनुष्यधर्मा	I. २७१, ६१०	मन्ये त्वां तृणं तृणाय वा	I. ९४
मनोयायी	II. ३०४	ममन्ये अम्बुनिधिः	I. ५५
मनोहरम्	II. २५७	मयः	II. ५७३

महीध्रः	II २५५	माणव्यम्	I. ४२६
महेन्द्रलोकप्रतिमा	I २३६	माणिक्यम्	I ५४३, ५४४
महेन्द्रियम्	I. ४१८	माण्डूकः	I ३९३
महेन्द्रीयम्	I. ४१८	माण्डूकिः	I. ३९३
महेला	II ३९६	माण्डूकेयः	I. ३९३
महोक्षः	I. ३२१, ३२४	मातरपितरौ	I ३१०
मांसं, मांसः	II. ६१२	मातरिश्वा	II. ४२०, ४२१
मांसकामा	II. २४९	माता	II. ४३८, ५९७
मांसतमम्	I ५७६	मातापितरौ	I. ३०६, ३०७,
मांसभक्षा	II. २४९		३१०, ३१३
मांसम्	II. ४५४, ६१७	मातामहः	I ४२०, ४२१
मांसलः	I. ५८६	मातामही	I. ४२०
मांसविक्रयी	I. २३३, II. ३११	मातुः स्मरति	I. १०९
मांसशीला	II. २४९	मातुः ष्वसा	I. ३४१
मांसशोणितम्	I. ३०१, ३०३	मातुः स्वसा	I. ३४१, ३४२
मांसशोणितसंदर्शम्	I २३४	मातुर्निलीयते	I ६१५
मांसं	II. ५८२	मातुलः	II. ४२०
मनसिकः	I. ५०१	मातुलानी	I. ४०
मनसिदनिकः	I. ५०१	मातुली	I. ४०
मनसिन्	I. ४७९	मातुलौ	I. ४२०, ४२१
मनसिजः	I ४०९, ४१०	मातृकः	I. ४७३
मनसिशयः	I. ४०९	मातृभोगीणः	I. ५१७
मनायी	I. ४०२	मातृष्वसा	I. ३४२
मनावी	I. ५३०	मातृष्वसेयः	I. ३९९
मनीषी	I. १७, ५३०, ५३१	मातृष्वसेयी	I. ३४२, ३९९
मनुः	II. ११२	मातृष्वस्त्रीयः	I. ३९९
मनुष्यः	II. ३४४	मातृसदृशः	I. १८३
मनुष्यवर्मा	I. ४१३	माता	II. ५०३, ६१९
मनोयायी	I. ४९९	मात्स्यिकः	I. ४९७
मनोहरम्	I. ४९९	माधवात्सीः भुवम्	I. ६४

माहाकुलः	I ४०६	मिहिरः	II. ३९५
माहाकुली	I. १५, ४०६	मीनः	II ४४४
माहाकुलीनः	I. ४०६	मीरः	II. ४२९
माहाजनिकः	I. ५१७	मीवरः	II. ४४४
माहारजनम्	I ४१४	मीवा	II. ४१८
माहाराजिकः	I. ४७७	मुकयी	I ४७
माहाराजिकम्	I ४१९, ४७७	मुकुरः	II. ३९२
माहेन्द्रम्	I ४१८	मुक्तये भजति	I. ८९
माहेयम्	I. ४४१	मुखकामः	I. ३३४
मितपचः	I. २२७, II २७४	मुखदृगोष्ठम्	I. ३००
मितपचा	II. २७४	मुखम्	II. ५१४, ६१७
मितः	II. ३३२	मुखरः	I. ५९३
मितङ्गमः	II. २७६	मुखरा	I. ५९४
मितद्रुः	II. ३७९, ३९१	मुखरितम्	I. ५९४
मित्तन्नः	II. २९१	मुखसुरम्	I. २५२
मित्रद्विष्ट	II. २९७	मुखेन त्रिलोचनः	I. ७७
मित्रधुक्	II. २९७	मुखैर्भीमाः	I. ७७
मनः	II. ३७९	मुख्यः	I. ६४८
मनसि	II. २२६	मुचिरः	II. ३९५
मनसि	II. ५०२, ६११	मुञ्जः	II. ६१३
मनसिजः	II. ३९१	मुञ्जेषीकतूलम्	I. ३५३
मनसिशयः	I. ३०७	मुण्डः	II. ६१३
मनायी	II. १०३	मुण्डयति	II. १२४
मनावी	II. १०३	मुत्	II. ६००
मनीषी	II. ३९७	मुदितम्	II. ३२५
मनुः	१४५३, ६०७, ६०८	मुदिरः	II. ३९५
मनुष्यः	II. १८२	मुद्रः	II. ४१२
मनुष्यधर्मा	I. ३७७	मुद्रा	II. ४२६, ४२७
मनोयायी	I. ३६९	मुद्रिका	II. ४२७
मनोहरम्	II. ६११	मुनिः	II. ४६३, ६१३

मुनिमभि	I. १७१	मूर्धशिखः	I. ३३४
मुनीवती	I ५८३	मूर्धा	II. ४१९, ४२०
मुषाण	II. २१४	मूलं, मूलः	II. ६१८
मुषित्वा धनदम्	I. ५४	मूलकः	I. ४६३
मुष्कः	II. ४५१	मूलकपणः	II ५४७
मुष्करः	I. ५९३	मूलकोपदशम्	I. २३५, II ५८९
मुष्टिघमः	II. २७२	मूलम्	II ४८९
मुष्टिघयः	II २७२	मूलविभुजः	II. २५५
मुष्टिः	II. ६२१	मूलेनावाहयेत्	I. १५४
मुष्टिघातम्	II. ५८६	मूल्यः	I. ५०५
मुष्टिन्धयः	II. २७३	मूल्यम्	I. ५०५, II. ६२०
मुष्टिपीडम्	II ५९०	मूषिकः	II. ४३१
मुष्टीमुष्टि	I २६२, २७३	मृगक्षीरम्	I २५९
मुसल, मुसलः	II. ६१८	मृगनेत्राः	I. २६५
मुसलम्	II. ४०६	मृगपदम्	I. २५९
मुसलामुसलि	I २७३	मृगया	II ५५०
मुसलोल्लखलानि	I. २९५	मृगयुः	II. ३९६
मुस्तं, मुस्तः	II. ६६२	मृगावित्	I. ३४९
मुत्तम्	II. ४२६	मृगी	I. ११३
मुहिरः	II. ३९५	मृजा	II. ६११
मुहुः	II. ४४३	मृज्यः	II. ५४६
मुहूर्तः	II. ६१३	मृज्यः तेन	II ४७६
मुहूर्तसुखम्	I. १८३	मृडित्वा	II. ५५ I. ६६४
मुहूर्तादूर्ध्वं यजेत	II. २११	मृणालं, मृणालः	II ३११
मूत्रम्	II. ५०२, ६११	मृणालम्	II. ४५४
मूर्खः	II. ५१५	मृतम्	II. २२२
मूर्खभ्रातृकः	I. २८८	मृत्तिका	II ४७०
मूर्च्छितानि	I. ३१३	मृत्युः	II. ३८८
मूर्धजः	I. ३३४	मृत्सा	I ६१९
मूर्धन्यः	I, १७८, ४६७, ५१६	मृत्ता	II ५४१

मृदङ्गः	II ४१०, ६१५	मोमूच्यते	II. १०४
मृदलाबु	I. ३०२, II ४०२	मोहयमाना	II १९३
मृदित्वा	II. ५७७	मोहयित्वा अस्मान्	I. ६०
मृदुः	II. ३८९	मौक्तिकम्	I. ६५६
मृदुतरा	I. ३४३	मौञ्जीयुक्	II २९८
मृदु पचति	I. २४८	मौढ्यम्	I ५४०
मृदुपाणितलाङ्गुलिः	I. २९८, ३१३	मौद्रः	I. ४९५
मृद्वी	I ३५	मौद्रीनम्	I. ५५२
मृषितम्	II. ३२५, ३३८	मौनम्	I. ५४८
मृषित्वा	II. ५७८	मौर्वम्	I ४८१
मृषोद्यम्	II. २२६, २२८, २२९	मौलिः	II. ६१३
मृषोद्याः	II २२९	म्रदीयः	I. ६३३
मे	II. ४१४	म्रियते	II. १२७
मेघः	II. ६०३	म्रियामहे	II. २०५
मेघङ्करः	I. २२९, II. २८१	म्रिये	II. २१२
मेघङ्करम्	II. २८१, २८२	म्रियेत	II. ७४
मेघचक्रः	II ५१७	म्लानः	II. ३१५, ३३५
मनः	II. ६१९	म्लानिः	II. ४७९
मनसि	II. ३८०	म्लिष्टम्	II. ३२५
मनसि	I. ६०५	म्लेच्छितम्	II. ३२५
मनसिजः	II. ३६९		
मनसिशयः	II. ४८८, ६०४	य	
मनायी	II. ६२२	यः	II. २५१
मनावी	I. ४००	यकृत्	II. ६२०
मनीषी	I. ४००	यक्ष्मः	II. ४१४
मनुः	I. ५२	यच्च तिष्ठेत्	II. २०८
मनुष्यः	I. ४९७	यच्च त्वं शत्रुं याजयेः अन्याय्यं	
मनुष्यधर्मा	II. ६०५	तत्	II. २०९
मनोयायी	II. ८८	यच्च त्वं शत्रुं याजयेः आक्षर्य-	
मनोहरम्	II. ३२५	मेतत्	II. २०९

यच्च त्वमेवं कुर्यां न श्रद्धये न		यत्र त्वं शूद्रं याजयेः आश्वर्य-	
मर्षयामि	II. २०८	मेतत्	II. २०९
यच्च यत्र प्रब्रूयाम	II. २०९	यत्र त्वमेवं कुर्यां न श्रद्धये न	
यजतः	II. ४६०	मर्षयामि	II. २०८
यजताम्	II. २११	यत्र सीदेत्	II. २०८, २०९
यजतिकल्पम्	I. ६४२	यथा	I ६२१
यजति स्म	II २०१	यथासुखीनः	I ५५२, ५५३
यजन्नम्	II ४६०	यथायथम्	I ६७५
यजनकर्मी	I ६०३	यथावत्	I. ५३६
यजन्ती	II. १८५	यथास्वतरु	I १६५
यजमानः	II ३४७	यथास्वतरुप्रसवश्रीः	I २०८
यजिः	II. ४९१	यथोत्तरम्	I. १६४
यजीन्	II ४९१	यदगारः	I. २४६
यजुः	II ४४२	यदा	I. ६१८, ६१९
यजुः कल्पम्	I. ६४१	यदा यदि वा त्वादृशो हरिं निन्देत्	
यज्ञः	II ५५४, ६०२	नावकल्पयामि न मर्षयामि	II २०८
यज्ञकः	I. ६४४	यदीयम्	I ४४६
यज्ञियः	I ५२६	यदुपज्ञम्	I २४९
यज्युः	II. ४४७	यद्	II. ४१३
यज्वा	II. ३४०	यन्त्रम्	II. ५०२, ६११
यतः	II ६१५	यमः	II ५४६
यतमः	I. ६४६	यमसभीयः	I. ४७६
यतरः	I. ६४६	यमसात्	I. ६६४
यतिः	II ४९१	यमास्यदृश्वरी	I ५, II ३११
यत्करा	II. २६५	यसुना	II. ४५४
यत्नः	II. ५५४, ६०२	यस्यत्वम्	II. २२२
यत्यम्	II. २१९	ययीः	II. ४७०
यत्र	I. ६१७	ययुः	II. ३८८
यत्र त्वं शूद्रं याजयेः अन्याय्यं		यर्हि	I ६१९
तत्	II. २०९	यवः	II ५४१

यायिनः	II. २४१	युवती	I. ५१
यावकः	I. ६५५	युवमनस्कः	I. २८२
यावज्जीवम्	II. ५८२	युवा	II. ४१८, ४१९
यावतिथः	I. ५७५	युवां	I. ३१४
यावती	I ५६९	युवानः	I. ३११
यावत्	I ५६९	युष्मदीयः	I ४५०
यावदराति	I १६७	युष्मद्	II. ४१३
यावदर्थम्	I १६७	यूतिः	II. ५५७
यावदर्हम्	I १६७	यूथं	II ४२५
यावद्द्वामि	II. २०४	यूथं, यूथः	II ६०७
यावद् भुंक्ते	II. २०३	यूपः	II ४४८
यावद्वेदम्	II. ५८२	यूपदारु	I. १८५
यावसः	II. ४६२	यूषं, यूषः	II ६११
यावान्	I. ५६९	येयाः	II २१९
यान्यम्	II २३४	योक्त्रम्	II. ३८०
याष्टीकः	I ५००	योगः	II. ५१०
याष्टीकव्याहृतः	I. १८४	योगी	II. ३५६, ३५७
यास्यन्	II ३४७	योग्यः	I ५३०
युक्तरूपम्	I ६४१	योत्रम्	II ३८०
युगन्धरः	II २८४	योधयति	II. १८९
युग्मम्	II. ४१६, ६१०	योधयिष्यति	II १९२
युग्य	II २२३	योधहरः	II. २५८
युग्यः	I. ५०३, II. २३३	योधाम्बभूवुः	II. ११४
युङ्	II २९७	योनिः	II. ४७९, ५९७
युधिष्ठिरः	I ३३३	योषित्	II ४०३, ४०४
युधिष्ठिरार्जुनौ	I. २९८	योषिद्वृन्दारिका	I. २०९
युद्धम्	II. ६१९	यौ	I. ३१४
युध्मः	II. ४१५	यौगन्धरः	I. ४४८
युवजानिः	I. २५४, २७७	यौगन्धरकः	I. ४४८
युवतिः	I. ५१	यौगिकः	I. ५३०

यौजनशतिकः	I. ५२७	रजस्वला	I. ५९६, ५९७
यौजनिकः	I. ५२७	रजिका	II. २४७
यौवतम्	I. ४२१, ४२२	रजिताः	II. १००
यौवनम्	II. ४१८, I. ५४७	रज्जुः	II. ६०४
यौष्माकः	I. ४५०	रज्यति	II. १९७, १९८
यौष्माकीणः	I. ४५०	रज्यते	II. १९७
	र	रज्यन्ति	II. १९७
रंहः	II. ५०९	रञ्जनम्	II. १००
रक्तपीतकपिशा.	I. २१३	रञ्जनात्	II. १००
रक्त्वा	II. ५७९	रञ्जयामास	II. १००
रक्षस्पाशः	I. ६२७	रण	II. ६१९
रक्षस्सभम्	I. २५१	रणः	II. ५४२
रक्षितः	II. ३३७	रणकाम्यन्ति	II. १११
रक्षणः	II. ५५४	रणकाम्यन्तौ	II. १११
रक्ष्या दशाननात्	I. ९९	रण्डा	II. ४०७
रघुः	II. ३९०	रतिदृतिपदम्	I. ३५१
रघुनाथः	I. २३९	रत्नम्	II. ४४६, ६०७, ६०८
रघुवर्या	I. ४६७, ४७२	रत्नहेममयः	I. ४८२
रङ्क्त्वा	II. ५७९	रलिः	II. ४७१
रङ्गः	II. ५२९	रथः	II. ३८०, ४२२, ६०७
रजः	II. ५१०	रथकट्या	I. ४३२
रजकः	II. २४७, ४३१	रथचक्रचित्	I. २३३, II., ३११
रजकी	II. २४७	रथन्तरम्	II. २८४
रजतम्	II. ४६०, ४६१, ६२०	रथवाजि	I. ३०१
रजनिमन्यः	II. २७१, ३०७	रथात्	I. ६६०
रजनिः	I. ३७, II. ४४०	रथिकः	I. ४९१
रजनिचरः	I. ३५२	रथिकाश्वारोहम्	I. २९९
रजनी	I. ३७, II. ४४०	रथिकाश्वारोहौ	I. ३०४
रजनीचरः	I. ३५२	रथी	I. ३५
रजयांचकार	II. १००	रथ्यं	I. ४८०

राजसांत्करोति	I ६६४	रामणीयकम्	I ५४८
राजसात्सम्पद्यते	I ६६४	रामपतिः	I. २४
राजसाद्भवति	I ६६५	रामा.	I. ३११
राजसूयः	II २२८	रामानुज	II ३१३
राजसूययाजी	II ३०७	रामायणम्	I २६७
राजसूयिकी	I १७, ५२९	रामेण हतः	I. ७३
राजा	II. ४१८, ४१९, ६०३	रामोपक्रमम्	I. २५०
राजान्तरम्	I २१३	रामौ	I ३११
राजिः	II ४९४, ६००	रावण.	I. ३८८, ३८९, ३९१
राजी	II ४९४	रावणप्रीत्यै	I ९२, II. ५२७
राजेन्दुः	I २०६	रावणिः	I. ३८९
राज्ञः पुरुषः	I १०९	राशिः	II ४९५, ६१३
राज्ञां पूजितः	I १९२	राष्ट्रियः	I ४४०, ४६२
राज्ञां बुद्धः	I. १९२	रासभः	II ४६३
राज्ञा मतः	I. १९२	रास्त्रा	II. ४४६
राज्ञी	I. ३८	रिक्थम्	II. ४२४
राज्यम्	I. ४०२, ५४५, ५४६	रिपुः	II. ३८९
रात्रिमन्यः	I ३५५	रिपुघाती	I. २३२, II. ३०२
रात्रिः	I. ३६, II. ४८१, ६००	रिपुन्न.	II. २९१
रात्रिचरः	I. ३५५	रिपुहत्या	II २२८
रात्रिचरी	I. १२, ३५६, II. २६१	रिप्सते	II १०३
रात्रिध्वरः	I. ३५५, ३५६, II २६१	रिरसुः	II ३७३
रात्रिन्दिबम्	I. ३२१, ३२२	रिष्वः	II ४१७
रात्रिमटः	I ३५५	रुक्मम्	II. ४१६, ६१०
रात्री	I ३६, II. ५९५	रुणः	II ३१६
रुच्यटः	I. ३५५	रुचि.	II. ६००
राप्यति कृष्णाय	I. ८८	रुचितम्	II. ५०६
राप्यम्	II. २३४	रुचिरम्	II ३९५
रामः	II. ५७१	रुचिष्यम्	II. ५०५
रामठम्	II. ४०४	रुच्यं	II. २२९

रुच्यः	II २२८	रेतोषाः	II ५९४
रुट्	II ५९९	रेफः	II ५१८, ५६५, ६१४
रुदः	II. ९	रेफित्वा	II ५७८
रुदति रुदतो वा	I १४८	रेवतिपुत्रः	I ३५१
रुद्रः	II. ४२८	रेवती	I ४६३
रुद्राणी	I ३९	रैवतिकः	I ४०७
रुधिरं	II ३९५, ६१७	रोक्ष्यन्ति रावणस्य	I १२०
रुधिरपायिणाम्	I ३७८, ३७९	रोगः	II ५२७
रुमण्वान्	I ५८३	रोगकरी	II २६४
रुम्भः	II. ४२७	रोगघ्नम्	II. २९१
रुख इमे	I ३१५	रोचते नः	I ८२
रुरुः	II ४८८	रौचनैः	II. २३९
रुरुपृषतम्	I ३०३	रोचमानः कुहृष्टिभ्यः	I ८२
रुरुपृषता.	I. ३०३	रोचयते	II १९२
रुषितः	II. ३२९	रोचिष्णु	II. ३५१
रुष्टः	II ३२९	रोचिष्णु	II. ३५०
रुद्धा	II ४९०	रोच्यम्	II २३३
रुक्षपेषम्	II ५८४	रोदिति	II ६६
रूपम्	II ४४८, ४४९, ६०९	रोदिति स्म	II. २०१
रूपधेयम्	I. ६५४	रोम	II. ४९९, ६१९
रूपयति	II. ८२	रोमन्थायते	II. ११८
रूपवद्भार्यः	I २५४	रोमवान्	I. ५८९
रूपवान्	I. ५८२, ६०४	रोमशः	I ५८९
रूप्यम्	II. ६२०	रोरुदा	II. ५६०
रूप्यः	I. ६०४	रोरुद्यमानः	II. १०४
रेजतुः	II ४१	रोषणः	II. ३६१
रेजुः	II ४२	रोषमयम्	I. ४७५
रेजे	II ४१	रोषवाहणम्	I ३७७
रेणुः	II ४५०, ६२१, ६०४	रोहिः	II. ४९२
रेतः	II. ५०८	रोहितः	II. ४५८

रोहित्	II ४०३	लत्तिका	II ४६८
रोहिण.	II ४३४	लब्धिमम्	I ४९४, II ५५३
रोहिणित्वम्	I ३५२	लभसः	II ४६१
रोहिणी	I २५, ४६३	लभ्यः	II. २२०
रोहिणीत्वम्	I ३५२	लभ्यम्	II २१९
रौचनिकः	I ४१३	लभ्या	II २२०
रौचनिकी	II. ४१४	लम्भलम्भम्	II ५८१
रोहिणेयः	I २५६	लम्भ्या	II २३२
रौहिषः	II ३९४	लय.	II ५७३
	ल	ललाटम्	II. ६०५
लक्षणः	II. ४४५	ललाटन्तपः	I. २२८
लक्षणविद्.	II २९८	ललाटंतप.	II २७५, २७६
लक्षणोरु.	I ४९	ललाटिका	I ४७२
लक्षा	II ६१८	लव.	II ५३२, ५४१
लक्ष्मणः	I. ५९०, II ४४५	लवक	II. २४८
लक्ष्मणशत्रुघ्नौ	I २९४	लवङ्गम्	II ४१०
लक्ष्मीः	II ४७०, II. ५९८	लवणम्	I. ४९५, II ६०६
लगितम्	II. ३२५	लवणकारम्	II. ५८२
लभम्	II. ३२५	लवणकृत्य	I २२१
लविमा	I. ५३७	लवणं कृत्वा	I २२१
लविष्ठः	I. ६३०	लवणः	II. २४१
लवीयान्	I. ६३२	लवणवान्	I. ५८३
लघु	II. ३९०	लवणस्यति	II. ११०
लघुः	II. ३९०	लवितम्	II ३८१, ३८२
लघुतमः	I. ६३०,	लव्यं मया	I १४३
लघुतरः	I. ६३२	लशुनम्	II. ४५४
लट्	II. ४१७	लष्वः	II. ४१७
लता	II. ५९९	लसत्कपोललक्ष्मीः	I २८४
लतानुतापम्	II. ५९२	लाक्षिकः	I. ४१३
लताबधूः	I. २०८	लाक्षिकम्	I. ४१४

लोहितायसम्	I. २४०	वटुः	II ३८५
लोहिनी	I. २५	वणिक्	II ४३६
लौकिकः	I ५२२	वणिज्या	I ५४४
लौहितीकः	I ६४९	वत्सं	II. ४५४
व		वत्सः	II. ४५४, ६११
वंश.	II. ६१३	वत्सतरः	I. ६४६
वंश्यः	I ५०९	वत्सतरी	I २७, २८, ६४६
वक्तुमसाप्रतम्	II. ५२४	वत्सरः	II. ४५५
वक्त्रं	II. ५०२, ५०३, ६११	वत्सलः	I ५८८
वक्त्रः	II. ६१७	वत्सा	I २
वक्र.	II ४२६	वत्सा इमे	I ३१५
वक्रम्	II ४२५, ६११	वत्साः	I. ३९१
वक्रतुण्डौ	I. ३११	वत्सीयः	I. ५१६
वक्षः	II. ५१०	वत्स्यन्तौ	II. ३९
वक्षःसंमर्दिनी	I १८९	वत्स्यामः	II १९९, २००
वङ्कः	I ४१०	वदतां वरः	I १५१, १९०
वङ्किः	II. ४८१	वदते	II. १६६
वङ्गाः	I. ४३६	वदन्तिः	II ४५२
वचक्नुः	II. ४५६	वदमानः	II. १६६
वचनकर.	II. २६३	वदान्यः	II. ४५९, ४६०
वचनकर्मणि.	I ७९	वध.	II १९४, ५५०
वचोहरः	II २५७	वध. बन्धूनां	I. १२७
वज्रं	II. ४३०	वधत्रम्	II. ४६०
वज्रं, वज्रः	II. ६११	वधिष्ठाः	II. १४७
वज्रः	II. ४२९	वधू	II ४०२
वञ्चथः	II. ४६१	वधूकरतः	I. ६१६
वञ्चयते	II १८१	वधूटी	I. २०
वटम्	II. ६०५	वधोपज्ञम्	I. २४९
वटिः	II. ४९१	वध्यः I. ५२५, II २१३, २१९	
वटिभः	I. ६१३	वनप्रयाणम्	I. ९५

वर्णल	I ५८७ वर्षरः	II. ४४३
वर्णसङ्घाट.	II २८९ वर्षिः	II ४८०
वर्णसङ्घात.	II २८९ वर्ष, वर्ष	II ६११
वर्णसि.	II ४८९ वर्षभोग्यम्	I. १८३
वर्णि.	II. ४९४ वर्षभोग्येण	I. ३८०
वर्णी	I ६१०, ६११ वर्षाः	II. ६००
वर्णु	II. ४५० वर्षिष्ठः	I. ६३६
वर्ण्यम्	II. ६२० वर्षीयान्	I ६३८
वर्तेनः	II ३६० वर्षुकः	II. ३६२, ३६४
वर्तेनिः	II ४४१ वर्षुकः अपः	I. १३६
वर्तेनी	II. ४४१ वर्षुका	II ३६२
वर्तयते	II १९२ वर्षुका पुष्पचयम्	I. १३४
वर्तिः	II ४९२, ६०० वर्ष्यम्	II २३१
वर्तिका	II ४६८ वर्सम्	II. ४५४
वर्तिष्णुः	II. ३५०, ३५१ वलयम्	II. ४८७
वर्तिष्यते	II ३९ वलिः	II. ४९४, ६००, ६१३
वर्तिष्यमाणं	II ३८ वलिनः	I. ६१३
वर्त्यत्	II. ३८ वलिभं	I. ६१३
वर्त्यन्	II. ३४७ वलिभः	I. ६१३
वर्धनः	II. ३६० वलीकम्	II ४७५
वर्धनम्	II. २३९ वल्लकः	II. ४७८
वर्धनौ	II. २३९ वल्लकम्	II. ४५१
वर्धिष्णुः	II ३५०, ३५१, ३५२ वलिगतम्	II. ३३९
वर्ध्रम्	II. ४२९ वल्लगुः	II. ३८८
वर्म	II. ६१८ वल्लगूयति	II. २१
वर्महरः	I. २२६, II. २५८ वल्लगूयन्ती	II. १२६
वर्महरौ	II २५८ वल्लगूयन्तीम्	II. २१
वर्थ.	II. २२२ वल्लगूयिष्यति	II. १२६
वर्थः भक्ता	I. १४३ वल्लभः	II. ४६३
वर्था	II. २२२ वल्लभा	II. ४६३

वातफी	I. ६०९	वारि	II ४९४
वातच्छेद्यम्	I १८४	वारिः	II ४९४
वातन्धयः	II. २७२	वारिधारारवभीरु.	I. १८६
वातप्रमीः	II. ४७१	वारिवाहः	II २४९
वातमजम्	II २७०	वारी	II ४९०
वातमजा.	II २७०	वारुडकिः	I ३९०
वातूलः	I. ४३१, ५८६, ५८८,	वारुणम्	I ४१७
	६०५, ६०७	वार्तः	I ५९१
वात्या	I ४३०, ४३१	वार्ताकम्	II. ४५६
वात्स्यः	I ३९१	वार्ताकुः	II ४५६
वादयते	II १९२	वार्धकम्	I. ४२३, ४२५, ५५०,
वादयाश्चकिरे	II ६	५५१	
वादिः	II. ४९४	वार्धुषिकः	I. ४९६
वादित्तम्	II. ५०४	वार्याः	II. २२७
वापिः	II. ४९४, ५६५	वार्षिकः	I. ४५७, ४६६
वापी	II. ४९४	वार्षिकम्	I. ४५७
वाप्यम्	II २३४	वार्ष्यायणिः	I. ४०७
वामः	II. ४१४	वालं, वालः	II. ६१८
वामनी	I. २९	वाल्लिद्रुहः	I. २३१
वामनेत्रा	I. ४२	वाल्लिद्रुहम्	II. २९७
वामोरुः	I. ४९	वालमीकीयम्	I. ४४५
वायव्यम्	I. ४१८	वावदुकः	II. ४७८
वायसः	II. ४६२, ६११	वावदूतयाः	I. ४०७
वायुः	II. ३८३	वावृत्यमाना	II. २०५
वाय्वग्नी	I. ३०७	वाव्रज्यते	II. १०५
वारङ्गः	II. ४१०	वाशनैः	II. २३९
वारयति यवेभ्यो गा	I. ९९	वाशिः	II. ४९४
वाररुन्धः	I. ४७९	वाशिनायनिः	I. ४००
बाराणसेयम्	I. ४४१	वाशुरा	II. ३९२
बाराहकः	I. ४३६	वाश्रः	II. ४२६

वाश्रम्	II. ४२६	वि:	II ४९६
वास, वासः	II. ६१२	विकटम्	I. ५६१, ५६२
वासः	II ५१०	विकल्पी	II ३५७
वास्तेयम्	I ५१२	विक्स्वरम्	II ३७७
वास्तेयी	I ५११	विकाकुत्	I २८१
वासनम्	I ५२१	विकासिभक्तिः	I २५४
वासन्तिकः	I ४३४	विकिरः	I ३८१
वासन्त्यः	I ४६६	विकीर्णकेशा	I ४२
वासयते	II ८८, १९२, १९३	विकुरुते	II १५८
वासरः	II ४६४, ४६५	विकुर्वते	II १५८
वासवी	I ४७९	विकुर्वाणः	II. १५८
वासि	II ४९४, ५६५	विकुर्वे	II १५८
वासिष्ठः	I ३९२	विक्रमते	II १६२
वासुदेवः	I. ३९२, ६४८	विक्रयिकः	I. ४९२
वासुदेवकः	I ४७८	विक्रीणीते	II १३०
वास्तव्य.	II २१५, २१६	विक्षावः	II. ५३२
वास्तुः	II ४०१	विक्रममाणा	II. १६२
वास्तेयम्	I ६४८	विस्त्र्यः	I. २६८
वास्तेयी	I ६४८	विस्त्रयातिः	II. ५५६
वास्त्रः	I ४१५	विग्रः	I. २६८
वाहना	II ५६३	विघटितोरुः	I. ४९
वाहभट्	II ३०१	विघनः	II. ५५१, ५५२
वाहसः	II. ४६२	विघसः	II. ५४३, ५४४
वाहिका	II. ५६५	विघाताय	II ५२६
वाहितम्	II. ३२५	,,	II. ५२७
वाहीकः	I ३८५	विघ्नः	II ५४३
वाद्यम्	II. २२३	विघ्नभयम्	I. १८६
विंशः	I. ५७३, ५७५	विघ्नितः	I. ५६६
विंशतिः	I. ५२४, ५९८	विचक्रमिरे	II. १६३
विंशतितमः	I. ५७५	विचक्रमे	II. १६३

विचचार दावम्	I ५६	वितुस्तयति	II १२५
विचेरु वनस्थली	I ५६	वितृदः यूनाम्	I १२६
विचतुरः	I ३२०	वितृदा.	II. २४२
विचर्चिका	II ५६४	वित्तः	II ६५, ३२०
विचित्रम्	II ६१	वित्तम्	II ६२०
विचेतीकरोति	I ६६१	विदतुः	II ६५
विजयते	II १३१	विदन्	II ३४६
विजावा	II ३०१	विदन्ती	II ३४६
विजिगीषते	II १३२, १७७	विदाकुर्वन्तु	II ६६
विजिगीषुः	II ३१	विदाचकार	II ३३
विजिग्यिरे	II १३१	विदाबभूवुः	II ३४
विजिभ्ये	II ३१	विदिः	II ६००
विजिघृक्ष्व.	II १०१	विदितः	II ३२०, ३२१, ३३७
विजिह्वनयना	I ४५	विदितम्	II. ३३७, ३३८
विजेषिष्ठाः	II १३१	विदितं तव	I. १२९
विजेष्यते	II. २	विदितं भवताम्	I १३०
विजेष्ये	II १३१	विदुः	II ६५
विज्ञापना	II ५६३	विदुरः	II. ३६९
विटप, विटपः	II ६०९	विदुषितरा	I ३४३
विटपः	II. २५६, ४६७	विदुषी	I ४, II. ३४६
विटपा	II २५१	विदूननारीकम्	I. २५५
विटम्	II ६०५	विद्यते भोक्तुम्	II. ५२३
विट्	II. ५९९	विद्यमाननासिका	I. ४५
विट्शूद्राः	I. ३०१	विद्यस्व आस्व भव एवं वसन्	II. २१४
विडङ्गः	II. ४१०	विद्या	II. ५५८, ५९८
वितपते	II. १४५, १४६	विद्याचणः	I ५६०
वितस्तिः	II. ५०५	विद्यालुञ्चुः	I. ५६०
वितानयाजी	II. ३०८	विद्युत्	II ३७७, ५९९
वितिष्ठते	II. १३७	विद्युत्प्रणाशम्	II. ५८८
वितिष्ठमानम्	II. १३९	विद्वत्स्वरूपः	I. ६४१

वियर्त्	II. ६२०	विवरे सदः	II ३३६
वियमः	II. ५४६	विवाय	II २०
वियामः	II ५४६	विविदिवान्	II. ३४३
वियोगभीरुः	I. १८७	विविद्वान्	II ३४३
विरजी करोति	I. ६६१	विविधकामहितः	I. १८६
विरजीकृता	I ६६२	विविशिवान्	II. ३४३
विरम	II १८८	विविधान्	II ३४३
विरम आग्रहात्	I ९७	विवृतासिः	I २९१
विरमति	II. १८७	विवृत्सन्तं	II ३८
विरमति पापात्	I. ९७	विवेकगुणात्	I. १०६
विरमन्ति	II. १८८	विवेकदृष्टा	II. ३११
विरराम	II १८८	विवेकी	II ३५६
विरराम समरात्	I. ९७	विव्यतुः	II. २०
विरही करोति	I. ६६१	विव्युः	II. २०
विराजन्	II. ३४५	विशङ्कटः	I. ५६२
विरावः	II. ५३०	विशङ्कटम्	I. ५६१
विरिञ्चः	II ३२५, ३२६	विशयः	II ५३५
विरुद्धभोजनीयम्	I ४७६	विशसितः	II ३२६
विरेषितम्	II. ३२५	विशस्तः	II. ३२६
विलम्बितुं सहाः	II. ५२४	विशायः	II. ५३५
विलापयसे	II ८८	विशालः	II. ४०८
विलासिनी	I. २	विशालम्	I. ५६१, ५६२
विलासी	II ३५८	विशाला	II. ४०८
विलुपितम्	II. ३२३	विशिलै रुरुधे	I. ६१५
विलेखितुमशाकि	II. ५२५	विशिपम्	II. ४६७
विवदन्ते	II. १६६, १६७	विशिधासयिषांचक्रुः	II २३
विवदिष्ये	II १६७	विशेषविद्वान्	I. १८२
विवधिकः	I. ४९४	विश्वः	II ५५४
विवरम्	II. ६१७	विश्रयी	II. ३६५
विवर्षिष्यति	II. ५३	विश्वजनीनम्	I ५१७

विश्वजनीना	I. ५१७, ५१८	विष्णुपुरम्	I. ३१६
विश्वप्सा	II ४२०	विष्णूयति	II ११२
विश्वमित्रः	I ३७५	विष्फुलः	II. ७४
विश्वम्	II. ४१७	विष्फुलद्भिः	II. ७४
विश्वम्भरः	II. २८४	विष्यः	I. ५०५
विश्वम्भरा	I २२९	विष्यन्दमानः	II. ४०
„	II. २८४, ४१७	विष्वणः	II. ५४५
विश्वस्तः	II ३२०	विष्वणाः	II. १४
विश्वामित्रः	I. ३७५, ३७६	विससर्ज रमणाय	I. ८२
विश्वसज्जन्मा	I ८	विसारः	II. ५२८
विष, विषः	II. ६११	विसारि	II. ३०२, ३०४
विषममयम्	I ४७५	विसारी	I. ६५१
विषमस्थः	I. २२६, II २५१	विसोढवन्तं	II. ४४
विषसाद	II. १३, १४, ४८	विसोष्यति	II. ७२
विषहते	II. १५	विस्तृवरी	I १८
विषह्य	II १५	विस्कन्ता	II ३१७
विषा	II ४७७	विस्कन्न	II. ३१७
विषाणं, विषाणः	II ६०६, ६०७	विस्तरः	II. ५३४, ५४२, ६०२
विषेहिरे	II. १५	विस्तारः	II. ५३३, ५३४, ५४२
विष्कम्भितु	II. ८१	विस्फारयांचकार	II. ९०
विष्कन्ता	II ३१७	विस्फुरन्	II. ७४
विष्कन्तुन्	II. ५६	विस्सापयते	II. ९६
विष्कम्भ्नाति	II ८१	विस्सापयन्	II. ९७
विष्कम्भोति	II. ८१	विस्सापयेताम्	II. ९७
विष्किरः	I. ३८१	विस्यन्दः	II. ४०
विष्टकर्णः	I. ३६७	विस्रम्भी	II. ३५७
विष्टपम्	II. ४६७	विहगः	II. २७८, २८६, २८९
विष्टरः	II. ५४२	विहङ्गः	II. २७६, २७८
विष्टलम्	II. ३३५	विहङ्गमः	II. २७६, २७८
विष्णुः	II. ४५०	विहन्तुं पटीयसी	II. ५२५

विहवः	II. ५४९ वृत्यः	II. २२७
विहा	II. ४७७ वृत्यम्	II. २२७
विहितिमम्	II. ५५३ वृतः	II. ४२५, ४२६, ६१९
वी	II. ४९६ वृत्रहा	II. ३०८
वीकाशः	I ३७४ वृद्धोक्षम्	I. ३२५
वीक्षाम्बभूवे	II १२७ वृद्धोक्ष.	I. ३२१
वीचिः	I. ३७, II ४८२, ६०० वृध्यम्	II २२७
वीची	I. ३८ वृशः	II. ४८८
वीणा	II. ४४६ वृश्चिक.	II. ४३१
वीणी	I. ६०१ वृश्चित्वा	II. ५७८
वीरमन्या	II. ३०६ वृषः	II. ६११
वीरः	II ४२६ वृषणं, वृषणः	II. ६०६, ६०७
वीरयत्नी	I. २४ वृषनादी	II. ३०४
वीरपाणम्	I. ३७९ वृषभः	II ४६३
वीरभोगीणः	I. ५१८ वृषयः	II ४८७
वीवधिकः	I. ४९४ वृषलः	II ४०५, ६१८
वृकः	II. ४५१ वृषस्यती	II. ११०
वृकतिः	I. २५६ वृषस्यन्ती	I. ४, II. १०९, ११०,
वृकभीतः	I. १८६ १११, ३४४	
वृक्षं परि	I. १७४ वृषा	II. ४१८, ४१९
वृक्ष वृक्षं सिञ्चति	I. ६६९ वृषाकपायी	I. २४
वृक्षः	II ४५५, ६११ वृष्टिश्चेत्क्षिप्रमायास्यति शीघ्रं	
वृक्षकः	I. ६४५ वप्स्यामः	II. २०६
वृक्षात् परिक्रामन्	I. ९६ वृष्णिः	II. ४७९, ५९७
वृक्षात्सकाशात्	I. ६१५ वृष्यम्	I. ५१६, II. २३१
वृक्षाद्वृक्षं	I. ६१५ वेणिः	II. ४७९
वृक्षेशयः	I ३३२, II. २६० वेणी	II ६०१
वृजिनम्	II. ४३२, ६०७, ६०८ वेणु	II. ४५०
वृत्तबाहुः	I. ४८ वेणुमृदङ्गकांस्यम्	I. ३००, ३०२
वृत्तम्	II. ३२८, ६२० वेतनः	II. ४४५

वेतनम्	II. ४६८, ६०७	वैदिशम्	I. ४३५
वेतसः	II. ४६२	वैदूर्यः	I. ४७६
वेतस्वती	I ४३८, II ४६२	वैदूर्यम्	I. ४७६
वेतस्वान्	I ४३७	वैदेहिबन्धुः	I. ३५२
वेत्ति	II. ६५	वैद्यकम्	I. ५४९
वेत्थ स्म	II २०२	वैनतेयः	I ३९३
वेत्रम्	II ५०२, ५०३	वैनयिकः	I ६५६
वेद	II ६५	वैबुधसैन्धवी	I. ३९७
वेदना	II ५६३	वैबोधिकः	I ५०१
वेदय्	II २४४	वैमात्रेयः	I ३९२, ३९४
वेदवित्	II २९७	वैमानिकः	I. ४९१, ५३२
वेदापयति	II ८२	वैयाकरणः	I. ४३३
वेदिः	II. ४९२, ४९३, ६००	वैयात्र.	I. ४१५
वेधाः	II ५१०	वैयासकिः	I. ३९०
वेपथुः	II ५५३	वैरकारः	II २६७
वेमा	II ४९९	वैरम्	II. ६११
वेशः	II. ५२७	वैरायते	II १२१
वेशन्तः	II ४६४	वैरायमाणः	II. १२१
वेशिः	II. ६००	वैरायित्त	II. १२१
वेष्पः	II. ४४८	वैवधिकः	I. ४९४
वेसरः	I ३६६	वैशतिकं	I. ५२१
वेहत्	II. ४३७	वैशसम्	I. ५४८
वैणिकः	I. ४९९, ६०१	वैशाखः	I. ५३२
वैणुकीयम्	I. ४४८	वैश्वजनीनः	I. ५०९
वैतण्डिकः	I. ५११	वैश्वामित्रः	I. ३९२
वैतनिकः	I. ४९२	वैष्टम्	II. ५०१
वैनसी	II. ४६२	वैसारिणः	I. ६५१
वैत्रकीयम्	I. ४४८	वैहासिकः	I. ४९०
वैदग्धी	I. २९, ५४२	व्यजः	II. ५६९
वैदग्ध्यम्	I. ५४२	व्यजिगीषन्त	II. १३१, १७६

व्यजेष्ट	II १३१	व्यस्वनत्	II. १४
व्यजेष्टाः	II. १३१	व्याकृष्टम्	II ५२४
व्यतस्तभत्	II ९५	व्याघट्टना	II. ५६४
व्यतिषक्तम्	II. १२	व्याघ्रः	II. ५२०
व्यतिघ्नन्	II. १२८	व्याघ्रपात्	I. २७९
व्यतिघ्नन्ति	II १२४	व्याघ्री	I. ४६
व्यतिजिग्ये	II १२८	व्याघ्या	I. ४१२
व्यतियुतः	II १२९	व्यात्तम्	II. १३३
व्यतिलुनन्ति	II १२९	व्यात्युक्षी	II. ५३७
व्यतिलुनीते	II. १२७	व्याददते	II १३२
व्यतिविद्वते	II. १२९	व्याददाति	II. १३२, १३३
व्यतिष्ठत्	II १३९	व्याददौ	II १३३
व्यत्यगच्छत्	II. १२८	व्याघ्रः	II. २४५
व्यत्यतन्वाताम्	II १२८	व्यापत्	II. ३५
व्यत्यैताम्	II. १२८	व्याप्तवती	I. ३, II. ३१४
व्यद्योतिष्ट	II. ३७	व्यायच्छमानः	II. १४६
व्यधः	II. ५४४	व्यायच्छमानयोः	II. १८३
व्यरसीत्	II. ५१	व्यावक्रोशी	II. ५३७
व्यरमत्	II. १८७	व्यावहासी	II. ५३७
व्यरुचत्	II. ३५	व्यूढोरस्कः	I. २८२
व्यरुचन्	II. ३४, ३७, ३८	व्योम	II. ४९९
व्यर्णः	II. ३२७	व्योममायः	I. २२६, II. २५०
व्यलिपत्	II. ५८	व्योमस्पृशः	I. २३१
व्यलीकम्	II. ४७५	व्रश्चनम्	II. ५६८
व्यवदिष्ट	II. १६६	व्रजं, व्रजः	II. ६२२
व्यश्रुते स	II. २०१	व्रजः	II. ५६९
व्यषहत	II. १५, ४४	व्रजोपरोधम्	II. ५८९
व्यष्टभात्	II. १४, ८०	व्रज्या	II. ५५७
व्यष्वणत्	II. १४, १७	व्रणं, व्रणः	II. ६०६
व्यस्सरन् शस्त्राणाम्	I. ११६	व्रतम्	II. ६२०

व्रतयति	II १२४	शकशकायन्तः	I ६६५
वाजिः	II ४९४	शकारः	II ५६५
वातः	II ६१३	शकुनः	II ४५२
वातीनः	I ५५८	शकुनिः	II ४५२
व्रीहिकः	I ६०१	शकुन्तः	II ४५२
व्रीहिमती	II ३७०	शकुन्तिः	II ४५२
व्रीहियवम्	I ३०३	शकृत्	II ४८०, ६२०
व्रीहियवाः	I ३०३	शकृत्कारिः	II २६८
व्रीहिवापाणि	I ३७९	शकृत्कारः	II २६८
व्रीही	I ६०१	शक्तिग्रहः	II २४७
व्रीहेयम्	I ५५२	शक्तिहरः	II २६८
		शक्तिहरम्	II २५७
श		शक्तो दैत्येभ्यः	I ९२
श कृष्णाय, कृष्णस्य	I १४५	शक्तुवाना	II ३४८
शतः	I ६१२	शक्तोति भोक्तुं	II ५२३
शेतिः	I ६१२	शक्मा	II ४९८
शंतुः	I ६१२	शक्यः	II २२१
शंभः	I ६१२	शक्यम्	II २२१
शंभवः	II २६०	शकः	II ४२५, ४२६
शयः	I ६१२	शक्रः	II ४८९
शंयुः	I ६१२, ६१३	शकरी	II ४९०
शंवः	I ६१२	शका	II ४००
शंवदः	II २६०	शङ्करः	I २२६, II २६०
शंस्ता	II ४३७	शङ्करा	II २६०
शंस्थः	I २३२, II ३०२	शङ्कल्यम्	I ५१६
शंस्थम्	II २२७	शङ्कुः	II ३९१, ६१८
शकः	I ४१२	शङ्खः	II ४०४
शकटः	II ४८३	शण्डः	II ४०७
शकन्	II ६२०	शण्डिलः	II ३९६
शकलम्	II ४०६	शतं, शतः	II ६१८
शकशकायद्विः	II ११६		

शतंदात्री	II ५७६	शबलः	II. ४०५
शतकृत्वः	I ६५१	शबलिमा	II ४०५
शतकृत्व. अह	I १२४	शब्दः	II ४८६, ६१३
शततम.	I ५७६	शब्दकारः	II. २६७
शततमी	I ११, ५७३, ५७६	शब्दकारम्	II. ५९१
शतद्रु	II ३७९, ३९१	शब्दनः	II ३५९
शतधनुः	I २७५	शब्दयति	II १२०
शतधन्वा	I २७५	शब्दायते	II १२०
शतमन्युरूपः	I. ६४१	शब्दायमानम्	II १२०, १२१
शतमूर्ध्नी	I २२	शम शम	I ६६९
शतसाहस्रम्	I. ५२१, ५२९	शमथः	II ४६१
शताद् बद्धः	I. १०६	शमयेत्	II. २१२
शतेन बन्धितः	I. १०६	शमलम्	II ४०६
शत्रिः	II. ४८१	शमितः	II. ३२८, ३२९
शत्रुसहः	II. २८४	शमित्वा	II. ५७९
शत्रुः	II. ४८८	शमिष्ठलम्	II. ३३५
शत्रुघातः	II. २८९	शमी	II ३५५
शत्रुघ्नः	II. २९१, २९२	शमीदृषदम्	I ३१०
शत्रुज्ञयः	II. २८४	शमीरः	I ६४५
शत्रुन्तपः	II. २८४	शम्बः	II. ४८६
शत्रुलावः	I. २२६	शम्बाकरोति	I. ६६६
शत्रुलावौ	II. २४९	शम्बूकः	II. ४७८
शत्रुबलः	I. ५९६	शम्भुः	II. ३७९
शत्रुहः	II. २८९	शयथः	II. ४६१
शदिः	II. ४८१	शयनं शयनः	II ६०८
शद्रुः	II ३६८	शयनीयम्	II. २१८
शपते	II. १३५	शयानकः	II. ४५६
शपथः	II. ४६१	शयाना भुञ्जते	II. ३४५
शप्यम्	II. २१९	शयालुः	II. ३६६, ३६७, ३६८
शफोरुः	I. ४९	शयितं रामस्य	I. १३१

शयितम्	I. १९३, II ३३६, ३३९	शर्करीयम्	I. ४३७
शयितमिदमेषां	I १३०	शर्धनहाः	II २७१
शयित्वा	II ५७७	शर्म	II ४९८
शयुः	II ३८४	शर्मदः	I. २२६, II २५०
शयुनः	II. ४५४	शर्वः	II. ४१८
शय्या	II ५५८	शर्वरी	I २६, २७, II. ४४३
शय्योत्थायम्	II ५९०	शलभः	II. ४६२
शैरः	II ५४१, ६०३	शलाका	II ४७३, ४७४, ६०१
शरच्छायम्	II ६११	शलालुकः	I ४९९
शरणकाम्यसि	II १११	शलकम्	II. ४५१
शरणार्थी	I ६१२	शल्यं, शल्यः	II ६२२
शरण्यः	I ५०९, ६४८	शल्यम्	II ४८९
शरण्यम्	II. ४५९	शव, शवः	II ६२२
शरत्	II ४१२, ६००	शशमालः	I. ५६९
शरदिजः	I. ३३६	शशाद	II ४८
शरभः	II ४६२	शशोर्णम्	II ५९९
शरम्	II ६२०	शश्वच्चकार	II २००
शरमयम्	I. ४८३	शश्वदकरोत्	II २००
शरवणभवम्	I २८९	शश्वद्वभूव	II २०१
शरवणम्	I ३७७	शष्कुलि	II ६००
शरसात्	I ६६४	शष्पम्	II ४४८, ६०९
शरारुः	II ३७५	शस्त्रम्	II. ३८०, ५०१, ५०२, ६११
शरावती	I ३७१		
शरीरकम्	I ६४५	शस्त्राशस्त्रि	I. २६२, II. ५०१
शरीरबद्धः	I २९१	शस्त्री	I. ३५
शरीरम्	II ४७६, ६११	शस्त्रैः	I. ७९
शरु	II. ३८५	शस्यम्	II. २१९, २२७
शर्करकम्	I. ४३७	शाकटः	I ५०४
शर्करा	I. ४३७, II. ४७२	शाकटिकः	I. ४९०
शर्करिकम्	I. ४३७	शाकपणः	II, ५४७

शाकपलांशदेह्यम्	I. ६४२	शारिः	II. ४९५
शाकपार्थिवः	I २०८	शारिका	II ४९५
शाकलः	I. ४१३	शारिकावणम्	I ३६९
शाकलिकः	I. ४१३	शारिकुक्षः	I. २६८
शाकुनिकः	I. ४९७	शार्करः	I. ५९२
शाक्तीकः	I ५००	शार्करम्	I. ४३७, ६४९
शास्त्री	I. ६०२, ६०३	शार्करिकम्	I. ४३७
शास्त्र्यः	I. ६४८	शार्ङ्गः	II. ४१२
शातः	II. ३३२	शार्ङ्गधन्वा	I. २७६
शातमानम्	I. ५२१	शार्दूलः	II ४८५
शातम्	II. ३३२	शालालुकः	I ४९९
शातोदरी	I. ४३	शालिगोपी	I १४
शात्रवः	I. ६५८	शालिगोप्यः	II. २४९
शादः	II ४८६	शालीन.	I ५५८
शाद्वलः	I. ४३८	शालीनम्	I. ५५८
शाद्वलम्	II ४८६	शालीयः	I. ४४५
शान्तः	II ३२८	शालुकम्	II ४७८, ६०५
शान्तम्	II. ३२८	शालेयम्	I ५५२
शान्तिः	II. ६००	शाल्मलिः	II ६२१
शान्त्वा	II ५७९	शासनम्	II. ६०७
शाब्दिकः	I. ४९७	शास्तिः	II ५०५
शामीलम्	I. ४८२	शास्ति तापसान्, अधिपम्	I. ५४, ५५
शामीली	I. ४८२	शास्त्रम्	II. ६११
शायय	II. १९१	शिवयम्	II. ५१४, ६२०
शाययति	II. १९१	शिक्षति	II. १०३
शायय रावणम्	I. ५७	शिक्षते	II. १०३, १३३
शायिका	II. ५६६, ५६७, ६६५	शिक्षा	II. ५६१
शारदः	I. ४५६, ५३१	शिखण्डः	II. ६१३
शारदाः	I ४६६	शिखा	II. ५१५
शारावः	I. ४१६	शिखावल्	I. ३७०, ४३९, ५९७

शिखावान्	I ५८५	शिशुः	II ३८८
शिखी	I. ६०१, ६१२	शिशुकन्दीयः	I. ४७६
शितः	II. ३३२	शिश्वाय	II. ६०
शितम्	II ३३२	शिश्वियतुः	II. ६०
शिता	II. ३३२	शिश्वियुः	II ६०
शितिः	II. ४९३	शिष्यः	II. २२७
शितिम्	I ५४०	शीतकः	I. ५७७
शिथिलम्	II ३९६	शीतभोजी	II. ३०२
शिविरम्	II ३९६	शीतहरः	II २५७, २६८
शिरः	II ५०७	शीतालुः	I ४, ५७७, ६०५, ६०७
शिर उत्क्षिप्य	II ५९१	शीतोष्णम्	I. ३०५
शिरसिजः	I. ३३४, II. ३१२	शीतोष्णे	I. ३०४
शिरस्यः	I. ५१६	शीघ्र	II. ४७७
शिरिः	II. ४९७	शीघ्र, शीघ्रः	II ६०४
शिरीषः	II ४७५	शीघ्रपी	II २५६
शिरीषम्	II ६११	शीयते	II ४७, ४८, १२७
शिरीषवणम्	I ३७७	शीयमानः	II. ४७, ४८
शिरीषवनम्	I. ३७७	शीरः	II ४२६
शिरोविः	II ५५५	शीर्षवाती	I. २३०, II २९०, २९१
शिलाशया	I ३३७	शीर्षच्छेद्यः	I ५२४
शिलेयम्	I ६४८	शीर्षच्छेद्यम्	I ५२४
शिल्पकारी	I १४	शीर्षण्यः	I. ५१६
शिल्पम्	II. ४४८, ४४९, ६०९	शीर्षम्	II ६११
शिल्पशालम्	I. २५२	शीलं, शीलः	II ६१८
शिवं राघवाभ्याम्	I १४५	शीलम्	II ४७७
शिवः	I. ६४८, II. ४१७	शीलितः	II. ३३७
शिवकेशवौ	I २९७	शीवा	II. ४९०
शिवौ	I ३१२	शुकः	II ४५१
शिविरं, शिविरः	II. ६११	शुकवकम्	I. ३०४
शिशिरम्	II. ३९६, ६११	शुकवकाः	I, ३०४

शुकः	II ४३०	शुन्युः	II. ४४७
शुकम्	II ६११	शुन्यम्	I ५१५
शुकियम्	I. ४१७	शुमयुः	I ६१३, ६१४
शुकं, शुकः, शुका	II. ६२३	शुभा	II. २४२
शुकः	I. ५८३, II. ४३०	शुभम्	II ४२६
शुक्ता	II ५९९	शुभारूप्यः	I ६३०
शुक्लत्वम्	I. २५६, II ६१५	शुभि.	II. ४८१
शुक्लम्	I ३१३, II ४३०	शुक्लम्	II ४८६, ६१९
शुक्लशुक्लं रूपं	I ६७२	शुशाव	II. ६०
शुक्लशुक्लः पटः	I ६७२	शुशुवतुः	II. ६०
शुक्लानि	I. ३१३	शुशुवुः	II. ६०
शुक्लिमा	I. ५३९	शुश्रुवान्	8I. ३४१, ३४२
शुक्लीकृत्य	I २१८	शुश्रुवान् वचनम्	I. १३३
शुक्लीभावः	I ३५१	शुश्रूषते	II. १७४
शुक्षि.	II. ४६९	शुश्रूषमाणः	II. १७५
शुचिः	II ४९३	शुषिरम्	II. ३९५
शुची भवति	I ६६१	शुष्कं शुष्कः	II. ६०५
शुष्कं, शुष्कः	II. ६०५	शुष्कः	II. ३१८, ४५१
शुष्कारः	I. ६४५	शुष्कपेषम्	II ५८४
शुष्कालः	I ५८५	शुष्कम्	II. ३९५, ४५१
शुद्धदन्	I. २८०	शुष्णः	II. ४४६
शुद्धान्तसम्भोगनितान्तवृत्तः	I. १९२	शुद्धः	II. ४२८
शुनःपुच्छः	I. ३३९	शुद्धा	I. २, II. ४२८
शुनकः	II. ४३१	शुद्धाभार्यः	I. २६०
शुनश्शोफः	I. ३३९, ३४०	शुद्धी	I. २
शुना	II. ४२०	शूनः	II. ३१७
शुनासीरीयम्	I. ४१८	शून्यम्	I. ५१५
शुनासीर्यम्	I. ४१८	शून्या	I. ५१५
शुनिषयः	II. २७१	शूरमन्यः	II. ३०६
शुनोलाङ्गलः	I. ३३९	शूरः	II. २४९

शूरमानी	I. २३२, II ३०६	शेथीयमाने	II ६०
शूर्प शूर्पः	II ६०९	शेषगवी	I. २०४
शूर्पणखा	I. ४५, २६६	शैवः	I. ४३४, ४७७
शूर्पनिष्पावौ	II ५२९	शैषच्छेदिकः	I. ५२४
शूर्पम्	II ४४८	शैलालिनः	I ४७८
शूल, शूलः	II ६१८	शैलेयम्	I ६४८
शूलपट्टिशः	I ३०२	शैवः	I ३९१
शूलपरशुशरचापभृताः	I २९२	शैवलः	II. ४७७
शूला करोति	I ६६८	शैशवम्	I ५४६
शूल्यम्	I ४१६	शैष्योपाध्यायिका	I ५५०
शृङ्खलकः	I ५७९	शोकच्छिदः	II. २९८
शृङ्ग, शृङ्गः	II. ६२२	शोकापनुदः	I. २३६, II २५४, २५५
शृङ्गम्	II ४१२		
शृङ्गाटम्	II. ६०५	शोकापनोदः	II. २५४
शृङ्गारं, शृङ्गारः	II. ६११	शोक्मः	II. ३६०
शृङ्गारः	II ४६५	शोचिः	II. ४४१
शृङ्गारकः	I. ६०५	शोणा	I. ३३
शृङ्गिणः	I ५९८	शोणी	I ३३
शृणुतः	II ५३	शोभनः	II. २१८
शृणोति	II ५३	शोभनकर्णः	I. ३६७
शृणोति नटस्य गाथा	I. ९९	शौकम्	I. ४८३
शृण्वन्तौ	II. ५३	शौक्यम्	I. ५३९, II. ६१५
शृतम्	II. ३२८	शौचम्	I. ५४८
शेते	II. १२७	शौटीरः	II ४७६
शेदतुः	II. ४८	शौटीर्यम्	II. ४७६
शेदुः	II. ४८	शौभ्रेयः	I. ३९४
शेपालः	II. ४७७	शौरिः	I. ३८९, ३९२
शेरते	II १, ६४	शौक्कशालिकः	I. ४७३
शेबः	II. ४१८	शौवस्तिकः	I. ४५५, ४५६
शेवालम्	II. ४७७	शौवस्तिकम्	I. ४४५, ४५५

शौवापदः	I ३७६	श्रायम्	I ४१७
शौवापदम्	I ४५६, ४९२	श्रावश्रावम्	II. ५८१
श्मशानम्	II- ६०७, ६०८	श्रावणः	I ४१७, ४४०
श्मश्रु	II. ५१५, ५१६, ६०४	श्रावणिक.	I. ४१७
श्यामः	II. ४१५	श्राविष्टीयः	II. ४६३
श्यामायमानम्	II. ११६	श्रियमन्या	II ३०७
श्यामारुणम्	I. २१३	श्रीः	II ३७८, ४३४, ५९८
श्येतः	II ४५८	श्रीमदः	I ३५१
श्येनः	II. ४३२	श्रीमन्मन्य.	II ३०७
श्येनचित्	II ३१०	श्रुतिः	II. ५५६
श्येनी	I २५	श्रुतिपथः	I. ३१७
श्यैनम्पाता	I. ४३३	श्रुती	I ५८०
श्रथित्वा	II ५७८	श्रुती वृद्धमतेषु	I. १४७
श्रद्धा	II. ५६२	श्रेणिः	II. ४७९
श्रद्धालुः	II ३६६	श्रेणी	II. ४७९
”	II ३६७	श्रेणीकृताः	I. २०७
श्रन्थना	II. ५६३	श्रेणीभूतम्	I. २०७
श्रन्थित्वा	II. ५७८	श्रेयान्	I. ६३३
श्रपितम्	II. ३२८	श्रेष्ठः	I. ६३३
श्रमी	II ३५५	श्रोणः	II ४४५
श्रमोदबिन्दवः	I. ३४९	श्रोणिः	II. ४७९, ५९७
श्रवणेन विसर्जयेत्	I १५४	श्रोतुमर्हन्ति	II. ५२४
श्रविष्ठः	I. ४६३, ६३५	श्रोतम्	I. ५४७, II. ५०३*
श्राणम्	II. ३२८	श्रोताक्षिनासावदनम्	I. ३००
श्राणिकः	I. ५०१	श्रोत्रियः	I. ५७९
श्राद्धः	I. ५९१	श्रोत्रियसात्	I. ६६४, ६६५
श्राद्धकर.	II. २६३	श्लक्ष्णम्	II. ४४७
श्राद्धम्	I. ५३२, II. ६२०	श्लाघं श्लाघम्	II. ५८१
श्रान्त्वा	II. ५७९	श्लाघमानः परस्त्रीभ्यः	I. ८२
श्रायः	II. ५३१	श्लेषः	II. २४५

श्लोकपाशः	I. ६२७	ष	
श्व.श्रेयसम्	I. ३२६, ३२७	षड्वर्षः	I २०३, ५२९
श्वगणिकः	I. ४९१, ४९२	षड्वर्षदेशीयः	I ६४२
श्वगणी	I ४९२, ६००	षण्डः	II ४०७, ६१३
श्वनिशम्	I २५१	षण्डः	II ४८८
श्वनिशा	I २५१	षष्टिः	II ५९८
श्वभ्रम्	II. ६११	षष्टिक्यम्	I ५५२
श्वयथुः	II ५५३	षष्टितमः	I ५७६
श्वशुरः	II ३९३	षष्ठः	I ५७३, ५७५, ६२८
श्वशुराजिह्वेति	I १००	षाड्गुण्यम्	I. ५४३
श्वशुरौ	I. ३१४	षाण्मातुरः	I ३९२
श्वशुर्यः	I ४०१	षाण्मासिकः	I ५२८
श्वश्रूः	I. ४८, II. ३९३	षाण्मास्यः	I ५२८
श्वश्रूश्वशुरौ	I ३१४	षाष्ठः	I. ६२८
श्वस्त्यम्	I ४४५	षिङ्गः	II. ४११
श्वस्तनम्	I ४४५	षोडन्	I. २८०
श्वा	II. ४१९, ४२०	स	
श्वागणिकः	I ४९१	सकरूपन्ते प्राप्तये	I ९३
श्वादेष्ट्रिः	I ४९१	संकन्दनः	II २४४
श्वादन्तः	I ३७५	संक्रीडता	II १३४
श्वापदः	I ३७५, ४९२	संक्रीडति	II. १३३, १३४
श्वापदम्	I ४९२	संक्रीडते	II. १३३
श्वाफलकः	I. ३९२	संक्रीडद्भिः	II. १३४
श्वाभलिः	I. ४९१	संक्रीडन्ती	II. १३४
श्वासः	II. २४५	संक्रीडन्ते	II. १३४
श्वित्रम्	II. ४२५	संक्षुण्ते	II १७८
श्विन्दते	II. ७	संक्षुण्वानः	II. १७८, १७९
श्वेतच्छतिकः	I. ५२४	संख्याताह्वः	I. २३८
श्वोवसीयम्	I. ३२६	संगच्छ	II. १५२
		संगच्छति	II. १५२

संगिरन्ताम्	II १६९	सप्रवदन्ति	II. १६७
संगिरन्ते	II. १६८	सप्रवदन्ते	II १६७
संगिरमाणः	II. १६८	संप्रायच्छन्त	II ४६, १७३
संगीतिः	II ५५७	संप्रायच्छन्त बन्दिभिः	I. ८०
सग्रहः	II ५३४	संबहयन्ती	I ६३७
संग्राहः	II ५३४	संबहयन्ती	II ८६
संघसः	II. ५४४	संभवा	II २४१
संचर्मयति	II ८२	संभाण्डवते	II १२३
संचस्कार	II ७७, ७९	संभावन, संभावनः	II. ६०८
संचाद्यः	II २३६	समतम्	I. १९३, II. ३३७
संचीवरयते	II. १२३	संमते, रामस्य	I. १२९
संचीवरयिष्यमाण.	II १२४	समद.	II ५४७
सजग्माते	II १५०	समर्दिनी	II. २४०
सजानानः	II. १६५	समाद.	II. ५४७
संजानानः मैथिल्या, निपुणान्	I. ७९	समानं, संमानः	II. ६०८
सजानानान्	II. १६६	समुखीनः	I. ५५२, ५५३
सजानीते	II. १६५	संयंसीः	II १८४
संजुः	I. २७३	संयच्छते	II. १७३, १८३
संज्वारी	II. ३५६	संयद्वरः	II. ४४४
संतर्पणः	II. २१८	संयमः	II. ५४६
संतिष्ठते	II. १३७	संयामः	II. ५४६
सत्तासयांचकार	II. २४	संयावः	II. ५३१
संदावः	II. ५३१	संरक्ष्य राक्षसेन्द्रस्य	I. १४३
सद्राव.	II. ५३१	संरावः	II. ५३०
संपश्यते	II. १५०	संवत्सरः	II. ४५५
संपातिः	II. ५१३	संवर्मयति	II. ८५
संपीतिः	II. ५५७	संवर्मितम्	II. ८५
संपृच्छते	II. १५०	संवलयति	II. १२४
संप्रमुञ्चेदधस्युः	II. २१०	संबलय	II. १२५
संप्रयच्छते	II. १७३	संविद्यः	II. ३१७

संविच्	II. ६००	संस्थाः	II ३०२
संविक्तः	II. १५२	संस्थास्यते	II २३८
संविक्ते	II १४९	संस्थास्ये	II. १३८
संविदते	II १५०	संस्तवः	II. २४५
संविदाते	II १४९	संस्वरते	II ५५, ५६, १५०
संविदानः	II. १५१	संस्वरिषीष्ठाः	II. १५१
संविद्रते	II १५०	संहार, दीप्यस्व, जहि,	
संविदिदे	II १५३	अमेति ईहमानः	II. २१४
संविशन्ति	I १४, ६४	संहारः	II. ५७१
संशमः	II १९४	संहितोरुः	I. ४९
संशृणुते	II १५०	संहयस्व	II. १५५
संशृणुते हितात्	I ९९	सकर्णकः	I २८५
संशृणुमहे	II. १५३	सकृत्	II ६२०, I ६५२
संशृणुष्व	II १५०	सकेशा	I. ४५
संशृण्वन्	II. १५२	सक्तुः	II ३९९
सश्चत्	II. ४३७	सक्तु, सक्तुः	II. ६०५
संश्रयी	II ३६५	सक्थि	II. ४६९, ६२०
ससत्	II. ६००	सखा	II ४९६
सेसर्गी	II. ३५६	सखिपथौ	I. ३१६
संसेव्यमाने	II ३१३	सखी	I ४६
संस्करोति	II. ७७	सरूयम्	I. ५४४, II ६१५
संस्कारजः	II. ३१३	सगवे	I. २६४
संस्कुर्वन्ति	II ७७	सङ्कटम्	I ५६१
संस्कृता	II ७७	सङ्कसुकः	II. ४३०
संस्कृते	II ७७	सङ्क्रमितुमयं कालः	II. ५२६
संस्तरः	II ५४१	सङ्ख्यः	II. २५६
संस्तवः	II ५३३	सङ्ख्यातरात्रः	I. २३६
संस्तावः	II. ५३३	सङ्गः	II. ६१४
संस्थः	II. ३०२	सङ्गच्छति	II. १४९
संस्था	II. ५५७, ५६२	सङ्गच्छते	II. १४९

सञ्जिरति	II १६८	सत्कृत्य	I. २२०
सञ्जिरते	II १६८	सत्त्वमेजयः	I. २२७, II. २७०
सङ्ग्राम, सङ्ग्रामः	II. ६१०	सत्परिमल्लक्ष्मीका	I. २८२
सङ्ग्रामयायी	I १४२	सत्य करोति	I ६६८
सङ्घः	II ५५२	सत्यंकारः	I ३५४
सङ्घतिथ.	I. ५७५	सत्यभामा	I ६४४, ३५५
सङ्घर्षयोगिणः	I. ३७९	सत्यम्	II ६२०
सङ्घुषितः	II. ३२९	सत्यवधः	II २२५
सङ्घुष्टम्	II ३२९	सत्यवधम्	II. २२५
सङ्घुष्टः	II ३२९	सत्या	I ६४४, ६४५
सचक्रम्	I. १६६	सत्या करोति	I ६६८
सच्छलकवचम्	I २६३	सत्याकृतः	I, ६६८
सजनपदम्	I ३५६	सत्यापयति	II. ८२
सजातिः	I. ३५६	सत्यापितः	II. ८२
सजातीयम्	I. ३५६	सत्तम्	II. ५०२
सजानिः	I २७६	सत्रायते	II. ११७
सजू कृत्य	I २१८	सदः	II. ५०६, ५०७
सज्योति.	I. ३५६	सदकृत	I. २२०
सञ्चचार	II. १७२	सदा	I. ६१८
सञ्चरः	II. ५६९, ५७०	सदातनी	II ४५९
सञ्चरते	II. १७०	सदृक्	I. २३१
सञ्चरमाण.	II १७१, १७२	सदृक् I. ३६०, II. २९५, २९६,	
सञ्चरमाणौ	II. १७२	,, २९७	
सञ्चरिष्णुः	II. ३५१	सदृक् तया	I. १४४
सञ्चरेत	II. १७१	सदृक्षः	I. ३६०, II. २९५
सञ्जानीते पित्रा, पितरं वा	I ७९	सदृशं नन्दनस्य	I. १४४
सततगा	II. २८९	सदृशं श्रुतस्य	I. १४३
सतां गतम्	I १०९	सदृक्षः I. २३१, ३६०, II. २९५	
सतां षष्ठः	I. १९१	सदृशः कृष्णस्य, कृष्णेन	I. १४३
सतीर्थः	I. ३५९, ५१३	सदृशसख्यका	I. २८६

सदृशी	I. १८, ३६०	स भवान्	I. ६१७
सदृशी तव	I. १४४	सभाजने	I. १४८
सद्यः	I ६२०	सभ्य	I ५१४
सद्गु	II ३६८	सभ्यः	I. ५१३
सद्गुप्ताननु	I. १७४	समं पुत्रेण आगतः	I. ७७
सद्वैद्यः	I २०८	समः कृष्णेन, कृष्णस्य	I. १४३
सधनुः	I २७५	समः पाशभृता	I. १४४
सधर्मा	I. ६, २७१, ३५६	समक्षम्	I. १६१, १६६, १७७
सध्रीची	I ४	समक्षे	I १७६
सनातनः	I ४५९	समक्षुवत	II १७८
सनाभिः	I ३५७	समगसत	II. १५०
सनि	II ४९७	समगंस्त	II १४९
सन्तमसम्	I. ३२५, ३२६	समगत	II. १४९, १५१
सन्तापन्नः	II २९१	समगध्वम्	II २०५
सन्तासयांचकारारिम्	I. ६०	समचरन्त	II १७०
सन् ब्राह्मणः	II ३४४	समचरिष्ट	II. १७१
सन्मङ्गलोद्ग्रतरप्रभावः	I २०८	समचारीत्	II. १७०
सपक्षः	I. ३५६	समचिच्छिदत्	II २५, २६
सपत्नी	I २४	समजः	II ५४७
सपत्रं करोति	I ६६६	समज्या	II. ५५८
सपत्ना करोति	I ६६६	समतिष्ठत	II. १३८
सपत्राकृतः	I २१९, ६६६	समध्वः	I. ३२८
सपुत्रः	I. २६३	समध्वाः	I. २१९
सप्त	II. ४१८, ४१९	समन्तात् दृषदः	I. ६६
सप्तगङ्गम्	I १७५	समन्तकेन	I. ७७
सप्तगोदावरम्	I. १७५, ३१९	सममयम्	I. ४७५
सप्ततिः	II. ५९८	समयः	II. ६१०
सप्तसाली	I. २१, २०३	समया	I ६६, II. ५०४, ५०५
सप्तजाः	I २७१	समया करोति	I. ६६६
सप्तह्यचारी	I. ३५९	समया पम्पां	I. ६७

समर्णः	II. ३२७	समुद्रः	II. ६०३, ६१४
समर्थो दैत्येभ्यः	I. ९२	समुद्रियम्	II ५९५
समवर्मयन्	II. ८५	समूलकाषम्	I. २३५, II. ५८३,
समवस्त्रयन्	II. १२५		५८४
समशृणोत्	II. १५२	समूलघातम्	I. २३५, II. ५८४,
समश्लिषत्	II. ७०		५८५
समस्फुरत्	II. ७७, ७८, ७९	समूहति	II. १५०
समस्थः	II. २५१	समूहते	II. १५०
समासमीना	I ५५६	समूहः	II २३६
समाः	II ६००	समृच्छिष्यते	II १४९
समाजः	II. ५४७	सम्पत्	II ५५६, ६००
समाजग्मुः	II. १५२	सम्पत्तिः	II ५५६
समाजुहाव	II. १५६	सम्पद्यते ज्ञानाय	I. ८९
समाजुह्वमाणः	II. १५६, १७६	सम्पद्वरः	II. ४४४
समा तस्याः	I. १४४	सम्पन्नकारम्	II. ५८२
समादाय	II. ५८०	सम्पर्का	II. ३५६
समानकालीनम्	I ४५३	सम्बध्या	II. ६०१
समानधर्मा	I. २७२	सम्भविष्यावः	II. १९९
समानरूपम्	I. ३५८	सम्भु.	II. ३७९
समानोदर्थः	I. ३५९, ५१३	सरः	II. ५०६
समानोदर्थम्	I. ३५९, ५१४	सरकः	II. २४८
समारन्त	II. ५३, १५०	सरकम्	II. ५१७
समाश्वसिमि	II. ६७	सरकं सरकः	II ६०५
समासजन्त्या	II. ५५	सरजः	I. ३२१
समाहारः	II. ५२९	सरजसम्	I. ३२१, ३२३
समित्	II. ६००	सरण.	II. ३६०
समिथः	II. ४२४	सरणिः	II. ४४०
समीपम्	I. ३१९, II. ६०९	सरण्डः	II. ४१२
समीपिवान्	II. ३४२	सरण्युः	II ४५६
समुच्चयः	II. ५३६	सरमाणः	II. ३४८

सलिलम्	II. ३९६	सहस्र, सहस्रः	II ६१८
सवत्साय	I. २६४	सहस्रकृत्व	I ६५१
सवन.	II. ४३६	सहस्रकृत्वः व्योमनि	I १२४
सवयसः	I ३५८	सहस्रतयम्	I ५७१
सवर्णा	I ३५८	सहस्रपात्	I २७९
सवसथः	II ४६१	सहस्रसख्याः	I. २८७
सवितम्	II. ३८१	सहस्री	I ५९१
सव्यम्	II. ४८९	सहानुजः	I २६३
ससृजेतराम्	I. ६३०, ६३१	सहामात्याय	I २६३
सस्मार महोत्सवानाम्	I. ११५	सहायता	I. ४२६
सस्यमतुः	II ४१	सहारः	II. ४६६
सस्यमुः	II ४२	सहाश्वम्	I. २६३
सस्यम्	II. ४८९, ६२०	सहितुं	II. ३३
सस्यात्	II. २९९	सहितुं क्षमः	II. ५२४
ससिः	II. ३७५	सहितोरुः	I. ४९
सस्वनतुः	II. ४१	सहितम्	II. ३८१
सस्वनुः	II ४२	सहिष्णुः	II. ३५०, ३५१
सहकृत्वरी	I. ५, II. ३१२	सहेमकुम्भः	I. २६३
सहकृत्वा	II ३१२	सहोदरः	I. ५१४
सह- चन्द्रमसा, देव्या	I. ७७	सहोरः	II. ३९८
सहचरी	I. १२, II २४०, २६१	सहोरुः	I. ४९
सहपरिवारः	I. २६४	सह्यम्	II. २२१
सहपुत्रः	I. २६३	सांकाश्यसिद्धः	I. ३३९
सहपुत्राय	I. २६३	सांग्रामिकः	I. ५३०
सहपुत्रेण	I. ७७	सामातुरः	I. ३९२
सहयुध्वा	I. २३३, II. ३१२	सायत्तिकः	I. ५३२
सहरि	I. १६६	सांयुगीनः	I. ५०९, ५१०
सहलाय	I. २६४	सांराविणम्	I. ४२२, II. ५३७
सहशरवि	I. २६३	सांवत्सरिकम्	I. ४५३
सहसीतः	I. २६३	सांशयिकः	I. ५२७

सायन्तनी	I. १३, ४५९	साहदेवः	I ३९२
सायमातिक.	I ४५३	साहयः	II. २४४
सायाह.	I. १९६	साहसम्	II ६११
सारं, सारः	II. ६११	साहसिकः	I ४९५
सारः	II. ५२८	साहसिकी	I. १६
सारङ्गः	II ४१०	साहसिक्यम् I	४९५, ४९६, ५४२
सारङ्गजग्धी	I. २९०	साहसः	I. ५९१
सारङ्गिक	I ४९७	साहसम्	I ५२१
सारथिः	II ४८३, ६१४	साहसाः	I ५२१
सारथ्यम्	I. ५४६	साहायकम् I.	५४८, ५४९, ५५०
सारवः	I. ४००	साहाय्यम्	I ५४८, ५४९
सारुधतीकाः	I. २५५	सिंहः	II ५१९
सार्थः	II. ४२३, ४२४	सिंहनदी	II. ३०४
सार्धं पुत्रेण	I ७७	सिकताः	I. ५९२, II. ६००
सार्धमुद्रवसीरिभ्याम्	I. ७७	सिकतावान्	I ५९२
सार्धं	I. ५१९	सिकतिलः	I. ५९२
सार्धः	I. ५१९	सिक्थम्	II. ४२४, ६०७
सार्धचर्मिणः	I. ५५२	सिच्यते स्म	II. २०१
सार्धजनिकः	I. ५१७	सिञ्चन्ती	I ६६४
सार्धजनीनः	I. ५००	सिञ्चेः	II. १३
सार्धभौमः	I. ४७१, ५२२	सितः	II. ३१६, ३३२
सार्धलौकिकः	I. ४६९, ५२२	सितम्	II. ४५७
सार्धवैद्यः	I. ५४३	सिता	II. ३१६
साल, सालः	II. ६१८	सिधम्	II. ६१९
सालमञ्जिका	I. १९६, II. ५६६	सिधलः	I. ५८६
सावनीयम्	I. ५१६	सिधवान्	I ५८६
सासद्यते	II. १०५	सिध्यः	II. २३०
सासद्यमाना	II. १०५	सिध्रः	II. ४२६
सासहिः	II. ३७५	सिध्रकावणम्	I. ३६९
सासह	II. ४४६	सिनः	II. ३१६, ४४४

सिन्दूरम्	II. ३९९	सुखिता	I. ५६५
सिन्धुः	II ३८६	सुखी	I. ६०९
सिरालः	I ५८५	सुखेन ददाति	I. ६७४
सीताघाती	II ३०८	सुख्यन्	II १२६
सीत्यम्	I ५०५	सुग	II. २८८
सीदति	II ४७	सुगः	II २८६, २८७
सीधुः सीधुः	II ६०४	सुगन्धः	I. २७७, २७८
सीधुः	II. ६२१	सुगन्धि	I. २७७
सीमा I. ५, ६, ७, II. ४९९, ६०१		सुगन्धिः	I २७७
सीन्नि पुष्कलको हतः	I १४८	सुग्लः	II २४२
सीरः	II ६१७	सुचतुरः	I. ३२०
सीरम्	II ४२९	सुचेतीकृताः	I ६६१
सु उक्तं	I ७१	सुजघना	I ४४
सुकरः	II. ५७३	सुज्ञाना	I. ४२
सुकृत् I. २३३, II. ३०९		सुतङ्गमः	II. २७६, २८५
सुकेशा	I. ४२	सुतपाः	II ५११
सुकेशी	I ४२	सुतानुबन्धम्	II. २४९
सुकेशीभार्यः	I २६०	सुत्या	II. ५५८
सुख कृष्णाय, कृष्णस्य	I १४५	सुत्रामा	II ४९८
सुखजातः	I. २००	सुत्वा	II ३४०
सुखजाता	I २००	सुदती	I ४, २८०, २८१
सुखदुःखम्	I ३०५	सुदतीजनः	I. २६०
सुखप्रतीक्षा	II २४९	सुदन्	I. २८०
सुखसुखेन ददाति	I ६७४	सुदन्त.	I. २८०
सुखाकरी	I ६६७	सुदिनायते	II. १२०, १२१
सुखा करोति	I. ६६७	सुदिनाहम् I २४०, २४४, २४८	
सुखा कुरु	I. ६६७	सुदिवः	I. २६८, २६९
सुखायते	II १२१	सुदिवा	I २६९
सुखार्हः	I २२६	सुधन्वा	I. २७६
सुखाहरः	II. २५८	सुधर्मा	I. २७२

सुषामा	II. ५९४	सुर.	II. ४२८
सुधीः	II. ३७८	सुरकः	I ६४९
सुधीवा	II ५९४	सुरभिगन्धः	I २७७, २७८
सुनुतः	II ७२	सुरभिगन्धिः	I २७७
सुनोति	II ७२	सुरभे अनूता	I. १५१
सुन्दर सुन्दर वृथा ते सौन्दर्यं	I. ६७२	सुराजम्भवम्	II ५७४
सुन्दरी	I ३०	सुराजा	I ३२९
सुपथा	I. ३२९	सुराज्ञी	I २२
सुपदी	I ५	सुरापः	I. २२६, II. २५६
सुपात्	I. ५, २७९, २८०	सुरापा	II २५६
सुपीवा	II ५९४	सुरापाणं	I ३७९
सुपुरुषः	I. २२३	सुरापाणाः	I ३७८
सुप्रजाः	I २७०	सुरापी	II २५६
सुप्रलम्भः	II. ५७४	सुरापीतः	I २९१
सुप्रातः	I २६८	सुराष्ट्रज्ञः	I २४१
सुप्रातम्	I. २६८	सुलभः	II. ५७३
सुबन्धः	II ५७३	सुलभम्	II. ५७४
सुबन्धता स्वर्गभर्तुः	I. १३७	सुवर्णं, सुवर्णः	II. ६०६
सुभगाङ्करणः	II. २९५	सुविलयः	II ५७३
सुभगम्भावुकम्	II. २९५, २९६	सुशोका	I. ४२
सुभिक्षम्	I १६१	सुध्वः	I. २६८
सुभ्राता	I. २८८	सुषन्धिः	I. ३६२
सुमनसः	II. ६००	सुषामा	I. ३६२
सुमनीचकार	I. ६६१	सुषाज्ञी	I. ७, ३६२
सुमनीभवन्ती	I. ६६१	सुषिरः	I ५९३
सुमर्षणः	II. ५७५	सुषुप्त	II. ६७
सुमिलाभूः	II. ३०१	सुष्टु	II. ३८९
सुमुखा	I. ४२	सुसखा	I. ३२९
सुमेवाः	I. २७०	सुस्तना	I ४३
सुयथाः	II. ५१०	सुस्तनी	I, ४३

सुस्तुतम्	I. ७१	सृणिः	II. ४७९, ४८८
सुसिक्तम्	I. ७१	सृणीका	II. ४७४
सुस्पर्धते	II. १७४	सृत्वरः	II ३७०, ३७१
सुस्पर्धमाणः	II १७४	सृत्वरी	II. ३७१
सुस्वेदा	I. ४२	सृत्वा	II. ४९०
सुहितः	I. १९२	सृपः	II. ४४८
सुहितेन जतुगृहैः	I. ७४	सृप्रः	II ४२५
सुहृत्	I २८१, २८२	सृमरः	II. ३६८
सुहृदयः	I २८१	सृष्टिः	II ५५६
सुद्धः	I. ४१०	सृष्टिः धातुः	I. १२६
सूकरनिचयः	II ५३६	सृष्टिः सुवनकोशस्य	I १२७
सूक्ष्मम्	II. ५०५	सृष्टिः विश्वकर्मणः	I १२५
सूच.	II. ४८५	सृष्ट्या जगत्	I १३१
सूची	II ४८५	सेक्त्रम्	II. ३८०
सूत	II ६१३	सेतुः	II. ३९९, ६०४
सूत्या	I ४१२	सेत्रम्	II. ३८०
सूत्र, सूत्रः	II. ६१९	सेदिवान्	II. ३४१, ३४२
सूत्रकारः	II २६८	सेदुषी	II. ३४१
सूत्रम्	II. ५०२, ६११	सेघ	II १३
सूदिता	II. ३६२	सेना	II. ४४५
सूनुः	II. ४५०	सेनाचरः	II. २६१
सूपगन्धि	I २७८	सेनानी	I. २३२
सुमः	II ४१५	सेनानीः	II. २९८
सुरः	II ४२८	सेरुः	II. ३६८
सुरिः	II. ४८१	सेल्यः	II. ५७६
सूरी	I ३९	सेल्यः मया मम वा	I. १४२
सूर्यः	II २२८	सेसिचा	II. ५६०
सूर्या	I. ३९	सैकतः	I. ५९२
सूर्याचन्द्रमसौ	I. ३०८	सैकतम्	I. ५९२, ५९३
सृकः	II. ४५१	सैनापत्यम्	I, ५४५

सैनिकः	I. ४९८	सौभद्रः	I. ४३३
सैनिकाः	I ४९८	सौभागिनेयः	I. ३९३, ३९५, ३९६
सैन्धवं, सैन्धवः	II. ६२२	सौभाग्यम्	I. ३९६
सैन्धवः	I. ४४८, ४७७	सौभ्रात्रम्	I. २५६, २८८, ५४८
सैन्यः	I ४९८	सौमात्रः	I ३४२
सैन्यम्	I ५४३, II. ६२०	सौमितिः	I ३८९, ३९०, ३९३
सैन्याः	I ४९८	सौमित्रिसीतम्	I ३१०
सैरिकः	I. ४९०, ५०४	सौमी	I. ४१८
सैरिकम्	I. ४८०	सौमेन्द्रः	I. ४१९
सोढुं	II ३२	सौम्यम्	I. ४१८
सोढुमशक्तुवन्	II ५२३	सौरभेयी	I १३, ३९३
सोदर्यः	I ३५९, ५१३	सौरमसः	I ४०९
सोदर्यम्	I. ३५९, ३६०, ५१४	सौरसैन्धवः	I. ३९७, ४७०
सोपानम्	II. ६०७, ६०८	सौरी	I ३०, ३१, ४७९
सोमः	II. ४१४, ६१०	सौवीर्यः	I ४१०
सोमयाजी	II. ३०७	सौष्ठवम्	I ५४६, ५४७
सोमविक्री	II. ३११	सौष्ठवौदार्ये	I. २९८
सोमसुत्	I. २३३, II. ३१०	सौखातिकः	I. ४८८, ४८९
सोसूच्यते	II. १०४	सौहार्दः	I ५०९
सोसूयते	II. १०४	सौहार्दम्	I. ३४४, ३९६, ५४८
सौख्यप्रसुतिकः	I. ४८९, ४९०	सौहार्धम्	I. ३४४
सौख्यशायनिकः	I. ४७०, ४८८, ४८९	सौहृदम्	I. ३९६, ५०९, ५४७
सौगताः	I ४७७	सौहृदयम्	I ३४४
सौतज्जमिः	II. ४३६	सौहः	I. ४०९
सौत्रामणम्	I. ४०३	स्कन्त्वा	II. ५७७
सौत्रामणी	I. ४०४	स्कन्दः	I. ६४८
सौत्वनः	I. ४०३	स्कन्धः	II. ६१४
सौदामिनी	I. ४७८	स्कृनाति	II. ८०
सौधातकिः	I. ३९०	स्कृनीते	II. ८०
सौधे आस्व	I. १४६	स्कृनुते	II. ८०

स्कुनोति	II. ८०	स्तोकेन:	I १०८
स्कुन्दते	II ७	स्तोकेन मुक्तः	I. १०८
स्तनः	II ६०३	स्तोत्रम्	II ३८०
स्तनन्धयः I २२७, II २७१, २७२		स्तोमः	II ४१४
स्तनयितुः	II ४४९	स्त्यानः	II. ३१५
स्तनोपपीडम्	II. ५९०	स्त्येनः	II. ४३२
स्तवकः	II. ४८६, ६०५	स्त्री	II. ५०२
स्तवकस्तना	I ४१	स्त्रीपुसभाषणम्	I. १८९
स्तम्भः	II ४८६, ६१४	स्त्रीपुंसौ	I. ३२१
स्तम्भकरिः	II २६८	स्त्रीषु दर्शनीयतमा	I. १९०
स्तम्भकारः	II २६८	स्त्रीसभम्	I. २५१
स्तम्भघनः	II ५५२	स्त्रैणः	I. ३८७
स्तम्भघातः	II ५५२	स्त्रैणम्	I. ३८७, ३८८
स्तम्भघ्नः	II ५५२	स्त्रैणी	I १८
स्तम्भरमः	I २३५	स्थण्डिलशायि	I. ३३९
स्तम्भेरमः I. २२६, ३३५, II. २५९		स्थण्डिलशायी	I. ३३९, II ३०५
स्तम्भेरमौ	I. ३३५	स्थलम्	II. ६१८
स्तम्भः	II ६०९	स्थली	I. ३२
स्तरीः	II ४६९	स्थविः	II. ४८०
स्तवः	II. ५३२, ५४१	स्थविरः	II. ३९६
स्तिम्भिः	II. ४९३	स्थविष्ठः	I. ६३५
स्तुतः	II ३१४	स्थवीयसी	I. ६३५
स्तुतिः	II ५५६	स्थवीयान्	I. ६३५
स्तुत्यः	II २२७	स्थाणुः	II. ४५०
स्तुत्यम्	II. २२७	स्थाण्डिलः	I. ४१६
स्तुहि	II १३	स्थानं, स्थानः	II. ६०८
स्तूयमानः	II. ३४५	स्थापयिष्यति	II. १२
स्तूयमानम्	II १२७	स्थाम	II. ४९८
स्तेयम्	I. ५४४, II. ६१५	स्थायंस्थायम्	I. ६६९, II. ५८१
स्तोकान्मुक्तः I. १०८, १८७, ३३१		स्थायुकः	II. ३६४

स्थायुकम्	II. ३६२	ज्ञानीयम्	II. २१७
स्थाल	II. ४०७	ज्ञावा	II ४९०
स्थाली	II ४०७	स्निग्धाज्जनम्	I. २०७
स्थालीपकः	I. २००	स्तुषा	II ४५५
स्थालीविलीयाः	I. ५२६	स्नेहा	II ४१९
स्थालीविल्याः	I. ५२६	स्नेहुः	II. ३८५
स्थावरः	II ३७६	स्नेहेन इच्छ	I ७३
स्थाविरम्	I. ५४७	स्पन्दते	II. ७
स्थास्तुः	II ३५३	स्पर्श स्पर्शम्	II. ५८१
स्थितं I १९३, II. ३३६, ३३९		स्पर्श	II. ५२७
स्थितं रामस्य	I १३१	स्पष्टः	II ३२८
स्थित.	II. ३३२	स्पाशितः	II. ३२८
स्थिता	II ३३२	स्पृहयति पुष्पेभ्यः	I. ८४
स्थितिः	II ५५७	स्पृहयमाणः तस्यै	I. ८४
स्थिरम्	II ३९६	स्पृहयसि सैरन्ध्रये	I ८४
स्थीयते क	II. २०२	स्पृहयामि दर्शनाय	I. ८५
स्थूणं, स्थूणा	II ५९९	स्पृहयाम्बभूव भर्त्रे	I. ८४
स्थूणा	II. ४४६	स्पृहयालुः	II. ३६६, ३६७
स्थूलकः	I. ६४९	स्पृहयालुः स्त्रीभ्यः, एकस्मै	I. ८४, ८५
स्थूलङ्करणः	II. २९४	स्फातिः	II. ५५६
स्थूलनासिकम्	I. २६६	स्फारम्	II. ४२५, ६११
स्थूलाक्षा	I. २६४	स्फारः	II. ५२८
स्थेमा	I. ६३७	स्फालः	II. ५२८
स्थेयसी	I. ६३६	स्फावयति	II. ९८
स्थेष्ठः	I. ६३६	स्फावयन्	II. ९८
क्षपितबाहुः	II. ९१	स्फिकु	II. ६००
क्षपिता	II. ९१	स्फिरम्	II. ३९६
क्षातम्	II. ३१४	स्फुटोपमं	I. १४५
क्षातानुलितः	I. २०१	स्फूर्जथुः	II. ५५४
क्षात्वा मुक्त्वा पीत्वा व्रजति	II. ५७७	स्फूर्जा	II. ५३१

स्वरजिन्	II २९८	स्वान्तम्	II. ३२५
स्वरिच्छति	II. १११	स्वापतेयम्	I. ५११, ५१३
स्वर्गः	II ६०३	स्वामी	I ६०८
स्वर्गभर्ता	I. १८८, २९५	स्वामी गवां गोषु वा	I १४९
स्वर्गह्वायः	II. २५०	स्वामी वानरेषु, घनानाम्	I. १४९, १५०
स्वर्गाद्धीयते	I. ६१५, ६६०	स्वाहा अग्नये	I. ९२
स्वर्गीयः	I. ५१६	स्वेनतु	II ४१
स्वर्गवासः	I ३३८	स्वेने	II. ४३
स्वर्ण, स्वर्णः	II ६०६	ह	
स्वसा	II. ४३९, ५९७	हंसः	II. ४५४
स्वस्ति	II. ५०५	हंसकोकिलम्	I ३०५
स्वस्तिककर्णः	I ३६७	हंसगामिनी	II. ३०४
स्वस्ति तुभ्यम्	I ९३	हंसिका	II. ५००
स्वस्ति ते	I. ९२	हंसौ	I. ३११
स्वस्ति प्रजाभ्यः	I. ९२	ह चकार	II. २००
स्वस्तिवाचनिकः	I. ४८८	हतदन्तिकम्	I. २८५
स्वस्तीयः	I. ४०६	हतवान् दैत्यान्	I. १३१
स्वहेतुना	I. ११२	हताः दैत्याः	I. १३१
स्वागतं वः	I. ८१	हथः	II. ४२२
स्वागतिकः	I. ४८८	हनिष्यति	II. २, १९९
स्वाद्व्यङ्करः	II. ५७४	हनिष्यन्	II. ५०
स्वाद्व्यभवम्	II. ५७४	हनुः	II. ३८५, ६०४
स्वादिमा	I. ५३८	हनुमान्	I. ३७१
स्वादु	II. ६०४	हनुमान्	I. ३७१, ५८२, II. ५९५
स्वादुङ्कारम्	I. २३४, २३५, II. ५८२	हन्तव्याः मारुतेः	I. १४३
स्वादुं कृत्वा	II. ५८२	हन्ता	II. ४३७
स्वादुः	II. ३८३	हन्ता तस्य	I. १२५
स्वाधीनम्	I. ६५०	हन्तुम्	II. ५२२
स्वानः	II. ५४५	हयः	II. ६१०
स्वान्तः	II. ३२६, ३२९	हयद्विषम्	I. ३०५

हयी	I. ४७	हलम्	II. ६१७
हर	II २१४	हलयति	II. १२५
हरन्	II ३४५	हल्यः	I. ५०४, ५०९
हरये रोचते	I ८२	हवः	II ५५०
हरिं भजति	I. ५३	हविः	II. ४४१, ६१७
हरिः	II. ४९२	हविर्याजी	I. २३३, II ३०७
हरिः सेव्यते	I ५३	हविष्यम्	I. ५१६
हरिकामाणि	I. ३७९	हव्यम्	II. ६२०
हरिकामिणौ	I ३७९	हव्यवहः	II २५०
हरिकामेण	I. ३७९	हव्यवाहः	II. २४९
हरिगुरुहराः	I २९६	हसः	II ५४५
हरिचन्द्रः	I ३८१	हसनम्	II. ५६७, ६१५
हरिणः	II. ४३२	हसित रामस्य	I. १३१
हरितः	II. ४५८	हसितम्	II. ३३६, ३३९, ३४०,
हरितायत्तरूः	I. ४८	„	५६७, ६१५
हरितायन्तः	II ११६	हस्तः	II. ३८०, ४५७, ६१३
हरितारुणम्	I. २१२	हस्तग्राहम्	II. ५८६, ५९०
हरित्	II. ४०३, ४०४	हस्तबन्धः	I ३३५
हरित्रातः	I १८४	हस्तरोधम्	II. ५९०
हरिद्रुः	II. ३९१	हस्तवर्तम्	II. ५८६
हरिश्चन्द्रः	I. ३८१	हस्तवान्	I. ५८५, ६१०
हरिहरगुरवः	I. २९६	हस्तिः	I. २३०, II. ४९, २९२
हरिहरौ	I २९६	हस्तितुरङ्गम्	I. ३०१
हरीतकी	I. ४८६, II ६२०	हस्तिद्वयसम्	I. ५६९
हरीतक्यः	I. ४३७	हस्तिपादः	I. २७९
हरेणुः	II ४२२	हस्तिवर्चसम्	I. ३२५
हर्म्यम्	II. ६२०	हस्ती	I. ६१०
हर्यतः	II. ४६०	हस्तीति पलायते	II. २१०
हर्षयिस्तुः	II. ४४९	हस्तेकृत्य	I. २२२
हर्षुलः	II. ४०३	हस्तेबन्धः	I, ३३५

हस्तः	II. ४२६	हिमम्	II. ४१६
हा	I. ६६	हिमवतः प्रभवति	I. ६१५
हाकरोत्	II. २००, २०१	हिमानी	I. ३९, ४०
हात्वा	II. ५७९	हिमानीभृत्	II ३०१
हानिः	II ४७९	हिमेलुः	I. ६०५
हान्त्वम्	II. ५०१	हिम्याः	I ६०४
हायनः	II २४८	हिरण्मयः	I ४००
हारणा	II. ५६३	हिरण्मयम्	I ४००
हारयति भृत्यं	I. ६१	हिरण्मयी	I. ११, ४००
हारयिष्यन् जीमूतेन	I ६२	हिरण्यम्	II. ५१८
हारणिकः	I. ४९७	हिरण्यार्थी	I ६११
हारिद्रम्	I ४१४	हृच्छयः	I. ३३७
हार्दम्	I. ३४४	हृच्छोकः	I ३४४
हालिकः	I. ४९०, ५०४	हृदयङ्गमम्	I २२९
हालिकम्	I. ४८०	„	II २८५
हासः	II. ५४५	हृदयङ्गमा	II. २८५
हास्तिकः	II. ४९०	हृदयम्	II ४८७, ६१०
हास्तिकम्	I. २५६, ४२८	हृदयरोगः	I. ३४४
हास्तिनम्	I. ५६९	हृदयवान्	I. ६०५
हास्तिनायनः	I. ४००	हृदयशोक	I. ३४४
हास्यलक्ष्म्याः अनुहरमाणम्	I. १११	हृदयालुः	I. ६०५
हिंसकः	II. ३५९	हृदयावित्	I. ३६९
हिंसः	II. ३७२, ३७३	हृदयिकः	I. ६०५
हितं कृष्णाय, कृष्णस्य वा	I. १४५	हृदयी	I. ६०५
हितं जगते, स्वामिने	I. ९१	हृदयेशयः	I. ३३३, ३३७
हितः	II. ३३३	हृदिस्पृक्	I ३३३
हितः रामस्य	I. १४५	हृद्यः	I. ५०९
हितम्	II. ३३३	हृद्यता	I. ३४४
हिताहितम्	I. ३०६	हृद्यम्	I. ३४४
हित्वा	II. ५७९, ५८०	हृद्रोगः	I. ३४४

हलासः	I. ३४४ हैमी	I १४, १७८,
हलेख	I ३४४	४८४
हलेखकरा	I. ३४४ हैयङ्गवीनम्	I. ५५९
हषितः	II ३३० होता	II ४३८
हषितम् लोम	II ३३० होतापोतारौ	I ३०६
हषीकम्	II. ४७४ होतु पुत्र	I ३४०
हष्ट लोम	II ३३० होतुरन्तेवासी	I. ३४०
हष्ट	I ३३० होत्रम्	II ५०३
हे करिष्यन्	II. ३४६ होम, होम	II ६१०
हेति	II ५५७ होम	II ४१४
हेतु	II ४००, ६०४ होमी	II ४५६
हेतो अल्पस्य, बोधस्य	I १११ होतृकम्	I ४७३
हेतोरन्नस्य	I १११ ह्यस्तनम्	I ४४५
हे पचन्	II. ३४४ ह्यस्त्यम्	I ४४५
हे पचमान	II. ३४४ हदः	II. ६१३, ६१४
हेमन्त	II ४६४ हसिमा	I ६३५
हेमन्तशिशिरवसन्ताः	I २९७ हसिष्ठः	I ६३५
हेममय	I ४७६ ह्रस्वः	II ४१७
हे राम	I ५२ ह्रीका	II ४५२
हेलिः	II. ४९१ ह्रीकु	II ४५६
हैतनामः	I ४०३ ह्रीण	II ३२०
हैतनामन.	I ४०३ ह्रीणा	II. ३२१
हैमनः	II. ४६४ हीत	II ३२०
हैमनम्	I ४५८ हीसन्नकण्ठी	I ४४
हैमनी	I ४५८ ह्येयति	II ९१
हैमन्तः	I ४६६ ह्येयन्ति	II ९१
हैमन्तम्	I ४५८ ह्रीका	II ४५२
हैमवती	I. ४७६ ह्रीकुः	II. ४५६